

მანია მარიამ სახოკია

თანამედროვე სპარსული ენის
სინტაქსი და მორფოსინტაქსი
ქართულენოვანთათვის

ტიპოლოგიური თვალსაზრის
საავტორო გრამატიკა

شان	م	که	ش
	ت	تو	آ
مان	ی		را
ی‌را	از	تان	در

მაია მარიამ სახოკია

თანამედროვე სპარსული ენის სინტაქსი და
მორფოსინტაქსი ქართულენოვანთათვის

ტიპოლოგიური თვალთახედვის საავტორო
გრამატიკა

ენობრივი სიახლეები და კოდიფიკაციური
ინოვაციები

გამომცემლობა „ქანკვერსალი“
თბილისი 2020

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის გ. წერეთლის
სახელობის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი

**Ilia State University
G. Tsereteli Institute of Oriental Studies**

ნაშრომი შესრულებულია შოთა რუსთაველის სახელობის
ეროვნული სამეცნიერო ფონდის საგრანტო კონკურსში
გამარჯვებული პროექტის შესაბამისად და ილიას
სახელმწიფო უნივერსიტეტის (გ. წერეთლის სახელობის
აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტის) პროგრამული
გეგმიური სამეცნიერო პროექტის ფარგლებში

**This Monograph had been carried out according to The
State Scientific Grant of Shota Rustaveli National
Foundation Awarded to the Winner Corresponding Project
and according to
Ilia State University and G. Tsereteli Institute of Oriental
Studies Scientific Programme Project**

© მ.მ. სახოჯია, 2020

გამომცემლობა „უნივერსალი“, 2020

თბილისი, 0186, ა. პოლიბაძისაძის №4, ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversal@gmail.com

ISBN 978-9941-26-630-0

مایا مریم ساخوکیا

دستور زبان فارسی معاصر برای گرجی
زبانان

صرف و نحو متغیر از نظر رده شناختی

تفلیس

2020

Майя Марьям Сахокия

**Синтаксис и морфосинтаксис
современного персидского языка**

**Курс авторской грамматики для
грузиноязычных**

*Языковые новшества и кодификативные
инновации с точки зрения типологии*

**Тбилиси
2020**

Maia Mariam Saxokia

**Grammaire du persan
contemporain pour des
géorgiens**

**Syntaxe et morphosyntaxe par la
vision typologique**

*Nouveautés linguistiques et innovations
codificatives*

**Tbilisi
2020**

Maia Mariam Sachokia

**Persische Grammatik für
Georgischen: Syntax und
Morphosyntax aus
typologischer Sicht**

**Tbilisi
2020**

Maia Mariam Sakhokia

**Syntax and Morphosyntax of Modern
Persian Language**

Author Typological Grammar for Georgians

*Language Novelties and Codification
Innovations*

**Tbilisi
2020**

წიგნი ეძღვნება ავტორის მშობლების – მეცნიერ
ბოტანიკოსთა ანა ხარაძისა და მიხეილ
სახოკიას – ხსოვნას

به یاد مرحوم والدین بنده دکتران گیاه شناسان و

استادان دانشگاه

تقدیم می گردد

En mémoire de mes parents, les savants

*Посвящается памяти родителей – ученых
ботаников*

Dedicated to the Memory of my Parents the Savants

მაია მარიამ სახოკია, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის (თსუ) წარჩინებული კურსდამთავრებული, შემდგომ თსუ ირანული ფილოლოგიის კათედრის წარჩინებული ასპირანტი (1968-1971 წწ). თსუ წარჩინებული კურსდამთავრებული სპეციალობებით: ირანული ფილოლოგია, ქართული ენა და ლიტერატურა; შემდგომ თსუ ირანული ფილოლოგიის კათედრის წარჩინებული ასპირანტი ინდურ-ირანული ენების განხრით, აკად. მზია ანდრონიკაშვილის სამეცნიერო ხელმძღვანელობით. სამსახურებრივი მოღვაწეობა დაიწყო ივ. ჯავახიშვილის სახ. თსუ ირანული ფილოლოგიის კათედრაზე უფროსი მასწავლებლის თანამდებობაზე (1972-1976 წწ.). 1976 წლიდან დღემდე მუშაობს აკად. გ. წერეთლის სახ. აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტში (შემდგომ და ამჟამად ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის სისტემაში) მზარდი თანამდებობრივი სქემით (უმცროსი მეცნიერთანამშრომელი, უფროსი მეცნიერ-თანამშრომელი, წამყვანი მეცნიერი, მთავარი მეცნიერი, ინდურ-ირანული ენების განყოფილების გამგე და მკვლევარი, სამეცნიერო პროექტების ხელმძღვანელი). იმავედროულად, 1992-2009 წლებში პროფესორ-მასწავლებლად მუშაობდა თბილისის აზიისა და აფრიკის ინსტიტუტში (2008-2009 წლებში უკვე თავისუფალი უნივერსიტეტის სისტემის ფარგლებში). ხანგრძლივი მრავალრიცხოვანი სტაჟირებები და სამეცნიერო მივლინებები გავლილი აქვს რუსეთისა და შემდგომ სხვადასხვა ქვეყნების წამყვან სამეცნიერო ცენტრებში, მათ შორის არაერთხელ ირანშიც. ფილოლოგიურ მეცნიერებათა კანდიდატი 1975 წლიდან, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი 1998 წლიდან ორი ძირითადი სპეციალობით: ინდური-ირანული ენები; შედარებითი და ტიპოლოგიური ენათმეცნიერება. წამყვანი სამეცნიერო პროფილები და ოფიციალური სპეციალობებია: სპარსული ენა და მისი ისტორია; ძველი, საშუალო და ახალი (კლასიკური და თანამედროვე) სპარსული; ინდურ-ირანული და ინდოევროპული ენათმეცნიერება; კომპარატივისტიკა (შედარებით-ისტორიული ლინგვისტიკა); ლინგვისტური ტიპოლოგია, ტექსტოლოგია. წლების მანძილზე სხვადასხვა დროს პედაგოგიურ მოღვაწეობას ეწეოდა: ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თსუ აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტზე, ირანული ფილოლოგიის კათედრაზე; თბილისის აზიისა

და აფრიკის ინსტიტუტში; თავისუფალ უნივერსიტეტში. მინიჭებული აქვს თავისუფალი უნივერსიტეტის აზიისა და აფრიკის ინსტიტუტის პროფესორის წოდება. ამჟამად არის ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის აკად. გ. წერეთლის სახელობის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტის ინდურიანული ენების განყოფილების გამგე, მთავარი მკვლევარი, სამეცნიერო პროექტების ავტორი-ხელმძღვანელი, შოთა რუსთაველის სამეცნიერო ფონდის საგრანტო-საკონკურსო ერთ-ერთი სამეცნიერო პროექტის ავტორი და ხელმძღვანელი. მათა სახოკია არის სპარსული ენის ისტორიულ (დიაქრონიულ) სრულ ჭრილში (ძველსპარსული, ფალაური (საშ.სპ.), ახალსპარსული (კლასიკური, თანამედროვე) მომუშავე ლინგვისტი, ძველი და საშუალო სპარსული (ფალაური) ძეგლების ქართულ ენაზე მთარგმნელი და კომენტატორი. იგი ავტორია სხვადასხვა ენებზე დაბეჭდილი რამდენიმე ასეული სამეცნიერო ნაშრომისა და რამდენიმე სქელტანიანი მონოგრაფიისა. გამოცემული აქვს ლიტერატურული და სამეცნიერო აკადემიური თარგმანები შესავლებითა და ახსნა-განმარტებებით. ზემოჩამოთვლილ უმაღლეს სასწავლებლებში მათა სახოკია კითხულობდა და ასწავლიდა შემდეგ ზოგად და სპეციალურ (საავტორო) კურსებს: კლასიკური სპარსული ენა, თანამედროვე სპარსული ენა, სპარსული ენის ისტორიული გრამატიკა: მორფოსინტაქსი (საავტორო სპეცკურსი), კლასიკური და თანამედროვე სპარსული ენის თეორიული გრამატიკა: მორფოსინტაქსი (საავტორო სპეცკურსი); თანამედროვე სპარსული ენის პრაქტიკული სინტაქსი და მორფოსინტაქსი (საავტორო სპეცკურსი). სხვადასხვა თემაზე წაკითხული აქვს საჯარო ლექციებიც. სტუდენტობიდან დღემდე მონაწილეობს ურიცხვ საერთაშორისო და ეროვნულ სამეცნიერო ფორუმში. მისი უშუალო ხელმძღვანელობით ჩატარებულა არაერთი საერთაშორისო და ლოკალური კონფერენცია თუ სხვა ღონისძიება. რედაქტორია რამდენიმე სამეცნიერო კრებულისა და მონოგრაფიისა.

წინამდებარე მონოგრაფია წარმოადგენს მათა მ. სახოკიას როგორც მრავალწლიანი ფუნდამენტური სამეცნიერო კვლევებისა და ნაშრომების, ასევე მრავალი წლის პედაგოგიური მოღვაწეობისა და გამოცდილების შედეგს. აკადემიური (არა მარტო

სასწავლო თუ პრაქტიკული) ეს გრამატიკული ნაკვეთი, როგორც სათაურშივეა აღნიშნული, არის საავტორი, ღრმად ორიგინალური (ავტორისეული), ტიპოლოგიური მიმართულების გრამატიკული კურსი: ძირითადი ან დამხმარე სახელმძღვანელო, იმავდროულად დამოუკიდებლად საკითხავი თუ შესასწავლი წიგნი. წიგნი ორიენტირებულია ქართულენოვან მკითხველზე ნაწილობრივ (დიდწილად) ქართულთან ერთგვარი ტიპოლოგიური პრაქტიკული შეპირისპირების ჩათვლითა და გათვალისწინებითაც. მოცემული ნაშრომის როგორც სასწავლო კურსის ეფექტურობა ნაცადია (აპრობირებულია) საქართველოს რამდენიმე წამყვან უმაღლეს სასწავლებელში, ჯერ პირადად თავად *მაია მ. სახოკიას* მიერ სწავლებისას (ზემოჩამოთვლილ დაწესებულებებში), შემდგომ კი აგრეთვე ავტორის უშუალო მონაწილეთა და სხვა კოლეგების მიერ კონკრეტულად ასეთი სახით თუ სხვადასხვა შესაბამის კურსთა სწავლებისას, შემდეგ უმაღლეს სასწავლებლებში: ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თსუ (აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტი, ორიენტალისტიკის მიმართულება), თავისუფალი უნივერსიტეტის აზიისა და აფრიკის ინსტიტუტი, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ილიაუნი (ორიენტალისტიკის მიმართულება), აკაკი წერეთლის სახელობის ქუთაისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი (ორიენტალისტიკის მიმართულება), კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი (ორიენტალისტიკა), თავად ავტორი, როგორც აღინიშნა, მოცემულ კურსს კითხულობდა რამდენიმე სპეცკურსისა და ზოგადი კურსის სახით. წინამდებარე კურსი სწორედ ყველა ამ აღნიშნული პროცესის შედეგად ჩამოყალიბდა. წიგნი შეიცავს ბევრ სიახლეს, ინოვაციურ მიდგომებსა და დებულებებს, ფაქტების ახლებურ ანალიზსა და ინტერპრეტაციას; მასალის თვალსაზრისით მოცემულია მრავალი არასტანდარტული, ინოვაციური და ტრანსპოზიციური მონაცემები. წარმოდგენილია და შეთავაზებულია არანორმატიული ენობრივი მოვლენების არატრადიციული ახსნა-განმარტებები, მრავალ საკითხთა ტიპოლოგიური გადანყვეტა და მოსაზრებები, გამყარებული უნივერსალური ლინგვისტური წესებით. წიგნი გათვლილია პირველ რიგში, ირანული განყოფილებების სტუდენტებზე, შესაბა-

მისი სპეციალობების პროფესორ-მასწავლებლებზე, სკოლებზე, აგრეთვე სპარსული ენის დამოუკიდებლად შემსწავლელთათვის, საგნით ყველა დაინტერესებულ პირთათვის. სხვათა შორის, წიგნის გამოყენება დიდწილად შესაძლებელია ქართული ენის არმცოდნე მომხმარებელთათვისაც, თუკი ისინი სურვილის შემთხვევაში ყურადღებას გადაიტანენ მხოლოდ სხვადასხვა თავებში მოცემულ მხოლოდ სპარსული ენის მასალაზე. თავად მასალა გასაგებს ხდის საკითხებს.

خلاصه

دکتر مایا ساخوکیا ایران شناس بر جسته، دارای درجه علمی دکترای علوم، استاد (پروفسور) دانشگاه های مختلف گرجستان، رئیس شعبه زبان های هندو ایرانی انستیتوی خاور شناسی گرجستان (متعلق به دانشگاه ایلیا/الیاس). در طول سالهای بسیار در دانشگاه های تفلیس درس می داد. رشته های علمیس عبارتند از: دستور تاریخی (در زمانی) زبان فارسی (فارسی باستان زبان پهلوی فارسی جدید کلاسیک فارسی معاصر) دستور فارسی امروزه محاوره ای، زمینه زبان شناسی نسبی/تطبیقی و رده شناختی (تیپولوژی)، مقایسه تاریخی و رده شناختی (تیپولوژی) زبان های ایرانی با زبانهای مختلف هندو اروپایی و گرجی، و غیره. مایا ساخوکیا مؤلف بر جسته تحقیقات

و تالیفات متعدّد مربوط به مطالب و موضوعهای مهمّ زبان شناسی ایرانی نسبی/تطبیقی و زبان شناسی در زمانی هندواروپایی و موضوع های رده شناسی (تیپولوژی) زبان های مختلف دنیا دانسته شده است. دکتر ساخوکیا سنگ نوشته های (سنگ نبشته های، کتیبه های) هخامنشی را و چند اثر ادبی پهلوی را هم به زبان گرجی ترجمه کرده. این تالیفات منتشر شده اند. ترجمه های خانم ساخوکیا به زبان گرجی، به خصوص متون کتیبه های هخامنشی که اکثراً به طور عمده به شکل نظم یعنی به عنوان شعر تنظیم شده، به نظر کار شناسان ترجمه های ادبی ممتاز به شمار می روند. این کتاب یعنی دوره حاضر نتیجه تحقیقات علمی و درس های (دوره های) دانشگاهی می باشد. خصوصیات دستور حاضر اینست که مخصوصاً برای گرجی زبانان تدوین و تنظیم شده است تهیه کرده شده و درج شده است. این دوره شامل مقایسه رده شناختی (تیپولوژی) بعضی از واقعیات و دلایل و داده های زبان های فارسی و گرجی و حاوی معادلات مهمّ فارسی-گرجی می باشد. غیر از آن کتاب حاضر حاوی داده های جدید

معاصر فارسی امروز است که از نظر خود مؤلف مورد مطرح و بحث کردن شده و به تفصیل تجزیه و تحلیل شده است. در زمان کنونی نیز استادان مختلف دستور زبان فارسی را در دانشگاه های گرجستان طبق مضمون کتاب (دوره) حاضر درس می دهند. بین این استادان شاگردان و دانشجویان خانم مایا ساخوکیا زیاد هستند. هر نفری که به این دو زبان (فارسی و گرجی) علاقه داشته باشد بتواند از این کتاب با فایده استفاده کند. مؤلف تالیف حاضر امیدوارست خواننده گان آن با دقت ملاحظه اش کنند

Майя Михайловна Сахокия, воспитанница Тбилисского Государственного Университета им. И. Джавахишвили, иранист-филолог, доктор филологических наук с 1998 года по двум специальностям: индоиранские языки, сравнительное и типологическое языкознание. Профессор, заведующий отделом индоиранских языков Института Востоковедения им. акад. Г. Церетели Илияунского Государственного Университета. Автор нескольких сотен научных статей и нескольких монографий в следующих областях: иранское и индоиранское языкознание, индоевропеистика, картвелистика, компаративистика, лингвистическая типология, текстология. Автор литературных и научных переводов на грузинский язык древнеперсидских (ахеменидских) надписей и памятников среднеперсидской (пехлевийской) литературы, с предисловиями и комментариями. В течение многих лет преподавала в различных университетах Грузии, в том числе в ТГУ, целый ряд следующих общих академических и авторских спецкурсов: общие курсы персидского языка, историческая грамматика персидского языка (древне-, средне-, новоперсидский языки), практическая грамматика современного персидского языка. Настоящая монография как раз является результатом с одной стороны, многолетних фундаментальных лингвистических исследований, с другой стороны, – плодом опыта многогранной и многолетней педагогической деятельности в области иранского языкознания и в частности персидского языка. Морфосинтаксис и синтаксис персидского языка является авторской грамматикой, авторским спецкурсом, уже апробированным с точки зрения эффективности в процессе обучения как самим автором, так и другими коллегами (в т. ч. в первую очередь непосредственными учениками автора) во многих соответствующих вузах. Книга содержит множество новшеств, инноваций, нестандартных нетрадиционных подходов, положений и интерпретаций, а также множество инновационных данных в области конкретного языкового материала. Книга содержит типологические соображения, заключения и объяснения различных ненормативных инновативных языковых фактов, подкрепленные типологическими и универ-

сальными лингвистическими правилами. Автор предлагает привлекать типологические соображения, толкования и понятия при объяснении и решении вопросов квалификации, классификации и кодификации ненормативных, транспозиционных языковых инноваций (напр., применять понятия вариантов нормы, цикличности, аргументы из области прагматики информационных структур и мн. др.). Курс специально создан для грузиноязычных потребителей и в некотором роде ориентирован на практическое или теоретическое сопоставление данных двух языков в пределах двуязычной грамматической литературы. Однако при желании частично можно использовать книгу, даже не зная грузинского языка, ориентируясь исключительно на представленный в различных главах персидский материал. Сам материал понятен с точки зрения вопросов. Книга предназначена в первую очередь для студентов, изучающих персидский язык и для их преподавателей в качестве ведущего либо вспомогательного учебника. Книга рассчитана также на лиц, изучающих персидский язык самостоятельно и на всех лиц, интересующихся данным предметом с различных точек зрения.

Maia Sakhokia: Professor, Leading Researcher, Head of the Department of the Indo-Iranian Languages and Chief of the Science projects in G. Tsereteli Institute of Oriental Studies of IIA State University, Tbilisi. Georgia. Doctor of Philological Sciences from 1998 in two special directions: Indo-Iranian Linguistics; Comparative and Typological Linguistics (Comparativistics and Language Typology). The Scientific Field of M. S. is the following: Indo-Iranian Linguistics, Indo-European Linguistics, Karthvelian Linguistics, Language Typology, Comparative Linguistics, Persian Language and its History (Diachrony): Old Persian-Middle Persian-New (Classical and Modern) Persian; Textology, Rhetorics, Theory of Art Literary Translation, etc. She is the Author of the multiple articles and several Monographs,

the Author of Translations on Georgian from Old Persian (Achaemenian) Inscriptions and Pahlavi Texts. LECTURED IN DIFFERENT UNIVERSITIES OF GEORGIA GENERAL AND SPECIAL COURSES OF THE FOLLOWING FIELD THEMES: CLASSICAL AND MODERN PERSIAN, THEORETICAL PERSIAN MORPHOSYNTAX, HISTORICAL (DIACHRONIC) PERSIAN MORPHOSYNTAX, PRACTICAL SYNTAX AND MORPH SYNTAX OF MODERN PERSIAN. THIS MONOGRAPH IS THE RESULT OF SUCH STUDIES, MULTIPLE RESEARCHES OF M. S. AND TEACHINGS, AS A SELECTION OF ORIGINAL OWN VIEWS OF SOME LINGUISTIC DATA ON THE MODERN AND CLASSICAL PERSIAN LANGUAGE. IT INCLUDES A LOT OF NOVELTIES AND INNOVATIONS OF SUPPOSITIONS AND TRANSPOSITIONAL DATA, SUPPORTED BY TYPOLOGICAL CONCLUSIONS AND UNIVERSAL LINGUISTIC RULES. IT REFLECTS THE TYPOLOGICAL POSITIONS AND COMPARISONS WITH THE GEORGIAN LANGUAGE BEING THE SECOND LANGUAGE IN THIS BOOK. THE BOOK IS DESIGNED FOR STUDENTS, PROFESSORS, FREE LEARNERS OF THE PERSIAN STUDIES AND ALL THE PEOPLE INTERESTED IN THE PERSIAN LANGUAGE.

***Maia Sakhokia*, Scientifique, Chercheure-Iraniste, Docteure de Sciences Filologiques par 2 Spécialités (Indo-Iranistique, linguistique typologique et comparative), Chef de Département des langues Indo-Iraniens d'Institut des Etudes Orientales d'Iliia Université, au temps defférents professeur de l'Université Libre de la Géorgie et de Djavakhichvili Université. Auteur de multitude articles et plusieurs monographies (en géorgien, russe, français, anglais, persan) en domaines différents de: Iranologie, Grammaire (Morphosyntax et Syntax) Diachronique de la langue Persan (Vieux Perse, Moyen Perse, Le persan Classique et Farsi Contemporain (Moderne)), Linguistique Typologique, Indo-Européistique, Karthvelologie, Linguistique Comparative, Textologie, Rhétorique, Théorie de Traduction etc. Ses majeures travaux sont: Collections des articles (2007), Traduction littéraire des Inscriptions vieux perse des Achemenids en géorgien (2012/2015), Constructions possessives et ergatives dans les**

langues Indo-Européens et Karthvelians (1985) etc.

L'ouvrage propose c'est le résultat de recherches fondamentales et le resultat de sa grande experience d'enseignement de la grammaire pratique, théorique et historique de la langue persan aux universités différents. Cet ouvrage contient des innovations et nouveautés suivants: des conclusions et des suppositions originales à propos des elements morphosyntaxiques (marqueurs personnels d'objet et de sujet, marqueurs objectifs, fonctions du postpositions et prépositions, constructions spéciales, etc.). L'interpretation de faits et regles linguistiques sont supportés par les idées typologiques et générales. La monographie est destinée aux etudiants, proffesseurs, gens interessés à la langue persan ou à la comparaison des langues.

წინათქმა და წინასიტყვაობა

წინათქმა. წიგნის ყდებსა და თავფურცლებზე განთავსებული მრავალსაფეხურიანი სათაურიცა და ანოტაციაც შეიცავს რიგ ტერმინებს, როგორიცაა: საავტორო გრამატიკა, ტიპოლოგიური ხედვა (თვალთახედვა), ენობრივი სიახლეები, კოდიფიკაციური ინოვაციები, საავტორო თემები და საკითხები, ფაქტებისა და მოვლების კვალიფიკაცია და კლასიფიკაცია და ა. შ. სხვა. მოცემულ წინასიტყვაობაში ვცდილობთ მივცეთ მკითხველს წინასწარი ახსნა-განმარტებანი ამ ცნებებთან და მონოგრაფიის შინაარსთან დაკავშირებით.

წინასიტყვაობა

ფუნდამენტური კვლევები. წინამდებარე მონოგრაფია წარმოადგენს ავტორის როგორც მრავალწლიანი ფუნდამენტური სამეცნიერო კვლევებისა და ნაშრომების, ასევე მრავალი წლის პედაგოგიური მოღვაწეობისა და გამოცდილების შედეგს. ეს აკადემიური ხასიათის (არა მარტო სასწავლო თუ პრაქტიკული) გრამატიკული ნაკვეთები, როგორც სათაურშივეა აღნიშნული, არის საავტორო, უმეტესწილად ორიგინალური (ავტორისეული), ტიპოლოგიური მიმართულების გრამატიკული კურსი. მონოგრაფია გააზრებულია როგორც ძირითადი ან დამხმარე სახელმძღვანელო, იმავდროულად დამოუკიდებლად საკითხავი თუ შესასწავლი წიგნი.

როგორც სათაურშივე აღინიშნება, მონოგრაფია გულისხმობს საავტორო, ტიპოლოგიური ხასიათის გრამატიკულ კურსს მორფოსინტაქსისა და სინტაქსის სფეროში. ეს ორი ნაკვეთი აქ გაერთიანებულია და ერთიან მთლიან სისტემაშია წარმოდგენილი: მორფოსინტაქსური ერთეულები განიხილება წინადადების სტრუქტურების ნაწილებად, ჰორიზონტალურ სისტემაში ჩართულ უფრო მცირე მორფოსინტაქსურ კონტექსტებად. ეს სარჩევიდანვეც ჩანს. თავად მორფოსინტაქსის ნაკვეთი სპარსული ენისა სრულიად დამოუკიდებელი, ორიგინალური ავტორისეული ფუნდამენტური კვლევებისა და დასკვნების სა-

ფუძველზეა შექმნილი. დიდწილად საავტოროა სინტაქსის საკითხებიც, თუმცა მეტად ეყრდნობა მანამდე არსებულ სპეციალურ ლიტერატურას. გატარებულია მცდელობა რაც შეიძლება სრული სინტაქსური კურსის წარმოჩენისა. მონოგრაფია წარმოადგენს საშუალო სირთულის თეორიულ აკადემიურ სახელმძღვანელოს, რომელიც შეიძლება იყოს ჩართული უმაღლესი სასწავლებლების სასწავლო პროცესში როგორც დამხმარე ან ძირითადი სახელმძღვანელო; აგრეთვე შეიძლება იყოს გამოყენებული დამოუკიდებელი შესწავლისთვის, როგორც საკითხავი წიგნი.

წიგნში აღინერება თანამედროვე სპარსული ენის მორფოსინტაქსი და სინტაქსი, – როგორც სალიტერატურო ენის (ნევეშთარი), ასევე სასაუბრო ენისა (გოფთარი). გარკვეული სხვაობები ნევეშთარი / გოფთარის შორის განიხილება პარალელურ რეჟიმში თითოეული შესაბამისი საკითხისთვის. იმავდროულად გათვალისწინებულია კლასიკური სპარსული ენის მონაცემებიც: საჭიროების შემთხვევაში შედარებისთვის ზოგჯერ მითითებულია ამა თუ იმ ელემენტისა და კონსტრუქციის რეტროსპექტია და დიაქრონია კლასიკური ენიდან თანამედროვე ენამდე. მაგ. რეტროსპექტულ და დიაქრონიულ ასპექტებში აღინიშნება ისეთი ელემენტები, როგორიცაა თაჰდებული -რწ, წინდებული თუ(ა)-, ენკლიტიკების სისტემა და კლიტიკური მარკერები, სპეციალური კონსტრუქციები, სიტყვათა რიგი და მრ. სხვა. ენობრივი ფაქტებისა და მოვლენების აღწერისას კლასიკურ ენის მონაცემების გათვალისწინებით, ხორციელდება მინიშნება სხვადასხვა დიაქრონიულ ცვლილებებზე, – მაგალითად, რომელიმე მორფოსინტაქსური ერთეულის ძველი ფუნქციების ციკლური აღორძინება თანამედროვე დონეზე, ახალი ფუნქციების გაჩენა, ამა თუ იმ გამოყენების სიხშირეთა ცვალებადობა და ა. შ. ასეთი ანალიზის შედეგად მკითხველს ექმნება წარმოდგენა ენობრივ დინამიკაზე და წარმოესახება უფრო სრული საკოდიფიკაციო თუ საკლასიფიკაციო შედარებით-ისტორიული სურათი მორფოსინტაქსურ და სინტაქსურ ერთეულთა ფუნქციობის შესახებ საერთოენობრივ სივრცეში. კლასიკურ სპარსულ ენასთან პარალელები მოტანილია მხოლოდ თანამედროვე ენის ფაქტებიდან გამომდინარე, ამ ფაქტების ასახვას ნელა ან უკეთ გასა-

შუქებლად. თავისთავად, ამგვარი ინფორმაცია სასარგებლო იქნება კლასიკური სპარსული ენის შემსწავლელთათვისაც. ზემოთქმულიდანვე ნათელი ხდება, რომ რამდენადაც წიგნის შინაარსი ეყრდნობა ენის აღწერის ესოდენ წამყვან სფეროებს, ენობრივი დინამიკისა თუ ცოცხალი თანამედროვე ენის ასეთ ძირითად ღერძებს, თავისთავად ეს წიგნი განეკუთვნება ენათმეცნიერების საკმაოდ ამბიციურ განაკვეთს, რასაც ამ შემთხვევაში შეიძლება ეწოდოს „სპარსული ენის საფუძვლები“, შემსწავლელი თუ ამსახველი დარგი.

თავფურცელზევე ნახსენებია *ინოვაციურობა*. ამაში იგულისხმება შემდეგი ორი რამ: 1. ინოვაციური მოვლენები, სიახლეები თავად თანამედროვე ენის დინამიკაში და ამის ასახვა მონოგრაფიაში; 2. ავტორისეული ინოვაციური მიდგომები ენობრივ მოვლენათა, ცვლილებათა შესწავლისას და ფაქტების შესაბამისი შეფასება, კოდიფიკაცია, კვალიფიკაცია. შედეგად თავს იჩენს როგორც ფაქტობრივი, არსობრივი, ასევე შეფასებითი, კოდიფიკაციური *ინოვაციები* და *სიახლეები*. ყოველივე ეს ნათლად ჩანს თუნდაც წიგნის ვრცელ სარჩევში (იხ. სარჩევი) და უკეთესად გამოჩნდება თავად წიგნის შინაარსის გაცნობისას. აქ წინასწარ მოკლედ შეიძლება შეიქმნას გარკვეული წარმოდგენა ამ *ინოვაციებზე* და *სიახლეებზე* მაგალითად:

ავტორის ფუნდამენტური კვლევების თანახმად, შემოტანილია სპეციალური კონსტრუქციების ცნება (სპკ), რაც გულისხმობს გარკვეული გრამატიკული თუ სემანტიკური სპეციფიკური ნიშნებით აღბეჭდილ და გამოყოფად მორფოსინტაქსურ კონსტრუქციებს (მორფოსინტაქსემებს); ეს მორფოსინტაქსემები (მცირე სინტაქსური კონტექსტები) თავის მხრივ სრული წინადადებების (დიდი, ვრცელი სინტაქსური კონტექსტების) ნაწილებია. სპეციალური კონსტრუქციები მრავალი ქვეთავის შემცველი ცალკე თავადაა გამოყოფილი, რაც ასახულია ვრცელ სარჩევში (იხ. სარჩევი). კურსი გულისხმობს ხელთარსებული ყველა სპეციფიკური და იშვიათი შემთხვევის განხილვას, მათ შორის, – გამონაკლისთა გათვალისწინებას; ეს ეხება ცალკეული მორფოსინტაქსური ელემენტებისა და ერთეულების ფორმალურ თუ ფუნქციურ გამოყენებას (თანდებული, წინდებულები, ენკლიტიკები. მორფული პირის ნიშნები, არტიკლები,

ნაწილაკები, იზაფეთი, დრო-კილოთა ფორმები და ა. შ.); სპეციალურ კონსტრუქციათა (სპკ) სტრუქტურებსა და ფუნქციებს, სრულ სინტაქსურ წინადადებათა კლასიფიკაციას შინაარსისა და გაფორმების გათვალისწინებით, მათი პრაგმატული სემანტიკის დაზუსტებასა და დახასიათებას ინფორმაციული სტრუქტურისა და აქტუალური საკომუნიკაციო შინაარსის მიხედვით. კურსის მთლიანი აგებულება და საკითხებად თუ თემებად დანაწილება, თავებისა და ქვეთავების თანამიმდევრობა ანუ წიგნის ტექსტურის წყობაც ორიგინალურია და თავისებური: მორფოსინტაქსისა და სინტაქსის შერწყმასაც ითვალისწინებს და ამ ორი ნაკვეთის ერთიანობას, ერთობასაც. შესაბამისად შემოტანილია არაერთი მანამდე უცნობი, არასტანდარტული თემა და საკითხი, რაც ნათლად იკითხება სარჩევში (იხ). ბევრი მათგანი უკვე აღინიშნა ზემოთ, კვლავაც შეიძლება დასახელდეს უმარტივესი გამონათქვამების საკითხი, სიტუაციური და პრაქტიკული სინტაქსის თემა, სიუჟეტებისა და სცენარების სფერო სინტაქსსა და მორფოსინტაქსში, სიტყვათა რიგის ნორმისა და ტენდენციის თემა, სიტყვათა რიგის ინვერსიის ხარისხთა საკითხები, ინვერსიული და თავისუფალი რიგის თემა თანამედროვე და კლასიკურ სპარსულში, განკერძოება, დიალოგი, რთულ ქვენყობილ წინადადებათა ვარიანტების დეტალიზაცია, ზერთული წინადადება და მრ. სხვა. შემოტანილ სიახლეთა შორისაა აგრეთვე წინადადების წევრთა კვალიფიკაცია (მთავარი წევრები, პირველი და მეორე რიგის მთავარი წევრები, მეორეხარისხოვანი წევრები) უბრალო დამატების ცნება სპარსულისთვის, ზმნური ობიექტური (პირდაპირი და ირიბი ობიექტის) პირის ნიშნები, -რწ თანდებულის მრავალფეროვანი ფუნქციების დადგენა, თუ- წინდებულის სხვადასხვა ინოვაციური გამოყენება თანამედროვე სპარსულში და მრ. სხვა. ამგვარ ჩამონათვალს საკმაოდ ასახავს სარჩევი (იხ).

აქ მთავარია გავიაზროთ, რომ ავტორის მიერ გათვალისწინებულია დღევანდელი ცოცხალი ენის დინამიკაში, ნაკადში მიმდინარე სიახლეები, ინოვაციური პროცესები და ნორმების, სტანდარტების გარდა დაფიქსირებულია და აღნიშნულია აგრეთვე ნორმათა ვარიანტები, სპეციფიკაციები, ტრანსპოზიცი-

ული ცვლილებები, ინოვაციები, ვარიაციები, იშვიათი შემთხვევები და გამონაკლისები. ამდენად, მოცემულია და წარმოდგენილია არა მარტო ნორმა და სტანდარტი, არამედ ნორმის ვარიანტი, ინოვაციური გამოყენება და დინამიკაში არსებული შემთხვევები, რომელიც პერსპექტივაში შესაძლოა ნორმის ვარიანტადაც იქცეს. ვარიაციულობის მომავალს ახლა ვერ განვსაზღვრავთ

როგორც თქმულიდან ჩანს, გრამატიკული კურსის აგებისადმი, ენობრივი ფაქტების კლასიფიკაციისადმი, კვალიფიკაციისადმი და კოდიფიკაციისადმი, სიახლეთა და ინოვაციათა ანალიზისა და შეფასებისადმი, იშვიათ შემთხვევათა და გამონაკლისთა ინტერპრეტაციისადმი ავტორის ძირითადი მიდგომები, განსაზღვრებები და დეფინიციები ავტორისეულია. შედეგად, კურსი შეიცავს ბევრ სიახლეს, ამიტომაცაა ის ხასიათითაც და სახელდებითაც საავტოროც და ინოვაციურიც.

სასწავლო კურსები. გარდა ავტორის ფუნდამენტური კვლევებისა, წინამდებარე კურსი არის მისივე მრავალი წლის პედაგოგიური მოღვაწეობისა და გამოცდილების შედეგი. სხვადასხვა სახის ზოგადი და სპეციალური კურსები იკითხებოდა ჯერ ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში, შემდეგ თბილისის აზიისა და აფრიკის ინსტიტუტში, ბოლოს კი თავისუფალ უნივერსიტეტში. ამ წლებში დროთა განმავლობაში ჩამოყალიბდა სპეცკურსთა შემდეგი ძირითადი მიმართულებები: 1. სპარსული ენის ისტორიული მორფოსინტაქსი სრული დიაქრონიულ-რეტროსპექტიული ჭრილით: ძველი სპარსული-საშუალო სპარსული (ფალაური)-ახალსპარსული (კლასიკური, გარდამავალი და თანამედროვე ახალსპარსული); 2. თანამედროვე სპარსული ენის პრაქტიკული გრამატიკა (მორფოსინტაქსი და სინტაქსი); 3. სპარსული ენის აკადემიური თეორიული გრამატიკა (მორფოსინტაქსი და სინტაქსი). ამგვარად, სწორედ მოცემული სახით ეს მონოგრაფიული კურსი, რომელიც დიდწილად აერთიანებს ყველა ზემოჩამოთვლილ მიმართულებას, უკვე დიდი ხანია აპრობირებულია სასწავლო კურსის ფუნქციით. მისი ეფექტურობა ცოდნის შესაძენად შემონქებულია სხვადასხვა უმაღლეს სასწავლებელთა სტუდენტ-

ტთა მრავალ თაობაზე. დღესდღეობით ზემოაღნიშნული სპეც-კურსები იკითხება ან მათი გარკვეული ნაწილები გამოიყენება ავტორის მონაფეების მიერ საქართველოს სხვადასხვა უმაღ-ლეს სასწავლებლებში, კერძოდ: აკ. წერეთლის სახ. ქუთაისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში (აკწუ) (ლექტორი თამარ დემეტ-რაშვილი), თბილისის თავისუფალი უნივერსიტეტი (კამპუსი) (ლექტორი მერი ჩიქობავა), ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი (ილიაუნი) (ლექტორი თამაზ რევი), კავკასიის სახელმწიფო უნივერსიტეტი (ლექტორი მაია კაპანაძე), ივ. ჯავახიშვილის სა-ხელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი (ლექტორები: ფატი ანთაძე, მანანა კვაჭაძე) და სხვა. შედეგად, უნდა ითქვას, რომ ზემოხსენებული კურსების აპრობაცია წარმატებულად გაგრძელდა უმცროსი კოლეგების წყალობით, ხოლო შესაბამი-სად წინამდებარე მონოგრაფია როგორც სასწავლო სახელ-მძღვანელო უკვე აპრობირებულია და მოწონებულია პროფე-სორ-მასწავლებელთა და სტუდენტთა მიერ.

ჯამურად, მოცემული ნაშრომის როგორც სასწავლო კურსის ეფექტურობა ნაცადია (აპრობირებულია) საქართვე-ლოს რამდენიმე წამყვან უმაღლეს სასწავლებელში, ჯერ პირა-დად თავად მაია მარიამ სახოკიას მიერ სწავლებისას (ზემოჩა-მოთვლილ დანესებულებებში), შემდგომ კი აგრეთვე ავტორის უშუალო მონაფეთა და სხვა კოლეგების მიერ კონკრეტულად ასეთი სახით თუ სხვადასხვა შესაბამის კურსთა სწავლებისას, შემდეგ უმაღლეს სასწავლებლებში: ივ. ჯავახიშვილის სახელო-ბის თსუ (აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტი, ორიენტა-ლისტიკის მიმართულება), თავისუფალი უნივერსიტეტის აზიი-სა და აფრიკის ინსტიტუტი, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტე-ტი, ილიაუნი (ორიენტალისტიკის მიმართულება), აკაკი წერეთ-ლის სახელობის ქუთაისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი (ორი-ენტალისტიკის მიმართულება), კავკასიის საერთაშორისო უნი-ვერსიტეტი (ორიენტალისტიკა). თავად ავტორი, როგორც აღი-ნიშნა, მოცემულ კურსს კითხულობდა სხვადასხვა დროს და სხვადასხვა უმაღლეს სასწავლებელში რამდენიმე სპეცკურსისა და ზოგადი კურსის სახით. წინამდებარე კურსი სწორედ ყველა ამ აღნიშნული პროცესის შედეგად ჩამოყალიბდა.

საავტორო საკითხები, თემები. აკადემიური (არა მარტო სასწავლო თუ პრაქტიკული) ეს გრამატიკული ნაკვეთი, როგორც სათაურშივეა აღნიშნული, არის საავტორო, ღრმად ავტორისეული, თავისი მიდგომებითა და ხასიათით ტიპოლოგიური მიმართულების საშუალო სირთულის თეორიული და იმავდროულად პრაქტიკული გრამატიკული კურსი. შინაარსიც და თავად სარჩევიც კარგად ავლენს *წმინდა საავტორო საკითხებს*, რაც ერთის მხრივ არის ავტორის ფუნდამენტური კვლევების საგანი, მეორეს მხრივ კი. – მის მიერ წარმოებული სასწავლო კურსების *ნამყვანი შემადგენლები* (კონსტიტუენტები). ავტორის მრავალ შრომაში კიდევაც გამოიყენება სწორედ ეს ტერმინოლოგია: „სპარსული ენის მორფოსინტაქსის ძირითადი შემადგენლები (კონსტიტუენტები)„. ამ შემადგენლებზე იყო აგებული ავტორისეული პედაგოგიური შემოთავაზებებიც. აქ წინასწარ მოკლედ დავასახელებთ ნამყვან საავტორო ანუ ავტორისეულ თემებსა და საკითხებს.

განსაკუთრებით გამოსაყოფი საავტორო საკითხები და თემებია:

სპეციალური კონსტრუქციების (სპკ) ცნება და სპკ ჯგუფები; ამათგან განსაკუთრებით ავტორისეულია: ფლობა-კუთვნილების კონსტრუქციები და ქვემდებარის რთული ფორმები, სახელდება, ორპრედიკატული კონსატრუქციები, რთული ზმნები, კლიტიკური მორფები, მოძრავი (მობილური) კლიტიკები, ზმნური კლიტიკური პირის ნიშნები (გარდაუვალი სუბიექტი; პირდაპირი და ირიბი ობიექტური პირის ნიშნები); -რნ- თანდებულის ფუნქციები თანამედროვე სპარსულში, მათი რეტროსპექცია და დიაქრონია; წინდებულ -თუ-ს თავისებურებანი და ფუნქციები თანამედროვე სპარსულში; წინადადების წევრთა კლასიფიკაცია და უბრალო დამატების განსაზღვრა; ქვემდებარისა და შემასმენლის შეთანხმება; მართვის საკითხები; სიტყვათა რიგი, მისი რეტროსპექცია და დიაქრონია; ნორმა, ტენდენცია, ინვერსია და თავისუფალი რიგი; პირობითი წინადადების კომბინაციები და მათი ქართული შესატყვისები; პრაგმატული სემანტიკისა და სიტუაციური სინტაქსის არგუმენტაცია; მთლიანობაში სპარსული ენის მორფოსინტაქსის შემადგენლე-

ბი; სხვადასხვა დეტალიზაციები (იხ. შდრ. სარჩევი).

ზოგიერთმა საკითხმა განსაკუთრებული განვითარება პოვა საკუთრივ სასწავლო საავტორო კურსებშიც, მაგ.: მთლიანად მოგონილი სტენარებისა და სიუჟეტების იდეა სხვადასხვა რთული წინადადებებისათვის, ირეალობის გამოხატვა და სხვა (იხ. სარჩევი).

თავის დროზე, ყველა საავტორო თემა და საკითხი აღბეჭდილი იყო სასწავლო სილაბუსებშიც, მათ შორის, – სიტუაციური სინტაქსის სავარჯიშოები თამაშისა და სპეკულაციის სახით. ამდენად, თეორიული ფუნდამენტური აკადემიური საკითხები მიბმული იყო პრაქტიკულ პროცესებზეც, პრაგმატული გრამატიკული ანალიზის წარმოჩენის გზით.

საგულისხმოა, რომ ყველა შემადგენლები თეორიაში განიხილება და ჯამში კოდიფიცირებულია შემდეგი პარამეტრების, ფაქტორებისა და არგუმენტების გათვალისწინებით: ენობრივი ინოვაცია, კოდიფიკაციური სიახლე, საკლასიფიკაციო ფაქტორები, საკვალიფიკაციო ფაქტორები, სადეფინიციო მახასიათებლები, ნორმა და ვარიანტი, სიხშირის ხარისხი, სტანდარტი და სპეციფიკაცია, ზოგადი და სპეციალური, გრამატიკული და სემანტიკური არგუმენტაცია, ოპოზიციური და პარადიგმატული სტრუქტურული ნიშნები, საკომუნიკაციო და პრაგმატული სემანტიკა, ინფორმაციული სტრუქტურები, აქტუალური (შინაარსი, მნიშვნელობა) სემანტიკა, დიაქრონია და რეტროსპექცია, ცოცხალი ენის ნაკადი და დისკურსი, სპარსულ-ქართული სრული (მთლიანი) თუ ნაწილობრივი ტიპოლოგიური პარალელები, ლერატურული ენა და სასაუბრო მეტყველება, სამეტყველო ნაკადი და ტექსტი, ტექსტურა და სამწერლობო ტექსტოლოგია, წინადადება და კონტექსტი, მცირე და ფართო კონტექსტი, კონტექსტური სემანტიკა და მცირე ერთეულთა მნიშვნელობა, ერთეულები და დამხმარე ელემენტები, ტენდენცია და ინოვაცია, ტენდენცია და შეცდომის ცნება, და სხვა მრ. ჯამში გამოსაყოფი საკითხებისა და თემების აღსანიშნავად და ხაზგასასმელად ყალიბდება „ენობრივი ინოვაციებისა და კოდიფიკაციური სიახლეების“, ბლოგები, კორპუსები, როგორც ეს ნათქვამია წიგნის ყდაზე ქვესათარეშივე (შენიშვნა: აქ მოკლედაა ჩამოთვლილი

ნამყვანი თეორიული მიმართულებები, რითაც ავტორი ხელმძღვანელობს, ხოლო დაინტერესების შემთხვევაში მკითხველს შეუძლია უფრო ღრმად და აკადემიურ დონეზე მოიძიოს მსგავსი თემატიკა ავტორის – *მაია სახოკიას შრომებში*).

მასალა და წყაროები. ნიგნში გამოყენებული დიდძალი ენობრივი მასალა მოძიებულია სხვადასხვა წყაროებიდან, რაც შეიძლება დაიყოს ორ ძირითად ჯგუფად: სპარსული სალიტერატურო ენის წყაროები (*ნევეშთარი „სალიტერატურო, ბეჭდური, მნიგნობრული“*) და ცოცხალი მეტყველების ნაკადი სასაუბრო ენის ჩათვლით (*გოჭთარი, მოჰანერედი „სამეტყველო, სალაპარაკო“*). ამ ორი დიდი ჯგუფისადმი ამა თუ იმ სხვადასხვა წყაროთა მიკუთვნება თავისთავად ნათელია. მთლიანობაში, წყაროთა ჩამონათვალი ასეთია: ქართულ უმაღლეს სასწავლებლებში სხვადასხვა წლებში გამოყენებული თუ გამოყენებადი სპარსული ენის სახელმძღვანელოები, გრამატიკული ლიტერატურა, საკითხავი ნიგნები (ქართულენოვანი, რუსულ და ევროპულ ენებზე, სპარსულ ენაზე); ზოგადად, – ქართული, რუსული, ევროპული, ირანული თუ სხვა სასწავლო ან თეორიული გრამატიკული ლიტერატურა (საფუძვლების სახით): კურსები, მონოგრაფიები, კომპენდიუმები და მისთ.; მხატვრული ლიტერატურა (ცხადია, პროზა; თუმცა არაა გამორიცხული პოეზიაც); პრესა (ყურნალ-გაზეთები), კინო, თეატრი, ტელევიზია, სხვადასხვა სახისა და ხასიათის საჯარო გამოსვლები, ინტერნეტქსელი (საიტები, სოცქსელები, სხვადასხვა მასალები); საჯარო და სპეციალური ლექციები (მოსმენილი), ავტორის მიერ გავლილი საკვალიფიკაციო კურსები, სტაჟირებები (ირანში და საქართველოში); ირანელ კოლეგებთან (ენის მატარებელ სპეციალისტებთან) კონსულტაციები; ირანში სხვადასხვა სახის მივლინებების ავტორისეული საველე ჩანაწერები ანუ სხვადასხვა ცოცხალ დისკურსთა ფაქტები, დაფიქსირებული ავტორის მიერ ხელნაწერი საველე მასალის (დღიურების) სახით; უკანასკნელი მონაცემები ითვალისწინებს მათ შორის ენის მატარებლებთან უშუალო კონტაქტებს, ურთიერთობას ინფორმატებთან, კონსულტაციებს სასაუბრო ენის მოვლენათა სფეროში; ასეთი კავშირები ხორციელდებოდა თავად ირანშიც, საქართვე-

ლოშიც (სხვადასხვა დროს საქართველოში დროებით მყოფ თუ მაცხოვრებელ ენის მატარებლებთან) და სხვა ქვეყნებშიც (მაგ., ირანულ ემიგრაციასთან დასავლეთ ევროპაში, ამერიკაში, რუსეთში და სხვაგან) და ა. შ.

ძირითადი წამყვანი წყაროები, – ენის აღმწერი საფუძვლები, სასწავლო ლიტერატურა (სახელმძღვანელოები, გრამატიკული კურსები, საკითხავი წიგნები, ქრესტომათიები, კომპენდიუმები), საიდანაც ამოღებულია წლების მანძილზე ენობრივი მასალა, ქვემოთ წარმოდგენილია მოკლე ბიბლიოგრაფიულ სიაში. ეს სია შეიცავს მოცემული მონოგრაფიისთვის მხოლოდ წამყვან ლიტერატურას, – ძირითადს თეორიითა და მასალით (იხ. ბოლოთქმა და ბიბლიოგრაფია).

იმ ძირითად, წამყვან სახელმძღვანელოთა, გრამატიკულ თეორიულ კურსთა, საკითხავ წიგნთა, ქრესტომიათა, კომპენდიუმთა გარდა, რაც ყოფილა თუ არის ქართული, რუსული, ირანული, ევროპული, ამერიკული უნივერსიტეტების თუ სკოლების სასწავლო (ძირითად თუ დამხმარე, მუდმივ თუ ფაკულტატურ) პროგრამებში, საიდანაც ამოღებულია ჩვენ მიერ საჭირო მასალა (მასალობრივადაც და გარკვეული დებულებების მიხედვითაც), გამოყენებულია ენობრივი მასალა მრავალი შესაბამისი კვლევითი სამეცნიერო ნაშრომებიდანაც (მონოგრაფიები, სტატიები, კრებულები და მისთ.). აქ პირველ რიგში იგულისხმება თავად ავტორის, *მაია სახოკიას* შრომები (მონოგრაფიები, დისერტაციები, სტატიები, კრებულები), შემდგომ კი, – მსოფლიოს მრავალრიცხოვან ირანოლოგთა ნაშრომები. თემატიკის შესატყვისად, საჭიროებისამებრ გამოყენებულია სხვადასხვა ნაშრომებში მოტანილი ცალკეული მაგალითები. ეს კვლევები არ არის წარმოდგენილი ბიბლიოგრაფიულ სიაში, რადგან სია შეიცავს *ოდენ საფუძვლებს* და არა მეცნიერულ გამოკვლევებს. ამიტომ ბოლოთქმაში არის საკითხთა (თემათა) ჩამონათვალი, რომლის მიხედვითაც, მასალისთვის გამოყენებულ შრომათა ავტორებია დასახელებული. იმავე ჩამონათვალშია თავად *მაია მარიამ სახოკიას* მონაცემებიც. დაინტერესებულ მკითხველს შეუძლია მოიძიოს აუცილებლობის შემთხვევაში ამ ავტორთა თხზულებანი. ხაზს ვუსვამთ, შრომების ავტორთა

ხსენებული ჩამონათვალი შერჩეულია მხოლოდდამხოლოდ ერთადერთი ნიშნით: შრომებიდან სხვადასხვა თემებისთვის კონკრეტული მაგალითების ამოღების ფაქტების აღსანიშნავად. ასეთი მაგალითები შერჩეული და ამოღებულია სხვათა შრომებიდან მოცემული წიგნის ავტორის ხედვითა და მისივე თეორიულ დებულებათა შესაბამისად (სხვა მოსაზრებათა გათვალისწინებით). ძიებისთვის მითითებული პარამეტრები საკმარისია წყაროს შესამოწმებლად თუ მოსაძიებლად საჭიროების შემთხვევაში. პირველ რიგში საპოვნელი წყაროები სურვილის შემთხვევაში მოძიებადია თავად *მაია მარიამ სახოკიას* შრომებში, – დიდტანიან თხზულებებში თუ სტატიებში (იხ.). ზოგჯერ მასალასთან ერთად მნიშვნელოვანია თავად საკითხისა თუ რამე დებულების წარმოჩენაც, თუმცა ამ შემთხვევაში ეს არაა მთავარი. ძირითად სიაშია აგრეთვე თეორიული საკითხების, ენობრივი მასალისა და ლინგვისტური ტერმინოლოგიის შემცველი შესატყვისი გარკვეული აკადემიური ლექსიკონებიც, – სპარსულოენოვანი, ორენოვანი თუ მრავალენოვანი. ბიბლიოგრაფიულ საკითხთა პრინციპი და წარმოჩენილ ობიექტთა აღწერა-დახასიათება უფრო დანვრილებით განიხილება და აიხსნება ბოლოთქმაში (იხ. ქვემოთ; იხ. ბოლოთქმა; იხ. ბიბლიოგრაფია).

ქართული ენის ადგილი, ქართულენოვანება. წიგნი ორიენტირებულია ქართულენოვან მკითხველზე ნაწილობრივ (დიდწილად) ქართულთან ერთგვარი ტიპოლოგიური პრაქტიკული შეპირისპირების ჩათვლითა და გათვალისწინებითაც. აღწერისას ერთ-ერთი მთავარი არგუმენტი, ფაქტორი და პარამეტრია *ქართულენოვანი თვალსაზრისი და ტიპოლოგიური თვალთახედვა*. ცენტრალურია აგრეთვე *ქართულ შესატყვისთა უმნიშვნელოვანესი საკითხი*; თანაც აქ ვარჩევთ ერთურთისგან გრამატიკულ შესაბამისობასა და თავისუფალი თარგმანის შესაძლებლობებს. თავის მხრივ, შესატყვისებშიც გასარჩევია: *ზუსტი გრამატიკული შესაბამისობა* (სიტყვასიტყვითი) თუ *ტიპოლოგიური შეფასებითი შესატყვისი*. რაც ეხება თარგმანულ (სათარგმანო) ან თარჯიმნულ (სათარჯიმნო) სფეროებს, აქაც ურთიერთგასამიჯნია: თარჯიმნის მიერ სინქრონული თარგმანის წარმოების სფერო (სადაც ნესით დაცული უნდა იყოს უფრო გრამატიკული სიტყვასიტყვითი შესატყვისო-

ბა) და მხატვრული, შემოქმედებითი თარგმანი (სადაც დასაშვებია და ზოგჯერ სასურველიც, სხვადასხვა თარგმანული ვარიანტების გამოყენება) თავისუფალი თარგმანის ჩათვლით. უკანასკნელი გრამატიკული სტილისტიკის სფეროშიც გადადის, მაგრამ ყველა შემთხვევაში თარგმანის ენაზე გადმოცემა უნდა ეყრდნობოდეს ორიგინალის მონაცემთა სწორ პირვანდელ მორფოსინტაქსურ მნიშვნელობას, რაც მოცემული წიგნის ავტორის მცდელობით ძირითადად წარმოჩენილი უნდა იყოს სათანადოდ. განსაკუთრებით აღსანიშნავია ამ მხრივ პირობითი წინადადების სპარსულ-ქართულ შესატყვისთა სრული ნუსხა ტაბულების სახით, სადაც მითითებულია ქართული ზმნის უღლების პარადიგმული მწკრივები და სერიები, შესატყვისობის ხარისხის კლების თანამიმდევრობითა და როგორც ტიპოლოგიური, ასევე თავისუფალი, ზოგადი თარგმანის შესაძლო, დასაშვები ვარიანტებიც. ამდენად, ქართულენოვანება და სპარსულ-ქართულ შესატყვისთა საკითხები წამყვანია ამ მონოგრაფიის იდეური მხარისთვის. ამდენად, გრამატიკული მონოგრაფიის (გრამატიკული მონოგრაფიული ნარკვევის) ქართულენოვნების თვალსაზრისით, აღწერაში დიდწილად ჩართულია როგორც ტიპოლოგიური ლინგვისტური ხედვები (შედარება, შეპირისპირება), ისე წმინდა პრაქტიკული მიზნობრიობა (სპარსულ-ქართულ შესატყვისთა მნიშვნელობა პრაქტიკულ და შემოქმედებით საქმიანობაში).

შედეგად, წიგნი შეიძლება იყოს გამოყენებული ენისა თუ გრამატიკის დამოუკიდებელი შესწავლისთვისაც, როგორც ორენოვანი საკითხავი წიგნი. თანაც, ასეთი გამოყენებაც შესაძლებელია ორმხრივად.

ტერმინები. გრამატიკული ტერმინები წარმოდგენილია წიგნში მხოლოდ ქართულად. ძირითადი ტერმინები ჩანს შედარებით მოკლე სპარსულ სარჩევში. ქართულ ენაზე შედგენილი სარჩევი ვრცელია და დეტალურად გადმოცემს შინაარსს. შედარებით ნაკლები მოცულობისაა რუსული სარჩევი, რომელიც ქართულთან შედარების გზით დიდწილად ასახავს ზოგადტიპოლოგიურ და უნივერსალურ ლინგვისტურ ტერმინებს. იგივე ითქმის უფრო შემოკლებულ, ინგლისურ და სპარსულ

სარჩევებზე. სპარსული ტერმინოლოგიის საკითხები ცალკე თემა და აქ ამას არ და ვერ გავყვებით. ჩვენ ვხსნით ყველაფერს ქართულ ტერმინებში, ხოლო სპარსულ ტერმინოლოგიაში ჩალრმავეებისა და გარკვევის მსურველებს შეუძლიათ მიმართონ ძირითად ბიბლიოგრაფიულ სიაში დასახელებულ ზოგად თუ სხვადასხვა სპარსულენოვან ლინგვისტურ ტერმინთა დარგობრივ ლექსიკონებს. უკანასკნელთაგან ამ თვალსაზრისით აქვე პირდაპირ მივუთითებდით პირველ რიგში მოჰამად ჰაიათის (M. Hayati) სამენოვან (სპარსული, ინგლისური, ფრანგული) ლინგვისტურ ტერმინთა ლექსიკონს: *A Glossary of Linguistics* (წვრილად იხ. ბოლოთქმაში; იხ. სია). იშვიათ შემთხვევაში დაზუსტების მიზნით ვასახელებთ სპარსულ ტერმინებსაც (მაგ., გარკვეულ დრო-კილოთა ანალიზის შემთხვევაში, სხვ.).

დრო-კილოთა სინტაქსური ფუნქციები. სწორედ გრამატიკულ ტერმინთა თემაზე წინასწარვე უნდა აღინიშნოს შემდეგი: 1. ჩვენ ვიზიარებთ სპეციალურ ლიტერატურაში არსებულ მართებულ აზრს, რომ სპარსული უღლების პარადიგმის ერთეულს, რომელსაც უმეტეს გრამატიკულ კურსებში ქართულად ეწოდება „ანმყოს კავშირებითი“, مضارع التزامی

[მოზნრეე ელთეზნმი], – სინამდვილეში უნდა ეწოდოს „ანმყომომავლის კავშირებითი“, თუ სულაც „მომავლის კავშირებითი“, არა. საქმე ისაა, მორფოლოგიურად დრო-კილოს ეს ფორმა ეყრდნობა ანმყოს ფუძეს, რის გამოც უკავშირდება ანმყო დროების სისტემურ პარადიგმას; მაგრამ შინაარსით, თავისი მნიშვნელობით იგი უფრო ხშირად გამოხატავს სამომავლო მოქმედებას კავშირებით კილოში. იმავდროულად პრაგმატულად და სიტუაციურად ამ ფორმის სემანტიკა ანმყოსთანაც ახლოსაა, ახლანდელი გრამატიკული დროის სფეროს მჭიდროდ უკავშირდება და ზოგიერთ კონტექსტში, შესაძლოა ანმყოც გამოხატოს. ცოცხალ მეტყველებაშიც და ტექსტშიც ამ თვალსაზრისით არსებობს მრავალი პრაგმატული კონტექსტური ნიუანსი. ფორმის სემანტიკური ფუნქციები ვლინდება სხვადასხვა შინაარსის სინტაქსურ ერთეულებში. წიგნში დრო-კილოთა სინტაქსურ ფუნქციებს წინადადებაში დათმობილი აქვს ცალკე სპეციალური თავი (იხ. სარჩევი).

ვიზიარებთ რა ტერმინის მართებულობას „ანმყო-მომავლის კავშირებითი“, ზოგან ეს სახელწოდება ამ სახითაა წარმოდგენილი, მაგრამ მთლიანობაში მთელ ტექსტში ყველგან არაა ასეთი კორექცია შეტანილი. ამდენად, შეგვხვდება ორივე სახელწოდება სხვადასხვა თავებსა და ქვეთავებში. ძველი სახელწოდება უსრულია, მაგრამ შეცდომა არ არის.

დრო-კილოთა სინტაქსურ ფუნქციებს, პრაგმატულ და ინფორმაციულ სემანტიკას წიგნში *ცალკე დიდი თავი* აქვს დათმობილი (იხ. სარჩევი; იხ. თავი). სწორედ ამ თავის შინაარსთან დაკავშირებით გახდა საჭირო ზოგიერთი წინასწარი განმარტება. ზოგიერთი საჭირო ახსნა-განმარტებაც ბოლოთქმა-ეპილოგშია გადატანილი (იხ. ბოლოთქმა).

გარკვეულ დრო-კილოთა სინტაქსური მახასიათებლები განსაკუთრებულ ახსნა-განმარტებას საჭიროებს. მათ შორისაა შედარებით ახალი დროითი ფორმები (ინტენსივი, პროგრესივი, კონკრეტული დროები), აგრეთვე განგრძობით ხოლმეობით პერფექტულ ფორმათა მთელი რიგი და სხვა. ასეთ შემთხვევებში ვჩერდებით ტერმინოლოგიის საკითხებზეც, მოგვყავს სპარსული დასახელებანი და მეტ ადგილს ვუთმობთ საჭირო კომენტარებს. ამგვარი დამატებითი უფრო ვრცელი ახსნა-განმარტებანი გადატანილი გვაქვს ბოლოთქმაში, ეპილოგში (იხ.).

ფორმები. ტექსტებსა და მაგალითებში გამოყენებული გვაქვს თანაბრად სალიტერატურო ენისა (*ნევეშთარი*) და სასაუბრო, სალაპარაკო ენის (*გოჭთარი*) ფორმები. ფორმათა სხვაობა ზოგჯერ წყაროდანვე მოდის, ხშირად კი ორივე ვარიანტი მეტყველების ნაკადსა თუ რამე ტექსტს ეკუთვნის. შესაბამისად, ხშირად ორივე ფორმაა პარალელურად წარმოდგენილი, ზოგან მარტო ერთია რომელიმე. გააჩნია, ნიმუშები როგორცაა წარმოსახული ან კონტექსტის შესატყვისად, სტილისტურად რომელი უფრო უპრიანია. თავად საკითხისთვის თუ ფორმას არა აქვს მნიშვნელობა, ხშირად ეს ჩვენ არჩევანზეა. ცხადია, თუ მორფოსინტაქსურ მოვლენებთან გვაქვს საქმე (როგორცაა, მაგალითად, ენკლიტიკურ მორფთა მიერთება, კლიტიკისა და წინდებულის შერწყმა, შემოკლებული კოპულის გამოყენება, სხვადასხვა სპეციალურ კონსტრუქციათა აგებულება, ანტიცე-

დენტური სტრუქტურები, თანდებულისა და კლიტიკის სინთეზი და სხვა მრ.), სასურველია და აუცილებელიც, პარალელურად იყოს წარმოდგენილი და ახსნილი როგორც სრული სალიტერატურო ფორმები, ასევე მოკვეცილ-შეკვეცილი თუ ფონეტიკურად სახეცვლილი სასაუბრო ფორმებიც. ეს პრინციპი გატარებულია, რათა ნათელი იყოს ყველა მორფოსინტაქსური პროცესი.

წყაროების მითითება. წყაროები მაგალითებში არ არის მითითებული, რაც მისაღებია და მიღებულიცაა სახელმძღვანელოს ტიპის ნარკვევისთვის. მაგალითთა კორპუსები ანუ მთელი ენობრივი მასალა მოიცავს უამრავ მრავალგვარ სფეროს: ცოცხალი დისკურსები და სამეტყველო ნაკადები, ინფორმანტთა საველე მასალა, სახელმძღვანელოთა და გრამატიკულ კურსთა მასალა, საკითხავ წიგნთა მასალა, ფუნდამენტური კვლევების მონაცემები, მასმედია (პრესა, პერიოდიკა, ტელევიზია, რადიო), სოცქსელები და ზოგადად ინტერნეტსივრცე, თეატრი, კინო, ორიგინალური მხატვრული ლიტერატურა და თარგმანები, სამეცნიერო ლიტერატურა, პუბლიცისტური ნაწერები, სხვადასხვა ჟანრისა და შინაარსის თხზულებანი, კრიტიკული წერილები, საჯარო გამოსვლები და სიტყვები და ა. შ. არავითარი კონკრეტული წყაროს აღნიშვნა მაგალითებთან არ ხდება. ზოგჯერ, ხანაც ხშირად, საჭიროების შემთხვევაში სახელდება სფერო, რომელშიც შეიძლება ჭარბობდეს ესა თუ ის მოვლენა, ფაქტი. ცხადია, განსაკუთრებულად ხორციელდება სასაუბრო ენის დახასიათება, მისი მახასიათებლების გამოყოფა და შეპირისპირება სალიტერატურო ენასთან. თავისთავად ცხადია, *გოჭთარისა (მოჰპვერედის)* და *ნევეშთარის* შეპირისპირებითი აღწერა-ანალიზი გადმოცემის ერთ-ერთი წამყვანი პრინციპია, ერთ-ერთი მთავარი პარამეტრია. ასევე, ხშირად საჭირო ხდება კონკრეტული დარგის, სფეროს მითითება, როგორცაა: მხატვრული ლიტერატურა, კინოფილმები, ინტერნეტი, ტელევიზია, მიტინგების ენა თუ სხვა. ასეთი მინიშნებები აუცილებელია იმ შემთხვევაში, თუ განსაკუთრებით სპეციფიკურ ნიშნებთან და ფაქტებთან გვაქვს საქმე. ხაზგასმა ხდება, თუკი ესა თუ ის სპეციფიკური ნიშან-მახასიათებელი რალაც გარკვეულ

სფეროშია შენიშნული. ჯამურად, მასალის უმეტესი ნაწილი სხვადასხვა სახის ცოცხალი მეტყველების ნაკადთა კუთვნილებაა.

საბოლოო ჯამში, ყველა სახის მასალა შემოწმებადია მკითხველისგან, რადგან ბოლოთქმა-ეპილოგში მოცემულია საკითხთა, თემათა ჩამონათვალი, რომელიც თავის მხრივ მიემართება გარკვეულ მკვლევართა სიას (შესაბამის კვლევათა ავტორებს); ხოლო ბიბლიოგრაფიაში სპეციალური ლიტერატურის სახით წარმოდგენილია შესატყვისი ძირითადი, ფართოდ ცნობილი, მასალობრივი წყაროები -საფუძვლები (იხ. აქ მუხლები: „მასალა და წყაროები,, „ბიბლიოგრაფია,,).

გათვლა და დანიშნულება. ავტორის აზრით, ესაა ძირითადი ან დამხმარე სახელმძღვანელო, იმავდროულად დამოუკიდებლად საკითხავი თუ შესასწავლი წიგნი. ქართული გრაფიკით შესრულებული ტრანსკრიფცია კი მისაწვდომად ხდის წიგნის ტექსტურ შინაარსს ყველა დაინტერესებულ პირთათვის, ვინც ჯერ არ ფლობს სპარსულ გრაფიკას. განსაკუთრებით აღსანიშნავია, რომ კურსი შეიცავს პრაქტიკულ სინტაქსსა და პრაქტიკულ მორფოსინტაქსს ანუ გამოსაყენებელია წმინდა პრაქტიკულ ცნობარად, გარდა აკადემიური, თეორიული მიზნებისა.

წიგნი გათვლილია პირველ რიგში, ირანული განყოფილებების სტუდენტებზე, შესაბამისი სპეციალობების პროფესორ-მასწავლებლებზე, სპარსული ენის სკოლის მასწავლებლებზე ქართულ სკოლებში (მასწავლებელთათვის დამხმარე სახელმძღვანელოდ თუ მოსწავლეთათვის საკითხავ წიგნად), აგრეთვე სპარსული ენის დამოუკიდებლად შემსწავლელთათვის, საგნით ყველა დაინტერესებულ პირთათვის. ოფიციალური სასწავლო პროცესების გათვალისწინებით, აქ იგულისხმება ყველა უმაღლესი და საშუალო სასწავლებელი (საჯარო თუ კერძო სკოლები), სადაც ამა თუ იმ დონეზე ისწავლება სპარსული ენა. კურსის გამოყენება დამოკიდებულია თავად ნაგულისხმევ სუბიექტთა სურვილსა და არჩევანზე. ასევე აქტიურად გამოსადეგია მონოგრაფია კერძო, პირადი ინტერესებისთვის სასწავლო თუ დამოუკიდებელი კითხვის პროცესებში. სხვათა შორის, წიგნის გამოყე-

ნება დიდწილად შესაძლებელია ქართული ენის არმცოდნე მომხმარებელთათვისაც, თუკი ისინი სურვილის შემთხვევაში ყურადღებას გადაიტანენ მხოლოდ სხვადასხვა თავებში მოცემულ მხოლოდ სპარსული ენის მასალაზე. თავად მასალა გასაგებს ხდის საკითხებს. და ბოლოს, იმავდროულად, გარკვეულწილად შეუძლიათ გამოიყენონ წიგნი სპარსულენოვანმა ქართული ენის შემსწავლელმა პირებმაც. სურვილის შემთხვევაში დასაშვებია ოდენ ქართული ტექსტის გაცნობაც, საიდანაც დაინტერესებულ პირი მიიღებს საჭირო ცოდნას.

ყოველივე თქმულის საფუძველზე დავასკვნით, რომ ეს *ორენოვანი მონოგრაფიული კურსი გამოსადეგია ორმხრივად ორივე ენის კუთხით.*

ბიბლიოგრაფია. ბიბლიოგრაფიაში (ლიტერატურის უმოკლეს სიაში) წარმოდგენილია მხოლოდ უძირითადესი სახელმძღვანელოები, ქრესტომათიები, საკითხავი წიგნები და სასწავლო გრამატიკული ლიტერატურა, აგრეთვე ზოგიერთი მთავარი გამოყენებული თუ საჭირო საშუალო სამეცნიერო სირთულის აკადემიური გრამატიკები; კომპენდიუმები; გარკვეული სახის ლექსიკონები; თემატურად შესატყვისი ზოგი აკადემიური, თეორიული ხასიათის მონოგრაფიული კურსი; აღწერითი კომპლექსური, თემატური მონოგრაფიები. ამგვარ ავტორისეულ არჩევანში, შესაძლოა, გამორჩენილია ზოგიერთი სხვა საჭირო მასალა, მაგრამ მისი ხილვა მისაწვდომია სხვა ავტორთა ნაშრომებშიც, რომელიც სახელდება ბოლოთქმაში. წარმოდგენილი ბიბლიოგრაფიული სია საკმაოდ მკაცრადაა შეზღუდული მიზნობრივად და ტექნიკურადაც. ესაა უმოკლესი, ავტორის მიერ დაწურული სია, რომელიც უშუალო კავშირშია მოცემული მონოგრაფიის მასალასთან და მის ავტორისეულ ინტერპრეტაციასთან. საცოდნელია, რომ უფრო ფართო გრამატიკული თუ სამეცნიერო ლიტერატურა მკითხველს სურვილის შემთხვევაში შეუძლია მოიძიოს ავტორის სამეცნიერო შრომებში (რომელიც აქ. ბუნებრივია, ჩამოთვლილი ვერ იქნება); აგრეთვე . – სხვა ავტორთა ნაშრომებში, რომელთა გვარ-სახელებს შეზღუდული რაოდენობით აქვე და მეტად ბოლოთქმა-ეპოლიგში წარმოვადგენთ იმ ძირეულ საკითხებთან ერთად, რომელიც აქტუალურია მოცემული მონოგრაფიის შინაარსის-

თვის. გვარსახელები აღინიშნება ორიგინალთა ენებზე, რომელზედაც მოიპოვება ამ ავტორთა შრომები, ქართულად კი ყველა გვარსახელია წარმოდგენილი თვალსაჩინოდ. ბიბლიოგრაფიაში კატეგორიულად არ არის და ვერ იქნება შეტანილი ფუნდამენტური კვლევების მონაცემები ანუ სამეცნიერო-კვლევითი უზარმაზარი ლიტერატურა: სამეცნიერო სტატიები, კვლევითი მონოგრაფიები, სტატიათა კრებულები, სამეცნიერო ფორუმების მასალები და ა. შ. ბოლოთქმა-ეპილოგში აუცილებლობის მიხედვით, გარკვეულ საკითხებსა და თემებზე ხდება მინიშნება და სახელდება წამყვან ავტორთა შეზღუდული რაოდენობა (გვარ-სახელები ამა თუ იმ თემასთან, საკითხთან დაკავშირებით). ასე იქმნება ერთგვარი *მეორე, თავისებური, სპეციფიკური შეზღუდული ბიბლიოგრაფიული სია*, რომელიც განთავსებულია ბოლოთქმა-ეპილოგში. ხაზს ვუსვამთ, ეს უკანასკნელი ჩამონათვალი ითვალისწინებს *სპეციალურად მხოლოდ ინოვაციებს*, – *ინოვაციურ ფაქტებსა (ენობრივ სიახლეებს) და ინოვაციურ ინტერპრეტაციულ მიდგომებს (კოდიფიკაციურ სიახლეებს)* (და არა ზოგადად საკითხებს, რაზედაც ლიტერატურა უზარმაზარია). ამდენად, ინოვაციურად განსაკუთრებით ყურადღას საკითხებზე დაინტერესებულთ შეუძლიათ მოიხილონ პირველ რიგში *მაია სახოკიას შრომები* (მონოგრაფიები, სადისერტაციო ნაშრომები და სტატიები), აგრეთვე, – ამ ნაშრომებში დასახელებული დიდძალი ლიტერატურა ბიბლიოგრაფიულ ჩამონათვალთა სიებში (ავტორები და ამ ავტორთა შრომებში თავის მხრივ წარმოდგენილი დასახელებანი) და ა. შ. ამ მხრივ *მაია სახოკიას* ერთი სტატიის მინიშნება აქვე შეიძლება, სადაც თავმოყრილია *სპარსული ენის ისტორიული მორფოსინტაქსის* თეორიული საფუძვლების აღწერაც, თავად *საავტორო თემათა* ნუსხაც და შედარებით სრული ბიბლიოგრაფიაც (სახოკია 2008, დავით კობიძე 100). სრული დასახელება და საკითხის განმარტებაც დაწვრილებით მოცემულია ბოლოთქმა-ეპილოგში (იხ. ბოლოთქმა). აქვე მივანიშნებთ რამდენიმე *წამყვან ბიბლიოგრაფიულ წყაროს*, რომელსაც მეტად დავეყრდენით ჩვენს მონოგრაფიაზე მუშაობის პროცესში. ესენია: ი. რუბინჩიკი (Ю. А. Рубинчик) 1981, 1983, 1960, 2001; ვ. რასტორგუევა (В. С. Расторгуева) 1953/1973; ს. ამინ-მადანი, დ. ლუტცი (S. Amin-

Madani, D. Lutz) 1972; ს. ამინ-მადანი (S. Amin-Madani) 1343, ვ. ივანოვი (В. Б. Иванов) 1999; ი. სამარე (Y. Samareh) 1313, მ. არენდსი (A. Арендс) 1941, ჰ. გივი, ჰ. ანვარი (H. Givi, H. Anvari) 1995, ნ. გლადკოვა (Н. Гладкова) 1999-2001, გ. ვინდფური (G. Windfuhr) 1979, მ. ზარყამიანი (Z. Zargamian) 1377, ლ. თუშიშვილი 2000, ფ. ლაზარი (G. Lazard) 1957, 1963, ა. ლამბტონი (A. Lambton) 2000, ი. ოვჩინიკოვა (И. К. Овчинникова) 1966/1969, 1963, 2002; ლ. პეისიკოვი (Л. С. Пейсиков) 1959, 1960, 1975; კ. პოლიაკოვი (К. И. Поляков) 2002, კ. პოლიაკოვი, ა. ნასიროვი (К. И. Поляков, А. А. Насыров) 2000, გ. რენკინგი (G. Ranking) 1971, ხუთი ავტორის გრამატიკა (Panj Ostad) 2000, მ. შარიათი (M. Shariyat) 2002, ს. შამისა (S. Shamisa) 2002, შ. ფუშეკური (Ch. Fouchecour) 1978, მ. შირაზი (M. Shirazi) 1992, 2000; ვ. ხანლარი (P. Hanlari) 1998, ლ. ბოილი (L. Boyle) 1966, თ. ქამიარი (T. Kamyar) 1384, თ. ფურნამდარიანი (T. Pournamdariyan) 1997, ყ. არჟანგი (Q. Arjang) 1374, და სხვა. სრული დასახელებანი და განმარტებანი იხილეთ ბიბლიოგრაფიაში ან ბოლოთქმაში (იხ.). დიდძალი მოძიებული მასალის თვალსაზრისით გამორჩეულია შემდეგი მინიშნების სახელმძღვანელოები, ქრესტომათიები, გრამატიკის კურსები, საკითხავი წიგნები და ლექსიკონები: აზფა (AZFa), ჯ. გიუნაშვილი 1987, ჯ. გიუნაშვილი 1980, მ. რადოვილსკი (М. Е. Радовильский) 1972; მ. ბასირი (M. Basiri) 1997, მ. ფათემი, ი. კალაძე 1973; ს. ამინ-მადანი, დ. ლუტცი (S. Amin-Madani, D. Lutz) 1972; დ. კობიძე 1963 (1984), 1967; ჯ. გიუნაშვილი, დ. კაციტაძე 1963; მ. ზარყამიანი (M. Zargamian) 2011, გ. ნაჯაფოვი (Г. Г. Наджафов) 2001, ნ. გლადკოვა (Н. Гладкова) 1999-2000, კ. პოლიაკოვი (К. И. Поляков) 2002; კ. პოლიაკოვი, ა. ნასიროვი (К. И. Поляков, А. А. Насыров) 2000; ხუთი ავტორის გრამატიკა (Panj Ostad) 2000, ი. რუბინჩიკი (Ю. А. Рубинчик) 1983, ა. ნაჯაფი (A. Najafi) 1378, მ. შირაზი (M. Shirazi) 1992, და სხვა. კვლავაც, სრული დასახელებანი იხილეთ ბიბლიოგრაფიის (ლიტერატურის) სიაში. გარდა ამისა ზოგი მნიშვნელოვანი ფაქტი-მაგალითი ამოღებულია კვლევითი ლიტერატურიდან, რაც თემებად და გვარებად ნაჩვენებია *ბოლოთქმაში*; მასალის გამო-

ყენების შემთხვევაში კვლევებიდან, ეს შემთხვევები საგანგებოდ მითითებულია იქვე *ბოლოთქმაში*. გარდა ამისა, გრამატიკული კოდიფიკაციების თვალსაზრისით განსაკუთრებული ადგილი დაიკავა ზოგიერთი სპარსული ძეგლის, წყაროს ტექსტებიდან ამოკრებილმა მასალამ; ამ მხრივ განსაკუთრებით საგულისხმოა თანამედროვე ახალსპარსულისა და კლასიკური სპარსულის მიჯნაზე აღნიშნულ, – გარდამავალი ეპოქის მონაცემთა გათვალისწინებაც; ასეთ გამოცემებსაც გამოკვეთილად გამოვყოფთ, აღვნიშნავთ ბოლოთქმაში სრული დასახელებით ან აუცილებლობის შემთხვევაში შეგვაქვს ბიბლიოგრაფიის სიაშიც. *ბოლოთქმის ტექსტში* სახელდება ზოგი მნიშვნელოვანი მონაცემი კლასიკურ სპარსულ ფაქტებთან დაკავშირებითაც (იხ. ბოლოთქმა). ასევე *ბოლოთქმაში* სახელდება უმთავრეს თანამედროვე ირანელ მწერალთა სახელები და მათ ნაწარმოებთა სახელწოდებანი, რომელთა ტექსტებიდანაც მოპოვებულია გადამწყვეტი მნიშვნელობის ენობრივი ფაქტები. ამავე მიზნით დასახელებულია აგრეთვე ზოგი კინოფილმის სახელწოდებაც, ზოგჯერ რეჟისორთან ერთად, მონაცემები პერიოდიკიდან და ა.შ. უფრო გამონვლილვითი ინფორმაცია ყველა ჩამოთვლილ საკითხზე მოსაძიებელია და მოძიებადია *მაია მ. სახოკიას* შრომათა ბიბლიოგრაფიებში, თავად ამ შრომათა ტექსტში და სხვა, იქ თუ აქვე დასახელებულ ავტორთა შრომებში. მ. სახოკიას ამ მხრივ გამოკვეთილი ნაშრომები *ბოლოთქმაშია* მითითებული.

გარდა ამისა, სხვადასხვა საკითხზე, თემაზე ზოგი წყარო მითითებულია *ბოლოთქმაში* დამატებითი ცნობის სახით აუცილებლობისამებრ და საჭიროებისამებრ (იხ.).

ამგვარად, ვასკვნით, რომ ბიბლიოგრაფიის გასაცნობად მკითხველს შეუძლია მიმართოს: ა) ნაშრომის ბოლოს განთავსებულ სრულ დასახელებათა ბიბლიოგრაფიულ სიას (უმოკლესი ლიტერატურის სიას) და ბ) ბოლოთქმა-ეპილოგის ტექსტში განთავსებულ, ავტორთა (გვარ-სახელები) და შესაბამის საკითხთა (თემათა) მინიშნებების ჩამონათვლებს.

3 ავტორის გრამატიკა. შოთა რუსთაველის სახელობის სამეცნიერო ფონდის 2008-20011 წლების გამარჯვებული საგრანტო სამეცნიერო პროექტის თანახმად, დასრულებულია სპარსული ენის ქართულენოვანი გრამატიკის სამი ნაკვე-

თის დამუშავება: ფონეტიკა და ფონოლოგია (ავტორი თეო ჩხეიძე), მორფოლოგია (ავტორი ინგა კალაძე), მორფოსინტაქსი და სინტაქსი (ავტორი მაია სახოკია). მესამე ნაკვეთი ყველაზე ვრცელია. საგრანტო პროგრამის ფარგლებში დასახელებულ გრამატიკულ ნარკვევთა ბეჭდვა-გამოცემა არ ყოფილა გათვალისწინებული. დღესდღეობით პირველი ორი ნაკვეთი ამჟამად მზადდება გამოსაცემად (ტექნიკური თვალსაზრისით), ხოლო წინამდებარე ნაკვეთი იხვეწებოდა და მზადდებოდა წლების განმავლობაში და ამ ეტაპზე უკვე ქვეყნდება დამოუკიდებელი სახით. სამომავლოდ გათვალისწინებულია დანარჩენ ავტორთა ნაკვეთების ერთიანი გამოცემა მოცემული ნაკვეთის განმეორებულ გამოცემასთან ერთად. გეგმის მიხედვით, უნდა მივიღოთ „სამი ავტორის„ გრამატიკული ნარკვევი. სამივე ნაკვეთი თავისი ხასიათითა და შინაარსით საავტოროა.

შენიშვნები. რამდენიმე შენიშვნა დანერილობის შესახებ: ა) ზოგიერთ ნიმუშში გამოყენებულია ̣ ი-ასოთი აღბეჭდი-

ლი იზაფეთი ნაცვლად ა ჰამზისა, რადგან ზოგჯერ ასეთი სახეობაც გვხვდება და სასწავლო პროცესებშიც რეალურად გამოიყენება; ბ) სპარსულ მაგალითებში გვხვდება აგრეთვე ფუძისეულ სიტყვებთან გადაბმული მორფოლოგიური ელემენტები, რაც უფრო ძველ ორთოგრაფიას შეესაბამება; მაგრამ მრავალ სხვადასხვა ტექსტში (მათ შორის სასწავლო ლიტერატურაშიც) წარმოდგენილია ასეთი დანერილობაც და ის აღარ შეგვიცვლია; უმეტესწილად კი ვიყენებთ ახალ ორთოგრაფიას, რომლის მიხედვითაც გარკვეული სხვადასხვა მორფოლოგიური ელემენტები ფუძისეული სიტყვისგან მონყვევით (მონყვევითლად) აისახება; გ) ტერმინი *იზაფეთი/იზაფეთი* მოხვედრილია ტექსტში ორივე დანერილობითა და გაჟღერებით, რადგან ლიტერატურაში ორივე ეს დასაშვები ვარიანტი გვხვდება (განსაკუთრებით, არაბისტიკის დარგის გათვალისწინებით); დ) ტრანსკრიფცია ქართულია, რაც პირველ რიგში მომდინარეობს ჯერ კიდევ ადრინდელი საგრანტო აკადემიური პროექტების გეგმიური წესებიდან, ასევე შემდგომ შოთა რუსთაველის სამეცნიერო ეროვნული ფონდის საგრანტო კონკურსში გამარჯვებული პროექტის გეგ-

მით გათვალისწინებული სამუშაო წესებიდან; გარდა ამისა, მოცემული მონოგრაფიის ავტორი თვლის, რომ ქართული ტრანსკრიფცია ჩინებულად ასახავს სპარსული ენის ფონეტიკურ-ფონოლოგიურ სისტემას, რაც აღინიშნება კიდევ, მაგალითად, *თო ჩხეიძის მიერ* (იხ. შემდეგ თ. ჩხეიძის შესაბამისი გრამატიკული ნაკვეთი: სპარსული ენის ფონეტიკური და ფონოლოგიური სისტემა).

მოკლე შინაარსი. წინასწარი წარმოდგენის შესაქმნელად, აქვე ქვემოთ მოცემულია უძირითადეს საკითხთა მოკლე ჩამონათვალი *მთავარი შინაარსის* სახით .

წინასწარი მოკლე შინაარსი მორფოსინტაქსი და სინტაქსი შინაარსი

მარტივი წინადადება

უმარტივესი ფრაზები. უქვემდებარო შემასმენელი, სახელური პრედიკატი ერთ და ორშემადგენლიანი; კოპულატური ფრაზები; უპირო წინადადებები და ფრაზები; გრძნობა-გუნების ერთ და ორშემადგენლიანი ფრაზები; გარემოებითი ეგზისტენციური ფრაზები; ორპრედიკატული უპირო და პირიანი ფრაზები;

გაუვრცობელი მარტივი წინადადება და გავრცობის შესაძლებლობები.

წინადადების მთავარი წევრები. შემასმენელი. ქვემდებარე. ქვემდებარის რთული ფორმები. ირიბი ქვემდებარე და მისი ჯგუფები.

წინადადების სხვა წევრები. დამატებები. პირდაპირი დამატება. ირიბი დამატება. პირდაპირი და ირიბი დამატება როგორც მთავარი წევრები: ზმნა-შემასმენელში მათი გამოხატვა.

გრამატიკული სინონიმია: რა-თანდებული/კლიტიკური მარკერი (პირდაპირი დამატება); ბე-წინდებული/კლიტიკური მარკერი (ირიბი დამატება); კლიტიკური მარკერები მარტივ და რთულ ზმნებში. სპეციფიკაციები: შერეული და ალტერნატიუ-

ლი მარკირება: რწ-თანდებულის სპეციფიკაციები და ინოვაციები თანამედროვე სპარსულში.

უბრალო დამატება. უბრალო დამატების გამოხატვა და მიმართება გარემოებებთან. გარემოებითი უბრალო დამატება.

გარემოებები (ადგილის, დროის, ვითარებისგარემოებები და მათი სახეობები). გარემოებისა და უბრალო დამატების დამთხვევის შემთხვევები.

მორფოსინტაქსურ ფორმათა პოლიმორფიზმი და სინკრეტიზმი. წინადადების წევრთა დამთხვევისა და ურთიერთალრევის შემთხვევები.

მსაზღვრელი. სინტაგმა. მსაზღვრელ-საზღვრული. იზაფეთური და უიზაფეთი კავშირი, პრეპოზიციული და პოსტპოზიციური წყობა. იზაფეთური სიტყვათშენაერთები და იზაფეთური ჯაჭვები წინადადებაში.

წინადადების წევრთა გამოხატვა ბრუნვათა საკომპენსაციო საშუალებებით: წინდებულები, თანდებული, ენკლიტიკები, ენკლიტიკების მორფოსინტაქსური ფუნქციები; რწ-თანდებულის ხმარების წესები წინადადებაში და ინოვაციები; რწ-ს სინონიმია ენკლიტიკებთან; დამატებები; რწ-თანდებულის ფუნქციები თანამედროვე და კლასიკურ ენაში ქვემდებარეთა სხვადასხვა ფორმები; ქვემდებარის რთული ფორმები; გარდაუვალი ზმნის ქვემდებარის გამოხატვა ზმნაში კლიტიკური მეორადი პირის მარკერით; მორფოსინტაქსური სპეციფიკაციები; მსაზღვრელი; და სხვ.

უმარტივეს სიტყვათშენაერთთა ძირითადი ტიპები. წინდებულური, ინფინიტიური, იზაფეთური, მიმლეობური, სახელური (ნომინალური) და სხვა.

სინტაქსურ კავშირთა ტიპები: სინტაქსური გამოხატვის საშუალებები.

შეთანხმება, მართვა, მირთვა. ქვემდებარისა და შემასმენლის შეთანხმების ტენდენციები. მართვის საკითხები, მარკერები, წინდებულები.

წინადადებები შინაარსის მიხედვით: თხრობა, მტკიცება, უარყოფა, ბრძანება, ძახითი, ნატვრითი; სხვადასხვა ელემენტთა მონაწილეობა წინადადების სემანტიკაში. **ნატვრითი ანუ**

სურვილის წინადადება. მისი გამოყენების წესები.

ირეალობა. ირეალობის გამოსატყვა. ირეალობის მორფოსინტაქსი.

სიტყვათა რიგი მარტივ გავრცობილ თუ გაუვრცობელ წინადადებაში. **სტანდარტული სიტყვათგანლაგება** და მისი გართულების ფაქტორები. **ნორმა და ინვერსია.** ინვერსიის ხარისხები. თავისუფალი რიგი. სიტყვათა რიგის თანამედროვე ტენდენციები.

სიტყვათა რიგი სპეციალურ კონსტრუქციებში.

ერთგვარწევრიანი **შერწყმული** წინადადება. **ერთგვარი** წევრები.

სპეციალური ანუ სპეციფიკური კონსტრუქციები:

ფსიქოლოგიური სუბიექტი: სიტუაციური სინტაქსი.

ქე-კავშირული ნაწილაკი თანამედროვე სალაპარაკო ენაში და მისი ადგილი წინადადებაში: სიტუაციური სინტაქსი.

გრძნობა-გუნებისა (აფექტური) და აღქმა-მენტალობის კონსტრუქციები: მგრძნობელი, განმცდელი ირიბი ქვემდებარე_ექსპერიენცერი.

ფლობა-კუთვნილება, ირიბი ქონა-ყოლის (პოსესიური). მფლობელი ირიბი ქვემდებარე.

ასაკის გამოსატყვა. ასაკის ირიბი ქვემდებარე.

რთული ზმნები, პრედიკატული ბირთვები წინადადებაში, მიმართება რიგთან. ჩარჩოს სტრუქტურა და მარტივი წინადადების საზღვრები. წევრები ჩარჩოში.

უზმნო და უკოპულო ფრაზები, სახელური (ნომინალური) ფრაზები. მიმართება რიგთან და ინვერსიასთან.

ორპრედიკატული კონსტრუქციები. უპირო და პირიანი ფორმები. მოდალური ზმნები და მოდალურზმნიანი კონსტრუქციები.

კოპულატური კონსტრუქციები და მათი ჯგუფები (ყოფნა ზმნა წინადადებაში). მიმართება რიგთან და ინვერსიასთან.

სახელდების კონსტრუქციათა სხვადასხვა ტიპები. ელემენტების მონაწილეობა.

რელატიური (შედარების) კონსტრუქციები (შედარების

გამოხატვა და რიგი).

წარმოშობა-ნათესაობის, სხვადასხვა მიკუთვნების და მიმართების გამოხატვა. სემანტიკური ჯგუფები.

რწ-თანდებულის სპეციფიკაციები თანამედროვე სპარსულში. ძველი ფუნქციები და ინოვაციები ან ნეოლოგიზმები. ნორმა და არატრადიციული ხმარება. ნორმა და ნორმის ვარიანტი. გამონაკლისი.

კლიტიკური მორფების სპეციფიკაციები. პირის მარკერები და მობილური მორფები. მობილურ კლიტიკათა სემანტიკური ჯგუფები.

სიტყვათა რიგი სპეციალურ კონსტრუქციებში.

რთული წინადადება

თანწყობა. კავშირები, ჯგუფები.

ქვენწყობა:

1. ქვემდებარული დამოკიდებული; 2. დამატებითი დამოკიდებული; 3. გარემოებითი დამოკიდებულები: ადგილის, დროის, ვითარების (რაგვარობა-რანაირობა, რაოდენობა-მოცულობა, მოჩვენებითობა, მიუღწევლობა, განუხორციელებლობა, ჩანაცვლება, საპირისპირო-დაპირისპირება, ხარისხი, ზომა-წონა, და სხვა ვითარებანი); თანმიმდევრობა, კონსეკუცია, შედეგობრიობა, გამომდინარეობა, იარაღი და საშუალებები; 4. განსაზღვრებითი დამოკიდებული (თვისება, მიმართება, აგებულების ტიპები); განსაზღვრებითობა ნევრების მიხედვით: ქვემდებარული, დამატებითი (პირდაპირი, ირიბი, უბრალო), გარემოებითობის მიმყოლი განსაზღვრებითები; ი-არტიკლის გამოყენებისა და გამოტოვების ჯგუფები; რელატიური (შედარებითი) განსაზღვრებითი დამოკიდებული; განმარტებითი; ორმაგი განსაზღვრებითები; დამატებიანი განსაზღვრებითები; რათანდებულის სპეციფიკაციები და ინოვაციები განსაზღვრებითდამოკიდებულ ქვენწყობაში; 5. კაუზალური, მიზეზის დამოკიდებული; 6. დათმობითი დამოკიდებული; 7. მიზნის, დანიშნულების, განზრახვის დამოკიდებულები; 8. პირობითი დამოკიდებული წინადადება; **რეალური და ირეალური** პირობა; დროები და

დროთა კომბინაციები ქართული შესატყვისებით; **კომბინაციათა** ტიპები.

ზერთული წინადადება. რამდენიმე თანწყობილი ზერთული ქვენყობა და შერეული ზერთული წინადადება. ორმაგი, სამმაგი და მეტმაგი ზერთულები.

დროები წინადადებაში ანუ დროები სინტაქსში: ფორმათა სინტაქსი და მორფოსინტაქსი. დროთა ფუნქციები, კავშირებითები; ზმნები *ბუდან, ჰასთან, შოდან, დაშთან* წინადადებაში; *დაშთან* ზმნის **სინტაქსური სპეციფიკაციები**; ზოგ ზმნათა და დროთა **ფუნქციური სპეციფიკაციები**, მათი ხმარების წესები; ანმცოს კავშირებითი მომავლის მნიშვნელობით; ნამყო მომავალში; *დაშთან*-იანი ფორმები წინადადებაში; პერფექტი, ნამყო ნყვეტილი; უწყვეტელი; **ირეალობის** გამოხატვა დროებში.

ირეალობა ზოგადად და ირეალობის გამოხატვა: ირეალობის სხვადასხვა ჯგუფები. ნატვრა-სურვილი, პირობა, მოდალობა.

განკერძობული სიტყვები. განკერძობვა, განკერძობებული განსაზღვრება, განკერძობული გარემოება, დანართი, აპოზიცია, ჩართული, მიმართვა, ნაწილაკები და შორისდებულები წინადადებაში.

პირდაპირი და ირიბი ნათქვამი. დიალოგი.

სასრული ფრაზები და სასრული სიტყვები. *ფაანე ჯომლე.*

ყველა ამ და სხვა საკითხთა გაცილებით გამონვლილვითი ჩამონათვალი უფრო დეტალიზებული, დაწვრილებითი სტრუქტურებითა და შიგთავსით წარმოდგენილია მონოგრაფიის **სარჩევში** (იხ. ქვემ. **სარჩევი**).

თანამედროვე
სპარსული ენის სინტაქსი
და მორფოსინტაქსი

დიაქრონიული ტიპოლოგიის
გათვალისწინებით

მარტივი წინადადება

უმარტივესი გამონათქვამები: ფრაზები და გაუფრცოვლები მარტივი წინადადება

უმარტივესი ფრაზები.

გაუფრცოვებელ მარტივ წინადადებებს შორის გვხვდება უმარტივესი ფრაზები-წინადადებები. წინადადება სპარსულში შეიძლება წარმოდგენილი იყოს: ა) ოდენ შემასმენლით, რომელშიც ნაცვალსახელური ენკლიტიკის (მორფის, მორფემის) მეშვეობით სუბიექტის (ქვემდებარის) პირთან ერთად გამოხატულია აგრეთვე რომელიმე ობიექტის (დამატების) პირიც (პირდაპირი ან ირიბი დამატების პირი); ბ) სხვადასხვა ტიპის უმარტივესი შედგენილი შემასმენლებით; გ) ერთი სიტყვით; დ) შორისდებულებით და სხვ.

ა). მარტივი შემასმენელი-წინადადება:

ზმნის პირიელი ფორმით გამოხატული შემასმენელი, იქნება ეს მარტივი თუ რთული ზმნა (იხ. რთული ზმნები), ქვემდებარისა და დამატებების გარეშე. ასეთ შემთხვევაში წინადადება შეიცავს მხოლოდ ერთ სიტყვას ან ერთი სიტყვის ეკვივალენტურ სიტყვათშენაერთს, რომელშიც აღინიშნება ფორმალურად გამოტოვებული ქვემდებარის პირი, ან ქვემდებარისა და რომელიმე გამოტოვებული დამატების (პირდაპირის ან ირიბის) პირები ერთდროულად. ამავდროულად ამგვარი ერთსიტყვიანი შემასმენლური წინადადება შეიძლება წინადადებებს სხვადასხვა შინაარსის მიხედვით გამოხატავდნენ: თხრობა, ბრძანება,

ძახილი, ნატვრა, უარყოფა, კითხვა და სხვ. მაგ.: می نویسم მი-

ნევისამ „ვწერ“, بودم نشسته ნეშასთე ბუდამ „ვიჯექი“, برو ბე-

როუ (პოროუ)! „წადი!“, بخانید ბეხანიდ (ბეხუნიდ/ბეხუნიდ)!

გაშთე! „დაბრუნებულა!“, آمدہ آمدہ (უმადე)! „მოსულა!“,

ہ خراب شدہ ხარაბ შოდე „გატეხილა“ და მისთ.

ბ). უმარტივესი ფრაზის (გამონათქვამის) ერთ-ერთი ძირითადი ტიპია შედგენილი შემასმენელი სახელური პრედიკატული შემასმენლის სახით. ეს უკანასკნელი გულისხმობს ორი ელემენტის მონაწილეობას: სახელი და „ყოფნა“ ზმნა.

1. „ყოფნა„ ზმნის ფორმებით ნაწარმოები დამხმარე ზმნა-კოპულა. სახელად გამოიყენება ნებისმიერი არსებითი სახელი, ზედსართავი, რიცხვითი სახელი, სხვადასხვა ნაცვალსახელები. კოპულად წარმოდგენილია „ყოფნა“ ზმნის სხვადასხვა სახეობები: სრული და მოკლე ფორმები (استن هستن ჰასთან, ასთ), ზმნა بودن ბუდან.

უმოკლესი (უმარტივესი) სახელურპრედიკატული ფრაზები შეიძლება ჰქონდეს ორი ვარიანტი: უსუბიექტო (ფორმალურად ერთნევრიანი) და სუბიექტიანი (ფორმალურად ქვემდებარიანი ანუ ორნევრიანი). მაგ.: ერთნევრიანია: دانشیارم და-

ნემდარამ „მეცნიერი ვარ“, دانشجو هستیهد დაწეშჯუ ჰასთიდ

„სტუდენტი ხართ“, مهندس است/مهندسه მოჰანდეს ასთ/მო-

ჰანდესე „ინჟინერი არის/ინჟინერია“, زبانشناسید؟

ზაბანშენასიდ? „ენათმეცნიერი ხართ?“, کیست/کیه؟

ქისტ/?ქიე? „ვინ არის/ვინაა?“, چیست/چیہ؟ ჩისტ/ჩიე? „რა

არის/რა არი?“, تویی/تویی؟ „შენ(ა) ხარ?“, منم مანამ „მე

ვარ“, *ایرانیان هستند* ირანნიან ჰასთანდ „ირანელები არი-
ან“ *تهرانی ام* „თავადაა/თავად ისაა!“, *خداست* ხოდეშე „თეირანელი ვარ“, *موسافری؟* „მოგ-
ზაური ხარ?“, *سپاسگذارم* სეფასგოზარამ „მადლობელი ვარ“ და
მისტ.

ორწვერიანი: *من معلم هستم/معلم* მან მო'ალლემ ჰას-
თამ/მო'ალლემამ „მე მასწავლებელი ვარ“, *ایشان* იშან (იშუნ)
او دانشجو بود ოსთად ჰასთანდ „ის (ზრდ.) პროფესორია“, *او دانشجو بود*
დანეშჯუ ბუდ „ის სტუდენტი იყო“, *این کیه* ინ ქიე? „ეს ვი-
ნაა?“, *این منم* ინ მანამ „ეს მე ვარ“, *مسجد قشنگ است/فشنکه*
მასჯედ ყაშანგ ასთ/ყაშანგე „მეჩეთი ლამაზია“, *درخت بلند*
ანჰა „ხე მაღალია“, *است/بلنده* დერახთ ბოლანდ ასთ/ბოლანდე „დეწვერიანი: *دو نفر هستن*
ანჰან (უნჰ) დო ნაფარ ჰასთანდ „ისინი ორნი არიან,“
და მისტ.

სახელურ-პრედიკატული შემასმენლური ფრაზები შეიძ-
ლება უკოპულოც იყოს ანუ „ყოფნა“ ზმნა იქნება გამოტოვებუ-
ლი და ფრაზა იქცევა წმინდა სახელურ ანუ ნომინალურ ფრა-
ზად (იხ. სახელური, ნომინალური ფრაზა; იხ. კოპულა). მაგ.: *من*
مترجم მან ჭორუშანდე, შომან მოთარჯემ „მე

გამყიდველი [ვარ], თქვენ თარჯიმანი [ხართ]“; *این تمام* იმ

თამაშ „ეს დასრულებულია“, *فروش شما مناسب*

نامناسب მონასებ, *ჭორუმ ნამონასებ* „თქვენ შესაფერისი [ხართ], ვაჭრობა შეუსაბამო [ა]“. ნომინალური (სახელური) ფრაზები საკმაოდ გავრცელებულია სასაუბრო ენაში და გვხვდება ლიტერატურაშიც.

2. „ყოფნა“ ზმნის გარდა, კოპულად შედგენილ შემასმენელში გამოიყენება აგრეთვე ზმნა „გახდომა“: *შოდან* (კლასიკაში აგრეთვე *გარდიდან, გაშთან*). მაგ.: *دوکتور شد* დოქტორ შოდ

پرفسور / استاد شدید؟ „ექიმი გახდა/დოქტორი გახდა“,

ფროფესორ/ოსთად შოდიდ? „პროფესორი/ლექტორი გახდით?“, *دانشجو شدم* „სტუდენტი გავხდი“,

خبرنگار شدی؟ „კორესპონდენტი გახდი“

და სხვ.

3. კოპულატური ეგზისტენციური (არსებობის) ან ლოკატიური (მდებარეობის) გარემოებითი ფრაზებიც უმარტივეს მონათქვამთა ნიმუშებს წარმოგვიდგენენ. მაგ.: *سبزمینی*

کتابها „კარტოფილი არ არის“, *سبزی نیستش* სიბზამინი ნისტეშ

برق „ნიგნები არის“, *چეთაბჰჰ მოუჯუდ ჰასთიმ* „ნიგნები არის“, *موخود هستش*

اینجا تهران است „აქ თეირანია“, *باری هستش* „ლაპარაკობს თეირანი“ (რა-თეჰრან (ასთ) „აქ თეირანია“ ანუ „ლაპარაკობს თეირანი“ (რა-

დო); انجا اطلاعات ინჯან ეთთელა'ათ „აქ ცნობათა ბიუ-
რო[ა]“, ანუ „ცნობათა ბიურო გისმენთ“ (ტელეფონი),
رستورانہ کتابفروشی بگل / رستوران است ქეთაბჭორუში ბაყალე
რესტორან ასთ „ნიგნების მაღაზია რესტორნის გვერდი-
თაა/მდებარეობს“, منزل هستم [დარ] მანზელ ჰასთამ „შინა
ვარ, სახლში ვარ“, بچها منزل هستند ბაჩეჰან მანზელ ჰასთანდ
„ბავშვები შინ არიან“, پيش منه / كتابت نزد ქეთაბათ ნაზ-
დე/ფიშე მანე/მან ასთ „შენი წიგნი ჩემთანაა//მე მაქვს“, يشته

درم كيه كيه؟ يشته درت منم منم
ფოშთე დარათ მანამ, მანამ „ჩემს კარს უკან ვინაა, ვინაა? შენს
კარს უკან მე ვარ, მე ვარ“.

4. უპირო წინადადებები, როგორიცაა „ამინდის“ აღმნიშ-
ვნელი ფრაზები: گرم است / گرمه გარმ ასთ/გარმე, سرد
سارده / سرد است სარდ ასთ/სარდე, ابريه / ابريست აბრისთ/აბრე,
گرفتاره گرفتار است / خفه است ასთ, معتدله
მოლაემე, ملايمه მონაქე, خنكه ხონაქე, مو'თადელე „ხელა, ცივა, მოლრუბლულია, ჩახუთულია, სასია-
მოვნოდ გრილა, ზომიერია“. ჩამოთვლილი შემასმენლები ორ-
წევრიან ფრაზებსაც ქმნიან: ყველა მოყვანილ შემასმენელს შე-
იძლება შეენყოს ქვემდებარე هو ჰავან „ამინდი, ჰაერი, ჰავა,
კლიმატი„. მაშინ თარგმანი შესაბამისად იქნება „ჰავა ცივია,

ჰაერი ცხელია, კლიმატი ზომიერია, ამინდი გრილია, ამინდი ღრუბლიანია,, და ა. შ.

5. უპირო ორზმნიანი, ორპრედიკატული შემასმენლური ფრაზემები-მორფოსინტაქსემები (იხ. ორპრედიკატული), რომელიც შედგება დამხმარე მოდალური ზმნისა და ძირითადი ზმნის მოკვეცილი ინფინიტივისგან: **گفت باید بآباد** გოფთ „უნ-

და ითქვას, საჭიროა თქმა“, **رفت باید بآباد** რაფთ „საჭიროა ნასვლა“, **میتران خرید** მითავენ ხარიდ „შეიძლება ყიდვა“,

میتوانست فروخت მითავენესთ ჭორუხთ „შეიძლებოდა გაყიდვა“, **رفت نمیشود** ნემიშავად რაფთ „არ შეიძლება გასვლა“, და

სხვ. მოდალური ზმნები ამგვარ მორფოსინტაქსემებში (ფრაზემებში) გაყინული ფორმებითაა წარმოდგენილი: ან უპიროა, ან მე-3 პ. მხ. რ.-ის ფორმა აქვს. იმავდროულად მათ ანმყოს და ნამყოს ფორმები მოეპოვებათ, რაც ჩანს მოყვანილ ნიმუშებში (იხ. სპეციალური კონსტრუქცია, ორპრედიკატული; იხ. მორფოლოგია).

6. პირიელი (პირიანი) ორზმნიანი (ორპრედიკატული) ფრაზემები-შემასმენლები უპირო მორფოსინტაქსემებისგან განსხვავებით შეიცავენ ძირითად ზმნას პირიელ ფორმაში. შესაბამისად, პირისა და რიცხვის მიხედვით იცვლება მოდალური დამხმარე ზმნაც (ანმყოს კავშირებითის ფორმით, ზოგჯერ კი ირეალური მნიშვნელობის უწყვეტლის ფორმით ან ვარაუდის მნიშვნელობით ნამყო კავშირებითის ფორმითაც), მაგრამ უცვლელი და გაყინული რჩება ანმყოს თუ ნამყოს ფორმებში ზოგიერთი მოდალური ზმნა, როგორცაა: **بایستن** ბაესთან „ხამს,

უნდა, საჭიროა“, **شایستن** შაესთან „შეიძლება“, **ممکن بودن**

მომქენ ბუდან „შესადლებელია“, لازم بودن ლაზემ ბუდან „სა-
 ქიროა“, میشد شدن: მიშავად, მიშოდ „შეიძლება,
 შეიძლებოდა“ და სხვ. მაგ.: میخوامم بخرم მიხაჰამ ბეხარამ
 „მინდა ვიყიდო“, میله دارم بفروشم მეილ დარამ ბეჭორუშამ
 „მსურს გავყიდო“, باید بنویسم ბადად ბენევისამ „უნდა დავწე-
 რო“, بیستی بخرد ბაღესთი ბებინი „უნდა გენახა“,
 بیستی بخردم ბაღესთი ბეხარად „უნდა ეყიდა“,
 باید مینوشتم ბადად მინევეშ-
 თამ „უნდა დამწერა“, شاید حاضر باشد შადად ჰაზერ ბაშად
 „შეიძლება დაესწროს“, میتونم انجام بدهم / بدم
 მიტონამ/მიტუნამ ანჯამ ბედეჰამ/ბედამ „შემიძლია შევასრუ-
 ლო“, میتوانستی بگویی / بگوئی / میتوانستی
 მიტავანესთი (მიტუნესთი) ბე-
 გუი (ბეგი) „შეგეძლო გეთქვა“, بود بروم
 მომქენ ბუდ ბე-
 რავამ /ბერამ „შეიძლებოდა წავსულიყავი“, لازم است / لازم
 دارم بگیرم ლაზემ ასთ//ლაზემ დარამ ბეგირამ „მჭირდება, სა-
 ქიროა ავილო“, تمام کرده باشید ბაღესთი თამამ ქარდე
 ბაშიდ „უნდა დაგემთავრებინათ“, بیستی بخوانم
 ბაღესთი ბეხანიმ (ბეხუნიმ) „უნდა წაგვეკითხა“, بیستی بخوری ბაღეს-

თი ბეხორი „უნდა დაგელია“ და მისთ.

7. გრძნობა-გუნებისა (განწყობისა) და მენტალობის (გონებრიობის) გამომხატველი ენკლიტიკური კოპულატიური (ყოფნა-ზმნიანი, კოპულიანი) ფრაზემები-მორფოსინტაქსემები, სადაც ნაცვალსახელური ენკლიტიკა გამოხატავს **მგრძნობელი, განმცდელი ან მოაზროვნე სუბიექტის (ექსპერიენცერის)** პირს (იხ. სპეციალური აფექტური კონსტრუქციები-მორფოსინტაქსები). მაგ.: **گشمنه** გოშნამე „მშია“, **تشمنه** თაშნამე „მწყურია“,

است يادم ადაშ ასთ „ახსოვს“, **سردتہ / سردت است** სარდათ

ასთ (სარდათე) „გცივა“, **گرمشہ / گرمش است** გარმამ ასთ

(გარმამე) „სცხელა“, **فکر بود** ჭექრამ ბუდ „ვფიქრობდი, ფიქრი/აზრი მქონდა“, და მრ. სხვ.

თუ ასეთ შემასმენლურ ფრაზემას-მორფოსინტაქსემას ახლავს აგრეთვე განმცდელი, მგრძნობელი სუბიექტის (ქვემდებარის) გამომხატველი სახელიც, სუბიექტის გამოხატვა ორმაგი იქნება, ენკლიტიკას კი ასეთ შემთხვევაში ანტეცენდენტიც (ანუ სუბიექტის სახელის მიმართ წინამდებარე, პირდაპირმდებარე) ენოდება (იხ. აფექტური კონსტრუქციები; იხ. ფსიქოლოგიური სუბიექტი). მაგ.: **او سردش است / سرده** უ სარდაშ

ასთ (სარდაშე) „იგი-მას სცივა“, **من گرمم است / گرممه** მან

გარმამ ასთ (გარმამე) „მე-მცივა“, **تو يادت نيست** თო ადათ

ნისთ „შენ-არ გახსოვს“, **ایشان گشنشونه** იშან (იშუნ) გოშნეშუნე

„ისინი-მათ შიათ“, **بچه تشنشہ** ბაჩე თაშნაშე „ბავში-მას სწყურია“ და მისთ.

გრძნობა-გუნების (აფექტურ) ფრაზემებში-მორფოსინ-

ტაქსემებში კოპულა „ყოფნა“ ზმნის გარდა შეიძლება მონაწილეობდეს شدن შოდან „გახდომა“ ზმნაც: شد من سردم მან სარდამ შოდ „მე შემცივდა“, تو گرمت میشود „თო გარმათ მიშავად (მიშე)“ „შენ დაგცხება“, და მისთ. „ყოფნა“ კოპულა მდგომარეობას აღნიშნავს, „გახდომა“ კი პროცესს.

8. უპირო რთული ზმნები ან ფრაზეოლოგიზმები ტიპისა:

فرستی به دست آوردن ბახთამ ავარდ „ბედი მომივიდა“, خواش آوردن ჭორსათი ბე დასთ ავარდე „შემთხვევა მიეცა“, گیرش آمدن გირაშ ბორდ „ძილმა წაიღო, ჩაეძინა“, აშად „ხელში ჩაუვარდა, შეხვდა“ და სხვ. ასეთი გამონათქვამებიც დამოუკიდებელ ფრაზულ წინადადებებად გვევლინება.

9. სიტყვები-წინადადებები: მტკიცების, უარყოფის, შეკითხვის, სხვადასხვა ემოციების თუ ნებისმიერი სხვა საკომუნიკაციო დამოკიდებულების გამომხატველი. მათ შორის, – შორისდებულები ანუ ემოციური წინადადებები და ნაწილაკები.

მაგ.: بله ბალე „დიახ“, آری / آره არე, არი „ხო, კი“, نه ნა-ნა-ნა-ნა „არა-არა-არა!“

حتماً ჰათმან „რა თქმა უნდა“, به به ბაჰ-ბაჰ „ვიშ, ვიშ; იფ, იფ; ოხ, ოხ, რა კარ-

გია“, وای ვაი „ვაი“, هی ჰეი „ჰა, ეი“, ها ჰა „რა, აბა, აბა ჰე“, مگه

„მაგე“, وای ვაი „ვაი“, هی ჰეი „ჰა, ეი“, ها ჰა „რა, აბა, აბა ჰე“, مگه

„მაგე?“, گانه ارا? „განა არა?“, آخ ახ „ვაიმე“, آخه آخی „უხ, უხ, უფ, უფ“

„უფ, უფეც ასე, აჰა“, دیگه დიგე „კიდევ რა, ოჰ ერთი“, آهای აჰაი

„ეი“, ჩერა „რატომაც არა“ და სხვა მრ.

10. ძახილის უზმნო მოკლე წინადადებები: *چه شانسى!* *ჩე რე შანსი!* „რა ბედნიერებაა!“, *چه صفائى!* *ჩე საჭანი!* „რა სიტურფეა!“, *بهار زيبائى!* *ჩე რე ბაჰარე ზიბანი!* „რა ლამაზი გაზაფხულია!“, *چه بوى گلى!* *ჩე რე ზეშთი!* „რა სიმახინჯეა!“, *چه دونه هائى!* *ჩე რე დუნე ბუდე გოლი!* „რა ყვავილების სუნია!“, *چه دونه هاى تازه و خوشمزه ئى!* *ჩე რე დუნეჰანი!* „რა მარცვლებია!“, *چه دونه هاى تازه و خوشمزه ئى!* *ჩე რე დუნეჰანიე თაზე ვა ხოშმაზეი!* „რა ახალი და გემრიელი მარცვლებია!“, *چه دونه چقدر رىعادر دუნه!* „რამდენი მარცვალი!“, *خداى مون* *ხოდაემუნ!* „ღმერთო ჩვენო“.

11. შემდეგი ტიპის დასახელების უზმნო წინადადებები: *بانه زيبا* „ქალბატონი ზიბა“ (ნარდგენა, გაცნობა); ყველა სახის სათაურები, დანესებულებების სახელწოდებანი და ა. შ. ასეთ დასახელებებში მითითებაც შედის, როგორც მაგ.: *دانشگاه!* *დანეშგაჰ!* „აი უნივერსიტეტი!“. დასახელების უმარტივეს ფრაზებს განეკუთვნება იზაფეტური სინტაგმებიც ანუ მსაზღვრელ-საზღვრული, როგორიცაა: *بزرگ شهر* *შაჰრე ბოზორგ* „დიდი ქალაქი“, *پایتخت ایران* *ფაითახთე ირან* „ირანის დედაქალაქი“,

تهران *შაჰრე თეჰრან* „ქალაქი თეირანი“, და სხვ. (იხ. იზაფეტური კავშირი, მსაზღვრელ-საზღვრული, სინტაგმა).

შესაძლოა, სპარსულ ენაში კიდევ სხვა ტიპის უმარტივესი გამონათქვამებიც დაიძებნოს, რომელთაც დასრულებული სა-

კომუნიკაციო სემანტიკისა და ინფორმაციული სტრუქტურის გამოისობით უმცირეს წინადადებებად აღვიქვამთ.

უმარტივესი და გაუვრცობელი წინადადების გავრცობის შესაძლებლობანი

ჩამოთვლილ უმარტივეს ფრაზებში – უმოკლეს წინადადებებში ყველგან აკლია ერთ-ერთი მთავარი წევრი: ქვემდებარე ან შემასმენელი, ან ორივე ერთად. რომელიმე მთავარი წევრის ნაკლებობა, ერთშემადგენლიანობა კარგად ჩანს დიალოგურ ტექსტში, კითხვა-პასუხში: მაგ.: *كیه این چیه?* „ეს ვინაა?“,

منم მანამ „მე ვარ“. *؟ كیف مال كیه* „ეს ვინაა?“, *این چیه* „ეს ვინაა?“,

ჩანთა ვისია?“, *منه مال ماله* „ჩემია“, *؟ نیستند* ბაჩეჰა

ნისთანდ? „ბავშვები არ არიან?“, *؟ نیستند* ჰასთანდ „არაინ“, *کی*

؟ گفتی გოფთ? „ვინა თქვა?“, *ایشون* „მან/მათ“; *كجاس* /

كجاست ქოჯას(თ)? „სადაა?“, *تهران* თეჰრან „თეირანში“ და

სხვ.

ერთშემადგენლიან ფრაზაში რომელიმე მთავარი წევრი (ქვემდებარე ან შემასმენელი) ან სულ არ არის, ან ფორმალურად არაა წარმოდგენილი, მაგრამ იგულისხმება აზრობრივად. ორივე მთავარი წევრის ფორმალური და შინაარსობლივი არსებობის შემთხვევაში ფრაზა ორშემადგენლიანია. ორივე შემთხვევაში საქმე გვაქვს უმარტივეს გაუვრცობელ წინადადებასთან.

უმარტივესი ფრაზების გართულება და გაუვრცობელი წინადადების გავრცობა ხდება სხვადასხვა მეორეხარისხოვანი წევრების შემოყვანით, იზაფეტური კავშირის ჩართვით, სხვა

სინტაქსური კავშირებისა და დამხმარე ელემენტების (წინდებულები, თანდებული, ენკლიტიკები) გამოყენებით, მაგ.: من ميخوانم *მან მიხანამ (მიხუნამ) „მე ვკითხულობ“, من اين كتابا* *მან ინ ქეთაბრა მიხუნამ „მე ამ წიგნს ვკითხულობ“, من اين كتابا خوب ميخوانم* *მან ინ ქეთაბრა ხუბ მიხუნამ „მე ამ წიგნს კარგად ვკითხულობ“, من اين كتاب جالب* *მან ინ ქეთაბე ჯალბერა ხუბ მიხუნამ „მე ამ საინტერესო წიგნს კარგად ვკითხულობ“, من اين كتاب جالب نويسندهء* *მან ინ ქეთაბე ჯალბე ნევისანდეე ჯავანირა ხუბ მიხუნამ „მე ერთი ახალგაზრდა მწერლის საინტერესო წიგნს კარგად ვკითხულობ“ და ა. შ.*

გავრცობილი მარტივი წინადადება და გავრცობილი მარტივი წინადადების წევრები

შემასმენელი და ქვემდებარე საკმარისია სრული **გაუვრცობელი** წინადადების ანუ უმოკლესი მარტივი წინადადების სანარმოებლად.

გავრცობილი წინადადების წევრები. წინადადების მთავარი წევრებია შემასმენელი და ქვემდებარე (სუბიექტი და პრედიკატი). დანარჩენი წევრებია: პირდაპირი დამატება (პირდაპირი ობიექტი), ირიბი დამატება (ირიბი ობიექტი), უბრალო დამატება (გარე დამატება), განსაზღვრება (მსაზღვრელ-საზღვრულის იზაფეტური და უიზაფეტო კავშირებით), სხვადასხვა

გარემოებები. ნებისმიერი თუნდ ერთი არამთავარი წევრის შემცველი წინადადება გარკვეულწილად გავრცობილია: **გავრცობის ხარისხი სხვადასხვაა.**

ღირსსაცნობია, რომ ქართული ენის მსგავსად, **დამატებები (ობიექტები)** სპარსულ ენაში შეიძლება **მთავარ წევრებსაც** განეკუთვნებოდნენ (**მეორე რიგის მთავარი წევრები**). თუ პირდაპირი და ირიბი ობიექტები (დამატებები) ზმნის-შემასმენლის ფორმებში **ფორმალურად გამოიხატება და აღინიშნება ენკლიტიკური პირის ნიშნების** სახით, **პირდაპირი და ირიბი დამატებაც წინადადების მთავარ წევრებად ჩაითვლება**, რადგან ფორმალურად ასეთი ობიექტები ქვემდებარის (სუბიექტის) ტოლფარდი ხდებიან. ამასთანავე, სახელით გამოხატული ქვემდებარე წინადადებას ფორმალურად შეიძლება აკლდეს (თქმული შეეხება როგორც გაუფრცობელ, ისე გავრცობილ წინადადებას, უმარტივეს ფრაზას და სრულ გამინათქვამს). მაგ.: **خدا ككم**

کرد ხოდან ქომაქამ ქარდ „უფალი დამეხმარა“, **زندانیش**

حسن زندانیش ზენდანიშ ქარდანდ „ის დააპატიმრეს“,

دیروز ჰასან ზენდანიშ ქარდანდ „ჰასანი დააპატიმრეს“,

امروز گفتمش ემროუზ დიდამაშ „გუშინ ის ვნახე“,

فردم امروز گفتمش რუზ გოჭთამაშ „დღეს მას ვუთხარი“,

جوابش დარამ ემროუზ გოჭთამაშ „მამაჩემს დღეს ვუთხარი“,

چرا ჯავაზაშ დანდანდ „მას უპასუხეს (პასუხი გასცეს)“,

بشناسامت؟ ბეშენასამათ? „რატომ უნდა გიც-

ნობდე?“, **می برمتون خانه/خونه** მიბარამეთუნ ხუნე „წაგიყ-

ვანთ სახლში“, *مادرم صدام می کند* *მადარამ სედაშ მიქონად*
„დედაჩემი მეძახის“, *مادرش صدامش می کند* *ბაჰრამ მადარაშ*
სედაშ მიქონად „ბაჰრამს დედამისი ეძახის“ და მრ. სხვ. (იხ.
დამატებები; იხ. ფსიქოლოგიური სუბიექტი).

ენკლიტიკური მორფემებით ზმნაში-შემასმენელში გამო-
ხატული დამატებები (იბიექტები) სახელებით გამოხატული და-
მატებების **შემცვლელები** არიან: სახელის-დამატების **გამოტო-
ვებისას** ზმნაში-შემასმენელში მაინც ჩანს ამ წევრის შესატყვისი
პირი და რიცხვი. იმავდროულად ზმნაში პირის მარკერთ-მორ-
ფით გამოხატული დამატება-ობიექტი შეიძლება ნარმოდგენი-
ლიც იყოს წინადადებაში(იხ. დამატება). სპარსული ენის ეს
მოვლენა აშკარა ტიპოლოგიურ მსგავსებას ავლენს ქართულ
ენასთან, სადაც ობიექტური პირის მარკერები უფრო მკვეთრ
ჩამოყალიბებულ სისტემას გვიჩვენებენ. სპარსულშიც გვაქვს
ობიექტური პირის მარკერები (მორფები), შესაბამისად გვაქვს
ობიექტური უღლება, დამატებების მიერ შემასმენლის მართვა,
ზმნის ორპირიანობა (მრავალპირიანობა) და დამატებები (პირ-
დაპირი და ირიბი დამატება) მთავარ წევრებად (იხ. დამატებები,
მართვა და სპეციალური კონსტრუქციები-სპკ).

შემასმენელი

შემასმენელი სპარსულში გამოიხატება: 1. მარტივი ზმნის
პირიელი ფორმით: *من می روم* *მან მირავამ* „მე მივდივარ“, *او*
دايد *უ დიდ* „მან ნახა“, *دانشیار به دانشجو کتابی داد*
ბე დანეშჯუ ქეთაპი დად „ლექტორმა (მეცნიერმა) სტუდენტს
ერთი წიგნი მისცა“.

2. რთული ზმნის და ზმნური ფრაზეოლოგიზმის პირიელი
ფორმებით: *دانشیار به آموزگار جواب داد* *ბე ანუზგარ*

ჯავაზ დად „ჰასანმა მასწავლებელს პასუხი მისცა“, محمود تند
تند حرف می زند მაჰმუდ თონდ თონდ ჰარფ მიზანად „მაჰმუ-
დი სწრაფად//ჩქარ-ჩქარა ლაპარაკობს“, زیبا شوهر کرد ზიბა
შოუჰარ ქარდ „ზიბა გათხოვდა“ და მისთ.

3. მარტივი ან რთული ზმნის მიმღებური ფორმით (ნამ-
ყო დროის მიმღებობა): شده بر گشته ბარ გაშთე „დაბრუნებულა“
چاپ شده ფახშ შოდე „გადაცემულა, გავრცელებულა“,
ჩაڤ შოდე „დაბეჭდილა“, چاپ کرده ჩაფ ქარდე „დაუბეჭ-
დავს“, طعمیرش کرده თა'მირაშ ქარდე „შეუკეთებია ის“, რან-
გინ ქარდე „შეუღებავს“, چي شده؟ „რა მოხდა?“, და
ა.შ.

4. ნამყო დროის მიმღებობით, რომელიც შინაარსობლივად
აბსოლუტივია (რუსული დეეპრიჩასტიე) და ქართულად ითარ-
გმნება შემდეგი ფორმებით: اینرا گفتہ رفت
რაფთ „ეს თქვა და წავიდა; ეს თქვა თუ არა, წავიდა; ეს თქვა რა
წავიდა“, او مده راحت شد / منزل آمده / مانهل ամადე (უმადე),
რაჰათ შოდ „შინ რომ მივიდა, დამშვიდდა, მისვლისთანავე//მის-
ვლისას დამშვიდდა“, به فرودگاه نرسیده خراب شد ბე
ფორუდგაჰ ნარასიდე, ხარაშ შოდ „აეროპორტამდე ვერ მილ-
ნეული, გაფუჭდა; აეროპორტამდე ვერ მიელნია, რომ გაფუჭ-
და“, და სხვ.

5. ანმყოს დროის მოქმედებითი მიმღებობით, აგრეთვე აბ-

სოლუტივის (რუს. деепричастие დეეპრიჩასტიე-ს) მნიშვნელობით: *جويان و پرسیان به محل رسیدیم* ჯუიან ო ფორსან ბე მაჰალ რასიდიმ „ძებნითა და კითხვა-კითხვით მივანიეთ დანიშნულების ადგილს“, *خواندان می آمد* ხანდან მიამად „სიცილით მოდიოდა“.

6. შედგენილი ზმნური ულლების ფორმებით, იქნება ეს: აქტივი, პასივი თუ სტატიკური მდგომარეობა (ნამყო დროის მიმღეობა და დამხმარე ზმნები). მაგ.: *نوشته است* ნევეშთე ასთ „დაუნერია“, *بود* ბოდ „გაეკეთებინა“, *آمده* ამდე ბაშად „მოსულიყოს“, *خواهد خواند* ხაჰად ხანდ „ნაიკითხავს“, *خواهم* ხაჰამ რაჰთ „ნავალ“, *نوشته* ნევეშთე შოდე ასთ „დანერილა, დაინერა, დანერილია“, *ساخته می شوند* სახთე მიშავანდ „მზადდებიან, შენდებიან“, *نشسته شده است* ნეშასთე შოდე ასთ „დამჯდარა“, *نشسته شد* ნეშასთე შოდ „დაჯდა“, *نشسته است* ნეშასთე ასთ „ზის“, და ა. შ.

7. სახელური შედგენილი შემასმენელი (სახელური პრედიკატი), რომელიც შედგება სახელური ნაწილისაგან (არს. სახ., ზედსართ., ნაცვალსახ., რიცხვითი სახ., მიმღეობა) და ზმნური კოპულისაგან: „ყოფნა“ ან „გახდომა“, ზმნების სხვადასხვა ფორმები. სახელურ ნაწილად სახელების ნაცვლად ზმნის ინფინიტური ფორმებიც (მასდარებიც) იხმარება: *من زبانشناسم* მან

8. *اصفهان قشنگ است* / „ზაბანშენსამ „მე ენათმეცნიერი ვარ“, / *قشنگه* ესფაჰან ყაშანგ ასთ (ყაშანგე) „ისფაჰანი ლამა-
 ზია“, *امروز خسته ام*, „დღეს დაღლილი ვარ“, *پسرش پزشک شد*, „ვახშამი მზადაა“, *شام حاضره*
 ესსარაშ ფეზეშქ შოდ „მისი ვაჟი ექიმი გახდა“, *این پسرخواهرم*, „ეს ჩემი დისშვი-
 ლია“, *است این* ფესარხანჰარამ ასთ (ფესარხანჰარამე) „ეს ჩემი დისშვი-
 ლია“, *ایشان ایرانیان هستند*, „ისი-
 ნი ირანელები არიან“, *منظورش کار کردن است*, „მისი მიზანი მუშაობაა“, *دلیلش پیاده رفتن است*,
 დალილამ ფიდადე რაჰ რაფთან ასთ „ამის მიზეზი ფეხით სია-
 რულია“, *این خانم خوبیه*, „ეს კარგი ქალბატო-
 ნია“, *مفيد است سیب میوه* „სიბ მივეღე მოჭიდ ასთ (მოჭიდე)
 „ვაშლი სასარგებლო ხილია“ და ა. შ.

8. სასაუბრო ენაში (ისევე როგორც კლასიკურ ტექსტებსა თუ თანამედროვე მწერლობაში) დასაშვებია სახელურ-პრედი-
 კატული წინადადებების უკოპულო (უზმნო) ხმარება: კოპულა
 ფორმალურად ჩავარდნილია და სახეზეა წმინდა სახელური
 (ნომინალური) ფრაზები, მაგ.: *آهو دمش کوتاه* აჰუ დომამ
 ქუთამჰ „შვლის კუდი მოკლე[ა]“, *زیر شکمش سفید است و*

چشمهایش سیاه ზირე შექამაშ სეფიდ ასთ ვა ჩაშმჰჰაღეშ სიღაჰ
 „მისი მუცელი თეთრია და თვალები შავი“, این هم سینما ინ ჰამ
 სინემან „ესეც კინო!“, تصویرش روشن و تازہ و مارکش مآرکش
 თაზე ვა თასვირაშ როუმან „მისი მარკა ახალი[ა] და გამოსა-
 ხულება ნათელი“, شما حاضر شومآں ჰაზერ! „თქვენ მზადა
 [ხართ]“, این تمامآں „ეს დასრულდა!“, شما مناسب
 მონასებ, فروش نامناسب ჭორუმ ნამონასებ „თქვენ შესაბა-
 მისი [ხართ], ვაჭრობა შეუსაბამო[ა]“, من فروشندہ مان ჭორუმ
 შანდე, شما مترجم شومآں მოთარჯემ „მე გამყიდველი, თქვენ
 თარჯიმანი“, اینجا تهرانآں თეჰრან „აქ თეირანი[ა]“ (‘ლა-
 პარაკობს თეირანი’, რადიო),
 ამგვარ შემთხვევებში შემასმენლად უნდა მივიღოთ ჩა-
 ვარდნილი (ჩაშვებული, გამოტოვებული, ელიპსირებული) კო-
 პულა ფორმალურად არსებულ სახელურ ნაწილთან ერთად.
 9. არსებობის, ეგზისტენციის გამომხატველი, არსებითად
 გარემოებითი წინადადებების შემასმენლები: „ყოფნა“ ზმნების
 სხვადასხვა ფორმები: ہوں ბუდან, ہستن ჰასთან, است ასთ.
 „ყოფნა“ ზმნის ადგილი შეიძლება დაიკავოს აგრეთვე ზმნებმა
 „გახდომის“ მნიშვნელობით. გარემოებითი წევრების სახით
 იგულისხმება სხვადასხვა გარემოებები (ადგილის, დროის, სივ-
 რცის, ვითარების და ა. შ.). ეგზისტენციური შემასმენელი შეიძ-
 ლება იყოს წმინდა ზმნურიც ანუ არსებობის კატეგორიული
 მტკიცების გამომხატველი, ან პირიქით, უარყოფელი; აქ შე-
 მასმენლებად ისეთი რთული ზმნებიც გამოდგება, როგორცაა:

وجود دارد „არსებობს“, ვოჯუდ დარად „არსებობს“, ნადარად „არ არსებობს“, მოუჯუდ ასთ, موجود هستش მოუ-
 ჯუდ ჰასთ(იშ/ეშ), موجود نیستش მოუჯუდ ნისთ(ეშ) „არის,
 არსებობს; არ არის, არ არსებობს“; აგრ.: حاضر بودن ჰაზერ
 ბუდან, „დასწრება, ყოფნა, სახეზე ყოფნა“ და მისთ. მაგ.: این
 کتابها وجود دارند ინ ქეთაბჰა ვოჯუდ დარანდ „ეს წიგნები
 არის (არსებობენ)“, شتر در ایران وجود دارد / موجود است /
 შოთორ დარ ირან ვოჯუდ დარად / მოუჯუდ
 ასთ, / მოუჯუდ ჰასთიშ „აქლემი (აქლემები) ირანში არსებობს,
 არის, მოიპოვება“; جنس / کالا امروز نیست فردا می باشد
 ჯენს/ქალა ემრუზ ნისთ, ჭარდა მიბაშად „საქონელი დღეს არ
 არის, ხვალ იქნება“, سبزه‌های من نیستند؟
 ნისთეშ „კარტოფილი არის? არაა“, کجا
 اینجا اینجا / کجایی / کجایی؟
 ხუბი? خوبی? خوبم „სადა ხარ? აქა ვარ“,
 ხუბამ „კარგად ხარ? კარგად ვარ“ بهتر شد
 دانشاموزان در „კარგად გახდა, უკეთ გახდა“,

უზღუდველია, დამხმარე (მოდალური) ზმნები კი გარკვეულ სემანტიკურ ჯგუფებს აფიქსირებენ, როგორცაა: „შეძლება“, „საჭიროება, აუცილებლობა“, „შესაძლებლობა“, „ვარაუდი“, „დაშვება“, „სურვილი, ფიქრი, განზრახვა, გადანწყვეტილება“, „დაწყება, შედგომა“, „მოლაპარაკება, შეთანხმება“, „თქმა, ბრძანება“ და მრ. სხვ. (დანვრ. იხ. ორპრედიკატული კონსტრუქციები).

თანამედროვე სპარსულში მკვეთრად გაიმიჯნება ორპრედიკატულობის ორი ძირითადი ტიპი: უპირო და პირიელი, პირიანი.

უპირო ორპრედიკატული შემასმენელი ძირითად ზმნას მოკვეცილი ინფინიტივის ფორმაში დაისვამს (რაც ფორმალურად ნამყოს ფუძეს ემთხვევა), ხოლო პირიელი ორპრედიკატული ძირითად ზმნას ანმყოს კავშირებითში გამოიყენებს მიუხედავად იმისა, დამხმარე (მოდალური ზმნა) რომელ დროით ფორმაშია. შესაბამისად უპირო ორპრედიკატულ შემასმენლებში სხვადასხვა დროებში მოდალური ზმნებიც გაყინული უპირო ფორმებით იხმარება; ხოლო პირიელ ორპრედიკატულში გარკვეული მოდალური ზმნები (მაგ.: *توانستن خواستن* *ميل داشتن*)

قرار گذاشتن თავანესთან, ხანთან, მეილ დაშთან, ყარარ გოზაშთან „შეძლება, სურვილი, დადგენა,“ და სხვ.) თავისი მხრიდან იუღვლიან: იცვლებიან დრო-კილოს, პირისა და რიცხვის მიხედვით.

მოდალურ ზმნათა გარკვეული ჯგუფი ძირითადი ზმნის პირიელ ცვლილებასთან თანადროულად უცვლელი, გაყინული რჩება, მაგ.: *ممکن است / ممکنه* მომქენ ასთ (მომქენე) „შეიძლება“,

لازم است / لازم است ეჯაზასთ „ნებადართულია“,

لازمه ლაზემ ასთ (ლაზემე) „საჭიროა“ და სხვ.). მაგ.:

უპირო: *گفت باید* ბადად გოჭთ „უნდა ითქვას, საჭიროა

თქმა“, *میتوان خرید* მითავან ხარიდ „შეიძლება, შესაძლებელია ყიდვა“, *می توانست خرید* მითავანესთ/მითუნრსთ ხარიდ „შეიძლებოდა ყიდვა“, *می بایست گفت* მიბანესთ გოჭთ „უნდა თქმულიყო“; *شاید می شود نوشت* შანად, მიშავად ნევეშთ „შესაძლებელია დაწერა“, *می نمی شود* ნერემიშავად რაჭთ „არ შეიძლება გასვლა/არ გაისვლება“, და მისთ.

პირიელი: *باید بگویم/بگم* ბანად ბეგუიამ (ბეგამ), *باید بگویی/بگویی* ბანად ბეგუ'ი/ბეგუთი (ბეგი) „უნდა ვთქვა, უნდა თქვა“, *بایستی بخورم* ბანესთი ბეხორამ „უნდა დამელია“, *می توانستم بخرم* მითავანესთამ ბეხარამ „შემეძლო მეყიდა“, *می توانی بخری* მითავანი/მითუნი ბეხარი „შეგიძლია იყიდო“; *ممکن است بفروشند* მომქენ ასთ ბეჭორუ-შანდ „შესაძლებელია, შეიძლება გაყიდონ“, *بیرند می خواهند* ეჯანასთ ბეამ „ნებადართულია მოვიდე“, *می خواهیم* მიხანდ (მიხანდ) ბებარანდ „უნდათ წაიღონ“, *لازم بخوانی* მიხანამ (მიხანმ) ბედარამ „მინდა მოვიტანო“.

بود لڤڤم بۇد بېخڤني (بېخڤني) „საჭირო იყო წაგეკითხა“ .

მსატვრულ ლიტერატურაში გვხვდება ორპრედიკატული შემასმენლების უჩვეულო, არასტანდარტული შეხამებებიც: მაგ.: პირიელი მოდალური ზმნა და მოკვეცილი ინფინიტივი: *تا*

دايد *تواند* *مى* *آنکه* *هر* *شود* *کور* *تأ* *ქურ* *შავად* *ჰარ* *ანქე* *ნა-*
თავანად დიდ „დაბრმავდეს ყველა ის, ვისაც არ შეუძლია და-
ნახვა“.

11. **შემასმენლის სტრუქტურის გართულება და წინა-
დადების გავრცობა.** შედგენილი, სახელურ-პრედიკატული, ორპრედიკატული და **რთულზმნიანი შემასმენლები** ექვემდებარებიან სტრუქტურათა გართულებას მიმყოლი მსაზღვრელი სიტყვების, წინადადების სხვადასხვა წევრებისა და სიტყვათშენაერთების (მათ შორის თანდებულიანი და წინდებულიანი სიტყვათშენაერთების) ჩართვისა და იზაფეტური კავშირების ფართო შესაძლებლობების ხარჯზე. მაგ.: *این آلونک کوچک بی*

بود *بنجره* *ინ* *ალუნაქე* *ქურქექე* *ბი* *ფანჯერე* *ბუდ* „ეს იყო პატარა უფანჯრო ქოხი“, *سفرت* *مراجعة* *کنید* *شما* *შომბ* *ბაად*
ბე *სეფარათ* *მორანჯე* *ე* *ქონიდ* „თქვენ უნდა მიმართოთ საელჩოს“ და მისთ.

ლაპარაკია შემასმენლის კომპონენტების განწევასა და თავკიდურ-ბოლოკიდურ პოლუსებს შორის სინტაქსური საზღვრების წარმოქმნაზე. პირველ რიგში ეს შეეხება რთულ ზმნებს. რთული ზმნების გართულება ხდება სხვადასხვა ლექსემებისა და მორფოსინტაქსური ელემენტების ჩართვით; აგრეთვე, სახელური ნაწილის მიმყოლი სიტყვების (მსაზღვრელები) და იზაფეტური კავშირების, მათ შორის, გრძელი იზაფეტური ჯაჭვების ჩართვით; სახელური და ზმნური ნაწილის ერთგვარი წევრებისა და მაკავშირებელი სიტყვების, კავშირების,

დანართების, წინადადების ყოველგვარი წევრების ჩართვით. ამათგან ნაწილი განეკუთვნება იმ ერთეულთა ჯგუფებს, რომელიც საზოგადოდ ჩაერთვის რთულ ზმნათა ამა თუ იმ ტიპს ნაწილი კი საკუთრივ რთული ზმნის საზღვრებს (პოლუსებს) გარეთ არსებული, წინადადების სხვადასხვა წევრთა კატეგორიას განეკუთვნება; ეს უკანასკნელნიც (დამატებები, გარემოებები ანუ მართვა, მირთვა), მოექცევიან ზოგჯერ რთული ზმნით გამობატული შემასმენლის ფარგლებში. ამასთანავე, წინადადების მეორეხარისხოვან წევრებს საკუთრივ რთული ზმნის ჩარჩოში არსებული ელემენტების დაშორებაც შეუძლიათ, რაც რთულ-ზმნურ შემასმენელსა და წინადადების სტრუქტურას არსებითად ერთ მთლიან სინტაქსურ ერთეულად აქცევს. მაგალითისთვის **რთულზმნური შემასმენლის გართულების** ნიმუშები:

شاد حسن و آرد شد *ჰასანი შევიდა (შემსვლელი გახდა) >* *شاد آتاق و حسن و آرد آتاق شد* *ჰასანი ვარედე ოთაყ მოდ*

„ჰასანი ოთახში შევიდა (შემსვლელი-იზაფეტი-ოთახი) > *حسن*

شاد آتاق درس شد *ჰასანი ვარედე ოთაყე დარს მოდ* „ჰასანი

სამეცადინო//საკლასო ოთახში შევიდა > *حسن و آتاق درس شد*

شاد آتاق درس بزرگ شد *ჰასანი ვარედე ოთაყე დარსე ბოზორგ მოდ* „ჰასანი

დიდ საკლასო ოთახში შევიდა > *حسن و آتاق درس بزرگ و >*

شاد آتاق خيلي قشنگ با آئينه و با ستون شد *ჰასანი ვარედე ოთაყე*

დარსე ბოზორგ ო ხელი ყაშანგე ბა აინე ო ბა სოთუნ მოდ „ჰასანი დიდ და ძალიან ლამაზ სარკეებიან და სვეტებიან საკლასო ოთახში შევიდა,“ და ა. შ.

شاد آتاق بزرگ شد *ჰასანი ვარედე ოთაყე დარსე ბოზორგ მოდ* „ვიმუშავე > *آرد آتاق بزرگ شد* *ჰასანი ვარედე ოთაყე დარსე ბოზორგ მოდ*

ზიად ქარდამ „ბევრი ვიმუშავე/ბევრი საქმე გავაკეთე“> کار

კარ زیاد مثبت برای مردم خوب کردم> „ბევრი დადებითი საქმე გავაკეთე“> *ზიადე მოსბათ ქარდამ* ბევრი დადებითი საქმე გავაკეთე“> *ბარანე მარდომ ხუბ ქარდამ* „ბევრი კარგი საქმე ხალხისთვის კარგად გავაკეთე“.

რთული ზმნის-შემასმენლის ჩარჩოს გარეთ წინადადების წევრთა დამატების მაგალითები:

„ნიგ-ნიტ ვისარგებლე“> *აზ ქეთაბ ესთეჭანდე ქარდამ* „ნიგ-ნიტ ვისარგებლე“> *აზ ან ქეთაბათ ესთეჭანდე ქარდამ* „იმ შენი წიგნით ვისარგებლე“> *აზ დიროზ*

„აზ ან ქეთაბე ჯანლუბათ ბან დეყყათ ესთეჭანდე ქარდამ“> *გუშინ იმ შენი საინტერესო წიგნით ყურადღებით (დაკვირვებით) ვისარგებლე*„.

„მე ვიშენეჰანდეთან(-თუნ) რაზი ნისთამ“> *თქვენს წინადადებას არ ვეთანხმები*

„მე ვიშენეჰანდეთან (-თუნ) ჰარგეზ/ჰიჩვაცთ რაზი ნამიშავამ/ნახანჰამ შოდ“> *მე თქვენს წინადადებას არასდროს დავეთანხმები*“;

„მე ვიშენეჰანდეთან (-თუნ) ჰარგეზ/ჰიჩვაცთ რაზი ნამიშავამ/ნახანჰამ შოდ“> *მე თქვენს წინადადებას არასდროს დავეთანხმები*“;

„მე ვიშენეჰანდეთან (-თუნ) ჰარგეზ/ჰიჩვაცთ რაზი ნამიშავამ/ნახანჰამ შოდ“> *მე თქვენს წინადადებას არასდროს დავეთანხმები*“;

کند می مواظبت خوب فهدارام اب نطقلڭن ხუბ მოვანებათ მიქონად „მამაჩემი ნერგებს კარგად უვლის“ > هر سال پدرم از

کند می مواظبت خوب نهالها ჰარ სალ ფედარამ აბ ნეჰალჰნ ხუბ მოვანებათ მიქონად „მამაჩემი ყოველ წელს ნერგებს კარგად უვლის“;

ასეთ შემთხვევებში წინადადების გავრცობა რთულზმნური პრედიკატის (შემასმენლის) ჩარჩოს გარეთ წარმოებს და პრედიკატული ბირთვი კონტაქტური რჩება, განსხვავებით დისტანტური, ელასტიური ჩარჩოს მქონე პრედიკატისგან.

მოყვანილ ნიმუშებში ლექსიკოგრაფიული რთული ზმნე-ბი-შემასმენლებია: وارد شدن استفاده کردن راضی شدن

مواظبت کردن ვარედ შოდან, ესთეჟადე ქარდან (აზ), რაზი შოდან (ბე), მოვანებათ ქარდან (აზ) „შესვლა“, „გამოყენება“, „დათანხმება“, „მოვლა“.

ამდენად, რთულზმნური შემასმენლური ბირთვი დისტანციურიცაა (ჩარჩოსებური) და კონტაქტურიც. ვინაიდან უმეტესად ზმნები სპარსულში რთულია, **შემასმენლების** დიდი უმეტესობაც **რეალურად რთულზმნურია** და არა მარტივი. ცხადია რეალურად მეტყველებისა და ტექსტის ნაკადშიც უფრო ხშირად საქმე გვაქვს გართულებულ, ჩანართებიან ჩარჩოსებურ რთულზმნურ შემასმენლებთან, რომელთა ფარგლებში (საზღვრებში) ფაქტობრივად სრული წინადადების ნაწილი ან მთელი წინადადებაა მოქცეული. რთული ზმნის თავი და ბოლო ანუ სახელური და ზმნური ნაწილები ამ სახით ფრაზის-წინადადების ორ პოლუსს წარმოგვიდგენს.

წინადადების საკითხები უკავშირდება შემასმენლის ადგილსაც წინადადებაში ანუ წინადადებაში სიტყვათა რიგის, სიტყვათგანლაგების საკითხებს (იხ. სიტყვათა რიგი). საქმე ისაა, რომ გართულებული რთულზმნური შემასმენლის ადგილის განსაზღვრა ცალსახად რეალურად შეუძლებელია, რადგან

მისი კომპონენტები გადანაწილებული და გაბნეული იქნება მთელი წინადადების სტრუქტურაში და აღრეული იქნება წინადადების სხვა წევრებთან. შემასმენლის სახელური ნაწილი წინადადების თავში, ხოლო მისი ზმნური კომპონენტი წინადადების ბოლოში ან შუაშია მოქცეული: ნორმატიულად ზმნა სპარსულ წინადადებაში ბოლოკიდურობს, მაგრამ ეს წესი ხშირად ირღვევა სასაუბრო ენაშიც და თანამედროვე მხატვრულ ლიტერატურაშიც, ამდენად, რთული შემასმენლის ადგილი გავრცელდება წინადადების სხვადასხვა მონაკვეთებზე, თუ იგი დისტანციურია ანუ ჩარჩოსებურია.

შემასმენლურ ჩარჩოს იკეთებს აგრეთვე **ორპრედიკატული ბირთვიც** ანუ მოდალურზმნიანი სხვადასხვა მორფოსინქსემები. ორზმნიანი (ორპრედიკატული) შემასმენლური ბირთვი იყოფა ორ პოლუსად და ექვემდებარება **ჩარჩოსებურ განელვას**, პოლუსებს შორის კი წინადადების სხვადასხვა წევრები თუ

ელემენტები განლაგდება. მაგ.: *بروم بايد بآباد بერავام* (ბე-

რამ) „უნდა ნავიდე“ > *برم // منزل بروم بايد بآباد مانزელ بے*

رავام//ბერამ „შინ უნდა ნავიდე“ > *برم // فوراً منزل بروم بايد*

بآباد فوورან مانزელ بےرავام/ბერამ „ჩქარა შინ უნდა ნავი-

დე“ > *برم // فوراً منزل بروم با مادرم بايد بآباد بآبادارام*

فوورან مانزელ بےرავام/ბერამ „დედაჩემთან ერთად ჩქარა

შინ უნდა ნავიდე“ და ა. შ.; *می توانیم بخريم* (მითუ-

ნიმ) *ბეხარიმ* „შეგვიძლია ვიყიდოთ“ > *می توانیم // می توانیم*

كامپيوتر // رایانه بخريم *میتاوانیم//میتوانیم*

ქამფაუთერ//რანანე ბეხარიმ „შეგვიძლია კომპიუტერი ვიყი-

დოთ“ > *می توانیم سه تا کامپيوتر // رایانه را بخريم*

თავანიმ სე (თა) ქამფაუთერ(რა) ბეხარიმ „შეგვიძლია სამი კომპიუტერი ვიყიდოთ“ > می توانیم سه کامپیوتر // رایانهء

میتاوانیم سე ქამფაუთერე ხუბი خوبی برای گروه ما بخیریم

ბარადე გორუჰე მან ბეხარიმ „შეგვიძლია ჩვენი ჯგუფისთვის სამი კარგი კომპიუტერი ვიყიდოთ“ და მისთ.

ასე თვალნათლივია **შემასმენლის სტრუქტურის გართულება** ან **პრედიკატული ბირთვის შეფუთვა** სხვადასხვა წევრებითა და ელემენტებით და ამ სახით **წინადადების გავრცობა**. სპარსულ წინადადებაში **წინადადების გავრცობის** დიდი წილი **შემასმენლის გავრცობა-განელვის** ხარჯზე ხდება, ჩართული წევრების მიმყოლი სიტყვებითურთ თუ ცალკეული ელემენტებით, რაშიც სირთულის ხარისხი თავის მხრივ მრავალპლანოვანი იზაფეტური კავშირების ხასიათითაც განისაზღვრება.

ობიექტური უღლების ორპირიანი სპარსული შემასმენელი წარმოადგენს აშკარა ცალსახა ტიპოლოგიურ ანალოგს ქართული ორპირიანი ზმნისა (შემასმენლისა), რომელიც შესაბამისად მართულია პირდაპირი თუ ირიბი ობიექტის (დამატების) მიერ. ქართულში ეს მოვლენა უფრო მეტად სისტემურია, ვიდრე სპარსულში, მაგრამ ტიპოლოგიური იდენტურობა სახეზეა. ეს ადვილად გასაგებს ხდის **ორპირიანი სპარსული შემასმენლის სტრუქტურულ არსს** ქართული ენის მცოდნეთათვის (იხ. შდრ. მაგალითები).

ქვემდებარე

წინადადების აგებულებისა და შინაარსის მიხედვით გამოიყოფა სხვადასხვა ჯგუფის ქვემდებარეები, ქვემდებარეთა სხვადასხვა სახეობები. გრამატიკული და სემანტიკური როლების მიხედვით ქვემდებარე (ანუ სუბიექტი) სხვადასხვა დამხმარე ელემენტების სახით ან მონაწილეობითაც შეიძლება იყოს გამოხატული. ქვემდებარის მორფოსინტაქსურ გაფორმებაში ჯამში მონაწილეობენ: ენკლიტიები, წინდებულები, თანდებულები

۱-რ-ბ (იხ. სპეციალური კონსტრუქციები და ქვემდებარის რთული ფორმები).

მეტყველების ნაწილების მიხედვით ქვემდებარე გამოიხატება:

1) არსებითი სახელის ფუძისეული ანუ პირდაპირი სუფთა ფორმით. მაგ.: استاد رفت *ოსთად რაჟთ* „ლექტორი წავიდა“.

ასეთ ქვემდებარეს შეიძლება დაემატოს მისი მიმყოლი სიტყვები, მაგალითად, პირველ რიგში, – იზაფეტური კავშირით გაფორმებული მსაზღვრელი ან მსაზღვრელთა მწკრივი (იზაფეტური ჯაჭვი). მაგ.: استاد دانشگاه رفت *ოსთადე დანეშგაჰ*

რაჟთ „უნივერსიტეტის ლექტორი წავიდა“ > استاد دانشگاه

رفت تفلیس *ოსთადე დანეშგაჰე თეჟლის რაჟთ* „თბილისის

უნივერსიტეტის ლექტორი წავიდა“ და ა. შ. دانشجوی می خواند *დანეშჯოუ მიხანად(მიხუნად/მიხუნე)* „სტუდენტი კითხულობს“ > دانشجوی من می خواند *დანეშჯოუე მან მიხანად(მი-*

ხუნად) „ჩემი სტუდენტი კითხულობს“ > دانشجوی ممتاز من *დანეშჯოუე მამთაზე მან მიხანად(მიხუნად)* „ჩემი

ნარჩინებული სტუდენტი კითხულობს“ და მისთ. ა. შ.

ამგვარად ხდება ამჯერად **ქვემდებარის გავრცობა-გართულება** და შესაბამისად წინადადების განწევლა-გავრცობა. ამ პროცედურის წამყვანი ფაქტორი იზაფეტური კავშირების გამოყენება და ფუნქციობაა ანუ მსაზღვრელთა შემოყვანაა.

2) მორფოლოგიური ელემენტებით გართულებული არსებითი სახელი. ასეთი ელემენტებია, მაგალითად: ენკლიტიკები, განუსაზღვრელი ან გამოყოფითი სუფიქსი-არტიკლი და

მრავლობითობის სუფიქსები. მაგალითად:

خواهرم می نویسد ხაჰარამ მინევისად(მინევისე) „ჩემი და წერს“, مردی شنا می کند მარდი შენა მიქონად(მიქონე) „ერთი კაცი ცურაობს“, پدرت آمده ფედართ ამადე(უმადე) „მამაშენი მოვიდა/მოსულა“, ای خرخر می کند გორბეი ხორხორ მიქონად(მიქონე) „ერთი რალაც კატა კრუტუნებს“, دانشجویان جمع می شوند დანეშჯუშან ჯამ' მიშავანდ „სტუდენტები იკრიბებიან“, صندلی ها زیاد است სანდალიჰა ზიდად ასთ „სკამები ბევრია“, معلمین تشریف دارند მო'ალლე-მინ თაშრიჰ დარანდ „მასწავლებლები ბრძანდებიან“ და ა.შ.

3) სხვადასხვა ნაცვალსახელების ფუძისეული ფორმებით: პირის, რეფლექსური, კითხვითი, განსაზღვრებითი, განუსაზღვრელი, უარყოფითი, საურთიერთო ნაცვალსახელებით, მათ შორის რთული ნაცვალსახელებითაც. მაგ.: او رفت უ

რაჰთ „ის წავიდა“, هر کدام بیاد صدام کند ჰარ ქოდამ ბეად,

کی آمده؟; „ყოველი რომელიც მოვა, დამიძახოს“;

چي به دست می رسد, ჩი ბე დასთ „ვინ მოვიდა?“;

میرესاد/میرესه „რა მოგვეპოვება, რა იშოვება?“; هیچ چي

هیچ چیش „არაფერია, არაფერი არ არის“; چیزی نیست

მაგ.: დამოუკიდებელი რეფლექსივი: *خودش می آرد* ხო-
 დეშ მიღწარად „თავად მოიტანს“, *خودم فهمیدم* ხოდამ ჭაჰმიდამ
 „თავად მე გავიგე (მივხვდი, შევიგენი“, *خودمان استخراج کردیم*
ხოდეშან (ხოდეშუნ) ესთეხრანჯ ქარდიმ „ჩვენ თავად აღმოვა-
 ჩინეთ“, *خودشان گفتند* ხოდეშან (ხოდეშუნ) გოჭთანდ „მათ
 თვითონ თქვეს“, *خودشه* ხოდეშე „თვითონაა“ და ა. შ.

პირის ნაცვალსახელთან ერთად ორი ვარიანტი: *من*

خودم / خود მან ხოდამ/ხოდე მან
من معلوم و مشخص می کنم
 მა'ლუმ ვა მოშახხას მიქონამ „მე თავად გამოვარკვევ და და-
 ვადგენ“; *خودتان مشخص کنید / شما*
ხოდეთან (ხოდეთუნ) მოშახხას ქონიდ „თქვენ თავად გარ-
 კვიეთ“ და სხვ. ა. შ.

ასევე ორ ვარიანტად გამოიყენება რეფლექსური (უკუქ-
 ცევითი) ნაცვალსახელი არსებით სახელთან-ქვემდებარესთან
 ერთად: *خودم خریدم / خود خریدم* ხოდე ფედარამ ხა-

خودم / خودم ხოდეშ ხარიდ „თავად მამაჩემმა იყიდა“; *خود*

خودم / خودم ხოდე დანშჯო ნოშთ / *دانشجو خودش نوشت*
ვეშთ//დანეშჯუ ხოდეშ ნევეშთ „თავად (თვით, თვითონ) სტუ-
 დენტმა დაწერა“.

4) ინფინიტური ზმნური ფორმებით: *یاد گرفتن مفید است*

یاد گرفتن „სწავლა სასარგებლოა“,
 زبانهای خارجی مفید است „დადგენილი ენების შესწავლა სასარგებლოა“;
 مسافرت „უცხო ენების შესწავლა სასარგებლოა“;
 مطبوع است „მოგზაურობა სასიამოვნოა“;
 کوه رفتن مشکل است „მთაზე ასვლა ძნელია“;
 پیاده راه رفتن „მთაზე ასვლა ძნელია“;

ფიდავდე რაჲ რაჲთან მოჲიდე „ფეხით სიარული სასარგებლოა“. ასეთ შემთხვევებში ინფინიტური ქვემდებარე, რომელიც ხშირად რთული ზმნის ინფინიტივია, ექვემდებარება რთული ზმნის-შემასმენლის სტრუქტურის შესაძლო გართულების წესებს, რაც ჩანს მოყვანილი ნიმუშებიდან (იხ. შემასმენელი): შეიძლება შეიქმნას რთული ზმნის ჩვეული ჩარჩო ჩანართებით, მთლიანობაში კი მთელი ეს მორფოსინტაქსური სტრუქტურა, როგორც წინადადების ნაწილი, იქნება ქვემდებარე. მაგ.:

کوه رفتن <بالای کوه رفتن> „დადგენილი ენების შესწავლა“
 „დასვლა“ მთაზე ასვლა“.

5) უფრო იშვიათია ზედსართავი, რიცხვითი სახელებითა და მიმღებობებით ქვემდებარის გამოხატვა, როგორც მაგალითად:

لاغر بلند شد „უფროსმა თქვა“,
 کوچکی آمد „გამხდარი ადგა“,
 یازدهم بزرگتر شد „გამხდარი ადგა“,
 خندید „ერთი პატარა მოვიდა“,

„ლამაზმა გაიცინა“, بلندى آمد ბოლანდი აზად „ერთი მაღალი მოვიდა“, نقش (نمایش) ايرانیست თათრე (ნემადეშე) ირანისთ „შავი ირანული თეატრის (სახიობის) როლია“, سياه سیدآزاد آید و ایفا می کند „შავი მოვიდა და ასრულებს“, سياه خوب بازی می کند სიდაზ აზად მიქონად „შავი კარგად თამაშობს“ და მისთ. ზედსართავი სახელი ასეთ შემთხვევებში ფაქტობრივად არსებითი სახელის მნიშვნელობას იძენს.

6) რიცხვითი სახელით: دوم / دومی بر گشته დოვ-დომ/დოვდომი ბარ გაშთე „მეორე დაბრუნებულა“, سومى رفتہ

სევედომი რაჭთე „მესამე წასულა“ და ა. შ.; რიცხვითი სახელი-ქვემდებარე შეიძლება გართულდეს თვლის გამომხატველი სახელებითაც, ხოლო ამ უკანასკნელთ ხშირად დამაზუსტებელი ენკლიტიკაც ერთვის ხოლმე: دو تا ش هست

„ორი ცალია ისეთი/მისი“, يكيش سياه است سید, იექიშ სეფიდ „ერთი მათგანი შავია, ერთიც თეთრი“, ش / اش / ش روی میز است / میزه (-აშ) რუდე მიზ ასთ „ორი ცალი (მათგანი) მაგიდაზეა“; რიცხვით სახელს შეიძლება ნაცვალსახელიც დაერთოს და დამაზუსტებელი ენკლიტიკაც : شاردوش جالبه „ჰარ დოშ ჯალბე“ „ორივე (მათგანი) საინტერესოა“, شاردوش کوتاها „ორივე

მოკლევა,, هر چهارشان بیاند ჰარ ჩეჰარეშან(-ეშუნ) ბეანდ

„ოთხივე მათგანი მოვიდეს“, هر سه اش / ش قشنگه ჰარ სეშ

ყაშანგე „სამივე ლამაზია“.

ჩვეულებრივ რაოდენობითი რიცხვითი სახელი განსაზღვრებით ნაცვალსახელთან ერთად იხმარება, რომელიც ფაქტობრივად დამაზუსტებელი ნაწილაკის ფუნქციას ასრულებს აქ. ეს სახელებიც თავისი საწყისი ფორმებით გამოიყენება, მაგრამ მათ შეუძლიათ განუსაზღვრელი-გამოყოფითი არტიკლიც

დაირთონ: دومی گفتم დოვიგომი გოჭთ „ერთმა მეორემ (სხვამ)

თქვა“.

7) მიმღებურ ქვემდებარეებად გვევლინება: ნამყო დროის მიმღებობა, ანმყო მიმღებობა, გაარსებითებული ანმყო დროის მიმღებობები და, რაც მთავარია, არაბული მიმღებობების სხვადასხვა, მათ შორის გაარსებითებული ფორმები. მაგ.: نوشته

او / نوشته اش مورد پسندیدن است

ნევეშთეჲ უ (ნევეშთეაშ) „მისი ნაწერი მოსაწონია“;

آن کتاب معروف تشریف آورده

ნევისანდეჲ ან ქე-თაბე მა'რუჭთ თაშრიჭ ავარდე „იმ ცნობილი წიგნის დამწერი

ხანანდე თაშრიჭ მობრძანდა“; خواننده تشریف دارند

მომღერალი აქ ბრძანდება“; معشوقم // محبوبم قشنگه

მა'შუყამ (მაჰბუბამ) ყაშანგე „ჩემი შეყვარებული ლამაზია“;

این چیزها کیست / کیه؟

ممانعی پدید آمد/شد „ამ ამბების(რამეების) მსურველი ვინაა?“;

اتفاقاً ერთეფაჲსჲან მანე'ი ფედიდ აჲმად (შოდ) „უეცრად წინა-
ლობა გაჩნდა (წარმოჩინდა)“.

ეს ფორმებიც გამოიყენება საწყისი ფუძისეული ფორმე-
ბით და საჭიროებისამებრ დაირთავენ არტიკლებს, ენკლიტი-
კებს, სხვადასხვა მსაზღვრელებს, მათ შორის იზაფეტურს.

სიტყვათგანლაგებაში ქვემდებარის წამყვანი ნორმატიუ-
ლი ადგილი წინადადების თავკიდურობაა (ნორმატიულად ქვემ-
დებარეს მხოლოდ დროის გარემოება უსწრებს უფრო ხშირად),
მაგრამ შესაძლებელია მისი გადაადგილებაც. უპირველესი
მტკიცე წესია ქვემდებარის დასმა შემასმენლის წინ, მაგრამ ძა-
ლიან იშვიათად არც აქ არის გამორიცხული ინვერსია (იხ. სიტყ-
ყვათა რიგი).

თუ ქვემდებარეს არ ახლავს დამაზუსტებელი მორფოსინ-
ტაქსური ელემენტები (არტიკლი, ენკლიტიკები, ანტეცედენტი
ანუ განმეორებული კლიტიკური მორფი; ზოგჯერ, ქვემდებარის
რთული ფორმების შემთხვევაში, წინდებულებიც და
თანდებულიც) ქვემდებარის მითითებას წინადადებაში წევრთა
შორის სინტაქსური კავშირები, სიტყვათგანლაგება ან ზმნას-
თან შეთანხმება, აგრეთვე ქვემდებარისა და სხვა წევრების ში-
ნაარსი განსაზღვრავს. მაგ.: შდრ.: **سنگ آهن شکست** სანგ აჲჲან

შექასთ „ქვამ რკინა გატეხა“, **سنگ شکست آهن** აჲჲან სანგ შე-
ქასთ „რკინამ ქვა გატეხა“. მოყვანილ ნიმუშებში მხოლოდ
სტანდარტული სიტყვათგანლაგება მიუთითებს ქვემდებარეს
და დამატებას (იხ. დამატება). შემდეგ ნიმუშებში კი რიგის გარ-
და უფრო შინაარსი მიგვითეთებს, რომელია ქვემდებარე: **آفتاب**

می روشن کند / **اتاق** აჲჲთაჲჲ ოთაჲჲ როუშან მიქონად „მზე
ოთახს ანათებს“; **روباہ مرغ می خورد** რუბაჲჲჲ მორყ მიხორად
„მელა ქათამს ჭამს“, და ა. შ. მისთ.

ქვემდებარის რთული ფორმები და სახეობები. ირიბი ქვემდებარე. ფსიქოლოგიური ქვემდებარე

პირდაპირი, ფუძისეული, სახელური, მიმღებური და ინფინიტური ფორმების გარდა, სპარსულში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია **ქვემდებარის უფრო რთულ და ირიბ მორფოსინტაქსურ გამოხატულებასაც**. გვხვდება ამგვარ გამოხატვათა სხვადასხვა სახეობები, როგორიცაა: გრძნობა-გუნების და მენტალური (აფექტური) ქვემდებარე; ფსიქოლოგიური სუბიექტი; კუთვნილების, მფლობელი (პოსესიური) ქვემდებარის სხვადასხვა ფორმები კლასიკურ და თანამედროვე ენაში; სხვადასხვაგვარ ზმნებში ენკლიტიკურად გამოხატული ქვემდებარე და სხვა. გამოიყოფა ცალკეული შინაარსობრივი (სემანტიკური) ჯგუფებიც, როგორიცაა, მაგალითად: ასაკის გამომხატველი მორფოსინტაქსემების ქვემდებარე ანუ ასაკის სემანტიკური ჯგუფი და მისი შესაბამისი სტრუქტურები (იხ. სპეციალური კონსტრუქციები).

განვიხილოთ რთული ქვემდებარეების უმნიშვნელოვანესი ტიპები:

1. **გრძნობა-გუნების ან მენტალური, განმცდელი, აფექტური ქვემდებარე**. მგრძნობელი და მოაზროვნე ირიბი ქვემდებარე გამოიხატება უმეტესწილად **ენკლიტიკით**. ცალკეულ შემთხვევებში, უფრო იშვიათად, ფიქსირდება ამ კონსტრუქციებში წინდებულებისა და -რნ თანდებულის ჩართვაც. ენკლიტიკა გამოხატავს ქვემდებარის პირსა და რიცხვს. იმავდროულად ქვემდებარის გამომხატველი სახელი უფრო ხშირად გამოტოვებულია, მით უფრო სასაუბრო ენაში. ენკლიტიკური ნიშანი (მარკერი) გვამცნობს ქვემდებარის პირსა და რიცხვს სახელის გარეშეც. თუ ქვემდებარის (ქვემდებარული) სახელი წინადადებაში ფორმალურად წარმოდგენილია, მაშინ ქვემდებარის აღნიშვნა **ორმაგი** იქნება: სახელით გამოხატული ქვემდებარე ფაქტობრივად გამეორდება ფრაზაში (წინადადებაში) ენკლიტიკის სახით. ამგვარად ქვემდებარე ორჯერ აღინიშნება, ხოლო ასეთ **ენკლიტიკას ანტეცედენტს** ანუ „წინამდგომს, წინამდებარეს“ ვუნო-

დებთ. ანტიცედენტი ქვემდებარული სახელის კორელაცია.

მგრძნობელი, განმცდელი (აფექტური) ენკლიტიკური ქვემდებარე ან ქვემდებარული ენკლიტიკა ნაიკითხება გარკვეულ ზმნებთან სინთეზში და ზმნათა სხვადასხვა ფგუფებთან ქმნის ერთიან განუყოფელ **ზმნურ-ენკლიტიკურ ერთეულებს, ფრაზემებს (მორფოსინტაქსემებს)**. ეს ზმნებია ძირითადად:

بودن هستن ბუდან, ჰასთან „ყოფნა“, شدن შოდან „გახდომა“,

آمدن آمدან „მოსვლა“, رفتن რაჭთან „ნასვლა“, და სხვ.

„ყოფნა“ ზმნასთან ერთად ენკლიტიკა არსებითად „გრძნობის, გუნების, განცდის, განწყობის მფლობელობას“ ასახავს. მაგალითები: من سردم است / سردمه (მან) სარდამ ასთ

(სარდამე) „(მე) მცივა“, او گرمش است / گرمشه

ასთ (გარმაშე) „მას ცხელა“. تشنمه თაშნამე [თაშნე ამ ასთ]

„მწყურია“, گرمش گونშამე [გონშე ამ ასთ] „მას შია“, دردم

فكرم / دردمე დარდამ ასთ/დარდამე „მტკივა“,

فكرمه / فكرمه ფექრამ ასთ/ფექრამე „მეფიქრება, ვფიქრობ“,

بچه ها / خوابم است / خوابمه ხაბამ ასთ (ხაბამე) „მეძინება“,

بودنشون / گشنشان / گشنشان ბაჩეჰა გონშემან (გონშეშუნ) ბუდ „ბავ-

შვებს შიოდათ“, مسافرين تشنشان / تشنشان بود მოსაფერინ

თაშნემან (თაშნეშუნ) ბუდ „მოგზაურებს სწყუროდათ“, چه مه

ჩემე [ჩე ამ ასთ], ჩე-
თე [ჩე ათ ასთ], ჩეშე, ჩემუნე, ჩეთუნე, ჩეშუნე „რა
მჭირს/გჭირს/სჭირს/გვეჭირს/გჭირთ/სჭირთ?“; چیزی

چیزی اش / ჩიზი(ა)შ ბუდ „რალაც სჭირდა“, پدرم
چیزی اش نیست ჩიზი(ა)შ ნისტ „არაფერი მჭირს“,

چیزی اش نبود ფედარამ ჩიზი(ა)შ ნაბუდ „მამაჩემს არაფერი
სჭირდა / ჰქონდა“.

ამდენად, ენკლიტიკა-სუბიექტი ანუ განმცდელი ქვემდე-
ბარე, (ექსპერიენცერი) შეიცვლება პირ-რიცხვთა შესაბამისად,
ხოლო „ყოფნა“ ზმნა ნებისმიერ დრო-კილოთა მიხედვით მუდ-
მივად მე-3 პ. მხ. რ.-ის ფორმაში იქნება.

ასევე მე-3 პ. მხ.რ.-ში იქნება ყველა სხვა დამხმარე ზმნე-
ბიც მსგავს კონსტრუქციებში: گرمش شد გორბე გარმაშ

შოდ „კატას დასცხა“, می شود ბაჩე სარდაშ მიშა-

ვად „ბავშვს დასცხება/ცხელა“; می آید/می آید ხაბამ

თბილი ამ მი აიდ „მეძინება: სიტყვ. ძილი მომდის“, می آید

თანბალი(ა)შ მი აიდ „მეზარება“, می آید ხუ-

ბამ/ხოშამ მი აიდ „მომწონს“, بدم می آید ბადამ მი აიდ „არ მომ-

წონს“; چیش شده؟ ჩეშ შოდე [ჩე აშ შოდე] „რა მოუვი-

და“?, چه اش/چهش می شه? , რა მოს-
დის, რა სჭირს, რა ემართება“, *ჰიჩ ჰიჩ ნიშიჰ/ნი მი შჰე*,
ჰიჩ ნამიშე „არაფერი ემართება, არაფერი სჭირს, არაფერი
მოსდის“, *ჰიჩ ჰიჩ ნაშოდე* „არაფერი მოს-
ვლია, არაფერი დაჰმართნია“ და მისთ.

ცალკე აღსანიშნავია უფრო იშვიათი ხმარება *რა-რან* თან-
დებულიანი აფექტური ირიბი სუბიექტისა (ირიბი ქვემდებარი-
სა). მაგ.: *აიშან რა ჩი შოდე?* „მას/მათ რა მო-
უვიდა(თ)? მას/მათ რა ემართება(თ)? მას/მათ რა სჭირს(თ)?“.
ასეთ შემთხვევაში -რან თანდებული თავის ძველ ირიბსუბიექ-
ტურ (ირიბი ქვემდებარის) ფუნქციებს იბრუნებს, რაც კარგად
არის წარმოდგენილი კლასიკურ სპარსულში ერთ-ერთი ნორმა-
ტიული გამოყენების სახით.

ასეთ მოდელებში წინდებულიანი დამატებებიც ერთვება:
მაგ., „მონონების საგანი“ მოითხოვს აზ „გან“ წინდებულთ გა-
ფორმებას: *მან აზ ინ ფილმ ხოშამ*
მიად/მიად „მე ეს ფილმე მომწონს: სიტყვ. ამ ფილმისგან მო-
წონება მომდის“, *ან აზ ხასან حسن* აზ *ან*
ბრადრმ აზ *შერ* „ჰასანს ის წიგნი მოეწონა“,
აზ ბარადრამ აზ *შე'რ ხომ ამადე ბაშად* „ჩემს
ძმას იქნებ მოეწონოს პოეზია“ და ა. შ.

ამდან აშადან „მოსვლა“ ზმნით ნაწარმოები ფრაზემები
თანამედროვე ენაში პარალელურად „ყოფნა“ ზმნიანი მორფო-

სინტაქსემებითაც ინარმოება: *خوابم دردم / تنبلی ام می آید*

–/ *است* ხაბამ, დარდამ, თანბალიამ მიად//ასთ//ე „მეძინება, მტკივა, მეზარება“.

ზოგი აფექტური მორფოსინტაქსემა წარმოშობით უფრო რთულია და შემდგომ გამარტივებული და უნიფიცირებული:

მაგ., *از یادم رفت < رفت یادم رفت* აზ ადამ რაჭთ > ადამ რაჭთ

„დამავინწყდა: *სიტყვ.* ჩემი მეხსიერებიდან წავიდა“, *در یادم است*

დარ ადამ ასთ > ადამ ასთ (ადამე) „მახსოვს: *სიტყვ.* ჩემს მეხსიერებაშია“. საწყისი წინდებულების ჩაგდებით მეტყველების ნაკადში ასეთი კონსტრუქციებიც მეორადად იმ მოდელებს ემსგავსებიან, რომელზედაც აგებულია მორფოსინტაქსემები

گشمه تشنه گرمه ساردامه, گارمამه, თაშნამه, گوშ-

ნამე „მცივა“, „მცხელა“, „მწყურია“, „მშია“; ანუ: ირიბი სუბიექტის, ირიბი ქვემდებარის ენკლიტიკა და „ყოფნა“ ზმნა.

ქვემდებარული ენკლიტიკა ყველა შემთხვევაში დაისმის გრძნობა-გუნების აღმნიშვნელ სახელურ ნაწილთან, ანუ ძირითად შინაარსობრივ ბირთვთან, როგორიცაა: „ცივი, ცხელი, მწყურვალი, მშიერი, ხსოვნა, ძილი, ტკივილი, ფიქრი, სიზარმაცე, სიამოვნება“ და სხვ. **დამხმარე ზმნის მე-3 პ.მხ.რ.-ის ფორმა** კი სწორედ ამ **სახელურ (აფექტურ) ბირთვს, გრძნობა-გუნების სახელურ ლექსემებს** შეესაბამება-შეეთანხმება და არა ენკლიტიკას, რომელიც **ირიბ განმცდელ სუბიექტს-ქვემდებარეს** გამოხატავს.

2. „ასაკის მქონებელი“ ენკლიტიკური ქვემდებარე. ენკლიტიკური ქვემდებარის ეს სახეობა გამოიყოფა ასაკის (წლოვანების) აღმნიშვნელი სპეციალური სემანტიკური ჯგუფის მორფოსინტაქსემებიდან (იხ. ასაკის სპეციალური კონსტრუქციები). იმავე პირის გამომხატველი სახელური ქვემდებარე შეიძლება გამოტოვებული იყოს, მით უფრო სასაუბრო ენაში. ფრაზემის არსი მდგომარეობს **ქვემდებარული ენკლიტიკისა** და

„ყოფნა“ ზმნის (კოპულის) სტრუქტურულ-სემანტიკურ ერთიანობაში: კოპულა და ენკლიტიკა ერთიანობაში გამოხატავს „ასაკის ქონებას, მქონებლობას, ქონას“. ამგვარად, ეს მორფოსინტაქსური ერთიანობა, მთლიანობა ფაქტობრივად داشتن დაშთან „ქონა-ყოლა“ ზმნის შინაარსობრივ (სემანტიკურ) სინონიმს წარმოადგენს. მაგ., من بیست سال دارم მან ბისთ სალ დარამ „მე ოცი წლისა ვარ (სიტყვ. მე ოცი წელი მაქვს)“ და من بیست سالم/است مან ბისთ სალამ ასთ (საღემე) „მე ოცი წლისა ვარ (სიტყვ.მე-ოცი წელი-არის-ჩემდა, ჩემდა-ოცი წელია)“; او ده سالش بود უ დაჰ სალაშ ბუდ „ის ათი წლის იყო(სიტყვ. ათი წელი-მისდა-იყო)“ და ასე შემდეგ, ყველა პირისთვის ენკლიტიკური ფორმების შესაბამისად.

გამოიყენება კოპულა است ასთ/ე და بودن ბუდან ანუ

„ყოფნა“ კოპულას ფორმები ნაწილდება შესაბამისად დრო-კილოთა მიხედვით. ამ შემთხვევაშიც კოპულა დგას ყოველთვის მე-3 პ. მხ.რ.-ის ფორმაში, რომელიც უთანხმდება წლის (წლოვანების) გამომხატველ ლექსემურ ბირთვის سال სალ „წელი“, და არა ენკლიტიკით გამოხატულ ირიბ მქონებელ სუბიექტს. ენკლიტიკა თავის მხრივ მიერთვის ფრაზემის ამ ძირითად სახელურ ლექსიკურ ბირთვის (سال სალ „წელი“), ხოლო სტრუქტურულად ანუ ფრაზემულად კავშირშია კოპულასთან.

ანმყოში ჩვეულებრივ გამოიყენება კოპულის მოკლე ფორმა (ასთ), რომელიც სასაუბრო ენაში ნორმატიულად შეკვეცილი სახით გამოითქმის: چند سالشه؟ ჩანდ სალეშე „რამდენი

წლისაა?“, چند سالته? „სამი წლისაა“,
 ჩანდ სწლეთე? „რამდენი წლისა ხარ?“, سی سالشه?
 ლემე „ოცდაათი წლისა ვარ چند سالوتونه? ჩანდ სწლეთუნე?
 „რამდენი წლისა ხართ“, بیست و هفت سالشه? ბისტოჰაფთ სწ-
 ლეშე „ოცდაშვიდი წლისაა“, و پنج سالمه სიღოფანჯ სწლე-
 მე „ოცდათხუთმეტი წლისა ვარ“, شصت و سه سالشونه
 ლეშუნე „სამოცი წლისა არიან“, چهل سالمونه ჩეჰელ სწლემუ-
 ნე „ორმოცი წლის ვართ“, او پنجاه سالش باشد უ ფანჯაჰ სწ-
 ლაშ ბაშად „ის ოცდაათი წლისა იქნება“, چهار سالش بوده
 ჰარ სწლაშ ბუდე „ოთხი წლისა ყოფილა“, هفتاد و سه سالتون خواهد
 ბო ჰაჰთად სწლეთუნ ხაჰად ბუდე „სამოცდაათი წლისა იქნე-
 ბით“ და ა. შ.

გარდა „ყოფნა“ ზმნებისა, ასაკის ასეთსავე ენკლიტიკურ
 კონსტრუქციებში გამოიყენება აგრეთვე ზმნები شدن შოდან
 „გახდომა“ და شدن تمام შოდან „დასრულება, შესრუ-
 ლება“. ენკლიტიკა და მისი შესაბამისი სახელური წევრი ამ შემ-
 თხვევაშიც „ასაკის მქონებელ ქვემდებარედ“ გაიაზრება: هجده
 سال شد ჰიჯდა(ჰ) სწლამ შოდ „ჩვიდმეტი წლის გაეხდი“,

داسلام شاست سالت تمام مى شود „სამოცი
 ნელი უსრულდება“, ايشان / ايشون چهل و پنج سالشون تمام
 خواهى شد იშან (იშუნ) ჩეჰელ ო ფანჯ სალეშუნ თამამ ხაჰად
 მოდ „მათ (მას) შეუსრულდება(თ) ორმოცდახუთი ნელი“, تو
 خواهى شد თო ნუზდაჰ სალათ მოდ „შენ ცხრამეტი წლის
 გახდი“, سيزده سالت مى شود „ცამეტი
 წლის ხდები“, چند سالتون شد ჩანდ სალეთუნ მოდ/თამამ
 მოდ „რამდენი წლის გახდით, რამდენი წელი შეგისრულდათ“
 და ა.შ.

3. „ასაკის მქონებელი“ ქვემდებარე, რომელიც პირველ
 რიგში „ყოფნა“ ზმნათა კოპულასთან ასოცირდება, არსებითად
 აგებულების მიხედვით განეკუთვნება **მფლობელი ანუ პოსესი-**
ური ქვემდებარეების დიდ ჯგუფს. ეს ჯგუფი პირველ რიგში
 იმავე „ყოფნა“ ზმნათა კოპულებთან შეწყვილებულ სხვადასხვა
 მორფოსინტაქსურ ელემენტთა მონანილებას გულისხმობს:
 ენკლიტიკებს, სხვადასხვა წინდებულებს, კლასიკურ მწერლო-
 ბაში, და ზოგჯერ თანამედროვე მწერლობაშიც, თანდებულ
 -რწ-ს. ამ მორფოსინტაქსური შეწყვილების არსი იმაში მდგომარე-
 იანობს, რომ ამა თუ იმ ირიბი ფორმით გამოხატული ქვემდებარე
 „ყოფნა“ ზმნასთან კავშირში **მფლობელი, მქონებელი, პოსე-**
სიური ქვემდებარის მნიშვნელობას იძენს, მორფოსინტაქსემა
 (მორფოსინტაქსური ერთეული) კი მთლიანობაში მნიშვნელო-
 ბით უიგივდება „ქონა-ყოლის“ სპეციალურ ზმნას داشتن – دار
 დაშთან-დაწ-ს. „ყოფნა“ ზმნასთან შეწყვილებულ „მფლობელ
 ქვემდებარეს“, „პოსესიურ ქვემდებარეს“ ირიბპოსესიურ ქვემ-
 დებარეს უწოდებენ. სპარსულში ირიბპოსესიური ქვემდებარე-

ბის შემთხვევები და ფორმები შემდეგია: ნაცვალსახელური ენკლიტიკები პირველ რიგში; ცალკეული წინდებულიანი სახელები,- სახელები წინდებულებით: **ჰ ბე** (მიცემითი ბრ.-ის ფარდი);

نَدِش، فِيمَ نَازِد „წინ, წინაშე, თან“; აგრეთვე ზოგჯერ

اَيَّابْرَآءِ „თვის“, بَرَّ بَار „ზე“, بَا بَا „თან“; بَا بَا „თან“

უკუქცევით ნაცვალსახელთან ერთად: **خود بَا بَا** ხოდ „თავის-

თან, თან“; **رَا -رَا** თანდებულიანი სახელები. ეს უკანასკნელი

მხოლოდ კლასიკურ სპარსულშია **ნორმა**, მაგრამ იშვიათ შემთხვევებში თავს იჩენს თანამედროვე ენაშიც. ამდენად, **მეტნაკლები ხარისხით** ჩამოთვლილი ფორმები **ორივე** ახალსპარსულზე ვრცელდება: კლასიკურსა და თანამედროვეზე (იხ. სპეციალური პოსესიური კონსტრუქციები).

თანამედროვე ენისთვის წამყვანი ფორმებია ნაცვალსახელური ენკლიტიკები და წინდებული **ჰ ბე** (მიმართულებითი წინდებული).

ჩამოთვლილი წინდებულები თუ თანდებული მიემართება ქვემდებარულ სახელებს და მათვე დაერთვის. ზოგი წინდებული იზაფეტურ კავშირში ზის (اَيَّ بَارَاءِ).

რაც შეეხება ენკლიტიკებს, ეს მოძრავი (მობილური) ელემენტებია და ისინი მიერთვიან ფრაზის სხვადასხვა წევრებს დამატებებისა და გარემოებების სახით. თანამედროვე სასაუბრო ენაში განსაკუთრებით დამახასიათებელია ენკლიტიკების შერწყმა კოპულის შეკვეცილ ფორმასთან ან წინდებულებთან, როგორც მაგ.: **مه مه** [ამ ასთ], **ته ته** [ათ ასთ], **شه شه** [აშ ასთ],

اَمَانَه / اَمَانَه ემუნე [ემან ასთ], اَتَانَه / اَتَانَه ეთუნე [ეთან ასთ],

اشونه / اشانه ეშუნე [ემ.ან ასთ] „ჩემდა, შენდა არის ანუ მე მაქვს, შენ გაქვს“ და ა. შ.;

ზოგ შემთხვევაში შესაძლებელია მფლობელ ქვემდებარედ ერთდროულად წინდებულიც და ენკლიტიკაც იყოს წარმოჩენილი, ანუ წინდებული დაერთვის ისედაც ენკლიტიკით გამოხატულ ირიბ პოსესიურ ქვემდებარეს. მაგ.: **ჲ ზე ბე თე** [ბე ათ

ასთ]. ასეთი ფორმები სასაუბრო ენის კუთვნილებაა. წინდებულისანი ფორმები, მათ შორის წინდებულისანი ენკლიტიკები გარკვეულ ცალკეულ ფრაზებში გვხვდება, მაგრამ ეს უკანასკნელნი სასაუბრო ენაში ხშირად ხმარებული ფრაზებია.

მაგალითები. ა) ენკლიტიკური მფლობელი (პოსესიური)

ქვემდებარე. სასაუბრო ფრაზემა **ჲ ჯე ჩე თე** [ჩე ათ ასთ] „რა

მოგდის, რა მოგივიდა, რა გჭირს“ (სიტყვ.რა არის შენდა, რა გაქვს); ზუსტად იმავე მნიშვნელობით იხმარება იმავე ფრაზემის წინდებულისან-ენკლიტიკური ანუ ორმაგად ირიბი ვარიანტიც: **ჲ ზე ჯე ჩე ბე თე** [ჩე ბე ათ ასთ]. ასეთი სემანტიკის ფრა-

ზემები ერთდროულად მქონებელიცაა და აფექტურიც: გამოხატავენ მდგომარეობის ან შეგრძნების მქონებლობას.

چه مرگته/چه مرگت (ات) است [ჩე მარგათე [ჩე მარგ ათ

ასთ] „რა სიკვდილი გაქვს, რა სიკვდილი გჭირს (სიტყვ. რა სიკვდილია შენდა)“; **بازم/وازم پول نیست** [ბაზამ/ვაზამ ფულ ნისტ

„ისევ//კვლავ ფული არა მაქვს“; **خوا بيم كمه** [ხაზამ ქამე

(ხაზამ ქამ ასთ) „ცოტა ძილი მაქვს“ ანუ „ცოტა მძინავს“; **حش**

بود [ჰაყყაშ ბუდ] „მას უფლება ჰქონდა“; **پولمون كمه؟** [პოლმონ

ქამე? „ცოტა ფული გვაქვს?“; ჩი-
 ზი(ღ)აშ ნისტ „არაფერი აქვს“ ან „არაფერი სჭირს“, پدرم
 ჩი-
 ზი(ღ)აშ ნაბუდ „მამაჩემს არაფე-
 რი ჰქონდა“ ან „არაფერი სჭირდა“, من هم چیزی ام / چیزی ییم
 „მეც არაფერი მქონდა, მეც არა-
 ფერი მჭირდა“, چیزی اش است „რაღაც აქვს,
 რაღაც სჭირს“; چه زحمت کم باشه چه زیاد
 ბაშე (ბაშად), ჩე ზიდად „გინდ ნაკლები ზრუნვა (ჯვაფა) მქონ-
 დეს, გინდ მეტი“; چطورنونه? ჩეთოურეთუნე „როგორ ხართ
 (სიტყვ.: როგორ გაქვთ)“, چتونه? ჩეთუნე „რა გაქვთ“ ანუ „რა
 გჭირთ“. باد / باشد / حرامت ჰარამათ ბაშად (ბად) „არამი იყოს
 შენთვის, შენზე, შენდა“; حالت باشد / باد ჰალალათ ბაშად
 (ბად) „ალალი იყოს შენზე, შენთვის, შენდა“, آداتش بود
 თაშ ბუდ „ჩვევა ჰქონდა“.

შინაარსით **მქონებლობის** ზოგი ფრაზემა იმავდროულად **გრძნობა-გუნების** ფრაზებსაც განეკუთვნება, მაგრამ მათი სა-
 ერთო გრამატიკული ანუ მორფოსინტაქსურ-სტრუქტურული
 მოდელი თავისი არსით პოსესიურია (ქონა-ყოლისაა), რაც
 ფორმალურად თანამედროვე სპარსულში ძირითადად დაიყვა-
 ნება ფორმულაზე: **ენკლიტიკა და „ყოფნა“ ზმნა.**

ასაკის გამონატვის ენკლიტიკური ფორმებიც საბოლოო

ჯამში ასევე ირიბპოსესიურია (იხ. ზევით ასაკის მქონებლობა).

ბ) სხვადასხვა წინდებულიანი მფლობელი ქვემდებარე. ამგვარი ფრაზები უმეტესად სასაუბრო ენის კუთვნილებაა, მაგრამ მათი პროტოტიპებიც და პარალელებიც არც თუ იშვიათია კლასიკურ მწერლობაშიც და თანამედროვე ლიტერატურაშიც. ყველაზე ხშირია წინდებული მიმართულებითი **ჰ ბე**, რომელიც ქართული ენის მიცემითი ბრუნვის გამოხატვის ტოლფარდია.

მაგ.: საზიარო ენკლიტიკურ-წინდებულიანი ფორმები: **ჰე**

شه به چه **ته، به که** **به توه**, **که به شه** და მისთ. „რა გაქვს=რა

გჭირს, რა აქვს=რა სჭირს“. ცალკე **به** **به**: **خوش به حالتان** /

حالتون **ხოშ ბე ჰალეთან** (ჰალეთუნ) „გაამოთ, შეგეროთ,

სიტყვ. სიამე თქვენს გუნებას [იყოს, ჰქონდეს]“, **ادامش / ادامه**

شما به شما **ედამშ ბე შომან** „გაგრძელება მისი თქვენდა/თქვენი [იყოს], თქვენ გქონდეთ მისი გაგრძელება,“ ანუ „თქვენ გააგრძელეთ“; **شما به شما** **ეხთიძარ ბე შომან!** „არჩე-

ვანი თქვენდა; არჩევანი თქვენი[ა], თქვენი [იყოს]“; **چيه به يام؟**

ჩი(ა)ე ბე ფამ? „რა მაქვს ფეხზე, რა მჭირს ფეხზე, **სიტყვ.**: რა არის ჩემ -ფეხს ანუ რა აქვს ჩემს ფეხს“; **چه دور است؟** **ჩე**

დოურ ასთ? „რომელ/რა ეპოქას ეკუთვნის, რა ეპოქისაა?“ და სხვ.

იშვიათია წინდებული **ბა ბა**: **حق با شما است** **ჰაყ ბან შომან** ასთ „სიმართლე თქვენთანაა, თქვენ გაქვთ სიმართლე, მართა-

ლი ხართ“; *با والدین است* ბაჩე ბა ვაღლედეინაშ ასთ „ბავ-
შვი თავის მშობლებთან არის, ანუ მშობლებს ჰყავთ ბავშვი თა-
ვისთან“; *با ایشون است* საგ ბა იშუნ ასთ „ძალლი მათთან-
ნაა/მასთანაა, ძალლი მათ ჰყავთ“.

ბა ბა წინდებული უკუქცევით ნაცვალსახელთან კავ-
შირში ზმნა *داشتن - دار* „ქონა-ყოლასთანაც„
გვხვდება, მაგ. *با خود دارد* ხოდ დარად „თავისთან
ჰყავს/აქვს“.

საკმაოდ გავრცელდა თანამედროვე სპარსულში *پیش*
ფიშ და *نزد* ნაზდ „წინ, წინაშე, თან“ წინდებულთა გამოყენება
„ყოფნა“ ზმნასთან ერთად მქონებლობის გამოსახატავად. მაგ.:
نزد کتابت ქეთაბათ ნაზდე მანე (ნაზდე მან ასთ) „შენი წიგ-
ნი ჩემთანაა, მე მაქვს; *სიტყვ.* ჩემ წინაშეა“, *پاسپورت هایتون*

پیش ایشونه ფასფორთჰაიეთუნ ფიშე იშუნე „თქვენი პას-
პორტები მას აქვს (მათ აქვთ), მასთანაა *სიტყვ.* მის წინაშეა“.

გ) თანამედროვე ლიტერატურულ ენაში არის ცალკეული
შემთხვევები *را-რან* თანდებულის წარმოჩინებისაც „მფლობელი
ქვემდებარის“ ირიბი ფორმების გამოსახატავად. თავის მხრივ,
ამგვარი მოდელი, სადაც -რან თანდებული „ყოფნა“ ზმნასთან
კავშირში მქონებლობას გამოხატავს, ანუ -რან თანდებულისანი
მქონებელი ქვემდებარე ნორმას წარმოადგენს კლასიკური
სპარსულისთვის. ამგვარად, თანამედროვე ენაში იმავე დატ-

ვირთვით სრულ თანდებულის წარმოჩინება უთუოდ მისი ძველი ფუნქციების აღდგენის მომენტებს აფიქსირებს.

მაგ.: خواهش جوانان را در آن راه نبود
დარ ან რაჰ ნაბუდ „ახალგაზრდების სურვილს ამაში გზა არ ჰქონდა“;
که هر چاره دلد როუმან است
„ვისაც ნათელი (წრფელი) გული აქვს“; مرا فرصت فرار بود

اما جرائت مარა ჭორსათე ფარარ ბუდ, ამმა
ჯორ' ათე ფარარ ნაბუდ „მე მქონდა გაქცევის საშუალება, მაგრამ გამბედაობა არ მქონდა“.

ეს ნიმუშები დაფიქსირებულია თანამედროვე სამეცნიერო ლიტერატურაში, ტელევიზიაში, კინომატოგრაფში.

4. გარდაუვალი ზმნის ქვემდებარის, სუბიექტის ერთ-ერთი სახეობა სალაპარაკო ენაში წარმოდგენილია ენკლიტიკით, რომელიც მიერთვის უშუალოდ ზმნის პირიელ ფორმას ან ცალკეულ ნაცვალსახელებს, როგორცაა: همه ჰამე „ყველა, ყველა-

ნი, ყველაფერი“, خود ხოდ „თვითონ, თავად“ და სხვ.

პირველ რიგში გამოსაყოფია გარდაუვალი ზმნების გარკვეულ მცირე ჯგუფში კლიტიკური მორფის ანუ პირის ნიშნის. პირის მარჯერის გაჩენა გარდაუვალი სუბიექტის (იგივე ქვემდებარის) გამოსახატავად.

საზოგადოდ, გარდაუვალი ენკლიტიკური ქვემდებარის (სუბიექტის) გამოყენება უნივერსალური და საყოველთაო არ არის, მაგრამ დაფიქსირებული შემთხვევები საკმაოდ ტიპური და დამახასიათებელია სასაუბრო ენისთვის. ასეთებია:

„ყოფნა“ ზმნისა და მოძრაობის ზმნების მცირე სემანტიკურ ჯგუფში მე-3 პ. მხ.რ.-ის კლიტიკური მორფის (მორფემის) მიერთვა შესატყვისი პირის გარდაუვალი ქვემდებარის (სუბიექ-

ტის) აღსანიშნავად, მაგ.: **هستش نیستش، موجود هستش موجود** (არის/არსებობს, არ არის/არ არსებობს, იყო“; **بودش نیستش** „არის/არსებობს, არ არის/არ არსებობს, იყო“; **رفتش، آمدش** რაჭთაშ, აშადაშ „წავიდა, მოვიდა“...

გარდა ამისა, აღინიშნება გარდაუვალ ზმნებთან კიდევ სხვადასხვა სახის ენკლიტიკურ ქვემდებარეთა ჯგუფები, რომელთა გამომხატველი ემკლიტიკური მორფები (მორფემები) მიერთვიან სხვადასხვა სახელებს (არსებით სახელებს, ნაცვალ-სახელებს, რიცხვით სახელებს და ა. შ.).

მაგალითები.: **هستش** **ჰასთიშ დარ ირან?**

„არის/არსებობს ეგ ირანში?“, **جا هستش** **ჯაჰასთიშ** „ადგილი

არის“, **چهار جلد هستش** **ჩეჰარჯელდჰასთიშ** „ოთხი ტომია“,

گاز و برق **გაზუბრეჰასთიშ** **ქეთაბჰასთიშ** **موجود هستش**

هستش **გაზო ბარე მოუჯუდ ნისთეშ** „გაზი და დენი

არ არსებობს“, **كباب نیستش** **ქაბაბ ნისთეშ** „ქაბაბი არ არის“,

سفرتون خوب بودش? „კარგი იყო

თქვენი მოგზაურობა?“, **خودشه** **ხოდეშე** „თავადაა, თვითონაა“,

رفتش محمود آمدش **ჰასან რაფთაშ, მაჰმუდ აშადაშ** „ჰა-

სანი წავიდა, მაჰმუდი მოვიდა“; **همهشان / همهشون بلدند**

შენ ბალადანდ „მათ ყველამ იციან“, همش / همه اش است
 خوشمزه ჰამაშ ხოშმაზე ასთ (ხოშმაზასთ)/ხოშმაზე „ყველაფე-
 რი-ეს/ის გემრიელია“, همه تون بلند هستيد / بلنديد
 ბოლანდ ჰასთიდ/ბოლანდიდ „ყველანი თქვენ მალღები ხართ“,
 همه مون مهربانيم / مهربونيم ჰამემუნ მეჰრებუნიმ „ჩვენ ყველა-
 ნი მოსიყვარულენი ვართ“, همه مون گرفتار شديد
 რეფთარ შოდიმ „ჩვენ ყველანი დაჭერილები გაეხდით“, همه
 همه ش خوبه
 ზამაშ ხუბე „ყველაფერი-ის კარ-
 ზია“, همه اش / هميشه قشنگه
 რი ისინი/ის ლამაზია“, هيچ پيدات نيست
 „სულ არ ჩანხარ“.

ე) **ფსიქოლოგიური სუბიექტი.** ე.წ. „ფსიქოლოგიური სუ-
 ბიექტი“ სინამდვილეში არ წარმოადგენს წინადადების ქვემდე-
 ბარეს, არამედ წინადადების რეალური ქვემდებარე მასთან
 გარკვეულ მიმართებაში იმყოფება. ძირითადად ესაა კუთვნი-
 ლებით-განსაზღვრებითი ან პირდაპირი დამატების მიმართება;
 მაგრამ კონტექსტის პრაგმატული, საკომუნიკაციო ან ინფორ-
 მაციულ-სიტუაციური მოტივირების გამოისობით ეს **„ფსევდოქ-
 ვემდებარე“ წინადადების თავში ჯდება**, ხოლო გამოთქმაში **ინ-
 ტონაციური პაუზის შემდეგ იწყება რეალურქვემდებარიანი წი-
 ნადადება.** ფსევდოქვემდებარე ნებისმიერი სახელით ჩვეულებ-
 რივად აღინიშნება, მაგ.: برادرم خانه اش خراب شده است

ბარადრამ ხანე აშ ხარაშ შოდე ასთ „ჩემი ძმა (ფსიქ. სუბ.)-მი-

სი სახლი დანგრეულა“ (კუთვნილების განსაზღვრება); این

كتاب آن را خواهم خواند ინ ქეთაზ ანრა ხაჰამ ხანდ/მიხანამაშ

„ეს ნიგნი-მას ნავიკითხავ„ (პირდაპირი დამატება); (დანვრ. იხ. სპეციალური კონსტრუქციები, ფსიქოლოგიური სუბიექტი).

ფსევდოსუბიექტი არ უნდა ავურიოთ **ანტიცედენტურ სუბიექტთან**, რომელიც ნამდვილად სუბიექტ-ქვემდებარეს გამოხატავს: ან ირიბ ანტიცედენტურ განმცდელ სუბიექტს, ასაკის მქონებელ ირიბ ქვემდებარეს ან გარდაუვალ პირდაპირ სუბიექტ-ქვემდებარეს (იხ. ზევით განმცდელი ქვემდებარე; გარდაუვალი ზმნის ქვემდებარე, ასაკის ქვემდებარე). იქ ესაა ქვემდებარული სახელი თავისი შესატყვისი კორელატური კლიტიკური მორფითურთ ზმნაში (პირის ნიშნით, პირის მარკერით), – ე. ნ. ანტიცედენტი

მეტყველებაში ინტონაციური პაუზა ანტიცედენტური ქვემდებარის სახელის შემდეგაც იგრძნობა. ანტიცედენტური ქვემდებარის სახელიც თავკიდურობს, ისევე როგორც ფსიქოლოგიური სუბიექტი.

ქვემდებარის რთული ფორმებიდან ბევრი ტიპოლოგიურად შედარებადია ქართული ენის მონაცემებთან, კერძოდ ინვერსიულ ირიბ ფორმებთან. ასე, მაგ., სპარსული ენის მფლობელობის, გრძნობა-გუნების, ასაკის გამოხატვის სემანტიკური ჯგუფები სტრუქტურულად მსგავსია ქართული ირიბსუბიექტური ინვერსიული მანის რიგის ფორმებისა: შდრ.: *მაქვს, გაქვს; მცივა/გცივა, მცხელა/გცხელა, მშია/გშია; მქვია, გქვია; და ა. შ. მისთ.* (იხ. ნიმუშები). *მანის რიგის* დატიური (მიცემითბრუნვიანი) ქართული ინვერსიული ირიბსუბიექტური ფორმების გარკვეული პარალელური მსგავსება სპარსულ ენკლიტიკურ მორფოსინტაქსურ გამონათქვამებთან უფრო გასაგებს ხდის უკანასკნელთა მორფოსინტაქსურ სტრუქტურულ არსს ქართულენოვანთათვის (იხ. მაგალითები ზევით). ასაკის გამოხატვა, მაგალითად, კონტრასტულია, მაგრამ *ქონებრიობის სემანტიკითაა* ქართულთან ტიპოლოგიურად ახლოს (იხ. ასაკის *ქონებრივი* კონსტრუქციები). **ქართული ინვერსიული წყობა შედარებადია სპარსულ ირიბ ენკლიტიკურ წყობასთან, რაც ორმხრივ აიოლებს მათ შესწავლას.**

პირდაპირი დამატება

პირდაპირი დამატება სპარსულში შინაარსობლივად (სემანტიკურად) ძირითადად და ზოგადად ისევე განისაზღვრება და ამოიცნობა, როგორც ქართულში. ესაა გარდამავალი ზმნის (იქნება ეს მარტივი თუ რთული ზმნა) უშუალო სამოქმედო ობიექტი (მოქმედების საგანი), რომელზედაც გადადის ქვემდებარის მოქმედება, როგორც მაგალითად: *من مقاله می نویسم*

მან მაყალე მინევისამ „მე სტატიას ვწერ“, بچه ها کتاب می

بخوانند ბაჩეჰან ქეთაჰ მიხანანდ „ბავშვები წიგნს კითხულობენ“,

کارگر ها خانه می سازند ქარგარჰან ხანე მისაზანდ „მუ-

შები სახლს აშენებენ“, *مادر ظرف تمیز می کند*

ზარჰ თამიზ მიქონად „დედა ჭურჭელს რეცხავს“, *دانش آموز*

دانش آموز დანეშაშუზ ეშთებაჰ დოროსთ მიქონად

„მონაფე შეცდომას ასწორებს“, *برادرم تلویزیون تعمیر می کند*

ბარადარამ ტელევიზიონ თა'მირ მიქონად „ჩემი ძმა ტელევიზორს არემონტებს“ და სხვ.

პირდაპირი დამატება შეიძლება გამოიხატებოდეს მეტყველების ნაწილთა ნებისმიერი სახელით, სახელთა ჯგუფით ან სიტყვათშენაერთით; აგრეთვე, _ ინფინიტივით, ინფინიტივთა ჯგუფითა და ინფინიტიური შენაერთებით. პირდაპირი დამატება შეიძლება იყოს მსაზღვრელ-საზღვრულის იზაფეტური ან უიზაფეტო (პრეპოზიციური) სინტაგმა, მსაზღვრელთა მწკრივით თანხლებული იზაფეტური ჯაჭვი (იხ. იზაფეტი მორფოლოგიაში და სინტაქსში).

გაფორმების თვალსაზრისით პირდაპირი დამატების (პირდაპირდამატებითი) სიტყვა თუ სიტყვათა შენაერთი ან სიტყვათა ჯგუფი შეიძლება იყოს:

ა) **ნულოვანი**, როგორც ეს ზემოთ მოყვანილ მაგალითებშია წარმოდგენილი ანუ არანაირი ნიშნით არ აღინიშნება; ტიპი:

بچه كتاب مى خواند ბაჩე ქეთაბ მიხანად „ბიჭი/ბავშვი წიგნს კითხულობს (ზოგადად წიგნს)“.

ბ) **რ-რწ** თანდებულთ გაფორმებული, რომელიც თანამედროვე სპარსულში ძირითადად და უმეტესად სწორედ პირდაპირი დამატებისთვისაა სპეციალიზებული, კერძოდ კი, – **განსაზღვრული პირდაპირი დამატების მარკერია ან არტიკლი**, ტიპი: كتاب ر بچه خواند ბაჩე ქეთაბრ მიხანად „ბიჭი წიგნს კითხულობს (გარკვეულ, ცნობილ, განსაზღვრულ წიგნს)“.

გ) **ც-ი** **განუსაზღვრელობის** ან გამოყოფის (გამოყოფითი) სუფიქსით-არტიკლით გაფორმებული. ასეთ შემთხვევაში პირდაპირი დამატება „რალაც ერთია“ ან „სრულიად უცნობია“ კონტექსტისთვის ანუ გრამატიკულად განუსაზღვრელია ან „ცალკე გამოყოფილია“: كتابى مى خواند ბაჩე ქეთაბი მიხანად „ბიჭი ერთ (რალაც უცნობ) წიგნს კითხულობს “.

დ) პირდაპირი დამატება **ერთდროულადაა გაფორმებული რ-რწ თანდებულთ და ც-ი სუფიქსით**, რითაც ხაზი ესმება **განსაზღვრულობასაც და იმავდროულად მითითებას ერთ გარკვეულ ან ერთადერთ საგანზე**: ხდება ამ საგნის სხვებისგან (ერთის დიდი სიმრავლიდან) გამოყოფა. ორი საპირისპირო, ურთიერთგამომრიცხველი **წამყვანი ნორმის** (ბ) და გ)) მიუხედავად და მის პარალელურად. **ც-ი და რ-რწ-ს ერთდროული გამოყენება კონტექსტურად** სავსებით მოტივირებულად გვხვდება თა-

ნამედროვე ლიტერატურულ ენაში, თუმცა გაცილებით უფრო იშვიათად, ვიდრე ცალ-ცალკე აღებული ორივე ნორმა (ى-ი და را -რ). მაგ.: *شماره ى را به من داد* შომარე-ი-რან ბე მან დად „რაღაც ერთი (გარკვეული) ნომერი მომცა“; *خانم شما چه*

؟ دانيد مى زبانهاى را ხანანუმ შომან ჩე ზაბანჰანირან მიდანიდ?

„ქალბატონო, თქვენ რა ენები იცით? (რაღაც გარკვეული)“.

სინტაქსური კავშირების თვალსაზრისით პირდაპირდამატებითი -რან თანდებულით გაფორმება-გაუფორმებლობის ფაქტები მართვას განეკუთვნება: შემასმენელი მართავს პირდაპირდამატებას, მაგრამ -რან-ს ყოფნა-არყოფნა პირველ რიგში განპირობებულია თავად პირდაპირი დამატების სახელის სემანტიკური (შინაარსობლივი) თვისებებით, ამ სახელით გამოხატული საგნისა თუ ცნების ლექსიკური მნიშვნელობით, ზოგიერთი მორფოსინტაქსური ან მორფოლოგიური გრამატიკული ნიშნით, ხოლო ზოგიერთ შემთხვევაში შემასმენლის (ანუ ზმნის) ლექსიკურ-სემანტიკური მონაცემებითაც. გარდა ამისა, ეს საკითხი წყდება კონკრეტული ტექსტის საერთო მნიშვნელობით (კონტექსტურ-პრაქტიკული სემანტიკით) და სიტუაციით ანუ პრაგმატულ-სიტუაციური, საკომუნიკაციო, აქტუალური სემანტიკით.

ამდენად, -რან-ს გამოყენების წესები პირდაპირი დამატების მართვისას საკმაოდ რთულ კომპლექსს ქმნის და ზოგ კონტექსტში არსებობს ორაზროვანი ხმარების შესაძლებლობაც. მაგრამ მაინც არსებობს წამყვანი ნორმატიული წესი, რომელიც განზოგადოებული სახით ასე გამოიყვანება: 1) را-რან გამოიყენება გარკვეულ, კონკრეტულ, ინფორმაციულად ცნობილ (ცნობად) პირდაპირ დამატებასთან; 2) ى -რან არ გამოიყენება გაურკვეველ, განუსაზღვრელ, არაკონკრეტულ, უცნობ, ზოგად

პირდაპირ დამატებასთან.

მთავარი აქ არის ზოგადად განსაზღვრულობა/განუსაზღვრელობის ან გამოყოფა/განუყოფელობის გრამატიკული კატეგორიები. ამიტომაც პირდაპირ დამატებასთან დასმულ -რნ თანდებულს სშირად **განსაზღვრულობის არტიკლსაც** ან **მთელიდან ნაწილის (ზოგადიდან კონკრეტულის) პრაგმატული გამოყოფის, ექსპრესიული მითითების ნიშანსაც (მორფემასაც) უწოდებენ.**

ცნობილობის, განსაზღვრულობის, კონკრეტულობისა და გარკვეულობის შემთხვევაში პირდაპირი დამატებები გაფორმდება -რნ თანდებულით. მაგ.: *من مقاله را می نویسم* მან *მაცალერან მინევისამ* „მე (გარკვეულ, ცნობილ) სტატიას ვწერ“, *کاگرها خانه را می سازند* ქარგარჰან ხანერან მისაზანდ „მუშები

(გარკვეულ, ცნობილ) სახლს აშენებენ“, *دوختاراქ სიბრან ხორდ* „გოგონამ (გარკვეული, ცნობადი) ვაშლი შეჭამა“,

აღწერილი წესი ძალიან ზოგადია. სინამდვილეში იგი ვრცელ მუხლობრივ კომენტარს შეიცავს, რომელიც დანვრილებით უნდა განვიხილოთ და ზეპირად მტკიცედ უნდა ვიცოდეთ. წინააღმდეგ შემთხვევაში შეცდომები რ -რნ-ს ხმარებაში გარდუვალია.

პირდაპირ დამატებასთან რ-რნ- თანდებულის გამოყენების წესები.

რ-რნ თანდებული პირდაპირ დამატებასთან იხმარება, თუ პირდაპირი დამატება:

1) არის საკუთარი სახელი (რადგან ის თავისთავად ყოველთვის გარკვეულია და კონკრეტული).

2) პირის ნაცვალსახელი

3) ჩვენებითი ნაცვალსახელი

4) კითხვითი ნაცვალსახელი **کی-چی** „ვინ“ და ზოგი სხვა.

5) სახელი, რომელსაც ახლავს (ერთვის) კუთვნილების გამომხატველი ენკლიტიკური ნაცვალსახელი

6) მსაზღვრელ-საზღვრულის სინტაგმა, სადაც მსაზღვრელად საკუთარი სახელია.

7) მსაზღვრელ-საზღვრულის სინტაგმა, სადაც მსაზღვრელად არის პირის, ჩვენებითი ნაცვალსახელი, კითხვითი ნაცვალსახელი და ზოგი სხვა.

8) იზაფეტური ჯაჭვი (შენაერთი), სადაც მეორადი მსაზღვრელი (მსაზღვრელის მსაზღვრელი) ანუ კუთვნილების გამომხატველი მსაზღვრელი (ატრიბუტული) არის საკუთარი სახელი, პირის ნაცვალსახელი, ან თუ მსაზღვრელს ახლავს კუთვნილების ენკლიტიკა.

9) იზაფეტური ჯაჭვი, სადაც მეორადი მსაზღვრელი არის ჩვენებითი ნაცვალსახელი (შესაბამისად უიზაფეტო), კითხვითი ნაცვალსახელი **کی-چی** „ვინ„ და ზოგიც სხვა ნაცვალსახელი.

10) მთელის ნაწილის გამომხატველი ლექსემა, მთლიანობის კონკრეტული ნაწილი. მთელი კლასის ერთი საგანი, მისგან გამოყოფილი ე. წ. პარტიტივი და მისთ.

11) უკუქცევითი ნაცვალსახელი **خود** ხოდ „თავად, თვითონ, თვით, თავი; თავისი“, იქნება ეს უენკლიტიკოდ თუ ენკლიტიკითურთ (ხშირად **خود** ხოდ ნაცვალსახელს აზუსტებს შესაბამისი პირის ენკლიტიკური ნაცვალსახელი). ასეთი პირდაპირი დამატებებიც, როგორც წესი, **۱-რ-წ-** თი ფორმდება.

თუ **خود** ხოდ ნაცვალსახელი იზაფეტურ სინტაგმაში მსაზღვრელია ანუ კუთვნილებას გამოხატავს, მაშინაც გაფორ-

მებული იქნება ለ-რ-თი. დამაზუსტებელი ენკლიტიკა ამ შემთხვევაშიც ხშირია და მას მოსდევს ለ-რ- თანდებული.

خود ხოდ ნაცვალსახელი იზაფეტურ სინტაგმაში შეიძლება საზღვრულის ადგილზეც იდგას, მსაზღვრელად კი პირის ნაცვალსახელი ან სხვადასხვა არსებითი სახელი ექნება. თუ ასეთი სინტაგმა პირდაპირი დამატებაა, მასაც აუცილებლად ერთვის ለ-რ-..ენკლიტიკა ასეთ შემთხვევაში გამორიცხულია,

خود ხოდ ნაცვალსახელი იზაფეტით უკავშირდება მსაზღვრელს.

12) იგივე ითქმის ለ-რ- თანდებულის მხრივ იშვიათად ხმარებულ არქაულ უკუქცევით ნაცვალსახელებზე: **خویش**

خویشتن ხიშ და ხიშთან „თავისი“, იშვ. „თავად, თვით, თვითონ, თავი“. ለ-რ- თანდებული დაერთვის უთუოდ ამ ნაცვალსახელებით გამოხატულ პირდაპირ დამატებას ან პირდაპირდამატებით იზაფეტურ სინტაგმას, სადაც ეს ნაცვალსახელები კუთვნილების მსაზღვრელებად დგას.

13) ყველა სხვა მრავალგვარი ნაცვალსახელის მიმართ (იქნება ეს დამოუკიდებლად პირდაპირ დამატებად ხმარებული თუ მსაზღვრელებად ხმარებული, – იზაფეტურ თუ უიზაფეტო პრეპოზიციულ სინტაგმებში გამოყენებული ნაცვალსახელები), ზოგადად შეიძლება ითქვას, რომ **შინაარსისა და კონტექსტის** მიხედვით, აგრეთვე ለ-რ- თანდებულის გამოყენების ძირითადი

ამოსავალი წესის მიხედვით, **Ლ-რწ** ხან გააფორმებს პირდაპირ დამატებას (სიტყვას, შენაერთს თუ სინტაგმას), ხან არა. ამ ორი ვარიანტის მთავარი სემანტიკური დაპირისპირება აქ იქნება: **ზოგადი-კონკრეტული; უცნობი, გაურკვეველი-ცნობილი ან დადგენილი** და ა. შ. ლაპარაკია ისეთ სხვადასხვა ჯგუფის ნაცვალსახელებზე, როგორიცაა: **هر كدام، هم** **ჰარ, ქო-** **დამ, ჰარ ქოდამ, ჰამე**, „ყოველი, ყველა; რომელი, რომელიც, ყოველი რომელიც; ყველა,“ და სხვ. (იხ. ნაცვალსახელები მორფოლოგიაში; იხ. მსაზღვრელ-საზღვრული სინტაქსში).

ზოგიერთი ნაცვალსახელი გარკვეულად ყოველთვის **Ლ** - **რწ** -ს გარეშე იხმარება. მაგ., **چه رے** „რა“. (იხ. ქვემოთ: სად არ იხმარება პირდაპირი დამატების -რწ).

14) **ზოგადი წესის** შესაბამისად „ცნობილად“, „კონკრეტულად“, „გარკვეულად“ და „განსაზღვრულად“ ითვლება ისეთი პირდაპირი დამატებაც, რომელიც მოცემულ ფართო კონტექსტში უკვე იხსენიებოდა ან რომელიც განისაზღვრება მოცემული კონტექსტის, ტექსტის, მეტყველების ნაკადის, დიალოგის თუ მონოლოგის **საერთო პრაგმატული შინაარსის** მიხედვით. **კონტექსტით განსაზღვრული** პირდაპირი დამატებაც ფორმდება **Ლ** -**რწ** თანდებულთ, რადგანაც **დაკონკრეტებულია**.

შესაბამისად არ ფორმდება **Ლ** -**რწ** თანდებულთ კონტექსტით დაუკონკრეტებელი პირდაპირი დამატება, რადგანაც ის განუსაზღვრელია (იხ. ქვემოთ).

15) პირდაპირ დამატებასთან **Ლ** -**რწ**-ს გამოყენება ზოგჯერ ფიქსირებულად უკავშირდება ზმნათა ლექსიკურ სემანტიკას. ამასთან დაკავშირებით სხვადასხვა ზმნური სემანტიკური ჯგუფები ან ცალკეული ზმნებიც გამოიყოფა.

რ -რწ-ს დართვა წესად ითვლება რიგ ზმნებთან, როგო-

რიცაა: دوست داشتن, لازم داشتن, بلد بودن დუსთ

დაშთან, ლწზემ დაშთან, ბალად ბუდან „სიყვარული, მოწონე-
ბა (უყვარს, მოსწონს) ; საჭიროება (საჭიროა, სჭირდება); ცოდ-
ნა (იცის),„ და სხვ.

იმავედროულად გასათვალისწინებელია რ -რწ-ს ელიპსი-
სის, გამოტოვების შესაძლებლობებიც.

განსაკუთრებით საგულისხმოა რ -რწ-ს ელიპსისი რთულ
ზმნებთან, რადგანაც ეს დამხმარე ზმნათა, სახელურ ნაწილთა
თუ ორივე კომპონენტის ერთობლივ სემანტიკასთან (ლექსი-
კურ მნიშვნელობასთან) შეიძლება იყოს დაკავშირებული.

აუცილებლობის შემთხვევაში რ -რწ-ს ხმარების წესები
ამა თუ იმ ბუდეში ლექსიკონშია მითითებული, რადგან **ზმნის
მნიშვნელობა მოქმედებს რ -რწ-ს ხმარების წესებზე.**

16) ზმნის მნიშვნელობის (ლექსიკური სემანტიკის) გავ-
ლენა რ -რწ-ს ხმარების წესებზე ვლინდება ორდამატებიან
ზმნათა ჯგუფებშიც: გარკვეული შინაარსის ზმნები მოითხოვენ
მართვისას ორ დამატებას, რომელთაგან **მხოლოდ ერთს ექნება
რ -რწ თანდებული.** ქართულში ის შეესაბამება პირდაპირ დამა-
ტებას სათანადო ბრუნვაში: მიცემითში ან სახელობითში; ან შე-
ესაბამება ირიბ დამატებას შესაბამისად მხოლოდ მიცემით
ბრუნვაში. **მეორე დამატება იქნება რ-რწ-ს გარეშე.** ეს მეორე
დამატება ქართულში შეესაბამება ვითარებითბრუნვიან დამა-
ტებას , – ანუ უბრალო დამატებას ვითარებით ბრუნვაში.

ზოგჯერ კი პირიქით, – ქართულში სპარსულ ნულოვან

დამატებას სწორედ პირდაპირი დამატება შეესაბამება, შესაბამისად მიცემით ან სახელობით ბრუნვაში. ეს შესაბამისობები თავად **ზმნებზეა დამოკიდებული**. ასეთი ნიმუშები გვხვდება:

ა) სახელდების ზმნათა ჯგუფში (იხ. სახელდების სპეციალური კონსტრუქციები). მაგ.: **ایرانیان این کوه را بی ستون می**

خوانند / می نامند / می گویند *ირანიანნი ინი ქუჭრან ბისოთუნ*

მინამანდ/მიხანანდ/ მიგუანდ „ირანელები ამ მთას ბისუტუნს უწოდებენ“.

ბ) ზოგ მენტალურ ზმნასთან, როგორიცაა: **دانستن**

کردن حساب *დანესთან, შომორდან, ჰესან ქარდან*

„ჩათვლა, ცოდნა, მიჩნევა, დათვლა“.

17) მტკიცებითი, კითხვითი, ბრძანებითი და უარყოფითი წინადადებები თანაბრად გამოიყენებენ პირდაპირ დამატებასთან **را -რან-** თანდებულს. ზმნის უარყოფითი თუ დადებითი ფორმები გავლენას არ ახდენენ **-რან-**ს ყოფნა-არყოფნაზე დადგენილი წესების მიხედვით.

18) **را -რან-** თანდებული იხმარება თანამედროვე სასაუბ-

რო ენაში ნომინალურ, უზმნო, სახელურ ფრაზებშიც თუ ფრაზეოლოგიურ გამოთქმებში დამატება აქ ზმნის გარეშეა წარმოდგენილი, ზმნა-შემასმენელი ელიპსირებულია, ანუ გამოტოვებულია, ჩაშვებულია მაგ.: **تورا به خدا** „ღვთის გულისათვის“.

19) თანამედროვე სასაუბრო ენაში გვხვდება 1 პ.-ის მხ.რ.-ის ნაცვალსახელთან **را -რან-** თანდებულის ხმარება ამ ფორმის კუმშვისა და თანდებულთან შერწყმის გარეშე: **მანრან** „მე+

انصاف نیست که من را / من رو تنها و بی کس . მაგ. რა

ენსაფ ენსთ ქე მანრა (მანრუ) / بذرین و بروید / برین

თანჰა ვა ბიქას ბეგოზარიდ (ბეზარინ) ვა ბერავიდ (ბერინ) „უსამართლობაა, რომ მე მარტო და უმეგობროდ დამტოვოთ და ნახვიდეთ“; „თავიდან მე ვერ მიცნო“; *را نشناخت*

20) რა -რა თანდებულიანი პირდაპირი დამატება შეიძ-

ლება იყოს ჩართული რთული ზმნის შინაგან სტრუქტურაში ანუ **ჩარჩოში**, ან მიემართებოდეს მთლიანად რთულ ზმნას. პირველ შემთხვევაში ლაპარაკია იმაზე, რომ თავად **რთული ზმნის** სახელური კომპონენტი გვევლინება პირდაპირ დამატებად. ამასთანავე, ერთი და იგივე რთული ზმნა კონტექსტის მიხედვით შეიძლება იყოს გარდაუვალიც და გარდამავალიც.

მეორე ვარიანტში რთული ზმნის სახელური ნაწილი შეიძლება პირდაპირ დამატებად გვევლინებოდეს. მაგ., შევადაროთ: *کار چاره چاره‌اند* „მუშაობა“ – დამატების გარეშე, გარდაუ-

ვალი ზმნა; და *کار مثبت را کرد* „კარგი

საქმე გააკეთა“, – გარდამავალი, პირდაპირი დამატებით.

შინაარსობლივად და ფორმოზობრივადაც, გამომდინარე სპარსულის რთული ზმნების ბუნებიდან და სტრუქტურიდან, მართვაში ხშირად აღრეულია სხვადასხვა დამატებები და მომხდარია მათი, ამიტომ დამატებების სახეობა და ფორმა ზმნასთან ერთად უნდა ვიცოდეთ, რაც მითითებულია ლექსიკონში ზოგჯერ ორმაგი (ორვარიანტული) დამატებითი გაფორმებით.

მაგ., რა -რა თანდებულს და რომელიმე ერთი ან მეტი, რამდე-

ნიმე წინდებული ერთდროულად (*با از به* ბე, აზ, ბა..).

„რაღაც ერთი (გარკვეული) ნომერი მომცა“; **خانم شما چه**

؟دانید می زبانهای ხანუმ შომან ჩე ზაბანჰანდირან მიდანიდ?

„ქალბატონო, თქვენ რა ენები იცით? (რაღაც გარკვეული)“.

ამგვარად, რეალურად **را ی** ი-რან პირდაპირ დამატებას-
თან გვხვდება ორ შემთხვევაში:

ა) განსაზღვრებით ქვეწყობილ წინადადებაში, სადაც **ی**-ი

განსაზღვრებითი შენაერთის ნაწილია **که** ქე „რომელიც“ კავ-

შირთან ერთად და იკითხება როგორც „განსაზღვრებითი მითი-
თება“ ანუ პირდაპირი დამატების განმარტება. ეს განმარტება
მოსდევს დამოკიდებული წინადადების სახით მთავარ წინადა-

დებას და განმარტავს, განსაზღვრავს მთავარი წინადადების

პირდაპირ დამატებას. ასეთ შემთხვევაში **ی**-ი-ს, **ای** აისარ-
ت იე ეშრათ-ს ანუ „მითითების **ی**-ი-ს“ უწოდებენ (იხ. მორფო-

ლოგიაში -ი სუფიქსები). მაგ.: **کتابی را آورده که (آن) دیروز**

چاپ شده بود ქეთაბირან ავარდე ქე (ან) დირუზ ჩანფ შოდე

ბუდ „წიგნი მოიტანა, რომელიც გუშინ დაბეჭდილიყო“; **کتابی که**

گذاشت დირუზ ჩანფ ქარდე ბუდ რუდე მიზ გოზაშთ „წიგნი, რომელიც

გუშინ დაბეჭდა, მაგიდაზე დადო,“ (იხ. რთული წინადადება,
ქვეწყობა, განსაზღვრებით-დამოკიდებული წინადადება).

ბ) მარტივ წინადადებაში ან შენაერთში, რომელსაც **არ**
მოსდევს არანაირი განსაზღვრებითი ფრაზა. ასეთ შემთხვევაში

პირდაპირი დამატების **را ی** -ი-რ-ნ- წმინდა სახითაა წარმოდგენილი და მთქმელისთვის დადგენილ ან ექსპრესიულად გამოყოფილ, უთუოდ საზგასმულად, გაძლიერებულად მითითებულ პირდაპირ დამატებას აღნიშნავს. თუ ასეთი პირდაპირი დამატების შემცველი მარტივი წინადადება შეკითხვას გამოხატავს (ანუ კითხვითი წინადადებაა), პირდაპირი დამატება, რომლის შესახებაც ინფორმაცია უნდა მოიპოვოს მთქმელმა-შემკითხველმა, მთქმელის მიერ წინასწარვე საზგასმულად გვევლინება. ასეა, მაგალითად, შემდეგ ნიმუშში: **خانم شما چه زبانهای را**

می دانید؟ *ხანუმ შომან ჩე ზაბანჰაირან მიდანიდ?* „ქალბატონო, თქვენ რა ენები იცით? (რალაც გარკვეული)“. ამის შესახებ უფრო დანვრილებით ლაპარაკია საგანგებო თავში (იხ. თავი: სპეციალური კონსტრუქციები, ქვეთავი ი-რ-ნ).

საცოდნელია, რომ **ی** ი-არტიკლის შემცვლელად შეიძლება გვექონდეს განუსაზღვრელი ნაცვალსახელი (წარმოშობით რიცხვითი სახელი) **ی**. აქ „ერთი,, რომელიც ზოგჯერ იმავე არტიკლთან ერთდროულადაც გამოიყენება (იხ. რ-ნ თანდებულის სპეციფიკაციები და სპკ ი-რ-ნ; სპეციალური კონსტრუქციების თავი, სპკ).

22) როგორც პუნქტ 21)-შია აღნიშნული, **ر-რ-ნ** პირდაპირ დამატებასთან თავისებურად გამოიყენება ქვეწყობის სისტემაში: განსაზღვრებით დამოკიდებული წინადადების შემცველი ქვეწყობის ორი ტიპი არსებობს, რომელშიც პირდაპირი დამატება **ر-რ-ნ**-თი გვხვდება შესაბამისად სხვადასხვა წყობით. ორივე ტიპი ზემოთაა ნაჩვენები.

ერთი ტიპი შემდეგია: პირდაპირი დამატების **ی**-ი *დაე*

ემართ და 1-რ თანდებული ერთად მთავარ წინადადებაშია შესატყვის დამატებასთან, ხოლო პირდაპირი დამატების განსაზღვრელი **4 ქე** კავშირი „რომელიც, ვინც, რაც„ შესაბამისად განსაზღვრებით დამოკიდებულ წინადადებაშია მოქცეული (დანვრ. იხ. ქვეწყობა).

წყობის **მეორე ტიპი** კი შემდეგნაირია: 1-რ თანდებული დაერთვის აუცილებლად მხოლოდ პირდაპირი დამატების გამომხატველ ნაცვალსახელს განსაზღვრებით დამოკიდებულ წინადადებაში. ეს ნაცვალსახელი თავის მხრივ ჩაენაცვლება მთავარი წინადადების იმ ნებისმიერი სახელით გამოხატულ წევრს, რომელსაც განსაზღვრებითი დამოკიდებული წინადადება მთლიანობაში განსაზღვრავს, განმარტავს. 4-ი თავის მხრივ სწორედ ამ სახელს დაერთვის (დანვრ. იხ. ქვეწყობა).

23) 1-რ-ს ხმარება წინადადებაში **სიტყვათა რიგსაც**

(სიტყვათგანლაგებასაც) უკავშირდება (იხ. სიტყვათა რიგი). საერთო სტანდარტული წესისამებრ პირდაპირი დამატება ქვემდებარის მერე მეორე ადგილს იკავებს სხვა დამატებების წინ, თუ ასეთი არის. მაგრამ, თუ პირდაპირი დამატება **აზრობრივად გამოყოფილია**, ანუ მას მოუდის ლოგიკური მახვილი (რაც თავისთავად ამა თუ იმ წევრის ხაზგასმას ნიშნავს), პირდაპირი დამატება ჯერ ზმნისკენ, – შემასმენლისკენ **გადინაცვლებს**; შემდეგ კი შეიძლება ადგილი ჰქონდეს **ინვერსიასაც: პირდაპირი დამატება** ან ერთგვარ წევრთაგან ერთ-ერთი პირდაპირი დამატება **შემასმენლის შემდეგ** მოექცევა და **პოსტპოზიციურ** მდგომარეობას დაიკავებს.

თუ ლოგიკური მახვილის მქონებლები სხვა წევრებია, რომელიც შემასმენლის სიახლოვეს დაიკავებს ადგილს ან პოსტპოზიციურობს ანუ ინვერსიულობს, პირდაპირი დამატება ამ სხვა წევრებს დაუთმობს ადგილს და მიიღებს 1-რ თანდე-

ბულს. მაგ.: من زبان فارسی را از هفتده سالگی یاد می گیرم نه از

بچهگی მან ზაბანე ჭარსირან აზ ჰაჭთდაჰ სალეგი ად მიგი-
რამ ნე აზ ბაჩეგი „მე სპარსულ ენას/ფარსის ჩვიდმეტი წლიდან
ვსწავლობ, ბავშვობიდან კი არა„.

ჩვეულებრივად ელიპსირებული პირდაპირი დამატების
რ-რან აღდგება ლოგიკური მახვილისა და ინვერსიის (ბოლოკი-
დურობის, პოსტპოზიციურობის) შემთხვევაში. მაგ.: /ایشان

بلدند (زبان) فارسی بلدند იშან/იშუნ (ზაბანე) ფარსი ბალა-
დანდ „მათ ფარსი/სპარსული (ენა) იციან“; /ایشان /ایشون خوب

بلدند زبان فارسی را იშან/იშუნ ხუბ ბალადანდ ზაბანე ჭარსი-
რან „მათ კარგად იციან სპარსული ენა„.

24) ლოგიკური მახვილით გამოყოფილი და რ-რან თანდე-
ბულით გაფორმებული პირდაპირი დამატების კავშირი სიტყვა-
თა რიგთან, ინვერსიასთან იმდენად მნიშვნელოვანია, რომ სასა-
უბრო ენაში ფიქსირდება, აგრეთვე სოციოპოლიტიკურ გარკვე-
ულ კონტექსტებში დაფიქსირებულია სპეციფიკური ე. წ. შეც-
დომები თუ შეგნებულად თავისებური, ნორმის თვალსაზრისით
უსწორო გამოყენებებიც, როგორიცაა:

რ-რან თანდებული წყდება თავად პირდაპირ დამატებას,
რომელსაც უნდა აფორმებდეს და ზმნის-შემასმენლის შემდეგ
ცალკე, დამატებისგან მოწყვეტით ჯდება ანუ ფაქტობრივად
კლიტიკურად ზმნას მიერთვის და არა სახელს. ეს ე. წ. უსწორო
გამოყენება, ნორმის მიხედვით თითქოს „უხეში შეცდომა„, თა-
ვისთავად პირდაპირი დამატების პრაგმატულ ექსპრესიულ
ხაზგასმას ემსახურება და საკომუნიკაციო, აქტუალურ-სიტუა-

ციური სემანტიკითაა მოტივირებული; ხოლო -რწ თანდებული ფაქტობრივად დამოუკიდებლად გვევლინება ამ პირდაპირი დამატების გამომხატველი ელემენტის სახით. 1-რწ-ს ჩვეული ფუნქცია აქ **ხაზგასმულიცაა და ექსპრესიული სემანტიკის მატარებელიცაა.** ამგვარი მაგალითები სწორედ რომ უმაღლესი სასწავლებლების მიღებულ სახელმძღვანელოებშიც გვხვდება, მათ შორის თავად ირანულ სახელმძღვანელოებში თუ საკითხავ წიგნებში, რაც ამტკიცებს ენობრივ მოვლენათა (ინოვაციურ გამოყენებათა, სიახლეთა) მიმღებლობას (მაგ., იხ. ჩვენი ლიტერატურის სიიდან: რადოვილსკი, სამარე, ფათემი-კალაძე, ფანჯ-ოსთად, ზარყამიანი; მრავალი სხვა).

აღინიშნება **სხვა სახის თავისებური** ხმარებებიც (დანვრ. იხ. 1-რწ-ს **თავისებური ხმარებები მორფოსინტაქსურ სპეციფიკაციებში; მაგალითები იქვე: იხ. თავი სპეციალური კონსტრუქციები-სპკ; რწ-ს სპეციფიკაციები).**

25) თანდებული აფორმებს პირდაპირ დამატებას არა ოდენ სიტყვისა ან სინტაგმის სახით, არამედ მთელი შენაერთის, გრძელი პასაჟისა და იზაფეტური ჯაჭვის (მწკრივის) სახითაც, რომელიც თავად თავის მხრივ აგრეთვე შეიძლება შეიცავდეს წინდებულურ შენაერთს. შენაერთთაგან განსაკუთრებით გასათვალისწინებელია წინდებულური (წინდებულისანი) სიტყვათშენაერთები, რომელიც შეიძლება მოიცავდეს წინადადების მნიშვნელოვან ნაწილს, ან მთელ წინადადებას. უმეტესწილად ყოველგვარი სახის რთულ, შედგენილ პირდაპირ დამატებებს შენაერთის ან ჯაჭვის ბოლოში დაერთვის 1-რწ, რომელიც ხაზს უსვამს პირდაპირი დამატების საზღვრებს. ზოგიერთი ტიპის შენაერთულ პირდაპირ დამატებაში კი 1-რწ აუცილებელიცაა. ამ შემთხვევებში არა აქვს გადამწყვეტი მნიშვნელობა განსაზღვრულობა-განუსაზღვრელობის სემანტიკურ ფაქტორს. ასე რომ, აქ 1-რწ-ს **გამოყენების ძირითადი წესის აბსოლუტურობის შესუსტებასთან** გვაქვს საქმე. მთავარია აქ პირდაპირი და-

მატების რთული სტრუქტურული აგებულება, რომელიც 1-რნ

თანდებულთაგან გაფორმებას მოითხოვს.

ამგვარი სტრუქტურები ძირითადად შემდეგნაირი ტიპებითაა წარმოდგენილი: მოკლე შენაერთები, გრძელი შენაერთები, იზაფეტური ჯაჭვები, წინდებულისანი შენაერთები, წინდებულისანი მწკრივები და სხვ. მაგ.:

ა) წინდებულისანი მცირე შენაერთები (მსაზღვრელები, დამატებები);

ბ) ერთზე მეტ-მსაზღვრელიანი საზღვრული, – იზაფეტური თუ უიზაფეტო მწკრივი (ჯაჭვი), რომელიც აგრეთვე შეიძლება შეიცავდეს სხვადასხვა წინდებულისან დამატებებსა და დამატებით ან გარემოებით სიტყვებს;

გ) ერთგვარი, თანაბარუფლებიანი 2-ვა მაერთებელი კავშირით ან მძიმით შეკავშირებული წევრების ჯგუფი;

დ) წინდებულისანი შენაერთების შემცველი ჯაჭვები და წინადადების მონაკვეთები, მათ შორის რთული ზმნების ჩარჩოების ფარგლებში (იხ. რთული ზმნები) ან მრავალპრედიკატული (ორპრედიკატული) შემასმენლების ფარგლებში (იხ. ორპრედიკატული).

ე) პირიელი ზმნური ფორმის შემცველი მთელი წინადადება ან წინადადების ნაწილი. ამგვარ ზმნურ შენაერთებთან 1-რნ-ს გამოყენება აუცილებელია.

ამგვარად, ჯამში 1-რნ ერთვის **პირდაპირი დამატების** სიტყვას, პირდაპირი დამატების სიტყვას მიმყოლი სიტყვებითურთ, სინტაგმას, შენაერთს, ჯაჭვს, მწკრივს, პასაჟს, ჩართულს, დანართს, განკერძოებულ სიტყვებს, წინადადების ნაწილს ან მთელ წინადადებას. ნორმისგან გადახვეული **ინოვაციური ხმარება** 1-რნ-ს ერთგვარ მობილურუბაზე მეტყველებს და პრინციპში მიუთითებს მის შესაძლო **ახალ-ახალ ინოვაცი-**

ურ გამოყენებაზე ან პირიქით ძველი ფუნქციების ციკლური აღდგენის შესაძლებლობებზე (იხ. სპეციფიკაციების თავი).

ყველა შემთხვევაში, ინტონაციურად და აქცენტუაციურად ორ-რ-ნ უმახვილოა და იმ სიტყვასთან ერთად გამოითქმის, რომელსაც ერთვის; ხოლო მახვილი კი ეცემა ორ-ნ-დართულ სიტყვას საერთო წესისამებრ, – ბოლო მარცვალზე (თანდებული იხ. მორფოლოგიაში).

პირდაპირ დამატებასთან ორ-ნ- თანდებული ნორმატიულად არ იხმარება შემდეგ შემთხვევებში:

1) ზოგადი წესის თანახმად, პირდაპირ დამატებასთან ორ-ნ არ იხმარება, თუ პირდაპირი დამატება არის უცნობი, განუსაზღვრელი, გაურკვეველი საგნის, მოვლენისა თუ პირის გამომხატველი, ამ დროს პირდაპირი დამატება შეიძლება ც-ი განუსაზღვრელობის აფიქსის (არტიკლის) გარეშეც იხმარებოდეს (შდრ. ზევით ა) ნულოვანი; იხ. დანვრ. მორფოლოგიაც).

2) თუ პირდაპირი დამატება პირველად იხსენიება მოცემულ კონტექსტში (მონოლოგში, ტექსტში, დიალოგში და ა. შ.). მოცემულ კონტექსტში იმავე პირდაპირი დამატების გამეორებისას (ან მისი შემცვლელი სხვა სიტყვების მოხსენიებისას) ორ-ნ თანდებული. როგორც წესი, გააფორმებს ამ მეორედ ხმარებულ და უკვე ცნობად პირდაპირ დამატებას (დანვრ. იხ. ზევით).

3) ზოგადი წესის თანახმად, ც-ი განუსაზღვრელობის აფიქსის (არტიკლის) მექონე პირდაპირ დამატებასთან. მაგრამ, როგორც ზევითაც ითქვა, აქაც გვაქვს საპირისპირო ვარიანტი-

ბი: -ი-თან ერთად ႁ-რწ-ც იხმარება და იქმნება სინთეზური ფორმანტი (იხ. ზევით პუნქტი 21)).

ამდენად, ႁ-ი-სთან ერთად ႁ-რწ არ იხმარება **იმ შემთხვევების გარდა**, რაც აღწერილია ზევით პარაგრაფ 21)-ში, როცა ႁ-ი და ႁ-რა-ც პირდაპირ დამატებასთან ერთდროულად გვაქვს წარმოდგენილი. ამათგან ნაწილი ნორმატიულია (მითითებითი, განსაზღვრებითი, - *إشارة* *يا* *مآله* *ემწრათი*); მეორე ნაწილი კი უფრო სპეციფიკური და იშვიათი გამოყენების ნიმუშებს წარმოგვიდგენს: გამოყოფითი გარკვეულობა და ერთადერთობის ექსპრესიული დაკონკრეტებული ხაზგასმა. (იხ. აგრეთვე ႁ-რწ-ს სპეციალური ხმარებები მორფოსინტაქსურ სპეციფიკაციებში).

ძირითადად და უმეტესწილად კი ႁ-ი აფიქსიანი (არტიკლიანი) სახელი განუსაზღვრელად ითვლება და შესაბამისად ႁ-რწ ასეთ პირდაპირ დამატებასთან არ გვაქვს. და მაინც: ႁ-ი არ გამოორიცხავს აბსოლუტურად ႁ-რწ-ს, არამედ მხოლოდ ძირითადად.

ႁ ი-არტიკლის შემცვლელად შეიძლება გვექონდეს განუსაზღვრელი ნაცვალსახელი (<რიცხვითი სახელი) *ي* *ه* *ه* *ერთი*, *ვინმე*, *ვიღაც*, *რამე*, *რაღაც*„ რომელიც ზოგჯერ იმავე არტიკლთან ერთდროულადაც გამოიყენება (იხ. რწ თანდებულის სპეციფიკაციები და სპკ ი-რწ; სპეციალური კონსტრუქციების თავი, სპკ).

4) *არ-რან* არ იხმარება ზოგადი, მთლიანი, განზოგადოებუ-
ლი ცნებისა ან კატეგორიის, კლასის გამომხატველ პირდაპირ
დამატებასთან. მთელის გამოხატვა *არ-რან*-ს არ მოითხოვს, მაშინ
როდესაც მთელის ნაწილი, პირიქით, *არ-რან*-ს დაისვამს (იხ. ზე-
ვით 10)). მაგ.: *قهوه می خورم* *ყაჰვე მიხორამ* „ყავას ვსვამ“,
(ზოგადად); *قهوه را می خورم* *ყაჰვერან მიხორამ* „ყავას
ვსვამ“, (რალაც კონკრეტულს).

5) როგორც ზემოთაც აღინიშნა (პუნქტი 23)), მოყვა-
ნილ კონტექსტებში პირდაპირ დამატებაზე ლოგიკური მახვი-
ლის გადატანა და მით უფრო პირდაპირი დამატების ინვერსიუ-
ლი პოსტპოზიცია, – ანუ სიტყვათა რიგიც განაპირობებს *არ-*
რან-ს ყოფნა/არ ყოფნას. მაგ.: რიგით შდრ.: *چه کارش*

چه کار کنم؟ چه کارش کنم؟ چه کار کنند بستنی را!
ქონამ, ჩე ქარეშ ქონამ ბაჩერან; ჩე ქარ ქონანდ ბასთანირან
„ბავშვს რა ვუყო; რა ვუყო ბავშვს? რა უყონ ნაყინს!„.

6) უთანდებულო გამოყენება ახასიათებს ბევრ გარემოე-
ბით სიტყვას, გარემოებით დამატებას, როგორიცაა: *خیلی، کم*,

یه خورد *یه کمی* *ხეილი, ქამ, აქამი, აეხორდე* და სხვ.
იმავედროულად გასათვალისწინებელია ისეთი გარემოებები და
გარემოებითი სიტყვები, რომელიც პირიქით, *არ-რან*- თანდებუ-
ლით შეიძლება გაფორმდეს საქმეც ისაა, რომ *არ-რან* თანდებუ-

ლი საზოგადოდ გარემოებით ფუნქციებსაც ასრულებს (იხ. ႁ-რწ თანდებულის გარემოებითი ფუნქციები გარემოებებში და მორფოსინტაქსურ სპეციფიკაციებში).

ზოგი გარემოებითი სიტყვა შემასმენელს სემანტიკურად პირდაპირი დამატების მსგავსად შეეწყობა. უმეტესწილად გარემოებით სიტყვებშიც ႁ-რწ-ს ყოფნა/არყოფნას, – თუ ასეთი დაპირისპირება სახეზეა, – კვლავ და კვლავ ზოგადი წესი დაარეგულირებს: განუსაზღვრელობა-განსაზღვრულობა. მაგ.:

اگر / آگه می دانستم / می دونستم این خیلی را نمی آوردم، خیلی

აგარ/აგე ႁ ႁდმ چه قدر می خورند، آن / این قدر می خندید

მიდწნესთამ/მიდუნესთამ ინ ხეღლირწ ნემი(ა)წვარდამ, ხეღლი ႁვარდამ; ჩეყადრ მიხორანდ! წწყადრ/ ინყადრ მიხანდიდ „რომ მცოდნოდა, ამდენს არ წამოვიღებდი, ბევრი ჩამოვიტანე; რამდენს ქამენ!იმდენს/ამდენს იცინით!“.

7) არასდროსაა ႁ-რწ- კითხვით ნაცვალსახელთან چه ჩე

چه می کنید، چه آوردید، چه / چي داريد، چه / چي „რა“. მაგ.:

میدید / می دهید ჩე მიქონიდ, ჩე/ჩი წვარდიდ, ჩე (ჩი) დწრიდ, ჩე

მიდეჰიდ/მიდიდ? „რას აკეთებთ; რა მოიტანეთ; რა გაქვთ; რას იძლევით?“, და სხვ.

ამგვარად, ყველაზე ძირითადი წესი ႁ-რწ- თანდებულის

ხმარება/არხმარებისა დაიყვანება პირდაპირი დამატების ან სხვა დამატებითი სიტყვის გამომხატველი სახელის **განსაზღვრულობა-განუსაზღვრელობის გრამატიკულ კატეგორიაზე**. მაგრამ ჩამოთვლილი ვარიანტები ცხადყოფს, რომ **არც თვით ეს წესია აბსოლუტური** და არც იოლია ყოველთვის ზემოხსენებული კატეგორიული წყვილის დადგენა. გარდა ამისა, გასათვა-

ლისწინებელია ელიპსისის, 1-რწ-ს ელიპსირების ფაქტორი (იხ. ზევით 16), 23)). სინამდვილეში, ზოგადი წესი რეალურად რთულია და მრავალვარიანტულია. ამდენად, ყველა ვარიანტი შესაცნობია და დასასწავლი.

პირდაპირი დამატების გამოხატვა ობიექტური პირის ნიშნებით (პირის მარკერებით): ენკლიტიკური მორფები

1-რწ- თანდებული თუ მისი ნულოვანი ვარიანტი, მით უფრო სინთეზური – 1 ر ی _ ი-რწ-, არ არის პირდაპირი დამატების გამოხატვის ერთადერთი საშუალება. არის მეოთხე საშუალებაც, რომელიც ძირითადად 1-რწ-ს **ალტერნატიული ვარიანტია**, თუმცა ამ წესის გამონაკლისებიც ფიქსირდება (იხ. მორფოსინტაქსურ სპეციფიკაციებში). ესაა ენკლიტიკურ ნაცვალსახელებად ცნობილი **კლიტიკური მორფები ზმნაში-შემასმენელში**, რომლებიც **ობიექტური პირის ნიშნებად (მარკერებად)** გვევლინებიან.

სინტაქსური კავშირის თვალსაზრისით, საქმე გვაქვს სახელის მიერ ზმნის მართვის ერთ-ერთ სახეობასთან (იხ. მართვა). პირდაპირი დამატება მართავს შემასმენელს შესაბამის პირში ენკლიტიკური ნაცვალსახელური მორფის (მორფემის) საშუალებით. უფრო ზუსტად, პირდაპირი დამატება აისახება შემასმენლის ზმნურ ფორმაში შესაბამისი პირის ენკლიტიკით.

მაგალითად: **کردم صدام را** „დამიძახა“, **کنم** „*ქომაქამ ქონ*“ „დამეხმარე“, **می براند** „*მიბარანდათ*“ „წაგიყვანენ“, **می براندتان / براندتون** „*ბეზარანდეთ(უ)ნ*“ „წაგიყვანონ“, **می**

მინთ მიბინამათ „გხედავ“, می خوانمش მიხანამამ „გკით-

ხულობ-მას,, بشناسمت ბეშენასამათ „გიცნობდე“; და მრ. სხვ.

აქვე უნდა ითქვას, რომ პირდაპირ ობიექტად ზმნური ენკლიტიკური მორფის გამოყენება ფართოდაა ცნობილი კლასიკური სპარსულიდანვე. ამასთან, კლასიკურ სპარსულში და ზოგჯერ თანამედროვე ენაშიც, ენკლიტიკური მორფი არა მარტო ზმნაში დაისმის, არამედ ერთვის ფრაზის სხვადასხვა წევრებს ანუ მოძრავია. ასეთი მოძრავი მორფები ზოგჯერ თანამედროვე ენაშიც გვხვდება.

უცილობელი წესის თანახმად, ობიექტური პირის ენკლიტიკური ნიშნები მარტივ ზმნაში სუბიექტური პირის შემდეგ უშუალოდ ჯდება, ხოლო რთულ ზმნებში დაერთვის უფრო ხშირად სახელურ ნაწილებს, ზოგჯერ კი ზმნურსაც.

ზმნაში ენკლიტიკური მორფის სახით ასახული პირდაპირი დამატების გამოხატვის ფორმა ფაქტობრივად ۱-რ- თანდებულიანი პირდაპირი დამატების მორფოსინტაქსური სინონიმი. სემანტიკურად ეს იმასაც ნიშნავს, რომ კლიტიკური ნიშნით გამოხატული პირდაპირი დამატება, როგორც წესი, განსაზღვრულ ანუ ۱-რ- თანდებულიან კატეგორიას განეკუთვნება.

პირდაპირი დამატების ენკლიტიკური პირის ნიშანი ზმნური პარადიგმის სხვადასხვა ფორმებში იხმარება და გვხვდება მეტადრე სალაპარაკო ენაში როგორც მარტივ, ასევე შედგენილ (რთულ) დრო-კილოთა ფორმებში.

შედგენილ (რთულ) დროებში ენკლიტიკური მორფი ერთ-ერთ კომპონენტს დაერთვის: პერფექტულ დროებში დამხმარე ზმნას, ხოლო აღწერით მომავალში ძირითადი ზმნის ნამყოფს; ნამყოფს კავშირებითშიც – დამხმარე ზმნას.

მაგალითები: ما بود ندیده بودمش، خواهیم آوردش،

ام اش / کرده امش، باشمشه نوشته მოდდათჰბუდ ნადიდე ბუ-

დამამ, ხაჰამ ავარდამ, ნევეშთე ბაშამამ, ქარდეამამ „დიდი ხანი იყო ის არ მენახა, მოვიტან მას, (რომ) დამენერა/დამენეროს, გამიკეთებია ის“; და მისთ.

ამდენად, მარტივ ზმნაში ობიექტური პირის მორფი უშუალოდ სუბიექტური პირის ნიშანს მოსდევს, რითაც იქმნება **პირის ნიშანთა ორი მწკრივი**. ფორმალურად **ორი რიგის** პირის ნიშნებით გაფორმებული ზმნა შესაბამისად **ორპირიანი** იქნება:

დიდამამ, ნოშთნმშ **خواندمش** **می شناسمت** **بشناسمش**

ნევეშთამამ, ხანდამამ, მიშენასამათ, ბეშენასამამ „ვნახე-ის, დავნერე-ის, წავიკითხე-ის, შენ-გიცნობ, ვიცნობდე-მას,“ და სხვ.

ზმნაში გამოსატყული პირდაპირი დამატება შეიძლება ელიპსირებული ანუ გამოტოვებული იყოს წინადადებაში. მისი პირი და რიცხვი მაინც ცნობილი იქნება.

ზმნაში გამოსატყული პირდაპირი დამატება (ობიექტი) წინადადების **მთავარ წევრად** ჩაითვლება და არა მეორეხარისხოვან წევრად: ზმნური პირის მარკერი მას ზმნაში პირიელად გამოსატყულ ქვემდებარესთან (სუბიექტთან) ათანაბრებს.

პირდაპირი დამატების ენკლიტიკა ინფინიტივთან

ინფინიტიურ ფრაზებში კუთვნილების ენკლიტიკა გარდამავალ ზმნებთან ინფინიტივით გამოსატყული ზმნის პირდაპირ დამატებას შეიძლება ასახავდეს, რომელიც ენკლიტიკის სახით დაერთვის ინფინიტივს: **خواندانش** **خاندانام** „მისი წაკითხვა“.

ცალკე გამოსაყოფია რთული ზმნები ან ზმნური ფრაზეოლოგიზმები, რომლებიც იდიომების წევრად ასევე ენკლიტიკურ პირდაპირ დამატებას ჩაირთავენ, როგორც: **خوابم برد** **خوابم** **بوردم** „ძილმა წამიღო“.

პირდაპირი დამატების ენკლიტიკა სხვა სიტყვებთან

პირდაპირი დამატების ენკლიტიკა ყოველთვის დაერთვის

პირდაპირ დამატებად ხმარებულ **خود** ხოდ „თვით, თვითონ, თავად,“ ნაცვალსახელს, **۱-რნ-თანდებულთან** ერთდროულად:

را خودم را خودت را خودش ხოდემრა, ხოდათრა, ხოდამრა...

„თავად ის/შენ/მე...“, და ა. შ. (იხ. მორფოლოგია).

გვაქვს საინტერესო შემთხვევები სხვა ნაცვალსახელებთანაც ასეთივე სინთეზის გამოყენებისა პირდაპირი დამატების გასაფორმებლად, მაგ.: **همه اش را / همش را** ჰამ(ე)-აშ-

რნ ბეძარიდ „ყველაფერი-ის მოიტანეთ“ (ნაცვ. **همه** ჰამე „ყველაფერი,“) და მისთ. (იხ. მორფოსინტაქსური სპეციფიკაციები)

საბოლოო ჯამში, პირდაპირი დამატება **ოთხი ძირითადი საშუალებით** გამოიხატება, რაც შეიძლება მოკლედ შემდეგნაირად ჩამოყალიბდეს: უთანდებულოდ (ნულოვანი, ან **۱-ი-სუფიქსით**); **۱-რნ-** თანდებულიანი (მათ შორის **۱-ი-სთან** ერთდროულად); ენკლიტიკური მორფით (პირის ნიშნით, პირის მარკერით); სახელური ენკლიტიკით **۱-რნ-** თანდებულთან ერთად.

პირდაპირი ობიექტისა და დამატების აღნიშვნა ზმნაში **მარკერით (კლიტიკური) მორფით** მსგავსია **ქართული ენის ობიექტური პირის წარმოჩენისა ზმნაში**. ეს პარალელიზმი გასაგებებს ხდის სპარსულ ფაქტებს: სპარსულშიც სახეზეა გვაქვს **ობიექტური უღლება და ზმნის ორ(ანუ მრავალ-)პირიანობა (იხ. შდრ. ნიმუშები ქართული თარგმანებით).**

მკითხველს შეუძლია ივარჯიშოს სპარსული ზმნის **პირრიცხვთა კომბინატორიკის** ჩამოყალიბებაში **ობიექტური უღლების (ობიექტურმარკერიანობის) ანუ ორპირიანობის** თვალ-

საზრისით და შეადაროს მიღებული კომბინაციები ქართულ ზმნაში მოქმედ ნიშანთა სისტემას (იხ. ნიმუშები).

ირიბი დამატება

ირიბი დამატება (ირიბი ობიექტი) ძირითადად შინაარსობრივად შეესაბამება ქართულ ირიბ დამატებას (იგივე ობიექტს), ხოლო მისი გამომხატველი საშუალებები მნიშვნელობით შეესაბამება ქართულ მიცემით ბრუნვას. ეს იმას ნიშნავს, რომ ქართულ შესატყვისებში სპარსული ირიბი დამატება ძირითადად მიცემითი ბრუნვით გადმოიცემა (მაგ., გერმანულად, გერმანულენოვანთათვის ეს წვერი კვალიფიცირებულია როგორც Das Indirekte Objekt (Dativobjekt); ემიჯნება უბრალო დამატებას (ობიექტს) : იხ. ლიტ. სიაში ამინ-მადანი, ლუტცი).

ირიბი დამატება პასუხობს კითხვებზე „ვის, რას“ და უმეტესწილად გაფორმებულია წინდებულით **ჟ** ბე. პირდაპირი

დამატებისგან განსხვავებით, ირიბი დამატება **ნორმის თანახმად არ შეიძლება იყოს გაუფორმებელი ანუ ნულოვანი**: მისი გაფორმება **ჟ** ბე-წინდებულით თუ სხვა რამ საშუალებით აუ-

ცილებელია. ისევე როგორც პირდაპირი დამატება, ირიბი დამატებაც შეიძლება შედგებოდეს არა ოდენ ერთი სიტყვისაგან, არამედ სინტაგმისაგან, მიმყოლი სიტყვების მწკრივებისაგან და სხვადასხვა სიგრძის სიტყვათშენაერთებისაგან თუ იზაფეტური ჯაჭვებისგან (იზაფეტური, წინდებულიანი, დანართიანი და სხვ.). ყველა შემთხვევაში, წინდებული **ჟ** ბე (თუ სხვა ფორმა-

ლური გამომხატველი), ეკუთვნის მთელ ირიბობიექტურ სინტაგმას, სიტყვათშენაერთსა თუ მწკრივს.

ჟ -ბე- წინდებულიანი ირიბი დამატების შესატყვისობა (შესაბამისობა) ქართულ მიცემით ბრუნვასთან თარგმანში ნათლად ჩანს ისეთ ზმნებთან, როგორც: **دادن، گفتن، نوشتن، جواب**

فرستادن، دادن، دادان، گوشتان، نغصه‌شان، خفاص
دادان, ჭერესთან „მიცემა, თქმა, მიწერა, პასუხის გაცემა, გაგზავნა,“ და სხვ.

თანამედროვე სასაუბრო ენის წესების მიხედვით **ბე**-
წინდებული ენკლიტიკებსაც ერთვის, შერწყმულადაც გამოით-
ქმის და ერთიანადაც იწერება ირიბი დამატების სახით. მაგალი-
თები: **بتون بشون** ბეშ ბეშ **بم بمون بتون بشون** ბეშ, ბეთ, ბემ, ბეთუნ, ბემუნ,
ბეშუნ „მას, შენ, მე, ჩვენ, თქვენ, მათ,“.

კლასიკურ და იშვიათად თანამედროვე მწერლობაშიც
ირიბი დამატება შეიძლება ცალკე მდგომი და სხვა რომელიმე
სახელზე (წინადადების წევრზე) მიერთებული ენკლიტიკითაც
გამოიხატოს. შესაბამისი წინდებულის დართვისას კი კლიტიკა
ერწყმის უკანასკნელს. საბოლოო ჯამში კი **წინდებული და ენ-
კლიტიკა** მთლიანობაში არის **წინადადების წევრი ირიბი დამა-
ტება**.

სიტყვათა რიგის თვალსაზრისით (იხ. სიტყვათა რიგი) **ამ-
გვარი ირიბი დამატებები (წინდებული და ენკლიტიკა) სასაუბ-
რო ენაში ხშირად ინვერსიულ პოზიციას იკავებენ, ანუ ბოლო-
კიდურობენ, – ზმნის (შემასმენლის) მერე პოსტპოზიციურნი
არიან**. ეს გრამატიკული მიდრეკილება ჩანს ზემომოყვანილი
მაგალითებიდანაც: **بگید بش، گفت بم کمک کند بت**

ბედიდ ბეშ, ბეგიდ ბეშ, გოჭთ ბემ, ქომაქ ქონად ბეთ „მიეცით
მას, უთხარით მას, მე მითხრა, დაგეხმარონ შენ,“ და მისთ.

საკუთრივ ენკლიტიკები აქ სახელის (პირველ რიგში ნაც-
ვალსახელის) ადგილზე იხმარება ანუ სინონიმურად ჩაენაც-
ვლება და მის ფუნქციას ასრულებს. მაგ.: **بش / بهش = ბე ბე** ან **او**

ბეჰეშ(ბეშ), به آن = ბე ან = بهش / بههش ბეჰეშ (ბეშ), **به آنها** ბე

ბან= بشون / بشان ბეშან(ბეშუნ), ზე ბე შომან= بتون / بتان
ბეთან(ბეთუნ), მან ბე მან= بم ბემ, მან ბე მან= بمان / بمان
ბემბან(ბემუნ) „მას, მათ, თქვენ, მე, ჩვენ“.

სალაპარაკო ენაში შეინიშნება ზე-ბე წინდებულის „მიშვე-
ლი“ ხმარების შემთხვევებიც ირიბი დამატების სახელისა თუ
ენკლიტიკის გარეშე. ცარიელი ზე-ბე-ს გამოყენებაც პოსტპო-

ზიცურ, ინვერსიულ რიგს უკავშირდება: ؟ ادايد ، ادايد
დადიდ ბე? ბედიდ ბე „მიეცით? მიეცით!“, და მისთ. ასეთ შემ-
თხვევაში საკუთრივ ირიბი დამატება ფორმალურად ქრება,
ჩაშვებულია, გამოტოვებულია,- ელიპსირებულია, ხოლო ინ-
ვერსიული ზე-ბე-წინდებული რჩება ნევრის ნაცვლად, როგორც
ამ ნევრის გამომხატველი ფორმანტი.

ყველა შემთხვევაში, **ზმნა-შემასმენელი**, იქნება ის მარტი-
ვი თუ რთული, **მართავს** ირიბი დამატების გამომხატველ სა-
ხელსა თუ ენკლიტიკას (ნაცვალსახელის შემცვლელ ელემენტს)

პირველ რიგში ზე-ბე-წინდებულის მეშვეობით (იხ. სინტაქსური
კავშირები, მართავ).

მაგრამ ზე-ბე- არ არის ერთადერთი წინდებული, რომელ-
საც ირიბი დამატების მნიშვნელობის მქონე წინადადების წევ-
რის გაფორმება მიეწერება. თუმცაღა ზე-ბე- მაინც ძირითადია
და წამყვანი თანამედროვე სპარსულისთვის.

ზე-ბე-ს შემდგომ აღსანიშნავია **სხვა წინდებულების** მო-

ნაწილეობა ირიბი დამატების გაფორმება-გამოხატვაში. ეს დამოკიდებულია თავად **ზმნის ლექსიკურ სემანტიკაზე**. ამიტომაც საზოგადოდ, როგორც მარტივი, ისე განსაკუთრებით რთული ზმნების აქტანტთა (რეფერენტთა) ანუ მოქმედების, აქტის მონაწილეთა ფორმები **ზმნებთან ერთად უნდა დავისხომოთ**. მით უფრო, რომ აქტანტთა მართვა, როგორც წესი, ზმნათა **სალექსიკონო ბუდეებშია** მითითებული.

სხვა წინდებულებით გაფორმებული ირიბი დამატების **ქართული შესატყვისიც** ქართულ თარგმანში უმეტესწილად (თუმცა არა ყოველთვის) **მიცემითი ბრუნვაა**, რითაც სპარსული ირიბი დამატების ამოცნობა გაადვილებულია. მაგრამ შესაძლოა, ქართულ თარგმანში სხვა ბრუნვითი ფორმებიც ჩაერთოს, მათ შორის თანდებულებანიც. მაშინ **ქართულში შესატყვისად** ირიბი კი არა, **უბრალო დამატება** გვექნება.

სხვა წინდებულებით გაფორმებული სპარსული ირიბი დამატებებიც ტიპოლოგიურად **უბრალო დამატებებს** შეგვიძლია მივაკუთვნოთ, რადგან ამ ორი აქტანტის ზღვარზე იმყოფებიან: სემანტიკურად შეიძლება ირიბ დამატებად მივიჩნიოთ, ფორმოზრივად კი უბრალო დამატებად. ამიტომაც ასეთ ორაზროვან აქტანტებს ორივე პარაგრაფში განვიხილავთ (იხ. შდრ. უბრალო დამატება).

მაგ., შდრ. برای او / برایش / برای خرید

(ბარაიეშ, ბარაშ) ხარიდ „მას უყიდა=მისთვის იყიდა“; ازش

پرسید აზაშ ფორსიდ „მას ჰკითხა=მისგან იკითხა“ და მისთ.

ირიბი დამატების სხვა წინდებულებით გაფორმების ერთ-ერთ ნათელ ნიმუშს აზ „გან, (ი)დან“ წინდებული გვიჩვენებს, რომლის პირველადი, ძირითადი მნიშვნელობა გამოსვლითობაა.

მაგ., ზმნებთან: پرسیدن ფორსიდან „შეკითხვა“, ترسیدن

თარსიდან „შიში“, گرفتن გერეფთან „აღება“.

ასევე ირიბობიექტური შეიძლება იყოს برای ბარაღე

„თვის“ წინდებული. برای ბარაღე წინდებულით გაფორმებულ წინადადების წევრებსაც ზოგიერთ ზმნასთან ირიბ დამატებას მიაკუთვნებენ. მაგ., ზმნებთან خريدن ხარიდან „ყიდვა“; آورن ავარდან „მოტანა“, نشان دادن ნეგაჰ ქარდან „ჩვენება“; گفتن გოჭთან „თქმა, ლაპარაკი“, دادن დადან „მიცემა“ და სხვ. მაგ.: برات می گم / بت می گم „შენ გეუბნები=შენთვის ვამბობ“, نشان می دم / برات نشان می دم „შენ გიჩვენებ=შენთვის ვაჩვენებ“, آوردم / برات آوردم „შენ მოგიტანე“ და მისთ.

ენკლიტიკასთან წინდებულის შერწყმა სხვა წინდებულების მიმართაც ძალაშია: برایش / برایش ბარაღეშ>ბარაშ „მას, მისთვის“, ازش აზაშ „მას, მისგან“ და ა. შ.

ენკლიტიკასთან შერწყმული წინდებულისანი ფორმა მთლიანობაში იქნება წინადადების წევრის გამომხატველი, რადგანაც ენკლიტიკა სხვა სახელით გამოხატულ იმავე წევრს ჩაენაცვლება ანუ მისი მორფოსინტაქსური სინონიმია.

მაგ.: بگویم بگويم გოჭთამ ბეთ „გითხარი“, بگويم ბეგუ ბემ „მითხარი“, بده بده ბედეჰ ბემუნ „მოგვეცი“, بتون داد ბეთუნ „მოგცათ“, بگوييد / بگيد ბეგუიიდ (ბეგიდ)

ბეშუნ „უთხარით მათ“, **بش بگید** ბეგიდ ბემ „უთხარით მას“,

بخريد بر اش ბეხარიდ ბარაშ „უყიდეთ მას“ **خریدند بر ام**

ხარიდანდ ბარამ „მიყიდა„ და მისთ.

ირიბი ობიექტისა თუ უბრალო დამატების ფორმების-წევრების უფრო დაზუსტებული კვალიფიკაციისთვის დაგვეხმარება ზმნაში **ირიბობიექტური** ენკლიტიკური (კლიტიკური) მორფების-პირის **ნიშნების** (პირის მარკერების) გამოყენების შესაძლებლობები (იხ. ქვემოთ ირიბი ობიექტის პირის მარკერები ზმნაში).

ძირითადი **სემანტიკური ორიენტირი** ირიბი დამატების გააზრებისთვის არის **მიმართულებითობა**. ირიბი ობიექტი არის პირი ან საგანი, ვისზედაც, რაზედაც (ან ვისთვისაც, რისთვისაც) მიმართულია მოქმედება. სემანტიკურად ესაა დანიშნულება, მიზანი, სარგებლის მიტანა, მიმართვა, სხვადასხვა მიმართების გამოხატვა და მისთ.

ჯამში, კლასიკურსა და თანამედროვე ენაში, წამყვანი ბუნდების გარდა, ირიბობიექტური ფუნქციით შეიძლება შეგვხვდეს წინდებულები: **ای** ბარაი „თვის„ **از** აზ

„გან/დან„ **بر** ბარ „ზე„ **با** ბა „თან„ და სხვა. მაგ.: **لعنت بر مردم**

آزار ლა'ნათ ბარ მარდომ აზარ „წყევლა ხალხის მჩაგრელს!“;

آشنا شدم با ایشان აშნა შოდამ ბან იშუნ „გავეცანი მას/მათ„ და ა.შ.

რთული ზმნები ცალკე დამატებითი მსჯელობის საგანიცაა, რადგან საკმაოდ მრავალფეროვან მართვას გვიჩვენებენ (იხ. რთული ზმნები მორფოლოგიაში და ლექსიკონის ვერტიკალში).

ირიბი ობიექტის პირის ნიშნები (პირის მარკერები) ზმნაში: ენკლიტიკური მორფები

წინდებული არ არის ირიბი ობიექტის გამოხატვის ერთადერთი საშუალება. მეორეა წინდებულთან შერწყმული, ენკლიტიკით გამოხატული ირიბი ობიექტი (იხ. ზევით). არის მესამე გზაც: ზმნური ენკლიტიკით ანუ პირის ნიშნით ირიბი ობიექტის გამოხატვა. პირდაპირი ობიექტის მსგავსადვე, ირიბობიექტური ზმნური მორფები აქტიურად გამოიყენება ირიბი ობიექტის აღსანიშნავად როგორც თანამედროვე, ასევე კლასიკურ სპარსულში. ესაა ზმნაში ჩართული კლიტიკური მორფები, რომლებიც ირიბობიექტურ პირის ნიშნებს (პირის მარკერებს წარმოგვიდგენენ.). ესაა სახელისგან ზმნის მართვა პირსა და რიცხვში.

ობიექტური პირის ნიშანი -ბე- წინდებულის ტოლფარდია და მისი ალტერნატივაა: თუ ზმნაში წარმოდგენილია ირიბი ობიექტის ნიშანი, წინდებული აღარ გამოიყენება ფრაზაში თუ

წინადადებაში. მაგ.: **گفتمش** *გოჭთამაშ*, „ვეუთხარი-მას,, **آدمت** *დადამათ* „მოგეცი,, **کردند** *კომაქამ ქარდანდ* „დამეხმარნენ,,.

ჩვეულებრივ, ირიბი ობიექტის ზმნური ნიშანი და ირიბი ობიექტის წინდებული **بـ** -ბე- შესაბამის სახელთან ერთდროულად არ გამოიყენება.

პირდაპირი ობიექტის მსგავსად, ირიბი ობიექტის ნიშანი ზმნაში მოსდევს სუბიექტური პირის ნიშანს. ასეთი ზმნა **ორპირიანია**, პირის მარკერთა ორი რიგით, მაგრამ ერთდროულად ირიბი და პირდაპირი დამატების (ობიექტის) ნიშანი ზმნაში არ გამოიყენება: ან ერთი დარჩება ან მეორე. სპარსული ზმნა ვერ იქნება სამპირიანი.

დასაშვებია შემდეგი შესაძლებლობაც: ერთ-ერთი პირის მარკერი ზმნის ფარგლებს გარეთ გავა და სხვა სიტყვას ან ელემენტს მიერთვის. მაგ.: **آدمش را** *ჰამაშრა* *დადამაშ*

„ყველაფერი მას მივეცი“; *گفتمش بش* გოჭთამამ ბემ „ვუთ-
ხარი მას ის“; *خواندمش خریدمش گرفتمش / برایش* ხანდამამ,
ხარიდამამ, გერეთამამ ბარამ „ნავუკითხე, ვუყიდე, ავუღე“
და სხვა.

ზმნაში გამობატული ირიბი დამატება შეიძლება ელიპსი-
რებული იყოს წინადადებაში, რადგან მისი პირი და რიცხვი მა-
ინც ცნობილი იქნება.

ისევე როგორც პირდაპირი დამატების შემთხვევაში,
ზმნაში გამობატული ირიბი დამატება მთავარ წევრად ჩაით-
ვლება და არა მეორეხარისხოვან წევრად: ზმნური პირის მარკე-
რი მას ზმნაში პირიელად გამობატულ ქვემდებარესთან ათანაბ-
რებს.

ვინაიდან რთული ზმნის სახელური და ზმნური ნაწილები
განუყოფელ მთლიანობას შეადგენენ, ობიექტური პირის კლი-
ტიკური ნიშანიც ერთიანი ზმნის კუთვნილებას წარმოადგენს.

გვაქვს ფსიქოლოგიური სუბიექტის ანუ ფსევდოქვემდე-
ბარის გამოყენების ნიმუშები ირიბი ობიექტის მიმართებაში (იხ.
ქვემდებარე; იხ. ფსიქოლოგიური სუბიექტი სპეციალურ კონ-
სტრუქციებში; იხ. პირდაპირი დამატების ფსიქ.სუბ.). მაგ.:

کوزه ی من چی کارش کردی؟ ქუზედე მან ჩი ქარემ

ქარდი? „ჩემი კოკა, რა უყავი/რა უქენი მას?“; *بچه ی من / پسر*

چه کارش کردی؟ ბაჩედე მან/ფესარე მან ჩი ქარემ ქარდი?

„ჩემი ბავშვი/ჩემი ბიჭი, რა უყავი/რა უქენი მას?“.

პირის ნიშნების ჩანაცვლება ყოველთვის შეიძლება მისი
ეკვივალენტებით: ესაა წინდ. *ბე-ბე-სახელთან* ან იმავე წინდე-

ბულთან შერწყმული ენკლიტიკა: მაგ.: *بفرستمش / بفرستم به*

او / بفرستم بهش
თამ ბემ „გავუგზავნო-მას“.

ირიბობიექტური (ისევე როგორც პირდაპირობიექტური) კლიტიკური მორფების ანუ პირის მარკერების (პირის ნიშნების) გამოყენება **კლასიკური სპარსულისთვისაც** ისეთივე ნორმაა, როგორც თანამედროვე ენისთვის.

კლასიკურ ლიტერატურაში მრავლად ფიქსირდება უშუალოდ ზმნურ ფორმებში ჩართული ენკლიტიკური ნიშნები ირიბი ობიექტის, ისევე როგორც პირდაპირი ობიექტის აღსანიშნავად.

ამგვარად, ირიბი (თუ პირდაპირი) ობიექტის ზმნური კლიტიკური პირის ნიშნების აქტიური ნორმატიული გამოყენებაც კლასიკიდან მომდინარეობს. ეს კვლავ ეხება როგორც **მარტივ**, ასევე **რთულ ზმნებს**.

ირიბი ობიექტისა და დამატების აღნიშვნა ზმნაში **მარკერით (კლიტიკური) მორფით** მსგავსია **ქართული ენის ობიექტური პირის წარმოჩენისა ზმნაში**. ეს პარალელიზმი გასაგებს ხდის სპარსულ ფაქტებს: სპარსულშიც სახეზეა გვაქვს **ობიექტური უღლება და ზმნის ორ (ანუ მრავალ-)პირიანობა (იხ. შდრ. ნიმუშები ქართული თარგმანებით)**.

მკითხველს შეუძლია ივარჯიშოს სპარსული ზმნის **პირრიცხვთა კომბინატორიკის** ჩამოყალიბებაში **ობიექტური უღლების (ობიექტურმარკერიანობის)** ანუ **ორპირიანობის** თვალსაზრისით და შეადაროს **მიღებული კომბინაციები** ქართულ ზმნაში მოქმედ ნიშანთა სისტემას (იხ. ნიმუშები).

ირიბი ობიექტის გამოსატვა მოძრავი (მობილური) ენკლიტიკებით

სასაუბრო ენაში გვხვდება ირიბი ობიექტის კიდევ ერთი სახეობა: ენკლიტიკა ერთვის-ერწყმის **არა წინდებულს, არამედ სხვა წევრის** (კერძოდ, მაგ., ქვემდებარის) გამომხატველ რომელიმე ნაცვალსახელს, მაგ., კითხვით, უარყოფით ნაცვალსახელებს. არსებითად, ზოგი ასეთი ნიმუში სასაუბრო ენაში აქტუალურად გავრცელებულ გარკვეულ ფრაზებს-გამონათქვამებს

წარმოგვიდგენენ. ასეთია, მაგალითად: *چیش شده؟* ჩიშ შოდე „რა მოუვიდა-მას?“, *چیش می شود / می شه؟* ჩიშ მიშავად (მი-შე)? „რა მოსდის-მას?“, *چیش همیشه / همیشه* ჰიჩჩიშ ნემი-შავად (ნემიშე) „არაფერი მოუვა/მოსდის-მას, არაფერი ემართება-მას“.

აღსანიშნავია, რომ მოყვანილ კონტექსტებში სასაუბრო ენაშივე ნაცვალსახელზე მიბმულ ენკლიტიკას *را-რā-* თანდებუ-ლიც ენაცვლება ირიბი ობიექტის სახითა და ფუნქციით. მაგ.: შდრ.: *چیش شده // ایشان را چی شده؟* ჩიშ შოდე//იშანრა ჩი შოდე? „მას (ან მათ) რა დაემართა(თ)?“ (იხ. თანდებულის მორ-ფოსინტაქსური სპეციფიკაციები)

ნაცვალსახელის გარდა, ირიბობიექტური ენკლიტიკა წინადადების სხვა წევრის გამომხატველ არსებით სახელსაც ან სხვა სახელსაც შეიძლება მიერთოს.

წინადადების სხვადასხვა წევრის (ქვემდებარის, პირდაპირი დამატების) გამომხატველი სახელი (არსებითი სახელი, ნაცვალსახელი და სხვ.) და ირიბობიექტური ენკლიტიკა შერწყმულად ზოგადად ნებისმიერ ზმნასთან შეგვხვდება, საუბარშიც და თანამედროვე მწერლობაშიც. მაგ.: *چیت بگم / بگویم، چیش*

چیش دادی، چیت بدم / بدهم، چیم / چیش می خونی / می

چوانی؟ ჩით ბეგამ, ჩიშ ბეგამ (ბეგუამ), ჩიშ დადი, ჩით ბედამ (ბედეჰამ), ჩიმ/ჩიშ მიხუნი (მიხანი), „რა გითხრა, რა ვუთხრა, რა მიეცი, რა მოგცე, რას მიკითხავ/რას უკითხავ?“; ფულათ მიდეჰამ „ფულს-შენ მოგცემ„ და მისთ.

არსებითი სახელით გამომხატულ წინადადების სხვა წევრთან შერწყმული ირიბობიექტური ენკლიტიკა შედარებით იშ-

ვიათია თანამედროვე მწერლობაში, მაგრამ ერთ-ერთი ნორმა კლასიკურ მწერლობაში.

ჯამში, ირიბი ობიექტის მოძრავი (მობილური) ენკლიტიკა უცხო არაა არც თანამედროვე სპარსულისთვის.

ტიპოლოგიურად ირიბი ენკლიტიკური სისტემაც მსგავსია ქართული ენის ირიბობიექტური სტრუქტურებისა.

რ-რნ- თანდებულით ირიბი ობიექტის გაფორმება თანამედროვე ენაში

კლასიკური მწერლობის ენისთვის ირიბი ობიექტის გამოხატვის ერთ-ერთი წამყვანი ნორმატიული საშუალება იყო რ-რნ- თანდებულით ამ აქტანტის (ნევრის) გაფორმება. ესაა ტიპი: *ر او ورا غوت* „მას უთხრა“. ასეთ მორფოსინტაქსურ მოდელებში რ-რნ- თანდებული იმავე ფუნქციითაა გამოყენებული, რაც ჯ-ბე- წინდებული, და ისეთივე ეკვივალენტია ენკლიტიკით ან ზმნაში ენკლიტიკური პირის ნიშნებით გამოხატვის საშუალებებისა.

თანამედროვე ენის ნორმა ამ მხრივ მკვეთრად განსხვავებულ სურათს იძლევა იმ გაგებით, რომ რ-რნ- თანდებულისთვის ირიბი ობიექტის გამოხატვა არ არის მისი ერთ-ერთი ძირითადი ფუნქცია, და შესაბამისად რ-რნ- თანდებულით ირიბი ობიექტის გამოხატვა არ წარმოადგენს თანამედროვე სპარსულის ნორმას.

მაგრამ რ-რნ- თანდებულის ამ ძველი ფუნქციის კვალი დღევანდელ ენასაც გასდევს და მათ შორის თავს იჩენს სასაუბრო ენის ზოგიერთ კონსტრუქციაშიც,

საერთო ჯამში, თანამედროვე სპარსულში ۱ -რნ- სხვა-დასხვა ირიბი ფუნქციებით შეიძლება შეგვხვდეს დაახლოებით შემდეგ სხვადასხვა შემთხვევაში:

ა) როგორც მხატვრული ან სტილისტური არქაიზმი ლიტერატურაში და ბეჭდური ენის სხვა როგორც მხატვრული ან სტილისტური არქაიზმი ლიტერატურაში და ბეჭდური ენის სხვა ფორმებში; აგრეთვე ანდაზებში, ხალხურ გამოთქმებში.

ბ) გარკვეულ სიტყვებსა და შესიტყვებებში, გარკვეულ კონსტრუქციებში ძველი ირიბი ფუნქციის გაქვავებული, გაყინული სახით (იხ. ქვემოთ მაგალითები; სპეციფიკაციები, სპკ).

გ) განსაკუთრებით გამოსაყოფია სხვადასხვა სპეციალურ კონსტრუქციებში ირიბი ۱ -რნ- ს წარმოჩინება. ასეთია სახელდების, პოსესიური (მფლობელობის) კონსტრუქციები და სხვ. (იხ. სპეციალური კონსტრუქციები (სპკ); იხ. ირიბი მფლობელი ქვემდებარე).

დ) **რთულ ზმნებში** აქტანტური კომპონენტები, რომლებიც წარმოშობით ირიბი ობიექტებია, მაგრამ თანამედროვე ენის დონეზე რთული ზმნის ბუნების გამოისობით პირდაპირ ობიექტებად გადაიაზრებიან.

ე) და ბოლოს, **სასაუბრო ენაში** ხშირად ხმარებულ ზოგიერთ ფრაზაში, მათ შორის იგივე რთულ ზმნებთან, – გვხვდება აქტანტურ კომპონენტთა იმგვარი განლაგება და გაფორმება, რომ ერთ-ერთი მათგანი, ۱ -რნ- თანდებულით გაფორმებული უთუოდ ირიბი ობიექტია.

ჩამოთვლილი შემთხვევების ძირითადი მნიშვნელოვანი და სიმპტომატური ნიშნულები, მაგალითისთვის, შემდეგია:

1) **სახელდების** ერთ-ერთ კონსტრუქციაში ირიბი ობიექტი ۱ -რნ- თანდებულით ფორმდება, რაც შედარებით ადრინდელი დროიდან მომდინარეობს, მაგრამ თავისუფლად გამოიყენება ბეჭდურ ენაში (ე. წ. ნევეშთარი-ში). იმავდროულად მის ანალოგიურად შედარებით გვიანდელი ვარიანტიც გამოიყენება:

ჟ-ბე- წინდებულთ გაფორმებული ირიბი ობიექტი. ორივე ვა-
რიანტი გვხვდება თითქმის თანაბრად ბექდურ ენაში, ხოლო სა-
საუბრო ენა (გოჭთარი) აშკარა უპირატესობას ანიჭებს მეორე
უფრო გვიანდელ ვარიანტს: ჟ-ბე- წინდებულთ ირიბ ობიექტს.

ამგვარად, ჟ-ბე- წინდებულთ და რ-რწ- თანდებულთ
სახელდების კონსტრუქციებში ერთმანეთის პარალელურად
აფორმებს ირიბ ობიექტად სახელის მატარებელს ირიბობიექ-
ტურ ზმნასთან گفتن გოჭთან „დაძახება, წოდება“. ტიპები: ჟ

؟დნგ მი / მიწნდ / მიწნდ მიწნდ მიწნდ მიწნდ მიწნდ „ამას

რას ეძახიან, ამას რას უწოდებენ“ და მიწნდ / მიწნდ მიწნდ

მიწნდ ‘გორბე მიწნდ/მიწნდ „ამას კატას ეძახიან, ამას კა-
ტას უწოდებენ“.

თავად ჟ-ბე- წინდებულთ ეკვივალენტურობა რ-რწ-
თანდებულთისთვის ამ შემთხვევაში ნიშანდობლივია, რადგან რ-
რწ- თანდებულთი დამატების ირიბულობას ზედმეტად ადას-
ტურებს. ჟ-ბე- წინდებულთ რ-რწ- თანდებულთის ჩანაცვლე-
ბის შესაძლებლობა მხოლოდ რ-რწ-ს ირიბობიექტურ ფუნქცი-
ას უსვამს ხაზს.

ურთიერთშესადარებელი მაგალითები:

ჟ-ბე- მიწნდ მიწნდ მიწნდ მიწნდ მიწნდ მიწნდ მიწნდ მიწნდ
აბრიშამი ფილე მიწნდ „ამ აბრეშუმის სახლს პარკს უწოდე-

ბენ“; *به مهمترين اثر تاريخی ايران تخت جمشيد می گویند*; მოჭემთარინ ასარე თარხიიე ირან თახთე ჯამშიდ მიგუანდ „ირანის უმნიშვნელოვანეს ისტორიულ ძეგლს თახთე ჯამშიდს უწოდებენ“; *به بچه ی گربه چی می گویند / می گید؟ به بچه ی*

به گربه بچه گربه / بچه گربه می گویند / می گیم ბე ბაჩჩედე გორ-ბე ჩი მიგუდიდ (მიგიდ)? ბე ბაჩჩედე გორბე ბაჩჩეგორბე მი-გუდიმ (მიგიმ) „კატის შვილს რას ეძახით? რას უწოდებთ? კატის შვილს კნუტს ვეძახით“; *به دایره هایی که بدینسان در روی زمین*

به موازات استواء تصور می کنیم مدار گویند ბედინსან დარ რუჟე ზამინ ბე მოვანბათე ესთევა' თასავგორ მიქონიმ, მადარ გუანდ „ამ წრეებს, რომელთაც წარმოვსახავთ ამგვარად დედამიწის ზედაპირზე, ეკვატორის პარალელურად, პარალელებს უწოდებენ“.

آن را شبانه روز می گویند. -را

آن را یک سال მიგუდიმ „ჩვენ ამას დღედაღამეს ვუწოდებთ“;

مردم می گویند „მას მზის ერთ

წელიწადს უწოდებენ“; *این عمل را فرسایش می گویند*

‘ამალრა ჭარსაღემ მიგუდიმ „ამ მოვლენას ეროზიას ვუწოდებთ“; *مردم می گویند* „მას ქედს

به یاسب را کوه می گویند (ფაფარს) უწოდებენ“;

اسب را کوه می گویند „ცხენის შვილს კვიცს უწოდებენ“.

2) **რთულ ზმნებთან**, რომელთა ზმნური კომპონენტი

ირიბობიექტურია. მაგ.: *داند آموزگار دانشاموزرا پند داد* „მასწავლებელმა მოწაფეს რჩევა მისცა“; *بعد مامورین بازراسی بلیت های مسافرت از در وارد شدند*;

پنج نفر را در این کویه جا دادند

ბელითჰანდე მოსაჭერათ აზ დარ ვარედ შოდანდ ვა ფანჯ ნაფარრან დარ ინ ქუფე ჯან დადანდ „შემდეგ სამგზავრო ბილეთების ინსპექტორები შემოვიდნენ და ხუთ პიროვნებას ამ კუბეში ადგილი მისცეს (მოათავსეს)“; *نه خودم به زحمت افتادم نه کسی*

دادم زحمت را نه بخودم ბეზაჰმათ ოჭთადამ ნა ქასირან ზაჰმათ დადამ „არც თავი შევიწუხე და არც სხვას მივაყენე წუხილი (შევანუხე)“; *سرتان را درد ندهم // نیاورم* „სარეთანრან დარდ ნადეჰამ//ნადავარამ „თქვენ თავს ტკივილს აღარ მივაყენებ (აღარ შეგანუხებთ)“.

წარმოშობით ამავე მუხლში მოექცევიან „მილოცვის“ და „მისამძიმრების“ სემანტიკური ჯგუფები რთული ზმნებისა. მაგ., *تبریک می گویم / میگویم* „ეიდე ნოურუზრა თაბრიქ მიგუიამ (მიგამ) „ახალი წლის დღესასწაულს გილოცავთ (მილოცვას ვეუბნები)“.

სახელდების რთული ზმნებთან: *اسم گذاشتن* ‘ნჰადან

‘*داند ესმ დადან*, გოზაშთან, ნეჰანდან „სახელის მიცემა, დარ-

ქმევა, სახელდება“. მაგ.: *داند اسم بش* ბეშ ესმ დადანდ „მას სახელი მისცეს (დაარქვეს)“.

3) მთელი რიგი მორფოსინტაქსური ფუნქციები, რომელიც ნორმა კლასიკური ლიტერატურისთვის, მაგრამ ზოგჯერ

გვხვდება თანამედროვე ენის სხვადასხვა ჟანრებშიც, როგორც სამწიგნობრო ენისა და მხატვრული სტილის მახასიათებლები.

უფრო ხშირად ამგვარ ორ-რამ- თანდებულებიანი ირიბობიექტურ კონსტრუქციებს არქაიზმებს, მოძველებულს და მწიგნობრულს უწოდებენ. მაგრამ ვინაიდან ამ ტიპის კონსტრუქციათა ზოგიერთი ჯგუფი დღევანდელი სპარსულის სავსებით თანამედროვე სხვადასხვა ჟანრის კონტექსტებში გვხვდება, არ შეიძლება მათი სრულად ამოგდება თანამედროვე სინტაქსის არსენალიდან, მით უმეტეს რომ ზოგი ნიმუში სცილდება ბეჭდური (ნევემთარი) ენისა და მხატვრული სტილის (საბქ-ის) ფარგლებს. ზოგ შემთხვევაში ასეთი ნიმუშები **სასაუბრო ენის (გოჭთარი-ს)** კუთვნილებადაც ქცეულა.

ა. اورا چه شد؟ „მოხდენა, შემთხვევა“:

შოდ? „მას რა მოუვიდა?“, *ایشان را چی شده؟* „მას/მათ რა მოუვიდა(თ)?“. დღევანდელ სასაუბრო ენაში უფრო ხშირად ანალოგიურად იხმარება მოძრავი, მობილური ენკლიტიკა: *شده؟* შდრ. *چیش* *ჩიშ* *შოდე* „მას რა მოუვიდა“;

همچیش همیشه *ჰირ ჩიშ ნემიშე* „მას არაფერი მოსდის/ემართება“.

ბ. ირიბი ობიექტი ზოგიერთ რთულ ზმნასთან. მაგ.: *مارا ملاقاتی با او دست داد* *მარა მოლაყათი ბა უ დასთ დად* „ერთმა შეხვედრამ მასთან ხელი შეგვიწყო“.

გ. ორპრედიკატულ კონსტრუქციებში „ვალდებულების“, „აუცილებლობას“ დაქვემდებარებული პირის გამოხატვა: *شمارا*

بايست آمد *შომარა ბაეისთ ამად* „თქვენ უნდა მოსულიყა-

ვით“, *تورا باید گفت* თორა ბადად გოჭთ „შენ უნდა გეთქვა“.

კლასიკურ მწერლობაში რ-რ-ს ეკვივალენტად ორპრედიატულ კონსტრუქციებში ირიბობიექტური ენკლიტიკაც გამოიყენება, ტიპი: *باید رفت* ბადად რაჭთ „უნდა წავიდე“ (იხ. ორპრედიატული სპეციალურ კონსტრუქციებში).

დ. სხვადასხვა ტიპის რთულ ზმნებშთან რ-რ- თანდებულისანი აქტანტი შინაარსობლივად ირიბი დამატებაა. მაგ., *خوب را* გად გაეცნო სპარსულ ენას“; *بلد شد زبان فارسی را* ხუბ ბალად შოდ ზაბანე ჭარსირა „კარგად იციან სპარსული ენა“; *خوب بلدند زبان فارسی را* ხუბ ბალადანდ ზაბანე ჭარსირა „კარგად იციან სპარსული ენა“; *عمله (کارگران ساختمان) بنا را پیریزی می کنند* (ქარგარანე სახთემან) ბანარა ფეირიზი მიქონანდ „მუშები შენობას საძირკველს უყრიან“. ირიბობიექტური რ-რ- რთულ ზმნებთან არც თუ იშვიათია და ამგვარი ზმნები არც თუ ცოტაა. მაგრამ საქმე ისაა, უფრო ხშირად სახელმძღვანელოებში ამგვარი წარმოშობის ირიბი დამატებები რთული ზმნების პირდაპირ დამატებებად გაიაზრებიან და განისაზღვრებიან (იხ. რთული ზმნების ბუდეები ლექსიკონში).

ცალკე დგას ისეთი ტიპის ზმნები, როგორცაა *کار کردن* ქარ ქარდან. ამ ზმნასთან ირიბდამატებითი (ირიბობიექტური) - რ- თანდებული გვხვდება სხვადასხვა ვარიანტებით, კერძოდ კი:

ა). ირიბ დამატებასთან რ-რ- ზმნური ენკლიტიკის (პი-

რის ნიშნის) გარეშე. ამასთან შესაძლოა **სიტყვათა რიგის** ორი ვარიანტი: ნორმირებული (სტანდარტული) რიგი – დამატება შემასმენლის წინ (პრეპოზიცია) და ინვერსიული (პოსტპოზიციური) **არ-რ-** თანდებულის დამატება შემასმენელს მოსდევს ანუ ზმნის მერე ბოლოკიდურობს (იხ. სიტყვათა რიგი). მეორე ვარიანტი- **ინვერსიული (პოსტპოზიციური, ბოლოკიდური) ქარბობს სასაუბრო ენაში, დადგმებში, კინოფილმებში** და მისთ. მაგ.:

پسرم را چه کار کردند *ფესარამრან ჩე ქარ ქარდანდ?*

„ჩემს ბიჭს რა უქნეს?“; *نمی دانند / نمی دونند چه کار کنند*

را بستنی *ნემიდანანდ (ნემიდუნანდ) ჩე ქარ ქონანდ ბასთა-
ნირან* „არ იციან რა უქნან ნაყინს“; *چه کار کنم بچه ها را*
ქარ ქონამ ბაჩჩეჰარან „რა ვუყო ბავშვებს?“.

ბ). ფრაზაში ნარმოდგენილია **ორივე ელემენტი ერთდროულად:** **არ-რ-** აფორმებს პირდაპირ დამატებას, ხოლო მისი შე-

სატყვისი ირიბობიექტური ენკლიტიკური **პირის ნიშანი (პირის მარკერი)** თავისი წესისამებრ ჩაერთვის ზმნას, – რთული ზმნის სახელურ კომპონენტს მიერთვის. ასეთ შემთხვევაში ირიბი დამატება ნარმოდგენილია **ორმაგად** (ორჯერაა გაფორმებული), ხოლო ენკლიტიკური **პირის მარკერი** თავის მხრივ და თავისთავად **არ-რ-** თანდებულის **ირიბობიექტურობის** ზედმეტ

და დამატებით **დადასტურებად** გვევლინება: *چه کارش کنم*

را بچه *ჩე ქარემ ქონამ ბაჩჩერან?* „რა ვუყო ბავშვს“. სიტყვა-

თა რიგის მიხედვით 1-რ-ნ- თანდებულიანი ირიბი დამატება აქ **ბოლოკიდურობს**.

ანალოგიური კონტექსტები 1-რ-ნ- თანდებულიანი დამატების გარეშეც გვხვდება, როცა დამატება აღინიშნება მხოლოდ ზმნაში ენკლიტიკური ირიბობიექტური მარკერით. ასეთ შემთხვევაში ენკლიტიკური ობიექტური პირის ნიშანი 1-რ-ნ- თანდებულის მორფოსინტაქსურ ეკვივალენტად (სინონიმად) და კვლავ დამატების (ობიექტის) **ირიბულობის** დასტურად გვევლინება. მაგ.: **کارش بکنم؟ چه** ჩე ქარეშ ბექონამ?

„**ساعتم کار نمی کنه چه / چی کارش بکنم؟**“;
საათამ ქარ (ნემიქონად) ნემიქონე ჩე//ჩი ქარეშ ბექონამ?
„ჩემი საათი არ მუშაობს, რაფუყო?“.

1-რ-ნ- ს გარეშე ენკლიტიკური პირის ნიშანი გვხვდება იმავე ზმნაში აგრეთვე **ფსიქოლოგიური სუბიექტის** გამოყენების შემთხვევაში, როცა ჩვეულებრივ **თავკიდური ირიბობიექტური სახელი** (რომელიც ქვემდებარის ფსიქოლოგიურ შთაბედილებას ახდენს) შემდგომ ზმნაში **ირიბობიექტური მარკერის სახით მეორდება (მარკერით აღნიშნება** (იხ. ფსიქოლოგიური სუბიექტი)

მაგ.: **کوزه ی من چه کارش کردی؟** ქუზეე მან ჩე ქარეშ ქარდი?
„ჩემი კოკა (დოქი)-რა უყავი//რა უქენი-მას?“; **بچه ی**

چه کارش کردی؟ ბაჩჩეე მან, ჩე ქარეშ ქარდი? „ჩემი ბავშვი-რა უქენი-მას?“.

ირიბი ობიექტი ყოველთვის უნდა გავმიჯნოთ ირიბი ქვემდებარისგან, არ ავურიოთ ერთურთში. ფორმალური სტრუქტუ-

რით ირიბი ქვემდებარის ზოგი ტიპი და სახეობა ერთი შეხედვით ირიბ ობიექტს მოგვაგონებს, მაგრამ წევრის და როლის განმსაზღვრელი ფუნქციაა და სემანტიკა.

ირიბობიექტური ფსიქოლოგიური სუბიექტი ისევე იქცევა, როგორც პირდაპირობიექტური ფსიქოლოგიური სუბიექტი. გამოთქმაში მასაც ინტონაციური პაუზა მოსდევს, რომელიც მას მთელი წინადადებისგან მძიმის მსგავსად გამოყოფს.

ამგვარად, ირიბი დამატების გამოსახატავად თანამედროვე სპარსულში საერთო ჯამში გამოიყენება **სამი ძირითადი საშუალება**, რომელიც მოკლედ შემდეგია: წინდებულები (პირველ რიგში **ჰ ბე**), ენკლიტიკები და ბოლოს თანდებული **ს-რნ-** გარკვეულ შეზღუდულ შემთხვევებში.

წამყვანი წინდებული **ჰ ბე** და ენკლიტიკები ორივე თანაბრად ნორმაა; ამასთან, **ჰ ბე** წინდებული და ენკლიტიკა ურთიერთპერწყმულ ელემენტადაც ნორმატიულად გამოიყენება. **ს-რნ-** თანდებული თანამედროვე ენისთვის ნორმას არ წარმოადგენს (ერთ-ერთი წამყვანი ნორმა კლასიკაში, მაგრამ გვხვდება სრულიად გარკვეულ, სასაუბრო ენაში გავრცელებულ გამონათქვამებში; ირიბობიექტური **ს-რნ-**ს ძლიერი კვალი ატყვია

აგრეთვე რთული ზმნების შიდა და ჩარჩოსგარეთა მართვასაც. ენკლიტიკური მორფები ორგვარად გამოიყენება: როგორც **ზმნური ირიბობიექტური პირის ნიშნები (პირის მარკერები)** და როგორც **მობილური (მოძრავი) კლიტიკები**. ზმნაში (მარტივ და რთულ ზმნებში) ირიბი ობიექტების პირის მარკერების გამოყენება ერთ-ერთი წამყვანი ნორმაა როგორც თანამედროვე ისე კლასიკურ სპარსულში.

ცალკე ჯგუფს ქმნიან მობილური, მოძრავი ენკლიტიკური ნაცვალსახელები, რომლებიც: ა) დაირთავენ **ჰ-ბე-** (ან სხვა)

წინდებულს და აწარმოებენ მასთან შერწყმულ ფორმას (ტიპი *بش / بهش ბეჰეშ > ბეშ*); ბ) მიერთვიან სხვადასხვა სიტყვებს, – წინადადების წევრებს და ირიბ დამატებას გამოხატავენ (ტიპი *هیچچیش* , *چیش ჩიშ*, *ჰინჩიშ*; *پولت می دهم* *ფულათ მი-დეჰამ*). ამათგან პირველი ტიპი სასაუბრო ენისთვის სავსებით მიღებული ნორმაა, ხოლო მეორე ტიპი ნორმირებულია გარკვეული გავრცელებული ფრაზებისთვის ან იშვიათად გვხვდება სხვა ფრაზებშიც.. მთლიანობაში, **შერწყმული მოძრავი (მოზილური) ირიბობიექტური** (ისევე როგორც პირდაპირობიექტური) **ენკლიტიკების** სხვადასხვა სახეობები ერთ-ერთი ნორმა კლასიკური მწერლობისთვისაც. თანამედროვე ენისთვის კი დამახასიათებელია მეორე მიმართულების ტენდენციაც: სასაუბრო (გოჭთწარი-ს) ფორმები გავლენას ახდენენ ბეჭდურ ენაზე (ნევეშთწარი): პირველიდან ხდება სხვადასხვა გავრცელებულ ფორმათა მეორეში გადასვლა, რასაც ხელს უწყობს მასმედია, ტელევიზია, პრესა, კინო, თეატრი, აქტუალური ურთიერთობები და სხვა.

ზმნური კლიტიკური ირიბობიექტური პირის მარკერების საშუალებით ხდება ირიბი ობიექტის კვალიფიკაცია-კოდიფიკაცია ანუ განსაზღვრა-დადგენა და მისი გამიჯვნა უბრალო დამატებისგან. თავისთავად, **ირიბი ობიექტისა და უბრალო დამატების ურთიერთგამოიჯვნაც** ქართული ენის სინტაქსური ყალიბების შესაბამისია და სწორედ ქართული ენის წინადადების წევრთა სქემის ტიპოლოგიური გამოყენების შედეგად გვიადვილდება სპარსულშიც ამ ორი წევრის განსაზღვრა (შეცნობა) ფრაზასა თუ წინადადებაში.

უბრალო დამატება

უბრალო დამატებას ვმიჯნავთ **ირიბი დამატებისგან** (იხ. ზევით), ისევე როგორც ეს ქართულ ენაშია (ზღრ., მაგ., აგრ., გერმანულენოვან სპარსული ენის გრამატიკაში: Das Präpositionalobjekt: იხ. ლიტ. სიაში: ამინ-მადანი, ლუტცი).

უბრალო დამატების გაფორმება ერთობ მრავალფეროვან-

ნია. აქ ძალაში შემოდის მრავალი მარტივი და რთული (შედგენილი) ზმნისწინი და თანდებულები. მის გამოხატვას ემსახურება სხვადასხვა მრავალგვარი წინდებულები, ზოგჯერ 1-რ-თანდებულები და გარკვეულ შემთხვევებში ენკლიტიკებიც. ამასთანავე, უბრალო დამატება მრავალგვარია და მრავალფეროვანი სემანტიკურადაც, ანუ მრავალ სხვადასხვა შინაარსის სინტაქსურ წევრს ასახავს. ამასთანავე, უბრალო დამატება ფორმოზრივად ხშირად ემთხვევა გარემოებით სიტყვებს და მათი ურთიერთგამიჯვნა ძირითადად წინადადების საერთო შინაარსისა და მისი წევრების როლების მიხედვით ხდება. მჭიდრო გაუმიჯნაობის შემთხვევაში კი საქმე გვაქვს გარემოებით დამატებებთან (იხ. გარემოებები).

თავისთავად, წინდებულთა ჯგუფები, რომელიც უბრალო დამატების გაფორმებაში მონაწილეობს, უამრავია, ხოლო აგებულებითა და წარმოშობით მრავალგვარი. ერთი მნიშვნელობით სხვადასხვა არაერთი მარტივი და რთული წინდებულები გამოიყენება და პირიქით, ერთი რომელიმე მარტივი თუ რთული წინდებულები სხვადასხვა სემანტიკას ანიჭებს წინადადებაში ამა თუ იმ დამატებას. ეს მართვის სფეროა, ამასთან წინდებულებიც მართავს წინდებულს: ადგილი აქვს მართვას მართვაში ანუ მართვის იერარქიას (იხ. მართვა; იხ. წინდებულები მორფოლოგიაში). მათ შორის ბევრია ნასახელარი წინდებულებიც, ან ისეთი, რომელიც სახელიცაა და იმავდროულად პარალელურად, დამოუკიდებლად თუ წინდებულთან ერთობლიობაში, წინდებულად გამოიყენება. მაგ.: دست داست „ხელი“; دست به دست, از دست, دست داست-ე, از دست, به دست, به دست „ხელით, ხელიდან, ხელთ, ხელში“; دست در دარ داست „ხელში, ხელთ“; طرف تارაფ „მხარე“; طرف از طرف „მხრიდან“; توسط თავასსოთ „მეშვეობა, უშუალობა, საშუალება“; توسط თავასსოთ „საშუალებით, მეშვეობით“ და მრ. სხვ.

ფორმობრივადაც და შინაარსობლივადაც გამოიყოფა უბრალო დამატების სხვადასხვა ჯგუფები. ეს ჯგუფი ორივე ნიშნით საკმაოდ ბევრია, განსაკუთრებით თავად წინდებულების ფუნქციონისა და სტრუქტურების გამოისობით.

უბრალო დამატება ფორმდება პირველ რიგში წინდებულებით. შემდგომ, თანამედროვე ენისთვის უფრო იშვიათად, –

1-რ- თანდებულთ; კლასიკური ენისთვის კი უბრალო დამატების გაფორმება 1-რა- თანდებულის ერთ-ერთი ჩვეულებრივი ნორმირებული ფუნქციაა. გარდა ამისა, ზოგიერთ შემთხვევაში უბრალო დამატებას ანალოგიურ კონტექსტებში ენკლიტიკურ მორფებთანაც აქვს შეხების წერტილი, თუმცა ასეთ შემთხვევაში ყოველთვის უნდა ვეცადოთ არ ავურიოთ ის ირიბობიექტთან .. მაგ.: *ترسیدمش، ترسیدمش / ازش پرسید، ازش*

ترسیدم ფორსიდამაშ, თარსიდამაშ/აზაშ ფორსიდამ, აზაშ თარსიდამ „მას/მისგან ვკითხე/ვიკითხე; მისი შემეშინდა,“ (იხ. ირიბი ობიექტი).

ნამყვანი სემანტიკური ჯგუფები, რომელიც უბრალო დამატების როლებრივ სემანტიკურ ველში (სფეროში) შემოდის, შემდეგია: „თანაობა“, „ერთობლიობა“, „თაგანობა“, „ნარმოშობა-ნათესაობა“, „ყველა სახის კუთვნილება-მიკუთვნება“, „სახელობა“, „სახელი, სახელობის“, „საშუალება, მეშვეობა“, „ხერხი, იარაღი, ინსტრუმენტალობა“, „გზა“, „მასალობრიობა, შემადგენლობა, შედგენილობა“, „სახით“, „მსგავსება“, „მხრიდან“, „გამოსვლითობა“, „მიწვევითობა“, „სათაურით, დასათაურებით“, „რედაქტორობით, წინამძღოლობით, მხარდაჭერით, გამოისობით, მეთვალყურეობით“, „მიმართ“, „დაკავშირებით“, „შედარებით“, „შედარებითობა, შედარება“, „მიზანი, დანიშნულება“, „გარდაქცევითობა“ „აგენსურობა, მიერობა“, „მოქმედების ავტორი“, „მოქმედების წყარო“ და მრ. სხვ.

მაგალითად, „თაგანობის“ ნიშნები: *از اینا می خوايین یا*

؟ اینا از اب ننه مینان دن اب ننه? „აქედან/ეს/ამათგან გინდათ

حالا کی از این کت و شلوار ها می

پوشد؟ „აქლან ქი აბ ინ ქოთ ო შალვარჰან მიფუშად! „ახლა

ვინ/ვილა იცვამს ასეთ კოსტუმს/ამ კოსტუმთაგანს!“;

აგრეთვე, მაგალითისთვის, „წარმოშობა-ნათესაობის,, ნი-
მუშები: است از ایرانیان

ნაა/ირანელია“; از اهل تهرونی هستيد؟

თიღ? „თეირანის მოსახლეობიდან/ხალხიდან ხართ?/თეირანე-

ლი ხართ?“; این مرد از کارمندان ما رسیده

ქარმანდანე მან რასიღე „ეს კაცი ჩვენი თანამშრომლებიდან

მოვიდა/გამოვიდა“; یکی از قوم و خویش من

შე მან „ერთი ჩემი ნათესავებიდან/ერთი ჩემი ნათესავი,, და

მისთ.

განსაკუთრებული ყურადღების ღირსია „აგენსის, აგენ-

სურობის“ როლებრივ-სემანტიკური ჯგუფი, რომელიც არსები-

თად ქვემდებარეს, მოქმედების ავტორს ან მოქმედების წყაროს

გამოხატავს. ამ ჯგუფს ემსახურება ისეთი წინდებულები, რო-

გორიცაა: از طرف თავასოთე, توسط

აბ თარაჟე, دست, از دست დასთე, აბ დასთე, და მისთ.

მაგ.: نمایش شاهنامه توسط دانشجویان دانشگاه روی صحنه

بود „ნემანდეშე „შანჰამე“ თავასსოთე დანეშჯუდანე

დანეშგანჰ რუღე საჰნე ავარდე შოღე ბუღ „შანჰამეს“ სპექტაკ-

ლი სტუდენტთა მიერ (-თაგან) დაიდგა (დადგმულ იქნა) სცენა-ზე“; این عکس ها (از) دست لیلی بر داشته شده است

(აზ) დასთე ლეილი ბარ დაშთე შოდე ასთ „ეს ფოტოები ლეილის ხელითაა (ლეილის) გადაღებულია“. ჩვეულებრივ ასეთი აგენსები-უბრალო დამატებები ზმნათა პასიური ფორმითაა მართული: ზმნის პასიური ფორმით გამოხატული მოქმედების ავტორია ანუ წინდებულური ქვემდებარეა.

უბრალო დამატება 1-რნ თანდებულთაც გამოიხატება

1-რნ თანდებული არა მარტო ირიბ დამატებას გამოხატავს,

ზოგჯერ თანამედროვე სპარსულში, არამედ უბრალო დამატებასაც, თუმცა იშვიათ შემთხვევაში. ამ შემთხვევათაგან ზოგი ძველი ფუნქციების ასახვაა (კლასიკური ლიტერატურის ნორმა), ზოგი სტილისტური არქაიზმი, ზოგიც გაყინული ფორმა; მაგრამ ზოგი ცოცხალი სასაუბრო ენის კუთვნილებაა. კლასიკურ სპარსულ ლიტერატურაში უბრალო დამატების გამოხატველი --- 1 რნ- ძირითადად შეესაბამება მნიშვნელობით ისეთ ქართულ თანდებულებს, როგორიცაა: „თვის“, „გამო“, „გამოისობით“, „მიზეზით“, „-დმი“, „მიმართ“, აგრეთვე ხშირად „შესახებ, -ზე“.

ზოგიერთი ეს მნიშვნელობა თავს გვახსენებს თანამედროვე ენაშიც

1-რნ თანდებულთა გამოხატული უბრალო დამატებათა ჯგუფები თანამედროვე ენაში:

ა) გაყინული ფორმულები და სიტყვები, როგორიცაა: خدا را / خدا رو „ღვთის გულისათვის“; چرا

ჩერა? „რატომ, რისთვის, რისი გულისთვის?“;

ბ) იშვიათად ხმარებული ცოცხალი ფუნქციით სალაპარაკო ენაში.

არ-რ- უბრალო დამატებად თანამედროვე სასაუბრო ენის სამეტყველო ნაკადში ძალზე იშვიათად, მაგრამ გვხვდება და მისი უგულვებელყოფა არ შეიძლება, იმდენად ცოცხალი ენის შემთხვევებია. ეს იშვიათობა, თუმცა სასაუბრო, გვხვდება ცალკეულ ტექსტებში. მაგ.:

مرا می گوئید؟ مرا می گوئی؟ *მარან მიგუთიდ? მარან*

მიგუთი? „ჩემზე/ჩემს შესახებ ამბობთ/იტყვით? ჩემზე/ჩემ შესახებ ამბობ?“, (და არა კლასიკური გაგებით, ირიბი ობ.: მე მეუბნები/მეუბნებით); *اون دو تارا می گم* „იმ ორ-

ზე/იმ ორს გეუბნები/ვამბობ“; *وای خانه خراب شدم*

پسرم را! ვანი ხანე ხარან შოდამ ფესარამრან!... „ვაი სახლო, დავიღუპე ჩემი ბიჭის გულისთვის/გამო...“.

დანვრილებით არ-რ- თანდებულთან დაკავშირებული საინტერესო შემთხვევები და გამონაკლისები წინადადების სხვადასვა წევრების სფეროში იხ. აგრეთვე ქვეთავში: „არ-რ- თანდებულის სპეციფიკაციები“, (იხ. სპეციალური კონსტრუქციები).

გარემოებითი უბრალო დამატება

„მიმართულების“ და „ადგილმდებარეობის“ სემანტიკური ჯგუფი, ხშირად ემიჯნება **გარემოებებს** და **გარემოებით სიტყვებს**: ემთხვევა მათ ფორმოზრივადაც და შინაარსობრივადაც. შინაარსობრივად შესაძლებელია უბრალო დამატების გარემოებისგან გამიჯვნა, ამ შემთხვევაში – **ადგილის გარემოებებისგან**: გარემოება მოქმედების ან მოვლენის **ადგილზე** ანუ **სივრცეზე** მიუთითებს (მიმართულება და ადგილმდებარეობა), უბ-

რალო დამატება კი, – მოქმედებასთან **დაახლოებულ საგანსა და პირზე** (იხ. გარემოება). ამ **სემანტიკური ჯგუფის** უბრალო დამატებებიც **სხვადასხვა წინდებულებით ფორმდება**. ამათგან განსაკუთრებით გამოსაყოფია **ჰ-ბე და تو/تو-თუე** (საუბ. **تو** თუ).

ჰ-ბე- წინდებული სხვადასხვა წევრებს აფორმებს და მათ შორის უბრალო დამატებასაც.

تو/تو-თუ/თუე წინდებული ძირითადად აფორმებს გარემოებას და უბრალო დამატებას, ამასთანავე ორივე მნიშვნელობით: **ადგილმდებარეობა და მიმართულება**.

უბრალო დამატება ზოგადად **მართული** წევრია (იხ. მართვა: დანვრ., თუ წინდ. მაგალითებით).

ორი დასახელებული სემანტიკური შინაარსობრივი ჯგუფი უნდა გავმიჯნოთ ერთურთისგან.

ა). ადგილმდებარეობა.

უბრალო დამატება მიახლოებულია ადგილის (ადგილმდებარეობის) გარემოებასთან შინაარსობრივად, პასუხობს საგნობრივ კითხვას: მაგ.: **რაში, რაზე, რასთან**. მაგ.:

تو جنگ بو თუე/თუ ჯანგ ბუდ „ომში იყო, ომში

მოხვდა“; ეს არ ნიშნავს აუცილებლად მეზრძოლს, არამედ ომის ვითარებაში მყოფს ან შემთხვევით მოხვედრილს, მოყოლილს, გახვეულს. ამ მაგალითზე ჩანს სხვაობა გარემოებასთან: ომში მოხვედრა **სივრცობრივ ადგილს** კი არ აღნიშნავს, არამედ **ყოფნის, ყოფის გარემოს, ვითარებას**: რაში გაეხვია? (და არა სად) –

ომში; ასევე მსგავსადვე: **تو وضعیت خوب است** თუე/თუ

ვაზ'დათე ხუბ ასთ „კარგ ვითარებაში/კარგ გარემოშია,“ და მისთ.

ბ). მიმართულება.

ასევე ადგილის (მიმართულების) გარემოებასთან მოახ-

ლოებულია საგნობრივი მნიშვნელობის **تو-تუ-ნინდებულიანი** ნევრი, რომელიც პასუხობს კითხვას „რაში, რისკენ?“.

მაგალითისთვის, უბრალო დამატებად მიიჩნევა **تو-تუ** ნინდებულიანი ნევრი შემდეგ გამოთქმებში: **دو تا بز ن تو سرش** **დო თა ბეზან თუ სარაშ** „ერთი-ორჯერ უთაქე თავში“; **تو ذوقم** **დო თუ ზოყამ ხორდ** „მულამში ჩამარტყა ანუ გუნება გამიფუჭა“ და მისთ.

აქაც საქმე ეხება საგანს (უბრ.დამ.) და არა სივრცეს, სივრცობრივ ცნებას ((გარ.)**(შდრ. გარემოებები)**).

უბრალო დამატება სპარსულში, ქართულის მსგავსად, ღირსსაცნობია და **გასამიჯნია ირიბი დამატებისგან** (განსაკუთრებით, თუ ირიბი ობიექტი **ه** ბე-ნინდებულით, მოძრავი ირიბობიექტური ენკლიტიკით ან უღლებაში ზმნური მარკერით (ირიბობიექტური პირის ნიშნით) აღინიშნება).

გარემოებები

გამოიყოფა გარემოებათა შემდეგი სემანტიკური ჯგუფები: **ადგილის, დროის, ვითარების, მიზეზის, მიზნის, ზომა-წონის, კაუზალური (იძულებითი)**. შეიძლება გარემოებათა სხვა ჯგუფებიც გამოიყოს დამატებით. გარემოებითი სიტყვა არის გაუფორმებელიც (პირდაპირი, სუფთა ფუძე) და გაფორმებულიც სხვადასხვა დამხმარე ელემენტებით.

გარემოებითი სიტყვა შეიძლება იყოს სპეციალური ანუ ზმნისართული; მათ შორის იგულისხმება სხვადასხვა სპეციალური არაბული თუ სპარსული მორფოლოგიური მანარმოებლებით გაფორმებული ზმნისართებიც (იხ. ზმნისართები მორფოლოგიაში). მაგალითად: **اینجا** ინჯა „აქ“, **آنجا** ანჯა „იქ“;

დიროზ „გუშინ“, ემრუზ „დღეს“, ارسال ფარსალ „შარ-
 შან“, امسال ემსალ „წელს“; خوب ხუბ „კარგად“, بد ბად „ცუ-
 დად“, تند თონდ „სწრაფად“, تند თონდთონდ „ჩქარ-ჩქა-
 რა/საჩქაროდ“, ندرت به ბე ნოდრათ „იმვითად“, زاد به ზოდ
 ზუდ ბე ზუდ „ხშირად“, معمولاً მა'მულან „ჩვეულებრივ“, فوراً
 ჭოურან „ჩქარა, სწრაფად“, حتماً ჰათმან „უსათუოდ, უთუ-
 ოდ, აუცილებლად“, واقعاً ვაყე'ან „ფაქტობრივად, სინამდვილე-
 ში, არსებითად“, فعلاً ჭე'ლან „ჯერ-ჯერობით, დღესდღეობით“,
 قطعاً ყათ'ან „გადამწყვეტად, გადაჭრით“, بلافاصله ბელაფასე-
 ლე „მაშინვე, უშუალოდ, დაუყოვნებლივ; მუდმივად, სულ, უნ-
 ყვეტლივ“, متأسفانه მოთე'ასსეჭანე „სამწუხაროდ“, بدبختانه
 ბადბახთანე „საუბედუროდ خوشبختانه ხოშბახთანე „საბედ-
 ნიეროდ“, مذبحانه მაზბუჰანე „ტყუილად, ტყუილუბრალოდ,
 უსარგებლოდ“, بی سر و صدا ბისაროსედან „უხმაუროდ,
 უჩუმრად“, بیهودე ბიჰუდე „ტყუილად, უშედეგოდ, და მისთ.

მრ. გარემოება შეიძლება გამოიხატოს ნებისმიერი სახელი-
 თაც. გარდა ამისა, შეიძლება გვექონდეს სიტყვათშენაერთები და
 სიტყვათა მწკრივებიც, მათ შორის იზაფეთური ჯაჭვებიც. გა-

რემოება დაირთავს მიმყოლ სიტყვებს, სხვადასხვა გარემოებით მსაზღვრელებს, იზაფეთურს და უიზაფეთოს, პრეპოზიციურსა და პოსტპოზიციურს. გარემოებითი სიტყვა შეიძლება ჩაჯდეს იზაფეთურ კავშირში და/ან მიიერთოს სიტყათა მთელი ჯგუფი: წინდებულისანი, უწინდებულო, თანდებულისანი (თანდებულის იხ. ქვემოთ).

მაგ.: هر روز تابستان صبح زود من با دوستانم به دریاچه ی

ჰარ რუზე თაბესთან სობჰე ზუდ მან ბა
დაუსთანამ ბე დარაჩეღე ლაქფოშთ მირავამ „ზაფხულის ყო-
ველ დღეს დილით ადრე მე ჩემს მეგობრებთან ერთად კუსტბა-
ზე მივდივარ/დავდივარ“; امروز و فردا خیلی خوب باید کار

کنم که پس فردا خارج شهر ذتشم و دو سه روز در آنجا خوش

بگذراندم ემრუზ ვა ჭარდა ხელი ხუბ ბადად ქარ ქონამ ქე

ფასჭარდა ხარეჯე შაჰრ ბერამ ვა დო-სე რუზ დარ ანჯან ხომ
ბეგოზარანდამ „დღეს და ხვალ ძალიან კარგად უნდა ვიმუშა-
ვო, რათა ზეგ ქალაქგარეთ გავიდე და ორი-სამი დღე იქ მხია-
რულად გავატარო“; موقع رفتن به تهران این رادیو را بپس بدید

მოუყე 'ე რაჭთან ბე თეჰრან ინ რადიო(ო)ურა ბემ ფას ბედიდ
„თეირანში წასვლისას ეს რადიო უკან დამიბრუნეთ“; امسال را

ემსალრა ფედვასთე ფარის ჰასთამ
فاریس هستم

„წელს სულ/მუდმივად პარიზში ვარ „ და ა. შ.

წინდებულთა სიმრავლე გამოიყენება ყველა ამ სხვადას-
ხვა გარემოებითი სიტყვების გასაფორმებლად. ზოგი წინდებუ-
ლი იზაფეთურია, ზოგიც უიზაფეთო. გარემოებითი წინდებუ-
ლები მარტივიცაა და რთულიც. ყურადღებას იმსახურებს ზოგი
გარემოებითი წინდებულის განხილვა.

მაგ.: ადგილის გარემოებებს ყველაზე ხშირად აფორმებს წინდებულები از، به، تو/توی، در، دარ, თუ/თუთე, ბე, აზ „ში, ში, კენ; კენ; -გან, -იდან„.

توی/تو-თუ/თუთე წინდებული აფორმებს ადგილის გარემოებას: **ადგილმდებარეობას** (در დარ წინდებულის ეკვივალენტი) და **მიმართულებას** (به-ბე წინდებულის ეკვივალენტი). უმეტესნილად

توی/تو-თუ/თუთე სწორედ გარემოებით სიტყვებს აფორმებს ანუ **სივრცეს** (სივრცობრივ ცნებებს) გამოხატავს, ხოლო საგნობრივი მნიშვნელობის გამოხატვისას იგი უბრალო დამატების კუთვნილებად იქცევა (იხ. უბრალო დამატება).

თანამედროვე სასაუბრო და ლიტერატურულ ენაშიც توی/تو-თუ/თუთე **ადგილმდებარეობის** მნიშვნელობით იზაფეტური გაფორმებითაც გვხვდება და უიზაფეტოდაც. სასაუბრო ენაში ჭარბობს უიზაფეტო ვარიანტი.

ორივე ვარიანტის მაგალითები: *توی یکی بنیست بود* „ერთი ჩიხში იყო“; *این فرهنگ تو کتابخونه* „ეს ლექსიკონი საელჩოს ბიბლიოთეკაში არსებობს“; *توشه های مهم کاغذی* „მასში/აქ/იქ მნიშვნელოვანი ქაღალდებია“; *این ماهی تو* „ეს დარია ზენდეგი მიქონად“.

თევზი ზღვაში ცხოვრობს“; حيوانات درنده تو جنگل و تو

ميكند *ჰემანთე დარრანდე თუ*

ჯანგალ ვა თუ ბიბაზუნ ვა საჰრა ზენდეგი მიქონანდ „მტაცებელი ცხოველები ტყეში, უდაბნოში და ველზე ცხოვრობენ“; და მრ. სხვ.

ზოგ შემთხვევაში მყარდება ზღვრული კავშირიც უბრალო დამატების *تو/تو-თუ/თუდე-სთან*: საგნობრიობა ანუ უბრალო დამატება თუ სივრცე ანუ ადგილის გარემოება. (შდრ. უბრალო დამატება).

მოყვანილი ნიმუშებიდან თანამედროვე სასაუბრო ლიტერატურულ ენაში გვხვდება სრულიად **ანალოგიური კონტექსტები სინონიმური წინდებულებით**: ერთის მხრივ *در* დარ, მეორეს

მხრივ *تو/توی* თუ/თუდე. ანუ ადგილი აქვს წინდებულთა **გრა-**

მატიკულ სინონიმას. მაგალითად, შდრ.: *مراسم شنبه توی*

مى گيرد سفارت ماراسემე შანბე თუდე სეჭარათ ანჯამ

მიგირად „შაბათის ღონისძიება საელჩოში ხორციელდება“; *فردا*

ما در سفارت انجام مى گيرد *ჭარდა მარასემე მადარ*

სეჭარათ ანჯამ მიგირად „ხვალ ჩვენი ღონისძიება საელჩოში განხორციელდება“.

მოგვიანო კლასიკურ და გარდამავალ ენაში, მაგ., ჰექსიათებში, აღინიშნება აგრეთვე ორივე ელემენტისგან შემდგარი ორმაგი რთული წინდებული: *توى در* დარ თუდე „ში“; თანაც

ივარაუდება ორივე დასაშვები მნიშვნელობა: *تو-თუ* **ადგილმდე-**

ბარეობა/تو-თუ მიმართულება. მაგ.: بود در افشاده

پولش افشاده بود در توی حوض
ფულაშ ოჭთადე ბუდ დარ თუფე ჰოუზ „მისი ფული ჩაგდებული იყო აუზში„

تو/تو-თუ/თუფე წინდებული განსაკუთრებით გააქტიურდა თანამედროვე სასაუბრო ლიტერატურულ ენაში და ამასთანავე გააძლიერა თავისი მიმართულებითი წინდებულის ფუნქცია. კლასიკურ მწერლობაში ეს წინდებული თითქმის არ იხმარება: იშვიათად გვხვდება ზოგიერთ ძეგლში. ასეთ შემთხვევებშიც კლასიკური ენის تو/تو თუ/თუფე თანამედროვე თავისი შესატყვისის პროტოტიპულ ფუნქციებს აფიქსირებს: გვხვდება თ-თუ ფორმითაც და მიმართულების ფუნქციითაც; მაგალითად, გარკვეულწილად მიმართულებაა აღინიშნება რთულ ზმნებში: آری تو جمع آری تو ترکیب کنی, თუ თარქიბ ქონი „შეკრებ/შეკრებაში მოიყვან, მოაწესრიგებ/წესრიგში მოიყვან„.

تو/تو-თუ/თუფე წინდებული კლასიკურ სპარსულ ლიტერატურულ ენაში, როგორც წესი, ძირითადად სრული იზაფეტური კავშირითაა წარმოდგენილი. წინდებულურ სინტაგმაში თანამედროვე სასაუბრო ენაში (გოჭთაწარი-ში) კი, იზაფეტი ნორმირებულად ჩავარდნილია ანუ იხმარება წინდებულის შემოკლებული ვარიანტი; თუმცა გვხვდება სრული, იზაფეტური ვარიანტიც. შემოკლებული, უიზაფეტო ვარიანტი კი წარმატებით გადაინაცვლებს ხოლმე სასაუბრო ენიდან ლიტერატურულ ენაში: გოჭთაწარიდან (گفتاری) ნევეშთაწარიში (نوشتاری).

را-დარ უფრო დიდ სივრცეს ეხება უფრო ხშირად,

توی/تو-თუ კი უფრო მცირეს, მაგრამ ეს არ არის გამოკვეთილი დიქოტომია.

ჯამში ადგილი აქვს წინდებულთა **გრამატიკულ სინონიმიას**.

კლასიკურ სპარსულში მიმართულებითი **توی/تو-თუ**

/თუე ისეთი მაღალი ხარისხით არ აღინიშნება, როგორც დღევანდელ სპარსულში, სადაც ამ წინდებულის მიმართულებითი მნიშვნელობა მორფოსინტაქსურად ჩამოყალიბებულია და გამოკვეთილი. ნიმუშები:

توی آبی *მირავამ თუე აბ* „მივდივარ წყალში“;

همه‌مون تو *ბერიდ თუ დარამ* „შედით ზღვაში“;

ما افتادیم *ჰამემუნ თუ დამ ოფთადიმ* „ჩვენ ყველანი მახეში

ჩავცვივდით“; *ریزید می ریختید / می*

სამნვარ აბ მირიხთიდ/მირიზიდ „სამოვარში წყალს ასხამ-

დით/ასხამთ“; *یا بیایید تو یا بروید/برید/برین بیرون*

ბე(ა)აიდ თუ დან ბერავიდ/ბერიდ/ბერიან ბირუნ „ან შემოდით

შიგნით, ან გადით გარეთ“; *دو تا بزن تو سرش*

დო თან ბეზან „ერთი-ორი ჩაარტყი/ნაარტყი/უთაქე თავში“; **تو**

ذوقم زد/خورد *თუ ზოუყამ ზად/ხორდ* „გუნება-განწყობაში ჩა-

მარტყა/მომახვედრა (გემოვნებაში ჩამცა/გუნება გამიფუჭა)“;

ما نمی افتادیم *თუ დამ ნემიოფთადიმ* „მახეში არ ჩავვარ-

დებოდით/ჩავცვივდებოდით“; *آب می ریزی تو دیگ*; მირიზი
 თუ დიგ „წყალს ასხამ ქვაბში“; *اجازت پیام تو؟*; ეჯავასთ
می دود بیافتد /; „არის ნებართვა შემოვიდე შიგ“; *بیافته توش*
 მიდავად ბეაოჭთად/ბეაოჭთე თუმ „მირზის ჩა-
 ვარდეს შიგ“; *توش برید* ბერიდ თუმ „ნადით/შედით შიგ-
 ნით“; *امشب می ریم تو اپرا*; „ამ სალა-
 მოს მივდივართ ოპერაში“; *می آرم تو تهران*
 თუ თეჰრან „ნავილებ თეირანში“; *هوای خورده بیاد تو اتاق*
 ჰავან აეხორდე ბე(ა)ნდ თუ ოთაყ „ცოტა ჰაერი შემოვიდეს
 ოთახში“; *رفت تو اتاق* „ნავიდა/შევიდა ოთახ-
 ში“; *بریز* „შემობრძანდით შიგნით“; *بفرمایید تو*
 ბერიზ თუ „გადაყარე/ჩაყარე“; და სხვა მისთ. მრ.

თანამედროვე სასაუბრო ენაშიც იხმარება ეს წინდებული
 სრული იზაფეთური (იზაფეტური) სახით: მაგალითად: *می روم*
توی سماور آب „მივდივარ წყალში“; *توی آب*
می ریختید „სამოვარში წყალს ას-
 ხამდით“; *می یابد/می* *سفرات انجام* *توی* *ما* *شنبه* *مراسم*
 ხამდით“;

گيرد რუზე შანბე მარასემე მან თუჲე სეჭარათ ანჯამ

მიდაბად „შაბათს ჩვენი ღონისძიება საელჩოში ჩატარდება„.

წინდებულთა სინონიმია ორმხრივია: დღევანდელ სპარსულში გვხვდება წინდებული რა-დარ მიმართულებითი ფუნქციითაც, ანუ **ფუნქციათა გაორმაგება-გაორება** არსებითად **ორივე წინდებულს** ეხება: **تو/توی** თუ/თუჲე-საც და **რა-დარ-საც**.

მიმართულებითი რა-დარ-წინდებულის მაგალითები:

خوب هستی شما؟ شما کی میآیید در چایخانه تا در مورد تاتر

صحبت کنیم? ხუბ ჰასთი შომან? შომან ქეა მიდაბიდ დარ

ჩანახანე თან დარ მოურედე თეათრ სოჰბათ ქონიმ? „კარგად ხართ? თქვენ როდის მიდიხართ ჩაიხანაში?რომ თეატრზე ვისაუბროთ?“; **امروز یہ کاری پیش او ماد کہ نمی تونم در چایخانه**

شه فردا بیاد ممنون می شه ემრუზ აე ქარი ფიმ

უმად ქე ნემითუნამ დარ ჩანახანე ბიამ აგე მიშე ჭარდა ბიად მამნუნ მიშამ „დღეს ერთი საქმე გამომიჩნდა, ისეთი რომ არ შემძლია ჩაიხანაში მოვიდე; ხვალ თუ გამოვა მოსვლა მაღლობელი ვიქნები“; **سلام خوب هستی شما؟ من پوریا هستم می**

تونید بیایید در چایخانه تا در خواستم ببینم شما کی می

مورد تاتر صحبت کنیم? სალამ ხუბ ჰასთი შომან? მან ფურიდა

ჰასთამ მიხასთამ ბებინამ შომან ქეა მითუნიდ ბიდაბიდ დარ ჩანახანე თან დარ მოურედე თეათრ სოჰბათ ქონიმ? „სალამი,

კარგად ხართ? მე ფურია ვარ, მინდოდა მენახა თქვენ როდის მოხვალთ ჩაიხანაში? რათა თეატრის შესახებ ვისაუბროთ?„ (რეალური მობილური საუბრები: შეტყობინებათა ტექსტები).

რ-დარ მიმართულებითი ზოგჯერ კლასიკაშიც ან ჰექსა-ათების ტექსტებშიც ფიქსირდება, მათ შორის რთულ ზმნებშიც. მაგ.: **خانه برو در** ბეროუ დარ ხანე „წადი სახლში/სახლის-კენ“; **آمد در** მოჯ ამდ დარ თამავეოჯ ამად, დარ თარაჯოჯ ამად „აღელვებაში მოვიდა, აღშფოთებაში მოვიდა//აღელვდა, აღშფოთდა„ (შდრ.: წინდ. **به-ბე-: آمد** ბე გოშ ამდ ბე გუშ ამად „ადულდა/აღელვდა„); ანუ ადგილი აქვს სამივე წინდებულის **სინონიმის**: **تو، به، ر-დარ, ბე, თუ.**

შენიშვნა: არც მიმართულების **به ბე**, არც ადგილმდებარეობის **در** დარ ადგილის გარემოებებისთვის სასაუბრო ენაში ხშირად არ იხმარება: ჩვეულ მეტყველებაში ჩაშვებულია, გამოტოვებულია ანუ ელიპსირებულია. მაგ.: **می میرام رم خونه** მირამ ხუნე „შინ მივდივარ“; **منزل هستم** მანზელ ჰასთამ „შინ ვარ“; **فروشگاه** ალან ბერიდ/ბერინ ჭორუშგაჰ „ახლავე წადით უნივერსიტეტში“; **فردا بریم دانشگاه** ჭარდა ბერიმ დანეშგაჰ „ხვალ წავიდეთ უნივერსიტეტში“; **ایران بودم** ირან ბუდამ „ირანში ვიყავი“; **تهرون بودیم می ریم اصفهان** თეჰ-ბუდიმ მი რიმ ასფჰან

რუნ ბუდიმ, მირიმ ესჭაჭჭნ „თეირანში ვიყავით, მივდივართ ისფაჭჭანში“, **پاریس هستیم** ფარის ჭასთიმ „პარიზში ვართ“, და ა. შ. ეს გამოტოვება-ელიპსისი ნაკლებად ეხება **تو** თუ წინდებულს: დღევანდელ სასაუბრო მეტყველებაში მისი გამოყენება უფრო ხშირია, ვიდრე **دا** დარ-ის ან **به** ბე-სი (იმავე მნიშვნელობით).

გარემოებებად რთული ანუ შედგენილი წინდებულებიც გამოიყენება, როგორიცაა ერთზე მეტი წინდებულის ან სახელებისა და წინდებულების შემცველი შენაერთები. მაგალითად, დროის გარემოებისთვის: **بعد به** ბე ბა'დ „[რაღაცის] შემდეგ,

შემდგომ“, **از/پیش از** ყაბლ აზ/ფიმ აზ „მანამდე, ადრე,

წინ“, **از/بعد از** ფას აზ/ბა'დ აზ „შემდეგ, შემდგომ“, **از**

پیش از ჩანდი ფიმ „ცოცხალი ხნის წინ, ამასწინათ, რამდენიმე ხნის წინ“, **قبل از/پیش از** ყაბლ აზ/ბა'დ აზ ზოჭრ

„შუადღემდე/შუადღის შემდეგ, ნაშუადღევს“, და მრ. მისთ. სხვა. მაგ.: **بیست و سوم نوامبر به بعد** ბისთოსევევომე ნოვამბრ ბე

ბა'დ „23 ნოემბრის შემდეგ“; **قبل از این ماه** „ამ თვემდე, ამ თვეზე ადრე“, და მისთ.

გარემოებითი სხვადასხვა შედგენილი წინდებულები და სხვადასხვა რთული შენაერთები სპარსულში ბევრია (იხ. სალექსიკონო მუხლები).

სასაუბრო ენისთვის დამახასიათებელია წინდებულებთან **ენკლიტიკების შერწყმა გარემოებით სიტყვებში**. მაგ.: **پشتش**

، توش ، بعدش ، آخرش ، قبلش ، نزدیکش ، عقبش ، بغلش ،

توشه თუშე, თუშ, ბა'დიშ, ახერიშ, ყაბლიშ, 'აყაბაშ, ნაზ-

დიქაშ, ბაყალაშ, ფოშთაშ. „მის შიგნით, მასში, მის შემდგომ, მის ბოლოს, მის წინ, მის უკან, მის ახლოს, მის გვერდით, მის ზურგსუკან,, და სხვა.

1-რ-ნ თანდებული აფორმებს გარემოებებს

1-რ-ნ თანდებული სასაუბრო ლიტერატურულ ენაში აშკარად გვიჩვენებს გარემოებით ფუნქციებსაც: აფორმებს ძირითადად დროის ან ადგილის გარემოებებს. გარემოებითი 1-რ-ნ-

ე. წ. ხალხური მეტყველების (ამიანე-ს) კუთვნილებაა პირველ რიგში და ხალხური ენის ლექსიკონშია (ჭარჰანგე 'ამიანე) აღბეჭდილი; მაგრამ არა მარტო: ამ ფუნქციით -რა-თანდებული დიდი ხანია ლიტერატურულ სასაუბრო ენაშია გავრცელებული. სასაუბრო ენიდან ასეთი ფორმები სამწერლობო ენაშიცაა შემოჭრილი, რადგან სასაუბრო და სამწერლობო ენობრივი ფორმების ურთიერთგავლენა ორმხრივია, განსაკუთრებით დღევანდელ სოციოლინგვისტურ ვითარებაში. საზოგადოდ კი გარემოებითი 1-რ-ნ (დროის გარემოებასთან) უხვად გვხვდება გარდამავალი პერიოდის მწერლობაშიც (მაგ.: მე-19 – მე-20 სკ.-ის ძეგლებში). 1-რ-ნ-ს ამგვარი ხმარება თანამედროვე სპარსულში იმდენადაა მიღებული, რომ ეს ფორმები ირანულ სტანდარტულ სახელმძღვანელოებშიცაა მოხვედრილი .

მაგალითები: 'امروزرا منزل هستم' امشب را اینجا باش'

'كجارو نگاه می کنی؟ اینجا رو ببین! امسال را اینجا می مونم'

پارسال را پاریس بومد ემრუზრან მანზელ ჰასთამ; ემშაბრან

ინჯან ბამ; ქოჯანრო/უ ნეგანჰ მიქონი? ინჯანრო/უ ბებინ!
ემსანლრან ირან მიმუნამ; ფანრსანლრან ფანრის ბუდამ „დღეს შინ
ვარ; ამალამ აქ იყავი; საით იყურები? აქ შეხედე!; წელს ირანში

ვრჩები; შარშან პარიზში ვიყავი, და ა.შ. (იხ. 1-რან- ს მორფო-

სინტაქსური სპეციფიკაციებიც თავში: სპეციალური კონ-
სტრუქციები, სპკ).

დასკვნა. ზოგადად, **წინადადების წევრთა** სხვადასხვა
ფორმათა სინკრეტიზმი ანუ **ფუნქციური აღრევა** (ერთი ფორმა
სხვადასხვა მრავალი ფუნქციით: **მრავალფუნქციობა**), აგრეთ-
ვე **იზომორფიზმი** ან **პოლიმორფიზმი** (ერთი ფუნქციით სხვა-
დასხვა ფორმები: **სინონიმია**) ზოგადლინგვისტური მოვლენა-
ცაა და ქართული ენის ვითარებასთანაც ტიპოლოგიურად
მსგავსია. ეს ეხება პირველ რიგში **ირიბ ობიექტებს, უბრალო
დამატებებსა** და **გარემოებებს** ამდენად,
გასათვალისწინებელია: **დამთხვევა და ურთიერთაღრევა, ციკ-
ლური განმეორადობისა და ინოვაციების მოვლენები**; აგრეთვე,
**სინტაქსურ-სემანტიკური გადააზრება, მნიშვნელობის ძვრა და
სინტაქსურ-სემანტიკურ როლთა ცვლა** (მაგ., სხვადასხვა
ობიექტები რთულ ზმნებში, ქვემდებარის რთულ ფორმათა
მექანიზმები და სხვა) (იხ. აქ ზევით სათანადო პარაგრაფები;
სპეცკონსტრუქციები; იხ. მაგალითები და შესატყვისი ქართუ-
ლი თარგმანული მასალა).

წინადადების წევრთა გაფორმების სპეციფიკაციებზე
ლაპარაკია აგრეთვე სპეციალური კონსტრუქციებისადმი მიძ-
ღვნილ თავში (იხ. სპკ: კლიტიკები, თანდებული, და სხვა).

საკუთრივ სხვადასხვა **კლიტიკური გაფორმების** შესახებ
მკითხველს შეუძლია გადაამოწმოს **დიდძალი მასალა** ლიტე-
რატურის სიაში წარმოდგენილ **წყაროებშიც** (მაგ., შდრ.: რა-
დოვილსკი, ფათემი-კალაძე, სამარე, პოლიაკოვი, პოლიაკოვი-
ნასიროვი, აზფა, და სხვა; თემების, წყაროებისა და ლიტერა-
ტურის საკითხებზე იხ. აგრ., ბოლოთქმაც) (იხ. აქვე
კლიტიკური მორფების ამსახველი პარაგრაფები წინადადების
წევრებში, სინტაქსურ კავშირებში, სპეციალურ
კონსტრუქციებში და ა. შ.; იხ. ყველგან ტიპოლოგიური

პარალელების აღნიშვნა ქართული ენის ფაქტებთან: ობიექტური პირის ნიშნები, ობიექტური უღლება; ირიბობიექტური და ირიბსუბიექტური კონსტრუქციები, ინვერსია, მანის რიგი; სინტაქსურ როლთა გადააზრება).

მსაზღვრელი **მსაზღვრელ-საზღვრული** **სინტაგმა. იზაფეთი. უიზაფეთო კავშირი.** **იზაფეთური ჯაჭვები წინადადებაში**

მსაზღვრელი წინადადების **ნებისმიერი სახელური ნევრის** განმსაზღვრელი, თანმხლები ნევრია. იგი გამოიხატება ნებისმიერი სახელური ნაწილით ან ელემენტით (არსებითი სახელი, ზედსართავი, ნაცვალსახელი ან ნაცვალსახელური ენკლიტიკა, რიცხვითი სახელი); აგრეთვე, – მიმღობით და ზოგჯერ ინფინიტივითაც. მსაზღვრელი წინადადების მეორეხარისხოვანი ნევრია და შეიძლება განსაზღვრავდეს როგორც მთავარ, ისე სხვა მეორეხარისხოვან ნევრსაც. უკანასკნელი მსაზღვრელის მიმართებაში საზღვრული იქნება. საზღვრულს შეიძლება ახლდეს ერთი ან ერთზე მეტი (ორი ან მრავალი) სხვადასხვა სახისა და ფორმის მსაზღვრელი. შედეგად მივიღებთ ორი ან მეტი სიტყვისგან შემდგარ სიტყვათშენაერთებს. ყველა შემთხვევაში **მსაზღვრელ-საზღვრული** სპარსულ წინადადებაში წარმოადგენს ერთიან განუყოფელ მთლიან **სინტაქსურ ერთეულს – სინტაგმას. სინტაგმა** კარგ სწორ გამართულ გამოთქმაში ერთი ამოსუნთქვით უნდა გამოითქვას და წინადადების სხვა ნევრებისგან ორმხრივი პაუზებით გამოიყოფა. გარდა ამისა, ყველა დამხმარე ელემენტი, რომელიც მთელ სინტაგმას მიემართება, გატანილია მთლიანი სინტაგმის ფარგლებს გარეთ და დაერთვის სინტაგმის თავკიდურ ან ბოლოკიდურ ნევრს. მაგალითად, თავკიდურად იქნება ზოგი წინდებული; ბოლოკიდური იქნება თანდებული, ენკლიტიკები, განუსაზღვრელობის არტიკლი, აბსტრაქტულობისა და წარმოშობა-წარმომავლობის სუფიქსები და ა. შ. ეს ელემენტები ან მსაზღვრელს მიერთვის ან საზ-

ღვრულს (მაგალითები ქვემოთ).

მსაზღვრელი განიჩევა ორი ძირითადი სახის, **შინაარსის** მიხედვით: ა) დეტერმინატული: ვითარებითი ან მიმართებითი; ბ) კუთვნილებითი ანუ ატრიბუტული მსაზღვრელი.

დეტერმინატული მსაზღვრელი: ვითარებითი ან მიმართებითი. ამ ჯგუფების მსაზღვრელები გამოხატავენ საზღვრულის ყოველგვარ თვისებას, დამახასიათებელ ნიშანსა და მიმართებას საგნებთან (მაგ., მასალას).

მაგალითად: شهر بزرگ შაჰრე ბოზორგ „დიდი ქალაქი“;

کوه فشنگ ქუჩრეე ყაშანგ „ლამაზი ქუჩა“; انسان عاقل „ლამაზი ადამიანი“;

گوشواره طلائی / طلائی „ჭკვიანი კაცი/ადამიანი“;

სურთკ აჰნი გუშვარეე თა(ე)ლა(ე)ი „ოქროს საყურე“;

زبان کودکی რათაქე აჰანი „რკინის ნიღაბი“;

هوای جنگلی ჰავაჲე ჯანგალი „ბავშვური/ბავშვის ენა“;

پنج نفر „ცხუთი/ცხუთი პირი“; كتاب ده დაჰ ქეთაჰ „ათი ნიგნი“;

ფანჯ ნაჰარ „ხუთი პიროვნება“; და მისთ.

კუთვნილებითი ანუ ატრიბუტული მსაზღვრელი აღნიშნავს, თუ რას ან ვის მიეკუთვნება ან ეკუთვნის საზღვრული. ეს აღნიშნება როგორც დამოუკიდებელი სახელებით, ასევე ნაცვალსახელური ენკლიტიკებით.

მაგალითად: خانه من ჩენი სახლი“; منزل

شما მანზელე შომა „თქვენი ბინა/სახლი“; کتابم ჩემი

ნიგნი“; ميوه باغ „მისი ღიმილი“; لابلخندش

ბაყ „ბაღის ხილი“; *جنگل هوای* ჰავანე ჯანგალ „ტყის ჰაერი,,

(შდრ. ზევით დეტერმინაცია: სუფიქსიანი *جنگلی* ჯანგალი „ტყიური/ტყისა,,); და სხვა.

კუთვნილებით მსაზღვრელში იგულისხმება განზოგადოებული მიკუთვნებაც, მიკუთვნება ფართო გაგებით, როგორცაა: *دانشجو زندگی* ზენდეგე დანეშჯუ „სტუდენტის ცხოვრება“; *زبان کودکان* ზაბანე კუდაქან „ბავშვების/ბავშვთა ენა,,

(შდრ. ზევით დეტერმინაცია: სუფიქსიანი *کودی* კუდაქი „ბავშვური/საბავშვო,,); *سرود گرجیان* სორუდე გორჯიან „ქართველების/ქართველთა სიმღერა“;

موسیقی ایرانیان მუსიკიე ირანიან „ირანელთა მუსიკა“; *لباس دختران/دخترانه* ლებასე დოხთარან/დოხთარანე „ქალიშვილთა/გოგოების ტანისამოსი“;

და მისთ.

გ). ცალკე ჯგუფად გამოიყოფა **სახელწოდების, დასახელების, სახელდების, დანართული შინაარსის მსაზღვრელები**. მაგალითად: პირის, გეოგრაფიული, ასტრონომიული, თარიღის აღმნიშვნელი და სხვა. ფორმალურად დანართული ტიპის მსაზღვრელები პირველი ორი ჯგუფისგან განსხვავდება.

მაგალითად: *شهر تهران* შაჰრე თეჰრან „ქალაქი თეირანი“; *شهر تفلیس* შაჰრე თეფლის „ქალაქი თბილისი; შდრ.: „თბილისქალაქი“; *آقای حسن* აყანე ჰასან „ბატონი ჰასანი“; *خانم*

هلن ხანუმე ჰელენ „ქალბატონი ჰელენი“; ماہ آوریل მანკე

პერილ „აპრილის თვე“; شاه عباس ملكہ „შაჰ-აბასი“;

تامار მალექეჟე თამარ „თამარ მეფე/მეფე თამარი,, და მისთ.

(აქ შდრ. სახელდებითი სინტაგმის ორი წყობა ქართულშიც) (იხ. სახელდების სპეციალური კონსტრუქციაც).

ყველა სახის მსაზღვრელთა უმრავლესობა, – არა ყველა, – სპარსულში საზღვრულს **იზაფეთური კავშირით** უკავშირდება (იხ. იზაფეთი მორფოლოგიაში). მსაზღვრელ-საზღვრული ამგვარად იზაფეთური კავშირის საფუძველზე აყალიბებს **იზაფეთურ კონსტრუქციას**. იზაფეთური კავშირი და იზაფეთური კონსტრუქცია მსაზღვრელ-საზღვრულის ურთიერთმიმართების გაფორმების **უნივერსალური საშუალებაა**, რადგან შეუძლია გამოხატოს მსაზღვრელსა და საზღვრულს შორის ნებისმიერი სახის ურთიერთობა (იხ. მაგალითები ზევით).

მიუხედავად ამისა, იზაფეთი და იზაფეთური კავშირი, იზაფეთური კონსტრუქცია, არ არის მსაზღვრელ-საზღვრულს შორის ურთიერთობის გამოხატვის ერთადერთი საშუალება. გვაქვს **უიზაფეთო კავშირების ტიპებიც**. პირველ რიგში, ნაცვალსახელური ენკლიტიკური ელემენტების მეშვეობით გამოხატული კუთვნილება (იხ. ენკლიტიკები, ენკლიტიკების ფუნქციები). ამ შემთხვევაში ენკლიტიკა ასრულებს იმავე ფუნქციას, რასაც იზაფეთური ნაცვალსახელი ან სხვა სახელი. ესაა კუთვნილების გამომხატველი ნაცვალსახელის ან სახელის გრამატიკული სინონიმი; ხოლო იზაფეთური **კუთვნილებითი სინტაგმა** მთლიანობაში სინტაქსურად ენკლიტიკური საზღვრულის

ტოლფარდია, მაგ., შდრ.: کتابش / او ქეთაბე უ/ქეთაბაშ

„მისი წიგნი“; کشورمان / کشور ქეშვარე მან/ქეშვარემან/ქეშ-

ვარემუნ „ჩვენი ქვეყანა“; دخترم / دخترم დობთა-

რამ/დობთარე მან „ჩემი ქალიშვილი,, და მისთ.

კუთვნილებითი მსაზვრელი ყოველთვის იზაფეთუ-
რია და შესაბამისად სიტყვათა რიგის მიხედვით საზღვრულის
მიმართ პოსტპოზიციურია ან ენკლიტიკური. იზაფეთური კონ-
სტრუქცია რიგით საზღვრული--მსაზღვრელი ან ენკლიტიკური
მსაზღვრელები კუთვნილების გამოხატვის ერთადერთი ფორ-
მაა. **თანამედროვე სპარსულის ნორმით**, ერთადერთი და ფიქსი-
რებულია აქ მსაზღვრელ-საზღვრულის პოსტპოზიციური რი-
გიც: **კუთვნილების მსაზღვრელი ანუ ატრიბუტული მსაზღვრე-
ლი მოსდევს საზღვრულს.**

გაცილებით უფრო რთულადაა საქმე **დეტერმინატული**
და **დანართული** მსაზღვრელის შემთხვევაში: აქ იზაფეთური
კავშირიც გვაქვს (უმეტესწილად) და გარკვეულ შემთხვევებში,
– უიზაფეთოც. შესაბამისად, რიგიც ორგვარი იქნება: იზაფე-
თური-პოსტპოზიციური (მსაზღვრელი მოსდევს საზღვრულს)
და უიზაფეთო-პრეპოზიციური (მსაზღვრელი უსწრებს საზ-
ღვრულს).

მაგალითად: **بلند کوه کوه** ბოლანდ „მაღალი მთა“;

هلوی شیرین ჰოლუჲე შირინ „ტკბილი ატამი“; **کیف مادم** კიჲე

مَدَارَام „დედაჩემის ჩანთა“; **این مسافرت** ინ მოსაჲფერათ „ეს

მოგზაურობა“; **سی دانشجو** სი დანეშჯუ „ოცდაათი სტუდენ-

ტი“; **همه زن** ჰამე ზან „ყველა/ყოველი ქალი“; **هزینه** ჰარ

ბაჩ(ჩ)ე „ყოველი ბავშვი“; და მისთ.

უიზაფეთო ანუ პრეპოზიციული ნყობის მსაზღვრელ-
საზღვრულს (სინტაგმას) განაპირობებენ შემდეგი მსაზღვრე-
ლები: რაოდენობითი რიცხვითი სახელები, ჩვენებითი ნაცვალ-
სახელები; თვლის აღნიშვნა, ნუმერაცია; ზომა-წონის, სიგრძისა
და სხვა ერთეულები; კითხვითი ნაცვალსახელები; განსაზ-
ღვრებითი, განუსაზღვრელი, უარყოფითი ნაცვალსახელები;
ზედსართავი სახელის აღმატებითი ხარისხი ერთადერთობის

აღნიშვნის შემთხვევაში; امين ომინ- და اين ინ-სუფიქსიანი რიგობითი რიცხვითი სახელი; ზოგიერთი ზედსართავი, მათ შორის اين ინ-სუფიქსიანი;

ნორმატიულად უიზაფეთოა განსაზღვრებითი და განუსაზღვრელი ნაცვალსახელების დიდი ნაწილი; ჩვენებითი ნაცვალსახელები; კითხვითი, უარყოფითი ნაცვალსახელები და სხვა.

მაგალითები: پنج دانشجو ფანჯ დანეშჯუ „ხუთი სტუდენტი“; آن معلم ინ დანეშჯუ „ეს სტუდენტი“; *مواضعم* „ის ლექტორი/მასწავლებელი“; *داه نفر مسافر* დაჰ ნაჰარ მოსაჰერ „ათი (კაცი) მოგზაური“; *دو دانه /دونه // دو تا كيف* დო დანე/დუნე//დო თა ქიჰ „ორი (ცალი) ჩანთა“; *چهار كيلومتر* „სამი კილომეტრი“; *كدام شهر؟* „რომელი ქალაქი?“; *چند دلار؟* „რამდენი დოლარი?“; *چرا خبر؟* „რა ამბავი?“; *چرا خبره؟* „რა ამბავია?“; *هر چه* ჰარ ბაჩე „ყოველი ბავშვი“; *كس* „ყოველი ადამიანი“; *شب همه روز* „ყოველი ღამე, ყოველი ღამე; ყოველდღე, ყოველღამე“; *هيچ* „არავინ“; *بزرگترین شهر* ბოზორგთარინ შაჰრ

„უდიდესი//ყველაზე დიდი ქალაქი“; آثار قشنگترین ყაშანგთა-
 რინ ასარ „ულამაზესი ძეგლები“; درس پنجمين ფანჯომინ
 დარს „მეხუთე გაკვეთილი//ლექცია“; اولین دفعه ‘ავვა-
 ლინ ბარ, ავეალინ დაჭ’ე „პირველად/პირველ ჯერზე; პირველი
 ჯერი//შემთხვევა“; مرحله نخستين ნახოსთინ მარჰალე „პირ-
 ველი ეტაპი//ციკლი“; كار آخريں ახარინ ქარ „ბოლო//უკანას-
 კნელი საქმე“; اينجور // اينگونه // اينجورى لباس //
 აჯურ/ინჯური ლებას „ასეთი//ამგვარი//ასეთნაირი ტანსაცმე-
 ლი“; کدام كتاب ‘კდამ ქოდამ ქეთაბ? ქოდამ საბუნ?
 „რომელი წიგნი? რომელი საპონი?“; چه صابونى
 „რა/რომელი საპონი?“;
 იმავდროულად, ზოგი ელემენტი ამ ჩამონათვალიდან
მეორე ვარიანტსაც გვიჩვენებს: პოსტპოზიციურს, მაგ.: ნაც-
 ვალსახელი كدوم / کدام ქოდამ/ქოდუმ სასაუბრო ენაში: چراق
 ؟ كدومه؟ دزد كدومه؟ ჩერაყე ქოდუმე? დოზდე ქოდუმე? „რომე-
 ლი ნათურა(ა)? რომელი ქურდი(ა)?„ (იხ. ქვემოთ მაგალითები).
 მრავლობითი რიცხვის ნიშნებიც და განუსაზღვრელო-
 ბის არტიკლი – ی ი-ც საზღვრულს ერთვის პრეპოზიციული
 ნყობის პირობებში. მაგ., შდრ.: مرد خوب / مرد خوبى მარდი
 ხუბ/მარდე ხუბი „ერთი (ვინმე) კარგი კაცი“; داشجویى ممتاز

დანეშეუ'ი მომთაზ/დანეშეუე მომთაზი „ერთი (კარგი) წარ-
ჩინებული//გამორჩეული სტუდენტი“; *دختران زیبا* დობთარანე
ზიბან „მშვენიერი ქალიშვილები“; *مسجدهای قشنگ* მას-
ჯედჰანე ყაშანგ „ლამაზი მეჩეთები„.
მრავლობით რიცხვში მსაზღვრელის შეთანხმება ჩვეუ-
ლებრივ არ ხდება. მაგ.: *خوبی انسان* ენსანჰანე ხუბ „კარგი
ადამიანები“; *چشمهای سبز* ჩაშმჰანე საბზ „მწვანე თვალები“;
خانمان محترم ხანუმანე მოჰთარამ „პატივცემული ქალბატონე-
ბი„.

განუსაზღვრელი არტიკლი *ای/ی-* საზღვრულს თუ
ერთვის, იზაფეთი იკარგება, მაგრამ არტიკლის მსაზღვრელთან
გადასმის შემთხვევაში იზაფეთი აღდგება, არტიკლი კი მთლიან-
ნი სინტაგმის კუთვნილება ხდება. მაგ.: *انسان خوب / انسانی*
انسان خوبی / *انسان خوبی* > *ენსანე ხუბ* > *ენსანი ხუბ* > *ენსანე ხუბი*
„კარგი ადამიანი„.

იზაფეთური სინტაგმის *ای-*არტიკლი შეიძლება მტკიც-
ებშიც მონაწილეობდეს და უფრო გამოყოფას, გარკვეულო-
ბას უსვამდეს ხაზს. მაგ., ფრაზა: *دختر خیلی خوبی* დობთარე
ხელი ხუბიე „ძალიან კარგი გოგოა (ერთი/ერთგვარი)„. განუ-
საზღვრელის ნაცვლად აქ გარკვეული გვაქვს.
(იხ. იზაფეთი მორფოლოგიაში).

ზოგიერთი ტიპის მსაზღვრელ-საზღვრული მთლიანობა-
ში შეიძლება გარემოებაც იყოს წინადადებაში. ასეთებია, მაგ.:

روز همە ڤامه رههه, شب همە ڤامه ماب, صبح همە ڤامه سوڤڤ,

روز ڤاره رههه, ماه ڤاره ماب, سال ڤاره سالد „ყოველდღე,

ყოველდღე, ყოველ დღით, ყოველთვე, ყოველ წელიწადს“; და მისთ. ესაა იგივე მორფოლოგიური ზმნისართები, წინადადებაში გარემოებითი შინაარსის მატარებელი (იხ, შდრ.; გარემოებები).

მხოლოდ **ზოგადი წესებით** იზაფეთური თუ უიზაფეთო გამოყენების სურათი არ ამოიწურება. საცოდნელია ერთისა და იმავე სიტყვებისთვის **ორვარიანტული** ხმარების წესებიც და აგრეთვე სხვადასხვა სიტყვათა **სპეციფიკური პატარ-პატარა ჯგუფების** ან **ცალკეული სიტყვების** გამოყენების შემთხვევები (იხ. ქვემოთ).

საქმე ისაა, რომ **ნორმირებული უიზაფეთო პრეპოზიცი**, რომლის ძირითადი ზოგადი წესები ზემოთაა მოკლედ ჩამოთვლილი, მკვეთრად უნდა გავარჩიოთ და გავმიჯნოთ **ინვერსიისგან** ანუ ნორმირებული იზაფეთური პოსტპოზიციური წყობის დარღვევისაგან. რეალურად ინვერსია დასაშვებია პოეზიაში; არც თუ იშვიათად გვხვდება კლასიკურ მწერლობაში; ასევე შეიძლება შეგვხვდეს მხატვრულ პროზაში და სხვა ამგვარ შემთხვევებში. აგრეთვე არის წმინდა **სასაუბრო ენის** კუთვნილი **ინვერსიებიც**.

ჩვეულებრივ მეტყველებაში ნორმა უფრო ხშირად მტკიცედაა დაცული და არც სასაუბრო ენა გვიჩვენებს ამ მხრივ დიდ დარღვევებს. მეორეს მხრივ, რაც შეეხება ნორმით გათვალისწინებულ პრეპოზიციას, ფაქტობრივად ნორმირებული პრეპოზიციის **მირთვისთან** არის გათანაბრებული, რადგან პრეპოზიციური მსაზღვრელი **ყოველგვარი გაფორმების გარეშე** სინტაქსურად უკავშირდება საზღვრულს.

ზოგი სიტყვა **ორივე ვარიანტს** აწარმოებს, – **იზაფეთურ და უიზაფეთო სინტაგმას**. ამასთან, გარკვეულ შემთხვევებში მსაზღვრელ-საზღვრულის რიგი უცვლელი რჩება. აქ მსაზღვრელთა თუ საზღვრულთა სხვადასხვაგვარი ჯგუფები იგულისხმება. ასეთია, მაგალითად, დროის აღმნიშვნელი სხვადას-

ხვა სახელები და ზმნისართები, რიგი ნაცვალსახელებისა და სხვა.

მაგალითად: *پیش سال دو دو سال* ფიშ „ორი წლის წინ,,
(უიზაფეთო); *قبل سال دو دو سال* ყაბლ „ორი წინა წელი“;
پیش شش ماه შემ შმშ მანჷ ფიშ „ექვსი თვის წინ“; *قبل شش ماه* შემ
მანჷ ყაბლ „ექვსი წინა წელი“; *پنج هفته* ყანჯჷ ჰაჭთეჷ
ყაბლ „წინა ხუთი კვირა“; *پنج هفته پیش* ყანჯჷ ჰაჭთე ფიშ „ხუ-
თი კვირის წინ“; *بعد روز* რუზე ბა’დ „შემდეგი დღე“; *ده سال*
დაჷ სალ ბა’დ „შემდეგი ათი წელი“; *پیش روز* ფიშ „წინა ორი დღე“;
دو روز ფიშ „ორი დღის წინ“; *روز همه* ჰამეჷ რუზ „მთელი დღე“; *روز همه* ჰამე რუზ
„ყველა დღე/ყოველი დღე, ყოველდღე“; *همه کس* ჰამე ქას; *همه*
کارگر ჰამე ქარგარ „ყოველი ადამიანი; ყველა/ყოველი მუშა“;
همه کسان ჰამეჷ ქასან; *همه کارگران* ჰამეჷ ქარგარან „ყველა
ადამიანი; ყველა მუშა (ანუ: ყველანი და არა ყოველი)“; *بعض*
دانشجویان ბა’ზე დანეშჷჷჷჷჷჷჷ „ზოგი სტუდენტი//ნაწილი სტუ-
დენტებისა,, (იზაფეთური); *بعض اوقات* ბა’ზე ოჷყათ „ზოგ-

بزرگتر دو نمبره کوچکتر هغه نومبره ქუჩეკეთარ; დო ნომრე ბო-
ზორგთარ „ერთი ნომრით პატარა/ნაკლები; ორი ნომრით დი-
დი/მეტი“.

უიზაფეთო და პრეპოზიციულია განუსაზღვრელი ნაც-
ვალსახელი **فلان** **ڦولان** „მავანი, ვინმე, ვილაც“; მაგ.: **فلان مرد**
ڦولان მარდ „მავანი/ვილაც კაცი“;

იზაფეთური და პოსტპოზიციურია ზედსართავები **زياد**
ზიჲდ და **بسيار** **ბესჲარ** „ბევრი, მრავალი“; **زيد** **მარდომე**

ზიჲდ//ბესჲარ „ბევრი//მრავალი ხალხი“; იმავდროულად **بسيار**
ბესჲარ ზმნისართის მნიშვნელობით პრეპოზიციულია და უიზა-
ფეთო ანუ მირთული: **بسيار خوب** **ბესჲარ ხუბ** „ძალიან კარ-
გი//ძალიან კარგად“;

ხოლო ამავე მნიშვნელობის ზედსართავი **ხეღლი** პრეპო-
ზიციულია და უიზაფეთო, ამასთანავე გავრცელებულია თანა-
მედროვე სასაუბრო ენაში: **ا شخص خيلي ههღلي** **აშხას „მრავა-**

ლი ადამიანი/პიროვნება“; اجناس خيلي ههღلي „ბევრი სა-
ქონელი“; **خيلي ههღلي** **სოჰბათ** „ბევრი//დიდი ლაპარა-

კი, საუბარი“ (მაგ.: خيلي ههღلي **სოჰბათ** **ბუდ** „ბევ-
რი//დიდი ლაპარაკი იყო/შედეგა“); **خيلي ههღلي** **გამოიყენება**

მსაზღვრელის მსაზღვრელადაც: خيلي ههღلي **ბეჰთარ**

ხალხი“; *اشخاص كليه* ქოლლიფეჟე აშხას „ყველა ადამიანი/მთელი ხალხი“;

ასევე პრეპოზიციულია და იზაფეთური განსაზღვრებითი ნაცვალსახელი *عموم* ომუმ „მთელი//ზოგადი“; *اهالي* ომუჟე აჰალი „მთელი მოსახლეობა“;

ზედსართავი *كمى* ქამი „ცოტა,“ დაისმის საზღვრულის წინ და უიზაფეთოა: *كمى* ქამი ნან „ცოტა პური“; *آب* ქამი აბ „ცოტა წყალი“; მას შეიძლება დაერთოს წინ ასევე უიზაფეთოდ რაოდენობითი რიცხვითი სახელი *يه / يك* ექ/ეჟე „ერთი“, დამატებითი **მეორადი მსაზღვრელის** სახითა და მნიშვნელობით; შედეგად გამოდის **ორმაგი მსაზღვრელი**: *كمى* *يه* ეჟ ქამი „ცოტა/სულ ცოტა/რალაც ცოტა/ცოტაოდენი“; *كمى* *يه* ეჟ ქამი ნან „სულ ცოტა/ცოტაოდენი პური“; *كمى* ქამი-ს სინონიმი ამგვარ სინტაგმაში არის აგრეთვე ზედსართავი *خر* ხორდე „ცოტა, ცოტაოდენი,“ *خر* ხორდე ზედსართავსაც ასევე შეიძლება დაერთოს რიცხვითი სახელი *يه / يك* ექ/ეჟ: *يه / يك* *خر* ექ/ეჟ ხორდე „ცოტაოდენი,“ მაგ.: *يه* *خر* *ميوه* ეჟ ხორდე მივე „ცოტაოდენი ხილი,“.

كمى *يه* ეჟ ქამი და *خر* *يه* ეჟ ხორდე სინტაგმები გარე-

მოებებადაც გვევლინებიან: به (زبان)فارسی یہ خردہ حرف می
 یہ کمی بلم (ზაბანე) ჭარსი ეე ხორდე ჰარჭ მიზანამ;
 زبان عه ؤამი ბალადამ ზაბანე ჭარსირა;
 عه ؤამი/ეე ზაბანე ჭარსი فارسی یہ کمی / یہ خردہ می دونم
 ხორდე მიდუნამ; عه ხორდე ჰავან ბეად
 თუ; عه ؤამი სარმან ხორდამ „ცოტას ვლა-
 პარაკობ სპარსულად; ცოტა/ცოტაოდენი ვიცი სპარსული ენა;
 ცოტა ჰაერი შემოვიდეს; ცოტათი გავცივდი“;

მაგრამ იგივე სიტყვა کمی ؤამი სახელური მნიშვნელო-
 ბით „ცოტა რაოდენობა„ იზაფეთს ითხოვს იმავე პოზიცია-
 ში: عه ؤამიეე ფულ „ცოტა რაოდენობა ფულისა“;

განსაზღვრებითი ნაცვალსახელები فرد فرد
 ჭარდჭარდ, عه ؤამიეე „თვითოეული მათგანი„ წინ დაის-
 მის და იზაფეთურია: عه ؤამიეე „თვითოეული მათგანი“;
 عه ؤამიეე „თვითოეული მათგანი“;

შეიძლება პოსტპოზიციურიც იყოს: عه ؤამი
 „სრული/მთელი სამი საათი“;

მთელი რიგი ამგვარი ნაცვალსახელებისა და ზედსარ-
 თავებისა ან არსებითი სახელებისა, რიგს იცვლის სინტაგმაში

და ხან **მსაზღვრელად** გვევლინება, ხანაც **საზღვრულად**, მაგ., შდრ.: **احترام با کمال میل** 'ბა კამალე მიელ, ბა ქამალე ეჰთერაშ „სრული სურვილით/სიამოვნებით; სრული პატივისცემით“; **حد کمال به** ბეჰადდე ქამალ „სრული ზომით//საზღვრით (სრულიად, სავსებით)“; **اوقات اكثر اქსარე ოუყათ** „მეტი ხანი, მეტი დრო//მეტხანს, მეტნილად“; **اكثر اქსარიე დანშجويان** „სტუდენტთა უმრავლესობა//უმეტესობა“; **حد اكثر** ჰადდე აქსარ „უკიდურესი, უმეტესი ზომა//საზღვარი; ზედა ზღვარი“; **اكثر به** ბე ჰადდე აქსარ „უმეტესნილად, უმრავლესად; უკიდურესი ზომით, უმეტესი ზომით/საზღვრით; ზედა ზღვარზე/ზღვარით“; **عقلً اساتيد** აყალლე ასათიდ „პროფესორთა უმცირესობა“; **حد عقلً** ჰადდე აყალლ „უმცირესი ზომა/საზღვარი; ქვედა ზღვარი“; **عقلً به** ბე ჰადდე აყალლ „უმცირესად, უკიდურესად ნაკლები ზომით/საზღვრით; ქვედა ზღვარით/ზღვარზე“; და მისთ. **ორივე** ტიპის **ვარიანტი** აქ **იზაფეთურია**. შინაარსობლივად კი აღსანიშნავია, რომ მოყვანილი სინტაგმები ანარმოებენ როგორც **მსაზღვრ-საზღვრულებს მსაზღვრელისთვის**, ასევე **მსაზღვრელ-საზღვრულებს გარემოებისთვის** ანუ **გარემოებით მსაზღვრელ-საზღვრულებს**, მაგ., იხ.: **عقلً به حد اكثر** 'ბე ჰადდე აქსარ, ბე ჰადდე აყალლ „მაქსიმუმად/მაქსიმალურად; მინიმუმად/მინიმალურად“, და სხვა. **მსაზღვრელ-საზღვრულს** აქ **წინდებულიც** ერთვის ანუ ფიქსირ-

დება წინდებულური სინტაგმაც.

წინდებულურები: ‘ به ‘ از აზ, ბე, ანუ წინდებულნიანი მსაზღვრელი. მსაზღვრელი არა ოდენ იზაფეტიანი-უიზაფეთოა, არამედ წინდებულნიანიც: ‘ بعضی از ‘ برخی پس از

/ بعد از ‘ بیش از ‘ حد ‘ به ‘ از ‘ ბა ‘ ზი აზ, ბარხი აზ, ბე ჰადდ, ფიშ აზ, ბა ‘ დ/ფას აზ „ზოგი –თაგანი“; „ზომამდე; მანამდე, შემდეგ„. როგორც აქ ჩანს, სხვადასხვა წინდებულური შენაერთები ფრაზაში მსაზღვრელის გარდა გარემოებების სახითაც გამოიყენება.

პოსტპოზიციურია და იზაფეთური (იზაფეტური) ნაცვალსახელი ან ზედსართავი **دیگر/دیگر** დიგარ/დიგე „სხვა,

მეორე, სხვანაირი, შემდეგი, დანარჩენი„ და მისთ.: **روز دیگر** რუზე დიგარ „სხვა დღე; მეორე დღე, შემდეგი დღე„ (**მსაზღვრელის სინტაგმა**) ან „სხვა დღეს; მეორე/შემდეგ დღეს; ერთი დღის შემდეგ„ (**გარემოებითი მსაზღვრელის სინტაგმა**).

دیگر/دیگر დიგარ/დიგე-ით ნაწარმოები **გარემოებითი**

მსაზღვრელები (გარემოებითი შენაერთები): **یک / یه روز**

دو روز دیگر/دیگر დუ როზ დიგარ/დიგე, **سه** სე

دو ماه دیگر/دیگر დუ მაჰ დიგარ/დიგე, **ده سال دیگر/دیگر** დე

რუზე დიგარ/დიგე, **سه** სე ჰაჭთეჟე დიგარ/დიგე, **دو** დუ მანჰე დიგარ/დიგე, **دا** და ჰ სალე დიგარ/დიგე „ერთი დღის, ორი დღის, სამი კვირის, ორი თვის, ათი წლის შემდეგ/მერე„.

ამავე დროს იმავე სიტყვას აქვს სხვა მნიშვნელობებიც, როცა ის სახელების წინ პრეპოზიციულ ადგილს იკავებს

და მირთვის წესით უკავშირდება: **ჰიჯ დიგრ/დიგარ/დიგე**

ჰინ „სხვა არაფერი“; **ჰე/ჰიჯი ? დიგრ/დიგარ/დიგე ჰე/ჰი?**

„კიდევ რა?“; **ჰეტრ დიგრ/დიგარ/დიგე ბეჰთარ** „კიდევ

უკეთესი, უფრო კარგი“; (იხ. აგრ.: **დიგრ/დიგარ/დიგე** ნა-
წილაკის სხვადასხვა სინტაქსური ფუნქციები: იხ. წინადადებები
შინაარსის მიხედვით).

ამ სქემითვე, პრეპოზიციულადაა ნაწარმოები კომპოზი-
ტები **დიგრ/დიგარ გონე**, **დიგრ/დიგარ გონე**, **დიგარ გუნე**, **დიგარ გუნე**, „სხვანაირი,
სხვაგვარი (სხვანაირად, სხვაგვარად)„. რომლებიც უკვე ერთ
ცნებას გამოხატავენ.

ზოგიერთ მსაზღვრელურ და გარემოებით შენაერთებში

დიგრ/დიგარ დიგარ/დიგე უიზაფეთო პოსტპოზიციურ პოზიცი-

ასაც იკავენს: **ჰიჯ კს დიგრ/დიგარ** **ჰიჩქას**, **დიგარ/დი-**

გე, **ჰიჯ/დიგრ/დიგარ** **ჰერგზ/ჰიჩქაყთ** **დიგარ/დიგე**

„მეტად/მეტი არავინ, მეტად/მეტი არასდროს,, და მისთ. შდრ.
დასაშვები შებრუნებული რიგიც იმავე მნიშვნელობით:

ჰიჯ/დიგრ/დიგარ. საქმე ისიცაა, რომ **დიგრ/დიგარ** დი-

გარ/დიგე ნაცვალსახელი სხვადასხვა შინაარსის წინადადებებ-
ში **მრავალფუნქციურ მორფოსინტაქსურ ელემენტად**, **ნაწილა-**

კადაც გადაიქცევა (იხ. **დიგრ/დიგარ** **დიგარ/დიგე** ნაწილაკის სინ-

ტაქსური ფუნქციები: იხ. წინადადებები შინაარსის მიხედვით).

იმავდროულად, **ნაწილაკური მნიშვნელობის**

დღე/დღე დიგარ/დიგე ზოგჯერ იზაფეთს აჩენს, მაგ.:
დღე/დღე დიგარ/დიგე „კიდევ“: დღე/დღე დღე დაჰ დაჰ
დღე/დღე დიგარ/დიგე „კიდევ ათი დღე (სხვა ათი დღე-
რი)“; იგივე ფრაზა ასეც შეიძლება გამოითქვას: დღე და
დღე/დღე დიგარ/დიგე დაჰ დღე „კიდევ ათი დღე“, (უი-
ზაფეთო პრეპოზიცი: ნანილაკური დღე/დღე დიგარ/დიგე).

დღე/დღე დიგარ/დიგე ნანილაკისა და სხვა ამგვარ
ელემენტთა სხვადასხვა მნიშვნელობები დაწვრილებით აღწე-
რილია თავში: „ნინადადებები შინაარსის მიხედვით,“ (იხ.).

ზოგი სინტაგმა, რომელიც აშკარა ინვერსიულ რიგს ამ-
ჟღავნებს (მსაზღვრელ-საზღვრული), ფაქტობრივად გარკვეუ-
ლი ცნების გამომხატველ სიტყვათშენაერთადაა ქვეული, მაგ.:

روز نوره „ახალი წელი (სიტყვ. „ახალი დღე“; დღესასწა-
ლის სახელწოდება საკუთარ სახელადაა ქვეული ფაქტობრი-
ვად)“, (მდრ. ნორმატიული რიგი: روز نو ‘سال نو

ساله نو „ახალი წელი“); უკეთესი მაგალითებია چاله آوچه

ჩაყალე ალუჩე „მკუხე ალუჩა“; چاله بادم ჩაყალე ბადამ
„მკუხე ნუმი“.

კვირის, თვის, საუკუნის, წლის აღმნიშვნელი სახელები
გარემოებით შენაერთებში ლიტერატურული ნორმით ერთ-ერთ
ვარიანტში იზაფეთს იჩენენ, მეორეში კი უიზაფეთოა: يك قرن

قبل ექვ ყარნე ყაბლ „ერთი წინა საუკუნე“; **یک قرن پیش** ექვ
 ყარნ ფიშ „ერთი საუკუნის წინ“; **هزار سال بعد** ჰაზარ სალე
 ბა'დ „შემდგომი ათასი წელი“; **بعد هزار سال** ჰაზარ სალ ბა'დ
 „ათასი წლის შემდეგ“; **سه ماه قبل** სე მასჰე ყაბლ „წინა სამი
 თვე“; **پنج روز بعد** პანჯ როზ ბედ „სამი თვის წინ“; **پنج روز بعد**
 ფანჯ რუზე ბა'დ „შემდეგ/მომდევნო ხუთი დღე“; **پنج روز بعد**
 ფანჯ რუზ ბა'დ „ხუთი დღის შემდეგ/მერე“;
 დროის აღმნიშვნელ ამ სახელთა **დანართული სინტაგმე-**
ბი იზაფეთურია და თარიღების აღმნიშვნელი სახელები აქ ნორ-
 მატიულ საზღვრულებად გვევლინება: **روز جمعه** როზე ჯომ'ე
 „პარასკევი დღე//პარასკევი დღეს“; **یکشنبه** როზ როზე ექვ
 შამ(ნ)ბე „კვირა დღე//კვირა დღეს“; **ماه فروردین** მასჰე ფარვარ-
 დინ, **ماه آوریل** მასჰე ავრილ „ფარვარდინის თვე, აპრილის
 თვე“; **هفته سیزده به** ჰეფთე სიზდა ბე
 დარ ჰაჭთეჟე სიზდა ბე დარ „სიზდაბედარის (ცამეტი დღის გას-
 ტუმრების) კვირა“; და მისთ.

რეფლექსური (უკუქცევითი) ნაცვალსახელი **خود** ხოდ
 „თავად, თავისი, თვით“, სახელის წინ **იზაფეთს** მოითხოვს:
خودمان ხოდე მან „მე თავად/მე თვითონ“; **خودانشجو** ხოდე

დანეშჯუ „თავად სტუდენტი“; او خود ხოდე უ „ის თვი-
თონ/თვითონ ის“; استاد خود ხოდე ოსთად „თავად/თვით/თვი-
თონ პროფესორი“; და ა. შ.

ასეთი სინტაგმების ნყოზა შეიძლება იყოს საპირისპი-
როც და მაშინ უკუქცევითი ნაცვალსახელებიანი სინტაგმები
უიზაფეთოა, ხოლო უკუქცევით ნაცვალსახელები აუცილებ-
ლად ზუსტდება შესაბამისი ენკლიტიკებით: قد خود من მან ხო-
დამ, უ ხოდემ „მე თვითონ; ის თვითონ“; და ა. შ.

აღწერილი ვარიანტები არ ეხება ნაცვალსახელებს
خويش ხიშ და خويشتن ხიშთან (არქაული ნაცვ.) „თავისი“; چشم
خويشتن / خويش ჩაშმე ხიშ/ხიშთან „თავისი/საკუთარი თვა-
ლი“; چشم کتابت خويش ქეთაბე ხიშ „თავისი/საკუთარი წიგნი“;

კუთვნილებითი ნაცვალსახელის ფუნქციითა და მნიშ-
ვნელობით خود ხოდ-ნაცვალსახელი აგრეთვე ჩვეულებრივი
მსაზღვრელის სახით პოსტპოზიციურია და იზაფეთური. ამას-
თან უფრო ხშირად ასეთ მსაზღვრელსაც შესაბამისი ენკლიტი-
კა აზუსტებს: خود دفتر დაჭთარე ხოდ „თავისი რვეული“; دفتر
خود დაჭთარე ხოდამ „ჩემი საკუთარი რვეული“; და მისთ.

ზოგიერთი ზედსართავი სინტაგმაში მსაზღვრელის
ორივე ვარიანტულ რიგს გვიჩვენებს, ამასთან ორივე ვარიანტი
უიზაფეთოა ან სასაუბრო ენაში ჩნდება იზაფეთიც: من مან
ბიჩარე, بيچاره من მანე ბიჩარე, بيچاره من ბიჩარე(დ) მან „მე

სანყალი, მესაცოდავი“; **بيچاره جنوبيها!** ბიჩარე ჯონუბიჰა!

„სანყალი სამხრეთელები“;

განსაზღვრებით-ჩვენებითი ნაცვალსახელები და ზედ-სართავები, როგორიცაა **اينجور(ی) / اینگونه** ინგურე, ინჯურ(ი)

„ასეთი, ამგვარი“, აგრეთვე **ორვარიანტულია**: პრეპოზიციური-ცაა და უიზაფეთო; პოსტპოზიციურიც და იზაფეთური.

მაგ.: **ازدواج اینگونه** ინგურე ეზდევაჯჰჰ „ამგვარი ქორწინებები“; **ازدواج اینگونه** ინგურე „ამგვარი ქორწინება“;

اینجوری لباس ინჯური ლებას „ასეთი ტანსაცმელი,“ (საუბ.);

لباس اینجوری ლებასე ინჯურ (ი) „ასეთი ტანსაცმელი“;

სასაუბრო ენაში კითხვითი ნაცვალსახელი **کدام** ქოდამ „რომელი,“ გვხვდება **პოსტპოზიციურ და იზაფეთურ** მდგომარეობაში: **چراق کدومه؟** ჩერაყე ქოდუმე? **دزد کدومه؟** დოზდე ქოდუმე? „რომელი ნათურა(ა)? რომელი ქურდი(ა)?,“ (იხ. ზემოთაც).

ფასის აღნიშვნა. ფასის აღმნიშვნელი სიტყვები პოსტპოზიციური იზაფეთურ მსაზღვრელის ადგილს იკავებს, მაგ.:

خانه سی هزار تومان ხანეჲე სი ჰეზარ თუმან „სამი ათას თუმ-

ნიანი სახლი“; **انگشتار چهل لاری** ანგოშთარე ჩეჰელ ლარი

„ორმოცლარიანი ბეჭედი“;

წინდებულისანი შენაერთი შეიძლება იყოს ჩართული, მაგ.: **در نتیجه** დარ ნათიჯე „შედეგად“; ასეთი **გარემოებითი**

ჩართული უიზაფეთოა. იგივე შენაერთი შეიძლება **იზაფეთური**

მსაზღვრელის როლში მოგვევლინოს: **در نتیجه کار کردن بسیار**

დარ ნათიჯეჟე ქარ ქარდანე ბესაარ „ბევრი მუშაობის შედეგად“; და მისთ.

რიგის იზაფეთის ყოფნა-არყოფნის **ორმაგ ვარიანტს** ამჟღავნებს აგრეთვე შემდეგი მწკრივის **დანართული სინტაგმები**:

آقا خانم ხანუმ, აღა სიტყვების შემცველი პირის სახელები;

მეფეთა და სხვადასხვა ისტორიულ, პოლიტიკურ პირთა სახელები; ქალაქებისა და ქვეყნების სახელები და სხვა მისთ. (იხ.

ზევითაც დანართული სინტაგმები). ასე, მაგ.: **مايا خانم ხანუმე**

მან „ხანუმი/ქალბატონი მაია“; **خانم مايا მან ხანუმ** „მაია ხა-

ნუმი/ქალბატონი; ქალბატონო მაია (მიმართვა)“; **خانم زيبا**

ხანუმე ზიბა, **خانم زيبا** **ზიბა ხანუმ** „ქალბატონი ზიბა, ზიბა

ხანუმი; ქალბატონო ზიბა (მიმართვა)“; **آقای جمشید** აღაიე ჯამ-

შიდ, **آقا جمشید** ჯამშიდ აღა „ბატონი ჯემშიდი; ბატონო ჯემ-

შიდ (მიმართვა)“; **آقا حاجی** ჰაჯი აღა „ჰაჯი ბატონი, ჰაჯი ბა-

ტონო,“ (ჰაჯი – მექაში ნამყოფი პირის საპატიო ეპითეტი, აქ უტოლდება მნიშვნელობით საკუთარ სახელს; როგორც წესი, ამ სახელის შემცველი სინტაგმა პრეპოზიციულია და უიზაფეთო);

شاه عباس შაჰე აბბას „შაჰ-აბასი,“ (იზაფეთური პოსტპოზი-

ცია); **شاه نادر** ნადერშაჰ „ნადირშაჰი,“ (უიზაფეთო პრეპოზი-

ცია); **شاه فتالی** ფათალიშაჰ „ფათალიშაჰი,“ (უიზაფეთო პრე-

პოზიცია); *شاه رضا ره‌ب‌ا ش‌ا* „რეზაშაჰი,“ (უიზაფეთო პრეპო-

ზიცია); *شهر تهران* შაჰრე თეჰრან „ქალაქი თეირანი,“ (იზაფე-

თური პოსტპოზიცია); (მდრ. ქართულშიც ორივე სხვადასხვა ნყოზის (პრეპოზიციული თუ პოსტპოზიციური) **სახელდებითი სინტაგმები**: მეფე ერეკლე და ერეკლე მეფე; თამარ მეფე; მეფე დავითი; ქალაქი თბილისი და თბილის-ქალაქი; ნანა მასწავლებელი და მასწავლებელი ნანა; ვაჟა ექიმი და სხვა).

ზოგჯერ რიგის შეცვლით იზაფეთური და უიზაფეთო სინტაგმები განსხვავებულ მნიშვნელობასაც გვიჩვენებენ, როგორც მაგალითად: *زمین ایران (سر)* (სარ) *ზამინე ირან* „ირანის მიწა-წყალი“; *زمین ایران* ირან *ზამინ* „ქვეყანა ირანი“; *زبان*

فارسی *ზაბანე ჭარსი* „სპარსული ენა“; *زبان فارسی* *ჭარსი*

ზაბან „სპარსულენოვანი“; *زمین مغرب* *მაყრებზამინ*, *مشرق*

زمین *მაშრეყზამინ* „დასავლეთი, აღმოსავლეთი“; *مغرب*

ზამინე მაყრებ, *زمین مشرق* *ზამინე მაშრეყ* „დასავლეთის მი-

წა, აღმოსავლეთის მიწა“;

აქ შევადართო ქართ.: თამარ მეფე, მეფე დავითი; ქალაქი თბილისი/თბილის-ქალაქი; სპარსული ენა/ენა სპარსული; ქართული ენა/ენა ქართული და სხვა მისთ. ორივე რიგის პარალელებს ვხედავთ სპარსულშიც.

ზოგი ასეთი სინტაგმა კომპოზიტსაც ქმნის, როგორც

მაგ.. *زبان فارسی* *ჭარსი* *ზაბან* „სპარსულენოვანი//სპარსულად

მოლაპარაკე“;

აქ საქმე ეხება პირველ რიგში პირის სახელებსა და გეოგრაფიულ სახელებს, მაგრამ ვრცელდება აგრეთვე

სხვა ჯგუფის სახელებზეც. ამგვარი პრეპოზიციული უიზაფეთო სინტაგმები გვხვდება არა მარტო კლასიკურ, არამედ თანამედროვე ლიტერატურულ ენაშიც. უფრო ხშირად ხმარებულ ნორმას, გარდა „ქალბატონის,, და „ბატონის,, შემცველი სინტაგმებისა, ჩვეულებრივ მაინც პოსტპოზიციური იზაფეთური წყობა შეადგენს. რაც შეეხება „ქალბატონისა,, და „ბატონის,, შემცველ დანართულ სინტაგმას, სასაუბრო ენაში და განსაკუთრებით **მიმართვაში, პრეპოზიციული უიზაფეთო ვარიანტი** სწორედ რომ **ხშირად ხმარებულ ნორმას** წარმოადგენს (ტიპი: **خانم زيبا** ზიბა ხანუმ, **آقا جمشيد** ჯამშიდ

آقا). სიტყვა **آقا** ალ(y)ა „ბატონის,, შემთხვევაში კი ფიქსირდება მესამე ვარიანტიც: სასაუბრო ენაში, განსაკუთრებით **მიმართვისას**, პოსტპოზიციური იზაფეთური წყობისას იზაფეთი შეიძლება ჩავარდეს (გამოტოვებულ იქნას), და მაშინ გვექნება პოსტპოზიციური უიზაფეთო ვარიანტი: **آقا حسين** ალ(y)ა ჰუ-

სეზნ, **آقا جمشيد** ალ(y)ა ჯამშიდ, **آقا رضا** ალ(y)ა რეზან (შდრ. ქართ.: დავით ბატონო და ბატონო დავით; ა. შ. (ქართულშიც ორივე წყობის **სახელდებითი მიმართვა** გამოიყენება)).

ზოგი სინტაგმური რთული სიტყვა,– კომპოზიტი, რომელიც ერთ ცნებას გამოხატავს, ამჟღავნებს საწყის ინვერსიულ პრეპოზიციულ უიზაფეთო წყობას, მაგალითად: **اردالو** ზარდალო „გარგარი, ჭერამი,, (სიტყვ. „ყვითელი ქლიავი“; შდრ.: **آله اوچه** ჩაყალო ალუჩე „მკუხე ალუჩა,,). გარდა ამისა, სასაუბრო ენაში და შესაბამისად, ნაწილობრივ ბეჭდურ ლიტერატურულ ენაშიც ფიქსირდება **მოძრავი იზაფეთების მოვლენაც. მოძრაობა** გულისხმობს ხშირად ერთი ცნების გამომხატველ სინტაგმაში იზაფეთის **ყოფნა-არყოფნის ორივე ვარიანტის** დაშვებას. ლექსიკონში ხშირად ასეთი იზაფეთი ფრჩხილებშია ჩას-

მული. მრავალი ამგვარი სინტაგმა ერთ ცნებას გამოხატავს, ანუ რთულ სიტყვას (კომპოზიტს) წარმოადგენს, მაგრამ მათი **სინტაგმურობა**, – **სინტაგმური წარმოშობა** და იზაფეთის „ჩაყლაპვა-ჩავარდნის“, „გამოტოვების“, პროცესი გამჭვირვალეა და თვალნათლივი. მაგალითად: **آبی اسب** ა**სბ(ე)** ა**ბი** „ბეჭემოტი

(წყლის ცხენი)“; **آب جو** ა**ბ(ე)** **ჯოუ** „ლუდი (ქერის წვენი)“;

كوهی گوربه **კოჰი** „ფოცხვერი (მთის კატა)“; **توت**

توت(ე) ჭარანგი „ხენდრო, მარწყვი (ფრანგული თუთა)“;

گوج فرنگی **გოუჯ(ე)** **ჭარანგი** „პომიდორი (ფრანგული ქლია-

ვი)“; **سبب زمینی** **სიბზამინი** (*<სიბე ზამინი) „კარტოფილი//მი-

ნის ვაშლი (სიტყვ. მიწის ვაშლი)“; **آلوی زرد** **ალუ(ე) ზარდ**,

آلوی سیاه **ალუ(ე) სიჰაჰ** „ყვითელი ქლიავი; შავი ქლიავი;“

(შდრ. **زردالو** **ზარდალუ** „გარგარი, ქერამი“, – ანალოგიური

სინტაგმის უიზაფეთო პრეპოზიცია მნიშვნელობას უცვლის

სინტაგმას); **گاو میش** **გაუ(ე) მიშ** „კამეჩი“; **پوز** **ფუზე**

ფალანგ „ლეოპარდი“; **گیره برقی** **გირე(ე) ბარყი** „ჩასარ-

თველი, შტეპსელი“;

ძალიან საგულისხმოა ანალოგიურ სინტაგმათა ისეთი წყვილები: ერთის მხრივ პოსტპოზიციურ-იზაფეთური და მეორეს მხრივ პრეპოზიციული უიზაფეთო წყვილები, როდესაც რიგისა და ტიპის ცვლილება სინტაგმათა მნიშვნელობის შეცვლასაც თვალნათლივ იწვევს. მაგ., შდრ.: თავისუფალი მსაზ-

ღვრელ-საზღვრულის სინტაგმა **زرد آلوده** ზარდ „ყვი-
თელი ქლიავი“, და ერთი ცნების აღმნიშვნელი კომპოზიტი
(რთული სიტყვა) **زرد آلوده** ზარდალუ „გარგარი, ჭერამი“; (იხ.
ზევითაც მაგალითები).

საზღვრულის ადგილს პოსტპოზიციური იზაფეთური
წყობის პრინციპით წინდებულებიც იკავებენ. მამასადამე, **წინ-
დებული იზაფეთურ კონსტრუქციაში ჯდება**. (იხ. აგრ. წინდებუ-
ლები და იზაფეთი). **პრეპოზიციული იზაფეთური წინდებული**
მრავალია: მარტივი და შედგენილი, პირველადი და ნასახელარი.
მაგალითები:

ტიპი: **جلو دیوار / جلوی** ჯელუფე/ჯელოვე დივარ „კედლის წინ“;

روی ლაფე..., **لای** სუფე..., **سوی** თუფე..., **توی** ბაყალე...,
بغل რუფე..., **به** მანზალეფე..., **منزله** ბე ბარაფე...,
برای მონასებათე..., **توی** აზ თუფე..., **پهلوی** ფაჰლუფე...,
پشت ფოშთე..., **بالای** ბალაფე..., **بی** ფე(ი)ფე..., **قريب** ყარიბე...,
مثل მეს-
له..., **در** დარ ფიფე..., **دور** დოურე..., **طرف** თარაჟე...,
در ათრაჟე..., **اطراف** ნაზდიქე..., **طول** თულე..., **دنبال** მეს-
دوم(ن)باله..., **گرد** გერდე..., **سراغ** სორაყე..., **به** ბე
سمت..., **از** აზ დას-
ت..., **دست** დასთე..., **دست** ბე თარაჟე..., **از** აზ
روی..., **زیر** ზირე..., **پائین** ფაინე..., **پیش** ფიშე...,
از აზ რუფე...

نزد ნაზდე... بيرون ბირუნე... داخل დაწხელე... مرحله به გე მარ-
 ჰალეფე... اصطلاح به გე ესთელაჰე... عنوان به გე ენგანე... بر
 خلاف ბარ ხალაჰე... از طرف خود... از طرف خود
 რაჰე ხოდ „თავისი მხრიდან“; نام به გე ნამე... نوبه به გე ნოუ-
 ბეფე... خود به გე ნოუბეფე ხოდ „თავისი გზით, ჯერით“; در
 طول დარ თულე... وسط (در) (დარ) ვასათე... توسط თავასსო-
 თე... وسيله به გე ვასილეფე... مخصوص مახსუსე... به خصوص
 خود مახსუსე ბეხოდ „სათავისო“; بين ბენე... میان
 მიანე... تحت თაჰთე... نظر تحت თაჰთე ნაზარ „რედაქტორო-
 ბით“; نظر تحت თაჰთე ნაზარ „ზედამხედველობით“; تحت
 عنوان თაჰთე ენგან „სათაურით“; مخصوص مახსუსე....
 گردش مახსუსე გარდემ „სეირნობისთვის განკუთ-
 ვნილი“; عهده به გე ოჰდეფე... „პასუხისმგებლობაზე, პასუხის-
 მგებლობით“; سر სარე... „თავში, თავზე, დასაწყისში...“ به جای
 გე ჯაჰე „ნაცვლად, მაგივრად, ადგილას...“ და სხვ. მრ.
 თანამედროვე სასაუბრო ენაში რიგ იზაფეთურ პრეპო-
 ზიციულ წინდებულს იზაფეთი ეკვეცებათ და ეყლაპებათ: **توی**

لا <رو> 'تو' <روی> 'თუ'; <رویه> 'რუე'; <لای> 'ლა';

მაგალითად: <کیف تو میز> „ჩანთაში“; <تو میز تو میز> „მაგიდაში (უჯრაში)“; <تو برنامه تو> „პროგრამაში“; <ذوق او زد> „ხასიათში ჩაარტყა (გუნება გაუფუჭა)“; <تو آب> „წყალში“; <تو دریا> „ზღვაში“; <تو تهران> „თეირანში“; <تو ایرا> „ოპერაში“; <تو میز> „ჯიბი“; <کیف تو میز> „ჩანთაში“; <تو میز> „მაგიდაში“; <تو دیگ> „ქვაბში“; <تو رو عکس> „ფოტოზე“; <تو میز> „მაგიდაზე“; და ა. შ. და მისთ. (თუ წინდებულის ადგილმდებარეობითი და მიმართულებითი ფუნქციები იხ. მართვაში).

ენკლიტიკები სასაუბრო ენაში სწორედ **იზაფეთმოკვეცილ** ფორმებს დაერთვის: <توش> „მასში“; <برام> „ჩემთვის“, და მისთ.

მსაზღვრელად შეიძლება **მთელი შენაერთი** იყოს გამოყენებული, რომელიც მთლიანად იქნება მოქცეული **იზაფეთურ სინტაგმაში**. მაგ.: ასეთია **მიმღობური** და **წინდებულური შენაერთები**. წინდებული აქ იზაფეთური მსაზღვრელის შემადგენელი ელემენტი იქნება. მაგალითად: <مردم اطاق پر از> „**ოთაყე** ფორ აზ მარდომ“ „ხალხით სავსე ოთახი“; <درخت پوشیده از برف>

რახთე ფუშიდე აზ ბარჭ „თოვლით დაფარული ხე“; مرد رسیده
از ایران მარდე რასიდე აზ ირან „ირანიდან ჩამოდნეული/ჩამო-
სული კაცი“; روزهای بدون باران რუზჰაჰიე ბედუნე ბარან
„დღეები ბარანის გარეშე“; ماشین به این کوچکی را نمی خرید
მაშინე ბე ინ ქ უჩექირა ნემიხარიდ „მანქანას ასეთი სიპატარა-
ვისა (ასეთ პატარას) არ ყიდულობდა“; کار کردن بی پول

ქარ ქარდანე ბი ფულ „უფულო მუშაობა“; آمدن بی نوبت
დანე ბი ნოუბათ „ურიგო მოსვლა“; და სხვა მისთ.

იზაფეთით შეიძლება სიტყვათა გრძელი მწკრივი იყოს
გაერთიანებული და ყველა დამხმარე ელემენტი გაიტანება იზა-
ფეთური შენაერთის ფარგლებს გარეთ, თუკი იგი მთელს შენა-
ერთს განეკუთვნება (წინდებული, თანდებული, ენკლიტიკა და
სხვა). მაგ.: თანდ. را ران: روی / را پشت بام / روی
برف آب شده روی پشت بام / را ران: روی / را پشت بام / روی

آوردن
თე ბამრა/რუჰე ფოშთე ბამ აზ შოდერა ფან მიანვარანდ „სა-
ხურავზე გამდნარი თოვლი დაბლა ჩამოაქვთ“;

საზღვრულად მიმღობაც გვხვდება: نوشتۀ او ნევეშთეჰე

უ „მისი ნაწერი/დანერილი“; من پخته‌ام ფოხთეჰე მან „ჩემი შემ-
წვარი/მოხარშული“; دوخته‌ام დუხთეჰე თო „შენი ნაკერი/შეკე-
რილი“; من کرده‌ام მან „ჩემი გაკეთებული“; და სხვა
მისთ. ასეთ სინტაგმებში მსაზღვრელი შესრულებული მოქმე-

დების შემსრულებელი ქვემდებარის გამომხატველია, მიმღეობა-საზღვრული კი მოქმედების შედეგს გამოხატავს.

საზღვრულის ადგილს ზოგიერთი ზედსართავი (შესაძლოა მიმღეობური წარმოშობისა) სახელიც იკავებს, მაგ.: **آما**

ك *ამადეე ქარ* „საქმისთვის მზადმყოფი, გამზადებული,

მზა“; **قابل هديه** *ყაბელე ჰადეე* „საჩუქრის ღირსი“; **قابل جايزه** *ყაბელე ჯაიზეზე* „პრემიის ღირსი“; ამ რიგის საზღვრულებს განეკუთვნება ზედსართავის ფუნქციის მქონე ბევრი არაბული მიმღეობის ფორმა, როგორცაა **قابل** *ყაბელ* „ღირსეული, ღირსი“, ასევე ხშირია წარმოშობით სპარსული მიმღეობებიც, როგორც **آما** *ამადე*.

იზაფეთური სინტაგმები, **შენაერთები და სიტყვათა გრძელი რიგები რთული ზმნების** ნორმატიულ შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენს: **რთული ზმნის სახელური ნაწილი საზღვრულის ადგილს** იკავებს და **ჩაირთავს** სხვადასხვა სახის **იზაფეთურ მსაზღვრელებს**, მათ შორის სხვადასხვაგვარ შენაერთებსაც. მთლიანობაში მთელი ასეთი სახელური გაერთიანებები რთული ზმნის სახელურ მთლიანობას – ერთიანობას შეადგენს (იხ. რთული ზმნები; იხ. სიტყვათა რიგი).

საზოგადოდ, **რთული ზმნების სახელური ნაწილების ჩართვა იზაფეთურ კონსტრუქციაში ნორმატიული მოვლენაა: სახელური ნაწილი მიიბამს იზაფეთურ მსაზღვრელებს** ერთი, ორი ან მეტი სახელით; უკანასკნელი კი შეიძლება წინდებულებიან შენაერთებსაც შეიცავდეს. ამასთან ხშირად დასაშვებია რთული ზმნის უიზაფეთო, ალტერნატიული ვარიანტიც (იხ. რთული ზმნები). მაგალითად: **استاد مشغول کار شد** *ოსთად მაშყულე*

ქარ შოდ, استاد مشغول کار علمی خود شد

ქარე ელმიე ხოდ შოდ „პროფესორი შეუდგა საქმეს, პროფესორი შეუდგა თავის სამეცნიერო საქმეს“; همه آنها مشغول کار

ქამეე ანჰან მასყულე ქარე ელმი(ე) დარ რეშეთჰანე ხოდ მიბჰანდ „ყველა ისინი გართულნი არიან სამეცნიერო საქმით თავ-თავის დარგში“; محمود

محمود به وارد اطاق شد

მაჰმუდი ვარედ შოდ „მაჰმუდი ოთახში შევიდა“; آنها سوار آتاتور مهمان خانه شدند

ბე ათათორ სოარ შოდანდ (შდრ.: به آتاتور سوار شدند

ბე ასანსუ(ო)რ სავარ შოდანდ) „ისინი სასტუმროს ლიფტში შევიდნენ“; این کتاب شامل پنج بخش می باشد

ინ ქეთაბ შამელე ფანჯ ბახშ მიბჰანდ „ეს წიგნი ხუთ ნაწილს შეიცავს“; من سوار

من به اتوبوس شدم

მან ბე ოთობუს სავარ შოდამ) „მე ავტობუსში ავედი“; شناختی

შენახთიე ენთეზანი დარა მიბჰანდ (უი-ზაფეთო),

دارای شناختی انتزاعی می باشد

შდრ.: دارای شناختی انتزاعی می باشد

შენახთიე ენთეზანი მიბჰანდ „შემცველია/შეიცავს შეწყვეტის (აცილების) ცნობისა/ცნობას (ცნობადობას)“; این حزب دارای

عقلیت در پارلمان می باشد و آن حزب دارای اکثریت تام در

پارلمان می باشد *ინ ჰეზბ დარაჲე აყალლიჯათ დარ ფარლემან*

მიბაშად ვა ან ჰეზბ დარაჲე აქსარიჯათე თაშმე დარ ფარლემან მიბაშად „ეს პარტია უმცირესობას ფლობს პარლამენტში, ის პარტია კი პარლამენტში აბსოლუტურ უმრავლესობას ფლობს“;

جلگه ها دارای شبکه آبیاری کافی می باشد

ჯოლგეჰან დარაჲე შაბაქეჲე აბჰარიჲე ქაჭი მიბაშად „ველები

საკმაო სარწყავ ქსელს შეიცავს“;

های مختلف پرورش و نگاهداری دام ها از قبیل گاو و گاو میش

დამდარიჲე ნაჰიჲეჲე მან *გოსფნდ* ბზ ვ გირეჲეჲე მი / აშდ / ასტ

დარაჲე ბონგაჰჰჰანჲე მოხთალეჲე ფარვარემ ვა ნეგაჰჰდარიჲე დამჰან აზ ყაბილ განჲე ო განჲე მიშ, გუსჰანდ, ბოზ ვა ყეარე მიბაშად/ასტ „ჩვენი ოლქის მეცხოველეობა შემცველია ცხოველების მოვლა-პატრონობის სხვადასხვა დაწესებულებებისა, როგორცაა ძროხა, კამეჩი, ცხვარი, თხა და სხვა“; და სხვა მისთ.

იზაფეთური სინტაგმის ან უფრო ვრცელი კონსტრუქციის კომპონენტი სახელის მსგავსად ინფინიტივიც არის, – იქნება ეს მარტივი თუ რთული ზმნის ინფინიტივი. სხვა სიტყვებით, მივიღებთ ინფინიტურ სიტყვათშენაერთებს, სადაც იზაფეთური კავშირი ინფინიტურ ფორმებთან (სრული თუ მოკვეცილი ინფინიტივი) გვაძლევს მოქმედების სუბიექტისა და ობიექტის გაგებას. მაგალითად: *مدن و رفتن ما*

რატანე მან *ჩვენი მისვლა-მოსვლა*“; *آمد و شد آنها* ო

ბუდანე ვასაჲელე ნაყლიჲე „ტრანსპორტის საშუალებათა არარსებობა“; და სხვა მისთ.

იზაფეთური ინფინიტური სინტაგმები ან შენაერთები

წინდებულიანიც შეიძლება იყოს. მაგალითად: از دیدن ایشان

مردم خوشگل شدم აზ დიდანე იშა(უ)ნ ხოშგელ შოდამ „მისი (მრ.რ.)

ნახვით გავმხიარულდი“; برای ساختن خانه

ხანე „სახლის ასაშენებლად“; به پیدا کردن گوسواره

ქარდანე გუშეარე „საყურის მოსაძებნად“; და სხვა.

ისევე როგორც სახელურ სინტაგმებში, ინფინიტურ სინტაგმებშიც შესაბამისი პირის ენკლიტიკა იზაფეთური კავშირის გრამატიკული სინონიმი და მისი შემცველი შეიძლება იყოს. ასეთ შემთხვევაში ინფინიტივზე დართული შესაბამისი ენკლიტიკა მოქმედების სუბიექტს ან ობიექტს გამოხატავს: رفتنش

რაფთანაშ „მისი წასვლა“; خواندنش ხანდანაშ „მისი კითხვა“;

صد کردنت „მისი მუშაობა“; کار کردنش

სედან ქარდანათ „შენი დაძახება“;

იზაფეთური სინტაგმების გარდა, რომელიც ძირითადად ორ წევრს (მსაზღვრელ-საზღვრულს) გულისხმობს, ფართოდ გამოიყენება ორი ან მეტი მსაზღვრელის შემცველი იზაფეთური კონსტრუქციებიც; ამასთანავე ეს შეიძლება სხვადასხვა სახის მსაზღვრელები იყოს: ზოგი სხვადასხვა მიმართების (მაგ.: მასალის, წარმოშობის და სხვა) გამომხატველი თვისების (დეტერმინატული), ზოგიც კუთვნილების გამომხატველი (ატრიბუტული) მსაზღვრელები. ერთ მსაზღვრელზე მეტი იზაფეთური მსაზღვრელის შემცველ კონსტრუქციას **იზაფეთური ჯაჭვი** ეწოდება. იზაფეთური ჯაჭვი სპარსულ წინადადებაში ძალიან გრძელი შეიძლება იყოს; შეიძლება მთელ წინადადებასაც მოი-

ცავდეს, მით უმეტეს, რომ ეს ჯაჭვი რთული ზმნის სახელურ ნაწილს შეიძლება მიემართებოდეს, ანუ მნიშვნელოვანწილად ემთხვეოდეს რთული ზმნით გამოხატული შემასმენლის ელასტიური ჩარჩოს საზღვრებსა და ფარგლებს (იხ რთული ზმნები).

მაგ.: *حسن وارد اطاق بزرگ منزل برادر خود شد*
ოთაყე ბოზორგე მანზელე ბარადარე ხოდ შოდ „ჰასანი თავისი ძმის ბინის დიდ ოთახში შევიდა“;
جهان گردان مشتاق بازديد

کردن از آثار تاریخی و هنری کشورهای مختلف همه دنیا هستند

ჯეჰანგარდან მოშთაყე ბაზდიდ ქარდან აზ ასარე თარიხი ო//ვა ჰონარიდე ქეშვარჰაჲე მოხთალეჲე ჰამე დონჲან ჰასთანდ „ტურისტები მისწრაფებული (მონადინებული) არიან მთელი მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნების ისტორიული და კულტურული ძეგლების მონახულებისა“.

ასეთი კონსტრუქციების განვრცობა კვლავაც შეიძლება თეორიულად უსასრულოდ ახალ-ახალი მსაზღვრელების დართვით. იზაფეთურ ჯაჭვებს და მათ სტრუქტურას სხვადასხვა დამხმარე ელემენტების ჩართვა ან დართვაც ართულებს: სპარსულს აქვს ტენდენცია იზაფეთურ კონსტრუქციაში მოაქციოს სხვადასხვა სახის სიტყვათშენაერთები, მაგალითად, წინდებულური შენაერთებიც, იმავდრიულად რ-რა-თანდებულდართული მთელი ჯაჭვებითურთ. მაგალითად:

موضوع های به زبان آلمانی را می توانم به کمک فرهنگ

მოუზუ'ჰაჲე ბე *ترجمه کتبی تحت اللفظی یا ترجمه آزاد نمایم*

ზაბანე ალმანირა მითავანამ ბეკომაჲე ჭარჰანგ თარჯომეჲე ქათბიჲე თაჰთოლლაჲეზი ეან თარჯომეჲე აზანდ ნემანამ „საკითხები გერმანულ ენაზე შემიძლია ლექსიკონის დახმარებით წერილობით სიტყვასიტყვით ან თავისუფლად ვთარგმნო“;
ماهیت

کرد ჰე'ათ ბისთ დანეშეჟეე მომთაზე სანლე ფანჯომე
დანეშეპჰრანენთებაჰ ქარდ „კომისიამ უნივერსიტეტის მეხუთე
კურსის ოცი წარჩინებული სტუდენტი შეარჩია„.

მაგრამ გარკვეული მხატვრული სტილის მიხედვით, რა –
რა- თანდებული შეიძლება გამეორდეს დანანევერებულ და დან-
ყვილებულ მსაზღვრელებთანაც. მაგალითად:

قالی بافان قالی های گوناگون و رنگارنگ را جالب و

ყალიბაჰან ყალიჰანე
ყუნაგუნ ვა რანგარანგრა, ჯალეზ ო ყაშანგრა, ნარმ ო მოჰ-
ქამრა, მიბაჰანდ „ხალიჩების მქსოველები სხვადასხვა და ფე-
რაადოვან, წარმტაც და ლამაზ, რბილ და გამძლე ხალიჩებს ქსო-
ვენ„.

ერთგვაროვანი მსაზღვრელები შეიძლება მძიმით ან –

ყა-, يا –ა- და სხვა მაერთებელი კავშირებით უკავშირედებო-
დეს ერთმანეთს. მაშინ იზაფეთური კავშირი მხოლოდ პირველ
(ერთ) მათგანს ექნება, რომელიც უშუალოდ მოსდევს საზ-
ღვრულს: قشنگ درخت سبز 'ყსნგ' დერახთე საბზ, ყაშანგ „მწვანე,

ლამაზი ხე“; قشنگ و درخت سبز 'ყსნგ' ო ყაშანგ

„მწვანე და ლამაზი ხე“; تأثیر منظومه ها و اشعار آزاد شعرای

تأثیر منظومه ها و اشعار آزاد شعرای

აროპია თა'სირე მანზუმეჰან ვა
აშ'არე აზანდე შო'არანე ორუფან დარ შე'რე ჯადიდე ჰარსი
ზიანდ ასთ „ევროპელი პოეტების პოემებისა და თავისუფალი
ლექსების გავლენა ახალ სპარსულ ლექსზე (პოეზიაზე) დიდია“;

„კარგი სტუდენტის წიგნი“; كتاب ممتاز استاد ქეთაბე მომთაზე

ოსთად „პროფესორის გამორჩეული წიგნი“; كتاب استاد ممتاز

ქეთაბე ოსთადე მომთაზ „გამორჩეული პროფესორის წიგნი“;

2. თუ **კუთვნილების მსაზღვრელს** თავისი დეტერმინატული ან ატრიბუტული **მიმყოლი მსაზღვრელიც** ახლავს, ისინიც შესაბამისად ამ მსაზღვრელს მოსდევენ:

ქუჩეჰჰა კოჰე ჰა ო ხიაბან ჰაი პაიტხტ ბზრგ კშორ ايران
ვა ხიჰაზნჰჰე ფჰითახთე ბოზორგე ქეშვარე ირან „ირანის ქვეყნის დიდი დედაქალაქის ქუჩები და გამზირები“; درخت

ბაღ მიუჰე მად ბზრგ
ვეჰე მჰდარბოზორგამ „ჩემი ბებიის ხილის ბაღის მაღალი ხეები“;

არ შეიძლება მსაზღვრელის მსაზღვრელი დაისვას საზღვრულის შემდეგ. ასეთი რიგი არასწორი იქნება. ყველა **მსაზღვრელი** უშუალოდ **იმ წევრს** უნდა მოსდევდეს, რომელსაც **განსაზღვრავს**.

იზაფეთური მსაზღვრელი შეიძლება სხვადასხვა გარემოებით სიტყვებსაც დაერთოს: **გარემოების მსაზღვრელი**. მაგალითად:

„ის-
ლაჰადელ ეპოქაში“; (დარ) (დარ) **სალე გოზაშთე**

„გასულ წელს“; (დარ) **სალჰაი აიანდე** „მო-
მავალ წლებში“; და მისთ. (იხ. გარემოებები).

როგორც მაგალითებიდანაც ჩანს, თანამედროვე ქართული ენის ნორმების შესაბამისად, სპარსული იზაფეთური ჯაჭვის შესატყვისი ქართულ თარგმანში სიტყვათა რიგის თვალსაზრი-

სით შებრუნებულია ანუ იზაფეთური ჯაჭვის თარგმნა ქართულად სპარსული ფრაზის ბოლოდან უნდა იწყებოდეს. მაგალითად:

کتاب های نادر کتابخانه دانشگاه ایران

რე ქეთაზხანე დანეშგაჰე თეჰრან „თეირანის უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკის იშვიათი წიგნები“; და ა. შ. შესაბამისად ქართულიდან სპარსულად წინადადების თარგმნისას ანუ უკუთარგმანში ქართულ მსაზღვრელთა მწკრივის შესატყვისიც იზაფეთური ჯაჭვის სახით ბოლოდან აენყოზა. მაგ.:

„ირანის ქალაქების განთქმული ისტორიული ძეგლები,„

آثار تاریخی معروف شهر های ایران

შაჰრჰანე ირან;

სხვადასხვა სახის დეტერმინატული ან სხვადასხვა თვისებების გამომხატველი მსაზღვრელებიც იზაფეთური მწკრივის სახით უკავშირდებიან ერთმანეთს, თუმცა იმავე მსაზღვრელების მიძიმით გამოყოფა ან კავშირებით დაკავშირებაც ასევე შესაძლებელია:

درخت بلند سبزرنگ قشنگ

ყაშანგ/დერახთე ბოლანდ, (ვა) საბზ, (ვა) ყაშანგ „მაღალი ლამაზი მწვანე ხე“;

ასეთი მსაზღვრელების განლაგება არ არის მკაცრად ნორმირებული და მთქმელზეა დამოკიდებული, რადგან მათი გადაადგილებით ძირითადი საერთო აზრი არ იცვლება. არჩევა კონტექსტზეა დამოკიდებული. მაგალითად, შდრ.:

کتاب کوچک سرخ رنگ // قرمز

ხრანგ/ყერმეზ „პატარა წითელი წიგნი“; کتاب سرخ رنگ // قرمز

کتاب کوچک ქეთაზხანე/ყერმეზე ქუჩექ „წითელი პატარა წიგნი,„

წინდებულური სინტაგმების შემადგენელი მსაზღვრე-

ლები პოსტპოზიციურია და უიზაფეთო: *مسافرت با قطر* ‘

با اتوبوس ‘*با هواپیما* ‘*کشتی* მოსაჭერათ ბა ყათარ, ბა ქეშთი,

ბა ჰავანფემა, ბა ოთობუს „მოგზაურობა მატარებლით, გემით, თვითმფრინავით, ავტობუსით„.

უმცირეს სიტყვათშენაერთთა ძირითადი ტიპები

სიტყვათშენაერთთა ძირითადი ტიპები გამოიყოფა ძირითადი შინაარსობრივი (შინაარსით ძირითადი) სიტყვისა თუ მორფოსინტაქსური ელემენტის მიხედვით. ასეთი ტიპებია:

1. **იზაფეთური შენაერთი** ანუ **იზაფეთური სინტაგმა** და იზაფეთური ჯაჭვები. ამ სიტყვათშენაერთის ძირითადი ელემენტია იზაფეთი და იზაფეთური კავშირი, რაც გვაძლევს **მსაზღვრელ-საზღვრულთა** მარტივ (ორწევრიან) თუ რთულ (ორ- და მეტწევრიან, მრავალწევრიან) სტრუქტურებს. უმარტივესი იზაფეთური შენაერთები ცალკე განხილვის საგანია მორფოსინტაქსში (იხ. იზაფეთი, მისი სახეობები და გამოყენების წესები მორფოლოგიაში). **მსაზღვრელ-საზღვრული, გართულებული იზაფეთური სიტყვათშენაერთები, იზაფეთური და უიზაფეთი სინტაქსური კავშირი, იზაფეთური ჯაჭვები ფრაზებსა და წინადადებებში** მორფოსინტაქსისა და სინტაქსის სფეროს ეკუთვნის (იხ. დანვრილებით მსაზღვრელ-საზღვრული სინტაქსში). იზაფეთური შენაერთი გარემოებით სიტყვათშენაერთებშიც მონაწილეობს ანუ ემსახურება წინადადების გარემოებით სიტყვათა ჯგუფებსაც, მაგ.: *جلو/ جلوی من*

ჯელოვე/ჯელუდე მან „ჩემს წინ„, دیگر ی هفته ჰაჭთედე დი-

გარ „შემდეგ კვირას/ერთი კვირის შემდეგ„ *میز* *اروی* მიზ

„მაგიდაზე“, چایخانه بعل ბაყაღე ჩანახნე „ჩაიხანის გვერ-
დით“; خيابان/خيابون پائينتر ფანითარე ხიდაბუ(ან) „გამზირის
ქვემოთ,“ და მისთ.

2. იმისდა მიხედვით, სიტყვათშენაერთში რომელი ნეე-
რია მთავარი (ან ერთადერთი), გამოვყოფთ სხვადასხვა ჯგუ-
ფებს მეტყველების ნაწილთა საფუძველზე. იმავდროულად, ეს
შეიძლება სხვადასხვა სტრუქტურის სინტაგმები იყოს. მაგ.: სა-
ხელური (არს,სახ., რიცხვითი სახ., ა.შ.) სიტყვათშენაერთებია:

خانه ی قشنگ ხანეჲე ყაშანგ „ლამაზი სახლი,“ (სტრუქტურუ-
ლად იზაფეთური); آن قرن ან ყარნ „ის საუკუნე,“ (უიზაფეთო

კავშირი); دو سال „ორი წელი,“ کدام مرد ქოდაშ მარდ? „რომე-
ლი კაცი,“ چند کتاب ჩანდ ქეთაშ „რამდენიმე წიგნი,“ (უიზაფე-

თო); دخالت در عمر დეხალათ დარ ‘ომრ „ცხოვრებაში ჩარე-
ვა,“ (წინდებულიანი შენაერთი), هر دو/هر دو دانشجویان

ჰარ დუ(ო)ჲე/ჰარ დოვე ანჰა/დანეშჯუჲან „ორივე იმათგა-
ნი/სტუდენტთაგანი,“ (რიცხვითი სახელი); და ა. შ. მორფოსინ-
ტაქსური სტრუქტურით ასეთი შენაერთები სხვადასხვაგვარია.

3. იმავე წესით გამოყოფილი ზედსართაული შენაერთი,
სადაც მთავარია საზღვრულის როლში მყოფი ზედსართავი სა-
ხელი: آمدہ ی کار აშადეჲე ქარ „საქმის მზადმყოფი, მზად-

მყოფი საქმისთვის“; قابل ہدیہ ყაბელე ჰადეჲე „საჩუქრის ღირ-
სი“; مناسب شما მონასებე შომან „თქვენი შესაფერისი, ჯეროვა-

ნი, სათანადო“; ملاقات، مشافرت، حاضر به/برای

ბე/ბარადე მოსაწერათ, მოლაყათ „მზა, მზადმყოფი, მომზადებული მოგზაურობისთვის, შეხვედრისთვის (სამოგზაუროდ, შესახვედრად)“; معادل عبارت ها

ქმების ეკვივალენტი, შესატყვისი, შესაბამისი“; და მისთ. ზედსართავების როლს არაბული მიმღეობური ფორმებიც ასრულებენ.

4. **ნაცვალსახელური შენაერთი:** შინაარსით ძირითადია ნაცვალსახელური ელემენტი. من خود او، خود بخودე უ, ხოდე მან (იზაფეთური); او خودش

დაშ/ხოდეშ (უიზაფეთო, ენკლიტიკური) „თავად ის, თავად მე“; من بیچاره

ციფიკური ნაცვალსახელური სინტაგმებია (იხ. მართვა).

5. **ზმნისართული ანუ გარემოებითი:** შენაერთის სემანტიკური ბირთვია გარემოებითი სიტყვა. მაგ.: خیلی خوب

ლი ხუბ „ძალიან კარგად“; کم خیلی ხეღლი ქამ „ძალიან ნაკლებად“; خیلی خوب

ხეღლი მოსთანადანე „ძალიან დასაბუთებულად,“ تقریباً شخصاً

თაყრიბან შახსან „თითქმის პირადად, თავად,“ და მისთ. (იხ. მირთვა).

6. **მიმღეობური:** მთავარი შინაარსის მატარებელია მიმღეობა, მაგ.: ایران از آیده/آمده از ایران

აღარ გვექნება: رفتنش، آمدنش، دویدنت، რაჭთანამ, აშადა-
ნაშ, დავიდანათ „ჩემი წასვლა, მისი მოსვლა, შენი სირბილი“, და
სხვ.

8. **წინდებულიანი (წინდებულური) სიტყვათშენაერთე-
ბი.** წინდებულიანი ან წინდებულური სიტყვათშენაერთები ხასი-
ათდებიან აგებულების მიხედვით: ისინი აგებულნი არიან წინ-
დებულზე. **წინდებული ასეთი შენაერთების მორფოსინტაქსურ**

ღერძად გვევლინება. მაგ.: *مردم از مردم* „ხალხით

სავსე“, *شیرینی و میوه* „ხილითა

და ტკბილეულით სავსე“, *پوشیده از برف* „ფუშიდე აზ ბარჭ

„თოვლით დაფარული/დათოვლილი“, *برگ از برگ* „ბარგ

„ფოთლებით დაფარული/შეფოთლილი“, *نیکی* „ნი-

ქი „სიკეთით სავსე“, *آب خالی از آب* „წყლისგან ცარი-

ელი“, *دفاع از میهن* „აზ მიჰან „სამშობლოს დაცვა“, *دفاع*

علمی „ელმი „დისერტაციის დაცვა“, *دخالت در عمر* „დებხლათ დარ ‘ომრ

„ცხოვრებაში ჩარევა“, *صلح* „საზმანე ზანან

ბარაჲე სოლჰ „ქალთა საზოგადოება მშვიდობისათვია“,

მოყვანილი შენაერთები მსაზღვრელად იზაფეთურ სინ-

ტაგმაში ჩასმისას ერთი სიტყვის ეკვივალენტად გვევლინება,

მაგ.: *درخت پوشیده از برف* „დერახთე ფუშიდე აზ ბარჭ

„თოვლით დაფარული/დათოვლილი ხე“, مردم اتاق پر از مردم
ფორ აზ მარდომ „ხალხით სავსე ოთახი“, باغ پر از میوه
ფორ აზ მივე „ხილით სავსე ბაღი“, دوست رسیده از ایران
თე რასიდე აზ ირან „ირანიდან ჩამოსული მეგობარი“, და სხვ.
(იხ. მართვა).

წინდებულიანი შენაერთი ერთიანად ჯდება იზაფეთურ სინტაგმაში, როგორც ერთი სიტყვა.

ყველა ზემოჩამოთვლილ შენაერთთა ტიპები აგვერიოს მყარი (მუდმივი) სიტყვათშენაერთების ნიმუშებში, როგორიცაა რთული ზმნები, ფრაზეოლოგიური ერთეულები (ფრაზეოლოგიზმები), იდიომები, ზმნური და სახელური ფრაზეოლოგიზმები და სხვ. (იხ. რთული ზმნები). მყარი შენაერთები შინაარსობლივად ერთ განუყოფელ მთლიანობას შეადგენენ ანუ მათი სემანტიკა ერთიანია ლექსიკურად, ხოლო ლექსიკოგრაფიულად მზა სახითაა წარმოდგენილი ლექსიკონებში. მყარი შენაერთები ენის ვერტიკალური ძრილების კუთვნილებათაა. ამ პარაგრაფში კი განხილულია თავისუფალი მორფოსინტაქსური უმარტივესი სიტყვათშენაერთების ძირითადი ტიპები, რომელიც უმცირესი სინტაქსური ერთეულების ჩამოყალიბებას ემსახურება. ეს უკანასკნელი ხაზობრივი, ჰორიზონტალური ენობრივი კომბინაციების კუთვნილებათაა (ფრაზემები, ფრაზები, წინადადებები, ტექსტი, მეტყველების ნაკადი).

სინტაქსურ კავშირთა ტიპები

სინტაქსურ კავშირთა საშუალებები. ფრაზებსა და წინადადებებში სიტყვათა დაკავშირების საშუალებებია: 1. დამხმარე სიტყვები და მორფოსინტაქსური ელემენტები, როგორიცაა წინდებულები, თანდებული ს-რწ, ენკლიტიკები, კავშირები და მაკავშირებელი ელემენტები (იხ. ეს ელემენტები); 2. იზა-

ფეთი: მსაზღვრელ-საზღვრულის ურთიერთმიმართების გამომ-
ხატველი ძირითადი საშუალება (იხ. იზაფეთი); 3. სიტყვათა რი-
გი: სიტყვათა რიგის მემვეობით ზოგჯერ ნევრების განსაზ-
ღვრაც ხერხდება, თუ ისინი სხვა საშუალებით არ არის გაფორ-
მებული (იხ. სიტყვათა რიგი); 4. განკერძოება: განკერძოებული
სიტყვები, მორფოსინტაქსემები, დანართები (აპოზიციები), მი-
მართვა, ჩართული. მაგ., სახელდებითი დანართი, როგორი-
ცაა: *أسم او، اسم* / *به نام* ბე ნამე/ბე ესმე უ, *ესმამ...* „სახე-

ლად, მისი სახელი,, და სხვა (იხ. სახელდების კონსტრუქციები);
ამ ჯგუფსვე ეკუთვნის: ვინაობის, წარმომავლობა-წარმოშობის,
ნათესაობის, ნელთაღრიცხვის, დამატებითი ცნობების, აღწე-
რილობების კონსტრუქციები,

ყველა დასახელებული საშუალება **სინტაქსურ კავშირთა**
სხვადასხვა ტიპების გაფორმებას ემსახურება. ეს ტიპებია: 1.
თანაბარ, თანაფარდ ერთეულთა **შეერთება** ანუ თანწყობის, მა-
ერთებელი კავშირის პრინციპი. მაგ.: *من و تو* მან ო თო „მე და

შენ,, (კოპულატური, მაერთებელი კავშირის საშუალებით გამო-
ხატვა); 2. **დაქვემდებარება: შეთანხმება, მართვა და მირთვა.**
სამივე ამ კავშირში დაქვემდებარების პრინციპია წარმოდგენი-
ლი. დაქვემდებარებულ სინტაქსურ კავშირში იგულისხმება ერ-
თი სიტყვის მიერ მეორის დაქვემდებარება რაიმე ნიშნით ან ერ-
თდროულად ურთიერთდაქვემდებარება მორფოსინტაქსური
ნიშნების მიხედვით. მაგ.: შეთანხმებაში ითანხმებს, მართვაში
მართავს, მირთვაში მიირთავს ერთი სიტყვა (ნევრი) მეორეს
(ნევრს), ან ორივე ერთურთს. იზაფეთური კავშირის შემთხვევა-
ში დაქვემდებარება განსაზღვრაში გამოიხატება: დაქვემდებარ-
ებული სიტყვა განსაზღვრავს დამატქვემდებარებულს. იზაფე-
თურ კავშირზე ცალკეა საუბარი, მას საგანგებო ქვეთავი ეძ-
ღვნება (იხ. მსაზღვრელ-საზღვრული). აქ ქვემოთ შეთანხმება,
მართვა და მირთვაა განხილული.

შეთანხმება

შეთანხმება ხდება რიცხვში (სქესი სპარსულში არა გვაქვს), სახელსა და ზმნას შორის: სახელი წინადადებაში (ქვემდებარე) ითანხმებს ზმნას (შემასმენელს) რიცხვში. სახელებს შორის სპარსულში შეთანხმება არ ხდება. არც რიცხვითი სახელი არ ითანხმებს სახელს მრ. რ.-ში. არც არსებითი სახელი ითანხმებს მრ.რ.-ში ამა თუ იმ მსაზღვრელს, იქნება ეს იზაფეთური თუ უიზაფეთო მსაზღვრელ-საზღვრული, ზედსართავისა თუ ნაცვალსახელების სახით. მაგ.: دو نفر، ده دانشجو، دو هزار

دو نفر، ده دانشجو، دو هزار „ორი პიროვნება, ათი სტუდენტი, ორი ათასი დოქი“; آن دانشجویان
دانه‌شودان „ის სტუდენტები“; ممتاز انشجویان دانه‌ش-

چشم های سیاه، „წარჩინებული სტუდენტები“;

خانه های بزرگ، پسران خوب، ჩამშჰაღე სიღაჰ, ფესარანე ხუბ, ხანეჰაღე ბოზორგ „შავი თვალები, კარგი ბიჭები, დიდი სახლები,“ და ა. შ. ასევე არ ითანხმებს არსებითი სახელი განსაზღვრებით, განუსაზღვრელ ზედსართავებს; კითხვით, ჩვენებით, მიმართებით ნაცვალსახელებს მაგ.: کدام دانشجویان

چگونه „რომელი სტუდენტები?“, كيف ها;

چگونه „სწორედ ასეთი ჩანთები,“ და ა. შ.

შეფარდებითი სიმრავლისა და თვლის გამომხატველი სახელები მრავლობით რიცხვს მოითხოვენ მსაზღვრელისაგან, მაგრამ ეს ფაქტობრივად მართვად და არა შეთანხმება (იხ. მართვა). მაგ.: اكثر زنان „ქალთა უმეტესობა/უმრავ-

ლესობა„, *بعض دانشجویان* ბა'ზე დაწვეწჷან „სტუდენტთა ნაწილი, ზოგიერთი/ზოგი სტუდენტი„, *يكايك دانشمندان* *ექაექე დაწვეწჷან* „ყოველი (თითო-თითო) მეცნიერთაგანი„ და მისთ.

აღსანიშნავია კრებითი სახელების რიცხვიც: კრებითი სახელები ფორმით მხ.რ.-ში დგას და აგრეთვე მსაზღვრელსაც მრ.რ.-ში არ სვამს. მაგ.: *مردم* *მარდომე ზიდად* „ბევრი ხალხი“; (კლასიკურ ენაში გვაქვს მრ.რ.-ის ფორმაც: *مردمان* „ხალხი“); *گروه پلیس* *გორუჷე ფოლის* „პოლიციის (პოლიციელთა) ჯგუფი“; *خرمن گل*, *خرمن گندم* *ხარმანე გოლ*, *ხარმანე განდომ* „ყვავილების თაიგული„, „ხორბლის კონა„ და სხვ.

ზედსართავებს და ნაცვალსახელებს მხოლოდ გაარსებითების შემთხვევაში უჩნდებათ მრ.რ. მაგ.: *خیلی ها* *ხელიჷჷ* „ბევრნი„, *بعضی ها* *ბა'ზიჷჷ* „ზოგნი„.

ქვემდებარისა და შემასმენლის შეთანხმება

არსებითად შეთანხმების საკითხი შეეხება **ქვემდებარის მიერ შემასმენლის შეთანხმებას რიცხვში**. ქვემდებარისა და შემასმენლის შეთანხმებას პირველ რიგში განსაზღვრავს **ქვემდებარის სულიერობა-უსულობა**. მთავარი წესი ასეთია: სულიერი ქვემდებარე მრ.რ.-ში ითანხმებს შემასმენელს, ხოლო უსულო სახელით გამოხატული ქვემდებარე მრ.რ.-ში შემასმენელს არ ითანხმებს ანუ შემასმენელი მხოლოდით რიცხვში დარჩება, ისევე როგორც მხ.რ.-ში მდგარ ქვემდებარესთან. მაგ.: *دانشجو*

დაწვეული თაჰსილ მიქონად „სტუდენტი სწავ-
ლობს“; دانشجویان تحصیل می کنند
ქონანდ „სტუდენტები სწავლობენ“; کتاب روی میز است
რუჟე მიზ ასთ „წიგნი მაგიდაზეა“; کتاب ها روی میز است
ქეთაჰჰარუჟე მიზ ასთ „წიგნები მაგიდაზეა“.

იმავდროულად, კრებითი სულიერი სახელებიც, ჩვეუ-
ლებრივ, მრავლობითში აყენებენ შემასმენელს, თუმცაღა ფორ-
მით ეს სახელები მხ.რ.-ში მდგარად ჩაითვლებიან: مردم در تئاتر

მარდომ დარ თეატორ ზიად ბუდანდ „თეატრში
ბევრი ხალხი იყო“; مردم آمدند მარდომ აშადანდ „ხალხი მო-
ვიდა„. კლასიკურ სპარსულში ამავე კრებით სახელს მრ.რ.-ის
ფორმაც გააჩნია: مردمان მარდომან „ხალხი“, რიცხვში შეთან-
ხმება აქ ფორმალურიცაა.

რიცხვითი სახელებით ან მრავლობითის გამომხატველი
სხვა სახელებით (ნაცვალსახელები, ზედსართავები) თანხლე-
ბული თუ გამობატული ქვემდებარული სულიერი სახელები
მრავლობით რიცხვში შეიწყობენ შემასმენელს, რადგან მრ.რ.-ში
დასამულ სახელებს უტოლდებიან: ده نفر آمدند، بیست و پنج

دانشجو به ایران می روند، چند گربه در آشپزخانه ماهی می
هر دو حاضر بودند
დაწვეული ბე ირან მირავანდ, ჩანდ გორბე დარ აშფაზხანე
მასი მიხორანდ, ჰარ დო ჰაზერ ბუდანდ, „ათი კაცი მოვიდა,

ოცდახუთი სტუდენტი ირანში მიემგზავრება, რამდენიმე კატა სამზარეულოში თევზს ჭამს, ორივე მზად იყო,» (სიტყვ.: მოვიდნენ, მიემგზავრებიან, ჭამენ, იყვნენ); **با هم می روند، با هم**

برویم ბაჰამ მირავანდ, ბაჰამ ბერავიმ „ერთად მიდიან, ერთად ნავიდეთ„. მრ.რ.-ის პირის ნაცვალსახელები შემასმენელს მრ.-ში შეინცობენ, ამასთანავე მრ.-შივე დაისმის შემასმენელი **ზრდილობის მრავლობითის** მე-3 პ.მრ.-ის ნაცვალსახელთან

ایشان / ایشان იშან/იშენ „იგი=ისინი“; ასევეა **თავაზიანი მრავლობითით** აღნიშნულ ნებისმიერ მხ.რ.-ში მდგომ სახელთან.

მაგ.: **پروفسور من تشریف می برند** ფროფესუ(ო)რე მან თაშრიფ მიბარანდ „ჩვენი პროფესორი მობრძანდება“; **این آقا به**

من /کمک کردند ინ აყა ბე მან (ბემ) ქომაქ ქარდანდ „ეს ბატონი დამეხმარა“; **خانم زیبا تشریف آوردند** ხანუმე ზიბა თაშრიფ ავარდანდ „ქალბატონი ზიბა მობრძანდა“;

ایشان میل دارند „მას სურს

بدهند იშან მეილ დარანდ დარს ბედეჰანდ „მას სურს ლექცია ჩაატაროს„ (სიტყვ.: მობრძანდებიან, დამეხმარნენ, სურთ ჩაატარონ) და ა. შ.

მაერთებელი (კოპულატური) კავშირით შეკავშირებული ორი ან მეტი სულიერი ქვემდებარე შემასმენელს მრ.-ში შეინცობს გამონაკლისის გარეშე. მაგ.: **من و تو به تأثر می رویم، من**

و او دانشجو هستیم، مادر و . دخترش به سینما خواهند رفت،

مستاند و گربه حیوان اهلی هستند

მან ვა უ დაწეშჯუ ჰასთიმ, მადარ ო დოხთარამ ბე სინემან
ხანდ რაჭთ, საგ ო გორბე ჰეივანე აჰლი ჰასთანდ „მე და შენ
თეატრში მივდივართ, მე და ის სტუდენტები ვართ, დედა და მი-
სი ქალიშვილი კინოში წავლენ, ძალლი და კატა შინაური ცხოვე-
ლებია (არიან),“ და ა. შ.

აქვეა აღსანიშნავი, რომ სახელური პრედიკატის (შედგე-
ნილი შემასმენლის) სახელური ნაწილი მრ.რ.-ში, როგორც წესი,
არ ეთანხმება მრ.-ის გამომხატველ თუ მრ.რ.-ში მდგომ ქვემდე-
ბარეს: მრ.რ.-ში მხოლოდ პრედიკატის ზმნური ნაწილი იქნება:

მაგ.: مادرم گياهشناس / گياه شناس بودند
რამ გიდაჰჰენანს ბუდანდ „მამაჩემი და დედაჩემი ბოტანიკოსები

(სიტყვ. ბოტანიკოსი) იყვენენ“; درنده هستند შირ ო

ბაბრ დარანდე ჰასთანდ „ლომი და ვეფხვი მტაცებლები

(სიტყვ. მტაცებელი) არიან“; آنها دانشمند اند / دانشمندان

დაწეშმანდ ანდ „ისინი მეცნიერები (სიტყვ. მეცნიერი) არიან“;

او دانشجو هستیم
მან ვა უ დაწეშჯუ ჰასთიმ, „მე და ის

სტუდენტები ვართ“; საგ ო گربه حیوان اهلی هستند

გორბე ჰეივანე აჰლი ჰასთანდ „ძალლი და კატა შინაური ცხო-
ველებია (არიან),“ და ა. შ.

ბა-ბან- წინდებულისან ერთზე მეტ ქვემდებარესთან შემას-

მენელი მხ.რ.-ში დგას და პირში მიემართება პირველ ქვემდება-

რეს (იხ. მართვა). მაგ.: من با مادرم به مسافرت می روم

მადარამ ბე მოსაჭერათ მირავამ „მე დედასთან ერთად სამოგ-

ზაუროდ მივდივარ“; تو با پسرت باید به تآتر بروی

სარათ ბადად ბე თეათორ ბერავი „შენ შენს ვაჟთან ერთად თე-
ატრში უნდა წახვიდე“.

მაცალკევებელ კავშირებთან და ნაწილაკებთან ერთად
ხმარებულ ქვემდებარებთან შემასმენელი მხ.რ.-ში დგას. მაგ.:

يا تو خواهی رفت يا من *და თო ხაჰი რაჰთ და მან* „ან შენ წახ-

ვალ ან მე“; *تو می روی یا او؟* „განა

შენ მიდიხარ, თუ ის?“; *او می رود هم او می* *ჰამ უ მირავად ჰამ*

მან „ისიც მიდის, და მეც“; *نه من می روم نه آنها* *ნა მან მირავამ*

ნა ანჰა „არც მე მივიდივარ, არც ისინი“. ასეთ მაგალითებში **შეო-
რე ქვემდებარის** (ერთგვარი ნევრის) **შესატყვისი შემასმენელი**
შეიძლება ჩავარდეს (გამოტოვება, ელიპსისი) და შესაბამისად
სახელური (ნომინალური) ფრაზემული (მორფოსინტაქსური)
ელემენტი ინვერსიულ სიტყვათა რიგს ქმნის. (იხ. ერთგვარი
ნევრები; სიტყვათა რიგი; სახელური ფრაზა და ელიპსისი).

უსულო ქვემდებარის შეთანხმების საკითხი დღევანდელ სპარსულში

რაც შეეხება დანვრილებით უსულო ქვემდებარეს, შეთან-
ხმების საკითხი გაცილებით უფრო რთულადაა, ვიდრე ამას
მთავარი წესი გვეუბნება ანუ ძირითადი ნორმა მიგვითითებს.

სინამდვილეში თანამედროვე ენაში საკმაოდ შეინიშნება
ტენდენცია მრავლობითი რიცხვის უსულო ქვემდებარის მიე-
რაც შემასმენლის შეთანხმებისკენ.

დასაშვებია ზოგჯერ **პარალელური ფორმებიც** ანუ შე-
მასმენელი ორივე ვარიანტით: მხოლოდით რიცხვშიც და მრავ-
ლობითშიც.

მაგალითები: *شکستند/شکست* *شاخه ها* *შახეჰა* *შექას-*

თანდ/შექასთ „ტოტები დატყდნენ/დატყდა“; *سیب ها از درخت*

افتاد / افتادند სიბჰან აზ დერახთ ოჭთადანდ/ოჭთად „ვაშლები
 ხიდან ჩამოცვივდენ/ჩამოცვივდა“; سیب و گلابی ارزان / ارزون
 ارزونه / هستند სიბ ო გოლაბი არზან ჰასთანდ/ასთ(არზუნე)
 „ვაშლი და მსხალი იაფია (არინ/არის)“; کتاب و دفترم روی میز
 بود/ بودند ქეთაბ ო დაჭთარამ რუფე მიზ ბუდანდ/ბუდ „ჩემი
 წიგნი და რვეული მაგიდაზე იდვენ/ილო„.

უმეტესად შეთანხმების აღრევა შემდეგნაირ სახელებს
 ახასიათებს: ბუნების ძალების გამომხატველი, პერსონიფიცი-
 რებული, გასულიერებული; მექანიზირებული; მოძრავი ტექნი-
 კური საგნების, იარაღების, ტექნიკური მასალების გამომხატვე-
 ლი; სიმრავლის შემცველი საგნების, სხვადასხვა სამეცნიერო
 კატეგორიების გამომხატველი სიტყვები და სხვ. მაგრამ ნიმუ-
 შები ცხადყოფს, რომ არც ეს დაკვირვებაა ამომწურავი.

ზოგჯერ ერთსა და იმავე ტექსტის მონაკვეთში ან ერთსა
 და იმავე წინადადებაში ფიქსირდება ანალოგიური ქვემდებარე:
**შემასმენლის შეთანხმებისა და შეუთანხმებლობის ორივე ვარი-
 ანტი. უსულო ქვემდებარის შემასმენელთან მრავლობით რიც-
 ხვში შეთანხმების ქვემომოყვანილი დიდძალი მასალა ძირითა-
 დად ამოღებულია უმაღლეს სასწავლებელთა ერთ-ერთი წამ-
 ყვანი სახელმძღვანელოდან, სადაც ის მოხვედრილია თავის
 მხრივ სხვადასხვა ირანული წყაროებიდან (იხ. ქვემოთ ლიტე-
 რატურის სიაში: გიუნაშვილი 1987). ეს ნიშანდობლივია.**

ნიმუშები: قطعات فلزی نیز از معادن تهیه و در کارخانه ها

می شوند
 დარ ქარხნებჰან სახთე მიშაგანდ „ლითონის ნაჭრებიც მადნეუ-
 ლიდან და ქარხნებში მზადდებიან“; سایر قسمت ها ی

ساختمان نیز در موءسسات مربوطه تهیه و آماده می گردند
საფრე ყესმათჰაე სახთემან ნიზ დარ მოასესსათე მარბუთე
თაჰიე ვა ამაღე მიგარდანდ „მშენებლობის დანარჩენი ნაწილე-
ბიც შესაბამის დანესებულებებში მზადდებიან“; مواد خام آن

شده و در کوره ها و کارخانه ها از زمین و معادن استخراج
მიეღე ხამე ან აზ ზამინ ვა მა'ადენ ესთეხრანჯე
შოდე ვა დარ ქურეჰან ვა ქარხანეჰან ამაღე მიშაგად „მისი ნედ-
ლი მასალა მიწიდან და წიაღისეულიდან მოიპოვება და ქურებსა
(ლუმელებში) და ქარხნებში მზადდება“; در حالی که در اوایل

مشروطیات بزرگترین روزنامه ها حدً اکثر در هزار نسخه
منظشر می شدند امروز تعداد نسخ یکی روزنامه به پنجاه هزار هم

დარ ჰალი ქე დარ ავანელე მაშრუთიდათ ბოზორ-
გთარინ რუზნამეჰან ჰადდე აქსარ დარ ჰეზარ ნოსხე მონთა-
შერ მიშოდანდ ემრუზ თე'ადდე ნოსახე ექი რუზნამე ჰე
ფანჯანჰე ჰეზარ ჰამ მირესად „მაშინ როდესაც კონსტიტუციური
მონარქიის დროს ყველაზე დიდი გაზეთები დიდი-დიდი ათას
ეგზემპლარად იბეჭდებოდნენ, დღეს ერთი გაზეთის ეგზემ-
პლართა რაოდენობა ორმოცდაათ ათასსაც აღწევს“; امروز

بیش از صد روزنامه در ایران منظشر می شود مهمترین آنها
დარ რუზნამე დარ რუზნამე დარ
კიჰან هستند
ირან მონთაშერ მიშაგად მოჰემთარინე ანჰან „ეთთელა'ათ, ვა
„ქეიჰან, ჰასთანდ „დღეს ას გაზეთზე მეტი იბეჭდება ირანში,

მათში „ეთელათი„ და „ქეიჰანი„ უმთავრესნი არიან“; ماه ها ی هستند
 ماهها ی ایرانی فصل زمستان کدام اند? „მანქანა ირანი ინჰან ჰასთანდ„ირანული თვე-
 ები ესენი არიან“; „ზამთრის სე-
 ზონის ირანული თვეები რომელი არიან?“; ماه ها ی ایرانی
 فصل بهار کدام اند? „გაზაფხულის სეზონის ირანული თვეები რომელი არიან? (რო-
 მელია)“; روزها ی هفته اینها هستند
 „კვირის დღეები ესენი არიან“; امریکا و انگلیس در امدر
 می کردند „ამერიკა და ინგლისი
 დახელით ირან დეხალათ მიქარდანდ „ამერიკა და ინგლისი
 ირანის შინაურ საქმეებში ერეოდნენ“; همسایه های ایران در
 قسطنطنیه و پاکستان و افغانستان و پاکستان
 „ირანის მეზობლები აღმოსავ-
 ლეთში ავღანეთი და პაკისტანი არიან“; انجمن های مخفی
 انجمن های مخفی سازماندهی شده و متشکل شدند
 „ფარულმა საზოგადოებებმა პროკლამაციები
 დაბეჭდეს“; این کارخانه ها با سرمایه ی دولتی و اعتبارات
 دولت وجود می آیند

موازات کدام خط کشیده شده اند
მაღარჳან ბე მოგზაზეთე ქოდამ
ხათთ ქეშიდე შოდე ანდე? „პარალელები რომელი ხაზის გას-
წვრიე არიან გავლუბული?“; کشورهای جهان کدام نصف النهار را

؟ انده شناخته اند؟
به عنوان نصف النهار مبداء، شناخته اند؟
ნესჳონნაჳარრა ბე 'ენგანე ნესჳონნაჳარრე მახდე' შენახთე
ანდე? „მსოფლიოს ქვეყნებმა რომელი მერიდიანი ცხეს სანყის
მერიდიანად?“; این مهم صنایع ایران کدام اند؟
„ირანის მრეწველობის
მნიშვნელოვანი დარგები რომელი არიან?“; در امتداد ضلع های

این مثلث رشته کوه های بلند قرار دارند
დარ ემთედადე
ზელ'ჳანე ინ მოსალლას რეშთეჳუჳჳანე ბოლანდ ყარარ
დარანდე „ამ სამკუთხედის კიდეების გასწვრიე მაღალმთიანი
ქედები მდებარეობენ?“; این رشته کوه ها لبه های فلات ایران را

تشکیل می دهند
ინ რეშთეჳუჳჳან ლაბეჳანე ჳელათე ირანრან
თაშქილ მიდეჳანდე „ეს მთები ირანის ზეგნის ნაპირებს ქმნიან“;
رشته کوه هایی که لبه های فلات ایران را تشکیل می دهند

؟ انده
رეშთეჳუჳჳანი ქე ლაბეჳანე ჳელათე ირანრან თაშ-
ქილ მიდეჳანდე ქოდამ ანდე? „მთის ჳაჳეები, რომლებიც ირანის
ზეგნის ნაპირებს ქმნიან, რომელი არიან?“; آب های جاری

؟ اورند
در کوهستان به وجود می آورند
ჩე თაყთირათი დარ ქუჳესთან ბე ვოჳუდ მიდგვარანდე? „გამ-

ლილი ნანილები ზღვაში [რომ] ჩაითრევიან, თანდათან ნალექად (შლამად) იქცევიან/ილექებიან“; این سیب ها کجا خریده شدند؟
ინ სიბჰან ქოჯან ხარადე შოდანდ? „ეს ვაშლები სად იქნენ/იყვნენ ნაყიდი?“; میوه ها دو جور اند: میوه های پادختی اینها هستند،

ფადერახთი ინჰან ჰასთანდ. მივეჰანე დო ჯურ ანდ, მივეჰანე ფადერახთი ინჰან ჰასთანდ. მივეჰანე სარდერახთი ინჰან ჰასთანდ „ხილი (სიტყვ. ხილები) ორგვარი არიან (ორგვარია), ხილი (ხილები) ხისქვემოთა (ბოსტნეული, მინის ხილი) ესენი არიან, ხილი (ხილები) ხისზემოთა (ხის ნაყოფი) ესენი არიან“; در بهار

درخت های باغ ما سبز می شوند დარ ბაჰარ დერახთჰანე ბაყე მან საბზ მიშავანდ „გაზაფხულზე ჩვენი ბალის ხეები მწვანდება“; ماه و ستارگان در آسمان می درخشند
სეთარეგან დარ ასმან მიდერახშანდ „მთვარე და ვარსკვლავები ცაზე ბრწყინავენ“; بادهای مرطوبی که در دوره ی سردسال از

شمال، شمال غربی و مغرب به طرف ایران می وزند عامل اصلی

ریزش باران در ناحیه ی صحرای و نیمه صحرای هستند

ბადჰანე მართუბი ქე დარ დოურედე სარდსალ აზ შემალ, შემალეყარბი ო მაყრებ ბე თარაჰე ირან მივაზანდ, ‘ამელე ასლიდე რიზეშე ბარან დარ ნაჰიდედე საჰრანი ო ნიმესაჰრანი ჰასთანდ „ნოტიო ქარები, რომლებიც ცივი წლების პერიოდში ჩრდილოეთიდან, ჩრდილოდასავლეთიდან და დასავლეთიდან ირანისკენ ქრან, უდაბნოების და ნახევარუდაბნოების უბანში ნვიმის მოსვლის ძირითადი ფაქტორი არიან“; და მისთ. მრ.

გამოკვეთილია შემასმენლების შეთანხმება მრ. რ.-ში, ისეთ უსულო არსებით სახელებთან, – ქვემდებარებთან რო-

გორიცაა: თვეები, კვირის დღეები, ქარები, ქვეები, ქვიშები, ხილი, მნათობები, მცენარეები, ქარხნები, ქვეყნები, მთები, წყლები, ტალღები, მხარეები, მერიდიანები, პარალელები, ხაზები, წრესაზები, ნაკვეთები, ქედები, ჯაჭვები, დარგები, დანესებულებები, საზოგადოებები, ჯურნალ-გაზეთები, პროცენტები, მეტნაკლებობა, ტექნიკური იარაღები, საშენი მასალა და სხვა მისთ.

ამგვარი შეთანხმება ლიტერატურულ ენაში უკვე მისაღები **ნორმის** ერთ-ერთი **ვარიანტია** და შეცდომას არ წარმოადგენს.

იმავდროულად შესაძლებელია შეგვხვდეს მეორემხრივი დარღვევაც: რიცხვითი სახელებით თანხლებული სულიერი ქვემდებარის შეუთანხმებლობა შემასმენელთან: **چهار دانشجو به**

رفت **شهر** **را** **ب** **شهر** **رفت** „ოთხი სტუდენტი ქა-

ლაქში წავიდა“; **چهار دانشجو ساحل دریا استراحت خواهد کرد**

را **ب** **شهر** **رفت** **شهر** **را** **ب** **شهر** **رفت** „ის ოთხი სტუდენტი ზღვაზე (ზღვის ნაპირზე) დაისვენებს„. ბეჭდურ ენაში ამგვარი მაგალითების გამოყენება აგრეთვე მიუთითებს იმაზე, რომ ესეც დასაშვები ვარიანტია, თუმცა ძირითადი

ნორმის ნიმუშები შემდეგნაირია: შდრ.: **دو نفر دانشجو در روز**

رفتند **آن** **نویسنده** **رفتند** „გუშინ ორი სტუდენტი იმ მწერალთან წა-

ვიდნენ„.

შემასმენლის სულიერ ქვემდებარესთან შეთანხმება და უსულო ქვემდებარესთან შეუთანხმებლობა მრ. რ.-ში მაინც ძირითად საორიენტაციო წესად რჩება, მაგრამ ჩამოთვლილი ტიპის უსულო საგნების აღმნიშვნელ ქვემდებარებთანაც **დასაშვებია შემასმენლის** რიცხვში **შეთანხმება**. ეს საკითხი უცხო არ არის დღევანდელი ქართული ენისთვისაც, ამდენად გასაგები უნდა იყოს მკითხველისთვის (იხ. შდრ. უსულო ქვემდებარეს-

თან შემასმენლის შეთანხმების საკითხი ქართულშიც).

მართვა

წინადადების ერთი წევრი მართავს მეორეს გარკვეული მორფოსინტაქსური ნიშნით, რომლის მიხედვითაც თავად საერთოდ ან მოცემულ შემთხვევაში არ იცვლება. ზოგადი სურათი სპარსულ ენაში ასეთია: ზმნა (შემასმენელი) მართავს სახელე-ბით გამოხატულ წევრებს (ქვემდებარე, სხვადასხვა დამატებე-ბი) წინდებულების, ენკლიტიკური ელემენტების საშუალებით; თავის მხრივ სახელებიც (ქვემდებარე, დამატებები) მართავენ შემასმენელს სათანადო პირში პირის ნიშნებისა და ენკლიტიკე-ბის მეშვეობით. გარდა ამისა, სახელიც მართავს სახელს; ინფი-ნიტივი ზმნას და ზმნა ინფინიტივს, როცა ინფინიტივი გამოხა-ტავს წინადადებაში ქვემდებარეს ან დამატებას; წინდებული მართავს წინდებულს. იზაფეთურ კავშირში ჩართული მართუ-ლი სახელები ერთეებიან მართვაში თავისი მიმყოლი სიტყვები-თურთ, იქნება ეს სინტაგმა თუ უფრო გრძელი იზაფეთური ჯაჭვი. იგივე პრინციპი ვრცელდება მართულ და იზაფეთურ კონსტრუქციაში ჩართულ ინფინიტივებზე და წინდებულებზეც. უკანასკნელნი ქცევით სახელებს უტოლდებიან.

ქვემდებარე მართავს შემასმენელს (ზმნას) პირში: შემასმენელი (ზმნა) იღებს იმ პირს, რომელსაც შეესაბამება ქვემდებარული სახელი; მართვა ხორციელდება სპეციალური პირის ნიშნებით, ან ზოგიერთ შემთხვევაში, – ენკლიტიკები-თაც. ამავდროულად წესისამებრ მიმდინარეობს ქვემდებარეს-თან რიცხვში შემასმენლის შეთანხმება. მაგ.: *من رفت، دختر*

آنها/اینها رفتند، این را بخر، دوختار را بخر، این کتاب را بخر

რაჭთანდ „მე წავედი, ქალიშვილი წავიდა, ესენი/ისინი წავიდ-ნენ„. ენკლიტიკური მართვის ნიმუშები უმეტესად სასაუბრო ენის კუთვნილებაა: ლაპარაკია **გარდაუვალი ზმნების ენკლიტი-**

კურ მართვაზე პირში, მაგ.: هشتش، نیستش، رفتش، آمدش

وجود نیستش، موجود هشتش، بوداش *ამადაშ, რაჭთაშ, ჰას-*

თეშ, ნისთეშ, ბუდაშ, მოუჯუდ ჰასთეშ, მოუჯუდ ნისთეშ „მოვიდა-ის, წავიდა-ის, არის/არსებობს-ის, არ არის/არ არსებობს-ის, იყო-ის,“ და ა.შ. ეს კლიტიკური მორფიც არსებითად პირის ნიშანია.

პირდაპირი დამატება მართავს ზმნას-შემასმენელს პირში. ამგვარი მართვა ხორციელდება ენკლიტიკების --კლიტიკური მორფების, პირის ნიშნების, პირის მარკერების მეშვეობით და დღევანდელი სასაუბრო ენის მნიშვნელოვან მახასიათებელს წარმოადგენს. თუმცაღა ხაზგასასმელია, რომ პირდაპირი დამატების (ობიექტის) ენკლიტიკურად ზმნაში გამოხატვა კლასიკური ლიტერატურული ენიდანვე მომდინარე, ნაცვალსახელური კლიტიკების ერთ-ერთი ძირითადი ფუნქციაა. პირდაპირი დამატება ანუ პირდაპირი ობიექტი შესაბამისი პირისა და რიცხვის ენკლიტიკებით გამოიხატება უშუალოდ ზმნაში, ზმნურ ფორმაში, ფაქტობრივად ობიექტური პირის ნიშნების (პირის მარკერების) სახით. წინადადებაში ენკლიტიკური პირდაპირობიექტური მარკერები 1-რნ-თანდებულიანი პირდაპირი ობიექტის გრამატიკულ სინონიმადაც გვევლინება, რადგან ჩვენაცვლება პირველს. მაგ.: *من او را دیدم / من دیدمش* მან ურნ დიდაშ/მან დიდაშ „მე ის ვნახე/მე ვნახე-ის,“. ენკლიტიკური გამოხატვის შემთხვევაში 1-რნ- თანდებული აღარ იხმარება და პირდაპირი დამატების გამომხატველი სახელის მიმართ ენკლიტიკა ანტეცედენტის პიზიციიში დგება: პირისპირ მდგომი ენკლიტიკა. მაგ.: *حسن بردندش* ჰასან ბორდანდაშ „ჰასანი წაიყვანეს“; *من می بردم* მან მიბარანდაშ „მე მიყვავარ (მათ)“; *تو*

می بینمت თო მიბინამათ „შენ გნახავ„ და მისთ. ენკლიტიკური პირის ნიშნებით (მარკერებით) შემასმენელს მართავს თანაბრად სულიერი და უსულო პირდაპირი დამატება (ობიექტი). მაგრამ აქ გასარჩევია მარტივი და რთული ზმნები: მარტივ ზმნას პირდაპირობიექტური ენკლიტიკა უშუალოდ მიერთვის, ხოლო რთულ ზმნებში იგი უმეტესად ნორმირებულად მიერთვის ზმნის სახელურ ნაწილს. მაგ.: *كُن صداس سهداშ ქონ* „დაუძახე მას“; *زهداناش كړند* „ის დააპატიმრეს“.

მაგრამ თანამედროვე ენაშიც გვხვდება რთული ზმნის ზმნურ ნაწილს მიერთებული ობიექტური პირის ნიშანი. მაგ.: *می*

آوردش پاءین მიღწევარდაშ ფა'ინ „ძირს ჩამოჰყავდა ის“; *دوست*

دارمش დუსთ დარამაშ „მიყვარს ის„ და სხვა. ასეთი გამოყენება კიდევ უფრო ხშირია კლასიკურ ენაში.

მიმდებარე რთულ დროებში, როგორცაა ნამყო შედეგობითი, ნამყო წინარე წარსული, ნამყო კავშირებითი, პირდაპირდამატებითი ენკლიტიკური მარკერები დამხმარე ზმნის პირიელ ფორმას მიერთვის, ხოლო აღწერიითი მომავლის ფორმაში, – ძირითადი ზმნის ნამყოს ფუძის ფორმას. მაგ.: *ندیده*

خواهم دیدش „არ მენახა (მე ის)“; *بناودمش* ხაჰამ დიდაშ „ვნახავ (მე მას)„ (იხ. პირდაპირი დამატება წინად. ნევრებში).

დამატებით (ობიექტურ) პირის ნიშნებს სპარსულად უწოდებენ ობიექტურ ნაცვალსახელებს: *مفعول* ზამირე მაჭ'ული.

პირდაპირობიექტური პირის მარკერთა ნიმუშები:
 بېخورش ბეხო-რაშ, می گیرمش می მიგირამაშ, ییگرش
 می میბინამეშ, می بینمشان, نادیديش? ნადიდიშაშ?
 چرا მიბინამათ, بودمت نشناخته ნაშენაშთე ბუდამათ,
 نمی شناختمش?, هیرد بَداد ბეშენაშამათ?, باید بشناسامت?
 მიშენაშთამაშ, می شویمش می خواندمش, ხანდამაშ,
 تارجمه اش/ترجمش کردند, تارჯომეაშ/თარჯომეშ ქარდანდ,
 خوابم دردم گرفت, سهدام صدام کرد, دარდამ გერეჭთ,
 تشفیقم می کند, داد, فربیش داد, بربد, بربدამ ბორდ,
 درستش, می گیرد, حصرم می گيرد, მიჭიყაშ მიქონად,
 می کن, کاربردش می کنند, دოროსთაშ ქონ, کن
 می برمتان خانه/خونه, შექარეშ ქონიდ, شكارش کنید,
 ნემიხაშათამ, می خواستم بکشمش, ხანე/ხუნე, ბარამეთა(უ)ნ
 ბექოშამაშ, می کنم, ველათ მიქონამ, დარდამ گرفت,
 بردندشان پاریس, بربیدمان ایران, გეზარიდემუნ ირან,
 ბორდანდემუნ ფარის „აილე ის, ვილე მას, ჭამე ის, არ ნახე
 ის?, გხედავ, გხედავთ, არ გიცნობდით, რატომ უნდა გიცნობდე,
 არ ვიცნობდი-მას, დიდი ხანი იყო არ მენახა, წაიკითხე ეს!, წავი-
 კითხე, ვრეცხავ-მას, თარგმნეს ის, ღამიძახა, ტკივილმა შემიპ-

ყრო, ძილმა ნამილო, მოატყუა, მაბრაზებს, ბრაზი მერევა, გაას-
ნორე/შეაკეთე/დაამზადე-ის, იყენებენ-მას, აცდუნებს- მას, და-
აპატიმრეს-ის, მოინადირეთ-ის, ნაგვიყვანთ შინ, არ მინდოდა
მომეკლა-ის, ტკივილმა შემიპყრო/ამტკივდა, ნაგვიყვანეთ ირან-
ში, ნაიყვანეს ისინი პარიზში,, და სხვა მრ. ამ ნიმუშებს შორის
რთულზმნური ფრაზეოლოგიზმებიცაა წარმოდგენილი, მაგ.:

بر خوبم خوابم بود, دردم گرفت

ჩემს კერსამ მივირად „ძილმა ნამილო/ჩამეძინა, ტკივილმა
შემიპყრო, სიხარბე მიპყრობს,, და სხვა.

ასეთი პირდაპირობიექტური მართვა ცალსახად შედარე-
ბადია ტიპოლოგიურად ქართული ენის მართვასთან: **ზმნაში
პირის ნიშნების გაჩენა** (იხ. მაგალითები თარგმანებითურთ).
შედეგად პირდაპირი დამატება ჩაითვლება **წინადადების მთა-
ვარ წევრად** ქართულის მსგავსად: პირდაპირი ობიექტი **გამო-
ხატულია შემასმენელში**.

ირიბი დამატება მართავს შემასმენელს პირში. პირ-
დაპირობიექტური ენკლიტიკური მართვის სავსებით ანალოგი-
ური ვითარება გვაქვს ირიბდამატებითი (ირიბობიექტური) ენ-
კლიტიკური მართვის შემთხვევაში: ირიბ დამატებას შეუძლია
ენკლიტიკის მეშვეობით შესაბამისი პირის გამოხატვის მართვა
მარტივსა და რთულზმნურ ფორმაში. ისევე როგორც პირდაპი-
რი დამატების შემთხვევაში, ირიბდამატებითი ენკლიტიკა უშუ-
ალოდ მარტივი ზმნის ფორმას და რთული ზმნის სახელურ ნა-
წილს მიერთვის. შემასმენელში ენკლიტიკური პირის ნიშნით
(მარკერით) გამოხატული ირიბი დამატება იმავდროულად წინა-
დადებაში აღარ გამოიხატება **ჟ-ბე-** წინდებულისანი ნაცვალსა-

ხელით ანუ ირიბობიექტური ენკლიტიკური მარკერი **ჟ-ბე-** წინ-
დებულის გრამატიკულ სინონიმად გვევლინება მსგავსად იმი-
სა, რომ პირდაპირდამატებითი ენკლიტიკური მარკერი გვევლი-
ნება **რ-წ-თანდებულის** მორფოსინტაქსურ სინონიმად. მაგ.:

შდრ.: *من به او گفتمش/من گفتمش* მან ბე უ გოჭთამ//მან

გოჭთამაშ „მე მას ვუთხარი“; *حسن به او جواب داد/حسن*

جوابش داد ჰასან ბე უ ჯავაშ დად//ჰასან ჯავაშაშ დად
„ჰასანმა მას უპასუხა/პასუხი გასცა,“ (იხ. ირიბი დამატება).

ირიბობიექტური პირის მარკერთა ნიმუშები: *گفتش*

გოჭთაშ, *چه کارش*, *گفتمش* გოჭთამაშ, *کن* კომაქამ ქონ,

کردی ჩე ქარეშ ქარდი?, *ممنوعش کردم* მამნუ'აშ ქარდამ,

خبرت می دهم/می ხერტ მი დემ, *نشانم بدهید/بدهید* ნეშანამ ბედეჰიდ/ბედიდ,

اطلاعتان بدهم/بدم ეთლა'ეთუნ მიდეჰამ/მიდამ,

خودا عمرت بدهد ბედეჰამ/ბედამ, *خودا 'ومرات* ბედეჰად,

جوابشان می دهیم/می دیم ჯავაშეშუნ მიდეჰიმ/მიდიმ,

کمکان کردند ქომაქემუნ ქარდანდ, „უთხრა, მითხრა, დამეხ-

მარე, რა უქენი-მას?, ავუკრძალე-მას, გამაგებინეთ/მიმითითეთ, გაგაგებინებ/შეგატყობინებ, გაცნობოთ/შეგატყობინოთ, ღმერთმა სიცოცხლე მოგცეს, ვუპასუხებთ-მათ/პასუხს გავცემთ-მათ, დაგვეხმარნენ,“ და მრ. სხვა.

ირიბდამატებითი ენკლიტიკური მართვა, ისევე როგორც პირდაპიდამატებითი მართვა, თანამედროვე სასაუბრო ენის მნიშვნელოვან მახასიათებელს წარმოადგენს, მაგრამ ისევე როგორც პირდაპირდამატებითი ენკლიტიკა, ირიბდამატებითი ენკლიტიკაც კლასიკური სპარსული ენის ძირითადი ენკლიტიკური ფუნქციების მემკვიდრეობაა.

ირიბდამატებითი ენკლიტიკა მონაწილეობს რთულ-
ზმნურ ფრაზეოლოგიზმებშიც, მაგ.: **گيرش نيامد** გირაშ ნაამად
„ხელთ არ ჩაუვარდა-მას“, **گيرت نيامد** გირათ ნაამად „ხელში
არ ჩაგივარდა“, **آمد گيرم** გირამ ამად „ხელში ჩამივარდა,
და მისთ.

ასეთი ირიბობიექტური მართვა ცალსახად შედარებადი
ტიპოლოგიურად ქართული ენის მართვასთან: **ზმნაში პირის
ნიშნების გაჩენა** (იხ. მაგალითები თარგმანებითურთ). შედე-
გად ირიბი დამატება ჩაითვლება **წინადადების მთავარ ნევრად**
ქართულის მსგავსად: **ირიბი ობიექტი (დამატება) გამოხატუ-**
ლია შემასმენელში, პირდაპირი ობიექტის (დამატების) დარად.
შემასმენელი ფორმდება ორპირიანად.

პირდაპირი და ირიბი ობიექტის ნიშანთა (მორფთა, მარ-
კერთა) შეხვედრა ზმნაში (შემასმენლის ფორმაში). ობიექტურ
ნიშანთა რიგი.

სპარსულში მოქმედებს მტკიცედ შემდეგი წესი:

ობიექტური პირის ნიშნებით (კლიტიკური მარკერებით,
მორფებით) ზმნაში პირდაპირი და ირიბი დამატება ერთდროუ-
ლად არ აღინიშნება: გარდამავალ ზმნაში გამოხატულია ან ერ-
თი, ან მეორე.

არსებითად, ეს პრინციპიც მოქმედებს ქართულშიც:
ორი ობიექტური პირის შეხვედრისას ქართულში წესისამებრ
იმარჯვებს ირიბი ობიექტის პირის ნიშანი (მარკერი).

ორივე ობიექტის შეხვედრისას გარდამავალ ზმნაში ჩვე-
ულებრივ აჯობებს ირიბი ობიექტის მარკერი ან პირდაპირი
ობიექტის მარკერი გამოიხატება ზმნაში, ირიბობიექტური კლი-
ტიკა კი **ჰ-ბე-წინდებულს** მიერთვის და ზმნის გარეთ გავა. ეს
ვარიანტები ტექსტისა და მეტყველების პრაგმატული კონტექ-
სტებით ანუ მათი შინაარსით განისაზღვრება. მაგ.: **من نوشتمش**

მან ნევეშთამაშ „მე დავწერე-ის,, ან „მე მივწერე-მას,, من
 او خواندش / مانش მან დადამაშ ბეთ „მე მოგეცი-ის შენ“;
 მე „م گفتش უ ხანდაშ/გოჭთაშ ბემ „მან ნამიკითხა/მიოხრა-ის
 بدهمش ბედ(ეჭ)ამაშ ბეთ, بتون/بتان ბედ(ეჭ)ამაშ ბეთუნ,
 بدهمش/بشان/بشون ბედ(ეჭ)ამაშ/ ბეშუნ „მიეცი-ის მას, მომეცი-
 ის მე, მოგეცი-ის შენ, მოგეცი-ის თქვენ, მიეცი-ის მათ,, და სხვა.

მაგრამ არ იხმარება, მაგალითად, ასეთი სამმარკერიანი
 ფორმა: *نوشتمش *گفتمش ნევეშთამაშათ, გოჭთამაშათ

„*დაგინერე-ის-შენ, გითხარი-ის-შენ,, და მისთ. (თუმცა სამმარ-
 კერიანი სამპირიანი ფორმები თეორიულად, ვირტუალურად,
 ფორმალურ-მორფოლოგიურად დაშვებადია).

რთულ ზმნასთანაც შესაძლებელია **ორი ობიექტის** ნიშან-
 თა განაწილება: ერთი უშუალოდ ზმნაში და ერთიც მის გარეთ,
 მაგ.: مانش بت تبریک می فاش დადამაშ, ბეთ თაბრიქ მიგამაშ „მასდავუბრუნე-ის; შენ გილოცავ-მას,, და
 ა.შ.

უცილობელი წესია **ობიექტური პირის ნიშანთა ადგილი**
 ზმნაში: **ობიექტური მორფი (მარკერი) ყოველთვის მოსდევს სუ-**
ბიექტური პირის ნიშანს. ამდენად, **სუბიექტურ და ობიექტურ**
მართვაში გარკვეული რიგია დაცული და შედეგად გვაქვს **პი-**
რის ნიშანთა ორი მწკრივი: ჯერ სუბიექტური, მერე კი ობიექ-
 ტური პირის ნიშანი ზმნაში. მაგ.: مانش گفتش გოჭთა-ამ-აშ „გუთხა-

რი-მე-მას,, مانش დადამაშ „მიეცი-მე-მას,, და ა. შ.

შემასმენელი მართავს: ქვემდებარეს და ყველა დამატებას – პირდაპირს, ირიბს, უბრალოს, -- სათანადო წინდებულებიან, თანდებულებიან, ენკლიტიკურ თუ პირდაპირფუძისეულ ფორმაში. ყველა ჩამოთვლილი წევრის ამ გაფორმებას განსაზღვრავს ზმნა-შემასმენელი. მთლიანობაში აქ ზმნა მართავს სახელს ან მის შემცვლელ მორფოსინტაქსურ ელემენტებს (მაგ., ენკლიტიკებს).

შემასმენელი მართავს ქვემდებარეს. ქვემდებარე სხვადასხვა სახისაა და სხვადასხვაგვარად გამოიხატება. ამ სხვადასხვაგვარ გამოხატვას შემასმენელი განსაზღვრავს. ყველაზე მარტივი და ჩვეულებრივია ქვემდებარის მართვა პირდაპირ ფუძისეულ ფორმაში. ასეთია მოქმედი (აქტიური) ქვემდებარე და პასიური ზმნის სუბიექტი (პასიური ქვემდებარე). მაგ.:

مقاله نوشته شد / مرد مارتد ნევეშთ „კაცმა დაწერა“;

شده مაცალე ნევეშთე შოდ „სტატია დაიწერა“.

სპარსულში ბევრია **ქვემდებარის უფრო რთული** გამოხატვის **ფორმებიც**, – **სპეციფიკური ქვემდებარეები**: ენკლიტიკური, ენკლიტიკური ანტიცედენტი, წინდებულებიანი, კლასიკურ სპარსულში, – **რ-რწ-თანდებულებიანი ქვემდებარე და სხვა**. ყველა ეს ფორმა შესაბამისი ზმნური ფორმებით ანუ შემასმენლებით იმართება და დაწვრილებით განიხილება ნაკვეთში „ქვემდებარე“, (იხ. ქვემდებარე, ქვემდებარის რთული ფორმები).

მაგ.: تو سردت / من گرم شد (მან) გარმამ შოდ „(მე) დამცხა“;

او تشنه، گشنه است (თო) სარდათ ასთ „(შენ) გცივა“;

فکرمان/فکرمون ما (უ) თაშნაშე, გოშნაშე „(მას) სწყურია, შია“;

(მა) ჭექერემუნ მიად „(ჩვენ) ვფიქრობთ/გვეფიქრება“;

فكره/است (მან) ჭექრამ ასთ/ჭექრამე „(მე) ვფიქრობ/მეფიქრება“; شما خوابتان/خوابتون كمه (შომან ხაბეთუნ ქამე? „(თქვენ) ძილი გეცოტავებათ/ცოტა გძინავთ?“; / ايسان آيد (იშუნ) ხაბეშუნ მიად „(მათ) ეძინებათ/ძილი მოსდით“; مهمانان خوششان/خوششون مي آيد (მეჰმანან ხოშეშუნ მიად „(სტუმრებს) მოსწონთ“; بچه نه سالشه (ბავშვი) ნოჰ სალაშ ასთ/ნოჰ სალეშე „(ბავშვი) ცხრა წლისაა“; ما پولمان/پولمون (მა) ფულემუნ ქამე „(ჩვენ) ცოტა ფული გვაქვს“; და სხვა. ესაა **ენკლიტიკური ან ენკლიტიკურ-ანტიცედენტური (მოპირდაპირე, პირისპირმდგომი) ქვემდებარე.**

ქვემდებარის გართულებულ ფორმებთან დაკავშირებით გამოიყოფა ფრაზემათა ცალკეული **სპეციალური ჯგუფები** სემანტიკის (შინაარსის, მნიშვნელობის) მიხედვით, როგორცაა: გრძნობა, გუნება-განწყობის, შეგრძნების, აღქმა-გონების, კონსტრუქციები; სახელდების, ასაკის, კუთვნილების (პოსესიური) გამოხატვის მორფოსინტაქსემები. ამათში შესაბამისად ვარჩევთ „მგრძნობელ, განმცდელ, აღმქმელ, მოაზრივნი ქვემდებარეს,, „მფლობელ ქვემდებარეს,, „ასაკის მქონე ქვემდებარეს,, და მისთ. ქვემდებარის ეს ჯგუფები დანვრილებით განიხილება სათანადო პარაგრაფებში (იხ.: სპეციალური (სპეციფიკური) კონსტრუქციები)

რაც შეეხება „ფსიქოლოგიური სუბიექტის,, ცნებას, ეს არსებითად და ფაქტობრივად ფსევდოქვემდებარეა ანუ „ყალბი ქვემდებარე,,. უკანასკნელი აგრეთვე იყენებს სხვადასხვა წევრების შესატყვის ენკლიტიკურ ანტიცედენტებს, რითაც ემ-

სგავსება ფორმალური აგებულებით ზემოჩამოთვლილი რთული, მაგრამ ნამდვილი ირიბი ქვემდებარეების სხვადასხვა ჯგუფებს. **ფსიქოლოგიური სუბიექტი** უნდა განსხვავავით **სპეციფიკური რთული ქვემდებარისგან** და მისი შემცველი **სპეციალური კონსტრუქციებისაგან** (იხ. ფსიქოლოგიური სუბიექტი).

შენიშვნა. მართვის თვალსაზრისით გასარჩევია და **არ უნდა ავურიოთ** ენკლიტიკები ზმნაში-შემასმენელში, როდესაც **სახელი მართავს ზმნას** (დამატებები მართავენ ზმნას ენკლიტიკური მორფების საშუალებით) და ენკლიტიკები სახელებთან, როდესაც **ზმნა-შემასმენელი მართავს ქვემდებარეს** ენკლიტიკურ ფორმაში, როგორცაა, მაგ.: **سرد شد، گرم است/گرممه**;

سرد شد، گرم است/گرممه *სარდამ შოდ, გარმამ აიდ*
ასთ/გარმამე, გოშნამე, თაშნამე, ბადამ მიდნად/მიანდ, ხოშამ მიდნად/მიანდ „შემცივდა, მცხელა, მშია, მწყურია, არ მომნონს, მომნონს, და სხვა მისთ.

მთლიანობაშია მართული შემასმენლით ისეთი ენკლიტიკური შენაერთებიც, როგორცაა: **من خودم** *მან ხოდამ* (=იზა-

ფეთურ შენაერთს **خود من** *ხოდე მან*) „მე თვითონ„. მაგ.:

معلوم می کنم *მან ხოდამ (ხოდე მან)*

تو خودت/خود تو „(მე) თავად გამოვარკვევ“;

گفتی (تو) خودت/ხოდე თო „(შენ) თვითონ თქვი“;

خودش *ხოდეშე* „თვითონაა“; და მისთ. აქ **ქვემდებარული შენაერთები იმართება შემასმენლით** სათანადო ფორმების გათვალისწინებით. ამგვარად მართული შეიძლება იყოს არა მარტო ერთი სიტყვა ან ელემენტი, არამედ სიტყვათა ჯგუფი, სიტყვათშენაერთიც და მორფოსინტაქსურ ელემენტთა ჯგუფიც,

ერთობლიობა (იხ. სიტყვათშენაერთები).

შემასმენელი მართავს პირდაპირ დამატებას. პირდაპირ დამატებას სათანადო ფორმაში მართავს შემასმენელი. ეს სათანადო ფორმა ძირითადად ორია: პირდაპირი დამატება პირდაპირი ფუძისეული ფორმითა და პირდაპირი დამატება, მართული და გაფორმებული 1-რნ თანდებულის მეშვეობით.

მაგრამ თვით 1-რნ თანდებულის ხმარება-არხმარების საკითხს წყვეტს თავად პირდაპირი დამატების აღმნიშვნელი სახელის განსაზღვრულობა-განუსაზღვრელობის სემანტიკური ფაქტორი ანუ ფართო კონტექსტის პრაგმატულ-შინაარსობლივი ფაქტორი. განსაზღვრულობის თუ განუსაზღვრელობის გრამატიკული კატეგორია, აგრეთვე გარკვეულობა-გამოყოფის დამატებითი სემანტიკური ნიუანსები, ისევე როგორც 1-რნ-თანდებულის გამოყენების კონკრეტული წესები თანამედროვე სპარსულში სპეციალურ განაკვეთებში აღინერება (იხ. 1-რნ თანდებული მორფოლოგიაში; იხ. პირდაპირი დამატება და 1-რნ-თანდებულის ხმარების წესები სინტაქსში; იხ. 1-რნ თანდებულის სპეციფიკაციები).

ვინაიდან თანამედროვე სპარსულში 1-რნ-თანდებული, როგორც წესი და ნორმა, ოდენ პირდაპირი დამატების გაფორმების საშუალებაა, მისი გამოჩენა წინადადებაში თავისთავად უმეტესწილად პირდაპირი დამატების ამოცნობის საშუალებაა. შდრ., მაგ.,: *كتاب می خوانم/می خونم* ქეთაბ მიხანამ/მიხუნამ „[რალაც] წიგნს ვკითხულობ„ ან „[ზოგადად] წიგნს ვკითხულობ„ და *آن کتاب را می خوانم* ან ქეთაბრან მიხანამ/მიხუნამ „იმ წიგნს ვკითხულობ„. უკანასკნელ შემთხვე-

ვაში წიგნი გარკვეულია და ცნობილია მოლაპარაკეთათვის.

რ-რ- თანდებულის ნაცვალსახელით გამოხატული პირ-
დაპირი დამატების სინონიმური მორფოსინტაქსური გამოხატუ-
ლებაა პირდაპირ ზმნაში-შემასმენელში ენკლიტიკური ნიშნით და-
ფიქსირებული პირდაპირი დამატების შესაბამისი პირი ანუ, პირუ-
კუ, პირდაპირი დამატების მიერ ენკლიტიკით მართული ზმნა.
მაგ., خدا حافظ کند // خدا حافظ کند

ხოდან ურან ჰეფზ ქონად // ხოდან ურან ჰეფზ ქონად „ღმერთმა დაიფაროს იგი“; من اورا

من اورا // من اورا მან ურანადიდე ბუდამ//მან ნადი-

დე ბუდამამ „მე ის არ მენახა“; من اورا // من اورا

მან ურან მიბინამ//მან მიბინამამ „მე მას ვხედავ“ და მისთ.

შემასმენელი მართავს ირიბ ობიექტს. შემასმენელი მარ-
თავს ირიბ დამატებას (ობიექტს) პირველ რიგში და უმეტესად
ჰ-ბე-წინდებულის საშუალებით, მაგრამ ირიბ ობიექტად ზოგი
სხვა წინდებულთა გაფორმებული წევრიც მოიაზრება. ასეთია
წინდ. برای / برا ბარანდე/ბარან „თვის“, بر ბარ „ზე“, از აზ „გან“,
და სხვა გარემოებითი წინდებულები. კლასიკურ სპარსულში
გვხვდება წინდ. با ბა „თან“.

გარდა ამისა, კლასიკურ ლიტერატურაში, ფოლკლორში,
პოეზიაში, ანდაზებში რ-რ-თანდებულის ირიბი ობიექტის მარ-
თვა ერთ-ერთი ნორმაა. ამ ძველი ნორმის მემკვიდრეობა იშვიათად
თანამედროვე ლიტერატურულ და სასაუბრო ენაშიც იჩენს თავს.

ნორმატიულად ირიბი ობიექტი ჰ-ბე-წინდებულის საშუა-

ლებით იმართება: *دانشجو کتاب را به دانشجو دادم* -
გუ დამად „ნიგნი სტუდენტს მივეცი“; *به دوست نامه فرستادم* -
ბე დუსთ ნამე ჭერესთამად „მეგობარს წერილი გაუგზავნე“;
می توانم به به بچه گفتم „ბავშვს ვუთხარი“.

სასაუბრო ენაში ზე-ბე წინდებულის მეშვეობით იმართება
ენკლიტიკური ნაცვალსახელებით გამოსატული ირიბი ობიექ-
ტიც, რაც წარმოდგენილია წინდებულთან ენკლიტიკის მიერთე-
ბის, შერწყმის სახით. მაგ., შდრ.: *می تواند به او کمک کند* //

می تواند به او کمک کند მითავანად ბე უ ქომაქ ქო-
ნად//*میتواند به او کمک کند* მითუნად/მითუნე ბეჰემ (ბემ) ქომაქ ქონად
„შეუძლია დაეხმაროს მას“; *آنها چی بهتر/بتر گفتند؟*

آنها چی بهتر/بتر گفتند؟ ბეჰეთუნ (ბეთუნ) გოჭთანდ? „მათ რა გითხრეს თქვენ?“; *شما*
بهبش/بشون چی گفتید؟ შომან ბეჰემუნ (ბემუნ) ჩი გოჭთიდ?

چرا هیچی نمی گویی؟ „თქვენ მათ რა უთხარი?“; *چرا هیچی نمی گویی؟*
بمون بگید! „რატომ არაფერს მეუბნები?“;

بهبش/بش بدهید/بدید ბე-
ბემუნ ბეგიდ „ჩვენ გვითხარი!“; *ده تومان به داد، می*

ده تومان به داد، می ბედეჰიდ (ბედიდ) „მას მიეცით“; *دو تومان بهش/بش بدهم/بدم*
دو تومان بهش/بش بدهم/بدم დაჰ თუმან ბემ დად,
دو تومان بهش/بش بدهم/بدم მინასთამ დო თუმან ბეჰემ (ბემ) ბედეჰამ (ბედამ) „ათი თუმანი

მომცა, მინდოდა მისთვის ორი თუმანი მიმეცა“; چندان احترامی
 نگذاشتند بهش/بش ჩენდაჲ ეჭთერაჲმი ბეჰეშ (ბეშ) ნაგოზაშ-
 თანდ „ისეთი პატივი მას არ დასდეს“; بت ბეთ მიგამ „შენ გეტ-
 ყვი“; بمون، بشون، بفرست بشان، بمان ბეჭერესთ ბეშუნ
 ბეშუნ; می فرستم بتون მიჭერესთამ ბეთუნ „გაუგზავნე მათ,
 გამოგვიგზავნე ჩვენ; გამოგიგზავნით თქვენ„
 აღსანიშნავია ასეთი შერწყმული ირიბი ობიექტის მიდრე-
 კილება ინვერსიული რიგისკენ, ზმნის-შემასმენლის შემდეგ
 პოსტპოზიციისკენ: بش بدهید/بديد بش ბედეჰ, ბედეჰიდ (ბე-
 დიდ) ბეშ „მიეცი, მიეცით მას“; بشو بگو، بگويد ბეშ
 „უთხარი, უთხარით მას„ (იხ. სიტყვათა რიგი).

გამოთქმაში ამგვარი ენკლიტიკურ-წინდებულური პოს-
 ტპოზიციური ირიბი ობიექტი ზოგჯერ კარგავს ენკლიტიკას და
 მხოლოდ წინდებულნი ა-ბე- რჩება არსებითად ირიბი ობიექტის

აღსანიშნავად: به بگو به، بده بده ბედე ბე, ბეგუ ბე და მისთ.

სასაუბრო ენაში სხვა ელემენტებსაც ერწყმის ირიბობი-
 ექტური ენკლიტიკა: მაგალითად, სხვა ნაცვალსახელებს (კით-
 ხვით, უარყოფით ნაცვალსახელებს), ხოლო კლასიკურ სპარ-
 სულში კი კავშირებსაც და სხვა დამხმარე სიტყვებსაც. მაგ.:

؟شده اش /چه شده؟ ჩიშ შოდე? (ჩე აშ შოდე?) „რა მოუვი-
 და მას?“; هيجچيش/هيچچي اش منى شه ჰიჩჩიშ (ჰიჩ ჩი აშ)

ნემიშე „მას არაფერი მოსდის (ემართება)„
 წინდებულისანი ენკლიტიკა ყველა ამ შემთხვევაში წინდე-

ბულიანი ნაცვალსახელის შემცვლელი სინონიმია ირიბი ობიექტის ფუნქციით: به من // بم، به تو // بت، به او // بش، به ما // بمون، به ایشان // بهشون
 უ=ბეშ, ბე მან=ბემ, ბე თო=ბეთ, ბე შმა//ბტონ, ბე აიშან//ბეშონ „მე, შენ, მას, ჩვენ, თქვენ, მათ„.

რ-რან- თანდებული იშვიათ შემთხვევაში შეიძლება შეგვხვდეს თანამედროვე სასაუბრო ენაში წმინდა ირიბობიექტური ფუნქციით, რაც კლასიკური სპარსულისთვის ერთ-ერთი ნორმაა. მაგ.: ایشان را چی شده؟ იშანრან ჩი შოდე? „მათ/მას რა

მოუვიდა?„. ასეთ ნიმუშებში რ-რან- თანდებული ჰ-ბე-წინდებულის ან ირიბი ენკლიტიკური მორფების სინონიმია ანალოგიურ ფრაზებში, როგორცაა: هیچچیش شده؟
 შოდე, ჰიჩჩიშ ნემიშე „მას რა მოუვიდა/დაემართა?, მას არაფერი მოსდის/ემართება„ (იხ. -რან-თანდებულის სპეციფიკაციები).

წინდებულთაგან ირიბი დამატების (ობიექტის) ძირითადი მახასიათებელია ჰ-ბე-, მაგრამ ირიბ დამატებად მოიაზრება ზოგჯერ ისეთი ზოგი სხვა წინდებულთაგან დაფორმებული დამატებებიც, რომელიც საზოგადოდ უბრალო დამატებებისა და გარემოებითი დამატებების, გარემოებითი სიტყვებისა და გარემოებების გამფორმებლად გვევლინება. ასეთებია: برای/بر،

از, ბარანდე/ბარან, აზ, იშვიათად بر ბარ, და შესაძლოა სხვაც შეგვხვდეს, მით უმეტეს ლიტერატურაში. აქაც დასაშვებია შერწყმული წინდებულის-ენკლიტიკური ფორმებიც, რაც ძალიან დამახასიათებელია თანამედროვე სასაუბრო ენისთვის. ენკლიტიკური მორფი ამ შემთხვევაში ნაცვალსახელისა ან სხვა სახე-

ლის სინონიმად გვევლინება და ფრაზაში გრაფიკულადაც წინ-
დებულთან ერთად შერწყმული სახით განცალკევებით იწერება.

მაგ.: *برات / تو / برا / برای* ბარანე/ბარან თო/ბარათ ხარიდამ

„შენ გიყიდე/შენთვის ვიყიდე“; *برای / برا شما / براتون می خوانم*
ბარანე/ბარან შომან/ბარანთუნ მიხანამ „თქვენ გიკით-
ხავთ/თქვენთვის ვკითხულობ“; *براش خواندم* ბარან ხანდამ „მას
წავუკითხე“; *ازش پرسیدم* აზაშ ფორსიდამ, *پرسید* აზაშ
ბეფორსიდ „მას ვკითხე/მისგან ვიკითხე, მას ვკითხეთ“; *ترسیم*
ازت / از تو می ترسیم აზაშ/აზაშ თარსიდამ, *ترسیم*
აზათ/აზ თო მითარსამ „მისი შემეშინდა, შენი მეშინია“; *خدا*
رحمت کند بر او / به او // خدا رحمتش کند
ნად ბარ უ (ბე უ) // ხოდან რაჰმათაშ ქონად „ღმერთმა შეუნდოს
მას„.

აღსანიშნავია, რომ სხვადასხვა წინდებულების ამგვარ
გამოყენებას თავად ზმნების-შემასმენლების ლექსიკური სემან-
ტიკა (მნიშვნელობა) განსაზღვრავს.

სხვადასხვა ირიბობიექტური წინდებულებისა და იმავ-
დროულად პარალელურად *را-რან-* თანდებულის გამოყენება
ნათლად ვლინდება სპეციალურ გამოთქმებში, შენაერთებში,
მათ შორის, – რთულ ზმნებში. მაგ.: *را*, *از*, *مواظبت کردن*
از درخت მოვანებათ ქარდან (აზ, რა) „მოვლა ვისი/რისი“:

مواظبت می کند აზ დერახთ მოგაზებათ მიქონად „ხეს უვლის,,

და მრ. სხვა (იხ. ლექსიკონი).

ერთზე მეტწინდებულისანი (ორი და მეტი) პარალელური სინონიმური მართვა რთულ ზმნებში საკმაოდ გავრცელებულია: **ბე ბე** და **ბრ ბარ**, **ბე ბე** და **რ-რ-თანდ.**, (მასთან, **რ-რ-თანდებული** პირდაპირი დამატებაც შეიძლება იყოს და ირიბიც); **ბე ბე** და **აზ აზ**; **აზ აზ**, **ბე ბე** და **რა რა**; და სხვა (იხ. ლექსიკონი; იხ. მართვა რთულ ზმნებში). ამ წინდებულურ-თანდებულურ ვარიანტებში ირიბი ობიექტიც მონაწილეობს.

ენკლიტიკურ შერწყმულ ფორმებში წინდებული მართავს ენკლიტიკას, ანუ ენკლიტიკასთან ერთად შერწყმული სახით გამოხატავს ირიბი დამატების (ირიბი ობიექტის) ფორმას.

ირიბი დამატება **სახელს დართული** წმინდა, სუფთა **ენკლიტიკაც** გამოიხატება, რაც კლასიკურ ენაში ერთ-ერთი ნორმია, მაგრამ თანამედროვე ენაშიც გვხვდება, მეტად, მხატვრულ ლიტერატურაში ან სპეციალურ გამოთქმებში, ფორმულებში. სუფთა **ირიბობიექტური ენკლიტიკა ერთვის სახელს**, სხვა წევრს, მაგ., პირდაპირ დამატებას: **پولت می دهم** *ფულათ მიდე-*

ჰამ „ფულს-შენ მოგცემ“; **خدا عمرت بدهد** *ხოდ ომრ-ათ ბედე-*

ჰად „ღმერთმა ცხოვრება-შენ მოგცეს (გაცოცხლოს)„.

სახელს დართული **ირიბობიექტური კლიტიკები სასაუბრო ენაშიც გვაქვს**. ამის ნიმუშებია შემდეგი ფრაზები, სადაც ქვემდებარის აღმნიშვნელ ნაცვალსახელებზე მირთულია ირიბი ობიექტის გამომხატველი კლიტიკები: **چیش شده/هیچچیش نمی**

ش *ჩიშ შოდე*, *ჰიჩჩიშ ნემიშე* „რა-მას მოუვიდა/დაემართა? არა-ფერი-მას არ მოსდის/არ ემართება„.

იმავედროულად, შემასმენლისგან ირიბი ობიექტის მარ-

თვის ყველა ზემოჩამოთვლილ თუ სხვა შესაძლო ვარიანტს გა-
აჩნია გამოსატვის კიდევ ერთი **ალტერნატიული ფორმა**: როდე-
საც ირიბი ობიექტი ენკლიტიკის მეშვეობით აღინიშნება უშუა-
ლოდ შემასმენლურ ზმნაში შესაბამისი პირის სახით. ამ შემ-
თხვევაში **პირუკუ მართვაა: ირიბი ობიექტი** მართავს შემასმენ-
ლის ზმნურ ფორმას პირში კლიტიკური მორფების, – **პირის**

ნიშნების ანუ პირის მარკერების საშუალებით. მაგ.: **كَمْ كَنْ**

ქომაქამ ქონ „დამეხმარე“; جوابش بده ჯავაბშ ბედეჰ „უპა-

სუხე, პასუხი გაეცი“; خدا رحمتش کند ხოდა რაჰმათაშ ქონად

„ღმერთმა შეუნდოს“; گفتمش გოჭთამაშ „ვეუთხარი-მას“;

*دادمش დადამაშ „მივეცი-მას; „ (იხ. ზევით ირიბი დამატების
მართვა).*

მართვა რთულ ზმნებში. განსაკუთრებულ ყურადღებას
მოითხოვს სხვადასხვა დამატებების მართვა რთულ ზმნებში.
გამომდინარე რთულ ზმნათა კომპონენტების ლექსიკური მნიშ-
ვნელობის, მორფოლოგიური ფორმებისა და სხვადასხვა გრამა-
ტიკული კატეგორიებიდან, აგრეთვე გამომდინარე მთლიანად
რთულზმნური შენაერთის საერთო მნიშვნელობიდან და
სტრუქტურულიდან, პირდაპირი, ირიბი თუ უბრალო და გარემოე-
ბითი დამატებები ამა თუ იმ რთულ ზმნას სპეციფიკურად შეენ-
ყოებიან. არსებითად აქ ლაპარაკია **რთულ ზმნათა შინაგან მარ-
თვაზე.** ეს მართული თუ მართვადი დამატებები, ისევე როგორც
სხვა წევრები და ელემენტები (მაგ., ჩართული ან ჩართვადი
კლიტიკები), რთულ **ზმნათა ჩარჩოების** (მინიმალური ჩარჩოსე-
ბური სტრუქტურის, ჩარჩოსებური კონსტრუქციის) ფარგლებ-
ში შედის. ყველა შემავალი ელემენტი რთული ზმნის სტაბილუ-
რი სტრუქტურის **მუდმივი** ან **ფაკულტატური, მყარი ან მონაც-
ვლე წევრებია.**

საკმაო სირთულეს შეადგენს პირდაპირი, ირიბი ან/და
უბრალო დამატებების მართული ფორმების განსაზღვრა და

რომლებიც ამა თუ იმ დამატებას ერთზე მეტი პარალელური სინონიმური ფორმებით შეიწყობენ: პარალელურად და სინონიმურად გამოყენებადია რამდენიმე წინდებული ან თანდებული რ-რნ-. ძირითადად ფიქსირებადია **ორი** ან იშვიათად **სამი პარალელური** ფორმა: ორი წინდებული, წინდებული და თანდებული, ორი წინდებული და თანდებული.

მაგ.: مواظبت می کند از درخت / مواظبت می کند درخت را :

მოვაზებათ მიქონად აზ დერახთ/მოვაზებათ მიქონად დერახთრ „უვლის ხეს„. აქ დამატების ერთი ვარიანტი ირიბი გამოდის, მეორე კი პირდაპირი. უფრო მეტად იხმარება პირველი (ჯ-აზ).

უმეტესად ზმნისთვის უახლოესი დამატებების გამფორმებელია წინდებულები بر, از, به, ب, აზ, ბარ, და თანდებული რ-რნ-. ზოგჯერ კი **წინდებულის შეცვლით მთლიანად იცვლება ზმნური შენაერთის მნიშვნელობა**. მაგ.: راضی شدن بودن از

რაზი შოდან/ბუდან (ჯ-აზ) „მონონება, კმაყოფილება (რამის, ვინმესი; რამით, ვინმეთი)“; راضی شدن بودن به „დათანხმება (რამეს, ვინმეს)„ (იხ. რთულ ზმნათა ვერტიკალები ლექსიკონში, სადაც მართვა აღინიშნება).

საკმაოდ ბევრია **სინონიმური, პარალელური** გამოყენებაც: ერთ წინდებულზე მეტი ერთი მნიშვნელობით ერთ და იმავე ზმნასთან.

სპეციფიკური მართვა წესებს არ ექვემდებარება: ყველა რთული ზმნა თავისებურად შეიწყობს ამა თუ იმ წინდებულით და თანდებულით მართულ დამატებას. ამიტომაც ეს მართული ფორმები **ლექსიკოგრაფიულადაა** დაფიქსირებული და დიდ ლექსიკონებში მითითებულია რთული ზმნის, თუ აუცილებელია, – მარტივი ზმნის ბუდეშიც, თუ რომელი წინდებულებით

ან თანდებულთ უნდა იხმარებოდეს დამატება კონკრეტულ ზმნურ შენაერთთან თუ რთულზმნურ ფრაზეოლოგიზმთან. ასეთ შემთხვევებში მართვის ფორმები ანუ ზმნებთან შეწყობილი დამატებები თვით რთული ზმნებისგან განუყოფლად უნდა დავიხსოვოთ, როგორც ერთიანი სტრუქტურული ერთეული. მით უფრო, რომ წინდებულის შეცვლით ზოგჯერ მთლიანად შენაერთის მნიშვნელობა სრულებით იცვლება. წინდებულთა არჩევანი კონკრეტულ ზმნასთან კონკრეტულ ხასიათს ატარებს და სემანტიკურადაც და სტრუქტურულადაც შეზღუდულია. გარდა ამისა, ბევრ რთულ ზმნასთან წინდებულის პარალელურად რ-რნ- თანდებულთაც იხმარება ანუ პარალელურ-სინონიმურ მართვასაც აქვს ადგილი. ზოგჯერ კი ეს პარალელიზმი გარკვეულ სემანტიკურ სხვაობასაც გვაძლევს, თუნდაც ნიუანსობრივს. (იხ. მაგალითებში).

მაგალითები: *از این کتاب استفاره می کنم* აზ ინ ქეთაბ ესთეფარე მიქონამ „ვიყენებ ამ წიგნს/ვსარგებლობ ამ წიგნით“; *دارم به این کتاب احتیاج* ბე ინ ქეთაბ ეჰთიძაჯე დარამ „ეს წიგნი მჭირდება“; *ایشون احتیاج دارند به مترجم* იშუნ ეჰთიძაჯე დარანდ ბე მოთარჯემ „მას/მათ სჭირდებათ თარჯიმანი“; *از این باغ مواظبت می کنم* აზ ბაყ მოვაზებათ მიქონამ „ბაღს ვუვლი“; *محتاجم به چیزی* მოჰთაჯამ ბე ჩიზი „მჭირდება რამე/ვსაჭიროებ რამეს“; *قانع هستم به چیزی* ყანე' ჰასთამ ბე ჩიზი „კმაყოფილი ვარ რაიმით“; *از شما سپاسگذاری می کنم* აზ შმა სპასგძარი მიქონამ „გმადლობთ/მადლობას გიხდით“; *از لطف شما سپاسگذارم* აზ ლოთჰე შომან სეფაზგოზარამ

„თქვენი კეთილგანწყობისთვის მადლობელი ვარ“; **از شما**
متشكرم აზ **შომან მოთეშაქქერამ** „მადლობელი ვარ თქვენი“;
سرتان را درد ندهم „არ შეგანუ-
 ხებთ/თავს არ აგიტკივებთ“; **ازت ممنونم** აზათ **მამნუნამ** „შენი
 მადლობელი ვარ“; **من ایش راضی هستم** აზ **ნემანდემ რაზი** ჰას-
 თამ „სპექტაკლი მომენონა/სპექტაკლის კმაყოფილი ვარ“; **به**
شما راضی هستم ბე **შომან რაზი** ჰასთამ „თქვენ გეთანხმებით“;
خدا رحمت „იმათ კი/ხომ არ ეთანხმება“; **او/بر او/برو** „ღმერ-
 თმა შეუნდოს“; **به مسافرت خیلی علاقه دارم//علاقمندم** ბე
მოსაფერათ ხეღლი ‘**الایعه** დარამ „მოგზაურობა ძალიან მიტა-
 ცებს, მიზიდავს/მოგზაურობა ძალიან მაინტერესებს//დაინტე-
 რესებული ვარ“; **این شهر از بسیاری ضروریات شهری محروم**
است ინ შაჰრ აზ ბესდარი ზარურდიდათე შაჰრი მაჰრუმ ასთ
 „ეს ქალაქი მოკლებულია ბევრ პირველად საქალაქო საჭიროე-
 ბას“; **در این موضوع نظر گرفته شد** ინ მოუზუ’ დარ ნაზარ გე-
 რეფთე შოდ „ეს საკითხი მიღებულ იქნა მხედველობაში“; **از این**
کار سر در نمی آورم აზ ინ ქარ სარ დარ ნემიანვარამ „ამ საქ-

მეს თავს ვერ ვართმევ/ვერ ვაბამ“; از موزه ها / موزه هارا

„მუზეუმები და ვათვალისწინებ“; از مادر بزرگم بازديد كردم

„ბები ჩემი მოვინახულე/ბებია ჩემს ვენწივ“; از/با استاد ديدار كرديم

„პროფესორს შევხვდით, პროფესორი ვნახეთ“; از تأثر ديدار كردم

„თეატრ დიდარ ქარდ“ „თეატრს ეწვია (თეატრში იყო)“; از/با

ديدار مي كردم خواهرم

„ჩემს დას ვნახულობდი [ხოლმე] (ჩემს დასთან დავდიოვი)“; از رساله // رساله ی علمی / رساله را دفاع // مدافعت // مدافعه می کند

„დისერტაციას ელმი/რესალერა“

„დასაჯივ“; از/با

معاون ایشان پذيرايی ای كرديم

„ელჩი და მისი მოადგილე-ები მივიღეთ“; از مهمان محترم / مهمان محترم را پذيرايی کردند

„საპატიო სტუმრები მიიღეს/ისტუმრეს“; და მრ სხვა (იხ. ლექსიკონი).

რთულზმნურ მართვას განეკუთვნება დამატებათა ენ-კლიტიკური გამოსატვაც რთულ ზმნათა ფორმებში, მაგრამ ეს განიხილება დამატებათაგან ზმნათა ენკლიტიკური მართვის საკითხებთან (იხ. ზევით მართვა: პირდაპირი და ირიბი დამატე-

ბები).

შემასწავლებელი მართავს უბრალო დამატებებს. შემასწავლებელი მართავს უბრალო დამატებებს უამრავი სხვადასხვა წინდებულისა და ზოგჯერ 1-რწ თანდებულის საშუალებით;

კლასიკურ სპარსულში კი 1-რწ თანდებული უბრალო დამატე-

ბის გაფორმების ერთ-ერთი ნორმაა. წინდებულებში აქ იგულისხმება როგორც მარტივი, ისე რთულშემადგენლიანი (შედგენილი) წინდებულები; როგორც პირველადი, ასევე მეორადი ნასახელარი წინდებულები, რომელთა რიცხვიც ფაქტობრივად დღევანდელ ენაში ზრდის ცოცხალ დინამიკურ პროცესში იმყოფება (იხ. წინდებულები მორფოლოგიაში).

გარდა ამისა, ერთგვარი სირთულეა, რომ შინაარსობრივად **ირიბი და უბრალო დამატებები** ზოგჯერ ძალიან უახლოვდებიან და ფორმობრივადაც ემთხვევიან ერთმანეთს წინდებულებითა და თანდებულით. ადგილი აქვს **სხვადასხვა წევრთა შინაარსობრივ შერწყმას ანუ სინკრეტიზმს**. მაგრამ თავად მართვისთვის ამას არსებითი მნიშვნელობა არცა აქვს: მთავარია ვიცოდეთ, ესა თუ ის ზმნა ამა თუ იმ მნიშვნელობის დამატებით სიტყვას რომელი წინდებულის (ზოგჯერ კი თანდებულის) მეშვეობით შეინცობს. აქ საზოგადოდ საცოდნელია კარგად თვით წინდებულთა პირველადი და ძირითადი მნიშვნელობები. ერთ წინდებულს კი ხშირად ერთზე მეტი. რამდენიმე ან მრავალი მნიშვნელობა აქვს. მრავალფუნქციურია ზოგადად 1-რწ- თანდებულიც.

რაც შეეხება **წევრთა კვალიფიკაციას და კოდიფიკაციას**, ეს სინტაქსური ანალიზის საკითხია. დამატებათა ზუსტი განსაზღვრა განსაკუთრებით **რთულდება რთული ზმნების ჩარჩოების ფარგლებში**. ამ ჩარჩოებში **წევრთა სპეციფიკური გადააზრებაც** ხდება.

სხვადასხვა სახის მართული უბრალო დამატებების მაგალითები.: **میدم (ازش) او میوه از او (აზაშ) ხარიდამ**

სუფრა შეუკვეთე მისთვის, (ბარანდე/ბარან, ენკლ.); دو بلیت را
 برام تهیه کردند / برای من / برای دو بلیتორان ბარანდე
 მან/ბარანდამ/ბარანმ თაჰიდე ქარდანდ „ორი ბილეთი მიშოვეს,“
 (ბარანდე/ბარან, ენკლ.); با نهائیتی آبرومندی از مهمانها پذیرایی
 کردند ბანეჰნათი აბრუმანდი აზ მეჰმანჰან ფაზირანი ქარ-
 დანდ „უკიდურესად ღირსეულად მიიღეს სტუმრები,“ (აზ); ازت
 ممنونم دوست عزیز „შენი მად-
 ლობელი ვარ, ძვირფასო მეგობარო,“ (აზ); از کارتون خیلی
 راضی هستم აზ ქართუნ ხეღლი რაზი ჰასთამ „მულტფილმებით
 ძალიან კმაყოფილი ვარ,“ (აზ); بپای / از بابت دوست کت و شلوار
 ؟ گیرد؟ ბეჰათე დუხთე ქოთ ო შალვარ
 ჩანდ მიგირად? „კოსტუმის შეკერვაში რამდენს იღებს?“, (ბე;
 (აზ) ბაბათ); می خواهم واسه شما / واستون یک / یه قصه تعریف
 کنم მიხანჰამ ვანედე/ვანე შომან (ვანეთან/ვანეთუნ) დეჟ ყესსე
 თა'რიჰ ქონამ „მინდა გიამბოთ ერთი ამბავი,“ (ვანე „თვის,“
 ენკლ.); از هم مجزاست; راه مسافریں داخلی و خارجی
 მოსაჭერინე დახელი ო ხარეჯი აზ ჰამ მოჯაზზან ასთ (მოჯაზ-
 ზასთ) „შინაგანი და გარეგანი მოგზაურების გზა ერთმანეთის-
 გან გამიჯნულია,“ (აზ); بگذریم اگر از این აგარ აზ ინ ბეგოზა-

ვლელად მოსამზადებელი კურსის სახით გვევლინება,, (ბე მან-
 ზალე „სახით“; ბარაფი); عنوان مترجم کار کنید
 ბე ‘ენვანე მოთარჯემ ქარ ქონიდ „მოდიოთ, თარჯიმნად იმუშა-
 ვეთ,, (ბე ‘ენვან-ე „სახით,,); عنوان فروشنده هم کار می کرد
 ‘ენვანე ჭორუშანდე ჰამ ქარ მიქარდ ქე „გამყიდველადაც
 კი/ხომ მუშაობდა,, (ბე ენვან-ე „სახით,,); این کتاب درسی تحت
 عنوان آرفیا چاپ شده است
 „აზფიდა,, ჩანვ შოდე ასთ „ეს წიგნი „აზფას,, სათაურით (სათაუ-
 რის ქვეშ) გამოვიდა (დაიბეჭდა),, (თაჰთ-ე „ქვეშ,,); آن کتاب هم
 در تحت نظر من چاپ می شود
 ჩანვ მიშავად „ის წიგნიც ჩემი რედაქტორობით დაიბეჭდება (გა-
 მოქვეყნდება),, (თაჰთ-ე „ქვეშ,,); این اشیا مربوط به چند هزار
 سال قبل است، آن مربوط به پیش از هزار سال قبل مربوط است
 ინ აშად მარბუთ ბე ჩანდ ჰეზარ სალ ყაბლ ასთ, ან მარბუთ ბე
 ბიშ აზ ჰეზარ სალ ყაბლ ასთ „ეს ნივთები რამდენი ათასი წლის
 წინანდელია? ის ათას წელზე მეტი ხნის წინანდელია,, (მარბუთ
 ბე „კავშირში, კუთვნილებაში,,); این اشیا متعلق/مربوط به چه
 دوریست? ინ აშად მოთე’ალლეყ (მარბუთ) ბე ჩე დოურისთ?
 „ეს ნივთები რომელ ეპოქას ეკუთვნის? (რომელი ეპოქის კუთ-
 ვნილებაა?),, ([მოთე’ალლეყ] ბე); این آثار تاریخی مجلل به نام
 جمشید معروف اند
 ინ ასარე თარხიხიე მოჯალლალ ბე ნამე

თახთე ჯამშიდ მა'რუჭ ანდ „ეს დიდებული ისტორიული ძეგ-
 ლები „ჯემშიდის ტახტის„ სახელითაა ცნობილი„ (ბე: ბე ნამ-ე
 „სახელით„); قول آدم دروغگو نباید اعتماد کرد
 ადამე დორუყგუ ნაბაად ე'თემად ქარდ „მატყუარა კაცის
 სიტყვას არ უნდა ენდობოდე/ნდობა არ შეიძლება„ (ბე); به
 وسیله ی قطار یا هواپیما/با قطار یا با هواپیما می رویم بعدش با
 اتوبوس یا اوتمبیل می روم
 ჰავანფემან/ბან ყათარ ან ბან ჰავანფემან მირავიმ; ბა'დიშ ბან
 ოთობუს ან ოთომობილ მირავამ „მატარებლის ან თვითმფრი-
 ნავის საშუალებით/მატარებლით ან თვითმფრინავით მივდი-
 ვართ; შემდეგ ავტობუსით ან მსუბუქი მანქანით მივდივარ„ (ბე
 ვასილე; ბან); اطراف معامله صحبت کنیم
 დარ ათრანჭე მო'ანმე-
 ლე სოჰბათ ქონიმ „კონტრაქტის შესახებ ვისაუბროთ„ (დარ
 ათრანჭე-ე); اطاف پول داد
 ერთ ოთახში/ერთი ოთახის ფული გადაიხადა„ (ბე ფან-ე); این
 شما مربوط است
 ნ მათლაბ ბე შომან მარბუთ ასთ „ეს
 საკითხი თქვენთანაა დაკავშირებული„ (ბე); با آن هتل کمتر آشنا
 ბან ან/უნ ჰოთელ ქამთარ აშნან ჰასთამ „იმ ოტელს ნაკლე-
 ბად ვიცნობ (ოტელთან ნაკლებად ვარ გაცნობილი)„ (ბან); دو دو
 تا چهار تا مساویست
 დო დო თან მოსანვისთ ბან ჩეჰარ თან

„ორჯერ ორი ოთხია/უდრის ოთხს,, (ბ₅); دو به علاوه دو

چهار دو به مساویست با چهار „ორს მივუმატოთ ორი (მიმატებით, დამატებით) ოთხს უდრის,, (ბ₆; ბ₅); حمام خبری نیست „აბანოზე არაფერი ისმის,, (აზ „შესახებ, ზე,,); از/ ازش عکس بر داشتیم

აზუ/აზაშ ‘აქს ბარ დაშთამ „მას სურათი გადავუღე (სიტყვ. მისგან სურათი გადავიღე),, (აზ); از دست او به تنگ آمدم

დასთე უ ბე თანგ აშადამ „მისგან ცუდად გავხდი, მისგან შევ-
 ნუხდი,, (აზ დასთ-ე „მისი ხელით, მისგან,, – მიზეზის, გამომ-
 ნვევი ფაქტორის, მოქმედების წყაროს, აგენსურობის ნასახე-
 ლარი რთული წინდ.); دلم برای/براش تنگ شده

ბარაიეშ/ბარაშ თანგ შოდე „მის გამო/მისთვის გული მეტკინა,,
 (ბარაიე/ბარა); تیم ایران می سوخت

ბე თიმე ირან მისუხთ „ირანის გუნდს გულვშემატკივრობდი,, (ბ₆); دلم

برای/براش می سوزد

ბარაიეშ/ბარაშ მისუზად „მის-
 თვის გული მეწვის (გული შემტკივა),, (ბარაიე/ბარა); چیزی که

برای این اطاق لازم است

ბარადე ინ ოთაყ ლაზემ ასთ „რაც ამ ოთახისთვისაა საჭირო,, (ბარაიე/ბარა); می تواند

ბე შეუძ-
 მითავანად ბეჭემ/ბემ ქომაქ ქონად „შეუძ-

ლია მას დაეხმაროს,» (ბე, ბე-შერწყმული კლიტიკით); بدون
 کرد زندگی شود نمی پول ბედუნე ფულ ნემიშავად ზენდეგი
 ქარდ „უფულოდ/ფულის გარეშე ცხოვრება არ შეიძლება,» (ბე
 დუნ-ე); کرد به حرف بچه ها باید گوش کرد ბე ჰარჷჷ ბაჩეჷჷ ბანად
 გუშ ქარდ „ბავშვების სიტყვებს საჭიროა ყური დავეგდოთ,»
 (ბე); ما به اتوبوس رسیدم ბე ოთობუს რასიდიმ „მალე ავ-
 ტობუსს მივადღნიეთ,» (ბე); ما به فارسی گفتگو
 به فارسی بنویسید, از گرجی به فارسی ترجمه می کنند
 სიდ, მან ბე ჷანსი გოჷთეგუ მიქონიმ, აზ გორჯი ბე ჷანსი
 თარჯომე მიქონანდ „სპარსულად დანერეთ, ჩვენ სპარსულად
 ვლაპარაკობთ, ქართულიდან სპარსულად თარგმნიან,» (ბე; აზ---
 ბე); از طرف دولت اعلان داده شد აზ თარაჷჷ დოულათ
 ე'ლან დადე შოდ „სახელმწიფოს მხრიდან/მიერ განცხადებულ
 იქნა,» (აზ თარაჷჷ-ე, აგენსური წინდ.); به دست لیلی عکس گرفته
 ბე დასთე ლეილი 'აქს გერეჷთე შოდე „გადაღებულია ლე-
 ილის ხელით//მიერ//ლეილის გადაღებულია ფოტო,» (ბე დასთ –
 აგენსური წინდ., აგენსი); به دست داود چایخانه ساخته و تنظیم شده
 ბე დასთე დავეუდ ჩანახანე სანთე ვა თანზიმ შოდე „დაუ-
 დის ხელით//მიერ აშენდა და მოენყო ჩაიხანა/დაუდის აშენებუ-
 ლია და მოწყობილია ჩაიხანა,» (ბე დასთ – აგენსური წინდ., აგენ-
 სი); از دست دوستم گریه می کردم აზ დასთე დუსთამ გერაე

ზე დაიდგა,, (თავასსოთ-ე – აგენსური წინდ.); *آن عكس ها*
دست لیلیه ან *‘აქსჰა* დასთე ლეილიძე „ის ფოტოები ლეილის
 აქვს/ლეილის ხელშია (ხელთაა),, (დასთ-ე „ხელთ,, ქონების, პო-
 სესივის ნასახელარი წინდ.); *کتابت پیش/نزد منه* ქეთაბათ ფი-
 შე/ნაზდე მანე „შენი წიგნი ჩემთანაა,, (ფიშ/ნაზდ „წინაშე, წინ,,
 – ქონა-ყოლის პოსესიური წინდ.); *من آمدند* ფიშე მან ამა-
 დანდ „ჩემთან/ჩემს წინაშე მოვიდნენ,, (ფიშ „წინაშე, წინ, -თან,,);
پیش استاد درس داشتم ფიშე ოსთად დარს დაშთამ „ლექტორ-
 თან გაკვეთილი მქონდა,, (ფიშ „წინაშე, წინ, -თან,,); *به واسطه ی*

به عنوان مأموریت علمی پاریس می روم ბე ვასეთედე
 მორასელე ბე/ბე *‘ენვან-ე* მამურიდათე *‘ელმი ფარის მირავამ*
 „მიმონერის მეშვეობით მივდივარ სამეცნიერო მივლინებაში პა-
 რიზში,, (ბე ვასეთ-ე „შუალობით, მეშვეობით, საშუალებით“;
 ბე/ბე *‘ენვან-ე* „სახით, ფორმით,,);

ერთის მხრივ სასაუბრო ენაში, მეორეს მხრივ თანამედ-
 როვე პროზაშიც, აქა-იქ თავს იჩენს უბრალო დამატების, ისევე
 როგორც ირიბი დამატების გაფორმება რ-რნ- თანდებულებით,
 ანუ უკანასკნელის ძველებური, კლასიკურ ენაში კარგად წარ-
 მოდგენილი ფუნქციების განახლებას აქვს ადგილი. მაგ.: *چه*

؟ را بستی რე ქარ ქონანდ ბასთანირა? „რა უქნან ნა-
 ყინს?“, *؟ کار کنم* რე ბაჩეჰარა ჩე ხარა *؟ چه کار کنم* „ბავ-

შეგებს რა ვუყო?“; ؟ را چه کارش کنند بچه را ؟
 ჩერა? „რა უყონ ბიჭს/ბავშვს“; ؟ را چه کارش کردی ؟
 სარამრა ჩე ქარემ ქარდი? „რა უქენი ჩემს ბიჭს?“; ؟ را چه
 آقا مارا می شد؟
 იშანრა ჩი შოდე? „მას/მათ რა მოუვიდა (თ)?“; ؟
 آقا مارا می شد؟
 მარა მიგუიდე? „ბატონო, ჩემზე იტყვით?/ჩემსას
 იკითხავთ?“; (დანვრ. იხ. დამატებები, გარემოებები და რ-რ-
 თანდებულის სპეციფიკაციები).

სპარსულში არსებული უამრავი პირველადი და ნასახე-
 ლარი, თუ სხვა მეორადი, მარტივი და რთული (შედგენილი)
 წინდებულებიდან აბსოლუტური უმრავლესობა სწორედ უბრა-
 ლო დამატების ან სხვა დამატებითი სიტყვების მართვას ემსა-
 ხურება. ზოგი წინდებული მიმაგრებულია ამა თუ იმ გარკვეულ
 ზმნაზე, გამომდინარე ზმნის სემანტიკიდან. ეს მიმაგრებაც
 ზოგჯერ ნორმატიულ, ზოგჯერ კი უფრო ვიწრო, სპეციფიკურ
 ხასიათს ატარებს. ერთი და იგივე წინდებული ხშირად მრავალ
 სხვადასხვა შინაარსის მართულ დამატებას აფორმებს.

მაგალითად, აღსანიშნავია ა-ა-ზ- წინდებულის სემანტი-
 კური მრავალსახეობა, მათ შორის ურთიერთსაწინააღმდეგო
 მნიშვნელობებიც, როგორიცაა ერთის მხრივ **გამოსვლითობა**
 (ძირითადი, წამყვანი მნიშვნელობა), მეორეს მხრივ **დანიშნუ-
 ლება** და **მიზანი** (-თვის, გულისთვის და სხვ.). ასევე საკმაოდ
 მრავალფეროვანია **ბე ბე**, **ს ბა**, და სხვა წინდებულთა გამოყენე-
 ბა მართვაში. ზოგჯერ წინდებულთა ძირითადი, წამყვანი მნიშ-
 ვნელობა მართვადი (მართული) დამატებითი სიტყვების გა-
 ფორმებისას შედარებით გამოკვეთილია. მაგ., **ს ბა** თანაობა;

მოქმედების მიზეზობრივი, გამომწვევი აგენსური მნიშვნელობით ხასიათდება *از-აზ-*, რომელსაც ერთვის *داست* დასთ, *طرف* თარაჭ „ხელი, მხარე“, (*داست از اზ* დასთე, *طرف از اზ* თარაჭე „ხელით, მხრიდან, მიერ, -გან,“); *اسطه*, *وسيله* „ვასილე, ვასეთე“ „საშუალება, იარაღი, ხერხი, მეშვეობა,“ (*اسطه* ბე ვასილე); და ა. შ. (იხ. ნიმუშებით ზევით).

მთლიანობაში უბრალო დამატებების კატეგორიაში მოქცეული მართულად გაფორმებული წინადადებების წევრები თავის გამფორმებელ წინდებულებთან ერთად ნაწილდებიან უამრავ სხვადასხვა შინაარსობრივ (სემანტიკურ) ჯგუფად, რისი გაცნობიერებაც გვეხმარება მრავალ სხვადასხვა წინდებულთა გადანაწილების (არანაწილების) გარკვევასა და დახსოვებაში; თუმცა ნაწილობრივ ეს არ გამოირიცხავს ზმნის-შემასმენლისა და დამატების შეხამების დაზეპირების აუცილებლობასაც, რადგანაც მორფოსინტაქსურ ფორმალურ ელემენტთა (წინდებულთა) დაკავშირება შინაარსთან (სემანტიკასთან) ყოველთვის ნორმით არ არის განსაზღვრული: ეს ხან ნორმაა, ხანაც სპეციფიკური გამოყენება.

ძირითადად გამოსაყოფია, მაგალითად, ასეთი მართული წინდებულური (თუ თანდებულური) დამატებითი სემანტიკური ჯგუფები: „თანაობა,“, „ერთობლიობა,“, „იარაღი,“, „საშუალება,“, „გამოსვლითობა,“, „წარმოშობა-წარმომავლობა,“, „კავშირები, დაკავშირება,“, „გამოისობა, მიზეზობრიობა,“, „გამომწვევი წყარო, მიზეზი; აგენსურობა ან კვაზიაგენსურობა (თითქმის აგენსურობა), მოქმედის ავტორობა,“, „დანიშნულება; მიმართულება, ადრესატობა, მიმართება, სარგებლიონობა (ბენეფაქტივობა),“, „მიზნობრიობა, მისამართი, ადრესატი,“, „სხვადასხვა სახის მიმართებები და დამოკიდებულებები,“, „რანაირობა, რაგვარობა,“, „იარაღი, საშუალება, ხერხი, მეშვეობა, შუალობა,“, და მრ. სხვ. მისთ.

სემანტიკურ ჯგუფთა უბრალო ჩამონათვალიდანაც აშკარა ხდება მრავალი ჯგუფის **დამთხვევა ირიბი დამატების მნიშვნელობებთანაც**. ეს დამატებათა კლასიფიკაციის ერთ-ერთი სირთულეა. დამატებათა მართვა-გაფორმებისა და კლასიფიკაციის კიდევ ერთი სირთულე მდგომარეობს სწორედ მათ **სინკრეტიზმში: ფორმოზრივ და შინაარსობრივ დამთხვევაში და შერწყმაში გარემოებით სიტყვებთან** (იხ. გარემოებები და გარემოებითი სიტყვები).

გარემოებითი დამატებებისა (გარემოებითი სიტყვების) და გარემოებების მართვა. შემასმენელი ყოველგვარი წინდებულისა და თანდებულის მეშვეობით მართავს აგრეთვე გარემოებით დამატებებს (გარემოებით სიტყვებს) და გარემოებებს, თუკი ისინი **მირთვის** წესით არ უკავშირდებიან შემასმენელს (იხ. მირთვა).

გარემოებითი სიტყვების მართვისას შემასმენლის მნიშვნელობა განსაზღვრავს მის გაფორმებას ამა თუ იმ გარკვეული წინდებულებით ან თანდებულებით. მაგ., შევადაროთ **მიმართულებისა და ადგილმდებარეობის** გამოხატვა ადგილის გარემოებით სიტყვებში. ზმნის-შემასმენლის ლექსიკური მნიშვნელობა განაპირობებს და მოითხოვს რომელიმე კონკრეტულ წინდებულს და განსაზღვრავს არჩევითობას, ვთქვათ, **ა** -**ბე**- და **ა** -**დარ**- წინდებულებს შორის.

მაგ.: رود می دانشگاه به دانشجو دانهშეუ ბე დანეშეაჰ

მირავად „სტუდენტი უნივერსიტეტში მიდის,, **ბე** استادان

დانشگاه تشریف میبرند **ოსთადან** ბე დანეშეაჰ თაშრიჰ მიბარანდ „პროფესორები უნივერსიტეტში მიბრძანდებიან,, (მიმართულება: ბე); **دانشگاه درس میخواند** **دانشجو** დანეშეუ დარ **دانهშეაჰ** დარს მიხანად „სტუდენტი უნივერსიტეტში სწავლობს,, **دانشگاه تشریف دارند** **استادان** **ოსთადან** დარ

დანემგაჰ თაშრიჰ დარანდ „პროფესორები უნივერსიტეტში
ბრძანდებიან,, **ستم دانشگاه هستم** **من هم در** **مآن** **ჰამ** **დარ** **დანემგაჰ**
ჰასთამ „მეც უნივერსიტეტში ვარ,, (ადგილმდებარეობა: დარ).

აქვე სათქმელია, რომ სასაუბრო ენაში წინდებულები
უმეტესად ჩაშვებულია (გამოტოვებულია): **او دانشگاه می**

رود/می ره/می رد، من خانه/خونه می روم/می رم، من منزل

هستم უ დანემგაჰ მირავად/მირე/მირად, მან ხანე/ხუნე მირა-

ვამ/მირამ, მან მანზელ ჰასთამ „ის უნივერსიტეტში მიდის, მე
შინ მივდივარ, მე სახლში ვარ,, და ა. შ. ასეთ შემთხვევაში მარ-
თვა ფორმალურად არ არის გაფორმებული, მაგრამ იგულის-
ხმება. თუმცაღა ასეთი ფრაზები **გარეგნულად ემთხვევა მირ-**
თვას, შინაარსობრივად ეს მირთვა არაა, არამედ **მართვად**.

ზოგჯერ გარემოებები, გარემოებითი სიტყვები ადვილად
უახლოვდება და ემთხვევა უბრალო დამატებით სიტყვებს (გა-
რემოებით დამატებებს). ამას წევრთა **სინკრეტიზმი** (შერწყმა,
თანაზიარობა) ჰქვია. მაგ., ასეთ სინკრეტიზმს ადგილი აქვს,
როცა **მიმართულებისა და ადგილმდებარეობის სივრცე იზლუ-**
დება ან **ადგილის თუ დანიშნულების ადგილის ხასიათი შეიც-**
ვლება (პიროვნება, საგანი, ნივთი და სხვ.). მაგ.: **د انشجو پیش**

می رود معلم დანემგაჰუ ფიშე მო'ალლემ მირავად „სტუდენ-
ტი მასწავლებელთან მიდის,, (ვისთან ან სად: ფიშ „წინაშე, წინ,,);

است انشجو پیش معلم დანემგაჰუ ფიშე მო'ალლემ ასთ „სტუ-
დენტი მასწავლებელთან არის,, (ვისთან ან სად: ფიშ „წინაშე,
წინ,,); **است نزد** **کتابت** **چეთაბათ** **ნაზდე** **مآن** **ასთ** „შენი წიგნი

ჩემთანაა,, (ვისთან, ვისა აქვს ან სად: ნაზდ „წინაშე, წინ,,); **او با**

کند می زندگی مادرش بآنماداراشم ზენდეგი მიქონად „ის დედა-
 მისთან ცხოვრობს„ (ვისთან ან სად: ბან „თან„); من پهلوی // بغل
 مانده نشستم მან ფაჰლუდე//ბაყალე რანანდე ნეშასთამ „მე
 მძლოლის გვერდით/მძლოლთან დავჯექი„ (ვის გვერდით ან სად:
 ფაჰლუ/ბაყალე: „გვერდი„); او پهلوی دخترش ایستاده بود
 ფაჰლუდე დობთარაშ ისთანდე ბუდ „ის თავისი ქალიშვილის
 გვერდით იდგა„ (ვის გვერდით ან სად: ფაჰლუ „გვერდი„);
 است رستوران بغل چایخانه ჩანახანე ბაყალე რესტორან ასთ
 „ჩაიხანა რესტორნის გვერდითაა„.

რ-ბე/ბე/დარ- ნინდებულთა შემთხვევაში სპარსულში
 დამატებათა და გარემოებათა მართვა ჩვეულებრივ მკვეთრად
 გამოკვეთილია მიმართულებისა და ადგილმდებარეობის მიხედ-
 ვით. მაგრამ ყოველთვის ასე როდია. არის ბევრი თანაზიარი
 ნინდებულიც ორივე მნიშვნელობისთვის. მაგ.: ზემომოყვანილი

نزد / پیش دوستم, ნაზდ „წინ, წინაშე„ და სხვა. دوستم / نزد
 آدمم, دوستم / نزد / پیش منه, من / نزد / پیش دوستم, دوستم / نزد / پیش
 من ნაზდე/ფიშე დუსთამ ამადამ, დუსთამ ნაზდე/ფიშე მა-
 ნე, მან ნაზდე/ფიშე დუსთამ, დუსთამ ნაზდე/ფიშე მან ამად
 „ჩემს მეგობართან მოვედი, ჩემი მეგობარი ჩემთანაა, მეგობარ-
 თან ვარ, ჩემი მეგობარი ჩემთან მოვიდა„.

საზოგადოდ, ყველა ნინდებულს აქვს მართვის სისტემაში
 ერთზე მეტი ან უმეტესწილად მრავალი მნიშვნელობა. მეორეს
 მხრივ, სხვადასხვა ნინდებულიც (ორი ან მეტი) შეიძლება იყოს
 სინონიმურად გამოყენებული საერთო მნიშვნელობით მართვის
 პროცესში. მნიშვნელობებში იგულისხმება გარემოებით-დამა-

ტებითი და გარემოებითი მნიშვნელობები ძირითადად დროის, სივრცის (ადგილის) და სხვადასხვა ვითარებების სახით. მაგ.: در

اطراف شهر تهران ییلاقات وجود دارد
თეჰრან ედელანეთ ვოჯუდ დარად „ქალაქ თეირანის გარშემო (გარეუბნებში, მიდამოებში, ირგვლივ) აგარაკები არსებობს,, (ადგ.გარ.);
در اطراف معامله صحبت کنیم
ლე სოჰბათ ქონიმ „ხელშეკრულების შესახებ ვილაპარაკოთ,, (უბრ.დამ).

განსაკუთრებით საყურადღებო ნიმუშს წარმოადგენს წინდებული *تو/توی*. მისი პირველადი და ძირითადი ფუნქცია კლასიკური ლიტერატურიდან დაწყებული, არის ადგილმდებარეობის აღნიშვნა, ანუ სინონიმია წინდებულისა *در* დარ „ში“; თუმცა კლასიკურ ენაშიც ის ძალზე იშვიათია, მასთან რთული ზმნების სისტემაში წინდებულის მნიშვნელობა არ არის გამოკვეთილი: ადგილმდებარეობაა და მიმართულება.

ყველა შემთხვევაში *تو-توی*- წინდებულთ გაფორმებისას წინადადების წევრად ვიღებთ **ადგილის გარემოებას ან გარემოებით დამატებას** პასუხით კითხვაზე „სად?“. თანამედროვე ენაში *تو-*

توی- წინდებულმა განსაკუთრებული დინამიკური ადგილი დაიკავა, მისი გამოყენება გახშირდა სასაუბრო ენაში და მართვაში მის გამოსაყენებლად რამდენიმე ნიუანსის ცოდნა და გათვალისწინებაა საჭირო:

ჯერ-ერთი, სასაუბრო ენაში ის ჩვეულებრივ კარგავს იზაფეთს *توی > توی-توی*, ისევე როგორც წინდებულები

رو/روی (როუი), *پهلو/پهلوی* ფაჰლო (ფაჰლოი), *لا/لای*

ლა (لا) და სხვა. ამდენად, მოკლე ვარიანტი იქნება. მთავარი კი ისაა, რომ **تو-تو-** ხშირად ცვლის **دا-დარ** წინდებულს ადგილმდებარეობის აღმნიშვნელი ნევრების მართვისას (ადგილის გარემოება ან გარემოებითი დამატება). შეინიშნება ერთგვარი სივრცობრივი შეზღუდვის ფაქტორი **دا دარ** და **تو تუ** წინდებულთა არჩევითობისას: დიდი სივრცის გამოხატვისას უფრო სწორია **دا دარ**, ხოლო **تو تუ** უფრო მცირე, შეზღუდული სივრცის გამოსახატავად იხმარება. ასე ჩანს ნიმუშების მიხედვით, თუმცა არ შეიძლება ეს დებულებაც აბსოლუტურ ნორმად მივიჩნიოთ. მაგ.: შდრ.: **کشور در دარ ქეშვარ, ایران در دარ ირან, گرجستان در دარ გორჯესთან, شهر در دარ შაჰრ, تهران در دარ თეჰრან** „ქვეყანაში, ირანში, საქართველოში, ქალაქში, ოსტანში, თეირანში,, და ა. შ. მისთ.: **تو لیوان تومیز توجیب توكيف تواطاق تو تو آسانسور** **تو لیوان** **تو** ლივან, **تو** მიზ, **تو** ჯიზ, **تو** ქიჭ, **تو** ოთაყ, **تو** ანსორ, **تو** დიგ „მაგიდაში (უჯრაში), ჯიბეში, ჩანთაში, ოთახში, ქვაბში, ქიქაში, ლიფტში,, და მისთ. მაგრამ ეს **არჩევითობა** არ არის აბსოლუტური. მაგ.: ზღვა და ზღვის ნყალი არ არის შეზღუდული სივრცე, მაგრამ ითქმის: **تو دریا/تو آب**

تو **شنا می کنند** **تو** დარა/თუ აბ შენა მიქონანდ „ზღვაში/წყალში ბანაობენ/ცურაობენ,,.

რაც ყველაზე საყურადღებოა, სასაუბრო ენაში **تو** **تუ-მ**

შეიძინა მიმართულების გამოხატვის ფუნქციაც: ესაა მიმართულებითი ადგილის გარემოება. ამგვარად, **تو-تو-** გახდა აგრეთვე **ჰ-ბე-**წინდებულის სინონიმიც და ფაქტობრივად შეითვისა **را-დარ** და **ჰ-ბე-** წინდებულთა **განანილებული ფუნქციები**.

მიმართულებითი ფუნქცია სასაუბრო ენაში მეორადია **تو-تو-**თვის და არა პირველადი, მაგრამ იგი დასტურდება **მიმართულების (მოდრობის) ზმნათაგან გარემოებითი სიტყვების მართვით**, მაგ.: **می روم تو / تو آب** „მივდივარ (შევდივარ) წყალში“; **می داوید بیافتید** „*მიდავიდ ბეოჭთიდ* *თუ დარდა/თუშ* „მირბიხართ [რომ] ჩავარდეთ (ჩახტეთ) ზღვაში“, და მრ. სხვა (დანვრ. იხ. აგრ. წინადადების წევრები).

მიმართულების აღნიშვნისას **تو-تو-** **ჰ-ბე-**ს პარალელურად (სინონიმურად) იხმარება, თუმცა ადგილმდებარეობაც **تو-تو-**ს ერთ-ერთ ძირითად ფუნქციად რჩება. იმავდროულად, ისევე როგორც ბევრი სხვა წინდებული, **تو-تو-**ც შეიძლება იმართებოდეს **არა მარტო სახელებთან**, არამედ **ენკლიტიკებთან ერთად** და ისევე როგორც სხვა წინდებულების შემთხვევაში (**ჰ-ბე-**, **ს-ბ-ს-**, **ای-ბარ-აე-**), ენკლიტიკა ერწყმის **تو-تو-**წინდებულს და **ერთიანად წარმოადგენს მართულ წევრს**: **بروید/برید**

کاغذ ბერავიდ *თუშ* „შედით შიგ//მასში [ზღვაში]“;

است /توشه/ توش چ̄ნყაზ თუშე/თუშასთ „ქალაღლი შიგაა [უჯრა-
შია]“; ბეღანდ/ბეჭარმანდ თუშ „შემოდით/შემობრძანდით
შიგ [ოთახში]“; است /توشه/ پول ფულ თუშე/თუშასთ „ფუ-
ლი შიგაა [ჯიბეში]“, და მისთ.

თუ-თუ- ნინდებულის გამოყენების ნიმუშები ადგილმდე-
ბარეობისა და მიმართულების გარემოებითი სიტყვების მარ-
თვისას:

ა) ადგილმდებარეობა – სად. قرار

ყარარ داشتن //بودن //هستن //وچود داشتن //وجود بودن
დაშთან //ბუდან//ჰასთან// ვოჯუდ დაშთან//მოუჯუდ ბუდან
„ყოფნა, არსებობა, მდებარეობა,“ (محل მაჰალლ; مكان

მაქან „ადგილი,“): „خواندیدی؟ چه/چی خواندیدی؟
დანეშგაჰ ჩე//ჩი ხანდიდ? „თქვენ უნივერსიტეტში რა ნაიკით-
ხეთ?“; ما مهمانی بود تو خاڤه ی پریشب ფარიშაბ თუ ხანედე
მან მეჰმანი ბუდ „გუშინნინ საღამოს ჩვენს სახლში წვეულება
იყო“; پریروز با هم تو رستوران گل سرخ بودیم
ბაჰამ თუ რესტორანე გოლე სორხ ბუდიმ „გუშინნინ ერთად
რესტორან „ვარდში“, ვიყავით“; شعر توشه – اكثر نثر فارسی -
სარე ნასრე ჭარსი, – შე’რ თუშე „უმეტეს სპარსულ პროზაში
ლექსებია“; دفترهای مهم توشه - چالამანთე მოშქელ თუშე „შიგ
რთული სიტყვებია“;

თუშე „შიგ საჭირო საბუთებია“; *توی میز است مقاله* მაყალე
თუდე მიზ ასთ „წერილი// სტატია მაგიდაშია (უჯრაშია)“; *این*
توشه موضوع آن کتاب/ این چتهآب/ آن موهوზე თუშე „ის საკით-
ხი აი ამ წიგნშია“;

ბ) მიმართულება – საით, საითკენ: (ქართ. //სად: *حرکت*
ჰარაქათ „მოდრაობა,“): *تو یک/ یه خورده هوا بیآد/ بیآد تو*
ხორდე ჰავან ბეად თუ „ცოტა ჰაერი შემოვიდეს [ოთახში]“; *تو*
این رختخواب رفت თუ რახთხან რაჭთ „ლოგინში წავიდა“; *این*
سا- کلنელი მიმაქეს თეირანში“; *تو ذوق او زد* თუდე ზოუყე უ
ზად, *تو ذوقم خورد* თუ ზოუყამ ხორდ „სიტყვ. გუნებაში ჩა-
წიხლა/ჩამწიხლა, ჩამარტყა (ფრაზ. „გუნება გამიფუჭა,“); *فکر*
تو می یافتی توش „მეგონა მირბიხარ [რომ] შიგ ჩახტე//ჩავარდე“; *من می روم*
آب თუ მან მირავამ თუდე აბ „მე მივდივარ წყალში“;
اجازه ბერავიდ/ბერიდ თუშ „შედით შიგ“; *بروید/برید توش*
است/ اجازت پیام تو؟ ეჯანზე ასთ/ეჯანზასთ ბეად თუ? „შე-

იძლება შემოვიდე?";

თუ-წინდებულისანი გარემოებითი და დამატებითი ნევრები სასაუბრო ენაში მიდრეკილია რიგის ინვერსიისაკენ და არც თუ იშვიათად ზმნის მერე ჯდება (იხ, სიტყვათა რიგი): می

میرავام თუ/თუ აბ „მივდივარ წყალში“;

برید/بروید ბერავიდ/ბერიდ თუ დარამ „წადით/შედით ზღვაში“;

بفرمایید تو اتاق „შემობრძანდით ოთახში“;

بگذرید توش ბეგოზარიდ თუშ „გაიარეთ (შედით) შიგ/მასში“;

میریم تو ایرا „მივდივართ ოპერაში“;

بریزید تو دیگ ‘ می ریزیم تو دیگ ‘
თუ დიგ, მირიზიმ თუ დიგ „ჩაასხით ქვაბში, ვასხამთ ქვაბში“;
და მისთ. სხვა.

სასაუბრო მეტყველებაში ზოგჯერ ხდება გარემოებითი სახელის ჩამოცილება და მაშინ უსახელოდ დარჩენილი თუ-თუ-

ზმნისწინივით (პრევერბივით) გამოიყურება. მაგ.: بفرمایید تو

اجازه است / ბეჭარმანიდ თუ „შემობრძანდით, შებრძანდით“;

؟ بیايم تو/اجازت بام/اجازت است/اجازت است ბეამ/ბეამამ თუ?

„შეიძლება შემოვიდე?“. აქ ელიპსირებული (გამოტოვებული, ჩაშვებული) ნევრის მართვაა, მაგრამ გარეგნულადაც და შინა-არსითაც თუ-თუ- ასეთ შემთხვევაში ზმნისწინს (პრევერბს) უახ-

ლოვდება: *تو فرمودن/فرمودن تو* თუ *ჭარმუდან/ჭარმუდან*
თუ „შესვლა, შემოსვლა; შებრძანება, შემობრძანება“; *تو*
آمدن/آمدن تو თუ *ამადან/ამადან* თუ „შესვლა, შემოსვლა“; და
სხვ.

მართულ გარემოებით ნევრებში ზოგი მკვეთრად გან-
საზღვრულია შემასმენლის სემანტიკით და აღჭურვილია ისეთი
მოტივაციით, როგორცაა, მაგალითად, ადგილის გარემოების-
თვის ადგილმდებარეობისა და მიმართულების გამიჯვნა. ზოგი
მართულობა მეტად უნივერსალურია, ზოგიც უფრო ვიწრო
და/ან ამა თუ იმ ზმნაზე სპეციფიკურად მიმაგრებულ, ან ამა თუ
იმ გამოთქმის და ფრაზეოლოგიური ერთეულის უთუო შემად-
გენელი კომპონენტია.

განსაკუთრებით რთულდება მართვის უნივერსალიზაცია
(განზოგადოება) მრავალ სხვადასხვა წინდებულთ მართვად
დამატებით და გარემოებით სიტყვებს შორის მერყევი ნევრების

შემთხვევაში, როგორცაა, მაგ.: *پیر مرد از کنار من رد شد*
ფირე მარდ აზ ქენარე მან რადდ შოდ „მოხუცმა კაცმა გვერ-
დით ჩამიარა“; *مأمورین بازرسی از در وارد شدند*
ბაზრასი აზ დარ ვარედ შოდანდ „ინსპექტორები კარიდან შე-
მოვიდნენ“; *در اثر برف شدید خانه ی قدیم خراب شد*
რე ბარჭე შადიდ ხანეჲ ყადიმ ხარაბ შოდ „დიდი თოვლის
გავლენით ძველი სახლი დაინგრა“; *برای مسافرت با کشتی بلیت*

ბარაჲე მოსაჭერათ ბა ქეშთი ბელით ხარიდამ „გემით

სამოგზაუროდ ბილეთი ვიყიდე“; *آثار تاریخی* *ბრავ დიდნ*

به شیراز رفتم ბარანდე დიდანე ასარე თარიხი ბე შირაზ რაჭთამ
„ისტორიული ძეგლების სანახავად შირაზში წავედი“; და მრ.
სხვა.

დამატებით-გარემოებითი სიტყვების გასაფორმებლად
იზაფეთური წინდებულების მთელი სერიაც გამოიყენება (იხ.
იზაფეთი და იზაფეთური კავშირი). მაგ.: **بغل رستوران، پهلوئ**

بغل رستوران، پهلوئ ბაყანლე რესტორან,

بغل رستوران، پهلوئ ფაჭლუჲ მანზელ, რუჲე მიზ, სუჲე დარძა, ბე თარაჭე დარძა,
„რესტორნის გვერდით, ბინის გვერდით, მაგიდაზე, ზღვისკენ,
ზღვის მხარეს/მიმართულებით,, და ა. შ.

მართვის ბევრ შემთხვევაში, განსაკუთრებით რთული
ზმნებისა და ფრაზეოლოგიზმების შემთხვევაში, მართული
ელემენტები ზმნასთან ერთად დახსომებას ექვემდებარება (მაგ
ალითები იხ. ლექსიკონში).

**სახელი მართავს სახელს წინადადების სხვადასხვა
წევრებისთვის.** სახელი მართავს სახელს ძირითადად წინდე-
ბულების, ზოგჯერ თანდებულისა და ენკლიტიკების საშუალებ-
ებით. **სახელის მიერ სახელის მართვა გვხვდება წინადადების
სხვადასხვა წევრებში,** მაგრამ დიდწილად იგი **სახელურ-წინდე-
ბულურ და სხვა ტიპის სიტყვათშენაერთებშიც** აისახება (იხ.
სიტყვათშენაერთები). გარდა ამისა, **სახელს იმავე სინტაქსური
ქცევით ინფინიტივიც შეიძლება ჩაენაცვლოს, როგორც მართუ-
ლი, მმართველი ან ორივე ერთდროულად** (იხ. ქვემოთ). მაგ.:

მდრ: **دفاع کردن از میهن، دفاع از میهن** აზ მიჰან და

دفاع کردن از میهن ქარდან აზ მიჰან „სამშობლოს დაცვა,, (სახელური და
ზმნური (აზ/რნ)).

**სახელთა მართვის შედეგად თავისუფალი შესიტყვებების
გარდა ენაში მყარი ან ნაწილობრივ მყარი სიტყვათშენაერთე-
ბიც მიიღება,** რომელიც მუდმივად გამზადებული სახითაა წარ-

მოდგენილი, როგორც: *صلح از میهن، از می‌خاندان*,
از سولჰ „სამშობლოს, მშვიდობის დაცვა“, (დეფა’ აზ); *دخالت*
در دعبلاات دარ ქარჰან „საქმეებში ჩარევა“, (დებლათ
 დარ); *مردم* *پر از مردم* „ხალხით სავსე“, (ფორ აზ);
برف *از برف* „თოვლით დაფარული“, (ფუში-
 დე აზ) და ა.შ.

მართვის შედეგად წარმოქმნილ სხვადასხვა სახის **მყარ,**
თავისუფალ და ცვალებად (მონაცვლე) სიტყვათშენაერთთა და
შესიტყვებათა მაგალითებია: *از میهن، از می‌خاندان* „სამ-
 შობლოს დაცვა“, (შდრ.: ზმნური ინფინიტივი და პირიელი ზმნა
میدان *از می‌خاندان* *از می‌خاندان* „სამშობლოს დაცვა; იცავენ სამშობლოს“);
زبان‌شناسی *در باره ی زبان‌شناسی* *گفتار* *دار* *باز* *زبان‌شناسی*
 „ნათქვამი/სიტყვა/საუბარი ენათმეცნიერების შესახებ“, (შდრ.:
 ინფინიტივი და ზმნა *گفتار* *از می‌خاندان* *از می‌خاندან* *از می‌خاندان*
از می‌خاندان *از می‌خاندان* „გადასვლა/მივად/მივად და *باز* *زبان‌شناسی*“
 რამის შესახებ; ამბობს, საუბრობს, ლაპარაკობს რამეზე“);
خارج *از می‌خاندان* *از می‌خاندان* *از می‌خاندان* „მოგზაურობა საზ-
 ლვარგარეთ“; *مسافرت* *از می‌خاندان* *از می‌خاندان* *از می‌خاندان*
از می‌خاندان *از می‌خاندان* „მოგზაურობა გემით/მატა-

რებლით/თვითმფრინავით“; **حاکي از چيزی: حاکي از قدمت**

რეზიუმე: **حاکي از چيزی: حاکي از قدمت**

„რამის მეტყველი: მეტყველი ქალაქის ისტორიულ სიძველეზე“;

راهنمایي راهنما به **ბე რანჰემანდიე რანჰემან** „მეგზურის/გამყო-
ლის/ხელმძღვანელის ხელმძღვანელობით“; (შდრ. **راهنمایي** **راهنمایي**
راهنمایي می کند به ادبیات و: **ბე: რანჰემანდი ქარდან** **ბე:** **راهنمایي می کند به ادبیات و**
زبان **რანჰემანდი მიქონად** **ბე** **ადაბიდათ** **ო** **ზაბან** „ხელმძღვა-
ნელობს ლიტერატურასა და ენას“); **نظر** **تاخت** **თაჰთე** **ნაზარ**
„ზედამხედველობით/ზედამხედველობის ქვეშ; რედაქტორო-
ბით“; **تحت عنوان** **‘ენვან** „სათაურით“; **پر از مردم** **ფორ**
აზ **მარდომ** „ხალხით სავსე“; **حاکي / چيزی** **زیر دست کسی** **ზირე** **დას-**
თე **ქასი/ჩიზი** „ვინმეს/რამის დაქვემდებარების, ხელმძღვანე-
ლობის, ხელქვეითობის ქვეშ“; **حاکي** **به** **ბე** **დასთე** **ქასი**
„ვინმეს მიერ/ვინმეს ხელით,“ (აგენსი); **حاکي / چيزی** **از** **აზ**
დასთე **ქასი/ჩიზი** „ვინმეს/რამის გამო, გამოსობით, მიზეზით,
საბაბით, გულისთვის; ვინმეზე/რამეზე [ჩივილი, გაბრაზება, სი-
ცილი, გაცინება]“; **از جمعیت** **مملو** **მამლოუ** **აზ** **ჯამიდათ**
„ხალხით (საზოგადოებით) გადატვირთული,“ **به خارج**
مأموریت **მან’მურიდათ** **ბე** **ხარეჯ** „მივლინება საზღვარგა-

ზოგი მართვადი სახელი გარკვეულ სემანტიკურ შეზღუდვასაც ექვემდებარება. მაგალითად, *دست از آب داست* წინდებული მართავს **მოქმედების ან გრძნობის გამომწვევის გამომხატველ უბრალო დამატებას ან აგენსურ დამატებას გარკვეულ ზმნებთან**, კერძოდ ზმნებთან *شکایت کردن* შექცაით ქარდან „ჩივილი“, *داشته دلیلی* დელფორი დაშთან „გაბრაზება“, და *خندانیدن* ხანდიდან „სიცილი, გაცინება“, და მისთ. მაგ.: *از دست کارمندش شکایت کرد* აზ დასთე ქარმანდაშ შექცაით ქარდ „თავის თანამშრომელს უჩივლა/თავისი თანამშრომლის გამო იჩივლა“; *دست از دست دوستم دلیلی داشتم* დელფორი დაშთამ „ჩემს მეგობარზე/ჩემი მეგობრის გამო გაბრაზებული ვარ“; *از دست او خیلی خندیدیم* ხანდიდიმ „მის გამო/მასზე ბევრი ვიცინეთ... ღრმა შინაარსით ამგვარ შემთხვევებში **გამომწვევი მიზეზი და ადრესატი** ერთმანეთში ირევა, ერთმანეთს ემთხვევა და უბრალო დამატების კოდოფიკაციაც რთულდება: გამომწვევი მიზეზი ანუ კვაზიაგენსი თუ ადრესატი.

ნაცვალსახელური შენაერთი ზოგჯერ ენკლიტიკით ზუსტდება ანუ იმართება: *من خودم، او خودش* მან ხოდამ, უ ხოდედეშ „მე თავად, თვით; ის თავად, თვითონ“, და მისთ.

მყარი მართვა ანგარიშის, პროცენტული მაჩვენებლები-სა და არითმეტიკული მოქმედებების თუ ელემენტების გამოხატვისას: *سه به دو* სე ბე დო „ფრე“; *دو* დო „სამით ორი“; *دو ضرب در دو مساویست با چهار* დო ზარბ დარ

დო მოსწვისთ ბჷ ჩეჰჷნ „ორჯერ ორი ოთხია (უდრის ოთხს)“;
 دو شش تقسیم به سه مساویست با دو შემთავსიმ ბე სე მოსწვისთ
 ბჷდო „ექვსი გაყოფილი (გავეყოთ) სამზე უდრის ორს“; **بیست**
با چهل ბისთ ბე ‘აღწვე ბისთ
 მოსწვისთ ბჷ ჩეჰელ „ოცს მივუმატოთ ოცი უდრის ორმოცს“;
 سی منهای بیست مساویست با سی ბისთ
 მოსწვისთ ბჷ სი „ორმოცდაათს გამოვაკლოთ ოცი უდრის ოც-
 დაათს“; صد در سی سى დარ სად „ოცდაათი პროცენტი“; ده
 دو/دو سوم „ათი პროცენტი“; چهار در سه/سه چهارم „ორი მესამედი“;
 ჩეჰჷნ დარ სე/სე ჩეჰჷნრომ „სამი მეოთხედი“; და მისთ.
მართული სახელური შენაერთები შეიძლება იყოს მყარი
 (მაგ.: არითმეტიკული და საანგარიშო ფორმულები, როგორც
 چىچ به چىچ ჰირ ბე ჰირ „ფრე“; სპეციალური ტერმინები, რო-
 გორც: مانع با دو داغ ბჷ მანე’ „სირბილი წინააღმდეგობებით,“
 და თავისუფალი ან ცვალებადი (მაგ.: پر از مردم ფორ აზ მარ-
 დომ „ხალხით სავსე,“ پوشیده از برف ფუშიდე აზ ბარფ „თოვ-
 ლით დაფარული,“ نام به ბე ნამე „სახელობისა,“ და მისთ.). ყვე-
 ლა შემთხვევაში გვაქვს ერთი საყრდენი სიტყვა მაინც, რომე-
 ლიც მართავს მეორე სახელს გარკვეული ელემენტის საშუალე-
 ბით, მთელი ერთეული კი წინადადების რომელიმე წევრია.

საკუთრივ სახელებისა და სახელებს ჩანაცვლებული ზმნის ინფინიტივების გარდა, სახელურ მართვაში სახელების ეკვივალენტებად მონაწილეობს როგორც არაბული მიმღებობი, ასევე სპარსული მიმღებობები: *پوشیده از برف*, *پوشیده از برف*

برگ ფუშიდე აზ ბარჭ, *ფუშიდე აზ ბარგ* „თოვლით დაფარული, ფოთლებით დაფარული/დათოვლილი, შეფოთილი“;

شهر ნარასიდე ბე შაჰრ *رسيده/نرسيده به شهر* ირანიდან მოღწეული (ჩამოსული); ქალაქამდე მიღწეული (მისული)/ქალაქს არმიღწეული (არმისული) *كام* ნარასიდე ბე ქაშ „არმიღწეული სურ-

ვილს. სურვილს მიუღწეველი (პოეზ.)“; *گذشته از این*, *از این*

گذشته გოზაშთე აზ ინ/აზ ინ გოზაშთე „გარდა/მიუხედავად

ამისა,“ (გარემოებ. სიტყვ.); *پيوسته به حقيقت* ბე ჰე ჰაყიყათ

ფეფვასთე „სინამდვილესთან დაკავშირებული ანუ ცხადი, ახდენილი“;

سنگ აზ *ساخته از سنگ* სახთე აზ სანგ „ქვით ნაშენები“; და

სხვა.

მყარი შენაერთების მაგალითებია: *پيوسته به حقيقت* ბე ჰე

ჰაყიყათ *ფეფვასთე* „რეალური, სინამდვილესთან კავშირში,

გაცხადებული, ახდენილი, ცხადში არსებული“; *كام* ბე

رسيده ნარასიდე ბე ქაშ „სურვილს ვერმიღწეული,“ და სხვა.

მყარი შენაერთები ასახულია ვერტიკალში ლექსიკოგრაფიუ-

ლად საყრდენი სიტყვის მიხედვით, მაგ.: **حقيقت** ჰაყიყათ „ჭეშ-

მარიტება, სინამდვილე, რეალობა„ (იხ. ლექსიკონი).

აქ იგულისხმება არაბული მიმღებების შემცველი **იზაფეთურად მართული** შენაერთებიც, რადგან არსებითად, **იზაფეთიც** სპარსულში **მართვის** ერთ-ერთი **სპეციფიკური სახეობაა** (იხ. იზაფეთური კავშირი).

მაგ.: **مطابق مأمول** მოთაბეყე მა'მულ „ჩვეულებრივ“; **غير**

قابل ყეფრე ყაბელე თაჰამმოლ „აუტანელი“; **غير قابل**

تصور ყეფრე ყაბელე თასაგვორ „წარმოუდგენელი“; **قابل**

تحمل ყაბელე თაჰამმოლ „ასატანი“; **قابل توجه** ყაბელე

თავაჯჯოჰ „საყურადღებო, ყურადღების ღირსი“; **قابل**

اعتماد ყაბელე ე'თემად „სანდო, ნდობის ღირსი, ნდობით აღ-

ჭურვილი“; და მისთ. ასეთი მყარი შესიტყვებები (შენაერთები) ენის ლექსიკოლოგიურ **ვერტიკალს** ეკუთვნის და ლექსიკოლოგიურად აისახება **საყრდენი ბირთვული სიტყვის მიხედვით**,

მაგ.: **قابل** ყაბელ „ღირსი, ღირსეული, შესაფერისი, შესატყვისი,

მისაღები“; **غير** ყეფრ „უცხო, უცნობი; გარდა, გარეშე“ (იხ.

ლექსიკონი).

წინდებული მართავს წინდებულს: შენაერთები და წინადადების წევრები. წინდებულები მართავენ წინდებულებს და ნასახელარ წინდებულებს (წინდებულებად ქცეულ, წინდებულებად წარმოჩენილ სახელებს), რაც აისახება მრავალრიცხოვან **რთულ (შედგენილ) წინდებულურ ერთეულებში**, რომლებიც წინადადებაში სხვადასხვა სახის **დამატებით და გარემოებით ფუნქციებს** ასრულებენ: აფორმებენ **დამატებებსა და გარე-**

მოებებს, აგრეთვე აგენსურ ანუ მოქმედების ავტორის ან მოქმედების გამომწვევ დამატებებს (მაგ.: *از طرف* აზ თარაფე „მხრიდან“; *دست به* ბე დასთე „ხელით, მიერ, -გან“; *دست از* აზ დასთე „გამო, გამოისობით, გულისთვის,“); სხვადასხვა სპეციალურ დანართებს, მაგ.: სახელდების დანართებს: *عنوان به* ბე 'ენვან-ე „სახით, სახელით, ხარისხით“; *اصطلاح به* ბე ეს-თელაჰ-ე „ტერმინით, ეგრეთ წოდებული“; *عنوان تحت* თაჰთე 'ენვან-ე „სათაურით, სათაურის ქვეშ“; *به نام* ბე ნამ-ე „სახელობის,“ და სხვ.

აქ იგულისხმება როგორც პირველადი, ისე მეორადი წინდებულები. მეორად წინდებულებს განეკუთვნება ნასახელარი, ნანარმოები წინდებულების საკმაოდ დიდი რაოდენობა, როგორცაა: *طرف دست عنوان روی سوی سر اطراف* დასთ, 'ენვან, თარაფ, რუდ, სუდ, სარ, ათრანჰ და მრ. სხვა (იხ, წინდებულები მორფოლოგიაში).

მართული შედგენილი რთული წინდებულებია:

از پیش აზ, *از پس* ფას აზ, *از بعد* ბა'დ აზ, *بعد به* ბე ბა'დ, *تقریب به* ბე თაყრიბ, *جز به* ბე ჯოზ, *از غیر* ყეირ აზ, *بیش از* ბიშ აზ, *از طرف* ბე თარაფ, *سراغ به* ბე სორაყ, *تأثر از* აზ თა-რაფ, *از سمت* აზ სამთ, *به سمت* ბე სამთ, *پای به* ბე ფაყ, *راه از* აზ რაჰ, *از ران* აზ რუდ, *از جمله* აზ ჯომლე, *از روی* აზ რუდ, *از قبیل* აზ ყაბილ,

دست აზ დასთ, دست به ბე დასთ, دست زیر ზირე დასთ, از
 عقب از აყაბ, جلو از აზ ჯელოუ/ჯელოვ, به سوی, به
 რობე რუა, در طرف, در دარ თარაჭ, در جلو, در
 დარ ჯელოუ, حدود, დარ ჰოდუდ, პა, რობე ფა, طول, به
 ბე თულ, نظير, از აზ ნაზირ, باره, დარ ბარე, به, راجع, რაჯე,
 ბე, به, مربوط, მარბუთ ბე, بغل, დარ ბაყალ, پهلو, დარ ფაჭ-
 ლუ, از, پی, در, دარ, თულ, در, دარ, ფეა, طول, დარ, თულ, پی,
 აზ, ფეა, عقب, დარ, 'აყაბ, وسط, დარ, ვასათ, რო, به, რო, რუ-
 ბერუ, سر, به, სარბესარ, پیش, به, ბე, ფიშ, نزد, ბე, ნაზდ, از,
 نزدیک, ნაზდ, کنار, از, აზ, ქენარ, پهلو, به, ბე, ფაჭლუ, از, აზ,
 پهلو, اطراف, დარ, ათრანჭ, به, مرحله, ბე, მარჭალე, به,
 عنوان, ბე, 'ენვან, تحت, عنوان, 'ენვან, منزل, به, ბე, მანზალე,
 نسبت, به, ნესბათ, ბე, نسب, به, ბე, ნასბ, და, სხვა (იხ. ლექსიკონი,
 იზაფეთებიც იხ. იქვე).

რთულ, შედგენილ წინდებულებში იგულისხმება რო-
 გორც **იზაფეთიანი**, ისე **უიზაფეთო ერთეულები**: წინდებულის
 მიერ წინდებულის (პირველადი თუ მეორადი, ნასახელარი წინ-
 დებულის) **მართვაში** შედის როგორც **იზაფეთური კავშირი**, ისე
უიზაფეთოც.

ამათში ნაწილი უიზაფეთოა (از پس از, ფას აზ „წინ, შემდეგ“, და მისთ.), ნაწილი კი იზაფეთური, რომელიც სამართავ სახელთან მიერთებულია იზაფეთით, (از روی, از به پای, به سمت, از طرف, აზ რუფე, აზ თარაჭე, ბე სამთე, ბე ფანე „ზედაპირიდან, მხრიდან, მხრისკენ, საფუძველზე“, და სხვა).

რთული წინდებული მართავს ენკლიტიკასაც, რომელიც თავის მხრივ რომელიმე ნებისმიერი სახელის (არსებითი, ნაცვალსახელი და სხვ.) ჩამნაცვლებელია, მაგ.: از طرفش, از

از دستش, به دستم, از جلوت, پس ازش, به سمتش, غير ازش თარაჭაშ, აზ დასთაშ, ბე დასთამ, აზ ჯელოვათ, ფას აზაშ, ბე სამთაშ, ყეჯრ აზაშ „მისი მხრიდან, მისი ხელიდან, შენ წინ, მას შემდეგ, მისკენ, მის გარდა“, და მისთ. ა. შ.

მართული წინდებულის მეშვეობით ხდება მმართველი წინდებულის საერთო მნიშვნელობის დაზუსტება ან შეცვლა. ამაში მდგომარეობს რთული (შედგენილი) ანუ მართვის შემცველი წინდებულების სემანტიკური მოტივაცია. მაგ.: შდრ.: از

از روی میز – ბე, به سوی – სოი, از میز – აზ მიზ- აზ რუფე მიზ; سوی – სოი

სუფე – ბე სუფე; جلو در – დარ ჯელოუ – დარ ჯელოუ;

جز – ბე, به جز – ბე ჯოზ; „მაგიდიდან, კენ, წინ, გარდა“, და ა.

შ. მართული და მმართველი შეიძლება იყოს პირველი ელემენტიც და მეორეც. მმართველი წინდებული ძირითადი მნიშვნელობის შემცველია, ხოლო მართული კი მისი შინაარსის დამაზუსტებელია. მაგ.: جلو در دარ ჯელოუ „წინ“,: جلو ჯელოუ

„წინ,, მმართველია და მთავარი მნიშვნელობისა, **არ** დარ „ში,, მისი დამაზუსტებელია და მართულია; **اطراف** **არ** დარ **ათრāფ** „გარშემო,,; **اطراف** **ათრāფ** „მიდამოები,, მმართველია და მთავარი მნიშვნელობისა, **არ** დარ „ში,, კი მართულია; **پیش از** **بعد/سپس** ფიშ აზ, ფას/ბა'დ აზ: მართულია **از** აზ „გან/დან,, მმართველი და მთავარი შინაარსის მატარებელია **بعد, پس, پیش** ფიშ, ფას, ბა'დ; „წინ, შემდეგ,, და სხვა.

მმართველი წინდებული, **პირველადი** თუ **მეორადი (ნასახელარი)**, ლექსიკოგრაფიულად **საყრდენი** ანუ **ბირთვული** სიტყვაა, რადგან შენაერთის მთავარი მნიშვნელობის მატარებელია (იხ. ლექსიკონი).

მირთვა

მირთვა გულისხმობს წინადადების წევრთა შორის **თავისუფალ კავშირს**, როდესაც არც შეთანხმებას აქვს ადგილი და არც მართვას (იხ. შეთანხმება და მართვა). მირთვის სინტაქსური კავშირისას ერთი წევრი **არ განსაზღვრავს** მეორე წევრის **გაფორმებას**, არამედ წევრთა შეხამება-შერჩევას განაპირობებს მხოლოდ მოცემულ ფრაზაში თუ წინადადებაში ჩადებული კონკრეტული ინფორმაცია, გადმოსაცემი **შინაარსი**. მაგ.: **امروز**

ساعت دو باید درس بدهم / امروز بعد از ظهر باید درس بدهم /

ემრუზ სā'ათე დო ბāად

დარს ბედეჰამ/ემრუზ ბა'დ აზ ზოჰრ ბāად **დარს ბედეჰამ/ემშაბ ფიშ აზ შāბ ბāად** **დარს ბედეჰამ** „დღეს ორ საათზე/დღეს

ნაშუადღევს/ამალამ ვახშობამდე ლექცია უნდა ჩავატარო“;

ჩამოთვლილ ფრაზებში სხვადასხვა გარემოებითი სიტყვების ფორმები (წინდებულები და ა. შ.) შემასმენლის (ზმნის) სემანტიკით კი არ იმართება, არამედ ინფორმანტის (მოლაპარაკის) მიერ გამოთქმული ამა თუ იმ ინფორმაციის გამომხატველია. **სხვადასხვა წინდებულები და თანდებული** მონაწილეობს **ორივე სინტაქსურ კავშირში: მართვაშიც და მირთვაშიც**, თუმცა მირთვის შემთხვევაში შემასმენლის ან სხვა წევრის მხრიდან არ არის განპირობებული ელემენტთა შერჩევა. მირთული სიტყვები, ამდენად, შეიძლება იყოს სპეციალური გარემოებითი სიტყვები, როგორცაა, მაგალითად: **کی چه** „როდის?“, **فردا**

فارد „ხვალ“, **کجا** **ქოჯან** „სად?“, **اینجا** **ინჯან** „აქ“, **آنجا** **ანჯან** „იქ“, და მისთ.

ასეთი გარემოებითი სიტყვები წარმოდგენილია როგორც ფუძისეული პირდაპირი (უწინდებულო) ფორმით; ასევე წინდებულურ-თანდებულური სიტყვათშენაერთით ან სიტყვათა მთელი ჯგუფით. იმავდროულად, მირთულ გარემოებებს შეიძლება

მოსდევდეს სხვა მიმყოლი სიტყვებიც. მაგალითად: **صبح** **სოპჰე** ზუდ „სისხამ დილით, დილილ ადრე“, (იზაფეთური შენაერთი); **امروز** **რა**, **امشب** **ემშაბრან**, **ემრუზრან** „ამალამ, დღეს“,

(თანდებულური გარემოება: **საუბ.**); **در** (დარ) **سال** **აინდე**

ანდენ „მომავალ წელს“, (წინდებულური და იზაფეთური); **هفته**

گذشته **سال** **დიგრ**, **ی** **ჰაჭთეიე** **დიგარ**, **گذشته** **سال** **სალე** **გოზაშთე** „შემდეგ კვირას, გასულ წელს“, (იზაფეთური მსაზღვრელ-საზღვრული); **سه** **روز** **დიგრ**, **سه** **ماه** **დიგრ**, **دو** **دو** **მანჰე** **დიგარ**, **سه** **რუზე** **დიგარ** „ორი თვის შემდეგ, სამი დღის შემდეგ“, (უიზაფე-

თო და იზაფეთური მსაზღვრელ-საზღვრული ერთდროულად);
 بعد از درس ბა'დ აზ დარს „გაკვეთილის შემდეგ“, (წინდებუ-
 ლიანი შენაერთი); بعد به ბე ბა'დ „შემდგომ, მერე, შემდეგ“,
 (სუფთა წინდებულისანი გარემოება); در دانشگاه დარ დანჷშეგაჷ
 „უნივერსიტეტში“, (წინდებულისანი სახელი); خیلی خوب، خیلی
 کم ხეჲლი ხუბ, ხეჲლი ქამ „ძალიან კარგად, ძალიან ცოტად“,
 (გარემოებითი შენაერთი: ერთი გარემოება განსაზღვრავს და
 აზუსტებს მეორეს); بعدش ბა'დიშ „ამის/იმის მერე“, (ენკლიტი-
 კური/ენკლიტიკიანი გარემოება); به ترتیب ბე თად-
 რიჯ, ბე თართიბ „ნელ-ნელა, თანდათან; სისტემურად, თანმიმ-
 დევრულად“, (წინდებულისანი სახელური შენაერთი) და სხვა
 სხვადასხვა.

მირთული სიტყვებისა და შენაერთების (წინადადების
 ნევრების) უდიდესი ნაწილი სწორედ გარემოებებითაა წარმოდ-
 გენილი, – ყველა სახის გარემოებით. იმავდროულად, როგორც
 მართვაშია ნაჩვენები, დამატებით-გარემოებითი სიტყვების ანუ
 გარემოებითი დამატებების გარკვეული ნაწილი თავის **მთლიან**

შიდა სტრუქტურაში მართვასაც შეიცავს (იხ. მართვა). მაგ.: بعد

قبل از رفتن ბა'დ აზ დარს „გაკვეთილის შემდეგ“; به/تو(ی) شهر
 ყაბლ აზ რაჷთან „ნასვლის წინ, ნასვლამდე“; به/تو(ی) شهر
 ბე/თუ(დე) შაჷრ „ქალაქს, ქალაქში“, (მიმართულება); در

شهر (ی) تو/ شهر دარ შაჰრ/თუ(თე) შაჰრ „ქალაქში„ (ადგილ-

მდებარეობა); به تدریج، به ترتیب „ხშირად„, به تدریج, ბე თართიბ „ნელ-ნელა, თანდათან; სისტემურად, თანმიმდევრულად, სისტემატურად“; და ა. შ.

გარემოების სახით წინადადებაში შეიძლება მთელი პასაჟი ან ჯაჭვი იყოს წარმოდგენილი: მირთული გარემოების ჯაჭვი.

წინადადების წევრობის თვალსაზრისით, გარემოებითი შენაერთი ანუ სიტყვათა ჯგუფი, ასევე მთელი გარემოებითი ჯაჭვი, როგორც გრძელიც არ უნდა იყოს, ერთ მთლიან ერთეულად ითვლება:

მაგ.: در اواخر ماه دسامبر سال آینده به مأموریت به جزیره

رفت كیش خواهام

დაბნდე ბე მა'მურიდათ ბე ჯაზირეჲე ქიმ ხაჰამ რაჰთ „მომავალი წლის დეკემბრის თვის ბოლოს მივლინებით კუნძულ ქიმზე წავალ“; بزرگ ایشان تمام سال گذشته در شهرهای

مختلف اروپا زندگی می کردند

დარ შაჰრჰაჰე ბოზორგე მოხთალეჰე ორუჲა ზენდეგი მიქარდანდ „ისინი/ის (ზრდ.) მთელ გასულ წელს ევროპის სხვადასხვა დიდ ქალაქებში ცხოვრობდნენ/ა“; და ა. შ.

მირთვის წესით ფუნქციობს წინადადებაში შემდეგი უმარტივესი სპეციალური გარემოებითი სიტყვები: ა) სპარსული ფუძისეული გარემოებითი ზმნისართები პირდაპირი ფორმით, როგორცაა اینجا, اینجا، کجا، دیشب، امروز، امرو، დიშაბ,

ქოჯა, ანჯა, ინჯა „დღეს, წუხელ, სად, იქ, აქ„ და მისთ.; ბ) ზმნისართულ-გარემოებითი არაბული ფორმები, როგორც:

كاملاً ქამელან „მთლიანად, სრულად“; **حتماً** ჰათმან „აუცილებ-
 ლად, უეჭველად“; **سابقاً** საბეყან „უწინ, ადრე, წინათ“; **تدریجاً**
 თადრიჯან „თანდათან, ნელ-ნელა„ (მდრ.: წინდებულისანი **به**
تدریج ბე თადრიჯ); **تفريباً** თაყრიბან „დაახლოებით, თითქმის“;
دقيقاً დაყიყან „ზუსტად“; **قبلاً** ყაბლან „ადრე, წინათ, მანამდე“;
فعالاً ჭე'ლან „ჯერ-ჯერობით, ფაქტობრივად“; **واقِعاً** ვა'ეყან
 „ფაქტობრივად, ნამდვილად, არსებითად, სინამდვილეში, რეა-
 ლურად“; **اصلاً** ასლან „სრულებით“; **نسبياً** ნესბათან „შედარე-
 ბით“; და სხვა მრ.; გ) სპეციალური მორფოლოგიური მანარმო-
 ებლით ნანარმოები ზმნისართულ-გარემოებითი სიტყვები:
متأسفانه მოთე'ასსეჭანე „სამწუხაროდ“; **صمیمانه** სამიმანე
 „გულწრფელად“; **مستندانه** მოსთანადანე „დასაბუთებულად“;
مستمندانه მოსთამანდანე „ღარიბ-ღატაკურად, საწყლად, გლა-
 ხაკურად“; დ) წინდებულურ-თანდებულური, აგრეთვე სხვადას-
 ხვა მორფოლოგიური მანარმოებლით გაფორმებული მრავალ-
 გვარი გარემოებითი ლექსემები და სიტყვათშენაერთები ან
 სიტყვათა ჯგუფები, როგორცაა: **به تدریج** „თან-
 დათან“; **به کلی** „მთლიანად“; **با دقت** „დეყყათ
 „ყურადღებით“; **به تفصیل** „დაწვრილებით, დეტა-

„ერთ დღეს“; به طور کلی ბე თოურე ქოლლი „მთლიანად, მთლიანობაში, სრულად“; سال ها „წლების მანძილზე, წლები“; روزها, شب ها, روزها, შაბაჰ, შაბაჰ „დღეები, ღამეები“; از فردا აზ ჭარდა „ხვალიდან“; در اوایل/در اواخر ავახერ/დარ ავახელ „ბოლო რიცხვებში/ხანებში, დასასრულს, ბოლოს; პირველ რიცხვებში/ხანებში, დასაწყისში,“ (ეპოქის, წელთაღრიცხვის, საუკუნეების, წლების, თვეების და ა. შ.); در موقع დარ მოუყე’ „დროზე, თავის დროზე“; سر وقت „დროულად, თავის დროზე“; به موقع მოუყე’ „დროულად, თავის დროზე“; چیزی موقع მოუყე’ე ჩიზი „რადაციის დროს, რაიმის დროს“; موقع رفتن მოუყე’ე რაჭთან „ნასვლის დროს, ნასვლისას“; درس موقع მოუყე’ე დარს „გაკვეთილის დროს“; در طول توله დარს „ლექციის განმავლობაში“; در طول تابستان დარ თულე თაბესთან „ზაფხულის განმავლობაში, ზაფხულის მანძილზე“; سه سال پیش „სამი წლის წინ“; دو هفته بعد به بعد „ორი კვირის შემდეგ“; از راه نصیحت „ორი თვის შემდეგ“; بعد دو ماه از راه نصیحت „რჩევის ნასიჰათ „რჩევის სახით, რჩევისათვის, რჩევის სახით“;

بلافاصله ბელაჭასელე „მაშინვე, უმალ, დაუყოვნებლივ“;

باخره ბელახე(ა)რე „ბოლოსდაბოლოს, ბოლოს“; და მრ. სხვა.

გარემოებით ერთულებად წინადადებაში მთელი **ფრაზები, მორფოსინტაქსეები**, გვევლინება, მათ შორის **ზმნური** (ზმნის შემცველი) **ფრაზემებიც**, მაგ.: **وقته مدت ها ست خیلی**

მოდდათქმასთ „დიდიხანია,, ხელი ვაკეთე „დიდიხანია,, და სხვა. **გარემოებითი ფრაზები** წინადადებაში ხშირად შიდა ნაწილებადაც კი იყოფიან შინაარსობრივად.

მაგალითები: **موقع رفتن رادیورا پس بدید** რაჭთან რადიურა ფას ბედიდ „ნასვლისას რადიო დააბრუნეთ“; **دست کم شش ماه است / ماهه که خواهرم را ندیده ام** დასთე ქამ შემ მანქასთ (მანქე) ხანჯარამრანადიდე ამ „სულ ცოტა ექვსი თვეა (რაც) ჩემი და არ მინახავს“; **در اواخر سال**

آینده اجرای انجام دادن فرهنگ بزرگ را باید کاملاً تمام کنیم

დარ ავახერე სნლე ადანდე ეჯრანდე ანჯანმ დადანე ჭარჭანგე ბოზორგრან ბანად ქამელან თამამ ქონიმ „**მომავალი წლის დასასრულს** დიდი ლექსიკონის მომზადება მთლიანად უნდა დავასრულოთ“; **امسال تا اوایل ماه آخر تابستان / آخرین ماه**

همسالم تا اوایل ماه آخر تابستان درسها طول می کشند თაბესთან (/ახარინ მანქე თაბესთან) დარსკან თულ მიქემანდ „**წელს ზაფხულის ბოლო თვის პირველ რიცხვებამდე** გრძელდება მეცადინეობები“; **پارسال در اواسط تابستان مشغول ایرانگردی**

بودیم ფარსანლ დარ ავასეთე თაბესთან მაშყულე ირანგარდი

ბუდიმ „შარშან შუა ზაფხულში ირანში მოგზაურობით ვიყავით გართულნი“; در خانه ی شهری آنها زیر یک اتاق زیرزمین مخفی بود
 ზამინე მახჭი სწბთე შოდე ბუდ „მათ ქალაქურ სახლში ერთი ოთახის ქვეშ ფარული სარდაფი იყო აშენებული“; در مرکز معروفی وجود دارد
 თეჭლის ბაყანლე ოფერან ბონბასთე მა'რუჭი ვოჯუდ დარად „თბილისის ცენტრში ოპერის გვერდით ერთი ცნობილი ჩინია,,და ა.შ.

სპარსულში გარემოებითი სიტყვათშენაერთები შეიძლება იყოს მყარიც, მონაცვლევ (ცვალებადი) და თავისუფალიც.

მაგ.: به طور کلی ბე თოურე ქოლლი „მთლიანად, სრულად,“ სამი ელემენტისგანაა შემდგარი და მთლიან, მყარ შენაერთს წარმოადგენს; ასევე به تدریج „თანდათან“;

„დროულად“ და // در موقع // მემოუყე' //დარ მოუყე' „დროულად“ და სხვა მისთ.

„ამ ხნის განმავლობაში,“ ნაწილობრივაა მყარი, ნაწილობრივ კი მონაცვლეა, რადგან მყარ ნაწილს در طول „განმავლობაში,“ ერთვის მეორე, ცვალებადი ნაწილი:

طول سه سال، در طول در طول سه سال، دارس, დარ თულე სე სანლ, დარ თულე დარს, დარ თულე დო მანჰ „სამი წლის/ გაკვეთილის/ ორი თვის გან-

მავლობაში“; ასეთივე იქნება უამრავი სხვა შენაერთი(კრო-
გორც მაგ.: قبل از جشن ყაბლ აზ ჯაშნ „დღესასწაულის წინ“;

بعد به هفته دو დო ჰაჭთე ბე ბა'დ „ორი კვირის შემდეგ“; سه
دیگر سه هفته ی ჰაჭთეჲ დიგარ „სამი კვირის შემდეგ“; به
چیزی در صورت/ به سبب/ به دلیل/ ბე დალილე/ ბე საბაბე, დარ
سურათე/ ჩიზი „რამის საბუთით/ მიზეზით/ შემთხვევაში„ და
სხვა მისთ. რომელიმე ზოგადი چیزی ჩიზი „რამე„ ცვალება-
დი შენაერთის მონაცვლე ნევრია.

به پاریس ბე ფარის „პარისში„ تفلیس ბე ბე თეჭლის
„თბილისში„ تو تهران თუ თეჰრან „თეირანში„ تو کیف
„ჩანთაში„ تو دریا თუ დარა „ზღვაში„ سفردا ფასჭარდა
„ზეგ„ امروز ამრუზ „დღეს„ და სხვა მრავალი თავისუფალი
ლექსემები ან შენაერთებია, რადგან მათ ნებისმიერი შესაბამი-
სი გარემოებითი ანუ ანალოგიური მნიშვნელობის ერთეული
ჩაენაცვლება.

გარემოებით სტრუქტურებში სხვადასხვა სახის დანარ-
თებიც ან ჩართულებიც ერთვება, მაგ.: در تهران پایتخت ایران
დარ თეჰრან ფადათახთე ირან
მოჭემთარინ ნაყლიდე თაქსი მიბაშად „თეირანში, ირანის დე-
დაქალაქში, უმნიშვნელოვანესი ტრანსპორტი არის ტაქსი“; در

مختلف می باشد گرجستان غربی که خودش شامل استانهای

بسیار است/ زیاده دარ გორჯესთანე ყარბი ქე

ხოდეშ შამელე ოსთანჰანე მოხთალეჭ მიბჰმად ჯჰჰანე
დეღლანეთ ზიანდ ასთ (ზიანდე) „დასავლეთ საქართველოში,
რომელიც თავად შედგება სხვადასხვა პროვინციებისგან, სააგა-
რაკო ადგილები ბევრია“; და სხვა მისთ.

სასაუბრო სპარსულ ენაში თავისუფალ გარემოებით შე-
ნაერთებში წინდებულები ჩვეულებრივ გამოტოვებულია, ჩაშ-
ვებულია (ელიპსირებულია) და მაშინ უწინდებულო გარემოები-
თი სიტყვა სუფთა ფუძისეულ პირდაპირ ფორმას ემსგავსება:

به منزل/منزل, به ایران / ایران

ირან>ირან „ბინაში; ირანში,, და სხვ. მრ.

მირთვასვე განეკუთვნება ანუ მირთვის სისტემაშივე
ჯდება სასაუბრო ენაში ხმარებული სპეციფიკური გარემოები-
თი ფორმები, როგორიცაა: ა) თანდებულებით გაფორმებული გა-

რემოებები: كجارا / اكجارا، اينجارا / اينجارو، آنجارا / آنجارو

ქოჯარა/აქჯარა, ინჯარა/ინჯარა, ანჯარა/ანჯარა „სად, აქ,

იქ“; امشب را، پارسال را، امسال را، امروز را

ემსალრა, ფარსალრა, ემშაბრა „დღეს, წელს, შარშან, ამდამ,,

და მისთ. ბ) იზაფეთური მონაცვლე შენაერთი, როგორც: كجای

كجای شهر، ქოჯაიე შაჰრ, ქოჯაიე ირან „სად ქალაქში:

ქალაქის რომელ ადგილას?,, „სად ირანში: ირანის რომელ ადგი-

ლას?„ تهران كجای? ქოჯაიე თეჰრან? „სად თეირანში: თეირანის

რომელ ადგილას?“; გ) ენკლიტიკური, კლიტიკდართული გარე-

მოებითი სიტყვები, როგორც: كجایش كجا يتان

ქოჯანეთუნ „სად მას, სად თქვენ: მისი, თქვენი სხეულის რომელ ადგილას?"; *اكجاش اქჯაშ* „მის რომელ ნაწილში, რა ადგილას?"; *سا بعدش* 'დიშ „მის შემდგომ“; და მისთ.

აქ საქმე ეხება ადგილისა და დროის გარემოებების რამდენიმე სპეციფიკურ გაფორმებას შემდეგი ვარიანტებით: 1. სპარსული მწერლობის თვალსაზრისით თანამედროვე ენაში შედარებით ახლებურად, **პირველად ზმნისართულ-გარემოებით ლექსემას** დაერთვის რ-რ- თანდებული, რომელიც ფაქტობრივად მორფოსინტაქსურად უფუნქციოა: დამაზუსტებელი სემანტიკური მოტივაცია თუ დაეძებნება. ამგვარი -რ- ადგილისა და დროის გარემოებებს დაერთვის. ეს ხმარება ხალხური (*عاميانه* 'ამიანე) სასაუბრო ენიდან მოვიდა. მაგ.: *كجارو می*

بين! اونجارو! *უნჯარო ბებინ!* „სად

ხედავ? იქ ნახე!"; *امشب را منزل هستم*

تამ „ამაღამ შინ ვარ“; *پارسال را پاریس بودم*

ფარის ბუდამ „შარშან პარიზში ვიყავი“; და სხვა. 2. ადგილის

გარემოებით ლექსემა *كجا* ქოჯან „სად, -ს იზაფეთური კონ-

სტრუქციაც ჩაისვამს: ადგილის გარემოებითი პირველადი ლექ-

სემა იზაფეთური კავშირით უკავშირდება მომდევნო სიტყვას,

რომელიც აგრეთვე ადგილის გარემოებას გამოხატავს წინადა-

დებაში: *كجای شهر* ქოჯანე შაჰრ „ქალაქის რომელ უბანში,

რა ადგილას?"; *كجای کشور* ქოჯანე ქეშვარ „ქვეყნის რომელ

კუთხეში?"; და მისთ. 3. ადგილის გარემოებით **პირველად ლექ-**

სემას დაერთვის ენკლიტიკური ნაცვალსახელები და ეს გაფორ-

მება სპეციფიკურად გამოიყენება ადამიანის სხეულის ნაწილების, ორგანიზმის ადგილების აღსანიშნავად; აგრეთვე რომელიმე საგნის, დანადგარის, სისტემის, მოწყობილობის ნაწილის მისათითებლად. მაგალითად: *كوتاهه؟ كجایش / اكجاش* აქჯაშ

(*ქოჯაშეშ*) *ქუთაშე?* „რა ადგილასაა მოკლე?“; *كجایتون درد می*

؟كند *ქოჯაშეთუნ დარდ მიქონად?* „სად გტკივათ? (რა ადგი-

ლას გტკივათ?)“; *خرابه اینجایش* *ინჯაშეშ ხარაბე* „აი აქ, ამ

ადგილას გაფუჭდა/გაფუჭებულია„.

სინტაქსური კავშირების ტიპის თვალსაზრისით ყველა ჩამოთვლილი გარემოებები თავისი სპეციფიკური გაფორმებითურთ **მირთვას** განეკუთვნება და სინტაქსურად უტოლდება გაუფორმებელ პირველად გარემოებით ლექსემებს, როგორიცაა: *امروز: كجا، آنجا، اینجا، پارسال،*

ფარსალ, ემრუზ „სად, იქ, აქ, შარშან, დღეს„და ა.შ.

მაგალითები: *؟ نظر گرفته اید؟ كجارا در* *ქოჯარა დარ ნა-*
ზარ გერეჭთე იდ? „საით აპირებთ წასვლას? (სიტყვ.: რა მიიღეთ მხედველობაში?)“; *شما از كجای تأثر بیشتر خوشتون می*

؟آید *შომა აზ* *ქოჯაშე თეათრ ბიშთარ ხოშეთუნ მიდაად?* „სად უფრო მოგწონთ (რომელი ადგილები უფრო მოგწონთ) თეატრში?“; *ماندم اینجا* *რა* *پارسال* *ფარსალრა* *ინჯა* *მანდამ* „შარ-

შან აქ დავრჩი“; და მისთ. (იხ. აგრ.: *ر-რ-س* სპეციფიკაციები სპეციალურ კონსტრუქციებში)

წინადადებები შინაარსის მიხედვით და ცალკეული ელემენტების მონაწილეობა მათ გაფორმებაში

შინაარსის ან კილოს მიხედვით წინადადების შემდეგი ჯგუფები გამოიყოფა: თხრობითი (მტკიცებითი და უარყოფითი), კითხვითი, ბრძანებითი (იმპერატივი), მოდალური (ობლიგატორული ანუ აუცილებლობითი და სხვა), ძახითი წინადადება, ნატვრითი ან სურვილის წინადადებები და ზოგი სხვა, სემანტიკური ნიუანსების მიხედვით.

ზოგჯერ ამა თუ იმ ნიშნით გამოყოფილ წინადადებაში გარკვეული ცალკეული მორფოსინტაქსური ელემენტებიც მონაწილეობენ (ნაწილაკები, ნასახელარი ან ნაზმნარი ნაწილაკები, შორისდებულები და სხვა).

ძირითადი შინაარსის გარდა, ამ ჯგუფთა წინადადებებს ზოგადად ასხვავებს **წართქმა** და **უკუთქმა: მტკიცება-უარყოფა, დადებითი-უარყოფითი. დადებითი თუ უარყოფითი, წართქმითი თუ უკუთქმითი ნებისმიერი შინაარსის წინადადება შეიძლება იყოს: თხრობითი, ბრძანებითი, ძახილის, მოდალური, კითხვითი, ნატვრითი წინადადება (იხ.).**

თხრობითი მტკიცებითი (დადებითი) წინადადება. გამოხატავს თხრობით კილოში ინფორმაციის გადმოცემას, თხრობას; ზოგჯერ იყენებს დამატებით მტკიცებით ნაწილაკებს

«**ჰაღე** „დიახ“, **آری/اره** **არე** (არი) „ხო, კი“, **ჰა** „კი, ჰო“; ჩარ-

თულ სიტყვებს რომელნიც დამოუკიდებლადაც იხმარებიან დიალოგში; სხვადასხვა გარემოებით ნაწილაკებსა და სხვა. თხრობითი წინადადება შეიძლება იყოს უზმნოც, ნომინალური (სახელური), ანუ ძირითადად ელიპსირებული (გამოტოვებული)

კოპულით. მაგ.: **آهو دمش كوتاه** **აჰუ დომაშ ქუთაჰ** „შვლის კუ-

დი მოკლე[ა]„. თხრობით მტკიცებითში ზმნა დადებით (წართქმით) ფორმაში დგას.

საინტერესო და საცოდნელია რიგი **ნასახელარი, ნაზმნარი, გარემოებითი და სხვა ნაწილაკების** გამოყენება წინადადებაში, რის მაგალითადაც ქვემოთ აქ განვიხილავთ ნაწილაკთა ძირითად რიგს:

ღიღი დიგარ. თავისებურად გამოიყენება **სპეციფიკური**

ნასახელარი გარემოებითი ნაწილაკი **ღიღი/ღიღი** დიგარ (საუბ.

ღიღი დიგე) მრავალი სემანტიკური ნიუანსებით, როგორცაა ქართულად: „კვლავ, კიდევ, ისევ, კიდევ, სხვა, -ც (ნაწილაკი); გარდა ამისა, „შემდეგ, შემდეგი, მეორედ, უფრო, უფრო მეტი, მეტი, მეტად, ბევრად, უკვე, კი, აბა, აბა ჰე,“ და სხვა მისთ. **ღიღი**

დიგარ იხმარება **هم** ჰამ „-ც,“ ნაწილაკთან ერთობლიობაშიც:

هم ჰამ **ღიღი** დიგარ ჰამ „-ც, კიდევაც,“ და მისთ.

მაგალითები: **مى روم ايران** **ღიღი/ღიღი** დიგარ/დიგე მი-

რავამ ირან „კვლავ/კიდევ/ისევ მივდივარ ირანში“; **ღიღი**

گذشت **ღიღი** დიგარ **گذاشت** გოზაშთ/გოზაშთ დიგე „უკვე ჩაიარა“;

რა“; **دیگر آرام شد** დიგარ **آرام** შოდ „უკვე დანყნარდა“;

دیگر **است** **بس** **ღიღი** დიგარ **بناست** ბას ასთ/დიგე **بناست** ბასე/ბასე დიგე

„უკვე საკმარისია, კმარა“; **منه** **من** **است** **نوبت** **ღიღი** დიგარ **نوبت** **منه**

დიგარ **نوبت** მან ასთ (მანე) „ახლა კი ჩემი რიგია“; **دیگر** **بر**

دیگر می گردم დიგარ ბარ მიგარდამ „კვლავ დავბრუნდები“;
 دیگر می آیم დიგარ მიამამ/მიამ „კიდევ ჩამოვალ“;
 چند დიგარ მიჭერესთამ „კიდევ/კვლავ გამოვგზავნი“;
 دیگر هم خریدم ჩანდ ქეთაზე დიგარ ჰამ ხარიდამ „კი-
 დევ რამდენიმე სხვა წიგნიც ვიყიდე“;
 پنجاه دلار دیگر هم دادم ფანჯაჲ დოლარე დიგარ ჰამ დად ბემ „კიდევ ორმოცდაათი
 დოლარიც (სხვა ორმოცდაათი დოლარიც) მომცა“;
 دو ساعت دیگر گذشت დო სანათე დიგარ გოზაშთ „კიდევ/კვლავ/შემდეგი
 ორი საათი გავიდა“;
 دیگر این است که დიგარ ინ ასთ ქე... „კი-
 დევ საქმე ისაა რომ...“;
 دو هفته دیگر، نیم ساعت، یک سال دیگر
 დიგარ, დო ჰაჭთე დიგარ, ნიმ სანათე
 დიგარ „ერთი წლის/ორი კვირის/ნახევარი საათის შემდეგ,“
 دو ماه دیگر می نویسم می آیم დიგარ მინევისამ,
 მიამამ „ორი-სამი თვის შემდეგ დავწერ, მოვალ“;
 دیگر/دیگه خیلی بهتر است / بهتره დიგარ/დიგე ხელი ბეჰთარ ასთ/ე
 حالا دیگره نوبت شماست „კიდევ უკეთესი, ბევრად უკეთესი“;

ჰალა დიგე ნოუბათე შომასთ „აბა ახლა თქვენი რიგია“; رفتم
 او هم ديگر می ديه რაჭთიმ დიგე „აბა/აბა ჰე ნავედით“;
 آن کتاب را هم آيد ჰამ დიგარ მიად „ისიც/ისიც კიდევ მოვა“;
 آورده ان چتهآبرآ ჰამ დიგე ავარდე „ის ნიგნიც/ის ნიგ-
 ნიც კიდევ მოიტანა“; دومين بار/بار ديگر هم ديگه تلفن می زند
 დოვკომინ ბარ/ბარე დიგარ ჰამ დიგე თელეფონ მიზანად „მე-
 ორედაც ისევ კვლავ/ხელმეორედაც/ხელმეორედ/ხელმეორედ
 კიდევ რეკავს„ და ა. შ.
 ინტონაციის მიხედვით ზოგიერთი ამ წინადადებათაგან
 შესაძლოა ძახით ან ბრძანებით წინადადებად გადავაქვიოთ,
 მაგ.: رفتيم ديگه! რაჭთიმ დიგე! „აბა/აბა ჰე ნავედით! (ნავედოთ,
 რა/რალა!)!„ და ა.შ.

ფას. ფარემოებითი ნაწილაკი „მაშინ, მაშ, მაშასა-
 დამე, აბა, აბა მაშ, მაშ აბა, მაშინ აბა, აბა მაშინ, მაშინ„ და ა. შ.
 მაგ.: من رفتم فس فاس მან რაჭთამ „მაშ მე ნავედი, აბა მე ნა-
 ვედი“; شما مي رويد/مي ريد، پس من هم مي روم
 ვიდ/მირიდ, ფას მან ჰამ მირავამ „თქვენ ,მიდისართ, მაშ (მა-
 შინ) მეც მივდივარ„.

ახე/ახე/آخر ახერ (საუბ. ახე/ახი). ნაწილაკი „ხომ,
 რა„. آخر/آخه/آخي در جلو بچه ايستاده است „
 ლოუ ბაჩჩე ისთადე ასთ „წინ ხომ ბავშვი დგას“; پنج تاش

آوردم آخه ფანჯე თაშ ავარდამ ახე „ეს//ამის ხუთი ცალი მოვი-
ტანე, რა (ხომ),„.

ნაზმნარი ნაწილაკი **گویی گუئی**, რომლის მნიშვნელობე-
ბიც ქართულად შემდეგნაირად გადმოიცემა: „თითქოს, გეგონე-
ბა, მგონი, იტყვი, ვიტყოდი, იტყოდი, კაცი იტყვის/იტყოდა,“ და
მისთ. მაგ.: **مییومیو و خرخر هم شنیدم گویی گربه اوامده**
*მიოომიოო ვა ხორხორ ჰამ შენიდამ გუი/გუიე გორბე ამა-
დე/უმადე* „კნავილი და კრუტუნიც გავიგონე, თითქოს/მგონი
კატა მოვიდა“; **گویی گوی باران می بارد/می آید**
ბარან მიბარად/მიად „მგონი წვიმს (წვიმა მოდის)“;

კავშირული ნაწილაკი **که چة** „კი, ხომ, რომ,“ მაგ.: **این که**

است کار مهم *ინ ქე ქარე მოჰემ ასთ* „ეს ხომ მნიშვნელოვანი
საქმეა“; **من که همه این کتابهارا خواندم /خوندم**
ინ ქეთაჰჰარან ხანდამ/ხუნდამ „მე ხომ/რომ ყველა ეს წიგნი წა-
ვიკითხე,“ (დანვრილებით კავშირული ნაწილაკი **که چة** ცალკე
იხ. სპეციალურ კონსტრუქციებში).

ნაწილაკები **باز، باز، باز، باز** „მაინც, და მაინც,
მაინც კი, მაინც და, ხომ მაინც, მაინც ხომ,“ მაგ.: **باز هم**
باز „და მაინც ცუდი არ არის“; **بد نیست باز**
باز „მა-
სთ اولش بزنیم“

ინც ჯობს ჯერ დავრეკოთ“; **آمدہ ہم باز** ბაზ/ბაზ ჰამ ამაღე

„მინც კი მოვიდა (და)“;

კავშირული ნაწილაკი – ელემენტთა მთელი ჯგუფი, შე-

ნაერთი **مثل اینکه** **მესლე ინ ქე**, რომლის მნიშვნელობაც

ქართულში შეიძლება ნაწილაკითაც გადმოვცეთ და სიტყვათა ჯგუფითაც: „თითქოს, იმას ჰგავს რომ, ისე ჩანს რომ, ისეა რომ,

მგონი, მგონია, ეტყობა„. მაგ.: **مثل اینکه خسته شدی** **მესლეინ-**

ქე ხასთე შოდი „მგონი/თითქოს დაიღალე“; **مثل اینکه** **این**

لباس بم نمی خورد/نمی خوره **მესლეინქე ინ ლებას ბემ ნემი-**

ხორად/ნემიხორე „მგონი/თითქოს ეს ტანსაცმელი არ მიხდება“;

مثل اینکه این کفش به پات می خورد **მესლეინქე ინ ქაჭმ ბე**

ფათ მიხორად „ისე ჩანს, ეს ფეხსაცმელი ფეხზე გიხდება“;

مثل اینکه خبر دارد **მესლეინქე ხაბარ დარად** „ეტყობა

იცის/ამბავი მიუვიდა“;

ამგვარი და მსგავსი სხვადასხვა ნასახელარი, ნაზმნარი, გარემოებითი თუ კავშირული ნაწილაკების ნიმუშები სხვაც მრავლად დაიძებნება სპარსულში.

უარყოფითი წინადადება (უარყოფითი თხრობითი).

გულისხმობს ზმნას-შემასმენელს უარყოფით ფორმაში. გარდა ამისა, იხმარება **უარყოფის სპეციალური** სხვადასხვა სახისა და

ჯგუფის **სიტყვები**, როგორიცაა ძირითადად: **هیچ** **ჰიჩ** „არაფე-

რი, არარა, არავითარი„, **هیچچیز** **ჰიჩჩიზ** (საუბ.: **هیچچی** **ჰიჩჩი**)

„არაფერი, არარა, სრულებით არაფერი„, **هیچکس** **ჰიჩქას** „არა-

ვინ,, **ჰიჩკდამ** ჰიჩქოდამ „არანაირი,, **ჰიჩჯა** ჰიჩჯე „არსად,
არცერთ ადგილას,, **ჰიჩოქტ/ჰერგზ** ჰიჩვეყთ/ჰარგეზ „არას-
დროს, არასოდეს,, **ჰიჩქას** ჰიჩქას „არავინ, არვინ, არაკაცი,
კაციშვილი, არცერთი,, **ჰიჩკდამ** ჰიჩქოდამ „არცერთი, არანაი-
რი, არავითარი,, **ასლან** „სრულებით, სრულიად არ“;

აბდა „არასდროს, არასოდეს, არაფრით, არანაირად, არა-
ვითარი, არანაირი, სრულებით არ, არავითარ შემთხვევაში, არც
როგორ, არც რამდენად, არაფრის გულისთვის,, და სხვა.

უარყოფითი შეიძლება იყოს თხრობითი, ბრძანებითი,
ნატვრითი და მოდალური კილოს წინადადებაც. იმავდროულად
სპარსულის ნორმა ორმაგი უარყოფაა: თუ წინადადებაში არის
უარყოფის გამომხატველი სიტყვაც, ზმნა მაინც **უარყოფით**
ფორმაშია. მაგ: **ჰერგზ** ჰარგეზ ნადიდამაშ „არასდროს

მინახავს (არ-მინახავს) ის“; **ნემი** აიდ/ნემი ად „იქ არასდროს მოდის
(არ-მოდის) თოვლი“; **ჰიჩქას** ორა ნადიდ „არავის უნახავს (არ-უნახავს)/
არავინ ნახა (არ-ნახა) ის“;

ნემი გრფტ „არასდროს იღებდა (არ-იღებდა) ჩემგან ქვითარს“;

ბუდე ორა ნადიდე „არავის უნა-
ხავს/ენახა/ჰყავდა ნანახი ის“; **მან** ჰარგეზ

ნადიდამამ „მე არასდროს მინახავს“; محمود هيج نكفت მაჰ-
მუდ ჰირ ნაგოჭთ/ნაგოჭთე „მაჰმადმა არაფერი თქვა/ არაფერი
უთქვამს“; او به من هيج نداد „მან
არაფერი მომცა/მას ჩემთვის არაფერი მოუცია“; من هيج پول
მარმან ჰირ ფულ ნადარამ „მე არავითარი/არანაირი ფული
არა მაქვს“; هيجكسرا آنجا نمی شناختم ჰირქასრანჯან ნემი-
შენახთამ „არავის ვიცნობდი იქ“; برادرت مرا هيجوقت دعوت

نكرده است/دعوت نكرده ბარადართ მარჰ ჰირვაცთ და'ვათ
ნაქარდე ასთ/და'ვათამ ნაქარდე „შენს ძმას არასდროს დავუ-
პატიუებივარ“; من هرگز او را ندیده بودم/هرگز ندیده بودمش
მან ჰარგეზ ურჰ ნადიდე ბუდამ/ჰარგეზ ნადიდე ბუდამამ „მე
ის არასდროს მენახა/არასდროს მყავდა ნანახი“; او در این کار

داخالت/دخالتي ندارد უ დარ ინ ქარ ასლან
დებლათ/დებლათი ნადარად „ის ამ საქმეში სრულებით არ
ერევა/არ მონაწილეობს“; هيجكدام نيست/نيستش، موجود

وجود ندارد ჰირ ქოდამ ნისტ/ნისტეშ/ მოუფუდ ნისტ-
თეშ/ვოფუდ ნადარად „არანაირია, არცერთნაირია; არნაი-
რი/არცერთნაირი არაა, არ არსებობს/არცერთი არ არის“;

هيجوقت تلفن نكرده/نزده است ჰირვაცთ თელეფონ ნაქარ-

ბელია/შეიძლება მას ტელეფონით არ(ც) დაუურეკოთ“; نمی
خواهم اورا ملاقات کنم ნემიხანჰამ ურან მოლანყათ ქონამ „არ
მინდა ის დავპატიყო“; نباید اورا عصبانی کرد ნაბანად
ურან ‘ასაბანი ქარდ „არაა საჭირო/არ ხამს მისი გაბრაზება“;
ازینجا نمی شود رفت აზინჯან ნამიშავად რაჭოთ „აქედან გას-
ვლა შეუძლებელია/არ შეიძლება“; نمی توانم تلفنش کنم ნამი-
თავანამ თელეფონამ ნაზანამ „არ შემიძლია არ დაუურეკო“;
نمی شود اورا ملاقات نکنی ნამიშავად ურან მოლანყათ
ممکن نیست „არ შეიძლება ის არ დაპატიყო“;
میشود پیش ایشان بروم ნამიშავად ურან მოლანყათ
ნისთ ფიშე იშუნ ნარავამ „არ შეიძლე-
ბა მასთან (ზრდ.მრ.) არ მივიდე“; نباید ازش قبض نگیری
ნაბანიდ აზაშ ყაბზ ნაგირი „არ შეიძლება/არ ხამს მას ქვითარი
არ გამოართვა (არ უნდა არ გამოართვა)“; نمی توانم بش خبر /
اطلاع ندهم ნემითავანამ ბეშ ხაბარ/ეთლან ნადეჰამ „არ შე-
მიძლია მას არ შევატყობიმო/არ გავაგებიმო“; نمی شود
سفارت هم آگهی نداشته باشد ნა(ე)მიშავად სეჭარათ ჰამ აგაჰი
ნადანთე ბანად „არ შეიძლება/არ ხამს საელჩომაც არ იცო-
დეს/საელჩოსაც ცნობა არ ჰქონდეს“; نمی خواهم این فیلم را

წინნემიხჷჰამ ინ ფილმრჷ ნაბინამ „არ მინდა არ ვნახო ეს ფილმი“; და სხვა მისთ.

უარყოფის სიტყვა შეიძლება გამოიხატოს განუსაზღვრელობის ც-ი-არტიკლით, რომელსაც მოსდევს ზმნა უარყოფით ფორმაში. ასეთებია: *كسى ქასი, جايى, چيزى ჩიზი, چندان*

და ნებისმიერი სხვა სახელიც. მაგალითად: *جايى نبود چندان*

ნაბუდ „ერთი ადგილიც არ იყო/არც ერთი ადგილი არ იყო,,

(შდრ.: *جا نبود* „ადგილი არ იყო“); *كسى نيست*

ნისტ „არავინაა, არავინ არის, კაციშვილი არ არის, კაცი

არაა/არ არის“; *من /بم چيزى نگفت گنگفته*

ბარჷდა-რამ ბე მან/ბემ ჩიზი ნავოჭთ/ნავოჭთე „ჩემს ძმას ჩემთვის

არაფერი უთქვამს/ჩემმა ძმამ არაფერი მითხრა“; და ა. შ.

უარყოფითი წინადადება შეიძლება იყოს ყოველგვარი

უარყოფის სიტყვის გარეშეც, მაგ.: *اين هتل خيلى گران/گرون*

ნისტ ინ ჰოთელ ხეფლი გერჷნ/გერჷნ ნისტ „ეს სასტუმრო

ძალიან ძვირი არაა“; *او ازين كار خبر ندارد*

ბარ ნადჷრად „მან ეს ამბავი არ იცის“; *من ايشان را دعوت*

ნკრდე *ام* მან იმჷნრჷ და'ვათ ნაქარდე ამ „მე ისინი/ის არ

დამიპატიჟებია“; *كار مهم نيست*

ნისტ *اين* ინ ქარე მოჭემმ ნისტ „ეს

მნიშვნელოვანი საქმე არაა/არ არის“; *اين كه كار مهم*

ნისტ *اين* ინ ქარე მოჭემმ ნისტ „ეს

მნიშვნელოვანი საქმე არაა/არ არის“; *اين كه كار مهم*

مستين ქე ქარე მოჰემ ნისტ „ეს ხომ მნიშვნელოვანი საქმე არ არის„.

სახელებზე უარყოფის სიტყვის დართვით ახალი სხვა უარყოფითი სიტყვები ან სიტყვათა ჯგუფები იწარმოება, მაგ.:

جور هيچ نوع، هيچ ئىز نوۇ'. ئىز جۇر „არცერთნაირი, არც ერთო სახის, არანაირი, არც ერთი ჯურის, არც ერთი გვარის“; და მისთ. მაგ.: هيچ نوع ميوه وجود ندارد „არცერთი სახის ხილი არ არსებობს“; هيچ

جور / هيچ جورى لباس ندارد ნადაშთანდ „არცერთი სახის/არავითარი ტანისამოსი არ ჰქონდათ“; და სხვა.

უარყოფა გამოიხატება ერთგვარწევრიან (შერწყმულ) და თანწყობილ რთულ წინადადებაში, აგრეთვე ქვეწყობაშიც, შესაბამისი წესებითა და კავშირებით გამოკვეთილია უარყოფის

სპეციალური კავშირებიც მაგ.:...هـ...بلکہ...; ...هـ...هـ...نا...نا...; ...هـ...هـ...; „არც, არც; არა, არამედ„ და სხვა. (იხ. კავშირები მორფოლოგიაში).

ამ შემთხვევებში იგულისხმება არა ოდენ ზმნური, არამედ **სახელური (სახელის) უარყოფაც** ანუ წინადადების სხვადასხვა სახელურ წევრთა, აგრეთვე ნაწილაკებისა და სხვა ელემენტების უარყოფითი ფორმები, რაც გამოიხატება უარყოფითი **هـ-ნა-** ნაწილაკით მათ გაფორმებაში, აგრეთვე ორმაგი უარყოფის შემცველი კავშირების გამოყენებაში, როგორცაა: **هـ**

نا...„არა, არ„. მაგ.: اين قاطر است نه اسب „ნაყაბერ ასთ ნა

ასბ „ეს ვჯორია, (და) არა ცხენი“; خودم مريض بودم نه دخترم
ხოდამ მარიზ ბუდამ ნა დობთარამ „თავად ვიყავი ავად, (და)
არა ჩემი ქალიშვილი“; به کار بپردازیم که نه وقت بازی

است/بازیست ბე ქარ ბეფარდშობ ქე ნა ვაყთე ბაზი
ასთ/ბაზისტ „საქმეს შეეუდგეთ, რადგან თამაშის დრო არ
არის“; است که نه جای صحبت کردن است
ვიდ ქე ნა ჯანდე სოჰბათ ქარდან ასთ „გაჩუმდით, რადგან ლაპა-
რაკის ადგილი არ არის“; است به فقط برای دانشجویان

هم برای معلمین هم ნა ჭყაათ ბარანდე დანეშჯუან ასთ ბალქე
ბარანდე მო'ალღემინ ჰამ „არა მარტო სტუდენტებისთვისაა,
არამედ მასწავლებლებისთვისაც“;

რთული წინადადების ამგვარი უარყოფითი ნაწილები
დამოუკიდებელ მარტივ წინადადებებადაც შეიძლება წარმო-
ჩინდეს. მაგ.: این لباس نه برای توست ინ ლებას ნა ბარანდე

თოსთ „ეს სამოსი არა შემთვისაა/შენთვის არაა“; این هدیه هم

منه برای من
ჩემთვისაა/ჩემთვის არაა,, და სხვა. როცა სხვა ნევრებია უარყო-
ფილი, ზმნას უარყოფა აღარ დაერთვის და ის დადებით ფორმა-
შია.

შერწყმისას და თანწყობისას შეიძლება მოხდეს უარყო-
ფითი ზმნის ფორმისა და სხვა ნევრის შეპირისპირებაც. მაგ.:

اورا به جشن سال نو دعوت نکردم بلکه به جشن روز تولدم

ურან ბე ჯაშნე სალე ნოუ და'ვათ ნაქარდამ ბალქე ბე ჯაშნე
რუზე თავალლოდამ „ის საახალწლო ზეიმზე (კი) არ დავპატი-

ჟე, არამედ ჩემს დაბადების დღეზე“; **ديروز به دانشگاه رفتم**

به وزارت بهكديروز ბე დანეშგაჰ ნარაჭთამ ბალქე ბე

ვეზართ „გუშინ უნივერსიტეტში (კი) არ წავსულვარ, არამედ სამინისტროში“;

ორმაგი სახელური უარყოფისას ზმნა დადებით ფორმა-

ში რჩება: **امروز من منزل هستم نه خواهرم** ემრუზ ნა მან

მანზელ ჰასთამ ნა ხაჰარამ „დღეს არც მე ვარ სახლში, არც ჩე-

მი და“; **نه راه پیش دارم نه راه پس** ნა რაჰე ფიშ დარამ ნა რაჰე

ფას „არც წინ წასასვლელი გზა მაქვს, არც უკან წასასვლელი“;

نه بدم از آن نه خوشم می آید نه بادم აზ ან ნა ხოშამ მიჰადად ნა ბა-

დამ „ის არც მომწონს, არც არ“; **نه دلم می خواهد بروم/برم** ნე

نه بمانم/بمونم ნა დელამ მიხაჰად ბერავამ/ბერამ ნა ბემანამ/ბე-

მუნამ „არც მინდა წავიდე, არც დავრჩე“;

დადებითი და უარყოფითი ზმნური ფორმებიც შეიძლება

ერთგვარი იყოს: **او برای من/برام نه دوست است نه نیست** უ

ბარადე მან/ბარამ ნა დუსთ ასთ ნა ნისტ „ის ჩემთვის არც მე-
გობარია, არც არაა“;

უარყოფას წინადადებაში **نه-ნა-პრეფიქსიანი** წევრებიც

ქმნიან, ანუ სხვადასხვა უარყოფითი სახელები, უარყოფითი

მიმღებები, ინფინიტივები. მაგ.: **این مرد ناچیز است** ინ მარდ

نه ჩიზ ასთ (იგივე რაც: **این مرد چیزی نیست**) ჩიზი

ნისთ) „ეს კაცი არარაობაა“; آرم است این دریاچه نا იბ დარდარე ნარამ ასთ (იგივე რაც: იბ დარდარე არამ ნისთ) „ეს ტბა წყნარი არ არის“; این حرف نگفتی است იბ ჰარფ ნა-გოჭთანი ასთ (იგივე რაც: این حرف گفتی نیست იბ ჰარფ გოჭთანი ნისთ) „ეს სიტყვა არაა სათქმელი“;

დღევანდელ სასაუბრო ენაში ი-სუფიქსიან ინფინი-ტივთან და ნამყო მიმღობასთან ნა-ნა-ს ნაცვლად ნ-ნა-პრეფიქ-სი უფრო ხშირია. მაგ.: لباس نشسته است ლებას ნაშოსთე ასთ „ტანსაცმელი გაურეცხავია“; بود نشدنی ნაშოდანი ბუდ „აუხდენელი იყო“; این خط نخواندنیست იბ ხათთ ნახანდა-ნისთ (این خط خواندنی نیست) „ეს ხელწერა არანაკითხვადია/ნაკითხვადი არაა“; این شبکه შენი-شنیدنی نیست იბ შაბაქე ნაშენიდანისთ (این شنیدنی نیست) „ეს არხი მოსმენადი არაა/არ მოისმინება; ამ არხის მოსმენა არ შეიძლება/ შეუძლებელია,“ და სხვა.

საგანგებოდ განსახილველია სხვადასხვა სახის ნაწილა-კების მონაწილეობა უარყოფით წინადადებაში, განსაკუთრე-ბით კი აღსანიშნავია უარყოფითი ნაცვალსახელის هیچ ჰიჩ-ის გამოყენება და ასევე ნასახელარი ნაწილაკის დი-დი-გარ/დი-გე-ს ფუნქციები და ხმარების წესები. არის სხვა, მათ

„არა აღარ, აღარ; არა, რა! არა, კაცო!„ ესაა დიალოგური პასუხი შეკითხვაზე ან რამე კონტექსტურ-დიალოგური, მოსაუბრეთათვის გასაგები ფაქტის დაფიქსირება, – ცალკე მდგომი გამონათქვამი ან წინადადების ნაწილი ჩართულის სახით. მაგალითები: **მი დიგერ/დიგერ მი ნი დიგე?**

გარ თაშრიჭ მიწრიდ? ნა დიგარ; დიგარ ნემიამ „კიდევ/კვლავ მობრძანდებით? არა, აღარა; არა, რა! არა, კაცო! არა, მეტს აღარ მოვალ“; **არ მი დიგერ/მი დიგე** „არასდროს აღარ მოვალ/ჩამოვალ, აღარასოდეს ჩამოვალ“; **მი დიგე/მი დიგე**

არა მი დიგე/არა მი დიგე „მეტი არაფერი/მეტი აღარაფერია“; **არა მი დიგე/არა მი დიგე** „მეტი არავინ იცის“;

ცალკე მდგომი შენაერთებიც აწარმოებენ **უმოკლეს ფრაზებს** (გამონათქვამებს) დიალოგებში: **არა მი დიგე/არა მი დიგე**

არა მი დიგე/არა მი დიგე „აღარასოდეს“; **არა მი დიგე/არა მი დიგე** „აღარაფერი, მეტი არაფერი“; **არა მი დიგე/არა მი დიგე** „აღარავინ, მეტი არავინ“; **არა მი დიგე/არა მი დიგე** „მეტი/მეტად აღარ“; **არა მი დიგე/არა მი დიგე**

არა მი დიგე/არა მი დიგე „აღარცერთი, აღარაფერი“; **არა მი დიგე/არა მი დიგე** „აღარცერთი, აღარანაირი„ და ა. შ.

როგორც დადებით-მტკიცებითში, იხმარება უარყოფაშიც **არა მი დიგე/არა მი დიგე** „არა მი დიგე/არა მი დიგე“:

დიგარ ჰამ/ჰამ დიგარ „ალარც, არც, არც კიდევ“, და მისთ. მაგ.:
او هم ديگر نيامده „არც ის (არ მოსულა),
ალარც ის მოვიდა/მოსულა“; من هم خوشم نمی آد მან ჰამ
ხოშამ ნემიად დიგე „მეც არ მომწონს/ალარც მე მომწონს/არც
მე მომწონს“; ازينا هم ديگه نخور აზინა ჰამ დიგე ნახორ
„ნურც აქედან/ნურც ამას დაღევ; ამასაც/აქედანაც ნუ დაღევ“;
და ა. შ.

ნაწილაკად ქცეული ელემენტი-ლექსემა დიგ/დიგე დი-
გარ/დიგე მასზე განკუთვნილ (მიკუთვნებულ) სიტყვას თუ
ელემენტს თავშიც დაერთვის და ბოლოშიც (უსწრება ან მოს-
დევს). ეს ნაწილაკური წევრი ნაცვალსახელისგან თუ გარემოე-
ბითი სიტყვისგან იმითაც განსხვავდება, რომ იზაფეთურ კავ-
შირში არ არის მიკუთვნებულ სიტყვასთან (წინადადების წევ-
რთან). დიგ/დიგე დიგარ/დიგე მიემართება აგრეთვე ზმნასაც.
ამასთანავე შეიძლება სხვა უარყოფითი ნაწილაკიც ჩაისვას წი-
ნადადებაში მასთან ერთად, – მათ შორის, ასეთივე ნასახელარი
(მაგ., هیچ ჰიჩ). მაგალითები: او را نديده ام დიგარ ურა
ნადიდე ამ „მეტად ის აღარ მინახავს/ამის მერე აღარ მინახავს“;
من ديگر اينجا بر نمی گردم მან დიგარ ინჯა ბარ ნემიგარდამ
„მე აქ აღარ დავბრუნდები“; ندار ديگر ديگار ნადარად „მეტი
არა აქვს/აღარა აქვს“; ندارد ديگر ديگარ ნადარად ჰიჩ
„მეტი სულ აღარა აქვს“; كوچک/کوچیک ديگر نيست ქუ-

ჩვე/ქეჩიქ დიგარ ნისტ „პატარა აღარაა“; دیگر مایل نیستم/ نمی

میل ندارم/ خواهم/ دلم نمی خواهد/ می‌خواهم დიგარ მადელ ნისტამ/ნე-

მიხაჰამ/დელამ ნემიხაჰ/მეილ ნადარამ „მეტი აღარ მინდა“;

დიგარ დარ ბარედე ზარაჰათ ო სახთე ‘არუსაქ სოჰბათ ნემიქო-

ნამ „თოჯინის ხიბლზე და აგებულებაზე აღარ ვილაპარაკებთ“;

დიგარ ნემითავანამ ჩიზი ბე- بنویسم

ნევისამ „მეტი აღარ შემიძლია რამე დავწერო“; مگر تو نگفتی

که دیگر میان حیوانها دشمنی وجود ندارد?

ქე დიგარ მიძანე ჰეივანჰან დოშმანი ვოჯუდ ნადარად? „განა

შენ არა თქვი, რომ ცხოველთა შორის მტრობა აღარ არსებობ-

სო?“; دیگر شمیران دهی نیست ولی به صورت شهری در

آمد დიგარ შემირან დეჰი ნისტ ვალი ბესურათე შაჰრი დარ

ამად „შემირანი სოფელი აღარ არის, არამედ ქალაქის სახით

ნარმოჩინდა“; پس. ნაწილაკი „მაშ, მაშინ, აბა, აბა მაშ, მაშასადა-

მე, უარყოფასთან ერთად: پس من فردا نمی روم, يسفردا می

روم ფას მან ჭარდა ნემირავამ ფასჭარდა მირავამ „მაშ (მა-

შინ)/მაშასადამე მე ხვალ არ ნავალ, ზეგ ნავალ“; تو ناراحت

هستی، پس بایستی بخوابی თო ნარაჰათ ჰასთი ფას ბადესთი

ლური კითხვითი ნაწილაკი **آیا** *აია*, რომელიც არსებითად **უთარგმნელი** შეიძლება იყოს ანუ თარგმანში შეიძლება არ ჩანდეს, რადგან **შინაარსობრივად არაფერს ცვლის:** **آیا درس**

؟ شروع شده *აია დარს შორუ' შოდე?* „დაიწყო გაკვეთილი?„ და

ა. შ. იმავდროულად თარგმანშიც შესაძლებელია **آیا** *აია* ნაწილაკის გადმოცემა ქართული ნაწილაკებით „განა, კი“, თუკი ეს აუცილებელია: „განა დაიწყო?/დაიწყო კი?„ და სხვ. შესატყვისის ორივე ვარიანტი დასაშვებია.

მეორე სპეციალური კითხვითი ნაწილაკია **مگر/مگر** *მაგარ* (საუბ. *მაგე*) „ნუთუ, განა, განა კი“, რომელიც შესაბამისი შინაარსობლივი ნიუანსის ასახვით ქართულ **თარგმანშიც წარმოსაჩენია:** **مگر تو هنوز / فعلاً مریض هستی؟** *მაგარ თო ჰა-ნუზ/ჭე'ლან მარიზ ჰასთი?* „ნუთუ/განა კიდევ/ჯერ კიდევ ავად ხარ“; **مگر خبر نداشته؟** *მაგარ ხაბარ ნადაშთი?* „განა არ იცოდი?“; **چه شده است/؟ چي شده؟** *მაგარ/მაგე ჩე შოდე ასთ/ჩი შოდე?* „განა/განა კი რა მოხდა?„

مگر *მაგარ*, ნაწილაკი გამოიყენება აგრეთვე **ნა** უარყოფით ნაწილაკთან ერთობლიობაში: ნაწილაკი **نه** *ნე* **مگر** *მაგარ* **نه** „განა არა?/არა?/ხო?„. მაგ.: **میری مگر نه؟** *მირი მაგარ ნა?* „მიდინარ ხო?/მიდინარ, არა?/მიდინარ, განა არა?“; **خوبه مگر**

؟ نه ხუბე მაგარ ნა? „კარგია, არა?„.

გარდა ამისა, არის სპეციალური კითხვითი სიტყვები:
ჩერა? „რად, რატომ?“; چي/چه برای باره چي/چي? „რისთვის,
რატომ?“; چطور چي/چي? „როგორ?“; چهگونه چي/چي?; საუბ.
چي/چه چي/چي? „როგორ, რანაირად? როგორი, რანა-
ირი, რაგვარი?“; چي/چه چي/چي? „როგორი, რანაირი?“; چي/چه چي/چي? „ვინ?“; چي/چه
چي/چي? „რა?“; چي/چه چي/چي? „როდის?“; چي/چه چي/چي? „სად?“;
چي/چه چي/چي? „რომელი?„ და სხვა.

იმავდროულად, კითხვითი შენაერთი ინარმოება ნების-
მიერი სახელის გამოყენებით სპეციალურ კითხვით სიტყვასთან
ერთად, მაგ.: چي/چه خبره? ჩე ხაბარე? „რა ამბავია?“; چي/چه
چي/چه چي/چه? „რომელი კაცი მოვიდა?“; چي/چه
چي/چه چي/چه? ჩე/ჩი ქარ/ჩქარ ქონიმ/ჩქარ ქონიმ? „რა ვქნათ?/რა
გავაკეთოთ?“; چي/چه چي/چه? ჩე/ჩი მიქონი? „რას აკე-
თებ?/რას შვრები?„ და მისთ.

შინაარსის მიხედვით ზმნა კითხვაში დადებითიც შეიძ-
ლება იყოს და უარყოფითიც: چي/چه آيد، چرا? ჩე/ჩი დირ აზადიდ? დირ აზადიდ, ჩერა? „რატომ დაიგვიანეთ?

დაიგვიანეთ, რატომ?“; **بر نگشتید؟** **چرا سر وقت** ჩერა-
რე ვაყთ ბარ ნაგაშთიდ? „რატომ დროზე არ დაბრუნდით?“; და
ა. შ.

განსაკუთრებით განსახილველია **هیچ** ჰირ, **دیگر** დიგარ,

پس ფას და სხვა ელემენტთა (გარემოებითი სიტყვები, ნაც-
ვალსახელები და ნაწილაკები) გამოყენება კითხვით წინადადე-
ბაში. აღნიშნული ელემენტები სხვადასხვა შინაარსობრივი ნიუ-
ანსების შემომტანია წინადადებაში:

هیچ ჰირ. „როდისმე, ოდესმე, რამე, თუ, კი... მაგ.:

ایران بودید؟ **هیچ** ჰირ (დარ) **یران** ბუდიდ? „როდისმე ყო-
ფილხართ ირანში?“; **در آقیا نوس شنا کرده اید؟** **هیچ** ჰირ დარ
ოყანუს შენა ქარდე იდ? „როდისმე ოკეანეში გიცურავი-
ათ?/ოკეანეში თუ გიცურავიათ ოდესმე?“; **هیچ** აზ **خواهرت خبر**
اری؟ **ჰირ** აზ **خوارات ხაბარ დარი?** „იცი რამე შენი დის შესა-
ხებ?/გაქვს ცნობები შენი დის შესახებ?“; **هیچ** ჰირ **اورا می بینی؟**
ურა მიბინი? „ხედავ მას როდისმე?/საერთოდ თუ ხედავ მას?“;
هیچ ჰირ **اهوال مرا می پرسی?** **ჰირ** აჰვალე მარა მიფორსი? „კითხუ-
ლობ კი ჩვენს ამბავს?/თუ კითხულობ ჩვენს ამბავს?“; **هیچ** აზ **من**
اری؟ **ჰირ** აზ **مان امد მიქონი?** „როდისმე გაგონდე-
ბი/გახსოვვარ კი საერთოდ?“; **هیچ** მი **دانی فردا من می روم؟**

46 *ჰირ მიდანი ქე ჭარდნ მან მირავამ?* „(თუ) იცი, რომ ხვალ მივდივარ?/საერთოდ იცი ხვალ რომ მივდივარ?“; *هیچ از من یاد کنیدی?* *ჰირ აზ მან ანდ მიქონიდ?* „თუ გაგონდებით?/გაგონდებით კი?“; საკუთრივ ნაწილაკი *هیچ ჰირ* თარგმანში შეიძლება არც აისახოს, მაგრამ შესატყვისის საერთო შინაარსს ასე თუ ისე გარკვეულ ელფერს მაინც მისცემს, რაც ინტონაციითაც გადმოიცემა. ხშირად ესაა *კითხვა, უარყოფითი პასუხის შემცველი წინასწარვე; ასევე დიდი ეჭვის შემცველი ან დამაზუსტებელი კითხვა.*

აიგი//დიგრ დიგარ (საუბ. *დიგე*). „კიდევ, მეტი, მეტად, ხომ არ, კი,, მამ და მისთ. *آیا چیزی می خواهید//می خواهید* ხომ არ გინდათ/კიდევ რამე ხომ არ გინდათ?“; *აიგი//დიგრ დიგარ/დიგე ჩე/ჩი?* „კიდევ რა?“; *آیید کی می آیید?* „კიდევ როდის ჩამოხვალთ?“; *ბრ მიგრ დიდ დიგე?* „ჩამოხვალთ კი?/ჩამოხვალთ კიდევ?“; *ბარ მიგარ დიდ დიგე?* „დაბრუნდებით მამ?/მამ დაბრუნდებით?“; *ბრ მიგრ დიგარ ბარ მიგარ დიდ?* „მამ/კიდევ/მამ კიდევ დაბრუნდებით?“;

پس چرا از سگ می „მამ, მამინ, მამასადაამე“;

? ترسی ფას ჩერა აზ საგ მითარსი? „მამ რატომ გეშინია ძალ-

ლის?"; ؟ می رید؟ „მამ/მამასადადამე მიდიხართ?";

چه کار کنیم ფას ჩე ქარ/ჩქარ ქონიმ? „მამ რა ვქნათ?/მამა-
სადადამე რა ვქნათ?";

ძახილის (ძახითი) წინადადება. უფრო ხშირად ფორ-
მდება ნაცვალსახელური ნასახელარი ნაწილაკით *ჩე ჩე* „რა,,
და გამოითქმის შესაბამისი „შეძახილის,, ინტონაციით. ქართუ-
ლი შესატყვისი ძახითი ნაწილაკისა მისივე ანალოგიურია: ნაც-
ვალსახელური ნაწილაკი „რა,, ქართულ თარგმანში აგრეთვე
კითხვითი ნაცვალსახელები „როგორი, რანაირი, რაგვარი,, და
სხვა. ასევე გამოიყენება სპარსულის სხვადასხვა კითხვითი
ნაცვალსახელები ან ზმნისართები, ნაწარმოები *ჩე ჩე* და სხვა-
დასხვა სახელთა შეერთებით, როგორიცაა: *چهطور، چهطورى.*

*چهجورى، چهجور، چهقدر، ჩეთოურ, ჩეთოური, ჩეყადრ, ჩე-
ჯურ, ჩეჯური* „რა, როგორი, რაგვარი, რამდენი, როგორ, რაგ-
ვარად, რანაირად, რამდენად,, და სხვა მისთ. ძახით წინადადე-
ბაში სხვადასხვა შორისდებულებიც უხვად მონაწილეობენ, რო-
გორიცაა: *آى، آخ، واى، اى، هى، آخى، واہ واہ، به به، آہاى*
აბ, ვაბ, ებ, ჰებ, ახი, ვაბ ვაბ, ვაბ, ბაბ ბაბ, აბაბ, „ვაი, ობ, ოხ,
ეი, აბა, ჰეი, ახ, აბ, ვაბ ვაბ, ვახ, ვაი ვაი, ვაბ, აი, ეი, ეი ფრთხი-
ლად,, და ა. შ.

მაგალითები: *چه خوشوقتتم امروز!* „რა ბედნიერი ვარ დღეს!";
چه شانسی! „რა ბედ-

ნიერეზაა!“; *چه ارزان است/چه ارزونه!*
რესტორანს ჩე არზან ასთ/ჩე არზუნე! „ეს რესტორანი როგორი
იაფია!“; *چه خانم خوبی!* „რა კარგი ქა-
ლია!“; *چه فرش قشنگه!* „რა ლამაზი ხალი-
ჩაა!“; *چه سعادتی که مسافرت مرویم/میریم!*
მოსაჭერათ მირავიმ! „რა ბედნიერებაა რომ სამოგზაუროდ
მივდივართ!“; *چه تلویزیون خوبی!*
„რა კარგი ტელევიზორი!“; *چه گرمه!*
زمستان/زمستون امسال چه گرمه! „ზამთარი წელს როგო-
რი თბილია/წელს როგორი თბილი ზამთარია!“; *چه فضولیه!*
„რა ზედმეტობებია!“; *به*
چه هوایی خوبی *ბაჰ ბაჰ! ჩე ჰავადი ხუბი!* „ვაჰ ვაჰ! რა
კარგი ამინდი(ა)!“; *چه آسمان قشنگی!*
„რა ლამაზი ცა(ა)!“; *چه هی بچه ها!*
ბაჩჩეჰა! „აჰა/ჰეი/მოიხე-
დეთ/შეხეთ/აი ბავშვებო!“; *واقعاً آزدی چه قدر خوبه!*
ვაჟეჲან ჩეყადრ ხუბე! „თავისუფლება მართლაც რა/როგორი
კარგია!“; *آخی سیر شدم!*
ახი, სირ შოდამ! „ოხ/ოჰ, დავნაყ-
რდი!“; *و ای خدایا کمک کن! این چیه پیام! آخ، آخ! آی کمک*

ნარმოთქმული **ემოციურ-დახითი (შედახილის) გაგებითა და ინტონაციით**, განეკუთვნება დახითი წინადადების შინაარსის კატეგორიას.

დახითი შეიძლება დამატებითი სპეციალური სიტყვების გარეშეც იყოს; შეიძლება ერთი სიტყვაც იყოს, მაგ.: هممون

!افتادیم! دام شادیم! هممون به دام افتادیم! شادممუნ გერეფთარ შო-
დომ! შადმემუნ ბედამ ოფთადიმ! „ყველანი ჩვენ დაჭერილები
გავხდით/ჩავვარდით! ყველანი მახეში ჩავცვივდით!“; هر

!چه زودتر بهتر! შარ ჩე ზუდთარ ბეჰთარ! „რაც ადრე, მით
უკეთესი!“; خدای من! ხოდაე მან! „ღმერთო ჩემო!“; دوستا

დუსთან! „მეგობრებო!“; نه جونم! „არა, გენაც-
ვა!/გენაცვათ! (არა, სულიკო! არა, გენაცვალე! არა, ჭირიმე!)“;

!جانان! جانمی جان! ჯანამი ჯან! ჯანან! „ოჰ, სულიკო!/ჩემი სუ-
ლიკო ხარ!/ჩემო სულიკო!/გენაცვალე!/ჭირიმე!“; لعنتی لا 'نا-

თი! „დასწყევლოს!/ჯანდაბას!„; چه قدر! ჩეყადრ!
ჩე შამე „რამდენია! რა სრულია!„.

ცალკეული **სიტყვების-შედახილების** ზუსტი მნიშვნელო-
ბა მხოლოდ ფართო პრაგმატულ კონტექსტებში ვლინდება.

შედახილი შეიძლება უარყოფითიც იყოს, – **უარყოფითი
დახითი** წინადადება: چه نا مناسب! „რა შეუსაბა-

მოა!“; چه نا راحت است! „ეს სამოსი როგორი მოუხერხებელია/რა მოუხერხებელი ტან-

მიმართვები თავად შეიძლება იყოს დამოუკიდებელი ძა-
 ხითი ფრაზემები, რაიმე ემოციის გამომხატველი. მაგ.: **حسن**
ჰასან! „ჰასან/ჰასანი!“; **داستان** **დუსთან!** „მეგობრები!/მე-
 გობრებო!“; **مقدمه** **ფედარამ!** „მამაჩემი!“; **خودشه** **ხოდეშე!**
 „თავადაა!„ .

მოდალური ანუ მოდალურზმნიანი წინადადება. მოდა-
 ლური წინადადებები გამოხატავენ **მრავალგვარ გრძნობიერ და**
სიტუაციურ სფეროებს, როგორცაა სურვილი, ნატვრა, შესაძ-
 ლებლობა, აუცილებლობა, საჭიროება, ობლიგატორულობა, და
 მრ. სხვა. მაგ.: **می خواهم بروم، می توانم/می تونم بروم، باید بروم**
მიხაჰამ ბერავამ, მითავანამ/მითუნამ ბერავამ, ბადად ბერავამ
 „მინდა წავიდე, შემიძლია წავიდე, უნდა წავიდე„. იმავდროუ-
 ლად მოდალური ფრაზა შეიძლება იყოს უარყოფითიც, კითხვი-
 თიც, იმპერატიულიც (ბრძანების გამომხატველი). ამ შემთხვე-
 ვაში ადგილი აქვს წინადადებათა შინაარსობრივ სინთეზს. ვი-
 ნაიდან მოდალური ფრაზები, როგორც წესი, აწარმოებენ **ორ-**
პრედიკატულ (ორზმნურ) კონსტრუქციებს (მოდალური
 ზმნა+ძირითადი ზმნა), ამ **სპეციფიკური აგებულების** ნიშნის მი-
 ხედვით **მოდალურზმნიანი** წინადადებები განიხილება სპეცია-
 ლურ პარაგრაფში (იხ. ორპრედიკატული სპეციალური კონ-
 სტრუქცია).

მოდალური ზმნა სპარსულში მრავალია. მაგ.: **نتوان**
ნს ნათავან გოჭთ „არ შეიძლება თქმა“; **پس دیگر نمیشود**
ფას დიგარ ნამიშავად რაჭთ „მაშ აღარ შეიძლება წას-
 ვლა“; **دیگر/دیگه نباید زد** **დიგარ/დიგე ნაბადად ზად** „მეტი

ალარაა საჭირო რეკვა“; **تونيمن بنويسيم؟** ჩი ჯურ მი-
თუნიმ ბენევისიმ? „როგორ/რაგვარად/რანაირად შეგვიძლია
დავწეროთ?„ და სხვა მისთ.

მოდალურ წინადადებებში ნაწილაკებიც ერთეებიან:

س **ديگر/ديگه، هيچ** ჰიჩ, **ديگار/ديغه**, ფას, და სხვა. მოდა-
ლუზმნიანი წინადადება იქნება ყველა სახის შინაარსისა: მტკი-
ცებითი, უარყოფითი, კითხვითი, ძახითი, ბრძანებითი და სხვა.

მაგ.: **آيا ديگر/ديگه مي تواني/مي توني بياري؟**

მითავანი/მითუნი ბეაწრი? „შეგიძლია კიდევ მოიტანო?“; **حالا**

نمي شود رفت! „ახლა

ალარ შეიძლება ნასვლა!“; და ა. შ.

მოდალურზმნიანი ორპრედიკატული კონსტრუქციები
ნატვრითი (სურვილის) წინადადებათა ბლოკშიც მონაწილეობს
(იხ. ნატვრითი წინადადება).

დილოგურ მეტყველებაში გვხვდება შემოკლებული მო-
დალური ფრაზემებიც (უმოკლესი ფრაზები), როგორც, მაგ.:

مي خواهي چاي بخوري؟ بله, **مي خواهم**

ბაღე, **ميخوام/ميخوام** „გინდა ჩაი დალიო? დიახ, მინდა“; **ميل**

دارم برويم/بريم؟ بله, **ميل دارم**

ბაღე, **ميخوام** „გინდა წავიდეთ? კი/ხო, მინდა“;

კითხვაზე პასუხი შეიძლება ასახავდეს ორიდან მხოლოდ
ერთ, მოდალურ ზმნას (პრედიკატს), ძირითადის გარეშე.

ბრძანებითი წინადადებები და იმპერატიულობა. ბრძა-
ნებით და იმპერატიულ წინადადებებში პირველ რიგში იგულის-
ხმება საკუთრივ სპეციალური მორფოლოგიური ფორმების შემ-
ცველი წინადადებები (იხ. ზმნის ბრძანებითი კილო მორფოლო-

გიაში). ესაა ბრძანებითი კილოს სპეციალური ფორმები (მე-2 პპ.) და აგრეთვე ანმეოს კავშირებითის ფორმები (პირველი და

მესამე პირები). მაგ.: فوراً برويم/بريم! „სწრაფად/ჩქარა წავიდეთ!“;

„სწრაფად/ჩქარა წავიდეთ!“; تند حرف بزند! „სწრაფად ილაპარაკოს!“;

بولند شو، بنویس! „მოუ, ბენევის!“ „ადექი; დაწერე!“; ა.შ.

მაგრამ უფრო ფართო გაგებით იმპერატიული შინაარ-

სის წინადადებები ამით არ ამოიწურება: კონტექსტური შინაარ-

სიდან და ინტონაციიდან გამომდინარე, მნიშვნელობით იმპერა-

ტიული შეიძლება იყოს თხრობითი კილოს ფორმების შემცველი

წინადადებებიც და აუცილებლობის (ობლიგატორულობის) სე-

მანტიკის მქონე ორპრედიკატული ფრაზები, როგორიცაა: باید

رفت، باید بریم، باید بنویسی، باید یاد بگیری، باید بریم، باید

بخونید ბადად რაჭთ, ბადად ბერიმ, ბადად ბენევისი, ბადად ანდ

ბეგირი, ბადად ბეხუნიდ და ა. შ. „უნდა, საჭიროა წასვლა/ წავი-

დეთ/ დაწერო/ ისწავლო/ წაიკითხოთ,“ და მისთ. მაგ.: الان می

خواهی از آن خانم عذر/معذرت می خواهی

ان ხანუმ ოზრ/მა'ზერათ მიხაჰი! „ახლავე მიდიხარ/წახვალ და

იმ ქალბატონს ბოდიშს უხდი/მოუხდი!“; حتماً باید تکالیف

خودرا انجام بدهی! „რათმან ბადად თაქალიძე ხოდრან ანჯამ

ბედეჰი/ბედი! „რა თქმა უნდა/აუცილებლად უნდა შეასრულო

შენი დავალებები!“; اینرا بگویی/بگی! „ბადაესთი ინრა

ბეგუთბეგი! „ეს უნდა გეთქვას/თქვა!“; امروز هم میرویم/می ریم

ემრუზ ჰამ მირავიმ/მირიმ ვა აზ
آن خانه بازید می کنیم
ან ხანე ბაზდიდ მიქონიმ! „დღესაც მივდივართ/წავალთ და იმ
სახლს ვათვალიერებთ/დავათვალიერებთ!„ და სხვა.

ამგვარ იმპერატიულობას პრაგმატული, საკომუნიკა-
ციო, აქტუალური კონტექსტური სემანტიკა განაპირობებს, ანუ
კონკრეტული ტექსტისა და მეტყველების ნაკადის პრაქტიკული
მნიშვნელობა.

გარდა ამისა, იმპერატიულ ფრაზებს სპარსულში აწარ-
მოებენ სპეციალური ნაზმნარი ნაწილაკები: بگذار، بگذار،

გოზარ, ბეგოზარიდ (ზმნა گذاشتن გოზართან „გაშვება, დადე-

ბა„) „დე, დაე, გაუშვი(თ), მიდი(თ), მოიტა(თ)“; بیا، بیا

ბიადიდ (ზმნა آمدن აშადან „მოსვლა„) „მოდი, მოდით; წა, წა-

მო“; გამოიყენება ასევე სხვა ლექსიკური საშუალებებიც, რო-

გორიცაა რთული ზმნა ول کردن ველ ქარდან „გაშვება, დაშვე-

ბა, დატოვება„, მაგ.: ولش کن برو/برود

რად „გაუშვი წავიდეს„.

იმპერატიულობას აძლიერებენ სხვადასხვა ელემენტები,
როგორცაა ნაწილაკები, შორისდებულები და ნაწილაკური

შორისდებულები. მაგ.: پس فاس იძენს შემდეგ მნიშვნელობებს:

„მაშ, მაშინ, აბა, აბა ჰე!“; دیگر/دیگر დიგარ/დიგე „აბა, აბა ჰე,

უკვე, რა“; ها ها بیین! ჰა, ჰა ბებინ! „ჰე, აბა, აბა ჰე, მიდი, აი,

აჰა, მიდი, შეხე, შეხედე, ერთი, ნუ!“; **هٰی ჰეი!** „მიდი, მისმინე, მომისმინე, შეხე, აბა, აბა ჰე, ფრთხილად, ჰე, ჰა, რა, ნუ!“; და სხვა მისთ.

მაგალითები: **ولش کن بنویسد** ველაშ ქონ ბენევისად „გაუშვი დანეროს“; **بگذار بگذارد** ბეგოზარ ბეგანდ „გაუშვი თქვან“; **فداس ბეძარიდ!** „მამ/აბა მოიტანეთ!“; **دیگر/دیگه** ბასასთ/ბასე, ბასე დიგე **بسست/بسه**, ბასე დიგე „აბა კმარა! საკმარისია უკვე!“; **پس بخواید ها!** ფას ბეხაზიდ **آ!** „აბა მამ დაიტინეთ!“; **پس بین ها!** „შეხედე ერთი!“; **برو بپرور/بپرور** ბერიმ დიგე! „ნადი, ნავიდეთ ჰე/ნავიდეთ რა!/ნავიდეთ ახლა!“; **پس دیگر/دیگه جای برام!** ფას ბარიდ/ბიარინ, ჰა ბიარიდ **دیگه!** ბეძარიდ/ბეძარინ **آ/ბეძარიდ დიგე!** „მამ აბა კიდევ ერთი ჩაი მომიტანეთ რა!“; **پس قربانت بروم! زودتر بگو!** ფას ყორბანათ ბერავამ! ზუდთარ ბეგუ! „მამ/აბა შენ გეყურბანე/გენაცვალე! ჩქარა მითხარი!“; **پس برو جلو دیگه!** ბეროუბოროუ ჯელოუ დიგე! „ნადი რა ნინ!/ნინ ნადი რა!“; **خوب دیگر/دیگه بسه!** „ნადი რა ნინ!/ნინ ნადი რა!“; **ولش کنید** „კარგი ერთი, საკმარისია/კმარა!“;

!بگند هئا! ველაშ ქონიდ ბეგანდ ჰა! „გაუშვით თქვან/ ილაპარაკონ რა!“; هی مواظب باشید! ჰეა მოგაზებ ბაშიდ! „ჰე, ფრთხილად იყავით!“, ა. შ.

ბრძანების (იმპერატიულ) შესიტყვებებში არსებითად გარემოებითი სიტყვებიც ერთვებიან, როგორც მაგალითად:

!خوب دیکه! ხუბ დიგე! „კარგი ხო!/კარგი ერთი/კარგი რა!“,

მე-3 და პირველი პირის ანმცოს კავშირებითის ფორმებთან ერთად ნაზმნარი ნანილაკები بگذارید, بگذار, بگزار, ბეგოზარ, ბეგოზარიდ; ქმნის **იმპერატიულ შესიტყვებებს**.

მაგალითები: بگذار برواد/براد ბეგოზარ ბერავად/ბერად „გაუშვი წავიდეს!/გაუშვი რა!“; بگذار بخواند/بخوند ბეგოზარ ბეხუნად „გაუშვი წაიკითხოს!/წაიკითხოს რა!“; „დე/დაე წავიდეს, წაიკითხოს“; بگذارید بروند/برم/بريم ბეგოზარიდ ბერავანდ/ბერანდ/, ბერამ, ბერიმ „მოლით წავიდეთ/ მოიტათ წავიდნენ/ მოიტა წავიდეთ/ მოიტა წავიდე“; بيا/بياييد ბიდა/ბედაიდ I პირის მრ. რ.-ის ანმცოს კავშირებითის ზმნურ ფორმასთან ერთად იხმარება.

მაგალითები: بيا برويم/بريم بيا ბიდა ბერავიმ/ბერიმ „მოდი წავიდეთ“; بيا بخوانيم/بخونيم ბიდა ბეხანიმ/ბეხუნიმ „მოდი წაიკითხოთ“; بيا برويم/بريم به سينما بيايد ბიდაიდ ბე სინემან ბერავიმ/ბერიმ „მოლით კინოში წავიდეთ!“; بيايد مقاله

بنيويڤم ბიღაიღ მაყაღლე ბენევისიმ „მოღით სტატია დავნე-
როთ“; بياييد قدرش را بدانيم ბიღაიღ ყადრაშრა ბეღანიღ!

„მოღით ამის ყადრი ვიცოდეთ!“; بيا هر روز به زبان فارسي

ბიღა ჰარ گفتگو كنيم! بياييد بيشتر به فارسي صحبت كنيم!

რუზ ბე ზაბანე ჭარსი გოჭთეგუ ქონიღ! ბიღაიღ ბიშთარ ბე
ჭარსი სოჭბათ ქონიღ! „მოღი ყოველდღე სპარსულად ვილაპა-
რაკოთ! მოღით მეტად ვისაუბროთ სპარსულად!„.

მრ. რ. -ის ბრძანების ნაზმნარი ნაწილაკები ზრდილობის
მრ. -ისთვის მორფოლოგიური წესისამებრ შესაბამისად გამოი-
ყენება.

იმპერატიული ზმნური ნაწილაკების ქართული შესატყ-
ვისებია: „გაუშვი, მიღი, დე, დაე, აბა, ჰა, ჰე, აბა ჰე, ჰეჰე, აჰა,
რა, ჰეი, ეი, ეჰეი, მიღი მოიტა, მოიტა რა, ნუ, აბა მოიტათ, მოღი
რა“; „მოღი, მოღით, ნა, ნამო, გამო,, ავიღოთ, მოიტა, მოიტათ,
ნამოღი, გაღი, გაღით, გაღი აბა, მიღი აბა, მო,, და მისთ.-, ნაწი-
ლაკები თუ ნაზმნარი და ნაზმნისწინარი ნაწილაკები.

იმპერატიული (ბრძანებითი) შესიტყვებები ერთ მორ-
ფოსინტაქსურ ერთეულად (ერთიანობად) ყალიბდება და წინა-
დადებაში მთლიან განუყოფელ შემასმენელს (შედგენილ შემას-
მენელს) წარმოადგენს.

წინადადების **წინარსობრივ ტიპებს** შერწყმის (სინთე-
ზის) შესაძლებლობები აქვს. მაგ.: ბრძანება და უარყოფა;
ბრძანება და ძახითი; და სხვა.

როგორც ითქვა, ყველა ზემოაღწერილი ჯგუფის ფარ-
გლებში გასათვალისწინებელია აგრეთვე წართქმა და უკუთ-
ქმაც, მტკიცებითი (დადებითი) და უარყოფითი წინადადებები.
მოცემული ალტერნატიული ერთეულების გაფორმება ხდება შე-
საბამისი დამხმარე, ზემოთ თხრობით წინადადებაში განხილული
ელემენტებით, შესატყვისად (იხ. ზემოთ). მკითხველს თავად შე-
უძლია შეადგინოს ურთიერთალტერნატიული წინადადებები მო-
ცემული მასალის გამოყენებით: **დადებითი-უარყოფითი.**

ნატვრითი ან სურვილის წინადადება: სიტუაციური სინტაქსი

ნატვრის ან სურვილის გამომხატველი წინადადება ფორმდება სპეციალური ნაწილაკით *كاش ქაშ*, ზოგჯერ

كاشكە/كاشكى/كاشكى *ქაშქი/ქაშქე/ქაშქე* (მოდვ. *كاشى ქაში*),

„ნეტავ, ნეტავი“, რომელიც ჩვეულებრივ წინადადების თავში დაისმის. არის **უნაწილაკო** ნატვრა-სურვილის ვარიანტებიც.

ნაწილაკი *كاش ქაშ* გადაჰყვება შემასმენელს **გაუვრცობელ**

მარტივ წინადადებაშიც ან **უმარტივეს ფრაზაში** (მაგ.: წინადადება—შემასმენელი). ნაწილაკთან თუ უნაწილაკო ნატვრითი წინადადებების შინაარსს ართულებს მათი **დაყოფა რეალურ და ირეალურ სიტუაციათა შესაბამის წინადადებად**. რეალურ და ირეალურ წინადადებებს შესაბამისადვე **დრო-კილოთა** გარკვეული ფორმების სხვადასხვა **განსხვავებული კომბინაციები** გამოხატავს. გარდა ამისა, მონაწილეობს ისეთი **სიტუაციური ფაქტორებიც**, როგორიცაა „ცოდნა-არცოდნა“, „ინფორმაცია გვაქვს-ინფორმაცია არა მაქვს“, „შესაძლებლობის დაშვება-დატოვება“, თუ „შესაძლებლობის გამორიცხვა“, და სხვა მისთ. ეს **ფაქტორებიც ფორმალურად აისახება**.

ნატვრა დადებითიც შეიძლება იყოს და უარყოფითიც.

ნატვრითი რეალობა-ირეალობა ძირითადად, როგორც სხვა შემთხვევაში, **სამი გრამატიკული დროის გაგებას** უკავშირდება. (იხ. აგრ.: ირეალობის გამოხატვა; შდრ. აგრ.: პირობითი წინადადება; ორპრედიკატული და მოდალური კონსტრუქციები).

ნატვრითი რეალობა მომავალს და ნაწილობრივ **ახლანდელ დროს**, **ნატვრითი ირეალობა** კი **წარსულს** და ნაწილობრივ **ახლანდელობასაც** მიემართება. ყველა ეს ვარიანტი საკმაოდ გადახლართულია პრაგმატულადაც და ფორმალურადაც.

რეალური ნატვრითი სიტუაცია (ვითარება) გრამა-

ტიკულ დროთა შეფარდებითა და შესაბამის ფორმათა შერჩევის გზით იცვლება ირეალური ვითარებით, -- ნატვრითი ირეალისის სიტუაციით.

სიტუაციური ფაქტორების შესატყვისი გრამატიკული სხვაობები კარგად ჩანს ერთ სიუჟეტზე აგებული მაგალითების განხილვისას, ერთ თემაზე აგებული სხვადასხვა სცენარის დანერისას. განვიხილოთ ასეთი თვალსაჩინო სცენარები:

1. ნანა უნდა წავიდეს სამოგზაუროდ.

გამგზავრების იმედითა და შესაძლებლობით:

كاش نانا به مسافرت به سفر برود ქაშ ნანა ბე

მოსაჭერათ/ბე საჭარ ბერავად „ნეტავ ნანა სამოგზაუროდ წავიდეს“; كاش نانا فردا به مسافرت برود ქაშ ნანა ჭარდა ბე

მოსაჭერათ ბერავად „ნეტავ ნანა ხვალ სამოგზაუროდ წავიდეს“; ანმყო კავშირებითი. (ქართ.: II კავშირებითი).

გამგზავრების იმედი მეორე დღეს იწურება:

كاش نانا هنوز به مسافرت برود ქაშ ნანა ჰანუზ ბე

მოსაჭერათ ბერავად „ნეტავ ნანა (კიდევ, ჯერ კიდევ) სამოგზაუროდ წავიდეს/წავიდოდეს“; ანმყო კავშირებითი. (ქართ.: II კავშირებითი/მყოფადის კავშირებითი).

გამგზავრების შესაძლებლობამ ჩაიარა:

كاش نانا دیروز به مسافرت می رفت ქაშ ნანა დირუზ ბე

ბე მოსაჭერათ მირაჭთ „ნეტავ ნანა გუშინ სამოგზაუროდ წასულიყო“; ნამყო უწყვეტელი. ((ქართ.: II თურმ.).

დიდი ხნის შემდეგ იმავეს ასე ვიტყვი:

كاش نانا پارسال به مسافرت رفته بود ქაშ ნანა

ფარსალ ბე მოსაჭერათ რაჭთე ბუდ „ნეტავ ნანა შარშან სამოგზაუროდ წასულიყო“; ნამყო წინარე წარსული (ქართ.: II თურმ.).

მაგრამ თუ არ ვიცით, წავიდა თუ არა, – იქნებ წავიდა:

کاش دیروز نانا به مسافرت رفته رفته باشد ქაშ დი-

რუზ ნანა ბე მოსაჭერათ რაჭთე ბაშად „ნეტავ ნანა გუშინ სა-
მოგზაუროდ წასულიყო/წასული იყოს/წასული იქნებოდეს„.
**ნამყოს კავშირებითი. (ქართ.:II თურმ./აღწერიითი პერფექტები
II და მყოფადის კავშირებითებში).**

ვიდრე არსებობს ნატვრის, სურვილის შესრულების შე-
საძლებლობა, ანუ სიტუაცია **რეალურია, სამომავლოდ**. ვიყე-
ნებთ სპარსულში **ანამყოს კავშირებითს**.

შესაძლებლობის მოსპობისთანავე სიტუაცია **წარსულში**
გადადის და **ირეალური** ხდება.

ირეალური ნატვრას-სურვილი გამოიხატება **წარსულის**
დროებით: პირველ რიგში ნამყო **უნყვეტლით**; თუ საქმე შორე-
ულ წარსულს ეხება, – **ნამყო წინარე წარსულით** (პლუსკვამ-
პერფექტით); თუ არ ვიცით, შესრულდა თუ არა **სასურველი**
მოქმედება, ნატვრა გამოიხატება ბუნდოვანი დროით, – **ნამ-
ყოს კავშირებითით**. თქმული თანაბრად ეხება გარდაუვალ თუ
გარდამავალ ზმნებს, ამასთანავე ნატვრითი წინადადების
სტრუქტურა შეიძლება გადახლართული იყოს სხვა სტრუქტუ-
რათა მახასიათებლებთანაც, მაგ.: პირობა, ორპრედიკატულო-
ბა, გრძნობა-გუნება და სხვა.

2. ნანა აპირებს ტელევიზორის ყიდვას:

کاش او تلویزیون را بخرد ქაშ უ თელევიზიონრა ბე-

ხარად „ნეტავ მან ტელევიზორი იყიდოს“; **کاش او تلویزیون را**

خرید می ქაშ უ თელევიზიონრა მიხარიდ „ნეტავ მას ტელე-

ვიზორი ეყიდა„ (ვიცით, რომ ვერ იყიდა); **کاش او تلویزیون را**

باید ქაშ უ თელევიზიონრა ხარიდე ბაშად „ნეტავ მას

ტელევიზორი ეყიდა/ნაყიდი ჰქონდეს/ნაყიდი ექნებოდეს,, (არ ვიცით, იყიდა თუ არა); *كاش او تلویزیون را خریده بود* (არ ვიცი, რომ არ უყიდა დიდი ხნის წინ, ირეალური).

დრო-კილოთა მსგავსივე ანალოგიური კომბინაციები გვექნება რთული შემასმენლის შემთხვევაშიც. მაგ.: თუ შემასმენელი ორპრედიკატულია და შეიცავს მოდალურ ზმნას, **დრო-კილოთა** მიხედვით შეიცვლება მხოლოდ **მოდალური (დამხმარე) ზმნა, ძირითადი ზმნა** კი ყველა ზემონაჩვენებ ვარიანტში **უცვლელად** იდგება ანმყოს კავშირებითში (იხ. ორპრედიკატული კონსტრუქციები) ასეთ შემთხვევაში წინადადება შემასმენლის აგებულებით **ორპრედიკატული** (ორზმნიანი) იქნება, შინაარსით კი **ნატვრითი**. მაგ.: *كاش بتواند تلویزیون بخرد* ბეთავანად *თელევიზიონ ბეხარად* „ნეტავ შეძლოს იყიდოს ტელევიზორი/ტელევიზორის ყიდვა“; *كاش می توانست تلویزیون*

بخرد ქაშ მითავანესთ *თელევიზიონ ბეხარად* „ნეტავ შესძლებოდა ტელევიზორი ეყიდა/ტელევიზორის ყიდვა,, (ვერ შეძლო); *كاش بتوانست تلویزیون بخرد* ბეთავანესთე ბაშად *თელევიზიონ ბეხარად* „ნეტავ შესძლებოდა (ნეტავ თუ შეძლო) ტელევიზორი ეყიდა/ტელევიზორის ყიდვა,, (არ ვიცით, შეძლო თუ არა); *كاش بتوانست بود تلویزیون بخرد* ბეთავანესთე ბუდ *თელევიზიონ ბეხარად* „ნეტავ შესძლებოდა ტელევიზორი ეყიდა/ტელევიზორის ყიდვა,, (ვერ შეძლო დიდი ხნის წინ); **ნატვრითი უნაწილაკო** წინადადება შეიძლება იმავდროულად **პირობითი რთული ქვენყობილი წინადადების** სახით იყოს აგებული. შეიძლება მონაწილეობდეს სხვა ნაწილაკიც, - არა სპეციფიკურად ნატვრითი, *كاش (کی) ქაშ(ქი)*-ს გარდა. მაგ.:

დალურ (დამხმარე) ზმნად „სურვილის„ ზმნებია გამოყენებული, როგორცაა: *ميل داشتن، مايل بودن، خواستن، مشتاق بودن*,

آرزو داشتن، آرزو کردن، مهل دشتان, მადელ

ბუდან, ხასთან, მოშთაყ ბუდან, ეშთიდაყ დაშთან, არზუ დაშთან, არზუ ქარდან, და სხვა. ამ ჯგუფშიც გამოიყოფა რეალური, ირეალური, დროში განსხვავებული სურვილები. მაგ.:

ميل دارم/داشتم آنرا بدانم!

„მსურს/მსურდა ეს მცოდნოდა,, და ა. შ. ეს ჯგუფი ორპრედიკატულ მოდალურ კონსტრუქციებთან განიხილება (იხ. ორპრედიკატული სპეციალურ კონსტრუქციებში).

მოდლობა და ორპრედიკატული ნატვრა შეიძლება გაორმაგდეს, **ორმაგი სტრუქტურისა** იყოს. მაგ.: *دل می خواست*

می توانستم این رایانه را بخرم

რადანერად ბეხარამ „ჩემს გულს სურდა, შემძლებოდა ეს კომპიუტერი მიყიდა“; *دل می خواهد بتوانم/بتونم این رایانه را بخرم*

დელამ მიხაჰად ბეთავანამ/ბეთუნამ *ინ რადანერად ბეხარამ* „ჩემს გულს სურს შევძლო ეს კომპიუტერი ვიყიდო,,.

ნატვრითი ანმყოს კავშირებითის ნაცვლად კლასიკურ სპარსულში ამგვარი ფორმებიც გვხვდება: *با* *ბად, მაბად*

„დე/დაე იყოს,, „ნუ იქნება“; *دهاد, مدهاد* *დეჰად, მადეჰად*

„მოგცეს/მოგეცეს,, „არ მოგცეს, ნუ მოგეცემა“; *مکناد, مکناد*

ქონად, მაქონად „[ღმერთმა] ქნას,, „[ღმერთმა] ნუ ქნას“; *بادا*

ბადაბად „დე, იყოს!„. მაბად „ნუ იქნები!„. მაგ.: კლას. مبارک

باد، خدا شمارا بيمار مکناد، هر چه بادا باد//مبارک باشد، خدا

მობარაქ ბად; ხოდან

შომარან ბიმარ მაქონად, ჰარ ჩე ბადაბად! // თანამედროვე: მობარაქ ბაშად; ხოდან შომარან ბიმარ ნაქონად, ბაშად ჰარ ჩე ბაშად!. „დე, ბედნიერი იყოს„, „ღმერთმა ავად არ გამყოფოთ„, „რაც იყოს იყოს„ და ა. შ.

ვინაიდან بودن ბუდან და داشتن დაშთან ზმნებთან

თანამედროვე სპარსულში می-მი-პრევერბი ნორმატიულად არ იხმარება, ირეალური უწყვეტელის ფორმები ამ ზმნებისთვის ნყვეტილის ფორმებს ემთხვევა, მაგრამ იგულისხმება უწყვეტელი შინაარსით: چه خوب بود ჩე ხუბ ბუდ „რა კარგი იქნებო-

და„، کاش ديروز پول داشتم ქაშ დირუზ ფულ დაშთამ „ნეტავ გუშინ ფული მქონოდა„. კლასიკური სპარსულის ნორმით **ირეალურ ნამყო უწყვეტელს** ბოლოსართი ی-ი-ც გამოხატავს:

کاشکی بودی ქაშქი ბუდი „ნეტავ ყოფილიყო„.

ნებისმიერი ნატვრითი (სურვილის) **ნართქმითი (დადე-ბითი)** წინადადება შესაბამისი **სცენარითურთ** შეიძლება გადაკეთდეს **უკუთქმითად (უარყოფითად)**, შესატყვისი დამხმარე ელემენტების გამოყენებით. მკითხველს შეუძლია სავარჯიშოდ თავად შეადგინოს ალტერნატიული წინადადებები ზემოთ მოცემული მასალის მიხედვით (იხ). სცენარი (სიუჟეტი) შეიძლება იყოს აგებული სულ უკუთქმაზე (უარყოფაზე).

ირეალობის გამოხატვა : პრაგმატული სემანტიკა და სიტუაციური სინტაქსი

ირეალობაში იგულისხმება ირეალური მოქმედება (არა-რეალური მოქმედება), მდგომარეობა ან ვითარება, რომელიც:

შეიძლებოდა შესრულებულიყო და არ შესრულდა (არ შედგა, არ მოხდა); არ შეიძლებოდა შესრულებულიყო ან მომხდარიყო კონკრეტულ შემთხვევაში; არ შეიძლებოდა ან არ შეიძლება შესრულებულიყო ან მომხდარიყო ოდესმე (ანუ არასდროს შეიძლებოდა); შეუძლებელი, განუხორციელებელი, არარსებული მოქმედება ან ვითარება (მთქმელის აზრით ან ზოგადად); კარგი იქნებოდა მომხდარიყო (სასურველი, სანატრელი რამ) და მთლად გამორიცხული არ არის; მოქმედება და ვითარება, რომელიც შეიძლება შესრულდა კიდეც, მაგრამ მოლაპარაკემ (მთქმელმა) არ იცის (მას არა აქვს ინფორმაცია); გამოთქმულია ეჭვი (სხვადასხვა ხარისხისა) მოქმედების განხორციელების შესაძლებლობის შესახებ; ჰიპოთეზა, ვარაუდი, ალბათობა, იმედი, მოსაზრება და სხვა მისთ.

აქედან გამომდინარე, სხვადასხვაგვარი ელფერის პრაგმატული და სიტუაციური სემანტიკის გამოსახატავად ამოქმედებულია სხვადასხვა შინაარსობრივი და სტრუქტურული (ფორმობრივი) ჯგუფები, როგორცაა: პირობა (პირობითი წინადადება); ჰიპოთეზა; შესაძლებლობა, აუცილებლობა, საჭიროება, ობლიგატორულობა, იმპერატიულობა, სურვილი, ნატვრა და სხვა; მოდალურზმნიანი ორპრედიკატული (ორზმნიანი, ორზმნური) კონსტრუქციები; დათმობითი წინადადებები; იძულებითი, კაუზალური, მიზეზობრივი წინადადებები; კითხვა და რიტორიკული შეძახილები; ძახითი წინადადება; სიტუაცია, როცა მოქმედება კინაღამ შესრულდა, ლამის იყო შესრულებულიყო, ის-ის იყო სრულდებოდა; მოჩვენებითობის ან მიმსგავსების სიტუაცია (მაგ.: ნაწილაკით **گویی** გუაი „თითქოს“, კავში-

რით **اینکه مثل** *მესლეინქე* „თითქოს„); ნატვრითი წინადადება-

ბი (სხვადასხვა აგებულების, მათ შორის ნაწილაკით **كاش**,

كاشქაშ, *ქაშქი* „ნეტავ„) და სხვა.

გრამატიკული დროის თვალსაზრისით ირეალობა სპარსულში უმეტესწილად **წარსულ (ნამყო) დროსთანაა ასოცირებული** და ზმნური ფორმებიც მეტწილად შესაბამისი გამოიყენება: სხვადასხვა ნამყო დროის ფორმები. მაგრამ **სიტუაციური და კონტექსტურ-პრაგმატული** (პრაქტიკული) სემანტიკა არ გამოირიცხავს სხვა დროებთანაც (ახლანდელთან, მომავალთან) გარკვეულ, თუნდ ნაწილობრივ მიმართებასაც; შესაბამისად მთლიანობაში ირეალური შინაარსის წინადადებაში **ახლანდელი (ანმყო) და მომავალი (მყოფადი) გრამატიკული დროების** გამომხატველი ფორმებიც მონაწილეობენ.

ქვემოთ განიხილება **ირეალობის** ნიმუშები სხვადასხვა დასახელებული **ჯგუფების** მიხედვით.

პირობა, პირობითი წინადადება. ნატვრით-პირობითი წინადადება.

სპარსულის ზმნური ფორმა ნამყო უწყვეტელში კონტექსტის მიხედვით შეიძლება მიემართებოდეს როგორც **ნამყოს** (წარსულს), ასევე **ანმყოს** (ახლანდელ დროს): გაგების **ორი ვარიანტი კონკრეტული პრაგმატული სიტუაციის** მიხედვით. იშვიათად კი, ასევე კონტექსტით, **მესამე ვარიანტი** ჩნდება, – **მომავალი**. ზოგჯერ გვხვდება **ერთდროულად პირობაც და ნატვრაც**.

მაგალითები: *پول داشتم این کتاب را می خریدم*

ფულ დაშთამ ინ ქეთაბრე მიხარიდამ „ფული რომ მქონოდა// ფული რომ მქონდეს„, ამ წიგნს ვიყიდდი„ (მიემართება **ნამყო-**

საც, ანმყოსაც); *اگر احتیاج اورا دانسته بودم به او کمک کرده*

ام کرده می بودم/ აგარ ეჰთიდაჯე ურან დანესთე ბუდამ ბე უ
ქომაქ ქარდე ბუდამ (მიქარდე ამ) „მისი გასაჭირი რომ მცოდ-
ნოდა, დავეხმარებოდი/დახმარებას გავუწევდი,“ (მიემართება
ნამყოს); خوب می شد اگر به مسافرت می رفتم,
აგარ ბე მოსაჭერათ მირაჭთამ „კარგი იქნებოდა, სამოგზაუ-
როდ წავსულიყავი,“ (მიემართება **ნამყოს**); خوب می شد اگر

خوب می شد اگر به مسافرت می رفتم
აგარ ბე მოსაჭერათ მირაჭთამ „კარგი იქნებოდა, მომავალ კვი-
რას სამოგზაუროდ წავსულიყავი/რომ წავიდე/თუკი წავალ,“ (მი-
ემართება **მომავალს**, რომლის შესაძლებლობაც თითქმის ნუ-
ლოვანია, მაგრამ მომავლის გაგებას **გარემოებითი სიტყვა** გან-
საზღვრავს); خوب می شد اگر حالا / الآن به مسافرت می

خوب می شد اگر حالا / الآن به مسافرت می
رفتیم ხუბ მიშოდ აგარ ჰალა/ალ-ან ბე მოსაჭერათ მირაჭთამ
„კარგი იქნებოდა, ახლა/ახლავე სამოგზაუროდ წავსულიყა-
ვი/რომ წავიდე/თუკი წავიდოდი,“ (მიემართება **ახლანდებლობას**,
რომლის შესაძლებლობა ნულოვანია, მაგრამ ახლანდელ დროს
განსაზღვრავს **გარემოებითი სიტყვა**); چه بد می شد اگر به تأثر

چه بد می شد اگر به تأثر
مادم می بودیم/ამდე ბად მიშოდ აგარ ბე თეათრ დირ
შადე ბუდიმ (მიამადიმ) „რა ცუდი იქნებოდა, თეატრში რომ
დაგვეგვიანა/ გვიან მოვსულიყავით (**ნამყო**)“; ضرر نداشت اگر

ضرر نداشت اگر
او خودش تلفن می کرد ზარარ ნადაშთ აგარ უ ხოდაშ/ხოდეშ
თელეფონ მიქარდ „არაფერი უჭირდა, თავად/თვითონ რომ და-
ერეკა,“ (მიემართება **წარსულს**);

გარკვეულ პრაგმატულ კონტექსტებში ირეალობას, ანუ აქ ირეალურ პირობას, ანმყოს კავშირებითისა და ანმყოს კომბინაციაც გამოხატავს; ეს როცა მთლიანი სიტუაცია ახლანდელობას, ანმყოს ან/და მომავალსაც მიემართება და უმცირესი შესაძლებლობა მაინც რჩება. მაგ.: خوب است اگر شما بروید

ხუბ ასთ აგარ შომან ბერავიდ „კარგი იქნება თუ წახვალთ/რომ წახვიდოდეთ/რომ წახვიდეთ„ (მიემართება ერთდროულად ახლანდელობას და სამომავლო ირეალურ მოქმედებას ძლიერი ეჭვის სემანტიკითა და კავშირებითი კილოს გაგებით, როცა შესაძლებლობა მთქმელის აზრითა და/ან არსებული სიტუაციით თითქმის ნულოვანია); ضرر ندارد اگر او خودش تلفن بکند/بزند

ზარარ ნადარად აგარ უ ხოდაშ/ხოდეშ თელეფონ ბექონად/ბეზანად „არაფერი უჭირს, თვითონ თუ დარეკავს„ (ახლანდელი და მომავალი: ახლანდელი სიტუაცია სამომავლო ნულოვანი შესაძლებლობით ან ძლიერი ეჭვით) (იხ. პირობითი წინადადება).

ნატვრითი წინადადება: ირეალური ნატვრა.

აქაც შესაძლებელია სამივე გრამატიკული დროის მიმართება.

كاشكى/كاشكه همهٔ كيوترهاى گرسنه اینجا

ქამეფე ქაბუთარჰანდე გოროსნე ინჯან ბუდანდ „ნეტავ ყველა მშიერი მტრედი აქ ყოფილიყო!/აქ იყოს!„ (მიემართება არარსებულ, შეუძლებელ ახლანდელს); ای

داشتى كاشكه تو هم بال داشتى „ოჰ, ნეტავ შენც ფრთები გქონდეს!/გქონოდა!„ (ახლანდელი სიტუაცია);

بود خوب هوا کاش ქაშ ჭარდაჲ ჰავან ბუდ „ნეტავ ხვალ კარგი ამინდი იქნებოდეს/იყოს/იქნებოდეს/ყოფილიყო/ყოფილიყოს„ (ეჭვით აღსავსე მომავალი თითქმის ნულოვანი შესაძლებლობის ნატვრით); **كاش بهروز ديروز می یامد** რუზ მიდამად „ნეტავ ბეჰრუზი გუშინ მოსულიყო„ (ნარსული/ნამყო: უკვე შეუსრულებელი ნატვრა ჩავლილი შესაძლებლობით); **كاش بهروز الآن آمده باشد** ბაშად „ნეტავ ბეჰრუზი ახლა/ამ ნუთში მოსული იყოს!„ (ახლანდელი არცოდნა: არ იცის მოსულია თუ არა); (დანვრილებით იხ.: ნატვრითი წინადადება).

ჰიპოთეტური (სავარაუდო) ირეალური ჩანაცვლება.

به جای تو من اینرا نمی گفتم ბე ჯანე თო მან ინრა

ნემიგოჭთამ „შენს ადგილზე მე ამას არ ვიტყვოდი“; **شما می**

توانستید این کار را بهتر از و انجام دهید შომან მითავანეს-თიდ ინ ქარრა ბეჰთარ აზ უ ანჯამ ბედეჰიდ „თქვენ შეგეძლოთ/შეგეძლებოდათ/შესძლებდით ეს საქმე მასზე უკეთ შეგესრულებინათ“; **حتی با هواييما نمی توانستيم/نتوانسته بوديم سر**

برسيم ჰათთან ბან ჰავანფემან ნემითავანესთიმ/ნათავანეს-თე ბუდიმ სარე ვაყთ ბერესიმ „თვითმფრინავითაც კი ვერ მივასწრებდით დროზე“; **حتی دانشجوی ممتاز هم نمی توانست این**

را بی اشتباه بنويسد დანეშეჟუთე მომთან ჰამ ნემითავანესთ ინ დიქთერან ბიეშთებანჰ ბენევისად „წარჩინებული სტუდენტიც კი ვერ შეძლებდა ეს კარნახი უმცდომოდ დაენე-

რა/ვერ შეძლებდა კარნახის დანერას“;

მიმართება მეტწილად **წარსულთანაა**, თუმცა სიტუაციური კონტექსტით შესაძლოა ირეალური ახლანდებლობაც ან მომავალიც შემოიჭრას.

შეუსრულებელი შესაძლებლობა, აღუსრულებელი საჭიროება (წარსულში).

این مقاله آن وقت می بایست نوشته و چاپ شده باشد

ინ მაყალღე ან ვაყთ მიბაღესთ ნევეშთე ო/ვა ჩაფ შოდე ბაშად „ეს წერილი იმ დროს უნდა დანერილიყო და დაბეჭდილიყო“;

میدادید، میدامدادید به شوما کمک می کردیم ხაბარ
მიდადიდ, მიდამადიმ ბე შომან ქომაქ მიქარდიმ „შეგეტყობინებინათ, მოვიდოდით, დაგეხმარებოდით“; می بایستی تلفن می

میدادید که برگشتید / برگشتید მიბაღესთი თელეფონ მიქარდიდ ქე ბარ გაშთე იდ/ბარ გაშთიდ „უნდა დაგერეკათ, რომ დაბრუნებულხართ/რომ დაბრუნდით“; قاعدة می بایست حالا

میدادید که برگشتید / برگشتید მიბაღესთი თელეფონ მიქარდიდ ქე ბარ გაშთე იდ/ბარ გაშთიდ „უნდა დაგერეკათ, რომ დაბრუნებულხართ/რომ დაბრუნდით“; قاعدة می بایست حالا
მარდამ „წესით ახლა შინ უნდა დავბრუნებულიყავი“;

აქ წარმოდგენილია: მოდალობა, ორპრედიკატულობა, თანმიმდევრობა და სხვა. კომბინაციებს კი კონტექსტი განსაზღვრავს.

ირეალური დათმობა: შეუსრულებელი შესაძლებლობა.

ა) წარსულის ვითარებით:

او در امتحان شرکت نکرد با وجود اینکه قبول می شد

უ დარ ემთეჰან შერქათ ნაქარდ ბა ვოჯუდე ინქე ყაბულ მიშოდ „მან გამოცდაში მონაწილეობა არ მიიღო, თუმცა/მიუხედა-

ვად იმისა რომ ჩააბარებდა“; به مسافرت نرفتم با وجود اینکه می

توانستم/می توانستم بروم/برم ბე მოსაწვერათ ნარაჭთამ ბან ვო-

ჯუდე ინქე მითავანესთამ/მითუნესთამ ბერავამ/ბერამ „სა-
მოგზაუროდ არ წავსულვარ/არ წავედი, ტუმცალა/მიუხედავად
იმისა რომ შემეძლო წავსულიყავი“;

ბ) ახლანდელობის ვითარებით:

در امتحان شرکت نمی کند با وجود اینکه قبول می شد

დარ ემთეჰან შერქათ ნემიქონად ბან ვოჯუდე ინქე ყაბულ მი-
შოდ „გამოცდაში მონაწილეობას არ იღებს, მიუხედავად იმისა
რომ ჩააბარებდა“;

ირეალური დათმობა შეიძლება წარსულსაც შეეხოს და
ახლანდელობასაც, დროთა კომბინაციები შესაბამისია.

**ირეალური რიტორიკული შედახილი
კითხვითი ფორმით.**

بدون تو چه کار می کردم ბე დუნე თო ჩე ქარ მიქარ-

چطور می توانستند این کار را „უშენოდ რას ვიზამდი?“;

ჩეთოურ მითავანესთანდ ინ ქარრან ბეჰთარ ქო-
ნანდ? „როგორ უნდა შეესრულებინათ ეს საქმე უკეთესად?“;

ჩეთოურ მითუნანდ ინ
چطور می تونند این کار را بهتر کنند?
ქარრან ბეჰთარ ქონანდ? „როგორ შეუძლიათ ეს საქმე უკეთ შე-
ასრულონ?“..

**კინლამ (ლამის, თითქმის, ის იყო, ის-ის იყო) შეს-
რულებადი მოვლენა წარსულში.**

همه جا یخ بسته بود، نزدیک بود بیافتم
 ბასთე ბუდ, ნაზდიქ ბუდ ბეოჭთამ „ყველგან მოყინული იყო,
 კინალამ დავეცი/ლამის იყო დავცემულიყავი“; چیزی نمانده بود
 عصبانی بشوم ჩიზი ნემანდე ბუდ ‘ასაბანი ბეშავამ „ალარაფე-
 რი იყო ჩემი გასანერვიულებელი/ სანერვიულო/ რომ მენერვიუ-
 ლა (რომ გავბრაზებულყავი)“.

ირეალური შედარება.

آنقدر غذا می خورد گویی روزها چیزی نخورده بود

ანყადრ ყაზნ მიხორდ გუთი რუზჰჰნ ჩიზი ნახორდე ბუდ „იმ-
 დენს ჭამდა საჭმელს, თითქოს რამდენიმე დღე არაფერი ეჭამა“;

تو توری صحبت می کند مثل اینکه دانشیار است

ბათ მიქონად მესლეინქე დანეშდარ ასთ „იმგვარად საუბრობს,
 გეგონება მეცნიერიაო“;

ჯამში, იგულისხმება სხვადასხვა დროის სიტუაციები.

შენიშვნა: ნორმის შესაბამისად **მი-მი-პრევერბის** გარე-

შე გამოყენებული **داشتن დაშთან და ბუდან** ზმნების უნ-

ყვეტლის ფორმები შინაარსით უწყვეტელობას შეესაბამება ანუ
 ეს ფორმები ირეალობას გამოხატავენ პრაგმატულად სხვადას-
 ხვა გრამატიკული დროის შესატყვისად.

ამგვარი **პრაგმატულ-სემანტიკური ჯგუფები** შეიძლება
 კიდევ გამოიყოს. უფრო ხშირად ირეალობას სხვადასხვა ნამყო
 დროები ემსახურება, მაგრამ, მთლიანობაში **რთულ კომბინაცი-**
ებში ახლანდელი და ზოგჯერ სამომავლო გრამატიკული დრო-
 ის კუთვნილი ფორმებიც მონაწილეობენ (იხ.: დროები და დრო-
 თა ფუნქციები წინადადებაში).

სიტუაციური მიმართებებიც ზოგჯერ შერეულია **დრო-**

თა მიხედვით. იკვეთება ახლანდებლობასთან და იშვიათად მომავლის ვითარებასთან აშკარა სიტუაციური მიმართებაც. .

სიტყვათა რიგი

წევრთა სტანდარტული სიტყვათგანლაგება წინადადებაში:
ნორმა და ინვერსია; თავისუფალი რიგის ტენდენციური ნიშნები

სიტყვათა რიგი

წინათქმა და შესავალი

სიტყვათა რიგი წინადადებაში თანამედროვე სპარსულში ძირითად წამყვან ფიქსირებულ ნორმას ექვემდებარება, მაგრამ რეალურად როგორც სასაუბრო ენაში, ასევე მხატვრულ ლიტერატურაში ხშირია სხვადასხვა ხარისხის ინვერსიის ნიმუშები. ამდენად, წამყვან ნორმატიულ სქემატურ მოდელებს რეალურად თავისუფალი რიგის ტენდენცია ენაცვლება.

ამასთანავე გასარჩევია: ერთის მხრივ ზოგადი ანუ სტანდარტული რიგი და მეორეს მხრივ სპეციალური რიგი ანუ სპეციფიკური, სპეციალური კონსტრუქციების სიტყვათგანლაგების ვარიანტები.

რეალურად და არსებითად ჩვენს ამ კურსში სიტყვათგანლაგების ცალკეული ვარიანტები, შემთხვევები, გამონაკლისები და სპეციფიკაციები, თავისებურებანი გადაწინააღმდეგებულია სათითაოდ სხვადასხვა შესაბამის თავებსა და პარაგრაფებში, ქვეთავებში; ასე, მაგ.: სპეციალურ კონსტრუქციათა რიგი ნაჩვენებია სპეციალური კონსტრუქციების (სპკ) თავში; სტანდარტულ წევრთა ინვერსიის ტიპური თუ საგამონაკლისო ნიმუშები განიხილება სტანდარტული მარტივი წინადადების ნაკვეთში; ცალკეულ ელემენტთა რიგის საკითხებიც მიბმულია ამ ელემენტთა

მრავალმხრივ ანალიზზე შესატყვის თავებში, როგორცაა: 1 – რა– თანდებული, ნაცვალსახელური კლიტიკები, წინდებულები და მრ, სხვა (იხ. ნაკვეთებში).

მთლიანობაში სიტყვათგანლაგება ბევრად თავისუფალია კლასიკურ ახალსპარსულ პროზაში, კერძოდ, – პირველ რიგში

ადრეულ ისტორიულ ძეგლებში; ინვერსიის, განსაკუთრებით პოსტპრედიკატულობის (პოსტზმნურობის, პოსტშემასმენლურობის) საინტერესო ტენდენციებს მწერლობა გვთავაზობს შედარებით მოგვიანო შუასაუკუნეების ძეგლებშიც; თანმიმდევრული სტაბილიზაცია მკაცრი რიგისკენ, ბოლოკიდური ზმნით, იკვეთება მე-17, მე-18 სკ.სკ.-ების ტექსტებში; მე-19 სკ.-ის ტექსტებიდან და მე-20 სკ.-ის დასაწყისიდან კვლავ **ციკლურად** აქტიურდება სპეციფიკური ინვერსიული გამოყენება (მაგ., დამატებათა და გარემოებათა ბოლოკიდურობა ზმნის შემდგომ); ეს უკანასკნელი ტენდენცია სხვადასხვა ვარიანტებითა და მეტნაკლები ხარისხით ვითარდება შემდგომშიც დღემდე. რაც შეეხება პირველ რიგში სასაუბრო ენას, ცოცხალი მეტყველების ნაკადს (დისკურსს) და აგრეთვე მხატვრულ ლიტერატურას, სამეცნიერო ლიტერატურასა თუ სხვადასხვა ჟანრის სხვა ტექსტურ ნაკადებს: ყველაზე სტაბილურია, ნორმატიული რიგის თვალსაზრისით ოფიციალური პრესა; აგრეთვე სტაბილურია ძირითადად სხვადასხვა ოფიციალური გამოსვლების ტექსტური ნაკადები; მეორეს მხრივ, თავისუფალი რიგი საკმაოდ მაღალი ხარისხით მოქმედებს სხვადასხვა სატელევიზიო გადაცემებში, ფილმებში, თეატრში, ციფრულ კომუნიკაციებში (მობილური კავშირები, შეტყობინებები, მრავალფეროვანი ინტერნეტსივრცე) და ა. შ.

გამოყოფადია ინვერსიული ან თავისუფალი რიგის სხვადასხვა **ხარისხები** (ამ დებულების ავტორია წინამდებარე მონოგრაფიის ავტორი: იხ. შრომები); **მაგ.**, უმაღლესი ხარისხისაა სუბიექტისა და ზმნის რიგის შენაცვლება ანუ ქვემდებარე შემასმენლის (ზმნის) შემდეგ; პირველი ხარისხისაა სხვადასხვა დამატებათა გადანაცვლება ზმნის შემდეგ (დამატებათა ბოლოკიდურობა); მეორე ხარისხისაა გარემოებათა გადანევა ზმნის მერე, გარემოებათა ბოლოკიდურობა; პირველი ან მეორე ხარისხის ინვერსიად ჩაითვლება შედგენილი სახელური პრედიკატის (შემასმენლის) სახელურ ნაწილთა (კომპონენტთა) გადანაცვლებაც ზმნის (ზმნური კომპონენტის) შემდგომ. შემასმენლის (ზმნის) გარდა, დანარჩენ წევრთა უერთიერთგადანაცვლება ნაკლები ხარისხისაა; მაგ., ქვემდებარე და დამატება, გარემოებათა მოძრაობა და სხვა, მიეკუთვნება მესამე, მეოთხე ხა-

რისხის მობილურობას და ა. შ. ამდენად, უმნიშვნელოვანესი ინვერსიები აღინიშნება წევრთა მიმართებით შემასმენელთან (ზმნასთან). ამგვარად, შეგვიძლია გამოვიყვანოთ თავისუფალ რიგთა და სხვადასხვა ხარისხობრივ ინვერსიათა ძირითადი სქემები, გრაფიკული შკალებიც (ნახაზები).

მთავარი ნორმატივია ქვემდებარის და შემასმენლის რიგი: ქვემდებარე+შემასმენელი ანუ SP (სუბიექტ-პრედიკატი); დამატების დართვისას ნორმა SO (სუბიექტ-ობიექტი); სამი მთავარი წევრი ლაგდება, ამდენად, სქემით SOP. ახალსპარსულ ენაში სიტყვათა რიგის წამყვანი ნორმატიული ბირთვია SOP. გადანაცვლებათა ზემოდასახელებული დამკვებების შედეგად სქემებში გვექნება შესაბამისი ცვლილებები.

აქ მოგვყავს სტანდარტული სიტყვათგანლაგების ძირითადი წამყვანი ნორმატიული ფორმულა-სქემა, რომლის მიღებული სიმბოლოებია შემდეგი:

At- დროის გარემოება; S-ქვემდებარე; Od-პირდაპირი დამატება; Oid-ირიბი დამატება; Oext-უბელო დამატება; Ap-ადგილის გარემოება; Ac-მიზეზის გარემოება; Apurp-მიზნის გარემოება; Aoth-სხვად სხვადასხვა გარემოებანი; Asirc-ვითარების გარემოება; Attr-მსაზღვრელი; P-შემასმენელი, პრედიკატი.

შესაბამისად, სიმბოლოთა გამოყენებით სქემა-ფორმულა ასე გამოიყურება:

At- S- Od- Oid- Oext- Ap- Ac- Apurp- Aoth- Asirc- Attr- P

Attr

მსაზღვრელი ნაგულისხმევია ნებისმიერი სახელური წევრისთვის და გარემოებისთვის, მათ შორის. იგულისხმება აგრეთვე მსაზღვრელის მსაზღვრელი და მსაზღვრელთა მწკრივი. სქემაში მსაზღვრელი მიებმის საზღვრულ წევრს ვერტიკალურად; ხაზი მიანიშნებს ყველა წევრს **P-ს** გარდა.

მაგრამ ეს მხოლოდ პირობითი სამუშაო, აბსტრაქტული სქემაა. იგი ასახავს დღესდღეობით არსებულ წამყვან ნორმებს, მაგრამ სინამდვილეში ცოცხალ ენაში ყველაფერი გაცილებით რთულადაა.

სიტყვათგანლაგების ნებისმიერ ანალიზს, აღწერას, შესწავლას, განხილვას და დახასიათებას, კვალიფიკაციას, განსაზ-

თვრას და კოდიფიკაციას ართულებს შემდეგი ფაქტორებიც:

რთული ზმნები თავისი ჩარჩოთი, იზაფეთი და იზაფეთური ჯაჭვები, **ორ(მრავალ-)პრედიკატული** კონსტრუქციები თავისი ჩარჩოთი, **არაბული** მიმღობები მიმყოლი სიტყვებითურთ, სტანდარტული **შედგენილი** შემასმენელი (სახელური პრედიკატი), **სახელური** (ნომინალური) სტილი, **კოპულა** და მისი **ელიპსისი**, სხვადასხვა **საკვები** და **ელემენტები** და ა. შ. სხვ.

ამ თავში ყველა საკითხის თავმოყრა ძნელია და დეტალიზაციები თუ გამონვლილვითი სპეციფიკაციები, თავისებურებანი აგრეთვე გაბნეულია ამიტომ **სხვადასხვა თავებში საკითხთა შესაბამისად.**

რიგის საკითხებისადმი ამ კურსის ავტორს მიღწილი აქვს გამონვლილვითი სპეციალური ნაშრომების სერია (მწკრივი); გარდა ამისა, მრავალ სხვა საკითხებისადმი მიძღვნილ შრომებშიც ფიგურირებს სათანადოდ და შესაბამისად რიგის საკითხიც (იხ. მ. სახოკიას შრომები, სია).

სიტყვათგანლაგების ძირითადი სურათი თანამედროვე სპარსულში

სიტყვათა რიგი წინადადებაში თანამედროვე სპარსულში ძირითად წამყვან ფიქსირებულ ნორმას ექვემდებარება, მაგრამ რეალურად როგორც სასაუბრო ენაში ასევე მხატვრულ ლიტერატურაში ხშირია სხვადასხვა ხარისხის ინვერსიის ნიმუშები. ამდენად, წამყვან ნორმატიულ სქემატურ მოდელებს რეალურად თავისუფალი რიგის ტენდენცია ენაცვლება.

ამასთანავე გასარჩევია: ერთის მხრივ ზოგადი ანუ სტანდარტული რიგი და მეორეს მხრივ სპეციალური რიგი ანუ სპეციფიკური, სპეციალური კონსტრუქციების სიტყვათგანლაგების ვარიანტები (იხ. სპეც. კონსტრუქც.).

სიტყვათა რიგის მიმართებით გასათვალისწინებელია შემდეგი საკითხები: სიტყვათგანლაგების ძირითადი მოდელები, **სტანდარტული რიგი**, **ნორმა** და **ტენდენცია**, **სტაბილური რიგი** და **ინვერსია**, ინვერსიის **ხარისხები**, **თავისუფალი რიგის** ნიმუშები, რიგი სტანდარტულ წინადადებასა და სპეციალურ კონსტრუქციებში; **სპეციალური კონსტრუქციების** ნორმა და

ინვერსია და სხვა დეტალები.

თანამედროვე სპარსულის **სტანდარტული რიგი** ძირითადად ნორმირებულად სტაბილურია, რაც ზოგადი სქემით გულისხმობს წინადადებაში ნევრთა გარკვეულ განლაგებას **ბირთვული რიგით ქვემდებარე-დამატება-ზმნა (შემასმენელი)** (იხ. ქვემოთ).

სიტყვათა რიგი: ნორმა, ტენდენცია და ინვერსია. წამყვანი ნორმის თანახმად, თანამედროვე სპარსულში ზოგადი ანუ სტანდარტული სიტყვათა რიგი ძირითადად ფიქსირებულია და გარკვეული წესებით მიხედვით სტაბილურია. ეს წესები ძალიან ზოგადი სქემით შეიძლება გამოიხატოს შემდეგნაირად:

At- S- Od- Oid- Oext- Ap- Ac- Apurp- Aoth- Asirc- Attr- P

Attr

დროის გარემოება-ქვემდებარე-პირდაპირი დამატება-ირიბი დამატება-უბრალო დამატება ადგილის გარემოება-მიზეზის გარემოება-მიზნის გარემოება-ვითარების გარემოება-შემასმენელი (პრედიკატი) ან მისი ზმნური ნაწილი (რთული ზმნის შემთხვევაში სახელური და ზმნური ნაწილი შეიძლება გაიყოს). ძირითადი ნორმაა ქვემდებარე-ობიექტი-შემასმენელი (პრედიკატი), თუმცა ამ წესს ართულებენ რთული ზმნები.

თავისთავად, სქემა გულისხმობს რთული ზმნების ფაქტორთა გათვალისწინებას. შემასმენელი ანუ **პრედიკატი რთული ზმნების სახით უპირატესია სპარსულში**. ასეთ შემთხვევაში ეს რთულზმნური შემასმენელი ხშირად **გაყოფილია სახელურ და ზმნურ ნაწილებად** და მათ შორის წინადადების სხვა ნევრებია **ჩართული** (დანვრ. იხ. შემასმენელი წინადადების ნევრებში და რთული ზმნები სპეციალურ კონსტრუქციებში).

ასევე გასათვალისწინებელია **ორ (მრავალ) პრედიკატული** ანუ **ორ (მრავალ) ზმნიანი შემასმენლების შემთხვევებიც**, როცა ორპრედიკატული შემასმენელი აგრეთვე შეიძლება **ინელებოდეს ჩარჩოს სახით** და ირთავდეს წინადადების სხვა ნევრებს **ორ ძირითად პოლუსს** შორის (იხ. ორპრედიკატული კონსტრუქცია სპეციალურ კონსტრუქციებში).

გარდა რთულზმნური და მრავალპრედიკატული სტრუქტურებისა, იდეალურ რიგს გაართულებენ **იზაფეთური სინტაგ-**

მები და ჯაჭვები, აგრეთვე **უიზაფეთო მსაზღვრელებიც**. იზაფეთური თუ უიზაფეთო მსაზღვრელი ყველა სქემაში ჩამოთვლილ ყველა სახელურ ნევრთან იგულისხმება. ნებისმიერ სახელურ ნევრს თავისთავად შეიძლება დაერთოს მისი მიმყოლი მსაზღვრელი ან მსაზღვრელთა მწკრივი, მათ შორის გარემოებებსა და გარემოებით სიტყვებსაც. გარდა ამისა, საერთო ქსელში ერთგებიან სხვადასხვა მიმყოლი წინდებულ-თანდებულებიანი შენაერთები, დანართები და სხვა. ასე რომ, ზემოთ წარმოდგენილი **იდეალური სქემა** მხოლოდ ერთგვარი **ჩონჩხის** ფუნქციას ასრულებს, სინამდვილეში კი **სიტყვათა რიგი ვარიაციულია, ძალზე ცვალებადი და მრავალფეროვანი**.

ამის გარდა, მხედველობაში მისაღება აგრეთვე **ელიპსირებული ზმნის** შემთხვევები და ნომინალური სტილის ანუ **ნომინალური (უზმნო)** ფრაზების რიგისა და ინვერსიის სხვადასხვა ვარიანტები (იხ. ნომინალური სპკ სპეციალურ კონსტრუქციებში). რიგზე აისახება არაბული ფორმებიც.

საერთოდ, ზემოთ მოყვანილი ზოგადი სქემა ძალიან პირობითია. სინამდვილეში, როგორც სასაუბრო ენაში, ისევე მხატვრულ ლიტერატურაში და ენის სხვა სფეროებშიც, რიგი საკმაოდ თავისუფალია. განსაკუთრებით ეს შეეხება სალაპარაკო ენას ანუ ცოცხალი მეტყველების ნებისმიერ ნაკადს. შედარებითი სტაბილურობით ხასიათდება პრესა, ოფიციალური საბუთები, დოკუმენტაცია და სხვა მისთ., რაც აგრეთვე არ არის აბსოლუტური.

ძირითადი ბირთვის სიტყვათგანლაგება: **ქვემდებარე-დამატება-პრედიკატი** მაინც წამყვან ნორმად ჩაითვლება, ხოლო ზემოთ მოყვანილი სქემაც მთლიანობაში ძირითადად ტენდენცია უფროა, ვიდრე აბსოლუტური ნორმა, თუმცა პირობითად იგი შეიძლება **პირობითად ნორმად** მივიღოთ. შესაბამისად, აღნიშნული სქემის ძირითადი პარამეტრების დარღვევა შეიძლება მივიჩნიოთ **ინვერსიად**. ინვერსია პირველ რიგში შეეხება ნებისმიერი ნევრის **შემასმენლის შემდგომ, პოსტპრედიკატულ პოზიციას**.

რაც მთავარი, სალაპარაკო ენის ნაკადში (گفتاری)

გოჭთარი) ძალიან გავრცელებულია ინვერსიის შემთხვევები, რომელთა სიხშირე ზოგადად თავისუფალი რიგის ხარისხს უახლოვდება. იმავდროულად ეს ვითარება ბექდურ ენაშიც (نوشتاری *ნევეშთარიშიც*) საკმარისად იჩენს თავს.

პრედიკატის ანუ შემასმენლის ბოლოკიდურობა პირობითად ძირითადი ნორმაა, ხოლო წევრების ბოლოკიდურობის მიხედვით შეიძლება გამოიყოს *ინვერსიის* სხვადასხვა ხარისხები. მაგ., ქვემდებარის ბოლოკიდური ანუ პოსტპრედიკატული პოზიცია შეიძლება ჩაითვალოს უმაღლესი ხარისხის ინვერსიად, რადგან მიღებული ნორმის მიხედვით, რიგი *ქვემდებარე-პრედიკატი* ძირითადი ბირთვის ნორმაა. ასეთი ინვერსია შედარებით იშვიათია, მაგრამ ლიტერატურაშიც გვხვდება. შემდგომი ხარისხის ინვერსიები იქნება დამატებების (პირდაპირი, ირიბი, უბრალო), გარემოებების ბოლოკიდურობა, რაც მთლიანობაში შედარებით უფრო ხშირია, ვიდრე ქვემდებარის პოსტპრედიკატულობა. მაგ., პირდაპირი დამატების ინვერსია უფრო იშვიათია და ხარისხით უფრო მაღალია, ვიდრე სხვა სახის დამატებებისა, როგორც ირიბი და უბრალო დამატება, და ა. შ. მაღალ ხარისხად ჩაითვლება სახელური (შედგენილი) პრედიკატის ნაწილთა პოსტპრედიკატულობაც, თუმცა მეტად გავრცელებულია, ხშირია.

სინტაგმების კომპონენტები ერთმანეთს ვერ მოწყდებიან, თქმულს უნდა დაემატოს კიდევ იზაფეთისა და იზაფეთური ჯაჭვების ფაქტორი ანუ იმ მსაზღვრელების ადგილები, რომელიც ნებისმიერი სახელური წევრის მიმყოლი წევრის სახით შეიძლება იყოს ჩართული წინადადებაში. ეს **მიმყოლი** მსაზღვრელი გარემოებით წევრებსაც შეეხება. მსაზღვრელ-საზღვრულის საერთო პოზიცია სტაბილური იქნება იმ გაგებით, რომ ამ სინტაგმების კომპონენტები ერთმანეთს ვერ მოწყდებიან; ამ საზღვრულის ადგილი წინადადებაში განსაზღვრავს მსაზღვრელის ადგილსაც (იხ. მსაზღვრელ-საზღვრული მორფოლოგიაში და მსაზღვრელი სინტაქსში).

ინვერსია ანუ იდეალური რიგიდან გადახვევა სხვადასხვა ხარისხისაა. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია თვისობრივად

უმაღლესი ხარისხის ინვერსია: პრედიკატი+ქვემდებარე ანუ ქვემდებარის პოსტპრედიკატული (ბოლოკიდური, ზმნის/შემას-მენლის შემდგომი) პოზიცია. ეს ყველაზე იშვიათი ინვერსიაა.

მაგ. „*من سربازم* სარბაზამ მან „ჯარისკაცი ვარ მე“; *بيچاره*

خوب ბიჩარე ჰასთამ მან „საწყალი/საბრალო ვარ მე“;

کو؟ ხუბ ჰასთიდ შმა? „კარგად ხართ თქვენ?“;

تا زبر نشه يا؟ „სად[აა] საპონი?!“; *چو صابون؟* ზებ

خوبه حرکتش خیلی ნაშე ფა „რათა არ გახეხემდეს ფეხი“;

ხელი ხუბე ჰარაქათაშ „ძალიან კარგია მისი მოძრაობა„. შემდგომ ხარისხობრივად პირველ ადგილზეა **პირდაპირი და/ან ირიბი დამატების პოსტპრედიკატული პოზიცია**. ასეთ დამატებათა ბოლოკიდურობა საკმარისად ხშირია და გავრცელებული.

მაგ. „*این کتاب را خواندم* ხანდამ ინ ქეთაბრა „წავიკითხე ეს წიგ-

ნი“; *من را/من بوده* ნაბლან ნადიდე ბუდე

مانرا/مانرش „ადრე არ ვენახე მე“; *گفتم* გოჭთამ ბეშ „ვუთ-

ხარი მას“; *بم کردند* ბეშ ბედიდ ბეშ „მომეცით მე“;

ქომაქ ქარდანდ ბემ/ბე მან „დამეხმარნენ მე“; ხარისხით უფრო დაბალია შემდგომ უბრალო დამატების, სხვადასხვა დამატებითი და გარემოებითი სიტყვებისა და გარემოებების ბოლოკიდურობა, რაც ძალიან ხშირია. დამატებისა და ქვემდებარის ადგილების ურთიერთშენაცვლებაც მაღალი ხარისხის, პირველი რიგის ინვერსიას განეკუთვნება. **მაგ.** *این کتاب را/من*

من خواندم ხანდამ ქეთაზრან მან/ქეთაზრან მან ხანდამ... „ნავი-

კითხე წიგნი მე/წიგნი მე ნავიკითხე“. დანარჩენი წევრების ურთიერთგადანაცვლება იდეალურ სქემასთან შედარებით, ნაკლები მნიშვნელობისაა, დაბალი ხარისხის ინვერსიაა და შესაბამისად უფრო ხშირია. ზოგადად. ჯამში გამოდის, რაც უფრო მაღალია ინვერსიის ხარისხი ანუ მისი განსაკუთრებულობა, მით უფრო იშვიათია იგი; რაც უფრო დაბალია ინვერსიის ხარისხი, მით მეტია სიხშირე. ძალიან ხშირად ბოლოკიდურობს აგრეთვე **შედგენილი (სახელური) პრედიკატის/შემასმენლის სახელური ნაწილი**, მრავალთაგან ყველა სახელური ნაწილი, რამდენიმე სახელურ ნაწილთაგან ერთ-ერთი ან მრავალი; ზოგჯერ კი ამგვარი შემასმენლის მრავალი სახელური ნაწილიდან ერთი რჩება პრეპოზიციულ პოზიციაში, დანარჩენი კი მწკრივად გადადის პოსტპრედიკატულ ადგილზე სხვადასხვა ვარიანტებით,

მაგ., *ميوه شیرین است و خوشمزه* მივე შირინ ასთ ვა ხოშმაზე

„ხილი ტკბილია და გემრიელი“, და ა. შ.; ასეთი ინვერსიაც **მაღალი ხარისხის** ინვერსიას განეკუთვნება, რადგან **სახელური ნაწილები აქ პოსტპრედიკატულია**; იმავდროულად, აღსანიშნავია, რომ **სახელური (შედგენილი) პრედიკატის სახელურ ნაწილთა პოსტპრედიკატულობა საკმაოდ გავრცელებული და ხშირი ინვერსიაა სხვადასხვა ჟანრის ტექსტებში**, მათ შორის, მაგალითისთვის, სახელმძღვანელოებსა და საკითხავ სასწავლო წიგნებშიც (იხ. მაგალითები ქვემოთ). ინვერსიული ანუ პოსტპრედიკატული შეიძლება იყოს სხვადასხვა სახის დანართი ან მისი ნაწილი მხოლოდ, იზაფეთური ჯაჭვის ნაწილი, აგრეთვე წინადადების რომელიმე განმეორებული წევრი, მათ შორის რთული ზმნების სახელური ნაწილებიც, მიმყოლი განსაზღვრებითი სიტყვებითა თუ პასაჟებით, უკავშირო ფსევდო(კვაზი-) ქვენწყობის ნაწილები, განკერძოებული სიტყვები, ჩართულები და სხვა მრ. (იხ. მაგალითები ქვემოთ; იხ. განკერძოების თავიც).

რაც შეეხება კლასიკურ სპარსულ მწერლობას, **თავისუფალი რიგი განსაკუთრებულად აღინიშნება ადრეულ კლასიკურ მწერლობაში**, კერძოდ, ისტორიოგრაფიულ პროზაში. რიგის

თავისუფლების ხარისხი ზოგადად ნელ-ნელა და თანმიმდევრულად კლებულობს მიმართულებით ძველიდან ახლისკენ, მაგრამ თანამედროვე ენაში კვლავ ახალი ძალით იჩენს თავს.

მხატვრულ ლიტერატურაში ინვერსია ხშირად მეტადაა მოტივირებული და ემსახურება გარკვეული ნევრების გამოყოფისა და ხაზგასმის პრინციპს, მაგრამ ზოგადად, განსაკუთრებით სასაუბრო ენაში, პოსტპრედიკატულობა და ბოლოკიდურობა უფრო თავისუფალი რიგის ტენდენციას აჩვენებს, ვიდრე ვინრო, სპეციალური მოტივირებისა.

ინვერსიის შემთხვევები, როცა მსაზღვრელთა ნაწილი პოსტპრედიკატულობს. მაგ.: این میوه شیرین است و مفید. آن

كتاب جالب است و جدید و معاصر

ინ მივე შირინ ასთ ო მოჭიდ, ან ქეთაზ ჯალეზ ასთ ო ჯადიდ ო მო'ასერ „ეს ხილი ტკბილია და სასარგებლო; ის წიგნი საინტერესოა და ახალი და თანამედროვე“. სახელური პრედიკატის კომპონენტთა ბოლოკიდურობა ინვერსიის ერთ-ერთი ყველაზე ხშირი, გავრცელებული სახეობაა, განსაკუთრებით სხვადასხვა ჟანრის ლიტერატურაში.

იმავდროულად, სალაპარაკო ენის (گفتاری) ნაკადში საკმარისადაა გავრცელებული ინვერსიის შემთხვევები, რომელთა სიხშირე თავისუფალი რიგის ხარისხს უახლოვდება. نوشتاری

گفتاری) იჩენს თავს. განსაკუთრებით აღსანიშნავია უმაღლესი ხარისხის ინვერსია, – პრედიკატი-ქვემდებარე და პირველი ხარისხის ინვერსია პრედიკატი-პირდაპირი ობიექტი. შემდეგი, უფრო დაბალი (მეორე, მესამე) ხარისხის ინვერსიებია სხვა სახის ობიექტები (ირიბი, უბრალო) და გარემოებები. დაბალი ხარისხის ინვერსიები უფრო ხშირია და ჩვეულებრივი, ვიდრე მაღალი ხარისხისა. ძალიან ხშირია სახელური პრედიკატების სახელური ნაწილის ინვერსია (პოსტპრედიკატულობა) კოპულის მიმართ, განსაკუთრებით მრავალწევრიანი პრედიკატის

შემთხვევაში. ჩვეულებრივ, ხშირია ერთი სახელური ნაწილის კოპიის წინ დასმა და დანარჩენი ერთგვარი სახელური წევრების (ერთი, ორი ან მეტი) ბოლოკიდურობა. ეს უკანასკნელი ტიპი საკმაოდ მაღალი ხარისხის ინვერსიად ჩაითვლება: უტოლდება პირველი ან მეორე ხარისხის ინვერსიას. ინვერსიის კლების ხარისხი პირდაპირ პროპორციულია სიხშირისა და ჩვეულებრივი ხმარების ხარისხისა: რაც უფრო იშვიათია ინვერსია, მით მაღალია მისი ხარისხი და პირიქით. მაგ., ქვემდებარე შეიძლება სახელური პრედიკატის მერეც ბოლოკიდურობდეს, რაც უფრო იშვიათია და მაღალი ხარისხის ინვერსიად ჩაითვლება. მაგ., შევადაროთ სხვადასხვა ინვერსიულ ქვემდებარეთა ნიმუშები: *من سربازم* სარბაზამ მან „ჯარისკაცი ვარ მე“;

حرکتش خیلی خوبه ხეფლი ხუბე ჰარაქათაშ „ძალიან კარგია

მისი მოძრაობა“; *تو؟ می ری کجا می تویی؟* „სად მიდი-

ხარ შენ?“; *زیر نشه پا* ზებრ ნაშე ფა „არ გაუხეშდეს ფეხი“;

حوب ბიჩარე ჰასთამ მან „საწყალი ვარ მე“; *من هستم*

کو؟ „კარგად ხართ თქვენ?“; *شما؟*

کجا میری تو؟ „სად[აა] საპონი?“; *تو؟* „სად[აა] საპონი?“;

چند نفر نگشت شمار „სად წავიდე მე?“; *چند نفر نگشت شمار*

ნაჰარ ნაგაშთ შომარ „რამდენიმე კაცის გარდა არ შედგა ანგარიში/რაოდენობა/რიცხვი“; და სხვა მრ. (იხ. ამ ტიპის და სხვა სახის თავისუფალი რიგის მაგალითთა მეტი ჩამონათვალი ქვემოთ).

ამდენად, უნდა ითქვას: სტაბილური და ფიქსირებული რიგი ძირითადი წამყვანი წესია, მაგრამ არა აბსოლუტური ნორმა. შეიძლება ითქვას, რომ დღესდღეობით თანამედროვე

ენაში ორი ურთიერთსაპირისპირო ტენდენცია ერთდროულად და ურთიერთგამწონასწორებლად მოქმედებს: ტენდენცია ნორმისა და ტენდენცია ინვერსიულობისა ან თავისუფალი რიგისა. აღნიშნული ნორმისა და ინვერსიის პროპორციული შეფარდება და თავისუფალი რიგის ტენდენცია ზოგადად ცვალებადია და არათანაბარი სხვადასხვა შემთხვევებში, მაგრამ სასაუბრო ენის ნაკადში თავისუფალი რიგის ტენდენცია საკმაოდ ძლიერია. ჯამურად შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ინვერსიულობა თუ თავისუფალი რიგი მისაღები ნორმის ერთი ვარიანტია.

მაგალითები:

სხვადასხვა სახის ინვერსიისა და თავისუფალი რიგის მაგალითებია: من سربازم سარბაზამ მან „ჯარისკაცი ვარ მე“; تا

پا زبر نشه تان ზებრ ნაშე ფან „რათა არ გახეხემდეს ფეხი“;

خوب بیکاره هستم ბიკარე ჰასთამ მან „საწყალი ვარ მე“;

خیلی؟ کارگاد ხაროთ თქვენ? „კარგად ხაროთ თქვენ?“;

خوبه حرکتش ხეღლი ხუბე ჰარაქათაშ „ძალიან კარგია მისი

მოძრაობა“; بودم سینما დირუზ დიროზ რაჭთე ბუდამ სინე-

ნემან „გუშინ წასული ვიყავი კინოში“; بر گشت خانه من ბარ

გაშთ ხანედე მან „დაბრუნდა ჩემს სახლში“; الآن برید فروشگاه

აღან ბერიდ ჭორუშგაჰ „ახლავე ნადით უნივერმაღში“; ایران

کشور است دارای حکومت جمهوری اسلامی

დარანდე ჰოქუმათე ჯომჰურიდე ესლამი „ირანი ქვეყანაა ისლამური

რესპუბლიკური ხელისუფლების მქონე“; جز چند نفر

نگشت شمار ჯოზ ჩანდ ნაჭარ ნაგაშთ შომარ „რამდენიმე კა-
 ცის გარდა არ მოსულა/არ შესრულდა/არ შედგა ანგარიში“; كو
 ჩე چه كار كنند بستنی را؟ „სად[აა] საპონი?“; چو صابون؟
 ქარ ქონანდ ბასთანირა „რა უყონ ნაყინს“; خوب بلدند زبان
 را ხუბ ბალადანდ ზაბანე ჭარსირა „კარგად იციან
 სპარსული ენა“; کمک کردند به من ქომაქ ქარდანდ ბე მან
 „დამეხმარნენ მე“; آمدن پائین „ჩამოვედი ძირს“;
 دادم دستش „ჩამოვართვი ხელი“; بگذار کنار
 بگویند ქენარ „გადექი/გადაინიე გვერდზე“; بریم آنجا
 „წავიდეთ იქ“; رفتیم دکان „წავიდეთ რაჭთიმ
 დოქან „ავდექით წავედით ღუქანში“; پیشنهاد کرد که برویم
 رستوران ფიშნეჰად ქარდ ქე ბერავიმ რესტორან „წინადადება
 მოგვცა წავსულიყავით რესტორანში“; داخل شدیم به دکان
 „შევედით ღუქანში“; الآن میرم منزل „აღახე შოდიმ ბე დოქან
 „ახლავე მივდივარ სახლში“; بعد از دو روز
 دکان باز آمدیم ہم با'د აზ დო რუზ ჰამ ბაზ ამადიმ დოქან

„ორი დღის შემდეგაც კვლავ მივედით ღუქანში“; *می بریم تو*
میروم توی მიზარამ თუ თეჰრან „მიმაქვს თეირანში“;
آب می ریزیم تو მირავამ თუღე აბ „მივდივარ წყალში“;
امشب می აბ დიგ „მირიზიმ თუ დიგ „წყალს ვასხამთ ქვაბში“;
تو ایرا ამ შაბ მირიმ თუ ოფერან „ამ სააღამოს მივდივართ
 ოპერაში“; *دوی بیفتی توش* დავი ბეგოჭთი თუშ „მეგონა მირბიხარ, ჩახტე შიგ“;
چه کار რა უქენი ჩემს *کردی پسرم را?* ჩე ქარ ქარდი ფესარამრა?
بیفتی? რა *کار کردند کیفم را?* ჩე ქარ ქარდანდ ქიჭამრა?
 უქენეს ჩემს ჩანთას?“; *پدر بدود* ბაღეშ „მამა(მისი) დაედევნოს/დაედევნება კვალდაკვალ“;
این ინ ფირანჰან ყაშანგთარ აზ ან „ეს კაბა უფ-
 რო ლამაზი[ა] იმაზე“; *این میز جدیدم است کلفتتر قشنگتر و*
گرونتر ინ მიზე ჯადიდამ ასთ ქოლოჭთთარ, ყაშანგთარ ვა გე-
 რუნთარ „ეს ჩემი ახალი მაგიდაა, უფრო მსხვილი, უფრო ლამა-
 ზი და უფრო ძვირი“; *می کند* خواننده های مارا این کلمات گیج می کند;
مژده ინ ქალამათ გიჯ მიქონად „ჩვენს მკითხვე-

ლებს ეს სიტყვები აგიჟებენ/აოგნებენ“; خواندم این کتاب را
 ხანდამ ინ ქეთაბრა „წავიკითხე ეს წიგნი“ من /را/ من
 ნიდე بوده من /را/ من „ადრე არ ვენახე“;
 قبلاً رو ყაბლან ნადიდე ბუდე მანრა/მანრუ „ადრე არ ვენახე“;
 გოჭთამ ბეშ „ვუთხარი მას“; بش
 „მიეცით მას“; من /به/ من
 კოდნდ كمك ქომაქ ქარდანდ ბემ//ბე
 მან „დამეხმარნენ მე“; آن /اون/
 خواندم آن /اون/ كتاب را/رو ' آن /اون/
 ნ/უნ ქეთაბრა(უ); ნ/უნ
 ქეთაბრა ხანდამ მან „წავიკითხე ის წიგნი /ის წიგნი წავიკითხე
 მე“; سينما
 გუ- შინ ნასული ვიყავი კინოში“; را
 چہ کارش کنم بچہ را
 „რა ვუქნა ბავშვს?“; و
 این میوه شیرین است
 „ეს ხილი ტკბილია და
 გემრიელი“; جالب
 و آن کتاب قشنگه
 „ეს წიგნი ლამაზია და საინტერესო“; هم
 حوشمزست هم
 „ეს საჭმელიც გემრიე-
 ლიცაა და მარგებელიც“; با
 با استعداد و
 „ეს სწავლის
 ბანთაჯრო-
 تجربه
 بآزمون
 ენსაწისთ 'აყელ, ბანესთე'დად
 ბანთაჯრო-

ბე ჰამ „ბაჰრამი ქუკიანი ადამიანია, ნიჭიერი და თანაც გამოცდილი“; *کاریست سترگ و برون از توانایی یک فرد*; „საქმეა დიდი/მძიმე და აღემატება ერთი ადამიანის შესაძლებლობას“; *همان خدمت*

به ملک . میهن و ملت است و لا غیر მიჰან ო მელლათ ასთ ვა ლაყეო „იგივე სამსახური მეფისაა და სამშობლოსი ხალხისა და არა სხვა რამ“; *فقط جوهر و اساس هنر*

دراماتیک را در بر گیرد نه انواع بی شمار هنرهای نمایشی را ჭყათ ჯოუჰარ ო ასანე ჰონარე დერამათიქრან დარ ბარ გირად ნე ანვანე ბიშომარე ჰონარჰანე ნემანეშირან „მხოლოდ დრამატული ხელოვნების საფუძვლები და ღირებულება ჩაიხუტოს/მოიცვას, არა თეატრალური ხელოვნების უთვალავი სახეობები“; *برابر حجم پیشین و نام تازه کاریست با افزایش 4*

تاریخ تاتر ایران ქარისტ ბანაჰზანეშე 4 ბარაბარე ჰაჯმე ფიშინ ვა ნანმე თანზე თარხე თეატრე ირან „საქმე არის ოთხჯერ მეტი წინანდელ მოცულობაზე და ახალი სახელწოდებით „ირანის თეატრის ისტორია“; *در آنجا رسیدگی بهتر می شود تا جای*

دیگر დარ ანჯან რასიდეგი ბეჰთარ მიშავად თან ჯანე დიგარ „იქ უკეთ აღწევს ხმა/აკუსტიკა უკეთესია, ვიდრე სხვაგან“; *یک*

این დიდმ ჯალბტრ აზ აინ *بهرام زود*; „ერთი ფილმი ვნახე, ამაზე უფრო საინტერესო“;

فريب می خورد فريب تمجيد های دروغين آدم های ناصالح و

فريبندە باقراڤم ზუდ ჭარიბ მიხორად, ჭარიბე

თამჯიდჰანდე დორუყინე ადამჰანდე ნასალეჰ ო ჭარიბდუს-
თიჰანდე ჭარიბანდე „ბაჰრამი სწრაფად ჭამს ტყუილს/ტყუევდე-
ბა, მატყუარა მლიქვნელი ხოტბის ტყუილით უნმინდური ადამი-
ანებისა და ცრუჰენტელა/მატყუარა ცრუმეგობრებით“; من

سال هاست با بهرام دوست هستم این بازیگر دارای اندام و صدای

بسیار مناسبی است مخصوصاً برای اجرای نقش های کلاسیک

მან სალჰანსთ ბა ბაჰრამ დუსთ ჰასთამ ინ ბაზიგარ დარანდე
ანდამ ო სედანდე ბესიძარ მონასეპი ასთ, მახსუსან ბარანდე
ეჯრანდე ნაყშჰანდე ქელასიქ „მე დიდი ხანია ბაჰრამთან ვმეგობ-
რობ, ამ მსახიობს ძალიან შესაფერისი აღნაგობა და ხმა აქვს,
განსაკუთრებით კლასიკური როლების შესასრულებლად“; خط

تاریخی جدید است این سراسری خاتمه سارآساری این

თარის ასთ თარისი ჯადიდ „ხაზი თავიდან ბოლომდე ეს ისტო-

რიაა, ახალი ისტორია“; „از اینا می خواهید/می خایید یا از اینا“;

აზ ინა (ინჰა) მიხაჰიდ/მიხაიდ და აზ ინა (ინჰა)? „აქედან

(ამათგან) გინდათ თუ იქიდან (იმათგან)?“; „بايد بروند يك جایی“;

ბაად ბერავანდ ექე ჯანი „უნდა წავიდნენ სადმე/ერთ ადგი-

ლას“; „بریز بერიږ توه“ „ჩაყარე, ჩააგდე, ჩაუშვი (შიგ)“;

تو؟ اجازت بیاآم توه? „შეიძლება შემოვიდე

(შიგ, შინ)“; *دود دنبالش* ფედარაშ მიდავად დონბა-
ლეს „მამამისი დარბის მის კვალზე; ეძებს, დასდევს“; *کجا میری*
? *در* *ქოჯან მირი თო?! „სად//საით მიდიხარ,“?; მიდიხარ შენ?“;*
دیگر *آنجا رسیدگی بهتر می شود تا جای دیگر*
ბეჭთარ მიშავად თან ჯანე დიგარ „იქ შემონმება (კონტროლი)
უკეთესია (ხდება), ვიდრე სხვა ადგილას“; და სხვა მრ., – **სხვა-**
დასხვა წევრით; მათ შორის, მოცილებადი ნასახელარი პრევერ-
ბითაც (იხ. მაგ.: *تو* თუ).

ინვერსიული შეიძლება იყოს გრძელი პასაჟები სხვადასხვა
(ერთგვარ თუ განსხვავებულ) წევრთა მწკრივებით. **მაგ.:** *آنجا*

مهمانی بود تازه از ایران رسیده و به جاهای دیدنی ما خیلی علاقه
مند *آنجا* *مეჭმანი* ბუდ თაზე აზ *ირან* რასიდე ვა ბე *ჯანაე*
დიდანთე მან ხელი აღაყემანდ „იქ ერთი სტუმარი იყო, ირანი-
დან ახლად ჩამოსული და ჩვენი სანახაობებით ძალიან დაინტე-
რესებული“; *این هدیه به شماست به نظرم خیلی مرغوب قشنگ و*

مفيد *ინ* ჰადაე ბე შომანსთ ბე ნაზარამ ხელი მარყუბ, ყაშანგ
ვა მოჭიდ „ეს საჩუქარი თქვენია, ჩემი აზრით ძალიან მოსაწო-
ნი/მოღური, ლამაზი და სასარგებლო/გამოსადეგი“; *دیروز یک*

خانم را دیدم از کارمندان عالی رتبه دولت و از دوستان خواهرم
დიროუზ *აექ ხანუმონ* დიდამ აზ *ქარმანდანე* 'აღიროთბეე
დოულათ ვა აზ დუსთანე ხაჰარამ „გუშინ ერთი ქალბატონი

ვნახე, მაღალი თანამდებობის სახელმწიფო მოხელეთაგანი და ჩემი დის მეგობართაგანი“; کتابی را خواندم از این کتاب

این میز جدیدم است کلفتتر این بزرگتر/بزرگتر از این
გთარ/ბოზორგთარ აზ ინ „ერთი წიგნი წავეკითხე, ამ წიგნზე
უფრო დიდი/უფრო დიდი ამაზე“; فقط جوهر و اساس هنر

گرونتر و قشنگتر این მიზე ჯადიდამ ასთ ქოლოჭთთარ ყაშან-
გთარ ვა გერუნთარ „ეს ჩემი ახალი მაგიდაა, უფრო მსხვილი,
უფრო ლამაზი და უფრო ძვირი“; فقط جوهر و اساس هنر

دراماتیک را در بر گیرد نه انراغ بی شمار هنرهای نمایشی را

ფაცათ ჯოუჭარ ო ასასე ჰონარე დრამათიქრან დარ ბარ გირად
ნე ანგა“ე ბიშომარე ჰონარჰანე ნემანეშირან „მხოლოდ დრამა-
ტული ხელოვნების საფუძვლები და ღირებულება ჩაიხუ-
ტოს/მოიცვას, არა თეატრალური ხელოვნების უთვალავი სახე-
ობები“; 4 برابر هجم پیشین و نام تازه کاریست با افزایش

تاریخ تاتر ایران چاریست ბანაფზანეშე 4 ბარაბარე ჰაჯმე ფიშინ

ვა ნამე თაზე: თარისხე თეატრე ირან „საქმე არის ოთხჯერ მე-
ტი წინანდელ მოცულობაზე და ახალი სახელწოდებით „ირანის
თეატრის ისტორია“; همان خدمت به مالک و میهن و ملت است و

لا غير სამან ხედმათ ბე მალექ ო მიჰან ო მელლათ ასთ ვა
ლანყედრ „იგივე სამსახური მეფისაა და სამშობლოსი ხალხისა
და არა სხვა რამ“; خط سراسری این تاریخ است تاریخی که هنر

در دراماتیک را در بر گیرد خاتمه سارنسااری ინ თარის ასთ
თარისი ქე ჰონარე დერამნთიქრან დარ ბარ გირად „ხაზი თავი-
დან ბოლომდე ეს ისტორიაა, ახალი ისტორია“; **یک برگه دستمال**

که برای خودم کشیده بودم بیرون اما به کارم نیامده بود را دادم
.**دستمش** .**هفت** **بازگه(ده)** **داستمال** **ქე** **ბარანე** **ხოდამ** **ქეშიდე** **ბუ-**

დამ **ბირუნ** **ამმან** **ბე** **ქარამ** **ნაჰაშადე** **ბუდრან** **დადამ** **დასთე(ა)შ**
„ერთი ხელი ხელსახოცები, რომელიც ჩემთვის მქონდა ამოღე-
ბული, მაგრამ არ დამჭირვებოდა/საქმეში არ გამომდგომოდა
(რან ზმნა „**მოსვლა**“-სთან), მივეცი ხელში,“ (იხ. რან-ს სპეციფიკა-
ციები); **بعد** **ბა’დ** **ჰამ** **گفته** **که** **دیگته** **اش** **را** **شده** **هفته**;

გოჭთე **ქე** **დიქთე** **აშრან** **შოდ** **ჰაჭთდე(ჰ)** „შემდეგ კი თქვა, რომ
მისმა კარნახმა მიიღო („**გახდა**“) ჩვიდმეტი,“ ; და ა.შ. მისთ მრ.

მოყვანილი მაგალითებით ვხედავთ, რომ თანამედროვე
ენაში მართლაც მოქმედებს ორი ურთიერთსაპირისპირო ტენ-
დენცია ერთდროულად და ურთიერთგამანონასნორებლად:
ტენდენცია ნორმისა და ტენდენცია ინვერსიულობისა ან თავი-
სუფალი რიგისა. სასაუბრო ენის ნაკადში თავისუფალი რიგის
ტენდენცია განსაკუთრებით ძლიერია. **ინვერსიულობა თუ თავ-
ვისუფალი რიგი ნორმისთვის მისაღები ვარიანტებია.**

ცალკე აღსანიშნავია **სპეციალური კონსტრუქციების**
(სპკ) რიგები. რიგის **ნორმა** და **ინვერსია** ყველა სპეციალურ
კონსტრუქციას (სპკ) თავისი აქვს, შინაგანი (იხ. ქვემოთ: სპკ).
მაგ., რთული . ზმნების სიტყვათა რიგის ნორმაა **სახელური ნა-
ნილი+ზმნა**, მაგრამ შედარებით იშვიათად გვაქვს შებრუნებუ-
ლი რიგის შემთხვევებიც. **მაგ.**, **بزن** **بالا**. **بزن** **از** **زديم** **می** **زنىم** **کنار** .

بگير **بخواب**. **بگيرند** **شمار**. **کنديم** **از** **بالا**. **بکن** **از** **بالا**. **افتاده**

دنبالم. بکش/بکشم کنار. بگذار کنار. برو جلو. آمد بالا. بنزین نمی
آد بالا. رفت دنبال. بفرماید تو. بیاد/بیام تو. آمدم پائین. دادم
. سوفيو رفت بیرون.

ქენარ, ბეგირ ბე ხაბ, ბეგირანდ შომარ, ქანდიმ/ბექანიმ აზ
ბალა, ბექან აზ ბალა. ოჭთანდე დომბალამ, ბექაშ/ბექაშამ
ქენარ, ბეგოზარ ქენარ, ბორო ჯელოუ, აშად ბალა, ბენზინ ნე-
მიად ბალა; რაჭთ დომბალ, ბეჭარმადიდ თუ, ბიად/ბეშ თუ,
აშადამ ფა'ინ; დადამ დასთაშ; სოფიო რაჭთ ბირუნ „აიტანე
ზევით; გადექი/გავდექით/გავდივართ გვერდზე; დაიძინე; დათ-
ვლიან/აიღებენ სათვალავს; ჩამოვხსენით/ჩამოვხსნათ ზევიდან;
ჩამოხსენი ზევიდან; კვალდაკვალ დამედევენა; განიე/გავნიო
გვერდზე; დააყენე გვერდზე; წადი წინ; ამოვიდა ზევით; ბენზინ-
ი არ ამოდის მალლა; გაყვა/მიჰყვა; შემობრძანდით; შემოვა/შე-
მოვიდე; ჩამოვართვი ხელი; სოფიო გავიდა გარეთ“ (იხ. სპკ-
რთული ზმნა).

ასევე ორპრედიკატული სპკ-ს მიმართ: ნორმაა რიგი **დამ-
ხმარე ზმნა+ძირითადი ზმნა**, მაგრამ შეიძლება შეგვხვდეს საპი-
რისპირო რიგიც, პირველ რიგში პოეზიაში.

ოკ-სპკ-ში ინფინიტური ძირითადი ზმნა, თან ზოგჯერ
ნინდებულურიც, ინვეეს ხშირად პოსტპრედიკაციას. **მაგ., شروع**

شروع کرد 'ქარდ ხანდან „დაიწყო კითხვა“;

شروع کرد 'ქარდ ბე მო'აენე ქარდან „დაიწყო/შეუდ-
გა შესწავლას“ (იხ. სპკ-ორპრედიკატული).

სიტყვათა რიგის მნიშვნელოვანი ინვერსიული ნიმუშები
გვხვდება **ნომინალური სტილის** ანუ **უზმნო ფრაზებშიც**, სადაც
ზმნა ელიპსირებულია, მაგრამ მისი ადგილი აღდგენადია. გარ-
და ამისა, **ნომინალურ უზმნო ფრაზებში** ერთმანეთის მიმართ
სხვა წევრებიც შეიძლება იყოს ინვერსიული. მაგ., სახეზეა

უმადლესი ხარისხის ინვერსიის ამგვარი ნიმუში: ინვერსიული, ბოლოკიდური ქვემდებარე მოსდევს გარემოებასაც და ელიპსი-

რებულ ზმნა-კოპულასაც. მაგ.: ؟ كو صابون؟ „სად[აა]

საპონი?“ და სხვა მისთ. (იხ. შდრ. სპეციალურ კონსტრუქციათა (სპკ) რიგი; იხ. ნომინალური სტილი, ნომინალური ინვერსია, ფსევდოინვერსია და ნანილობრივი ინვერსია ნომინალური სტილის სპკ-ში; რიგი და ინვერსიის სახეობები სპკ-ებში). სხვადასხვა სახის **ინვერსიული ნიმუშები** გაბნეულია აგრეთვე ამ მონოგრაფიის სხვა ნაკვეთებში და მუხლებში წარმოდგენილ მაგალითებშიც, მათ შორის **სპეციალური კონსტრუქციების** პარაგრაფებშიც (იხ. სპკ). ინვერსიის ნიმუშები აქტიურადაა ჩაბმული ცოცხალი სალაპარაკო ენის სამეტყველო ნაკადში, რაც თავისუფალი რიგის დინამიკურ ტენდენციურ ნიშნებს აჩენს.

ზემოთ მოყვანილი მაგალითების გარდა წინამდებარე მონოგრაფიაში მრავლადაა საინტერესო ინვერსიებისა და თავისუფალი რიგის სხვა საგულისხმო ნიმუშებიც. უკანასკნელნი გაბნეულია სხვადასხვა შინაარსის პარაგრაფებში (იხ.). მკითხველს შეუძლია დააკვირდეს რიგის საკითხებს ზოგადად მოცემული მასალის საფუძველზე და საერთოდ ენის ნაკადებში.

ერთგვარი წევრები ანუ შერწყმული წინადადება

ერთგვარი წევრების სახით წინადადების ნებისმიერი წევრი შეიძლება იყოს წარმოდგენილი: ქვემდებარე, შემასმენელი, მსაზღვრელი, საზღვრული, დამატებები, გარემოებები, აგრეთვე განკერძოებული სიტყვებიც, როგორიცაა დანართები, ჩართულები, სხვა განკერძოებული წევრები (იხ. განკერძოებული სიტყვები). ერთგვარი (ერთნაირი, თანაბარმნიშვნელოვანი) წევრების შემცველ წინადადებას სპარსულში შერწყმულ წინადადებას ვუწოდებთ. ერთგვარი შეიძლება იყოს ერთი ან მეტი წევრი, რაოდენობით კი, – ორი ან ორზე უსასრულოდ მეტი. შე-

საბამისად შეფარდება-გადანაწილებაც შერწყმულ წინადადება-ში სხვადასხვაგვარი შეიძლება იყოს. მაგ.: ერთ ქვემდებარესთან რამდენიმე შემასმენელი, ერთ შემასმენელთან რამდენიმე ქვემდებარე; ან ერთდროულად რამდენიმე ქვემდებარე და რამდენიმე შემასმენელი. ორზე მეტი დამატება ერთ შემასმენელთან (პირდაპირი, ირიბი, უბრალო), რამდენიმე სხვადასხვა გარემოება და ა. შ. ერთგვარობა შეეხება შედგენილი სახელური პრედიკატის (შემასმენლის) აგებულებასაც და რთული ზმნების სტრუქტურასაც. მაგ.: რამდენიმე სახელური ნაწილი შეიძლება ერთგვარობდეს ერთ კოპულატურ ზმნასთან (კოპულასთან); ასევე ორი ან ორზე მეტი სახელური ნაწილი შეიძლება უკავშირდებოდეს ერთ დამხმარე პასივის მანარმოებელ ზმნას (მაგ.,

شَدن შოდან „გახდომა“). რთული ზმნების სტრუქტურაში კი შეიძლება წარმოდგენილი იყოს ორი ან მეტი სახელური კომპონენტი ერთ ზმნურ კომპონენტთან, ან პირიქით, რამდენიმე ზმნა ერთ სახელთან, ან ორივე ერთად. შესაბამისად წინადადების შემასმენელიც ერთგვარწევრიანი გამოვა. რაც შეეხება ორი ან მეტი მსაზღვრელის მწკრივს ერთ ან მეტ საზღვრულთან, თავად მსაზღვრელთა ერთგვარობის მიხედვით აქ მივიღებთ იზაფეთური კავშირის შემთხვევაში იზაფეთურ ჯაჭვებს, თუმცაღა იზაფეთური ჯაჭვი შეიძლება არაერთგვარი მსაზღვრელებისგანაც შედგებოდეს. ერთგვარად ითვლება მხოლოდ სრულად ერთნაირი კატეგორიის მსაზღვრელი, მაგ.: ორიდან ორივე განსაზღვრებითი (დეტერმინატული), – ვითარებითი, მიმართებითი უნდა იყოს ან ორივე კუთვნილებითი (ატრიბუტული); სხვადასხვაგვარი მსაზღვრელი ერთგვარობის კატეგორიაში ვერ მოხვდება (იხ. პრედიკატული სახელური შემასმენელი, რთული ზმნები, იზაფეთი და იზაფეთური კავშირი); და ა. შ.

შერწყმული წინადადება მთლიანობაში მარტივი წინადადების ფარგლებში განიხილება. მას ახასიათებს გარკვეული **ეკონომიურობაც**. მაგალითად, შედგენილი შემასმენლის საერთო დამხმარე ზმნა შეიძლება მხოლოდ ერთხელ იქნეს გამოყენებული.

من داخل دانشگاه و به خواندن برنامهُ درس ها

مشغول شدن მან დახელე დაწეშგაჰ ვა ბე ხანდანე ბარნაშეღე
 დარსჰან მაშყულ შოღამ „მე უნივერსიტეტში შევედი და მეცა-
 დინეობათა ცხრილის კითხვას შევუდექი„. شدن შოღან ვიხმა-
 რეთ მხოლოდ ერთხელ ორ დამოუკიდებელ რთულ ზმნასთან:
 شدن, مشغول شدن, د اخل شدن დახელე შოღან; მაშყულ შოღან „შეს-
 ვლა; გართობა/შედეგომა„. სახელური ნევრები (ქვემდებარე, და-
 მატებები, მსაზღვრელები) ერთგვაროვანი ჯგუფების სახით
 ერთიანდებიან უკავშიროდ (და/ან გრაფიკულად მძიმით) ან კავ-
 შირების მეშვეობით. შერწყმულ წინადადებაში გამოიყენება
 იგივე კავშირები, რაც რთულ თანწყობილ წინადადებაში (იხ.
 თანწყობა; კავშირები იხ. მორფოლოგიაში). შერწყმულ წინადა-
 დებაშიც გამოიყენება მადრთებელი, მაცალკევებელი და მაჰი-
 რისპირებელი, აგრეთვე კაუზალური კავშირები, როგორცაა:

و، یا، یا-یا، و یا، خواه-خواه، اه-هم، هم-چه، چه-نه، نه، بلکه

ვა/ო, ძა, ძა-ძა, ვა ძა, ხაჰ-ხაჰ, ჰამ-ჰამ, ჩე-ჩე, ნა-ნა, ბალქე და
 სხვა. კავშირი შეიძლება ყოველ ნევრთან იხმარებოდეს ან მხო-

ლოდ ბოლო ნევრთან. მაგ.: کرمان و یزد شهر

های ایران هستند ესჰაჰან ო შირაზ ო ქერმან ო აზდ
 შაჰრჰანე ირან ჰასთანდ „ისფაჰანი და შირაზი და ქერმანი და
 იაზდი ირანის ქალაქებია“; کرمان, شیراز, یزد

شهرهای ایران هستند ესჰაჰან, შირაზ, ქერმან ვა/ო აზდ
 შაჰრჰანე ირან ჰასთანდ „ისფაჰანი, შირაზი, ქერმანი და იაზდი
 ირანის ქალაქებია“; კავშირი و-ო განსაკუთრებით მჭიდრო ში-

ნაარსობრივი ერთიანობით გაერთიანებულ ნევრებს-სიტყვებს
 აკავშირებს. ასეთ შემთხვევაში მრავლობითობას შეიძლება

მხოლოდ ბოლო წვერი გამოხატავდეს, რომლის წინაც დგას ერთადერთი კავშირი. მაგ.: *دفترها خردم و کتاب* ქეთაბ ო დაჭთარჰან ხარიდამ „წიგნები და რვეულები ვიყიდე“; *کتاب*

دفتر و نواریها خردم ქეთაბ, დაჭთარ ო ნავარჰან ხარიდამ „წიგნები, რვეულები და კასეტები ვიყიდე,“ (მრავლობითი ყველა წვერისთვისაა).

ერთგვარწვერიანი ფრაზები რიგის თვალსაზრისით ინვერსიულ სიტყვათგანლაგებასაც ქმნიან, მაგ.: ერთი ერთგვარი წვერი ზმნამდე დგას, დანარჩენი კი (ერთი ან მეტი), – ზმნის მერე დგას ანუ პოსტპოზიციურია (იხ. სიტყვათა რიგი). ეს ფაქტორი ქვემდებარისა და შემასმენლის რიცხვში შეთანხმებაზეც მოქმედებს: სტანდარტული (ზმნის მიმართ პრეპოზიციული) განლაგების შემთხვევაში შემასმენელი მრავლობით რიცხვში დგას, ინვერსიის (პოსტპოზიციის) შემთხვევაში კი, – მხოლობითში (იხ. შეთანხმება).

მაგალითები: *من و تو دانشجو هستی* მან ო თო დანეშჯო

ჰასთიმ „მე და შენ სტუდენტები ვართ“; *من و خواهرم به تاتر*

می رویم მან ო ხაჰარამ ბე თეატრ მირავიმ „მე და ჩემი და

თეატრში მივდივართ“; *آیا تو می روی یا من؟*

آیا تو می روی یا من؟ „შენ მიდიხარ თუ მე?“; *آیا او می رود یا من؟*

آیا او می رود یا من، یا او می „ის მიდის თუ მე?“; *آیا او می*

آیا او می رود „ან ის მი-

დის, ან მე“; „ან ის მიდის, ან შენ“; *آیا او می رود* „ან ის მი-

მირავამ ჰამ თო „მეც მივდივარ, (და) შენც“; هم تو می روی

او هم ჰამ თო მირავი ჰამ უ „შენც მიდიხარ, (და) ისიც“; نه تو

نه من می روی نه او, نه من می روی نه تو
ნა თო მირავი ნა უ, ნა მან
მირავამ ნა თო „არც შენ მიდიხარ, არც ის“; „არც მე მივდივარ,
არც შენ„.

იმავედროულად მხოლოდ ზმნის წინამავალი წევრი მარ-
თავს ზმნას პირში (იხ. მართვა).

ერთგვარი წევრები (ორი და მეტი) გვხვდება არა მარტო
სტანდარტულ წინადადებებში, არამედ **სპეციალური კონ-
სტრუქციების (სპკ)** ფარგლებშიც, მაგ.: იხ. ერთგვარი წევრები
(სახელური თუ ზმნური კომპონენტები) რთული ზმნების ჩარ-
ჩოში; ასევე სხვადასხვა კომპონენტები ორპტრდიკატულ (ოკ),
ორზმნიან კონსტრუქციებში და ა. შ. მრ. (იხ. ქვემოთ სპეცია-
ლური კონსტრუქციები (სპკ)); ეს ცალკე სპკ-ების **შინაგანი
შერწყმა**.

სპეციალური (სპეციფიკური) კონსტრუქციები (სპკ)

წინათქმა. სპკ ცნება განპირობებულია სხვადასხვა
სახის სპეციფიკაციებით. თავის მხრივ სპეციფიკაციები (თავი-
სებურებანი) განისაზღვრება **გრამატიკული** (ფორმალურ-
სტრუქტურული, კატეგორიალური) ან **სემანტიკური**
(სინტაქსური შინაარსი, ლექსიკური მნიშვნელობა,
სინტაქსური როლები და სხვა) ნიშნებით, მახასიათებლებით.
ამდენად, სპკ-თა ცნების განმსაზღვრელია **გრამატიკულ-
სემანტიკური ან/და სემანტიკური არგუმენტები, ფაქტორები**.
სპკ სპარსულში საკმაოდ ბევრია და საგანგებო განხილვას მო-
ითხოვს, რაც არის წინამდებარე თავის საგანი. სპეციალურ
კონსტრუქციათა აღწერა **საავტორო ხედვითა და კვლევით**
ცალკე ქვეთავებადაა წარმოდგებილი (იხ.).

1. ფსიქოლოგიური სუბიექტი: სიტუაციური სინტაქსი

ფსიქოლოგიური სუბიექტის შემცველი კონსტრუქცია (წინადადების წყობა, აგებულება) სპარსული ენის სინტაქსის ერთ-ერთი სპეციფიკური გამოვლინებაა. **წინადადების თავში** დაისმის წევრი, რომელიც **სინამდვილეში არ არის ქვემდებარე**, არამედ **ნამდვილ ქვემდებარესთან** აქვს ძირითადად **კუთვნილების მიმართება**. თუ **ნამდვილი ქვემდებარე ინფინიტივით** გამოიხატება, აღნიშნულ **ფსევდოქვემდებარესთან** მას სხვა მიმართებაც ექნება: **სუბიექტური ან ობიექტური** (იხ. ინფინიტივი სუბიექტი და ობიექტი სიტყვათშენაერთებში). **ფსევდოქვემდებარე რეალურად ცალკე მდგომი წევრია და წინადადების წარმოქმნას ინტონაციური პაუზით გამოიყოფა**. გრაფიკულად ის შეიძლება **მძიმითაც** გამოყვით. ფსიქოლოგიური ქვემდებარე (ან ფსიქოლოგიური სუბიექტი) კი მას იმიტომ ეწოდა, რომ **საკომუნიკაციო** თვალსაზრისით ხდება **მის მიერ აღნიშნული პირის აქტუალური ხაზგასმა, გამოყოფა** მეტყველების თუ ტექსტის ნაკადში. ამდენად, ფსიქოლოგიური ფსევდოქვემდებარის, ფსიქოლოგიური სუბიექტის მოვლენა **პრაგმატული მნიშვნელობის** შემცველია, პრაგმატული სემანტიკის მატარებელია ანუ **სიტუაციური სინტაქსის** სფეროს განეკუთვნება. ასეთ შემთხვევაში **სიტუაციები** იმგვარია, რომ მოლაპარაკე, მოსაუბრე განსაკუთრებით **გამოყოფს** რეალურ ქვემდებარესთან გარკვეულ მიმართებაში მყოფ **ფსევდოქვემდებარეს**, რითაც იქმნება უკანასკნელის **ქვემდებარულობის ფსიქოლოგიური შთაბეჭდილება**.

მოცემულ პარაგრაფში აღწერილი ფსიქოლოგიური სუბიექტი (ქვემდებარე) უთუოდ უნდა გავარჩიოთ და გავმიჯნოთ **ირიბი სუბიექტის** (ირიბი ქვემდებარის) სხვადასხვა მორფოსინტქსურ-სემანტიკური (ენკლიტიკური და სხვა) ჯგუფებისგან (იხ. შდრ.: ქვემდებარის რთული ფორმები; იხ. შდრ. აქვე: ირიბ-სუბიექტური სპკ-ჯგუფები). არ უნდა ავურიოთ ერთმანეთში **ფსევდოქვემდებარე და რეალური ირიბი სუბიექტი**.

აქ მოყვანილ მაგალითებში ადვილად გავარჩევთ **კუთვნი-**

ლების მიმართებასაც და ინფინიტურ სუბიექტ-ობიექტურ მიმართებასაც, აგრეთვე სხვა წევრთა, სხვადასხვა დამატებათა, მიმართებებს რეალურ ქვემდებარესა და ფსიქოლოგიურ ფსევ-დოქვემდებარეს შორის (იხ. ქვემდებარე, დამატება).

მაგალითები: خواهرم تلویزیونش خراب شده

თელევიზიონამ ხარაბ შოდე ასთ „ჩემი დის ტელევიზორი გაფუჭდა/ჩემს დას ტელევიზორი გაუფუჭდა (სიტყვ.: ჩემი და, მისი ტელევიზორი გაფუჭდა)“;

زنى عموميم خبرنگارست
ზანამ ხაბარნეგარასთ „ბიძაჩემის ცოლი (ჩემი ბიცოლა/ბიცოლაჩემი) კორესპონდენტია (სიტყვ.: ბიძაჩემი, მისი ცოლი კორესპონდენტია)“;

این باغ میوه اش شیرین و خوشمزه است
ბაყ, მივეამ შირინ ო ხოშმაზე ასთ/ხოშმაზასთ „ამ ბაღის ხილი ტკბილი და გემრიელია (სიტყვ.: ეს ბაღი, მისი ხილი ტკბილია და გემრიელი)“;

اصفهان مسجدهای قشنگش مشهور و معروف است
ესფაჰან, მასჯედჰაეე ყაშანგაშ მაშჰურ ო მა'რუფჰ ასთ/მა'რუფჰე „ისფაჰანის ლამაზი მეჩეთები სახელგანთქმულია და ცნობილი (სიტყვ.: ისფაჰანი, მისი ლამაზი მეჩეთები სახელგანთქმული და ცნობილია)“;

سال سنم از ایشان کمتر است
პანზე მან, ფანზდაჰ სალ სენნამ აზ იშან ქამთარ ასთ/ქამთარე „მე მასზე/მათზე თხუთმეტი წლით უმცროსი ვარ (სიტყვ.: მე, თხუთმეტი წელი ჩემი ასაკი მასზე ნაკლებია)“;

قارچ ها خوردنشان خطرناک است
ინ ყარჩჰა ხორდანეშან ხათარნაჟ ასთ/ხათარნაჟე „ამ სოკოების ჭამა სახიფათოა (სიტყვ. ეს სოკოები, მათი ჭამა სახიფათოა; ინფინიტურ-დამატებიანი ქვემდებარე)“;

რაჭთანამ ბე დანეშგაჰ ლაზემ ასთ „სტუდენტის წასვლა უნივერსიტეტში აუცილებელია (სტუდენტი, მისი წასვლა უნივერსიტეტში აუცილებელია; (ინფინიტური ქვემდებარე)“; آهو

دماش كوتاه, დომამ ქუთაჰ „შვლის კუდი მოკლე(ა) (შველი,

این چسب چه جور از آن استفاده کنم?;“; მისი კუდი მოკლე(ა);“;

ინ ჩასბ, ჩეჯურ აზ ან ესთეჟადე ქონამ? „ამ წებოთი როგორ ვისარგებლო? (ეს წებო, როგორ გამოვიყენო ის?(უბრალო დამატება));“;

ممن این را/اینو می شناختم;“; მან იეჟ

ქეთაჰი ბუდ, ასლან ნა ინრაინო მიშენახთამ „მე ერთი წიგნი მქონდა (მე, იყო ერთი წიგნი), სრულებით ვერ ვგებულობდი

მას“ (იხ, ფლობა-კუთვნილების სპკ); تماشاچیان در سال های

اخیر تاتری نبوده که بتواند قشر پیرو و روشنفکر این کشور را به

این هنر علاقه مند سازد

თეათრი ნაბუდე ქე ბეთავანად ყეშრე ფეეროუ ვა როუშანჟეერე ინ ქეშვარრა ბე ინ ჰონარ 'ალაყემანდ საზად „რაც შეეხება მაყურებელს/მაყურებლებს რაც შეეხება, ბოლო წლებში არ იყო არც ერთი თეატრი, რომელიც ამ ქვეყნის ინტელი-

გენტურ ფენას ამ ხელოვნებისკენ მიიზიდავდა“; منتقدین چندی

بیش من مجموعه انتقاد هاییرا که از تاتر آناهیتا و نمایشنامه اتلو

کردم

ენთეყადჰანირა ქე აზ თეათრე ანაჰითა ვა ნემადეშნამეღოთელო შოდე ბუდ მოთალე'ე ქარდამ „რაც შეეხება კრიტიკოსებს/კრიტიკოსებზე კი მოგახსენებთ, რამდენიმე ხნის წინ

კრიტიკული კრებული, ანაჰიტას თეატრისა და ოტელოს შესახებ შევისწავლე/წავიკითხე“; *مجلات و روزنامه ها همه اورا*

بهرترین بازیگر نمایش نامیده اند

ურან ბეჰთარინ ბაზიგარე ნემანემ ნამიდე ანდ „ჟურნალებმა და გაზეთებმა, ყველამ მას სპექტაკლის საუკეთესო მსახიობი უწოდეს“; და მისთ.

ფსიქოლოგიურსუბიექტიანი წყობა არსებითად სასაუბრო ენის კუთვნილებაა. იმავდროულად იგი უნდა გავმიჯნოთ და არ ავურიოთ სხვადასხვა სახის კონსტრუქციებში, სადაც შემდეგ წევრთა განმეორებასა აქვს ადგილი: ა) გრძობა-გუნებისა და მენტალობის ანტიცედენტური ირიბი ქვემდებარე (ექსპერიენცერი); ბ) მფლობელი ქვემდებარე, ფლობის ირიბი ანტიცედენტური ქვემდებარე (პოსესორი); გ) ასაკის ირიბი ანტიცედენტური ქვემდებარე (ასაკის მქონე); დ) გარდაუვალი ზმნის ქვემდებარე, ზმნაში მეორადი სუბიექტური კლიტიკური მარკერით; ე) პირდაპირი ან ირიბი ობიექტი ზმნაში ობიექტური პირის კლიტიკური მარკერით; და სხვა ნებისმიერი კონსტრუქცია, სადაც წინადადების წევრი მისივე შესატყვისი სინტაქსური მნიშვნელობის ელემენტის სახით მეორდება (იხ. ქვემდებარის რთული ფორმები, ობიექტები, კლიტიკური მორფები-პირის მარკერები, სპეციალური კონსტრუქციები, მობილურ კლიტიკურ ელემენტთა სპეციფიკაციები).

ასეთი მაგალითებია: *حسن رفتش* ჰასან რაჭთაშ „ჰასანი

წავიდა“, *حسن آمدش* ჰასან ამდაშ „ჰასანი მოვიდა“;

این کفش ჰასან ბორდანდაშ „ჰასანი წაიყვანეს“;

می گیرمش ინ ქაჭმ მიგირამაშ „ამ ფეხსაცმელს ვიღებ/ვყიდუ-

ლობ“; *چه کارش کردی؟* კოზე მენ/ბეჟე მენ/ბაჩედე ქუზედე მან/ბაჩედე

მან ჩე ქარეშ ქარდი „ჩემს კოკას/ჩემს ბავშვს რა უყავი?“; تو هم
 مسافری گیرت نیامد თო ჰამ მოსაჭერი გირათ ნაამად „შენც
 მგზავრი არ შეგხვდა“; چیزیش نبود پدرم ფედარამ ჩიზიამშ
 ნაბუდ „მამაჩემს არაფერი ჰქონდა/სჭირდა“; حسن لباس نیمدار
 بود تشش ჰასან ლებასე ნიმდარ თანამ ბუდ „ჰასანს ნახმარი
 ტანსაცმელი ეცვა“; من سردم نیست მე არ
 მცივა“; من گشنمه/تشنمه მან გარმამე „მე მცხებლა“;
 مان گوშნამე/თაშნამე „მე მშია/მწყურია“; مان خوشم میآد
 ხოშამ მიად „მე მომწონს“; او یادم رفت „იგი
 დამავიწყდა“; داود گفتمش „დაუდს ვუთხა-
 რი“; آن داود دادم بش „დაუდს მივეცი“;
 من کتاب خریدمش „ის წიგნი ვიყიდე“;
 من سی سالم مان ბისთ სალემე „მე ოცი წლისა ვარ“;
 او سی مან სი სალამ ბუდ „მე ოცდაათი წლის ვიყავი“;
 من یک کتابی بود „ის ოცდაათი წლისაა“;
 مان اصلاً نه این را/ اینو می شناختم
 ინრა/ინო მიშენახტამ „მე ერთი წიგნი მქონდა, ის სულ არ მეს-

მოდა“ (ეს წინადადება სპეციფიკური ფლობის წყობითაა აგებული); და სხვა მისთ.

ჩამოთვლილი ნიმუშები ავლენენ გარეგნულ სტრუქტურულ მსგავსებას წმინდა ფსიქოლოგიურ სუბიექტთან, მაგრამ შინაარსით ეს სხვა მოვლენებია: ნაწილი აქ რეალურად სუბიექტია, აღნიშნული ფორმალურად ზმნაში ან მობილური (მოძრავი) ზმნისგარეთა მორფით (ირიბი ქვემდებარე, -მფლობელი, განმცდელი, ასაკის; გარდაუვალი ზმნის ქვემდებარე), ნაწილი კი ობიექტებია (პირდაპირი, ირიბი), რომელიც აგრეთვე მორფოლოგიურად გამოიხატება ზმნაში პირის კლიტიკური მარკერით ან ზმნისგარეთა მობილური (მოძრავი) მორფით. **ფსიქოლოგიურ სუბიექტთან აქ საერთოა წინადადებაში განმეორადობა, ინტონაციური გამოყოფა და ლოგიკურ-აზრობრივი ხაზგასმა. პირის მორფით გამოხატული პირის გამეორება ანტიცედენტურია და ყოველთვის უკავშირდება ამ პირის ნიშნის არსებობას.**

საბოლოო ვაშში, აღწერილი **ფსიქოლოგიური სუბიექტის პრაგმატული მნიშვნელობა** მეტყველებაში (დისკურსში) თუ ტექსტში უტოლდება დაახლოებით ისეთ ქართულ გამოთქმებს, როგორიცაა: „აი ის შენ რომ იცი; ჩემი მეზობელი რომაა; იმას ხომ იცნობ? აი ის, აი ეს; ის რომ არის (რომაა)“ და სხვა მისთ. ფრაზისა თუ წინადადების დასაწყისში ამგვარი გამონათქვამები მიუთითებენ იმ ძირითად სათქმელზე, რომელიც მათ მოსდევთ; ინტონაციურად აქაც გვაქვს გამოყოფა და პაუზა (ტექსტური სასვენი ნიშანი, მძიმე). მთქმელს შემოყავს პერსონაჟი ან შემოაქვს საგანი, რის შემდეგაც გვანვდის მთავარ ინფორმაციას მათ შესახებ.

2. აქე-კავშირული ნაწილაკი

**თანამედროვე
სალაპარაკო ენაში და მისი ადგილი
წინადადებაში
(სიტუაციური სინტაქსი)**

აქ ქე – კავშირისაგან ნაწარმოებია კავშირული ნაწი-

ლაკი, რომელიც თავისებურად იხმარება დღევანდელ სალაპარაკო ენაში და ქმნის წინადადების სპეციფიკურ წყობას (იხ. კავშირები). **აქ ქე** – ამ შემთხვევაში კავშირი კი არ არის, არამედ ამა თუ იმ წევრის (მათ შორის ზმნის-შემასმენლის) **დანამატია**, ხაზს უსვამს ამ წევრს, აძლიერებს მას და სიტუაციურად **გამოყოფს** წინადადებიდან. ამდენად კავშირული ნაწილაკი **აქ ქე** წევრებს მიემართება და არა მთელ წინადადებას. ეს **წევრი სიტუაციის პრაგმატული სემანტიკისთვის** (შინაარსისთვის) მნიშვნელოვანია და **მისი გამოყოფით წინადადება სპეციფიკურ გარკვეულ მოდალურ ელფერს იძენს**. სტანდარტული შინაარსის მიხედვით ასეთი წინადადება შეიძლება იყოს ძახითი, იმპერატიული, მოდალური და სხვა. ფორმალურად **აქ ქე** კავშირული ნაწილაკის **ადგილი** სავსებით **ფიქსირებულია**: იგი აუცილებლად დაისმის იმ წევრის შემდეგ უშუალოდ, რომელსაც მიემართება, რომელსაც ეკუთვნის. ნაწილაკის გადასმით შესაბამისად შეიცვლება წინადადებაში სიტუაციურ-ლოგიკური აქცენტებიც. კონტექსტის მიხედვით **აქ ქე** – ნაწილაკი სხვადასხვა ქართული ნაწილაკების მნიშვნელობას შეესატყვისება და ძირითადად შეიძლება შემდეგნაირად ითარგმნოს: „ხომ, რომ (ნან.), და (ნან.), აკი, კი არ, კი არა, არა, რა (დაახლ.: შდრ.: შენ რომ ჩემთვის არ მოგიტანია; არაფერი გითქვამს და; მე ხომ არ დავუპატიჟებვარ და მისთ.); ზოგჯერ შეიძლება სულაც არ აისახოს თარგმანში. **აქ ქე** – ნაწილაკისა და მთლიანად ფრაზის თარგმანი, ქართული შესატყვისი ზუსტდება **ფართო კონტექსტში**. **აქ ქე** – მიერთვის ნებისმიერ წევრს. **მაგალითები**:

ქვემდებარესთან: این که کار مهمی است

მოჭემი ასთ//მოჭემისთ „ეს ხომ/ეს რომ მნიშვნელოვანი საქ-

მეა“; *یک سلیقه ندارند* „ყველას ხომ ერთი გემოვნება არა აქვს“; *شما که خودتان // خودتون بایستی به ما اطلاع داده باشید* „დეთან/ხოდეთუნ ბადესთი ბე მან ეთლან დანდე ბაშიდ „თქვენ ხომ/რომ თვითონ უნდა გეცნობებინათ ჩვენთვის“; *آن کتاب درسی را بیارید شما که خریدید* „შომან ქე ხარიდიდ „ის სახელმძღვანელო მოიტანეთ, თქვენ რომ/ხომ იყიდეთ“; *ما محمود که از این موضوع ها خبر ندارد* „მაჰმუდმა ხომ/რომ ამ საკითხებზე არაფერი იცის“; *خواهرم که به خارج رفته است* „ხაჰარამ ქე ბე ხარეჯ რაჭთე ასთ „ჩემი და ხომ/რომ საზღვარგარეთაა წასული“; *شما که شاعر قدیمی هستید* „ყადიმი ჰასთიდ „თქვენ ხომ/კი ძველი პოეტი ხართ“ და ა. შ.

სხვადასხვა დამატებებთან: *هنوز به ما که حقوق نداده*

اند „ჰანუზ ბე მან ქე ჰოყუყ ნადანდე ანდ „ჩვენთვის ხომ/რომ/ხოლო/კი ჯერ კიდევ ხელფასი არ მოუციათ!“; *ایشان/ایشون مارا* „მათ რომ/ხომ ჩვენ არ დაუჰპატიჟებინებართ?“; *هیچ چیز از من* „ნეჰჩიზიზ აზ მან ქე ნაფორსიდ „ჩემგან კი/რომ/ხომ

არაფერი უკითხავს (და)“; *او به آثار تاریخی که علاقه مخصوصی*

دارد უ ბე ანარე თარიხი ქე 'ალაყეე მახსუსი დარად „მას ისტორიული ძეგლების მიმართ ხომ განსაკუთრებული ინტერესი აქვს“; *پارسال خوانده بودم این کتاب را که* ინ ქეთაბრან ქე ფარსალ ხანდე ბუდამ „ეს ნიგნი ხომ შარშანვე მქონდა ნაკითხული“; და მისთ.

გარემოებებთან: *خواهرم فردا که نمی یاند دو سه ماه*

گردد მანკარამ ჭარდან ქე ნემიანდ დო სე დიგარ//დიგე ბარ მიგარდად „ჩემი და ხვალ კი/ხომ არ ჩამოდის, ორი-სამი თვის შემდეგ ბრუნდება“; *در این نزدیکی ها که*

منزل ندارد დარ ინ ნაზდიქიჰან ქე მანზელ ნადარად „ამ სიახლოვეში კი/ხომ არ ცხოვრობს“; *با دقت که نخوانده ای دو سه بار*

بخوان/بخون ბან დეყყათ ქე ნახანდე ი დო სე ბარე დიგარ ჰამ ბეხან/ბეხუნ „ყურადღებით რომ/ხომ არ ნაგიკითხავს, ორჯერ-სამჯერ კიდევ ნაიკითხე“; *در تفلیس که برف به ندرت*

می بارد დარ თეჭლის ქე ბარჭ ბე ნოდრათ მიბარად „თბილისში ხომ/რომ იშვიათად თოვს/მოდის თოვლი“; *یادت هست*

دو هفته دیگر//دیگه که زمستان است/زمستونه ანდათ ჰანსთ დო ჰაჭთეღე დიგარ ქე ზემესთან ასთ „(თუ) გახსოვს, ორი კვირის

შემდეგ რომ/ხომ ზამთარია“; *تند تندند که حرف می زند* თონ-
დთონდ ქე ჰარჭ მიზანად „სწრაფად რომ/ხომ ლაპარაკობს“;
نمی بینمش ზოდ კე ნემიზინამაშ „ხშირად
კი არ ვხედავ მას/ხშირად რომ/ხომ არ ვხედავ მას?!“; და მისთ.

შემასმენელთან:

კოპულატური კე ქე, ანუ კე ქე კოპულატურ-სახელურ

პრედიკატთან. *კე ქე* – ნაწილაკი მოსდევს პრედიკატის სახე-
ლურ ნაწილს: *من مریض که هستم* მან მარიზ ქე ჰასთამ „მე ხომ
ავად ვარ/მე ავად ვარ და!“; *من زشت که نیستم قشنگم* მან
ზეშთ ქე ნისთამ ყაშანგამ „მე მახინჯი ხომ/რომ არა ვარ, ლამა-
ზი ვარ“; *من صد ساله که نیستم جوانم* მან სად სალე ქე ნისთამ
ჯავანამ „ასი წლის ხომ არა ვარ, ახალგაზრდა ვარ“; *سر وقت*
სარე ვაყთ აშადიმ დირ ქე ნისთ „დროზე
მოვედით, გვიან ხომ არ არის“;

ზმნურ შემასმენელთან, ზმნასთან: *که رفتیم* რაჭთიმ ქე

„წავედით და/კი წავედით/ხომ წავედით“; *که خبر نداشتیم* ხაბარ
ნადაშთიმ ქე „არ ვიცოდით, ინფორმაცია არ გვექონდა, და/არ
ვიცოდით ხომ/ხომ არ ვიცოდით/არ კი ვიცოდით“; *ما را دعوت*
نکردید მარა და'ვათ ნაქარდიდ ქე „არ დაგიპატიუებევართ

კუთრებით ყურადსაღებია 4^კ ქე – ნაწილაკის ფაქტობრივი პოსტპოზიცია ზმნის-შემასმენლის მიმართ, რაც რიგის ინვერსიის ერთგვარ სახეობადაც შეიძლება მივიჩნიოთ (იხ. სიტყვათა რიგი).

3. გრძნობა-გუნებისა (აფექტური) და ალქმა-მენტალობის კონსტრუქციები: მგრძნობელი, განმცდელი ირიბი ქვემდებარე, ექსპერიენცერი

გრძნობა-გუნების, განცდის (აფექტური) და მენტალური კონსტრუქციები. განცდის ან მენტალობის მორფო-სინტაქსემების სპეციფიკურობა მდგომარეობს ძირითადად იმაში, რომ მათი გარკვეული, დიდი ნორმატიული ჯგუფი გულისხმობს ირიბ ქვემდებარეს და ეს მგრძნობელი და მოაზროვნე ირიბი ქვემდებარე გამოიხატება უმეტესწილად ენკლიტიკით. ცალკეულ შემთხვევებში, უფრო იშვიათად, ფიქსირდება ამ კონსტრუქციებში წინდებულებისა და |_რ-რ_წ თანდებულის ჩარ-

თვაც. ენკლიტიკა გამოხატავს ქვემდებარის პირსა და რიცხვს. იმავდროულად ქვემდებარის გამომხატველი სახელი უფრო ხშირად გამოტოვებულია, მით უფრო სასაუბრო ენაში. ენკლიტიკური ნიშანი (მარკერი) გვამცნობს ქვემდებარის პირსა და რიცხვს სახელის გარეშეც. თუ ქვემდებარის (ქვემდებარული) სახელი წინადადებაში ფორმალურად წარმოდგენილია, მაშინ ქვემდებარის აღნიშვნა **ორმაგი** იქნება: სახელით გამოხატული ქვემდებარე ფაქტობრივად გამეორდება ფრაზაში (წინადადებაში) ენკლიტიკის სახით. ამგვარად ქვემდებარე ორჯერ აღინიშნება, ხოლო ასეთ ენკლიტიკას **ანტეცედენტი** ანუ „წინამდგომს, წინამდებარეს“ ვუწოდებთ. **ანტეცედენტი ქვემდებარული სახელის კორელატია.**

მგრძნობელი, განმცდელი (აფექტური) ენკლიტიკური ქვემდებარე ან ქვემდებარული ენკლიტიკა წაიკითხება გარკვეულ ზმნებთან სინთეზში და ზმნათა სხვადასხვა ჯგუფებთან

ქმნის ერთიან განუყოფელ **ზმნურ-ენკლიტიკურ ერთეულებს, ფრაზემებს (მორფოსინტაქსემებს)**. ეს ზმნებია ძირითადად:

بودن هستن ბუდან, ჰასთან „ყოფნა“, شدن შოდან „გახდომა“,

آمدن آمدت „მოსვლა“, رفتن რაჟთან „ნასვლა“, და სხვ.

„ყოფნა“ ზმნასთან ერთად ენკლიტიკა არსებითად „გრძნობის, გუნების, განცდის, განწყობის მფლობელობას“ ასახავს. მაგალითები: من سردم است / سردمه (მან) სარდამ ასთ

(სარდამე) „(მე) მცივა“, او گرمش است / گرمشه (მე) გარმამ

ასთ (გარმამე) „მას ცხელა“. تشنمه თაშნამე [თაშნე ამ ასთ]

„მწყურია“, گشنشه გოშნაშე [გოშნე აშ ასთ] „მას შია“, دردم

دردمه / است დარდამ ასთ/დარდამე „მტკივა“, فکرم

فكرمه / است ჭექრამ ასთ/ფექრამე „მეფიქრება, ვფიქრობ“,

بچه ها / خوابم است / خوابمه ხაბამ ასთ (ხაბამე) „მეძინება“,

باشن / گشنشون بود باش(ი)ეჰან გოშნეშან (გოშნეშუნ) ბუდ

„ბავშვებს შიოდათ“, مسافرين / تشنشان / تشنشون بود მოსაჟერინ

თაშნეშან (თაშნეშუნ) ბუდ „მოგზაურებს სწყუროდათ“, چه مه

چه شونه [ჩე ამ ასთ], چه ته چه شه چه مونه چه تونه [ჩე ამ ასთ],

ჩეთე [ჩე ათ ასთ], ჩეშე, ჩემუნე, ჩეთუნე, ჩეშუნე „რა

მჭირს/გჭირს/სჭირს/გვჭირს/გჭირთ/სჭირთ?“,

چیزی

چیزی اش / ჩიზი(ა)შ ბუდ „რალაც სჭირდა“,

پدرم ჩიზი(ა)შ ნისტ „არაფერი მჭირს“,

چیزی اش نبود ფედარამ ჩიზი(ა)შ ნაბუდ „მამაჩემს არაფერი სჭირდა“.

ამდენად, ენკლიტიკა-სუბიექტი ანუ განმცდელი ქვემდებარე, (ექსპერიენცერი) შეიცვლება პირ-რიცხვთა შესაბამისად, ხოლო „ყოფნა“ ზმნა ნებისმიერ დრო-კილოთა მიხედვით მუდმივად მე-3 პ. მხ. რ.-ის ფორმაში იქნება.

ასევე მე-3 პ. მხ.რ.-ში იქნება ყველა სხვა დამხმარე ზმნე-ბიც მსგავს კონსტრუქციებში: گرمش شد გორბე გარმაშ

შოდ „კატას დასცხა“, می شود ბაჩ(ჩ)ე სარდაშ მი-

შავად „ბავშვს დასცხება/ცხელა“; می آید/می آید

ხაბამ მი(ა)აიდ/მიად „მეძინება: სიტყვ. ძილი მომდის“, تنبلی ام

خوبم/خوشم می آید „მეზარება“, می آید

ხუბამ/ხოშამ მიად „მომწონს“, بدم می آید „არ

მომწონს“; چه اش/چیش شده؟ „რა მო-

უვიდა“; چه اش/چهش می شه؟ „რა

მოსდის, რა სჭირს, რა ემართება“, هیچ چیش/نمی شه

ჰირ ჩიშ ნემიშე „არაფერი ემართება, არაფერი სჭირს, არაფერი

მოსდის“, هیچ چیش نشده „ჰირ ჩიშ ნაშოდე“ არაფერი მოსვლია,

არაფერი დაჰმართნია“ და მისთ.

ცალკე აღსანიშნავია უფრო იშვიათი ხმარება რ -რნ თანდებულის აფექტური ირიბი სუბიექტისა (ირიბი ქვემდებარისა). მაგ.: *؟ ايشان را چي شده؟* „მას/მათ რა მოუვიდა(თ)? მას/მათ რა ემართება(თ)? მას/მათ რა სჭირს(თ)?“. ასეთ შემთხვევაში რ -რნ თანდებული თავის ძველ ირიბსუბიექტურ (ირიბი ქვემდებარის) ფუნქციებს იბრუნებს, რაც კარგად არის წარმოდგენილი კლასიკურ სპარსულში ერთ-ერთი ნორმატიული გამოყენების სახით.

ასეთ მოდელელებში წინდებულის დამატებებიც ერთვება: მაგ., „მონონების საგანი“ მოითხოვს *از* აზ „გან“ წინდებულთ გაფორმებას: *من از اين فيلم خوشم ميآيد* (მან) აზ *ინ ფილმ ხოშამ მი(ა)ადად/მიად* „მე ეს ფილმი მომწონს: სიტყვ. ამ ფილმისგან მოწონება მომდის“, *حسن از آن كتاب خوشش آمد* „ჰასან აზ *ან ქეთაზ ხოშამ აშად* „ჰასანს ის წიგნი მოეწონა“, *برادرم از شعر خوشش آمده باشد* „ჩემს ძმას იქნებ მოეწონოს პოეზია“ და ა. შ.

آمدن აშადან „მოსვლა“ ზმნით ნაწარმოები ფრაზემები თანამედროვე ენაში პარალელურად „ყოფნა“-ზმნიანი მორფო-სინტაქსემებითაც ინარმოება: *خواهم دید // ام می آید*

است -/ *ხაბამ, დარდამ, თანბალიამ მიად//ასთ//ე* „მეძინება, მტკივა, მეზარება“.

ზოგი აფექტური მორფოსინტაქსემა წარმოშობით უფრო რთულია და შემდგომ გამარტივებული და უნიფიცირებული: მაგ., *رفت یادم رفت* < *از یادم رفت* აზ *აქდამ რაჭთ* > *აქდამ რაჭთ*

„დამავიწყდა: *სიტყვ.* ჩემი მეხსიერებიდან წავიდა“, *در یادم است*

დარ აქდამ ასთ > *აქდამ ასთ* (*აქდამე*) „მახსოვს: *სიტყვ.* ჩემს მეხსიერებაშია“. სანყისი წინდებულების **ჩავდებით** მეტყველების ნაკადში ასეთი კონსტრუქციებიც მეორადად იმ მოდელეებს ემსგავსებიან, რომელზედაც აგებულია მორფოსინტაქსემები

همه گشمه گشمه *ساردامه, გარმამე, თაშნამე, გოშ-*

ნამე „მცივა“, „მცხელა“, „მწყურია“, „მშია“; ანუ: ირიბი სუბიექტის, ირიბი ქვემდებარის ენკლიტიკა და „ყოფნა“ ზმნა.

შედარებით იშვიათად თანამედროვე ენის სხვადასხვა ნაკადებშიც (მხატვრული ლიტერატურა, ტელედადგმები, თეატრი, კინო, ტელეტექსტები და სხვა) გვხვდება წინდებულური და თანდებულური რთული ფრაზული ფორმები, სადაც ირიბი განმცდელი თუ აღმქმელი ქვემდებარე რამე წინდებულთ, შესაძლოა თანდებულთაც, ფორმდება. **მაგ.:** *بر ما معلوم نیست*

მან მა'ლუმ ნისტ „ჩვენთვის ნათელი არ არის/გარკვეული არ არის“ (მენტალობა, აღქმა); *هر که را روشن است* *ჰარქერან*

როუშან ასთ „ვისთვისაც ნათელია“; და სხვა. მეორე ნიმუშის მიხედვით, თანდებულის ძველი ფუნქციის ასახვა, რაც ნორმა კლასიკური სპარსულისთვის, ზოგჯერ თავს იჩენს ამჟამადაც (იხ. რანს სპეციფიკაციები).

ქვემდებარული ენკლიტიკა ყველა შემთხვევაში დაისმის **გრძნობა-გუნების აღმნიშვნელ სახელურ ნაწილთან**, ანუ ძირითად შინაარსობრივ ბირთვთან, როგორიცაა: „ცვივი, ცხელი, მწყურვალი, მშიერი, ხსოვნა, ძილი, ტკივილი, ფიქრი, სიზარმაცე, სიამოვნება“ და სხვ. **დამხმარე ზმნის მე-3 პ.მხ.რ.-ის ფორმა** კი სწორედ ამ **სახელურ (აფექტურ) ბირთვის, გრძნობა-გუნების სახელურ ლექსემებს** შეესაბამება-შეეთანხმება და არა **ენკლი-**

ტიკას, რომელიც ირიბ განმცდელ სუბიექტს-ქვემდებარეს გამოხატავს.

ირიბი განმცდელი ქვემდებარე (ექსპერიენცერი) განეკუთვნება **ქვემდებარის რთული ფორმების** უფრო დიდ კორპუსს, ხოლო განზოგადოებული მორფოსინტაქსური თვალსაზრისით, გრძნობა-გუნების (აფექტური) მორფოსინტაქსემები მთლიანობაში ჯამში განეკუთვნება ფლობა-კუთვნილების საერთო ფორმალურ-სტრუქტურულ ბლოკს (ამ შემთხვევაში, სემანტიკურად ესაა გრძნობის, განცდის ან აზრის ქონა) (შდრ. ფლობა-კუთვნილების სპკ; იხ. აგრ. ქვემდებარის რთული ფორმები).

გრძნობა-გუნებისა და მენტალობის ირიბი კლიტიკური მორფოსინტაქსემები ნათელ ტიპოლოგიურ მსგავსებას ავლენენ ქართულის ინვერსიული წყობის შესაბამის სემანტიკურ ჯგუფებთან (გრძნობა-გუნების ზმნებთან) (იხ.).

4. ფლობა-კუთვნილება, ირიბი ქონა-ყოლის (პოსესიური). მფლობელი ირიბი ქვემდებარე

მრავალ სპეციფიკაციას შეიცავს ფლობა-კუთვნილებისა და ქონა-ყოლის გამოხატვის სხვადასხვა სპეციალური კონსტრუქციები. განსაკუთრებული ადგილი უკავია **ირიბი ქვემდებარეების** შემცველ მორფოსინტაქსემათა სხვადასხვა ჯგუფებს.

„ყოფნა“ ზმნათა კოპულასთან ასოცირებული ყველა სხვადასხვა გრამატიკულ-სემანტიკური ჯგუფი (როგორც, მაგ.: „ასაკის მქონებელი“ ქვემდებარე და ასაკის ირიბი გამოხატვა, გრძნობა-გუნების ბევრი მორფოსინტაქსემა და სხვა), პირველ რიგში არსებითად აგებულების მიხედვით განეკუთვნება **მფლობელი ანუ პოსესიური ქვემდებარეების** შემცველ დიდ ჯგუფს. ეს ჯგუფი პირველ რიგში იმავე „ყოფნა“ ზმნათა კოპულასთან შეწყვილებულ სხვადასხვა მორფოსინტაქსურ ელემენტთა მონაწილეობას გულისხმობს: ენკლიტიკებს, სხვადასხვა

წინდებულებს, კლასიკურ მწერლობაში თანდებულ **ا** -**را**-ს. ამ

მორფოსინტაქსური შეწყვილების არსი იმაში მდგომარეობს, რომ ამა თუ იმ ირიბი ფორმით გამოხატული ქვემდებარე „ყოფნა“ ზმნასთან კავშირში **მფლობელი, მქონებელი, პოსესიური ქვემდებარის** მნიშვნელობას იძენს, მორფოსინტაქსემა (მორფოსინტაქსური ერთეული) კი მთლიანობაში მნიშვნელობით უიგივდება „ქონა-ყოლის“ სპეციალურ ზმნას **داشتن - دار**

დაშთან-დარ-ს. „ყოფნა“ ზმნასთან შეწყვილებულ „მფლობელ ქვემდებარეს“, „პოსესიურ ქვემდებარეს“ ირიბპოსესიურ ქვემდებარეს უწოდებენ. სპარსულში ირიბპოსესიური ქვემდებარეების შემთხვევები და ფორმები შემდეგია: ნაცვალსახელური ენკლიტიკები პირველ რიგში; ცალკეული წინდებულიანი სახელები,- სახელები წინდებულებით: **ა** ბე (მიცემითი ბრ.-ის ფარდი);

زاد، پیش، ფიშ, ნაზდ „წინ, წინაშე, თან“; აგრეთვე ზოგჯერ

ای ბარაიე „თვის“, **بر** ბარ „ზე“, **با** „თან“; **با** „თან“ უკუქ-

ცევით ნაცვალსახელთან ერთად: **خود با** ბა ხოდ „თავისთან,

თან“; **را -را** თანდებულიანი სახელები. ეს უკანასკნელი მხო-

ლოდ კლასიკურ სპარსულშია **ნორმა**, მაგრამ იშვიათ შემთხვევებში თავს იჩენს თანამედროვე ენაშიც. ამდენად, **მეტნაკლები ხარისხით** ჩამოთვლილი ფორმები **ორივე** ახალსპარსულზე ვრცელდება: კლასიკურსა და თანამედროვეზე (იხ. სპეციალური პოსესიური კონსტრუქციები).

თანამედროვე ენისთვის წამყვანი ფორმებია ნაცვალსახელური ენკლიტიკები და წინდებული **ა** ბე (მიმართულებითი წინდებული).

ჩამოთვლილი წინდებულები თუ თანდებულები მიემართება

ქვემდებარულ სახელებს და მათვე დაერთვის. ზოგი წინდებუ-
ლი იზაფეტურ კავშირში ზის (მაგ., *برای* ბარაი).

რაც შეეხება ენკლიტიკებს, ეს მოძრავი (მობილური) ელე-
მენტებია და ისინი მიერთვიან ფრაზის სხვადასხვა წევრებს და-
მატებებისა და გარემოებების სახით. თანამედროვე სასაუბრო
ენაში განსაკუთრებით დამახასიათებელია ენკლიტიკების შერ-
წყმა კოპულის შეკვეცილ ფორმასთან ან წინდებულებთან, რო-
გორც მაგ.: *مه* მე [ამ ასთ], *ته* თე [ათ ასთ], *شه* შე [ამ ასთ],

امونه / *امانه* ემუნე [ემან ასთ], *اتونه* / *اتانه* ეთუნ [ეთან ასთ],

اشونه / *اشانه* ეშუნ [ეშან ასთ] „ჩემდა, შენდა არის ანუ მე მაქვს,
შენ გაქვს“ და ა. შ.;

ზოგ შემთხვევაში შესაძლებელია მფლობელ ქვემდებარედ ერთდროულად წინდებულიც და ენკლიტიკაც იყოს წარმო-
ჩენილი, ანუ წინდებული დაერთვის ისედაც ენკლიტიკით გამო-
ხატულ ირიბ პოსესიურ ქვემდებარეს. მაგ.: *ته* *به* თე [ბე ათ

ასთ]. ასეთი ფორმები სასაუბრო ენის კუთვნილებაა. წინდებუ-
ლიანი ფორმები, მათ შორის წინდებულისანი ენკლიტიკები გარ-
კვეულ ცალკეულ ფრაზებში გვხვდება, მაგრამ ეს უკანასკნელ-
ნი სასაუბრო ენაში ხშირად ხმარებული ფრაზებია.

ა) ენკლიტიკური მფლობელი (პოსესიური) ქვემდებარე. სასაუბრო ფრაზემა *ته* *چه* ჩე თე [ჩე ათ ასთ] „რა მოგდის,
რა მოგივიდა, რა გჭირს“ (სიტყვ.რა არის შენდა, რა გაქვს);
ზუსტად იმავე მნიშვნელობით იხმარება იმავე ფრაზემის წინ-
დებულიან-ენკლიტიკური ანუ ორმაგად ირიბი ვარიანტიც: *چه*

ته *به* ჩე ბე თე [ჩე ბე ათ ასთ]. ასეთი სემანტიკის ფრაზემები ერ-
ოდროულად მქონებელიცაა და აფექტურიც: გამოხატავენ

მდგომარეობის ან შეგრძნების მექონებლობას. **ენკლიტიკურ პოსესიურ** სტრუქტურებში **ანტიცედენტური** ფრაზებიც მონაწილეობს, როცა მფლობელი ფრაზაში **ორჯერ** აღნიშნება: დამოუკიდებელი **სახელითა** და **კლიტიკური მორფით**.

მაგალითები:

چه مرگته ჩე მარგათე [ჩე მარგ ათ ასთ] „რა სიკვდილი გაქვს, რა სიკვდილი გჭირს (სიტყვ. რა სიკვდილია შენდა)“;
 پول نیست / وازم / بآبام/ვაზამ ფულ ნისტ „ისევ//კვლავ ფული არა მაქვს“; **کمه خوابم** ხაბამ ქამე (ხაბამ ქამ ასთ) „ცოტა ძილი მაქვს“ ანუ „ცოტა მიძინავს“; **بود** ჰაყყაშ ბუდ „მას უფლება ჰქონდა“; **چونم کمه؟** / **فولمەمۇن** ქამე? „ცოტა ფული გვაქვს?“; **چیزی اش نیست** / **چیزی** ჩიზი(ა)შ ნისტ „არაფერი აქვს“ ან „არაფერი სჭირს“, **چیزی اش** / **چیزی** ფედარამ ჩიზი(ა)შ ნაბუდ „მამაჩემს არაფერი ჰქონდა“ ან „არაფერი სჭირდა“ (ანტიცედენტით), **من هم چیزی ام / چیزی نبود** მან ჰამ ჩიზი(ა)მ ნაბუდ „მეც არაფერი მექონდა, მეც არაფერი მჭირდა“ (ანტიცედენტით), **چیزی اش است** ჩიზი(ა)შ ასთ „რაღაც აქვს, რაღაც სჭირს“; **پولش نیست** ფულაშ ნისტ „ფული არ აქვს“; **چه زحمتم کم باشه چه زیاد** ჩე ზაჰმათამ ქამ ბაშე (ბაშად), ჩე ზიდად „გინდ ნაკლები ზრუნვა (ჯაფა) მექონდეს, გინდ მეტი“; **چطورنونه؟** ჩეთოურეთუნე „როგორ ხართ (სიტყვ.:

როგორ გაქვთ)“, *چتونہ؟* ჩეთუნე „რა გაქვთ“ ანუ „რა გჭირთ“.
باد / باشد / *حرامت* ჰარამათ ბაშად (ბად) „არამი იყოს შენთვის,
 შენზე, შენდა“; *باد / باشد* / *حالت* ჰალათ ბაშად (ბად) „ალა-
 ლი იყოს შენზე, შენთვის, შენდა“; *چی بود؟* / *چه* დალი-
 ლაშ ჩე/ჩი ბუდ? „მიზეზი რა ჰქონდა?(ამის/მისი მიზეზი რა
 იყო?)“; *خدا همراهتون* დასთე ხოდა ჰამრავეთუნ!
 „ღვთის ხელი შენი შემწე/თანამგზავრი [იყოს] (ღმერთმა ხელი
 მოგიმართოს)“; *بود* / *عادتش* ადათაშ ბუდ „ჩვევა ჰქონდა“.

ირიბი მქონებლობის შინაარსი ზოგჯერ ფსიქოლოგიური სუბიექტის ჩართვითაც გამოიხატება (იხ. ფსიქოლოგიური სუ-
 ბიექტის სპკ). მაგ.: *من یک کتابی بود اصلاً نه این را / اینو می*

شناختم მან თექ ქეთაბი ბუდ ასლან ნა ინრა/ინო მიშენახთამ
 „მე ერთი წიგნი მქონდა, ის სულ არ მესმოდა“.

შინაარსით **მქონებლობის** ზოგი ფრაზემა იმავდროულად **გრძნობა-გუნების** ფრაზებსაც განეკუთვნება, მაგრამ მათი სა-
 ერთო გრამატიკული ანუ მორფოსინტაქსურ-სტრუქტურული მოდელი თავისი არსით ჰოსესიურია (ქონა-ყოლისაა), რაც
 ფორმალურად თანამედროვე სპარსულში ძირითადად დაიყვა-
 ნება ფორმულაზე: **ენკლიტიკა და „ყოფნა“ ზმნა** (იხ. გრძნობა-
 გუნების კონსტრუქციები აქვე და ქვემდებარის რთულ ფორ-
 მებში).

ასაკის გამოხატვის ენკლიტიკური ფორმებიც საბო-
 ლოო ჯამში ასევე **ირიბპოსესიურია** (იხ. ასაკის მქონებლობა აქ-
 ვე და ქვემდებარის რთულ ფორმებში).

ბ) სხვადასხვა **წინდებულებიანი მფლობელი ქვემდე-**

ბარე. ამგვარი ფრაზები უმეტესად სასაუბრო ენის კუთვნილებაა, მაგრამ მათი პროტოტიპებიც და პარალელებიც არც თუ იშვიათია კლასიკურ მწერლობაშიც და თანამედროვე ლიტერატურაშიც. ყველაზე ხშირია წინდებული მიმართულებითი **ბე ბე**, რომელიც ქართული ენის მიცემითი ბრუნვის გამოხატვის ტოლფარდია.

მაგ.: საზიარო ენკლიტიკურ-წინდებულიანი ფორმები: **چه**

شہ به چه ته، ربه بے تہ، ربه بے شہ და მისთ. „რა გაქვს=რა

გჭირს, რა აქვს=რა სჭირს“. ცალკე **به** ბე: / خوش به حالتان

حالتون ხომ ბე ჰალეთან (ჰალეთუნ) „გაამოთ, შეგეროთ,

სიტყვ. სიამე თქვენს გუნებას [იყოს, ჰქონდეს]“, ادامش / ادامہ

به شما (اش) ედამაშ ბე შომაშ „გაგრძელება მისი თქვენ-და/თქვენი [იყოს], თქვენ გქონდეთ მისი გაგრძელება,“ ანუ

„თქვენ გააგრძელეთ“; اختیار به شما ბე შომაშ! „არჩე-

ვანი თქვენდა; არჩევანი თქვენი[ა], თქვენი [იყოს]“; چیه به پام؟

ჩი(ღ)ე ბე ფამ? „რა მაქვს ფეხზე, რა მჭირს ფეხზე, სიტყვ.: რა არის ჩემ ფეხს ანუ რა აქვს ჩემს ფეხს“; دور است؟

به ربه دور است? „რომელ/რა ეპოქას ეკუთვნის, რა ეპოქისაა?“; به

بے مان ربه? „მერე მე რა?“; حالتون به خوش ხომ ბე

واى به جان من! „გაამოთ! (სიამე თქვენს გუნებას)“;

გად ბე ჯანე მან! „ვაი ჩემს სულს“; *خاک به سرم* ხაქ ბე სა-
რამ! „მინა ჩემს თავს“; და სხვ. მისთ. ყველგან იგულისხმება
„ყოფნა“ ზმნა.

იშვიათია წინდებული ბა: *حق با شما است* ჰაყ ბა შომან
ასთ „სიმართლე თქვენთანაა, თქვენ გაქვთ სიმართლე, მართა-
ლი ხართ“; *با والدين است* ბაჰე ბა ვალედეინაშ ასთ „ბავ-
შვი თავის მშობლებთან არის, ანუ მშობლებს ჰყავთ ბავშვი თა-
ვისთან“; *با ايشون است* საგ ბა იშუნ ასთ „ძალდი მათთან-
ნაა/მასთანაა, ძალდი მათ ჰყავთ“.

ბა ბა წინდებული უკუქცევით ნაცვალსახელთან კავ-
შირში ზმნა *داشتن - دار* დაშთან-დარ „ქონა-ყოლასთანაც“
გვხვდება, მაგ.: *با خود دارد* ბა ხოდ დარად „თავისთან
ჰყავს//აქვს“. აგრეთვე იგივე წინდებული „ყოფნა“ ზმნასთან ერ-
თადაც გვხვდება მქონებლობა-თანაობის მნიშვნელობით, მაგ.:
با ايشون است/با ايشونه ბა ბა იშუნ ასთ/ბა იშუნე „მათთან-
ნაა//მათ აქვთ/ჰყავთ“.

საკმაოდ გავრცელდა თანამედროვე სპარსულში *بيش*
ფიშ და *نزد* ნაზდ „წინ, წინაშე, თან“ წინდებულთა გამოყენება
„ყოფნა“ ზმნასთან ერთად მქონებლობის გამოსახატავად. მაგ.:
نزد کتابت منه ქეთაბათ ნაზდე მანე (ნაზდე მან ასთ) „შენი წიგ-
ნი ჩემთანაა, მე მაქვს; სიტყვ. ჩემ წინაშეა“, *پاسپورت هائتون*

پیش آیشونه ფასფორთჰანეთუნ ფიშე იშუნე „თქვენი პასპორტები მას აქვს (მათ აქვთ), მასთანაა სიტყვ. მის წინაშეა“.

გ) თანამედროვე ლიტერატურულ ენაში არის ცალკეული შემთხვევები **რ-რწ თანდებულის** წარმოჩინებისაც „მფლობელი ქვემდებარის“ ირიბი ფორმების გამოსახატავად. თავის მხრივ, ამგვარი მოდელი, სადაც რ -რწ თანდებული „ყოფნა“

ზმნასთან კავშირში მქონებლობას გამოხატავს, ანუ – რ რწ თანდებულიანი მქონებელი ქვემდებარე, – **ნორმას** წარმოადგენს **კლასიკური** სპარსულისთვის. ამგვარად, თანამედროვე ენაში იმავე დატვირთვით რ-რწ თანდებულის წარმოჩინება უთუოდ მისი **ძველი ფუნქციების აღდგენის** მომენტებს აფიქსირებს.

მაგ.: خواهش جوانان را در آن راه نبود
დარ ან რწ ნაბუდ „ახალგაზრდების სურვილს ამაში გზა არ ჰქონდა“; دل روشن است
فرصت فرار بود مرا
„ვისაც ნათელი (წრფელი) გული აქვს“;

امّا جرات فرار نبود
ფარარ ნაბუდ „მე მქონდა გაქცევის საშუალება, მაგრამ გაქცევის გამბედაობა არ მქონდა“.

ეს ნიმუშები დაფიქსირებულია თანამედროვე სამეცნიერო ლიტერატურაში, ტელევიზიაში, კინომატოგრაფში (იხ.: წინადადების ნევრები, ქვემდებარის რთული ფორმები).

დ) კუთვნილება-მქონებლობა და მასთან დაახლოებული ზოგი მნიშვნელობა გამოიხატება აგრეთვე **სხვადასხვა ბირ-**

თვული ლექსემებით, როგორცაა: مال მალ „ქონება“, آن ან, (آن//آن ساز ან-ე//ან-ე), خصوص მახსუს, خصوص ხოსუს, خصوص ხოსუსი, خصوصاً ხოსუსან „საკუთრება, საკუთარი, მიკუთვნება, დანიშნულება“, به متعلق მოთაალლეყ (ბე), مربوط به მარბუთ (ბე) „მიკუთვნებული“, و بسته ვა ბასთე (ბე) „მიბმული, დაკავშირებული“, به متصل მოთთასელ (ბე) „მიკავშირებული, მიბმული, მიერთებული“, خود ხოდ, خود به (ბე) ხოდ, خود با (ბა) ხოდ „თავისთვის, თავისთან“, بخود ბე-ხოდ, خود بخصوص ბეხოსუსე ხოდ, خود مخصوص მახსუსე ხოდ, „მიკუთვნებული, თავის საკუთრებად და ა. შ.“, پیش ფიმ, نزد ნაზდ „თავისთან (წინაშე)“, (خودش) خود به مخصوص მახსუს ბე ხოდ (ხოდემ) „თავის საკუთრებად, თავის ქონებად“, داداست (დასთ-ე) „ხელთ, ხელში, თავისთან“ და სხვა. გამოთქმა كجا مال მალე ქოჯა „სადაური, საიდან“ გეოგრაფიულ-ეთნიურ თუ ეროვნულ კუთვნილებას ანუ სადაურობა-წარმოშობას, ქვეყნიდან ან სახელმწიფოდან მომდინარეობას შეეხება და სხვა მისთ. ზოგი ამ ჩამოთვლილ ერთეულთაგანი იზაფეთურ სტრუქტურას ქმნის, ზოგი წინდებულს დაირთავს, ზოგიც ორივე ამ ელემენტს ითავსებს და ა. შ.; როგორც მაგ.: مخصوص

از آن من است (აზ) ანე მან
ასთ; مال منه მალე მანე; خود دارند
ხოდ დარანდ; და სხვა. კერძოდ, მაგალითისთვის:

مال მალ ბირთვისთვის იზაფეთიცაა და ენკლიტიკაც, უფ-
რო კი იზაფეთი: مال منه მალე მანე „ჩემია“; آن ან იზაფეთურია,
თან წინდებულიანიც, წინდებული ფაკულტატურია: از آن
აზ ან-ე მანე „ჩემია“; خود دارند از آن აზ ანე ხოდ დარანდ „სა-
კუთრებად აქვთ“ და მისთ.

მიკუთვნება-ფლობას სემანტიკურად და შესაბამისად
ლექსიკურად, შეიძლება ერწყმოდეს აგრეთვე უფლება-ვალდე-
ბულების, მიზეზობრიობის, დასაბუთების, შესაძლებლობების,
არჩევითობისა და სხვა მეტ-ნაკლებად შესატყვისი ხასიათის
შინაარსიც, როგორც, მაგ.: **بود** **حقم** ჰაყყამ ბუდ „უფლება მქონ-
და, მეკუთვნოდა“, შდრ.: **ندارم** **حق** ჰაყყ ნადარამ „უფლება არ
მაქვს“; **چيست دليلش اين بود كه** და-
ლილამ ინ ბუდ ქე „საბუთი/საბუთად/მიზეზი რა აქვს? ამის მი-
ზეზი/საბუთი ის იყო, რომ..; **به شماست**
„გაგრძელება თქვენია/თქვენზეა, გაგრძელება თქვენ გეკუთ-
ვნით“; **به اين كار به عهده شماست** „ეს
საქმე თქვენ გეკუთვნით/თქვენზეა/თქვენი პასუხისმგებლო-
ბაა/თქვენ გევალებათ“; **به شماست** **اختيار** ეხთიძარ ბე შომასთ

„არჩევანი თქვენია“; *وضیفه شماست/وضیفه دارید*

შომასთ/ვაზიჭე დარიდ „თქვენი მოვალეობაა/მოვალეობა გაქვთ“ და სხვა.

ზოგი სიტყვათშენაერთი, მათ შორის წინდებულური, თავისი გარკვეული სპეციფიური სივრცობრივი თუ სხვა მნიშვნელობით აგრეთვე განეკუთვნება ფლობა-კუთვნილებისა და მქონებლობის, ქონა-ყოლის სემანტიკურ სფეროს, როგორც მაგ.:

تو حیاط تو منزل (თუ) მანზელ; *تو جیب در* // *تو جیب*

(თუ) ჰადათ; *تو اطاق* (თუ) ზენდეგი; *تو زندگی*

მისთ. მაგ.: *چیزی در جیب داری؟ پول در جیب است؟ پول در*

جیب داری؟ چیزی های وسایل در اطاق داری// هست؟ میوه تو

حیاط هست// داری؟ غذا منزلتون دارید// هست؟ در زندگی

شما چیزی بد نبوده რიზი დარ ჯიბ დარი? ფულ დარ ჯიბათ ასთ?

ფულ დარ ჯიბ დარი? რიზჰადე ვასადელ დარ ოთაყათ დარი/ჰასთ? მივე თუ ჰადათათ ჰასთ/დარი? ყაზან მანზელე-თუნ დარიდ/ჰასთ? დარ ზენდეგიდამ რიზიდამ ბად ნაბუდე „რამე გაქვს/გაბადია ჯიბეში?“; ფული გაქვს ჯიბეში?; რამე ავეჯი ოთახში გაქვს? ხილი გაქვს ეზოში? საჭმელი გაქვთ სახლში? მის ცხოვრებაში ცუდი არაფერი ჰქონია“ და სხვა მისთ.

სხვადასხვა ამგვარი ბირთვული ლექსემებით გაფორმებული ფლობის სპკ-ები შეიძლება იყოს აგრეთვე ნომინალური, უკოპულო უზმნო: *این مال ساکუთრების სპკ-ნომინალი. მაგ.:*

این مال تو *این مالمون* *این مال من*

این مال من *این مالتون* „ეს ჩემი[ა], ეს ჩვენი[ა], ის შენი[ა],

ია თქვენი[ა]“; **حقی؟ حقی؟ حقی؟** დალილაშ ჩი? ჰაყყაშ ჩი?

„ამის რა საბუთი[ა]? მას რა უფლება [აქვს]“; **اسب دوانی**

დაეპაშახაშ დაეპაშახაშ ფიშქეშაშ „გაქცეული ცხენი ფეშქა-
ში[იყოს] მას (მას ჰქონდეს/მისდა იყოს)“; და სხვა.

მაგალითები ჯამში: **مال كيه؟ مال منه** მალე ქიდე? მალე

მანე „ვისია? ჩემია“; **مال كجا هستند؟** მალე ქოჯან ჰასთანდე?

მალე გორჯესთან (ანდ) „სადაურები/საიდან არიან? საქართვე-
ლოდან“; **مخصوص شاه و درباریان بوده**

სე ხავას აზ ჯომლედე შაჰ ო დარბარიაან ბუდე „ეკუთვნოდა
შაჰის დაახლოებულ დიდებულებსა და კარის ხალხს“; **مخصوص**

اطلاعات تلگرافی. مخصوص به خود دارند. مخصوص აიშონე

მახსუსე ეთელეღათე თელეგრაფი; მახსუს ბე ხოდ დარანდე;
მახსუსე იშუნე; „ტელეგრაფის საკუთრება; თავისთვის/საკუ-

თარი აქვთ; მათი საკუთრებაა“; **این لباس مخصوص مسافرت**

ეს ტანსაცმელი მოგ-

ზაურობისაა“; **مربوط به شماست** „თქვენ

გეკუთვნით/გეხებათ“; **به قرن یازدهم متعلق** მოთაალლეყ ბე

ყარნე აზდეჰომე „ეკუთვნის მეთერთმეტე საუკუნეს“; **متعلق**

هر کدام ارگان „მე მეკუთვნის“; **به منه**

مخصوص به خود دارند
کت و „თითოეულს აქვს საკუთარი ორგანოები“;

چو مال خودتون
ქოთ ო შალვარეთუნ მალე ხოდეთუნ!

„შენი შარვალკოსტუმი შენვე გქონდეს“; دو راه آنکه یکیش

چو مرد ها بوده و دیگری مخصوص زن ها

დექიმ მახსუსე მარდჰა ბუდე ვა დიგარი მახსუსე ზანან „მისი
ორი გზიდან ერთი კაცებს ეკუთვნოდა/კაცების იყო და მეორე
ეკუთვნოდა ქალებს/ქალების იყო“; کتابت دست منه / دستشه

ქეთაბათ დასთე მანე/დასთეშე „შენი წიგნი ჩემ ხელთაა/ჩემთა-
ნაა/მე მაქვს; მის ხელთაა/მას აქვს“; همه میزانشن های لدی

ویردمیر متعلق به نوشین است
დერმირ მოთაალლეყ ბე ნუშინ ასთ „ლედი ვირდერმირის ყვე-
ლა მიზანსცენა ნუშინს ეკუთვნის/ნუშუნისაა“; حق من

آلی پشت و پناه است „ჩემი უფლებაა“; حق

آلی [ჩვენი] შემნე და მფარველია“; فوشت او فنانآ است

„მისი უფლება იყო/მას უფლება ჰქონდა“; بود

چو دلیلش چه بود? داليللاش ჩე ბუდე „ამის მიზეზი რა იყო/რა სა-

ბუთი ჰქონდა ამას?“; به من برای شما مبارک باشد

„ბედნიერების სურვილი/მოლოც-

ვა მქონდეს თქვენთვის (მომელოცოს)“; خانہ ات آبادان „აბადან ათ აბადან! „სახლი აყვავებული გექნეს!“; پول در جیب داری? „ფულ დარ ჯიბ დარი? „ფული გაქვს ჯიბეში“; مال کجا هستید? „მალე ქოჯან ჰასთიდ? (იგივე რაც ქოჯანიდ?) „საიდან/სადაური ხართ?“; این کار به عهده شماست. „ინ ქარ ბე ოჰდედე შომასთ „გაგრძელება თქვენი; ეს საქმე თქვენ პასუხისმგებლობაზეა“; این دلیلش بود „ინ ბუდ „მისი საბუთი ეს იყო/ეს საბუთი ჰქონდა“; اختیار به پول در „არჩევანი თქვენი“; شماست

ჩიზი დარ ჯიბ დარი? چیت است? „რამე გაქვს ჯიბეში? ფული გაქვს ჯიბეში?“; چیزهای وسایل در اوقات داری/هست? „რამე ავეჯი ოთახში გაქვს?“; میوه تو حیات/حیاط هست/داری? „ხილი გაქვს ეზოში?“; غذا منزلتون خاست/داری? „საჭმელი გაქვთ სახლში?“; یازمان مانزელეთუნ დარიდ/ჰასთ? „ვაზიჭედე შომასთ/ვაზიჭე დარიდ „თქვენი მოვალეობა/ვალდებულება გაქვთ“ და სხვა.

არის ისეთი წყობაც, სადაც ფსიქოლოგიური სუბიექტის

ხარჯზე „ყოფნა“ ზმნა მქონებლობას გამოხატავს, „ქონა“ داشتن

დაშთან ზმნის სანაცვლოდ, მაგ., ასეთი კონსტრუქციაა: او يك

بود کتاب ههه ქეთაბ ბუდ „სიტყვ. იგი-ერთი წიგნი იყო=მას

ერთი წიგნი ჰქონდა“; من يك كتابي بود اصلاً نه اينرو مي

شناختم მან ეჟე ქეთაბი ბუდ ასლან ნა ინრო მიშენაბთამ „მე

ერთი წიგნი მქონდა, ის სულაც არ მესმოდა/მას ვერ ვგებულობ-
დი“ (პოსესიური/მქონებლობის ფსიქოლოგიური სუბიექტი) (იხ.
ფსიქ. სუბ. სპკ აქვე).

გაუგებრობების თავიდან ასაცილებლად შევნიშნავთ, რომ
მფლობელობის კლიტიკური მორფი კლასიკურ სპარსულში
„ყოფნა“ ზმნასაც ერთვოდა და პირის შესაბამისად (პირის ნიშ-
ნის სახითაც) ზმნასთან ერთობლიობაში გამოხატავდა ირიბ

მფლობელ ქვემდებარეს, მაგ.: يك دو بسر بودش: ეჟე, დო ფე-

სარ ბუდაშ „ერთი, ორი ვაჟი ჰყავდა [მას]„. ასეთი ნყობა თანა-
მედროვე სპარსულში თითქოს არ გამოიყენება, მაგრამ თეორი-
ულად ვერც ამას გამოვრიცხავთ სულ. ზემომოყვანილ თანა-
მედროვე ნიმუშებში მორფი ნორმით უფრო სახელებს ერთვის.
მოძრავი მორფები კლასიკურ სპარსულშიც ნორმა იყო.

ირიბი მფლობელობის კლიტიკური მორფოსინტაქსემები
უნდა ჩავთვალოთ ქონა-ყოლის ქართული ინვერსიული ზმნე-
ბის ნათელ ტიპოლოგიურ შესატყვისებად (იხ. ნიმუშები).

სპარსულ-ქართული პარალელები შეიძლება გავავლოთ
მფლობელობის სხვა ტიპის ირიბ კონსტრუქციებშიც (იხ.).

5. ასაკის გამოხატვა. ასაკის ირიბი ქვემდებარე

ასაკის გამოხატვა ზოგადად სხვადასხვა კონსტრუქციე-
ბითაა შესაძლებელი, მაგრამ თანამედროვე ენაში გაბატონებუ-
ლია ირიბი გამოხატვა, ენკლიტიკური მორფებისა და ყოფნა

ზმნის მეშვეობით. ეს კონსტრუქცია **სასაუბრო ენის ნორმაა**.

პირდაპირი გამოხატვაა ქონა-ყოლა ზმნის داشتن დაშთან-ის გამოყენებით. მაგ.: چند سال دارد? ჩანდ სალ დარად? „რამდენი წლისაა?“; نواد ناهاد سال დარად „90 წლისაა“.

ირიბი გამოხატვა გულისხმობს **ირიბსუბიექტურ** (ირიბი ქვემდებარის) კონსტრუქციას. ირიბი სუბიექტი (ირიბი ქვემდებარე) კლიტიკური (ენკლიტიკური) მორფით გამოიხატება, რომელიც ერთვის უშუალოდ ბირთვულ სიტყვას **სალ სალ** „წელი“ და არსებითად აღნიშნავს **ასაკის მატარებელს** ან **ასაკის მქონებელს**. ყოფნა ზმნასთან ერთად ამგვარი ენკლიტიკური ნიშანი ჯამში აღნიშნავს **ასაკის ქონას, ასაკის მქონებლობას**. თავისთავად ცხადია, ყოფნა ზმნა (კოპულა) შეიძლება მოკლე ფორმით გამოიხატებოდეს, რაც სასაუბრო ენის გაბატონებულ ვარიანტს წარმოადგენს.

მაგალითები: **پنج ساله و بیست و نه ساله** ბისთოფანჯ სალეშე „25 წლისაა (სიტყვ. 25 წელი აქვს); **چند ساله؟ سه ساله** ჩანდ სალეშე? **سه ساله** ჩანდ სალეშე? „რამდენი წლისაა? სამი წლისაა“; **چند ساله** ჩანდ სალეშე? **سی و شش ساله** ჩანდ სალეშე? „რამდენი წლისა ხარ? ოცდათექვსმეტი წლისა ვარ“; **چند ساله** ჩანდ სალეშე? **هشتاد و نه ساله** ჩანდ სალეშე? „რამდენი წლისა ხარ? ოთხმოცი წლისა ვარ“; **چند ساله؟ هفتاد و نه ساله** ჩანდ სალეშე? „რამდენი წლისა ხარ? ოთხმოცი წლისა ვარ“;

سالشونه دوش سى سالشونه? ჰარ დოშ სი სალეშუნე
„ისინი რამდენი წლისანი (რა ასაკისა) არიან? ორივე ოცდაათი
წლისაა“; **چند سالتونه؟ ما جهل سالمونه**;
ნე? მან ჩეჰელ სალეშუნე „თქვენ რამდენი წლისა (რა ასაკისა)
ხართ? ჩვენ ორმოცი წლისა ვართ“;

ასაკის ირიბი გამოხატვა ყველაზე გავრცელებული
ფორმაა და სასაუბრო ენის ნორმაა. იგი შეიძლება ჩართული
იყოს **ანტიცედენტურ** კონსტრუქციაშიც: როცა ფრაზაში ენ-
კლიტიკის ზუსტი შესატყვისი სახელიც გამოიყენება; ანუ ამ
შემთხვევაში, სახელდება თავად ასაკის მქონებული პირი. მაგ.,
ყველა ზემომოყვანილ მაგალითს შეიძლება დავუმატოთ რომე-
ლიმე სახელი, როგორც ასაკის მქონე პირის აღმნიშვნელი სახე-
ლი და მაშინ მქონებლობის გამოხატველი **ენკლიტიკა** იქნება
ანტიცედენტი ანუ სახელის პირისპირ მდგარი **კორელატური**
ელემენტი, მოცემული სახელის კორელატი. (იხ. სხვა სპეცია-
ლური კონსტრუქციები და ზოგადად ირიბი ქვემდებარე) **მაგ.:**

چند سالشه ات چنه باهيات ჩანდ سالشه? „შენი ბავშვი რამდე-
ნი წლისაა?“; **این نویسندهگان چند سالشونه؟ هر دوش سى**

سالشونه **ინ ნევისანდეგან ჩანდ სალეშუნე?** ჰარ დოშ სი სალე-
შუნე „ეს მწერლები რამდენი წლის არიან? ისინი ორივენი ოც-
დაათი წლის არიან“; **خواهرت زیبا چند سالشه؟ بیست و پنج**

بناچاراًت ზიბა ჩანდ სალეშე? ბისტოფანჯ სალეშე „შენი
და ზიბა რამდენი წლისაა? ოცდახუთი წლისაა“; და ა. შ.

გარდა ამისა, ასაკის ირიბი გამოხატვის ფორმები ერ-
თვება **ფსიქოლოგიური სუბიექტის** კონსტრუქციებში: კერძოდ,
როცა **გრამატიკული ქვემდებარე (სუბიექტი)** არის გამოხატუ-

ლი რამე სხვა სიტყვით (მაგ.: سن სენნ „ასაკი“), ხოლო ასაკის მქონე პირი წარმოდგენილია ფსიქოლოგიური სუბიექტის სახით (იხ. ფსიქოლოგიური სუბიექტი).

მაგ.: من پانزده سال سنم از ایشان/ایشون کمتر

მან, ფანზდაჰ სალ სენნამ აზ იშან/იშუნ ქამთარ

ასთ/ქამთარე „მე მასზე/მათზე თხუთმეტი წლით უმცროსი ვარ (სიტყვ.: მე, თხუთმეტი წელი, ჩემი ასაკი მასზე ნაკლებია)“, და მისთ.

ასაკის გამოხატვის ჯგუფი ჯამში განეკუთვნება მქონებლობის, პოსესიურობის, ქონა-ყოლის უფრო დიდ ჯგუფს, რადგანაც ასაკის მქონებლობას გამოხატავს. ასაკის მქონებლობის ირიბი, ირიბსუბიექტური მორფოსინტაქსური ფორმები კი თავისთავად ირიბი ქონებისა და ირიბი ქვემდებარის (მფლობელი ქვემდებარის) კორპუსში შედის (იხ. (იხ. ფლობა-კუთვნილების, ირიბი ქონა-ყოლის სპეციალური კონსტრუქციები აქვე; იხ. ქვემდებარის რთული ფორმები წინადადების წევრებში).

ამკარაა ასაკის გამოხატვის ირიბი ენკლიტიკური მორფოსინტაქსემების სტრუქტურულ-ტიპოლოგიური შესაბამისობა ქართულ ზოგადად ირიბქონებრივ ინვერსიულ ზმნურ ფორმებთან (კერძოდ ასაკის გამოხატვა ქართულში სხვაგვარი კონსტრუქციებით ხორციელდება), რადგან ფაქტობრივად და არსობრივად ასაკის გამოხატვის სემანტიკური ჯგუფი სპარსულში ირიბ პოსესიურობას, ირიბქონებრიობას განეკუთვნება („ასაკის, წლების ქონა,,).

6. რთული ზმნები , პრედიკატული ბირთვები წინადადებაში, მიმართება რიგთან. ჩარჩოს სტრუქტურა და მარტივი წინადადების საზღვრები. წევრები ჩარჩოში

შემასმენლების აბსოლუტური უმრავლესობა რთული ზმნებია ანუ სახელური და ზმნური ნაწილებისგან შემდგარი

ზმნები. ასეთი შემასმენელი ელასტიურად ინელება და საჭიროებისამებრ ქმნის **ჩარჩოს**, რომლის **პოლუსებს** შორის შეიძლება ჩაერთოს წინადადების სხვადასხვა **წევრები**, თავისი **მიმყოლი** (მაგ., მსაზღვრელები) თუ დამხმარე სიტყვებითა და ელემენტებითურთ (წინდებულები, თანდებული, იზაფეთური კავშირი, ენკლიტიკები, ნაწილაკები, შორისდებულები და ა. შ.). ჩარჩოს პოლუსებს ქმნის ერთის მხრივ სახელური ნაწილები (სახელე-ბი), მეორეს მხრივ ზმნური ნაწილები (ზმნები), მათ შორის კი მთელი წინადადების დანარჩენი ნაწილიც კი შეიძლება აღმოჩინდეს. განსაკუთრებული ადგილი ამ შემთხვევაში იზაფეთურ სინტაგმებსა (შენაერთებსა) და იზაფეთურ ჯაჭვებს უკავიათ: რთულზმნური შემასმენლის ორ პოლუსს ანუ კომპონენტს შორის შეიძლება გრძელი იზაფეთური **მწკრივი (ჯაჭვი)** და რთული წინდებულური **პასაჟებიც** შეიძლება ჩაისვას. მაგალითად, თავად რთული ზმნის სახელურ კომპონენტს შეიძლება დაერთოს იზაფეთური მსაზღვრელი.

მაგ.: *کرد او کار مثبت کرد* „მან დადე-

ბითი საქმე გააკეთა“; *وارد اطاق شد* „მან ვარედე ოთახში მო-

დამ *ایشان/ایشون خارج شهر رفتند*“; „მე ოთახში შევედი“;

იმან/იმუნ ხარეჯე შაჰრ რაჟთანდ „ისინი/ის ქალაქიდან გავიდნენ (გავიდა)“ და მისთ.

ზოგჯერ მთელი მარტივი წინადადება ემთხვევა რთული ზმნის ანუ შემასმენლის განელილი **ჩარჩოს საზღვრებს**: რთული ზმნის სახელური კომპონენტი წინადადების თავშია, ხოლო მისი ზმნური კომპონენტი წინადადების ბოლოში დგას. სხვა წევრები და ელემენტები შეიძლება ჩარჩოს გარეთ აღმოჩინდეს ან ჩარჩოს ფარგლებში.

წინადადებისა გარეშე წევრების გარდა, თავად რთული ზმნების ჩარჩოს შემადგენლობაში დასაშვებია სხვადასხვა წევრებისა და დამხმარე ელემენტების ჩართვა: ესაა სხვადასხვა დამატებები, მსაზღვრელები, წინდებულები, თანდებული, ენკლიტიკები და სხვა.

دانشمندان مشغول تحقیقات علمی می باشند

დანემშამდან მაშყულე თაჰყიყათე 'ელმი მიბაშანდ „მეცნიერები დაკავებულნი არიან სამეცნიერო გამოკვლევებით“;

دانشجویان مشتاق گوش دادن استادان هستند
მოშთაყე გუშ დანდანე ოსთადან ჰასთანდ „სტუდენტებს სურთ (მსურველნი არიან) ლექტორების მოსმენა“; من مایل پیاده راه

من مایل پیاده راه
მან მანელე ფიდადე რაჰ რაჰთან ჰასთამ „მე მსურს (მსურველი ვარ) ფეხით სიარული(ს)“; او مایل نبود این

مسافرت را از دست بدهد/بدهد
უ მანელ ნაბუდ ინ მოსაჭერათრა აზ დასთ ბედეჰად/ბედად „მას არ სურდა, ხელიდან გაეშვა ეს მოგზაურობა“; ایشون با دقت گوش می

دانیوشن بآن دققیات گوشام میداند
„იგი ყურადღებით მიგდებდა ყურს/მისმენდა“; خدا کمکمون کن

انها کمک کردند بم/به من
„ლმერთო დაგვეხმარე“; من از این کتاب

من از این کتاب
„მე ამ წიგნით ვსარგებლობდი“; داد آموزگار دانش آموز را پند داد

آموزگار دانش آموز را پند داد
„მასწავლებელმა მოსწავლე დამოძღვრა//მოსწავლეს რჩევა მისცა“; من چای را به قهوه

دم /می دهم /می ترجیح مین خااارن ბე ყაჰვე თარჯიშ მიდეჰამ/მი-
 დამ „მე ჩაი მირჩევნია ყავას“; طرف داری ازش /ازش /
 طرف داری ازش /ازش /طرف داری می کنم /طرف داری می کنم /
 მიქონამ/აზაშ თარაჭდარი მიქონამ/თარაჭდარი მიქონამ აზაშ
 „მხარს მას ვუჭერ/მას მხარს ვუჭერ/მხარს ვუჭერ მას“; طرف
 ماستم /ار او هستم /თარაჭდარე უ ჰასთამ „მისი მხარდამჭერი ვარ“ და
 მისთ. და ა. შ. (იხ. ლექსიკონის ვერტიკალური ბუდეები).

რთული ზმნების ლექსიკოლოგიურ-ლექსიკოგრაფიული
 ჩარჩოს ფარგლებში (საზღვრებში) ჩასასმელი სიტყვები და
 სხვადასხვა ელემენტები მითითებულია თავად ლექსიკონის
 ვერტიკალურ ბუდეებში ანუ ბირთვული სიტყვის (საყრდენი სა-
 ხელის) შესაბამის ბუდეში (იხ. ლექსიკონი). აქ გასარჩევია:
 მუდმივი და ფაკულტატური წევრები, აგრეთვე უცვლელი და
 მონაცვლე (ცვალებადი) წევრები. მაგალითად, თუ წევრი მო-
 ნაცვლეა, იგი აღინიშნება ზოგადი მინიშნებით, როგორცაა,
 მაგ., ნაცვალსახელები: چیزی ჩიზი „რამე“ და کسی ქასი „ვინ-
 მე“.

მაგალითად: عاشق کسی شدن „შეყე ქასი შოდან „ვინ-
 მეს შეყვარება“ (კسی ქასი „ვინმე“ შეიძლება შეიცვალოს ნე-
 ბისმიერი სხვა, მათ შორის საკუთარი სახელით); بیرون چیزی
 شدن ბირუნე ჩიზი შოდან „რამის გარეთ გასვლა“ (چیزی ჩიზი
 „რამე, რამე ადგილი“ ჩანაცვლებადია); და მისთ. მაგ.: بیرون

اطاق شدن ბირუნე ოთაჲ შოდან, شهر شدن ბირუნე შაჰრ

შოდან „ოთახიდან/ქალაქიდან გასვლა“; და ა. შ. სინამდვილეში ასეთი ჩარჩოსებური სტრუქტურები შეიძლება გაცილებით რთული და მრავალფეროვანი იყოს, რაც დიდწილად ასახულია **ლექსიკონის ვერტიკალში** (იხ. მასალა ლექსიკონში; იხ. შემასმენელი; იხ. მართვა)..

დამატებებთან მიმართება, იზაფეთი, ენკლიტიკური ელემენტები, წინდებულები, თანდებული, ნაწილაკები და სხვა მორფოსინტაქსური შემთხვევები აგრეთვე აღინიშნება **ვერტიკალურ ლექსიკოლოგიურ ბუდეებში**, თუ ეს ნიშნები **საკუთრივ რთულზმნურ ლექსიკურ ერთეულებს** ეკუთვნის. არსებითად, ძირითადად ეს დეტალები განეკუთვნება სხვადასხვა სინტაქსურ კავშირებს, უმეტესწილად კი **მართვას**. (იხ. მართვა; იხ. მეტი მაგალითები პარაგრაფში **მართვა**; იხ. სინტაქსური კავშირები).

მაგალითები: *من به پیش نهاد شما راضی هستم* *მან ბე ფიშნეჰანდე შომან რაზი ჰასთამ* „მე ვეთანხმები თქვენს წინადადებას“ (წინდ. *به* ბე); *من از نمایش مراسم امشب خیلی راضی*

هستم *მან აზ ნემანეშე მარასემე ემშაბ ხელი რაზი ჰასთამ* „მე ძალიან მომეწონა ამ საღამოს ღონისძიების წარმოდგენა“ (წინდ. *از* აზ); *تو هتل جا دادند* *მოსაჰერანრან თუ*

ჰოთელ ჯან დადანდ „მგზავრებს ოტელში მისცეს ადგილი//განათავსეს//მოათავსეს“ (თანდ. *را* რა); *به این کتاب احتیاج دارم*

ბე ინ ქეთაბ ეჰთიდაჯე დარამ „ეს წიგნი მჭირდება“ (წინდ. *به* ბე);

از مسافرت های امسال فوق العاده خوشم آمد *აზ მოსაჰერათჰანდე ემსალ ჰოუყოლ'ანდე ხოშამ აშად* „წრევანდე-

ბი/თაღლითობები ჩაიღინა; საქმეები გააკეთა; მოქმედებე-
ბი/მოღვანეობანი აწარმოა; გასაჭირები გადაიტანა; გაჭირვებე-
ბი/უბედურებები გადაიტანა/თავისტკივილები გადაიტანა;
მცდელღობები/ცდები განახორციელა“.

რთულზმნური სტრუქტურა და მისი მორფოსინტაქსურ
როღი წინადადებაში სახელური ნაწიღის მრ. რ. -ის შემთხვევა-
შიც უცვლელი რჩება. ეს **თანამედროვე ენის** შედარებითი **სიახ-
ლეა** ძირითადად, თუმცა ამ სპეციფიკაციის გარკვეული პრო-
ტოტიპები ზოგჯერ გვხვდება კლასიკაშიც.

რთული ზმნის ნორმატიული რიგია **სახელი+ზმნა**, მაგ-
რამ სასაუბრო ენაში და მხატვრულ ლიტერატურაში გვხვდება
ინვერსიის მკვეთრი ნიმუშებიც. **მაგალითად:** خواب به بغير به-

გირ ბეხაბ, بالا بزن بهبان باآلآ, كنار زنيام/مى/زدى/بزن به-

ზან/ზადიმ/მიზანიმ ქენარ, بالا از بكنيم/كنديم/چانديم/بهچانيم

აზ باآلآ, بالا از بكن بهچان აზ باآლآ, مافتاده دنبالم

ღომბაღამ, كنار بگش/بگشم/بگش بهچაშ/ بهچაშამ ქენარ, بگذار

ბეროუ/ბორო(უ) ჯეღოუ, برو بگرو/بگور(و) ჯეღოუ, برو

بنزين نمى بگرو/بگور(و) ფაინ, بالا آمد آمად باآლآ, بنزين نمى

بالا آ بენზინ ნემიად ბაღა, رفت دنبال, رفت دنبال, رفت دنبال

مى بهچარმად თუ, تو بياآ/بياآم تو, رفت دنبال, رفت دنبال, رفت دنبال

جز چند نفر نگشت شمار, رفت دنبال, رفت دنبال, رفت دنبال

სოფიო, رفت دنبال, رفت دنبال, رفت دنبال

რაჭთ ბირუნ „დაიძინე; ანიე, აინიე; გადექი/გავდექით/ვდგე-
ბით გვერდით; ჩამოვიღეთ/ჩამოვიღოთ ზევიდან; ჩამოხსენი ზე-
ვიდან; მდია კვალდაკვალ; განიე გვერდზე, გაუშვი გვერდზე/გა-
დადე; წინ წამოდი; ჩამოდი ძირს; ავიდა ზევით; ბენზინი არ ამო-
დის მალლა; წავიდა კვალდაკვალ/გაეკიდა; შემობრძანდით შინ;
შემოვიდეს/შემოვიდე შინ; ვენეოდი მას დაბლა; რამდენიმე კაც-
ზე მეტი არ დაითვალა; სოფიო გავიდა გარეთ“; და სხვა (იხ.
სიტყვათა რიგი; იხ. სპკ-რიგი აქვე; იხ მოყვანილი ზმნები ლექ-
სიკონის ვერტიკალურ ბუდეებში).

თანამედროვე ენაში ბევრი რთული და მარტივი ზმნა **სი-
ნონიმური პარალელიზმით** მოქმედებს და იხმარება. ასევე; სი-
ნონიმები რთული ზმნების სისტემაშიც ბევრია. **მაგალითად:**

انجام دادن // انجامیدن ანჯამიდან//ანჯამ დადან;

خواستن // میل آغاز کردن // آغازیدن აყაზიდან//აყაზ ქარდან; მილ/მილ

بودن // داشتن // میل بودن ხასთან//მეღლ დაშთან//მდეღლ ბუდან „შეს-

რულება; დაწყება; სურვილი“ და სხვა. **მაგ.: შდრ.:** میل پیاده راه

رفتن نیستم //میل ندارم پیاده راه بروم

რაჭთან ნისტამ//მეღლ ნადარამ ფიდადე რაჭ ბერავამ „არ
მსურს ფეხით სიარული//ვიარო“.

რთული ზმნები სხვა სპკ-საც შეიძლება დაემთხვას. მაგ.,

სახელდების რთული ზმნა **ان نمان** დადან „სახელის მიცე-

მა/დარქმევა“ (იხ. აქვე რთული ზმნების მართვა; იხ. სპკ-სახელ-
დება აქვე; იხ. მართვა; იხ. რთული ზმნები).

არსებითად, რთულზმნური შემასმენლები არა მარტო
სინტაქსისა და მორფოსინტაქსის, არამედ **ლექსიკოლოგიისა და
ფრაზეოლოგიის** სფეროებსაც განეკუთვნება. შესაბამისად, ისი-
ნი **სალექსიკონო, ლექსიკოგრაფიულ ერთეულებს წარმოადგე-
ნენ და მოცემულია ვერტიკალში. სწორედ ამ ლექსიკონშია სა-**

ძიებო თითოეული რთული ზმნა.

რთული ზმნები ქართულშიც მრავლად გვაქვს და აქ ბევრი მსგავსი თუ საერთო, ზოგადლინგვისტური და ზოგად-ტიპოლოგიური ან უნივერსალური ნიშანთვისება და მახასიათებელია. ამდენად, არც ჩარჩოს პრინციპია სულ უცხო და გაუგებარი: რთული ზმნა ქართულშიც ჩაირთავს სხვა წევრებს. განსხვავებას ქმნის ძირითადად მხოლოდ **იზაფეთის სისტემა, მისი ფაქტური განვლვის პრინციპი** .

7. ორპრედიკატული (ან მრავალპრედიკატული) ანუ ორზმნიანი (ან მრავალზმნიანი)

კონსტრუქციები: ოკ,მპკ

**უპირო და პირიანი ფორმები. მოდალური ზმნები
და მოდალურზმნიანი კონსტრუქციები**

ორპრედიკატული ანუ ორზმნიანი კონსტრუქციების ბირთვია მოდალურზმნიანი შემასმენელი ორმაგი პრედიკატით. ორზმნიანი, ორპრედიკატული შემასმენლები შედგება დამხმარე და ძირითადი ზმნისაგან. ლექსიკურად ძირითადი ზმნები შეუზღუდველია, დამხმარე **მოდალური ზმნები** კი გარკვეულ სემანტიკურ ფგუფებს აფიქსირებენ, როგორცაა: „შეძლება“, „საჭიროება, აუცილებლობა“, „შესაძლებლობა“, „ვარაუდი“, „დამხმარე“, „სურვილი, ფიქრი, განზრახვა, გადანყვეტილება“, „დანყება, შედგომა“, „მოლაპარაკება, შეთანხმება“, „თქმა,ლაპარაკი“, „ბრძანება“, „იძულება“, „მოძრაობა“ (მოძრაობის ზმნები) და მრ. სხვ. (იხ. მოდალური ზმნები მორფოლოგიაში; იხ. ქვემოთ მოდალური ზმნების ძირითადი სია).

ორპრედიკატული სტრუქტურა შეიძლება ცალკე გამოიყენებოდეს, უმარტივესი გამონათქვამების ერთ-ერთი ტიპის სახით ან იყოს მარტივი თუ რთული წინადადების შემადგენელი პრედიკატული ბირთვი ანუ შემასმენელი (იხ. უმარტივესი გამონათქვამები; იხ შემასმენელი).

დამხმარე და ძირითადი ზმნა მოცემული მორფოსინტაქსემების ორი ზოგადი ელემენტია, სინამდვილეში, კი ორპრედიკატული სტრუქტურა შეიძლება იყოს ორზე მეტპრედიკატული

ანუ **მრავალპრედიკატული**. ასეთ შემთხვევაში რომელიმე ან ორივე შემადგენელი ზმნური კომპონენტი წარმოდგენილი იქნება ერთზე მეტი ზმნით, რომელიც ერთგვარ წევრებს შეადგენს. ორ- და მრავალზმნიანი ძეიშლება იყოს როგორც დამხმარე, ასევე ძირითადი ზმნა, ან ორივე ერთად. მაგ.: **بايد فكر کنم**

کار کنم بنویسم و چاپ کنم. شاید و باید هم برویم. باید و می

.خوانم. بآدمد قهقر چونام, چآر چونام, ბენევისამ ვა

ჩადე ქონამ; შადად ვა ბადად ჰამ ბერავამ; ბადად ვა მიხაჰამ ბეხანამ „უნდა ვიფიქრო, ვიმუშაო, დავწერო და დავბეჭდო; შეიძლება და კიდევაც უნდა წავიდე; უნდა და მინდა წავიკითხო“ და მისთ.

თანამედროვე სპარსულში მკვეთრად გაიმიჯნება ორპრედიკატულობის ორი ძირითადი ტიპი: **უპირო და პირიელი, პირიანი**.

უპირო ორპრედიკატული შემასმენელი ძირითად ზმნას **მოკვეცილი ინფინიტივის** ფორმაში დაისვამს (რაც ფორმალურად ნამყოს ფუძეს ემთხვევა), ხოლო **პირიელი** ორპრედიკატული ძირითად ზმნას ანმყოს **კავშირებითში** გამოიყენებს მიუხედავად იმისა, დამხმარე (მოდალური ზმნა) რომელ დროით ფორმაშია. შესაბამისად უპირო ორპრედიკატულ შემასმენლებში სხვადასხვა დროებში მოდალური ზმნებიც **გაყინული უპირო** ფორმებით იხმარება; ხოლო პირიელ ორპრედიკატულში გარკვეული **მოდალური ზმნები** (მაგ.: **توانستن خواستن میل داشتن**)

قرار گذاشتن თავანესთან, ხასთან, მეღ დაშთან, ყარარ

გოზაშთან „შეძლება, სურვილი, დადგენა,“ და სხვ.) თავისი მხრიდან **იულვლიან**: იცვლებიან დრო-კილოს, პირისა და რიცხვის მიხედვით.

მოდალურ ზმნათა გარკვეული ჯგუფი ძირითადი ზმნის პირიელ ცვლილებასთან თანადროულად **უცვლელი, გაყინული**

რჩება, მაგ.: ممکن است / ممكنه (მომქენ ასთ (მომქენე) „შეიძლება“, لازم است (ه) اجازت (ეჯაზასთ „ნებადართულია“, لازم است / لازم لا (ლაზემ ასთ (ლაზემე) „საჭიროა“ და სხვ.

უპირო ორზმნიანი, ორპრედიკატული შემასმენლური ფრაზემები-მორფოსინტაქსემები, რომელიც შედგება დამხმარე მოდალური ზმნისა და ძირითადი ზმნის მოკვეცილი ინფინიტივისგან: باید گفت „უნდა ითქვას, საჭიროა თქმა“,

میتوان خرید باید رفت „საჭიროა წასვლა“, میتوانست فروخت „შეიძლება ყიდვა“,

نمی‌شود رفت „შეიძლებოდა გაყიდვა“, **მიშავად რაჭთ** „არ შეიძლება გასვლა/გავლა“, და სხვ. **მოდალური ზმნები** ამგვარ მორფოსინტაქსემებში (ფრაზემებში) **გაყინული** ფორმებითაა წარმოდგენილი: ან უპიროა, ან მე-3 პ. მხ. რ.-ის ფორმა აქვს. იმავდროულად მათ ანმყოს და ნამყოს ფორმები მოეპოვებათ, რაც ჩანს მოყვანილ ნიმუშებში (იხ. მორფოლოგია).

პირიელი (პირიანი) ორზმნიანი (ორპრედიკატული) ფრაზემები-შემასმენლები უპირო მორფოსინტაქსემებისგან განსხვავებით შეიცავენ **ძირითად ზმნას პირიელ ფორმაში**. შესაბამისად, პირისა და რიცხვის მიხედვით **იცვლება მოდალური დამხმარე ზმნაც**: ანმყოს კავშირებითის ფორმით, ზოგჯერ კი ირეალური მნიშვნელობის უწყვეტლის ფორმით ან, ვარაუდის მნიშვნელობით, – ნამყო კავშირებითის ფორმითაც; მაგრამ **უცვლელი და გაყინული რჩება** ანმყოს თუ ნამყოს ფორმებში **ზოგიერთი მოდალური ზმნა**, როგორცაა: **بایستن** ბაესთან

„ხამს, უნდა, საჭიროა“, شایستن შადესთან „შეიძლება“, ممکن بودن მომქენ ბუდან „შესაძლებელია“, لازم بودن ლაზემ ბუდან „საჭიროა“, میشد شدن: შოდან: მიშავად, მიშოდ „შეიძლება, შეიძლებოდა“ და სხვ. მაგ.: میخواستهم بخرم მიხაჰამ ბეხარამ „მინდა ვიყიდო“, می خریدم ბირავამ ბეხარამ „მივდივარ ვიყიდო“, می دود بجهد بیفتد მიდავად ბეჯაჰად, ბეოფთად „გარბის იხტუნოს, დაეცეს“, میل دارم بفروشم მეილ დარამ ბეჭორუშამ „მსურს გავყიდო“, باید بنویسم ბაად ბენევისამ „უნდა დავწერო“, می بایستی بیینی ბადესთი ბებინი „უნდა გენახა“, باید مینوشتم ბადესთი ბეხარად „უნდა ეყიდა“, باید مینوشتم ბადე მინევეშთამ „უნდა დამეწერა“, شاید حاضر باشد ჰაზერ ბაშად „შეიძლება (იქნება), ეგება(ა) დაესწროს“, می توانم انجام بدهم / می توانم / می توانم მითავანამ/მითუნამ ანჯამ ბედეჰამ/ბედამ „შემიძლია შევასრულო“, می توانستی بگوئی / می توانستی მითავანესთი (მითუნესთი) ბეგუდი (ბეგი) „შეგეძლო გეთქვა“, ممکن بود بروم მომქენ ბუდ ბერავამ/ბერამ „შეიძლება ბოდა წავსულიყავი“, لازم دارم بگیرم / لازم است ლაზემ

ასთ/ლწზემ დწრამ ბეგირამ „მჭირდება, საჭიროა ავიღო“,
تمام کرده باشید باندესთი თამწმ ქარდე ბწმიდ „უნდა და-
გემთავრებინათ“, بخوانم باندესთი ბეხწნიმ (ბეხწუნიმ)
„უნდა წაგვეკითხა“, بایستی بخوری باندესთი ბეხწორი „უნდა
დაგელია“ და მისთ.

მაგალითები:

უპირო: گفت باید باندად გოჭთ „უნდა ითქვას, საჭიროა
თქმა“, میتوان خرید მითავწწ ხარიდ „შეიძლება, შესაძლებე-
ლია ყიდვა“, می توانست خرید/می توانست مითავწწნესთ/მითუ-
ნესთ ხარიდ „შეიძლებოდა ყიდვა“, می بایست گفت მიბწდესთ
გოჭთ „უნდა თქმულიყო“; می شود نوشت //می شاید შწად, მიშა-
ვად ნევეშთ „შესაძლებელია დაწწრა“, نمی شود رفت
რაჭთ „არ შეიძლება გასვლა/არ გაისვლება“; در باره که آدمی
؟توان گفت؟ „რომელ ადამიანზე შეიძლება ითქვას?“; کرج را هم می توان شهر بیلاق
ქერეჯწწწ წამ მითავწწ შაჭრე აეღლწწ წწმიდ „ქერეჯწწწ
შეიძლება სააგარაკო ქალაქი ეწწოდოს“; چگونه می شود آن را پیدا
؟در چه توهور მიშავად აწწწწ ფეღდწ ქარდ? „როგორ შეიძლება

იმის აღმოჩენა/პოვნა?“; *می شود/می شد/توان پدید کرد* ვად/მიშოდ/თავან ფადიდ ქარდ „შეიძლება/შეიძლებოდა/შეიძლება პოვნა/მონახვა/აღმოჩენა“; *توان/بتوان/می توان* თავან/ბეთავანმითავან ხარიდ „შეიძლება ყიდვა“; *تا چند باید شد* აინჯა منتظر شد თან ჩანდ ბნად ინჯნ მონთაზერ შოდ „როდემდე შეიძლება აქ მოცდა?“; *می توان این کار را بهتر کرد* ქარრნ ბეჭთარ ქარდ „ამ საქმის უკეთ გაკეთებაა საჭირო“; *می توانم خرید* მიძლია ყიდვა“; *چه عبارتی می شود به کار برد؟* შავად ბე ქარ ბორდ? „რა გამოთქმის გამოყენებაა საჭირო?“; და სხვა.

პირიელი: *باید/بگویم/بگم* ბნად ბეგუიამ (ბეგამ), *باید* „უნდა ვთქვა, უნდა თქვა“, *بایستی بخورم* ბნდესთი ბეხორამ „უნდა დამელია“, *می توانستم/می تونستم بخرم* „შემეძლო მეყიდა“, *می توانی/می تونی بخری* „შემეძლია იყიდო“; *است ممکن است بفروشند* ასთ

ბეჭორუშანდ „შესაძლებელია, შეიძლება გაყიდონ“, اجازاست
 می بیرند ეჯაზასთ ბეამ „ნებადართულია მოვიდე“,
 მიხანჰანდ (მიხანდ) ბებარანდ „უნდათ ნა-
 ილონ“, می خواههم بیارم მიხანჰამ (მიხანმ) ბებარამ „მინდა მოვი-
 ტანო“, بخوانی لازم بود ლაზემ ბუდ ბეხანი (ბეხუნი) „სა-
 ქირო იყო წაგეკითხა“; می روم نان بخورم მირავამ ნან ბეხორამ
 „მივდივარ პური ვჭამო“; می دود بیفتد تو دریا „მივდივარ
 ბეოჭთად თუ დარდა“; میربیس ზღვაში ჩავარდეს“; آمدند
 نمایش را ببینند ამადანდ ნემანდემრა ბებინანდ „მოვიდნენ სპექ-
 ტაკლი ნახონ“; حقش است خبر بدهی بش ჰაყყამ ასთ ხაბარ
 ბედეჭი ბემ „უფლება აქვს/ეკუთვნის ამბავი უთხრა“; حقش بود
 می گفتی بش ჰაყყამ ბუდ მიგოჭთი ბემ „უფლება ჰქონდა
 გეტქვა მისთვის“; قولم داد خبر بدهد بم/خبرم بدهد
 დანდ ხაბარ ბედეჭად ბემ/ხაბარამ ბედეჭად „სიტყვა მომცა ამ-
 ბავი ეცნობებინა/მაცნობოს“; من باید به خوشگلی او بنازم
 ბანდ ბე ხოშგელიდე უ ბენაზამ „მე უნდა გავუფრთხილდე მის
 სიტურფეს“; من باید یک شوهر خوب برایش پیدا کنم
 ექე შოუჰარე ხუბ ბარანდემ ფედან ქონამ „მე უნდა ერთი კარგი

ქმარი მოვუძებნო მას“; او هم نتوانست نشانی از لاله به خداداد
 بدهد. უ ჰამ ნათავანესთ ნეშანი აზ ლალე ბე ხოდანად ბედე-
 ჰად „ვერც მან შეძლო ლალეს შესახებ რამე მიენიშნა ხოდადა-
 დისტვის“; می تواند مریض باشد „შე-
 უძლია ავად იყოს“; می توانست بیآد اما نیامد „
 ამმან ნაღამად „შეეძლო მოსულიყო, მაგრამ არ მოვიდა“;
 می بایست بیآد اما نتوانست و نیامد //
 ბანდესთ//მიბანდესთ ბედად ამმან ნათავანესთ ვა
 ნაღამად „უნდა მოსულიყო, მაგრამ ვერ შეძლო და არ
 მოვიდა“; می بایستی کتابش را تمام
 بایستی //
 ბანდესთი//მიბანდესთი ქეთანბაშრან თამამ ქარდე
 ბაშად „უნდა დაესრულებინა თავისი წიგნი“; می
 بایستی //
 ბანდესთი//მიბანდესთი ინ ქეთანბ
 ფანსალ თამამ შოდე ბაშად „ეს წიგნი შარშან უნდა დასრულე-
 ბულიყო“; می بایست نگارنده را به این نتیجه راهنمون
 می
 ნეგანდერან ბე ინ ნათიჯე რანჰემუნ მიგაშ-
 თე „მწერალი ამ შედეგზე უნდა დაეკვალიანებინა“; مدتی بود
 می خواستم حضورتون شرفیاب شوم
 ჰოზურეთუნ შარაჟაშ შავამ „დიდი ხანი იყო მსურდა თქვენი
 ხილვა/მენახეთ“; کدام محضر باید برویم
 ქოდამ მაჰზარ ბანად

ბერავიმ? „რომელ ოფისში უნდა წავიდეთ?“; **تواند نمی**
تشخیص بدهد ნემითავანად თაშხის ბედეჰად „არ შეუძლია გა-
 არკვიოს“; **میل دارم بفهمم** მედლ დარამ ბეჭაჰამ „მსურს გავი-
 გო“; **پاریس بروم باید** ბანად ბეფარის ბერავამ „პარიზში უნ-
 და წავიდე“; **می توانم / می توانم بخرم** მითავან/მითავანამ ბეხა-
 რამ „შეიძლება/შემიძლია ვიყიდო“; **می خواستی چقدر باشد؟**
 იხასთი ჩეყადრ ბაშად? „რამდენი გინდოდა ყოფილიყო?“; **نمی**
دانید چه باید بکنید؟ „არ იცით,
 რა უნდა აკეთოთ“; **بر ما معلوم نیست این خانم کی می بایست**
باز متولد باشد ბარ მან მა'ლუმ ნისტ ინ ხანუმ ქეა მიბანესთ მოთა-
 ვალლედ ბაშად „ჩვენთვის ნათელი არაა, ეს ქალბატონი როდის
 უნდა დაბადებულიყო“; და მისთ.

بايستن ბანესთან „უნდა“ დამხმარე ზმნის ნამყო უპირო
 ორპრედიკატული მორფოსინტაქსემები ძირითად ზმნაში დაუშ-
 ვებენ არა ოდენ ანმყო-მომავლის და ნამყო კავშირებითის ფორ-
 მებს, არამედ უწყვეტელისა და განგრძობითი/მრავალგზისი რე-
 ზულტატივის (ნამყო შედეგობითის) ფორმებსაც, თუმცა ეს შე-
 დარებით იშვიათია. ასეთი **მაგალითებია:**

می بایست / می بایست رفت ბანესთ/მიბანესთ მირაჰთ
 „უნდა წასულიყო (ირეალური აზრით, რომ არ წასულა)“;

بايستی/می بايستی می خرید *ბაღესთი/მიბაღესთი მიხარიდ*
„უნდა ეყიდა (ირეალური აზრით, რომ არ უყიდიდა)“; *می بايست*
دهرد به این نتیجه راهنمون می گشته *მიბაღესთ ნეგარან-*
დერა ბე ინ ნათიჯე რაჰნემუნ მიგაშთე „მწერალი ამ შედეგის-
კენ უნდა დაეკვალიანებინა“; და მისთ;

می بايست/می بايست ბაღესთ/მიბაღესთ ფორმები უფრო
نوشتاری ნევეშთარის (ლიტერატურული ენის) კუთვნილებაა,
گفتاری *می بايستی/می بايستی* ბაღესთი/მიბაღესთი უფრო
გოჭთარიში (სასაუბრო ენაში) გამოიყენება. ძირითადი ზმნის
უწყვეტელი თუ განგრძობითი შედეგობითი კი ყველა შემთხვე-
ვაში **ირეალობას** გამოხატავს ან ირეალური მოქმედების დიდ
ეჭვს. ასე ითქმება **შეუსრულებელ მოქმედებაზე**, რომელიც უნ-
და შესრულებულიყო წარსულში, მაგრამ არ შესრულებულა (იხ.
ირეალობის გამოხატულება).

ფორმები *می بايستی* და *بايستی* *می* მიბაღესთი თა-
ვისთავად, საგანგებოდ **ირეალურ სიტუაციას** შეეხება. წარ-
სულში **ირეალობის** გამოსახატავად სასაუბრო ენაში უფრო ხში-
რად სწორედ ეს ფორმები გამოიყენება, თუმცა **რეალურ ვარა-**
უდშიც სასაუბრო ენაში კვლავ *ای*-სუფიქსიანი ფორმები ჭარ-
ბობს. მაგ.: შდრ.: *برود می بايستی/می بايستی* *ბაღესთი/მიბაღესთი*
ბერავად „უნდა წასულიყო“ (აღბათ წაეიდა); *می بايستی/می بايستی*
ბაღესთი/მიბაღესთი მირაჭთ „უნდა წასულიყო“ (მაგრამ არ წა-

სულა); შდრ.: می بایست نگارنده را به این نتیجه راهنمون می

گشته მიბადესთ ნეგარანდერა ბე ინ ნათიჯე რაჰნემუნ მიგაშ-
თე; „მწერალი ამ შედეგამდე/შედეგისკენ უნდა დაეკვალიენები-
ნა/მიეყვანა“ (განგრობითი შედეგობრიობა სასურველი მოქმე-
დებით; შესრულების ვარაუდი ან ცოდნა).

(ზმნური ფორმები იხ. მორფოლოგიაში; იხ. აგრ. ირეა-
ლობის გამოხატვა და დრო-კილოთა ფუნქციები წინადადებაში,
სინტაქსში).

ორპრედიკატულ ფრაზაში შეიძლება **კავშირიც** ჩაერთოს
და ჯამში **კავშირიანი ფრაზემა** შეიძლება **ქვეენყობაში** გადაი-
ზარდოს. მაგ., შდრ.: مايل نبود از دست بدهد *მადელ ნაბუდ აზ*

დასთ ბედეჰად „მსურველი არ იყო ხელიდან გაეშვა“; مايل نبود

بدهد *აზ* *დასთ ბედეჰად* „მსურვე-

ლი არ იყო, რომ ხელიდან გაეშვა“; بعد هم ديگر خداداد مايل

بدهد *აზ* *დასთ ბედეჰად* „მემდეგ უკვე ხოდადა-

დიც აღარ იყო მსურველი, რომ ლაღე ხელიდან გაეშვა“ (იხ.
შდრ. რთული წინადადება).

მხატვრულ ლიტერატურაში და ფრაზეოლოგიაში გვხვდე-
ბა ორპრედიკატული შემასმენლების **უჩვეულო, არასტანდარ-**
ტული შეხამებებიც: მაგ.: პირიელი მოდალური ზმნა და მოკვე-

ცილი ან სრული ინფინიტივი: *تا کور شود هر آنکه نتواند دید*

ქურ შავად ჰარ ანქე ნათავანად დიდ „დაბრმავდეს ყველა ის,

ვისაც არ შეუძლია დანახვა“; من کاری به کار آنها

داشت نمی (نه) خوا هم داشت მან ქარი ბექარე ანჰან ნა(ნე-
მი)ბაჰამ დაშთ „მე არავითარი საქმე არ მსურს მქონდეს მათ
საქმესთან“; شروع کردن (ბე) შორუ' ქარდ „დაიწყო გამოკვლევა/შეუდგა გამოკვლევას“;
მო'ადენე ქარდან „დაიწყო გამოკვლევა/შეუდგა გამოკვლევას“;
მხატვრულ ლიტერატურაში აგრეთვე გვხვდება ანმყოს
ფორმა ანმყოს (იგ. მომავლის) კავშირებითის ნაცვლად: من باید

به خوشگلی او بنازم چون به جای پدرش هستم و یک شوهر

მან ბადად ბე ხოშგელიდე უ ბენაზამ
ჩუნ ბეჯადე ფედარაშ ჰასთამ ვა დექ შოუჰარე ხუბ ბარადეშ
ფედდ მიქონამ „მე მის სიტუაციას უნდა გავუფრთხილდე,
რადგან მამამისის ნაცვალის ვარ და ერთ კარგ ქმარს მოვუძებნი
მას [მოვუძებნო]“.

სასაუბრო ენაში იშვიათად გვხვდება დამხმარე მოდალუ-
რი ზმნის ელიპსისიცი (ჩავარდნა). მაგ.: حاضر بشه (ბადად-ის გარეშე) „უნდა მოემზადოს/მოემზადოს“.

შესაძლოა, შეგვხვდეს სხვა უჩვეულო, არანორმატიული
ფორმებიც.

ორპრედიკატიული სპე შეიძლება კონტამინირებული იყოს
სხვა სპე-თან, მაგ.: როულ ზმნასთან, სახელდებასთან და სხვა
(იხ. სხვა სპე-ები). მაგ.: راه برود/مایل پیاده راه
میل نداشت پیاده راه

برود رفتن نبود/مایل نبود *მეღლ ნადაშთ ფიდადე რაჰ*

ბერავად/მნაელე ფიდადე რაჰ რაჰთან ნაბუდ/მნაელ ნაბუდ
ფიდადე რაჰ ბერავად „არ სურდა/სურვილი არ ჰქონდა/მსურვე-
ლი არ იყო ფეხით ევლო/ფეხით სიარულის“; می خواهد داود

بش نام بدهد/بدد მიხაჰად დავუდ ბემ ნამ ბედეჰად/ბედად „უნ-
და მას დაუდი დაარქვას სახელად“; كرج را هم می توان شهر

ქე-
ქერეჯრან ჰამ მითავან შაჰრე აედლან ნამიდ „ქე-
რეჯსაც შეიძლება სააგარაკო ქალაქი ეწოდოს“ და სხვ.

ორპრედიკატულ კონსტრუქციებში შეიძლება რამე **დამ-
ხმარე ელემენტიც** მონაწილეობდეს ზოგჯერ, მაგ., წინდებული,
თანდებული, ენკლიტიკები. აგრეთვე შეიძლება შეგვხვდეს
სხვადასხვა შედარებით **იშვიათი** ფორმები და სტრუქტურები,
როგორც **სრული ინფინიტივი** თანამედროვე ენაში; **მაგალითად**,
გვაქვს წინდ. ბე -ბე- ძირითადი ზმნის სრულ ინფინიტივთან;

მაგ.: شروع کردن به معاینه کردن 'ქარდ ბე მო'აენე ქარ-
حاضر شد به „დაიწყო გამოკვლევა/შეუდგა გამოკვლევას“;

ჰაემზადა ნასასვლელად“ და
მისთ.;

ორპრედიკატული კონსტრუქციების ნორმატიული შინა-
განი სპეციალური რიგია: **დამხმარე (მოდალური) ზმნა+ძირი-
თადი ზმნა**. სასაუბრო ენაში და მხატვრულ ლიტერატურაში შე-
საძლოა ინვერსია. **მაგ.:** رفت باید „ნასვლა ხამს“
(იხ. სიტყვათა რიგი; იხ. სპკ-რიგი აქვე).

ორ-მრავალპრედიკატულ სტრუქტურებში მონაწილე **მო-
დალურ ზმნათა ძირითადი ჩამონათვალი:** امر کردن. اجازه

دادن. اجازه داشتن. امکان داشتن. فراموش کردن. فرمان دادن.

كافي بودن. لازم بودن. ماييل بودن. مجبور بودن. ميل داشتن.
خواستن. خواهش كردن. فرمودن. مجاز بودن. ممكن بودن. ناچار
بودن/كردن/شدن. دچار كردن/شدن. ناگزير بودن/كردن. اميد
داشتن. اميدوار بودن. قرار گذاشتن. قصد داشتن. قول دادن. تصميم
داشتن. تصميم گرفتن. واجب بودن. حق بودن. فكر كردن
آغازيدن. سعی كردن. شروع كردن/ شدن. آغاز كردن/ شدن. وادار
كردن. *امر چارदान, ეჯახე დადან, ეჯახე*

*დაშთან, ემქან დაშთან, ჭარამუშ ქარდან, ჭარმან დადან, ქაჭი ბუდან, ლაზემ ბუდან, მადელ ბუდან, მაჯბურ ბუდან, მეღ დაშთან, ხასთან, ხაჰემ ქარდან, ჭარმუდან, მოჯახ ბუ-
დან, მომქენ ბუდან, ნაჩარ ბუდან/ქარდან/შოდან, დოჩარ ქარ-
დან/შოდან, ნაგოზირ ბუდან/ქარდან, ომიდ დაშთან, ომიდვარ
ბუდან, ყარარ გოზაშთან, ყასდ დაშთან, ყოულ დადან, თასმიმ
დაშთან, თასმიმ გერეჭთან, ვაჯებ ბუდან, ჰაყყ ბუდან, ჭექრ
ქარდან, შორუ' ქარდან/შოდან, აყახ ქარდან, აყახ შოდან,
აყახიდან, სა'ი(ა) ქარდან, ვადარ ქარდან/შოდან, ქუშემ ქარ-
დან; და სხვა მრავალი. (იხ. ეს და სხვა ზმნები თავისი მნიშვნე-
ლობებით ლექსიკონში: **სახელური ვერტიკალები, ბუდეებშივე
შესაბამისი სხვადასხვა დამხმარე ზმნებითურთ (ზოგან რამდე-
ნიმე სინონიმით) აქტივის, პასივისა და სტატივის შინაარსით).***

მოდალურ ზმნთა კორპუსი (ბლოკი) მოიცავს მრავალ სხვადასხვა შინაარსს, როგორცაა: სურვილები, დანყება, მოძრაობა, ქმედება, დაპირება, განზრახვა, ფიქრი, შეგრძნებები, გუნება-განწყობები, ბრძანება, იმპერატიული ქმედება, საჭიროება, აუცილებლობა, იძულება, მდგომარეობა (ანუ გრძნობა-გუნების, მენტალობის, მოძრაობის, იმპერატიულობის, იძულების, აუცილებლობის, საჭიროების ზმნები და სხვა) და მრ. სხვა.

ამ ჩამონათვალში გასათვალისწინებელია მარტივი და რთული ზმნების სინონიმიაც, როგორც: სურვილი, დანყება და სხვა. მაგ.: **مايل بودن/ميل داشتن/خواستن. آغاز کردن/شروع**

انجام دادن کردن/آغازیدن. انجامیدن ბუდან/მეღლ

დაშთან/ხასთან; აყაზ ქარდან/შორუ' ქარდან/აყაზიდან; ანჯაშ დადან / ანჯაშიდან „სურვილი; დანყება; შესრულება“ და სხვა.

როგორც ზემომოყვანილი მასალიდანაც ჩანს, **ოკ** და **მპკ** სტრუქტურებს წინადადებაში, რთული ზმნის მსგავსად, შეუძლიათ **ელასტიური ჩარჩოს** შექმნა, რომლის **ორ პოლუსს** შორის ჩაისმება **წინადადების სხვა წევრები** (ნაწილი ან ყველა). **ოკ** და **მპკ** რთული ზმნის ანალოგიურად წარმოადგენს **რთულ (კომპონენტებისგან შემდგარ) შემასმენელს**, რომლის **დამხმარე** და **ძირითადი ზმნები**, დიდწილად **იზაფეთის** გამოისობითაც, **პოლუსებად იწელება** და **შუაში ჩაირთავს გარეშე წევრებს** (იხ. რთული ზმნები; იხ. შემასმენელი; იხ. იზაფეთი). **მაგ.:** می

میست ناگارنده را به این نتیجه راهنمون می گشته **მიბანესთ ნეგარანდერა ბე ინ ნათიჯე რაჰნემუნ მიგაშთე** „მწერალი ამ შედეგისკენ უნდა დაეკვალიანებინა“; **من باید یک شوهر خوب**

მან ბადად იექ შოუჰარე ხუბ ბარანეშ ფეიდა **ქონამ** „მე უნდა ერთი კარგი ქმარი მოვუძებნო მას“; **من مایل**

مستان **რაჰმან მანეღლე რაჰ რაჰთან ნისტამ** „მე მსურველი ფეხით სიარულისა არ ვარ“; და მისთ. მრ.

მკითხველს შეუძლია ამ მიმართულებით ვარჯიშის სახით შეადგინოს ამგვარი **ოკ** და **მპკ ჩარჩოიანი წინადადები** სხვადასხვა წევრთა (დამატებები, მსაზღვრელები, გარემოებები, ა.შ.)

გამოყენებით (იხ. წინადადების წევრები).

ქართული ორპრედიკატული კონსტრუქციების მსგავსად, ძირითადი ზმნა აწმყოს (ანმყო-მომავლის, მყოფადის. მომავლის) კავშირებითი გამოიხატება. ქართულში ამას შეესაბამება მეორე სერიის მეორე კავშირებითის მწკრივი): უნდა ნავიდე; ხოლო სპარსული ინფინიტივის პრინციპი შედარებადია ქართული სანყისის (სახელზმნის) გამოყენებასთან: ხამს (საჭიროა) ნასვლა; სპარსული მოკვეცილი ინფინიტივი ქართულთან კონტრასტულია; სრული ინფინიტივი უფრო კლასიკურ სპარსულში გამოიყენებოდა, თანამედროვე სპარსულში ნორმატიულია მოკვეცილი ინფინიტივი, თუმცა გამორიცხული არ არის სრული ინფინიტივიც. კავშირებითის გამოყენების დინამიკაც თანამედროვე ენაში მთლიანობაში მზარდია, მაგრამ უპირო ორ(მრავალ)პრედიკატულობა, ცხადია, მოკვეცილ ინფინიტივს ეყრდნობა. პოლუსებს შორის ჩარჩოს განვლვის შესაძლებლობა არც ქართულშია უცხო: მაგ., უნდა სახლში ნავიდე, მინდა ხვალ ფილმი ვნახო და ა. შ.

8. უზმნო და უკოპულო ფრაზები, სახელური (ნომინალური) სტილის ფრაზები. მიმართება რიგთან და ინვერსიასთან

უზმნო, ნომინალური სტილი საკმაოდ დამახასიათებელია სპარსულისთვის და თითქმის თანაბრად შეგვხვდება კლასიკურ მწერლობაშიც და თანამედროვე ენაშიც, მათ შორის სასაუბრო ენაში. აქ პირველ რიგში იგულისხმება „ყოფნა“ **ზმნის ან ყოფნა-კოპულას გამოტოვების, ჩაშვების, ელიპსისის** შემთხვევები, რაც ხშირად მხატვრულ ტექსტშიც და სასაუბრო მეტყველებაშიც სტილისტურ დატვირთვასაც იძენს. ელიპსირებული შეიძლება იყოს სხვადასხვა ზმნები, მაგრამ ყოფნა და ყოფნა-კოპულა ამ მხრივ განსაკუთრებულ ადგილს იკავებს სიხშირითაც და მნიშვნელობითაც. გვხვდება ელიპსირებული სხვადასხვა დამხმარე ზმნები (მაგ., شدن گشتن گردیدن داشتن

შოდან, გაშთან, გარდიდან, დაშთან „გახდომა, ქონა-ყოლა“ და სხვა). ნომინალური სტილი შეეხება რთულ ზმნებსაც, როცა

ერთ დამხმარე ზმნასთან ორი და მრავალი სახელური წევრი გამოიყენება (ერთზმნურ-მრავალწევრიანი რთული ზმნები). ნომინალური შეიძლება იყოს აგრეთვე სხვა სპეციალური კონსტრუქციებიც, მაგ., სახელდების გარკვეული ვარიანტები, წარმოშობა-წარმომავლობის ფრაზები და სხვა (იხ. სახელდება, სპკ-წარმოშობა და სხვა აქვე). ყველაზე ხშირი კი „ყოფნა“ ზმნისა და ყოფნა=კოპულის ელიპსირებაა.

თავისთავად „ყოფნა“ ზმნა გამოიყენება ორი ძირითადი მნიშვნელობით: ა) არსებობის ეგზისტენციური ზმნა თავისი პირდაპირი სემანტიკით. მაგ.:

در گرجستان کوهستان ها هستند
დარ გორჯესთან ქუჭესთანჰანჰანჰანსთან და „საქართველოში მთიანეთები არსებობს//არის (არსებობენ//არიან)“; منزل بچه ها

مندان مازندران بامازندران هستند „სახლში ბავშვები არიან“; ბ)

გრამატიკალიზებული ყოფნა-კოპულა დამხმარე ზმნის სახით.

მაგ. من استاد هستم //م.მ. „მე პროფესორი ვარ“;

مسجد قشنگ است //قشنگه „მეჩეთი ლამაზია“.

(იხ. ყოფნა ზმნა და კოპულა მორფოლოგიაში).

ელიპსირება სწორედ მეორე, კოპულატურ მნიშვნელობას უფრო შეეხება, იქნება ეს ყოფნა-კოპულის სრული თუ მოკლე ფორმა-ვარიანტები.

ელიპსირებული კოპულა მჭიდროდ უკავშირდება აგრეთვე ფიქსირებული (წორმირებული) რიგის ინვერსიას ან ფსევდო-ინვერსიას ანუ პოსტპრედიკაციას გამოტოვებული კოპულის მერე. არსებითად, ფსევდოინვერსია ხშირად ემთხვევა ნომინალურ სტილს.

მაგალითად: زیر شکمش سپید است و چشم

هایش سیاه ზირე შექამამ სეფიდ ასთ ვა ჩაშმჰანდემ სიდჰჰ „მი-

არ არის წარმოდგენილი ანუ გამოტოვებულია. ამ ტიპის ნომინალური ფსევდონინვერსიული პრედიკატული ფრაზები ნომინალური სტილის კონსტრუქციების ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული, კარგად წარმოჩენილი მორფოსინტაქსური ტიპია.

სახელურ-პრედიკატული ფრაზა შეიძლება სრულიად უზმნო და ნომინალური იყოს. მაგალითად: **هوای آن سرد و آب**

ها (ی) ჰავაჲ ან სარდ ვა აბჰა(ჲ) ხოშ „მის ჰავა ცივი და წყლები სასიამოვნო“; **آهو دمش کوتاه** აჰუ დომაშ ქუთაჰ

„შვლის კუდი მოკლე“;

ნომინალურ ფრაზაში მონაწილეობს **ფსიქოლოგიური**

სუბიექტიც, მაგ.: **آهو دمش کوتاه** აჰუ დომაშ ქუთაჰ „შველი,

კუდი მოკლე“. აქ „შველი“ **آهو** აჰუ ფსიქოლოგიური სუბიექტია,

სუბიექტი კი **م دم** დომ „კუდი“ (იხ. აქვე ფსიქოლოგიური სუბიექტი).

მაგალითები: **ارتفاع آن سه هزار متر** ერთეჰაჲ ან სე

طول راه سه ჰაზარ მეთრ „მისი სიმაღლე სამი ათასი მეტრი; **طول راه سه**

توله ران سه كيلومتر თულე რანჰ სე ქილუმეთრ „გზის მანძილი სამი კილო-

მეტრი“; **به حقیقت پیوسته** ბეჰჰაყიყათ ფეივასთე „სინამდვილეს-

თან დაკავშირებული“, **دوازده تومان تومان هزینه بلاوصول** დავაჰდაჰ

თუმანე ჰაზინე ბელავოსულ „თორმეტი თუმანი

ხარჯი ზარალად“, **من به شما نصیحت** მან ბე შომან ნასიჰათ „მე

თქვენ რჩევას [გაძლევთ]“; *خدا همراhton* დასთე ხოდჷ
 ჰამრჷკეთუნ „ღვთის ხელი თქვენი შემწე [იყოს]“; *اينجا*
اطلاعات تلفن ინჯჷ ეთელჷათე თელეფონ „აქ სატელეფონო
 ბიურო [არის]//სატელეფონო ბიურო [გისმენთ]“; *اينجا تهران*
 ინჯჷ თეჰრან „აქ თეირანი[ა]//თეირანი [გისმენთ; ანდა: ლაპა-
 რაკობს თეირანი]“, *ات آبادان خانه* ათ აბადან! „შენი სახ-
 ლი აშენებული (//აგაშენა ღმერთმა!)“; *گوش شيطان* კრა!
شيطان გუშე შეთან ქორ! „ეშმაკის ყური ყრუ [იყოს] (//დაყრუვდეს)“; *لعنت*
بر مردمازار! ლა'ნათ ბარ მარდომაზარ „წყევლა ხალხის მჩაგ-
 ვრელთ!“; *فروش خراب!* „გაყიდვა გაფუჭებული
 (გაყიდვა ჩაშლილია)“; *این تمام!* „ეს სრული (ეს დას-
 რულდა!)“; *همش خوشمزده!* „ყველაფერი გემრი-
 ელი[ა]“; *شما فقط مترجم* შომაჷ ჭყყათ მოთარჯემ „თქვენ მხო-
 ლოდ თარჯიმანი [ხართ]“; *كو صابون؟* „სად[აა] საპო-
 ნი?“; *من مترجم كو؟* „ჩემი ჩანთა სადა[ა]?“; *من مترجم*
من نهارخور „მე თარჯიმანი [ვარ/ვიქნები]“; *شما مناسب فروش نامناسب*
 ნაჰარხორ „მე სადილნაჭამი [ვარ]“;

შომან მონასებ, ჭორუმ ნამონასებ „თქვენ შესაფერისი [ხართ],
ვაჭრობა/გაყიდვა შეუფერებელი[ა]“; *شما فروشنده* შომან ჭორუმ-
შანდე „თქვენ გამყიდველი [ხართ/იქნებით]“; *آهو دمش کوتاه*
آخو დომან ქუთან „შველი, კუდი მოკლე“; *و هوای آن سرد*
و هوای آبهای „მის ჰავა ცივი და
წყლები სასიამოვნო“; *سبز و پر از میوه* „ერთი ხეა მწვანე და ხილით სავსე“; *قلعه*
قلعه „ერთი აზ მივე“; *و استوار است و سخت محکم*
موتکام „ციხეა მტკიცე და ძალიან მედგარი“; *زیر شکمش*
سياه „მისი მუცლის ქვედა მხარე თეთრია, ხო-
ლო/და მისი თვალები შავი“; *دوانی پیشکشش*
ფიშქეშამ „გაქცეული ცხენი ფეშქაში[იყოს]მას; და მისთ. სხვა
მრ.

ნომინალური სტილი გვხვდება აგრეთვე ბევრ სხვადასხვა
ზოგად და სპეციალურ კონსტრუქციებში, როგორიცაა: ასაკის,
ფლობა-კუთვნილების, სახელდების, წარმოშობა-მიკუთვნების
სპკ; რელატიური ფრაზა თავისი სპეციფიკაციებით და სხვა.
განსაკუთრებით გამოკვეთილია უკოპულო უზმნო კუთვნილე-
ბა-საკუთრების სპკ-ნომინალი. მაგ.: *کت و شلوارتون مال*

خودتون. به من چه؟ خانه ات آبادان. دست خدا همراhton. این

მაზია“, *او دانشجو است* უ დაწეშჯუ ასთ „იგი სტუდენტი“ და მისთ.

სახელური, რთული (შედგენილი) კოპულატური პრედიკატი შეიძლება იყოს **მრავალგვარი**: წმინდა სახელური, განსაზღვრებითი, გარემოებითი, უბრალო დამატებითი და სხვა. ამაში მონაწილეობენ მეტყველების სხვადასხვა ნაწილები და სახელთაგან სხვადასხვა სახელები (არსებითი სახელი, ზედსართავი სახელი, რიცხვითი სახელი, ნაცვალსახელი). სტრუქტურულად ასეთ პრედიკატებში წინდებულური ფორმებიც მონაწილეობენ, და მაშინ კოპულა წინდებულიან სახელს უკავშირდება. რთული პრედიკატი იტევს აგრეთვე იზაფეთურ სინტაგმებს და იზაფეთურ ჯაჭვებს. კოპულატურია აგრეთვე სხვადასხვა ზოგადი თუ სპეციფიკური ფრაზები, მაგ., რელატიური (ზოგადი წესის) და წარმოშობა-მიკუთვნების სპეციალური კონსტრუქციები (იხ. აქვე ყველა სპკ; იხ. ყოფნა ზმნა და კოპულა მორფოლოგიაში; იხ. უმარტივესი ფრაზები და სინტაქსური შენაერთები; იხ. შემასმენელი წინადადების ნევრებში)..

მაგალითები: *من دانشمند هستم* // *ამ* მან დაწეშმანდ ჰას-

თამ//*ამ* „მე მეცნიერი ვარ“ (წმინდა სახელური, არს.სახ.); *او*

خوبیه „ის კარგი გოგოა“ (ზედსართ-

თავი, განსაზღვრებითი); *است* // *روی میزه*

რუდე მიზ ასთ//*რუდე მიზე* „წიგნი მაგიდაზეა“ (გარემოებითი);

اینه. همینه, *ჰამინე* „ესაა, სწორედ ესაა“ (ნაცვალსახელური);

است // *کدومه؟* „რომელია“ (ნაც-

ვალსახელური); *است* // *کجاست* „სადაა?“ (გარემო-

ებითი), *كجایی؟* *ყოჯანი* „სადაური ხარ/საიდან ხარ?“ (გარემო-
 ება ან განსაზღვრება); *منه پیش من است* // *پیش من است* *ფიშე მან*
ასთ/მანე „ჩემთანაა“ (წინდებულური); *است* *با مادرم* *ბა მადარ-*
რაშ ასთ „დედამისთან (ერთად) არის“ (წინდებულური); *آن* *بغل*
آنه *برابر آن* *جلو آن است* // *آنه* *بایله آن*, *ბარაბარე ან*, *ჯელო-*
ვე ან ასთ//ანე „იმის გვერდით, იმის პირდაპირ, იმის წინ არის“
 (წინდებულური, გარემოებითი); *نزدیکه* *دوره* *دوره* *ნაზდიქე*
 „შორსაა, ახლოსაა“ (ზმნისართელი/გარემოებითი); *از* *اطاق* *پر از*
بود *مردم* *ოთაყ ფორ აზ მარდომ ბუდ* „ოთახი ხალხით იყო სავ-
 სე“; *درخت پوشیده از برف می باشد*, *დერახთ ფუშიდე აზ ბარფ*
მიბაშად „ხე თოვლით იქნება დაფარული“ (წინდებულური შენა-
 ერთი); *امسال بوده* *پارسال* *فارسال* *ემსალ* *ბუდე* „მარშან,
 ნელს იყო“ (ზმნისართი/გარემოება); *پنجه* *فانجه* „ხუთია“,
ده *معیبستومه* „მეოცეა“ (რიცხვითი სახ., განსაზღვრება); *ده*
در *داژ* *دار* *სადე* „ათი პროცენტია“ (პროცენტული
 რიცხვ., განსაზღვრ.); *تهران* *شهر* *معاصر* *بزرگ است* // *بزرگه*
თეჰრან *შაჰრე* *მო'ასერე* *ბოზორგ* *ასთ/ე* „თეირანი დიდი თა-
 ნამედროვე ქალაქია“, *این* *عمارت* *سپید* *قشنگ* *دانشگاه* *است* // *است*

ინ 'ემართე სეფიდე ყაშანგე დანეშგაჰე//ასთ „ეს უნივერსიტეტის თეთრი ლამაზი შენობაა“ (იზაფეთური ჯაჭვები, მსაზღვრელი, განსაზღვრება) და მისთ. მრ.

ყველა ჩამოთვლილი სტრუქტურა **კოპულატურია** (იხ. შემასმენელი).

დამხმარე „ყოფნა“ ზმნა-კოპულა სახელურ პრედიკატში თავის ერთ-ერთ ნამყვან ფუნქციას წარმოგვიდგენს. ასეთი პრედიკატი-შემასმენელი შეიცავს ზმნურ და სახელურ კომპონენტებს, რომელთა ნორმატიული რიგია **სახელური ნაწილი+ყოფნა-კოპულა, მაგ.:** ما دانشجو دانهشجو ام „სტუდენტი ვარ“.

სახელური ნაწილი შეიძლება **ერთზე მეტი** იყოს ერთ კოპულასთან: ორი ან მეტი, უსასრულოდ მრავალი. ასეთ შემთხვევაში სიტყვათა რიგი შეიძლება **ინვერსიული** გახდეს: ორიდან ერთმა ან მეტმა სახელურმა ნაწილმა შეიძლება კოპულის მიმართ **პოსტპრედიკატული პოზიცია** დაიკავოს. **მაგ.:** او دانشمند است و استاد (هم)

„ის მეცნიერი და პროფესორი(ც)“; **تو هم بازیگری هم گارگردان هم** „შენ მსახიობიც ხარ, რეჟისორიც, მწერალიც“.

ამდენად, ადგილი ექნება **ინვერსიას** და **ინვერსიის ვარიანტებს** (იხ. რიგი).

კოპულა შეიძლება იყოს **გამოტოვებული, ელიპსირებული**. განსაკუთრებით ხშირია მესამე პირის მხ. რ.-ის ფორმის ჩაშვება, იქნება ეს სრული თუ მოკლე ფორმა. **მაგ.:** فروش خراب

فروش خرابه//فروش خراب **ჭორუშ ხარაბ ასთ//ჭორუშ ხარაბე** > **ჭორუშ ხარაბ** „გაყიდვა ჩავარდნილი(ა)/ჩავარდა“. უფრო ხშირია ანმეოს ფორმების ელიპსირება, თუმცა ელიპსისი

შეეხება ზოგადად ნებისმიერ დრო-კილოს. მაგ.: هزار ريال
بلأوصول ჰაზარ რიჰალ ბელაგოსულ [ბუდ/ბუდე] „ათასი რია-
ლი ტყუილად დახარჯული[იყო]“; شما کارگردان می باشید
ქარგარდან[მიბაშიდ] „თქვენ რეჟისორი [იქნებით]“.

ელიპსირებული კოპულა წარმოშობს ნომინალურ სტილს და განაპირობებს ნომინალური, სახელური, უზმნო სპეციალური კონსტრუქციების ჩამოყალიბებას (იხ. ზევით აქვე ნომინალური სპკ).

კოპულის გამოყენებაც და ელიპსირებაც უკავშირდება სიტყვათა რიგსაც წინადადებაში. კოპულის შემდეგ არც თუ იშვიათად ლაგდება **ინვერსიული წევრები**, რომელიც **პოსტპრედიკატულ პოზიციას** იკავებს. განსაკუთრებით ხშირია ეს სახელური შედგენილი პრედიკატის შემთხვევაში. მაგ.: باغش قشنگه و

پر از میوه „მისი ბალი ლამაზია ფორ აზ მივე“
და ხილით სავსე“; پر از میوه بود و باغش قشنگ
ბუდ ვა ფორ აზ მივე „მისი ბალი ლამაზი იყო და ხილით სავსე“.

ყოფნა-კოპულა است ასთ აღარ მეორდება მეორე წევრთან და ჩაშვებულია. შედეგად ვიღებთ ერთის მხრივ სახელურ, ნომინალურ, უზმნო ფრაზას, მეორეს მხრივ მეორე ეს უზმნო, ნომინალური სახელურ-პრედიკატული წევრი აღმოჩნდება ყოფნა-კოპულის მიმართ პოსტპრედიკატულ პოზიციას და შესაბამისად, ნორმატიული რიგის მიმართ მივიღებთ ინვერსიას, უფრო ზუსტად კი **ფსევდოინვერსიას**, რადგან თუ გამოტოვებულ, ელიპსირებულ კოპულას აღვადგენთ, ინვერსია ანუ პოსტპრედიკაცია მოიხსნება. მაგ.: زیر شکمش سپید است و چشم

هياش // سياه است // سياهه ზირე შექამამ სეფიდ ასთ ვა

ჩაშმშქაქემ სიდაჰ ასთ//სიდაჰჰე „მისი მუცლის ზირი თეთრია და მისი თვალები შავია“.

შეიძლება იყოს ერთი, ორი და მეტი შედგენილი სახელური პრედიკატის სახელური ნაწილები; ამგვარ შემთხვევებში გამოდის, რომ **ერთ ყოფნა-კოპულასთან ორი ან მეტი სახელური კომპონენტი** გვიზის და ერთის გარდა, ყველა **დანარჩენი სახელური ნაწილი უზმნოა და კოპულის მიმართ პოსტპრედიკატულია** ანუ **ფსევდოინვერსიულია** თუ **ინვერსიული**. კოპულა ამგვარ ფრაზებში **შინაარსობრივად** ეკუთვნის **ყველა არსებულ სახელურ კომპონენტს**, რომელთანაც ის ფორმალურად **არ არის წარმოდგენილი** ანუ გამოტოვებულია (იხ. სპკ ნომინალური სტილი აქვე).

ნომინალური სპკ-ს გარდა, **ყოფნა-კოპულა** მონაწილეობს ბევრ სხვადასხვა **სპეცალურ კონსტრუქციაში**, როგორიცაა: პოსესიური, კუთვნილებისა და ფლობის, ქონა-ყოლის ირიბი მორფოსინტქსური სტრუქტურები (იხ. აქვე კუთვნილების, ფლობის, ქონა-ყოლის სპკ; იხ. აგრ. ქვემდებარის რთული ფორმები); წარმოშობის გამომხატველი სპკ, წარმოშობა-მიკუთვნების ფრაზების სპეციფიკაციები (იხ. წარმოშობის სპკ აქვე; იხ. წინდებულების ფუნქციები მორფოლოგიაში და სინტაქსში); გრძნობა-გუნების აფექტური კონსტრუქციები (იხ. გრძნობა-გუნების სპკ აქვე; იხ. აგრ. ქვემდებარის რთული ფორმები); ასაკის მქონებლობის ირიბი კონსტრუქციები (იხ. ასაკის გამოხატვის სპკ აქვე; იხ. აგრ. ქვემდებარის რთული ფორმები); სახელდების კონსტრუქციები, სახელის მქონებლობა და სახელის მატარებელი (იხ. სახელდების სპკ აქვე).

კოპულა აგრეთვე მონაწილეობს სხვადასხვა **ზოგად სტრუქტურებში**, მაგ., რელატიურ ფრაზებში, სადაც ის შეიძლება ელიპსირებულიც იყოს (იხ.).

ირიბ სტრუქტურებში (სპკ-ებში) კოპულა სხვადასხვა მნიშვნელობის **ირიბ ქვემდებარეს** (კლიტიკა, თანდებული, წინდებული) მიემართება და მასთან **ერთობლივად** გამოხატავს **ფლობა-კუთვნილებას, ასაკის მქონებლობას, გრძნობა-გუნებას**

და ა. შ. მაგ.: *سأله* სი ს^ალემე „ოცდაათი წლისა ვარ“,

سأله სარდამე „მცევა“ და მისთ. (იხ. ქვემდებარის რთული

ფორმები და სპეციალური კონსტრუქციები);

ყველა აღნიშნულ შემთხვევაში ლაპარაკია თანაბრად ზმნის როგორც **სრულ**. ისე **შემოკლებულ ფორმებზე** (იხ. ყოფნა ზმნა და ყოფნა-კოპულა მორფოლოგიაშ, იხ. თეირანის დიალექტი და სასაუბრო ენა).

როგორც **ზოგად სინტაქსურ**, ისე **სპეციალურ მორფო-სინტაქსურ** კონსტრუქციებში (სპკ) ყოფნა ზმნა და **ყოფნა-კოპულა** უკავშირდება სიტყვათა ზოგადი რიგის ან საკუთრივ **სპკ-რიგის** საკითხებს, რიგის **ინვერსიას** ან **ფსევდოინვერსიას** (იხ. სიტყვათა რიგი; იხ. უზმნო სპკ).

სპარსულისგან განსხვავებით, უზმნო და უკოპულო სტილი არ არის დამახასიათებელი ქართულისთვის. კოპულის ჩაშვება ნორმით ქართულში არ ხდება, ეს მხოლოდ შემოქმედებით-მხატვრულ კონტექსტში შეიძლება აღმოცენდეს იშვიათობის სახით. ქართული ფრაზა ზმნურია.

10. სახელდების კონსტრუქციათა სხვადასხვა ტიპები. ელემენტების მონაწილეობა

სახელდების ჯგუფი შინაარსობრივი (სემანტიკური) ნიშნით გამოიყოფა და აერთიანებს მრავალგვარ **ლექსიკურ-გრამატიკულ** ვარიანტებს. მათ შორისაა **ირიბი, ირიბობიექტური კონსტრუქციები**. სახელდების კონსტრუქციათა საერთო ნიშანია: სახელის გამოხატვა, **სახელის მატარებელი** პირისა თუ საგნის აღნიშვნა, დასახელება, სახელის დარქმევა, ზედწოდება, მეორე სახელი და ყველა სხვა ინფორმაცია, რაც უკავშირდება საკუთარ სახელსა და სახელდებას. ეს კონსტრუქციები **სახელურიცაა და ზმნურიც**, შეიძლება იყოს **უზმნო ნომინალური სტილისაც** (იხ. უზმნო ნომინალური სპკ აქვე). ამ სტრუქტურებში მონაწილეობს ჯამში მრავალგვარი სხვადასხვა მორფო-სინტაქსური ელემენტი, როგორც წინდებულები, თანდებულები,

იზაფეთი, ენკლიტიკა და სხვა. ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ელემენტია თავად ლექსემა „სახელი“ (نام ნამ ან اسم ესმ), მხოლოდ ბით თუ მრავლობით რიცხვში. ესაა **სახელდების** ძირითად კონსტრუქციითაა წამყვანი **ბირთვული ლექსემა** ანუ **ლექსიკური ბირთვი**, რომელიც თავის მხრივ სხვადასხვა ფორმალურ-გრამატიკულ სტრუქტურებში ერთვება. თანამედროვე სპარსულის (მთლიანად სამწერლობო ახალსპარსულის გათვალისწინებით) **ძირითადი სახელდებითი ანუ დასახელებითი ლექსიკურ-მორფოსინტაქსური ვარიანტები შემდეგია:**

ა). ზმნა گفتن *გოჭთან* „ლაპარაკი, თქმა“, რომელიც საკუთარი სახელის მატარებელის გამომხატველ ნევრს მართავს წინდებულთ **به** ბე; სახელის მატარებელი სინტაქსურად **ირიზობიექტს** შეესაბამება: ესაა ტიპი „მას ეძახიან, მას ჰქვია“.

მაგალითად: به ბე-: *روى که بدینسان در*

به *دایره های که بدینسان در* *روى که بدینسان در* *استوا تصور می کنیم مدار گویند*
ქე *ბედინსან* *დარ რუჲე ზამინ* *ბე მოვზათე* *ოსთოვან* *თასავ-*
ვორ მიქონიმ *მადარ გუჲანდ* „იმ წრეებს, ამგვარად რომ დედამინის ზედაპირზე ეკვატორის გასწვრივ წარმოგვიდგენია, პარალელეებს ეძახიან“;
به *این خانه ابریشم پیله می گویند* *ბე ინ*
ხანეჲე აბრიშამ *ფილე მიგუჲანდ* „ამ აბრეშუმის სახლს პარკს (დედოფალას) უწოდებენ“;
به *این چی می گید؟* *ბე ინ ჩი მი-*
გიდ? „ამას რას ეძახით?“; *می گیم* *به* *این مجاز و کنایه می گیم*
მაჯაზ *ვა ქენაჲე მიგიმ* „ამას მეტაფორას და ალეგორიას (ზმას) ვეძახით“; *به* *آن چی می گند؟* *ბე ან ჩი მიგანდ?* „იმას

რას ეძახიან?“; **آن عروض می گند** 'არუზ მიგანდ „იმას არუზს (ლექსთწყობას) ეძახიან“; და სხვა მრ. მისთ.

სახელის მატარებელი კლასიკურ სპარსულში მეტად **را-რ-** თანდებულით იყო გაფორმებული აღნიშნულ ზმნასთან, ხოლო თანამედროვე სპარსულში მეტად ფორმდება **ه-ბე-** წინდებულით, მეტადრე სასაუბრო ენაში. მაგრამ თანამედროვე სპარსულშიც, უმეტესად ლიტერატურულ, მხატვრულ ტექსტებში და საერთოდ **نوشتاری** ნევეშთარი-ში, ასევე იხმარება **را-რ-** თანდებულიც (იხ. პუნქტი ბ) აქვე ქვემოთ)).

ბ) ზმნა **گفتن** გოფთან „ლაპარაკი, თქმა“, რომელიც საკუთარი სახელის მატარებლის გამომხატველ წევრს მართავს არა წინდებულით **ه-ბე**, არამედ თანდებულით **را-რ-**; სახელის მატარებელი სინტაქსურად ამ შემთხვევაშიც **ირიბ ობიექტს** შეესაბამება, რადგან ესაა ტიპი „მას ეძახიან, მას ჰქვია“. ეს ის **სპეციფიკური** შემთხვევებია, როდესაც **را-რ- თანდებული თანამედროვე სპარსულშიც ირიბ ობიექტს აფორმებს**, კლასიკური სპარსულის ნორმის მსგავსად (იხ. **را-რ-** თანდებულის სპეციფიკაციები აქვე ქვემოთ; იხ. აგრ. წინადადების წევრები და მართვა).

მაგალითად: مرا-را-: می گویند آن خانه را پيله می گویند
ფილე მიგუდანდ „იმ სახლს პარკს (ჭუბრს) ეძახიან“; **این عمل**
را فرسایش می گویند ინ 'ამალრ- ჭარსადეშ მიგუდანდ „ამ

მოვლენას მენყერს (ჩამოშლას, ეროზიას) ეძახიან“; بچہ اسب را
گویند *ბაჩჩედე ასბრან ქორრე მიგუანდ* „ცხენის შვილს
კვიცს უწოდებენ“; حرکت انتقالی زمین به دور آفتاب در مدت
365 ساعت و 48 دقیقه و 50 ثانیه طول می کشد که آن را یک
گردان اسب می گویند *ჰარაქათე ენთეყალიდე ზამინ*
ბედოურე აჭთაბ დარ მოდდათე 365 რუზ ვა/ო 5 საათ ვა/ო 48
დაყიყე ვა/ო 50 სანიდე თულ მიქეშად, ქე ანრან აექ სალე შამსი
მიგუანდ „დედამინის ბრუნვა მზის გარშემო 365 დღის, 5 საა-
თის, 48 წუთისა და 50 წამის განმავლობაში გრძელდება, რასაც
მზის ერთ წელიწადს უწოდებენ“; گردان اسب موهای بلند دارد

گویند *გარდანე ასბ მუჭანდე ბოლანდ დარად*
ქე ანრან ალ მიგუანდ „ცხენის კისერს გრძელი თმები აქვს,
რომელსაც ფაფარს უწოდებენ“; زمین در هر بیست و سه

ساعت و پنجاه و شش دقیقه که ما آن را شبانه روز می گوئیم یک
گردان اسب می گویند *ჰარაქათე ენთეყალიდე ზამინ*
ბედოურე აჭთაბ დარ მოდდათე 365 რუზ ვა/ო 5 საათ ვა/ო 48
დაყიყე ვა/ო 50 სანიდე თულ მიქეშად, ქე ანრან აექ სალე შამსი
მიგუანდ „დედამინის ბრუნვა მზის გარშემო 365 დღის, 5 საა-
თის, 48 წუთისა და 50 წამის განმავლობაში გრძელდება, რასაც
მზის ერთ წელიწადს უწოდებენ“; زمین در هر بیست و سه

ساعت و پنجاه و شش دقیقه که ما آن را شبانه روز می گوئیم یک
گردان اسب می گویند *ჰარაქათე ენთეყალიდე ზამინ*
ბედოურე აჭთაბ დარ მოდდათე 365 რუზ ვა/ო 5 საათ ვა/ო 48
დაყიყე ვა/ო 50 სანიდე თულ მიქეშად, ქე ანრან აექ სალე შამსი
მიგუანდ „დედამინის ბრუნვა მზის გარშემო 365 დღის, 5 საა-
თის, 48 წუთისა და 50 წამის განმავლობაში გრძელდება, რასაც
მზის ერთ წელიწადს უწოდებენ“; زمین در هر بیست و سه

ლის სპეციფიკაციები აქვე).

გ) იზაფეთში *نام نادم* და *اسم* *ესმ* სახელის მატარებელი და ბირთვული ლექსემა „სახელი“ ერთად ქმნიან **მსაზღვრელ-საზღვრულს, ატრიბუტულ სინტაგმას სახელის კუთვნილების მნიშვნელობით. მაგ.:** *اسم شما چیست/چیه؟ اسم من مايا است.* *اسم خانم آن راننده جمشید بود.* *اسم این خانم زیبا است.* *اسم خانم دیگر نسرينه.* *نام آن نمایش عروس قاسم بوده.* *نام این مجله قلم است* *ესმე შომან ჩისტ/ჩიფე? ესმე მან მანად ასთ; ესმე ან რანან-დე ჯამშიდ ბუდე; ესმე ინ ხანუმ ზიბან ასთ, ესმე ხანუმე დიგარ ნასრინე; ნამე ან ნემადემ 'არუსე ყასემ ბუდე; ნამე ინ მაჯალე ყალამ ასთ „თქვენი სახელი რაა? ჩემი სახელი მაიაა; იმ მძღოლის სახელი ჯემშიდი იყო; ამ ქალბატონის სახელი ზიბაა, მეორე ქალბატონის სახელი ნასრინია; იმ სპექტაკლის სახელი „ყასემის საცოლე“ იყო; ამ ჟურნალის სახელი „კალამია“.*

نام نادم ლექსემა მეტად გვხვდება კლასიკურ სპარსულში და თანამედროვე ენაში მეტად ვრცელდება ბირთვული ლექსემა *اسم* *ესმ*, მაგრამ დღევანდელ სპარსულშიც ცოცხლდება *نام نادم* ბირთვის გამოყენება, თუმცა სასაუბრო ენაში კვლავ *اسم* *ესმ* ბირთვი რჩება უფრო გამოყენებად ბირთვად.

დ) **ენკლიტიკით** *نام نادم* და *اسم* *ესმ*. საზოგადოდ, *اسم* *ესმ* ჭარბობს სასაუბრო ენაში, მაგრამ *نام نادم* ლექსემაც, რომელიც კლასიკურ მწერლობაში ჭარბობდა, ბოლო ხანებში კვლავ ბრუნდება ხმარების სიხშირით ლიტერატურულ ენაში და

نوشتاری ნევეშთარი-ში. ენკლიტიკური ფორმებიც გამოხატა-
ვენ „სახელის კუთვნილების“ მნიშვნელობას და სასაუბრო ენაში
ენკლიტიკური ფორმები უფრო ხშირია, ვიდრე დამოუკიდებელი
ნაცვალსახელების შემცველი იზაფეთური სინტაგმები (იხ. პუნ-
ქტი გ) აქვე).

მაგალითები: زنبور عسل از روی گل و گیاه چربی

გოლ ო გიდაჰ ჩარბი ზარდრანგი მიგირად ქე ესმამ მუმ ასთ
„ფუტკარი ყვავილისა და ბალახის ზედაპირიდან ყვითელ ცხიმს
იღებს, რომელსაც ცვილი ჰქვია/რომლის სახელიცაა ცვილი“; ما

آن شیرینی خوشمزه خوشبو را که اسمش عسل است از خانه

მან პნ შირინიღე მიგირიმ ვა აზ ხორდანემ ლეზ ზათ მიბარიმ „ჩვენ ის გემრიელი

სურნელოვანი ტკბილეულობა, რომელსაც ჰქვია/რომლის სახე-
ლიცაა თაფლი, ფუტკრის სახლიდან ვიღებთ და მისი ჭამით

ვტკებთ“; „اسمش چیه؟ اسمتون چیه؟ اسمتون چیه؟“; „ესმამ

ჩიღე? „თქვენ რა გქვიათ? მას რა ჰქვია? (თქვენი, მისი სახელი
რაა?/რა სახელი აქვს?)“; და მისთ.მრ.

ეს მორფოსინტაქსური ტიპი ასევე გავრცელებულია
კლასიკურ სპარსულშიც, მაგრამ ბირთვი نام ნამ კლასიკურ

სპარსულში წამყვანია, ხოლო ბირთვი اسم ესმ მეტადაა ნორმი-

რებული თანამედროვე სპარსულში, განსაკუთრებით სასაუბრო
ენაში.

მ ნაშ ბირთვი კლასიკურ სპარსულში, გარდა ენკლიტიკური კუთვნილებითი თუ ირიბქონებრივი კონსტრუქციებისა, შეგვხვდება **ა-რ-ა** თანდებულიან **ირიბქონებრივ კონსტრუქცი-ებშიც**, როცა ირიბი მქონებელი სუბიექტი (ქვემდებარე) **ა-რ-ა** თანდებულთ ფორმდება და კოპულასთან ერთად **ქონებრიობას გამოხატავს**. ასეთი ფრაზები გვხვდება **კოპულითაც** და ფორმალურად **უკოპულოდაც** (უზმნო, ნომინალური სტილით).

ესაა **ტიპები**: { **است.ا.بود** } **اورا نام بود/اورا نام** *ურა ნაშ ბუდ/ურა ნაშ [ბუდ, ასთ]* „მას სახელი ჰქონდა/მას სახელი [ჰქონდა, აქვს] (იხ. ნომინალური სპკ, ფლობა-კუთვნილების სპკ, კოპულატური სპკ და **ა-რ-ა**- თანდებულის სპეციფიკაციები აქვე; იხ. ქვემდებარის რთული ფორმები წინადადების წევრებში; იხ. **ა-რ-ა** თანდებულის ფუნქციები მორფოლოგიაში და აქვეც).

ე) **მ ნაშ** და, შესაძლოა, **اسم** *ესმ* **ლექსემები დანართების, აპოზიციების** სახით. განსაკუთრებით ხშირია კლასიკურ სპარსულში, შეიძლება შეგვხვდეს თანამედროვე ენაშიც, მაგრამ **სასაუბრო ენაში ნაკლებად**. ესაა **ტიპი**: **نام بود شاپور پسر** *ფესარი ბუდ შაფურ ნაშ* „ყმაწვილი იყო ერთი, შაფური სახელად“; **نام است گلریم زنی** *ზანი ასთ/ზანისთ გოლმარამ ნაშ* „ერთი ქალია, სახელად გოლმარიამი“; ეს აპოზიცია ძირითადად წარმოდგენილია **ლექსემით ნაშ**, მაგრამ გამორიცხული არ არის შეგვხვდეს აგრეთვე **اسم** *ესმ*. აპოზიცია თავისთავად გულისხმობს ნომინალურ, უზმნო სახელურ სტილს ანუ **აპოზიციური ბირთვი თავად უზმნოა, სახელური**. ამდენად, ჯამში თავად აპოზიციური დანართი მიეკუთვნება **ნომინალურ სპეციალურ კონ-**

სტრუქციებს, მაგრამ **აპოზიციური დანართის შემცველი ფრაზა** მთლიანობაში შეიძლება **ზმნურიც** იყოს და **უზმნოც**. ზმნური ფრაზები მოცემულია ამ პუნქტში ზემოთ მოყვანილ ნიმუშებში, ხოლო უზმნო ფრაზების ნიმუშები წარმოდგენილია ცალკე, ნომინალური სტილის საერთო ბლოკში ქვემოთ (იხ. უზმნო, ნომინალური სინტაგმები, პუნქტები ვ) და ზ)) (იხ. სპკ ნომინალური სტილი აქვე).

ვ) **ნომინალური სტილის სახელდება:** უზმნო, ნომინალური სტილის იზაფეთური ან ენკლიტიკური სინტაგმები თუ აპოზიციური დანართები. **ნომინალური სტილის სახელდება-1: ნომინალური აპოზიცია.**

ნომინალური აპოზიცია უფრო კლასიკურ სპარსულში შეგვხვდება, თუმცა არ იქნება გამორიცხული თანამედროვე ლიტერატურულ ენაშიც. ესაა ტიპი: **نامِ مردی شاپور ماردی**

შაფურ ნამ „ერთი კაცი, სახელად შაპური“; **شهری دهلی نام**

შაჰრი დეჰლი ნამ „ერთი ქალაქი, სახელად დელი“; (იხ. სპკ ნომინალური სტილი აქვე).

ზ) **ნომინალური სტილის სახელდება-2: უზმნო, ნომინალური სტილის იზაფეთური თუ ენკლიტიკური მორფოსინტაქსემები. მაგალითები:** **نامِ آن چکچک** **ნამე ან ჩაქჩაქ** „მის სახე-

ლი ჩაქჩაქ“; **نامِ او بهرام** **ნამე უ ბაჰრამ** „მისი სახელი ბაჰრამი“;

اسمش شیرین **დოხთარი ესმამ შირინ** „ერთი ქალიშვილი,

მისი სახელი შირინი“; **استادی اسمشون بهزاد** **ოსთადი ესმეშუნ**

ბეჰზად „პროფესორი/ლექტორი, მისი სახელი ბეჰზადი“;

نامِ آن چایخانه گلشن **ჩაიხანე ნამე ან გოლშან** „ჩაიხანა, მისი

სახელი გულანშარო“; **نامِ آن اکباتان** **ხიაბანი ნამე ან**

ეკბათან „ერთი გამზირი, სახელი მისი ექბათანი (ეკბატანა)“;

شوش نام آن شوش
ان شوش „ირანის ძველი დედაქალაქი, მისი სახელი შუში“; და
სხვა მისთ.

უზმნო, ნომინალური სახელდების ფორმები ჯამში განე-
კუთვნება ზოგადად ნომინალური სტილის სპეციალური კონ-
სტრუქციების საერთო ბლოკს (იხ. სპკ ნომინალური სტილი აქ-
ვე; იხ. კოპულატური სპკ აქვე).

თ) სპეციალური სახელდებითი ზმნა نامیدن ნაშიდან.

გვხვდება სხვადასხვა ფორმები: აქტივში, პასივში, მიმღეობის
სახით და ა. შ.

მაგალითად: این نیا حیوان یا گیاه مقدسیست که جامعه

اندامه اند
ისთ, ქე ჯამე'ეშენასანაშ თოთემ ნაშიდე ანდ „ეს წინაპარი,
ცხოველი ან წმინდა მცენარეა, რომელსაც სოციოლოგებმა ტო-
ტემი შეარქვეს“; این حرکت را حرکت وضعی نامند
ქათრან ჰარაქათე ვაზ'ი ნამანდ „ამ მოძრაობას სადღელამისო
მოძრაობას უწოდებენ“; این را بازگشت صدا می نامند
ბაზ გაშთე სედან მინამანდ „ამას ექოს (ხმის შემობრუნებას)
უწოდებენ“; این را نصف النهار نامند
ნამანდ „მათ მერიდიანებს უწოდებენ“; کرج را هم می توان شهر
ქერეჯრან ჰამ მითავან შაჰრე დედლან ნაშიდ „ქე-
რეჯსაც შეიძლება სააგარაკო ქალაქი ეწოდოს“; و مجلات

است محارم خوانده می شود ممنوع است
ხიშანე ნაზდიქ ქე მაჰარემ ხანდე მიშავანდ, მამნუ' ასთ
„ცოლქმრობა ზოგიერთ ახლო ნათესავთან, ვისაც მაჰარემს
უნოდებენ, აკრძალულია“; და სხვა.

კ) **რთული ზმნები**, სახელური ნაწილით **اسم نام** ან **اسم**
نام **گذاشتن** **نام** ნემ ნეჰდან მეტად კლასიკურში, **نام نهادن**
გოზაშთან მეტად თანამედროვეში; **نام بردن** **نام** ბორდან; **نام دادن**
نام ნემ დდან; სხვადასხვა **შესიტყვეებში** მონაწილეობენ აგ-
რეთვე დამხმარე ზმნები: **آوردن** ავარდან, **کردن** ქარდან, **شناختن**
შენახთან; მარტივი ზმნა **شمردن** შომორდან („ჩამოთვლა, მოხ-
სენიება, ხსენება, დასახელება, შესახელება; მიჩნევა, ჩათ-
ვლა“); რთული ზმნა **کردن حساب** ჰესაბ ქარდან („მიჩნევა,
ჩათვლა, ცნობა, აღიარება“), და სხვ. ასეთი ლექსემები ხასიათ-
დება სხვადასხვა კონტექსტურ-სემანტიკური დეტალებით და
მათ შორისაა **სახელდებაც** (იხ.ვერტიკალები).

მაგალითად: **گذاشت** **اسم** **اورا** **لال** **يا** **لالو** **گذاشت**
აქ ლალუ გოზაშთ „სახელად შეარქვა მას (სახელი დასდო, და-
უდო) ლალე ანუ ლალუ“; **گذاشته** **اسم** **برده** **خیلی** **معروفه**
نام ბორდე ხელი მა'რუფე „ნახსენები წიგნი ძალიან ცნობი-
ლია“; **گذاشته** **اسم** **داود** **اش** **داد** **بچه** **اش** **را** **داود** **نام** **داد**
აქ დავუდ ნემ დად/ბაჩჩეაშრან დავუდ ნემ დად „თავის ბავშვც

დაუდი დაარქვა (სახელი დასდო/სახელი მისცა)“; به کار علمی
خود نام در کرد به ქარე ელმიდე ხოდ ნამ დარ ქარდ „თავისი
სამეცნიერო/მეცნიერული საქმიანობით სახელი მოიპოვა/გაიკეთა“;
და სხვა.

ზმნა نام مهادن ნამ ნეჰადან უფრო იკვეთება კლასიკურ
სპარსულში, ხოლო نام گذاشتن ნამ გოზაშთან „სახელის მიცე-
მა/დადება, დარქმევა“ მეტად თანამედროვე ენაშია. ზმნა در نام
نم کردن ნამ დარ ქარდან კლასიკურ სპარსულში „დარქმევას, სა-
ხელდებას, სახელის მიცემასაც“ ნიშნავს, თანამედროვე სპარ-
სულში კი უფრო „სახელის მოპოვებას/გაკეთებას“. **ორ ენობრივ
დონეზე** ამგვარი **სემანტიკური სხვაობები** გასათვალისწინებე-
ლია.

ზოგ სახელდებით ზმნასთან **ა-ბე-** წინდებული და **რ-რ-**
თანდებული პარალელურად, თანაბრად და ალტერნატიულად
იხმარება. მაგ., نام دادن ნამ დადან ზმნისთვის **აღრეულია პირ-
დაპირი და ირიბი ობიექტის** გაგება, **ა-ბე-**ცაა დაშვებული და **რ-
რ-**ც პარალელურად: نام داد // نام دادش // اورا نام داد
ნამ დად // ნამ დადამ // ურ ნამ დად „სახელი მისცა//დაარქვა“;
და მისთ. ზუსტად რომ ითქვას, სინამდვილეში, **რ-რ-** თანდებუ-
ლიანი ობიექტიც წარმოშობით აქ **ირიბი ობიექტია**, რაზედაც
დამხმარე ზმნის (დადან „მიცემა“) **სემანტიკაც** მიუთითებს.
კლიტიკური მორფის ალტერნატივა შეიძლება **ორივე ობიექტს**

გამოხატავდეს, მაგრამ აქ უფრო **ირიბი ობიექტია** სავარაუდო: **نام داداش** ნამ დადაშ „**მას** დაარქვა/ს/ახელი მისცა“ (იხ. 1-რ-ნ-თანდებულის სპეციფიკაციები, იხ. რთული ზმნები აქვე).

გარდა ზემომოყვანილისა, ჯამში, სახელდებას კონტექსტურად შეიძლება დაუკავშირდეს ნებისმიერი, შემდეგი ძირითადი **სემანტიკის** შემცველი ზმნა: *მიჩნევა, ჩათვლა, მიღება, აღიარება, ცნობა, შეცნობა, გაცნობიერება, აღქმა და სხვა* მისთ. (სახელით (გა)ცნობა, მიღება, მიჩნევა, ჩათვლა, აღიარება; და ა. შ.); აგრეთვე: *დასახელება, ჩამოთვლა, მოხსენიება, ხსენება*; და. შ. ასეთ მნიშვნელობებს ფართო კონტექსტები გამოავლენს.

ლ) სხვადასხვა **წინდებულიანი და უწინდებულო სახელური ლექსემები-დანართები**, როგორც: **به نام. به اسم. به**

به عنوان. تحت عنوان. با نام. به اصطلاح.

'ენვან-ე, თაჰთ-ე 'ენვან, ბანამ, ბე ესთელაჰ (ე) და მისთ., „სახელით, სახელად, სახით, სახელწოდებით, სათაურით, სახელთან ერთად, ეგრეთ წოდებული“; და მისთ. ასეთი ელემენტები სემანტიკურად სახელდებას უკავშირდება და სხვადასხვა სახის ფრაზებში გვხვდება. **მაგ.**, ხშირია გამოთქმა: *ბე ნამე ხოდან* „სახელითა ღვთისაითა“. ამავე კორპუსს განეკუთვნება ისეთი არაბული მიმღეობური ფორმები, როგორიცაა: **مشهور. معروف.**

მაშჰურ, მა'რუფ „ცნობილი, განთქმული, სახელოვანი, ცნობადი“, *موسوم მოუსუმ* „სახელდებული, რქმეული, წოდებული“ და სხვა. ეს მიმღეობებიც გვხვდება ზოგჯერ წინდებულურ შესიტყვებებში. ყველა ჩამოთვლილი ტიპი გვხვდება **დანართების** სახითაც.

მაგალითად: **نصف النهار گرینویچ از رصدخانه گرینویچ**

موسوم მოუსუმ, არაბული მიმღეობა სინონიმია სპარსულ-
ლი მიმღეობისა **نامیده** ნამიდე, რომელიც ასევე გამოიყენება (იხ.
პუნქტი თ) აქვე; იხ. აგრ. დანართები განკერძოებულ სიტყვებ-
ში; იხ. რიგი; იხ. სპკ-ს რიგი).

მ) **ქონა-ყოლის ზმნა** **داشتن** დაშთან „სახელის ქონა, სა-
ხელი აქვს“; ამ ფორმით **სახელდება** უკავშირდება **ქონა-ყოლის**
სემანტიკურ ჯგუფსაც; ისევე როგორც გ) და დ) პუნქტები, სა-
ხელის კუთვნილების მნიშვნელობის შემცველია (იხ. ქონა-ყო-
ლა). **მაგალითად**: **دارد این دایره بزرگ است** **نام دارد** ინ დაფერეიე
ბოზორგ **ოსთოვან ნამ** დაწად „ამ დიდ წრეხაზს ეკვატორი
ჭყვია (სახელი აქვს)“;

კლასიკურ სპარსულში შეგვხვდება **ქონა-ყოლის ირიბი**
სახელდებითი ფორმაც, **ტიპი**: **اورا نام است/بود** **უ რან ნამ**
ასთ/ბუდ „მას სახელი აქვს/ჭქონდა“ (იხ. ქვემდებარის რთული
ფორმები); იგივე ფრაზემა **უკოპულოდ**, **ტიპი**: **نام اورا نام**
„მას სახელი [აქვს/ჭქონდა]“ (იხ. კოპულატური სპკ და ნომინა-
ლური სპკ; იხ. აგრ. პუნქტი დ) სახელდებისა).

ნ) **სახელდებითი სახელური იზაფეთური სინტაგმა**, შემ-
დგარი სახელის მატარებელი ნევრისგან (საზღვრული) და სა-
კუთარი სახელისგან (მსაზღვრელი). ესაა **ტიპი**: **شهر تهران**.

خانم زیبا. آقای جمشید. شاه عباس. طاق بستان. طاق بیستون.

შაჰრე თეჰრან, ხანუმე ზიბა, აყაჲე ჯამშიდ, შაჰე 'აბბას, თაყე
ბოსთან, თაყე ბისოთუნ, „ქალაქი თეირანი, ქალბატონი ზიბა,
ბატონი ჯემშიდი, შაჰი აბასი (შაჰაბასი), თალი ბოსთანი (თაღე-
ბოსტანი), თალი ბისუტუნი (ბისუტუნის კლდე)“; და მისთ. ასე-
თი სინტაგმები **უიზაფეთო, ინვერსიული ნყობის** პოსტკოზიცი-

ქართულის ტიპოლოგიური პარალელები სახელდების კონსტრუქციებშიც მოიძებნება: პირველ რიგში ესაა ირიბქონებრივი მორფოსინტაქსემები (სახელის ქონა, მქონებლობა), რაც ცალსახად შეესაბამება ქართულ ინვერსიულ ზმნებს (ტიპი: „მქვია, გქვია,“ და ა. შ.). აგრეთვე გვაქვს სხვა პოსესიური კონსტრუქციებიც, როგორცაა ტიპები: „სახელი მაქვს, ჩემი სახელია, მისი სახელი,“ და სხვა. აგრეთვე დანართული აპოზიციანა: „სახელით, სახელად,“ (იხ.). აქ მასალიდანვე ჩანს ბევრი სხვა პარალელური ჯგუფიც (იხ.).

11. რელატიური (შედარების) კონსტრუქციები: შედარების გამოხატვა და რიგი

შედარებითი ხარისხის გამოხატვა ზოგადი წესით ხდება, წინდებული ან აზ ამ ფრაზის სტრუქტურული საყრდენია (იხ. მორფოლოგიაში). **სპეციფიკაცია** რამდენიმე მომენტს მოიცავს, როგორცაა: 1. რელატივის ნორმატიული რიგია ჩვეულად: **შესადარებელი წევრი-ეტალონი+წინდ.** ან **აზ-პრედიკატი**; შესაძლებელია **ინვერსიული** ვარიანტიც: **ეტალონი-შესადარებელი წევრი**. მაგ.: **تهران بزرگتره از تفلیس** **თეჰრანის თეჰრან** ბოზორგთარე (ნაცვლად: **თეჰრან აზ თეჰლის ბოზორგთარე**) „თეირანი თბილისზე დიდია“; 2. რელატიური ფრაზა შეიძლება იყოს **ნომინალური** სტილისა, სადაც კოპულა ელიპსირებულია სახელურ პრედიკატში. მაშინ ზოგადი სტრუქტურა **სპეციფიკურობის** ნიშანს იძენს და სპეციალურ კონსტრუქციად იქცევა. მაგ.: **تهران بزرگتر از თეჰრან აზ თეჰლის ბოზორგთარე** (იხ. ნომინალური (სახელური) და კოპულატური სპკ-ები აქვე).

რელატიური ფრაზა შეიძლება იყოს დანართიც (განკერძოებულ წევრთაგანი) და მიემართებოდეს წინადადების სხვა-

რი ფსევდონივერსია); *کشور از همه کشور ها بزرگتر* ქეშვარი

აზ ჰამე ქეშვარჰან ბოზორგთარ „ქვეყანა, ყველა ქვეყანაზე უფრო ლამაზი“ (**ნომინალური ფსევდონივერსია**); (იხ. სიტყვათა რიგი და ინვერსიის ხარისხები; იხ. დანართი განკერძოებულ ნევრებში; ინვერსიის სახეობები (ნაწილობრივი, ნომინალური, ფსევდონივერსია; ნომინალური ფსევდონივერსია იხ. აგრ. ნომინალურ, კოპულატურ და წარმოშობა-მიკუთვნების სპკ-ში).

ჯამში, რელატიური ფრაზა შეიძლება იყოს **სახელურ-კოპულატური პრედიკატის ნაწილი ან წინადადების სხვადასხვა ნევრთა მიმყოლი დანართი**. ყველა შემთხვევაში რელატიური ფრაზა შეიძლება იყოს **ნომინალური** (უკოპულო ანუ ელიპსირებული კოპულით) და/ან **ინვერსიული** (თავისი შიდა რიგით). იმავდროულად, წინადადების ზოგად სხვადასხვა ტიპებში ის შეიძლება მონაწილეობდეს ნომინალურ წინადადებაში და/ან ამ წინადადების მთლიანი რიგის მიხედვით იყოს **პოსტპრედიკატული (ინვერსიული) სრული, ნაწილობრივი ინვერსიით, ფსევდონივერსიით ან ნომინალური ფსევდონივერსიით** (იხ. ნომინალური და კოპულატური სპკ; შდრ. აგრ. წარმოშობა-მიკუთვნების სპკ აქვე, პარ. 12).

12. წარმოშობა-ნათესაობის, სხვადასხვა მიკუთვნების და მიმართების გამოხატვა.

სემანტიკური ჯგუფები (წინდ. ა აზ)

ა აზ-წინდებული აწარმოებს სპეციფიკური ფრაზემების

სხვადასხვა **სემანტიკურ ჯგუფებს**, რომელიც გამოხატავს წარმოშობას, ვინაობასთან თუ რაობასთან დაკავშირებულ ცნობებს, გეოგრაფიულ კუთვნილებას, სხვადასხვა სახის დამატებით განმარტებებს და მისთ. ეს სტრუქტურები ამ შინაარსით გამოიყენება კლასიკურ მწერლობაშიც და თანამედროვე ენა-

შიც, მათ შორის სასაუბროშიც. ესაა ტიპები: **از اهل تهران است** (სიტყვ. თეირანის მოსახლეობიდანაა); **از اهل فریدونشهر از گرجی ها هستند**; **فარიდუნშაჰრ აზ გორჯიჰან ჰასთანდ** „ფერეიდუნშაჰრის მოსახლეობა [წარმოშობით] ქართველია (სიტყვ. ქართველებიდანაა)“; **چند خانواده از ترکی ها بوده**; **این** ბუდე „რამდენიმე ოჯახი თურქული (თურქებიდან) იყო“; **این دو برادر از ایرانیان هستند** **ინ დო ბარადარ აზ ირანიან ჰასთანდ** „ეს ორი ძმა ირანელია (ირანელებიდან)“; **یک نفر از** **کارمندان من** **ناچار** **از ქარმანდანე მან** **თაშრიჰ ავარდე** „ერთი პიროვნება მობრძანდა, ჩემი თანამშრომელთაგანი“; **این مهمانان از قوم و خویش ما هستند** **ინ მეჰმანან** **აზ ყომოხიშე მან** **ჰასთანდ** „ეს სტუმრები ჩვენი ნათესავთაგანნი არიან“; **آن آقا از کارمندان عالی رتبه دولتی بوده** **ან აყა** **ქარმანდანე** „**ალიროთბედე დოულათი** ბუდე „ის ბატონი მაღალი სახელმწიფო თანამდებობის მუშაკთაგანი იყო“; **نوشته شده** **که اردشیر اوّل ساسانی از نسل داریوش بزرگ** **يعنی** **از** **هخامنشیان بوده** **ნევეშთე** **შოდე**, **ჟე** **არდეშირე** **ავვალე** **სასანი** **აზ** **ნასლე** **დარდუშე** **ბოზორგ**, **ა** **ნი** **აზ** **ჰახამანეშიან** **ბუდე** „**დანერილია**, რომ ართაქსერქსე/არდაშირ პირველი სასანიდი

შაპორ აზ „დაროს დიდის გვარიდან, ანუ აქემენიდთაგანი იყო“;

ساسانیان بوده اردشیر های دوّم و سوّم از هخامنشیان هستند

შაფურ აზ სასანიან ბუდე, არდეშირჰანე დოვრომ ო სევეომ აზ ჰახანმანეშიან ჰასთანდ „შაპური სასანიდია, ართაქსერქსე

მეორე და მესამე აქემენიდები არიან“; نصر الدین شاه از قاجار

ნასრედდინშაჰ აზ ყაჯარჰანე ბუდე „ნასრედდინ შაჰი

این مجسمه قشنگ از آثار هخامنشی باید باشد“;

ინ მოჯასსამედე ყაშანგ აზ ასარე ჰახანმანეში ბანად ბაშად „ეს ლამაზი ქანდაკება აქემენიდურ ძეგლთაგანი უნდა იყოს“; آن

„ის ნაყშ აზ ნაყშჰანე მესრისთ, ის

محارم از خویشان نزدیک“;

ნახატო ეგვიპტურ ნახატთაგანია“; ماჰარემ აზ ხიშანე ნაზ-

დიქ ჰასთანდ, ბედნე ანჰან ზანაშუთი მამნუ' ასთ „მაჰარემები (მაჰარამები) უახლოეს ნათესავთაგანნი არიან, მათ შორის ცოლქმრობა აკრძალულია“; და სხვა მისთ.

როცა წარმოშობა-ნათესაობისა და მიკუთვნების კონსტრუქციები კოპულატურია, შესაბამისად შეიძლება იყოს **ნომინალური სტილისა**ც ანუ ელიპსირებული კოპულით (იხ. უზმნო, ნომინალური სპე აქვე). წარმოშობა-მიკუთვნების სპე-ფრაზები შეიცავენ **კოპულატურ ანუ სახელურ (რთულ, შედგენილ) პრედიკატს და რიგის მიხედვით შეიძლება იყოს ინვერსიულიც ან ფსევდოინვერსიულიც**. ინვერსიის შემთხვევაში სახელურ-კოპულატურ პრედიკატში სახელური ნაწილი კოპულის მერე ჯდება, ხოლო ფსევდოინვერსიას მივიღებთ მაშინ, როცა რთული/შედგენილი პრედიკატი **იყოფა** და ერთი მისი სახელური ნა-

ნილი კოპულის წინ დარჩება, სხვა სახელური ნაწილები კი, თუ ასეთი გვაქვს, კოპულის შემდეგ პოსტპრედიკატულ პოზიციას დაიკავებს. ფსევდონინვერსია შეგვხვდება აგრეთვე **უკოპულო, ნომინალურ** წარმოშობის სპკ-ფრაზებშიც (იხ. ფსევდონინვერსია კოპულატურ სპკ-ში და აგრ. ნომინალურ სპკ-ში აქვე). თუ სახელური ნაწილი გამოიყოფა აზ-წინდებულისა და **დანართისგან**, რომელიც კოპულის მერე **პოსტპრედიკატულ პოზიციაში** გადავა, გვექნება **სახელური ნაწილის ნაწილობრივი ინვერსია** (იხ. დანართი განკერძოებაშიც).

მაგალითები: این مجسمه از آثار هخامنشی آن نقش از

این مجسمه از آثار هخامنشی, *ან ნაყშ აზ ნაყშჰანდე მესრი*; „ეს ქანდაკება აქემენიდურ ძეგლთაგანი[ა], ის ნახატი ეგვიპტურ ნახატთაგანი [ა“]; این نفر از ترکی ها آن

این نفر از ترکی ها آن, *ინ ნაჭარ აზ თორქიჰჰ, ან ადამი აზ ირანნიდან* „ეს პიროვნება თურქთაგანი, ის ადამიანი ირანელთაგანი“; این

این, *ინ დოხთარ აზ აჰლ მშედ ასტ ან პისრ აზ აჰლ შირაზ აჰლე მაშჰად ასთ, ან ფესარ აზ აჰლე შირაზ* „ეს ქალიშვილი მაშჰადიდანაა, ის ვაჟი კი თეირანიდან“; در آنجا مهمانان بودند از

در آنجا مهمانان بودند از, *ბუ-დარნდ აზ ყოუმობიშე/აყვამე ხოდემან/ხოდემუნ* „იქ სტუმრები იყვნენ, თავად მათი ახლობლებიდან/ნათესავთაგან“; این

این, *ინ ჯაიისთ აზ ჯაჰჰანდე* این جایبست از جا های تفریح و گردش

თაჭრიკო გარდემ „ეს ადგილია, გასართობი და სასეირნო ადგილთაგანი“; جاده چالوس جاده مرتفعیست از جاده های

کوهستانی *ჯადედეე ჩალუს ჯადედეე მორთაჭა'ისთ აზ ჯადეჰანე*

ქუჭესთან „ჩალუსის გზატკეცილი მაღალი გზატკეცილია, მთიანი გზატკეცილთაგანი“ (იხ. კოპულატური სპკ და ნომინალური სპკ აქვე; იხ. აგრ. უმარტივესი ფრაზები და შემასმენელი; იხ. აგრ. დანართები განკერძოებულ სიტყვებში).

წარმოშობა-მიკუთვნების სპკ-მორფოსინტაქსემის შიდა ნორმატიულ რიგია: **განსამარტავი წვერი+აზ-წინდებულიანი**

დანართი კოპულითურთ. მაგ.: شیر از حیوان های درنده درنده

است შირ აზ ჰეივანჰანე დარანდე ასთ „ლომი მტაცებელთაგა-

ნია“; **შებრუნებული რიგი (ინვერსია)** ამ სპკ-ში **იშვიათია**, მაგ-

რამ **შესაძლებელი**; მაგ., ტიპი: این وزیر ها بوده از گرجی

გორჯიჰან ბუდე ინ ვაზირ „ქართველთაგანი იყო ეს მინისტრი“;

از کوه های قفقاز است کوه قاضیگ; **ქუჭჰანე ყაჭყაზ**

ასთ ქუჭე ყაზიბეგ „კავკასიონის მთათაგანია ყაზბეგის მთა“.

როგორც ვხედავთ, ასეთ **სახელურ-კოპულატურ პრედიკატთან** წარმოშობის სპკ-თი **განსამარტავი წვერი ქვემდებარეა**.

სიტყვათა რიგის სხვადასხვა ტიპის **ინვერსიის**, **მაგალი-**

თები: شیر حیوانیست از حیوانات درنده შირ ჰეივანისთ აზ ჰე-

ივანთე დარანდე „ლომი ცხოველია მტაცებელ ცხოველთაგა-

ნი“ (პრედიკატის სახელური ნაწილის გამოყოფით აზ აზ-წინდე-

ბულიანი დანართისაგან: **წაწილობრივი ინვერსია**); آن بازیگران

از هنرپیشگان تاتر تهران بودند از هنرپیشگان تاتر سعدی از

هنرپیشگان تاتر آناهیتა ან ბაზიგარან აზ ჰონარფიშეგანე

თეატრე თეჰრან ბუდანდ, აზ ჰონარფიშეგანე თეატრე სა'ადი, აზ ჰონარფიშეგანე თეატრე ანაჰიტა „ის მსახიობები თეირანის თეატრის მსახიობთაგანნი იყვნენ, საადის თეატრის მსახიობთაგანნი, ანაჰიტას თეატრის მსახიობთაგანნი“ (ცალკეული რამდენიმე სახელური ნაწილის **გაყოფით კოპულის** მიმართ:

ფსევდოინვერსია); این هم کوه از مرتفعترین کوه های ایران

ჰამ ქუჰ აზ მორთაჰა'თარინ ქუჰჰჰანე ირან „ესეც მთა, ირანის უმაღლეს მთათაგანი“ (**ნომინალური ფსევდოინვერსია, ელიპ-**

სირებული კოპულით); این وزیر از گرجی ها بوده

ბუდე ინ ვაზირ „ქართველთაგანი იყო ეს მინისტრი“, კოე

های قفقاز است کوه قاضیبگ

ყაზიბეგ „კავკასიონის მთათაგანია ყაზბეგის მთა“ (**ქვემდებარის ინვერსია** პრედიკატის მიმართ: **უმაღლესი ხარისხის ინვერსია**) (იხ. ნომინალური სპკ და კოპულატური სპკ აქვე; იხ. სიტყვათა რიგი და ინვერსიის ხარისხები; შდრ. აგრ. რელატიური ფრაზები აქვე, პარაგრ. 11).

სახელურ-კოპულატური შედგენილი პრედიკატის გარდა, წარმომობა-ნათესაობის მორფოსინტაქსემა შეიძლება წინადადების **სხვა წევრებსაც** მიემართებოდეს, მაგ., **სხვადასხვა დამატებებს ნებისმიერი სხვადასხვა ზმნით გამოხატულ შემასმენელთან**. ესეც იქნება ამა თუ იმ წევრზე დართული **დანართი**, რომელიც მოცემულ წევრზე **დამატებით ცნობებს** იძლევა. ასეთ შემთხვევაშიც დასაშვებია სიტყვათა რიგის **ინვერსია** ანუ **პოს-**

ტპრედიკაცია. მაგალითები: **مهمانان داشتند از قوم و خویش**

خودشون. مهمانان را دعوت کردند از قوم و خویش من
მეჰმანან დაშთანდ აზ ყოუმოხიშე ხოდეშუნ, მეჰმანანრან
და'ვათ ქარდანდ აზ ყოუმოხიშე მან „სტუმრები ჰყავდათ, თა-
ვისი ახლობლებიდან; სტუმრები დაპატიჟეს, ჩემი ნათესავთა-
განნი“; آن کتاب را به دانشجویی دادم از گروه من;
ბე დანეშჯუთი დადამ აზ გორუჰე მან „ის წიგნი ერთ სტუ-
დენტს მივეცი, ჩემი ჯუფიდან“; და მისთ.

از აზ-წინდებულიანი დანართი შეიძლება იყოს მრავალწევრიანიც და საკმაოდ გრძელიც, მეტადრე მხატვრულ თუ სხვა წერილობით ტექსტებში, და ასეთი დანართებიც მთლიანად არც თუ იშვიათად **პოსტპრედიკატულია** ანუ **ინვერსიული** (იხ. სიტყვათა რიგი; იხ. დანართები წინადადების განკერძოებულ წევრებში).

მაგალითად: در پذیرایی مردم زیاد شرکت می
دار کردند از دانشجویان استادان/اساتید مهمانان خارجی و غیره
ფაზირაი მარდომე ზიადდ შერქათ მიქარდანდ აზ დანეშ-
ჯუთან, ოსთდან, მეჰმანანე ხარეჯი ვა ყეარე „მიღებაში ბევ-
რი ხალხი მონაწილეობდა სტუდენტთაგან, პროფესორთაგან,
უცხოელი სტუმრებიდან და სხვა“;

در اطراف تفلیس دریاچه
هایی قرار دارند از قشنگترین جاهای گرجستان و مهمترین کاهای
დარ ათრანჰე თეჭლის დარაწიჰეჰანი ყარან
დარანდ აზ ყაშანგთარინ ჯანჰაე გორჯესთან ვა მოჰემთარინ
ჯანჰაე თაჭრიჰე ფანთახთე ან „თბილისის მიდამოებში ტბე-
ბია, [რომელიც] საქართველოს ულამაზესი ადგილთაგანი[ა] და
დედაქალაქის უმნიშვნელოვანესი სასაირნო/გასართობი ად-
გილთაგანი“; سر یک کوه اصفهان بقیه آتشفشانه باستان وجود

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
آثار تاریخی ساسانیان
سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
تخت جمشید

تاریخ ایران و ایرانگردان
از مهمترین جاهای دیدنی ایران و ایرانگردان
از مهمترین جاهای دیدنی ایران و ایرانگردان
از مهمترین جاهای دیدنی ایران و ایرانگردان
از مهمترین جاهای دیدنی ایران و ایرانگردان

دنیای فارسی زیبا
از خوشآهنگترین و معروفترین زبانهای
از خوشآهنگترین و معروفترین زبانهای
از خوشآهنگترین و معروفترین زبانهای
از خوشآهنگترین و معروفترین زبانهای
از خوشآهنگترین و معروفترین زبانهای

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

از اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
از اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
از اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
از اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
از اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

ასეთ შარვალკოსტუმს! (სიტყვ. ასეთთაგანს, ამდაგვარს)“;

პირდაპირი დამატება: از اینا (این ها) می خواهید/می

خوايد(ين) یا از اینا؟

ინა? „ეს გინდათ თუ ეს? (სიტყვ. აქედან თუ იქიდან)“ და მისთ. (იხ. წინადადების წევრები).

წარმოშობა-ნათესაობის ფრაზემები ჩვეულებრივი ზოგადი წესით შეიძლება მონაწილეობდეს სხვადასხვა სტრუქტურის სტანდარტულ წინადადებებში, მაგალითად, რთულ ქვენყობაში:

زناشویی با بعضی از خویشان نزدیک که شود ممنوع

می محارم خوانده است *ზანაშუთი ბაბა'ზი აზ ხიშანე ნაზდიქ ქე*

მაჰარემ ხანდე მიშავანდ, მამნუ' ასთ „ცოლქმრობა ზოგიერთ ახლო ნათესავთან, ვისაც მაჰარემს უწოდებენ, აკრძალულია“; და სხვა. (იხ. სახელდების სპკ;იხ. რთ. წინადად.)

13. აგენსური და კვაზიაგენსური კონსტრუქციები

აგენსური და კვაზიაგენსური კონსტრუქციები ფორმალურად შეიცავენ სხვადასხვა წინდებულებით თანხლებულ სახელებს, რომელიც გამოხატავს: მოქმედების ავტორს, გამომწვევ მიზეზს, მოვლენის წყაროს, საშუალებას, იარაღს და სხვა მსგავს სემანტიკურ ფაქტორებს. საცოდნელია ამგვარი მარტივი და რთული (შედგენილი) წინდებულები და აგრეთვე ნასახელარი წინდებულები, როგორც: *به وسیله. توسط. از طرف.*

به دست. از دست. تحت نظر. با نظر. به خاطر. از/به جهت. از/به

سبب. از/ به دلیل. به علت. از این. از آن. در اثر. بر اساس. بنا بر

. بنا بر این. აზ, ბე ვასილე, თავასსოთ-ე, აზ თარაჭე, ბე დასთ-ე, აზ დასთ-ე, თაჰთე ნაზარ, ბან ნაზარ, ბე ხანთერ-ე, აზ/ბე ჯეჰათ-ე, აზ/ბე საბაბ-ე, აზ/ბე დალილ-ე, ბე 'ელლათ-ე, აზ ინ, აზ ან, დარ ასარ-ე, ბარ ასან-ე, ბანან ბარ ინ და მრ. მისთ. (იხ. წინდებულები მორფოლოგიაში და წინდებულთა ფუნქციები სინტაქსში; იხ. აგრ. მართვა; იხ. აგრ. ლექსიკონის შესაბამისი ვერტიკალები). ამგვარად გაფორმებული აგენსური და კვაზიაგენსური (ანუ თითქმის აგენსური) ფორმები არსებითად ზოგჯერ უფრო შორეულ, მაგრამ რეალურ ლოგიკურ მოქმედ პირს ან მოქმედ ფაქტორს მიუთითებენ, რომელიც ასე თუ ისე განაპირობებს ფაქტობრივად მოცემული წინადადების შინაარსს: აღწერილ მოქმედებას ან მდგომარეობას. ამათ შორის (კვაზ)აგენსიანი პასიური წყობაც იგულისხმება.

მაგალითები: از طرف استاد گفته شده

ოსთად გოჭთე შოდე „ლექტორის მხრიდან ითქვა“; نمایش

ნემადეშე დანეშ-დანეშოიან ბა نظر کارگردان تاتر انجام گرفته

ჯუდან ბან ნაზარე ქარგარდანე თეათრ ანჯამ გერეჭთე „სტუდენტთა სპექტაკლი თეატრის რეჟისორის მეთვალყურეობით

განხორციელდა“; چاپ شده

თე ნაზარე მოსაჰჰეჰეჰე შოდე „წიგნი რედაქტორის ზედამხედველობით

(-ის ქვეშ) დაიბეჭდა“; مشکلات من به وسیله

ممشكلات من به وسیله

დუსთან აზ ბეან რაჭთე „ჩემი სიძნელეები მეგობრების დახმარების

საშუალებით აღმოფხვრილ იქნა“; توسط دانشجویان و

استادان/اساتید تعدادی داستان های شاهنامه در چایخانه گلشن

شده آورده آ سحنه روی თავასსოთე დანეშჯუღან ო
 ოსთადან/ასათიდ თე'დადი დასთანჰანე შანჰანე დარ
 ჩანხანეთე გოლშან რუთე საჰნე ავარდე შოდე „სტუდენტთა და
 პროფესორთა ძალებით ჩაიხანა „გულანშაროში“ „შანჰანეს“
 მრავალი ეპიზოდი დაიდგა სცენაზე“; این عکس ها به دست
 شده درج شده و داشته بر لیلی ინ 'აქსჰან ბე დასთე ლეღლი ბარ
 დაშთე ვა დარჯე შოდე „ეს ფოტოები ლეილის გადაღებულია და
 ატვირთული/დადებული/შეტანილია“; هر دفعه از دست او
 کند می گریه می شود وهم گریه می کند
 უ ნეგარან /ნარანჰათ მიშავად ვა ჰამ გერთე მიქონად „ყოველ
 ჯერზე მის გამო/მისი გულისთვის ლელავს და კიდევაც ტირის“;
 شده این رومان جدید به دست یک دوست جوانم نوشته شده
 ჯადიდ ბე დასთე თექ დუსთე ჯავანამ ნევეშთე შოდე „ეს ახა-
 ლი რომანი ერთი ჩემი ახალგაზრდა მეგობრის მიერ დაინერა“;
 آدمم از دست آشنایان مختلف دیر آدم
 შანჰანე მოხთალეჭ დირ აშადამ „დღეს სხვადასხვა ნაცნობე-
 ბის გამოისობით დამაგვიანდა“; به خاطر شما زحمت کشیدند از
 گرما سوختند ბე ხანთერე შომან ზაჰმათ ქეშიდანდ, აზ გარმან
 სუხთანდ „თქვენი გულისთვის შენუხდნენ, სიცხით დაიწვენენ“;
 سرما از گرمای می لرزیدم گاهی از گشنگی می لرزیدم گاهی از سرما
 ლარზიდამ, გაჰი აზ სარმან „ხან შიმშილისგან ვკანკალებდი, ხან
 სიცივისგან“; گرمه از عشق گرمه
 აზ 'ემე გარმამე „სიყვარულისგან

მთბილა“; توسط نوشین ترجمه شده و توسط نوشین تنظیم شده; თავასსოთე ნუშინ თარჯომე შოდე ვა თავასსოთე ნუშინ თან-ზიმ შოდე; „ნუშინის მიერ“; از دستش خسته باشد; ხასთე ბაშად „მისი გულისთვის/მის გამო დაიღალოს/გაისარჯოს“; და სხვა.

კვაზიგენსი ზოგადად, სინტაქსური როლით ხშირად ახლოა უბრალო დამატებასთან (იხ. წინადადების წევრები, უბრალო დამატება).

ბევრი კვაზიგენსური სახელი და წინდებული შესაბამის კავშირებთან ერთად შესატყვისი სემანტიკის მქონე რთული წინადადებების წარმოებას ემსახურება (მიზეზობრიობის და ა.შ.) (იხ. რთული წინადადება).

14. 1 რწ-თანდებულის სპეციფიკაციები

თანამედროვე სპარსულში. ძველი ფუნქციები და ინოვაციები ანუ ნეოლოგიზმები. ნორმა და არატრადიციული ხმარება. ნორმა და ნორმის ვარიანტი. გამონაკლისი.

1-რწ-RA-თანდებულის ნამყვანი სტანდარტული ფუნქციე-

ბის გარდა, რაც თანამედროვე ახალსპარსულში ძირითადად განსაზღვრული პირდაპირი დამატების აღნიშვნას უკავშირდება, ტექსტურ და სამეტყველო ნაკადში მოიპოვება მრავალი სხვადასხვა ხასიათის მნიშვნელოვანი სპეციფიკაცია, რომელიც საერთო ჯამში ორი ძირითადი მიმართულებით ხასიათდება: ა) კლასიკურ სპარსულში ნორმის სახით არსებული სხვადასხვა ფუნქციების წარმოჩენა ცალკეული შემთხვევებისა თუ გამონაკლისების სახით; ბ) ახალი შემთხვევები, ახლებური არანორმატიული, არატრადიციული და არასტანდარტული გამოყენება; განსაზღვრებითი და გამოყოფითი სემანტიკის გამოისობით, თანამედროვე სპარსულში შეინიშნება ახალ-ახალი უჩვეულო

გამოყენება, რომელიც ერთგვარი ხაზგასმისა და მითითების შინაარსს იძენს. ეს შემთხვევები მრავალგვარია და პდიდნილად ირდაპირ დამატებასაც უკავშირდება, თუმცა ზოგჯერ საკმაოდ შორდება ამ სინტაქსურ როლს (ს-რ-ნ – თანდებულის ძირითადი ნორმატიული დახასიათება იხ. მორფოლოგიაში). ს-რ-ნ-ს **სპეციფიკაციებს** დიდნილად განეკუთვნება აგრეთვე **ერთობა** ს+ც ი+რ-ნ და **ალტერნატიული ანუ შერეული მარკირება** (ობიექტური ნიშნები ზმნაში, ნაცვალსახელური კლიტიკური მორფი+ს რ-ნ), სადაც ს-რ-ნ სხვა ელემენტების ფუნქციობას უერთდება, ერწყმის (იხ. პარაგრაფები 15 და 16).

ა) ძველი ნორმატიული ფუნქციების ასახვა-გამეორება.

ირიბი ს-რ-ნ.

ამ ფუნქციებში შედის: **ირიბი დამატება, უბრალო დამატება, ირიბი ქვემდებარე (სპეციალურ კონსტრუქციებში: ფლობის, სახელდების), ნაწილობრივ გარემოებებიც.** გარემოებები ხალხური, სასაუბრო ენის კუთვნილებადაც ითვლება, რომელიც ლიტერატურულ ენაშია უკვე დამკვიდრებული. **გარემოებითი ს-რ-ნ** თანდებულის გამოყენება უფრო ჩვეულია თანამედროვე ენაში, ვიდრე **ირიბი დამატებისა და უბრალო დამატების ს-რ-ნ.** უკანასკნელი გამონაკლისებია, მაგრამ გვხვდება სამეცყველო ნაკადში, ტელევიზიაში, სხვადასხვა დადგმებში (თეატრი, ტელევიზია და სხვა), კინოფილმებში, სახელმძღვანელოებში, საკითხავ სასწავლო ტექსტებში, მხატვრულ ლიტერატურაში და ა. შ.

მაგალითები (იშვიათი, მაგრამ საგულისხმო ნიმუშები):

؟ ايشان را چى شد? „მას/მათ რა მოუვი-

და სხვა, სადაც მიმართულებისა და მისამართის სემანტიკაა დაფიქსირებული (დამატება-ადრესატი). მაგ.: او ادبیت را شکل دهد *ადაბიდათრან შეკლ მიდეჰად* „ის ლიტერატურას ფორმას აძლევს“; دانش آموز را پند داد *ანუზგარ დანეშმუზრან ფანდ დად* „მასწავლებელმა მოწაფეს რჩევა მისცა“; مسافران را جا دادند *მოსაჭერანრან ჯან დანდ* „მოგზაურებს/მგზავრებს ადგილი მისცეს“; და სხვა მისთ მრ.

ირიბი ობიექტის შემთხვევაში ანალოგიურ კონტექსტებში მოძრავი კლიტიკური მორფები ავლენენ 1-რ- თანდებულის ირიბობიექტურობას (იხ. მოძრავი კლიტიკური მორფები აქვე; იხ. შდრ. ზმნური მორფები აქვე).

1-რ-თანდებულის სპეციფიკაციები აღინიშნება სხვა-დასხვა სპეციალურ კონსტრუქციებში; კერძოდ, **ჰოსესიურ** ანუ **ფლობა-კუთვნილების ირიბ** კონსტრუქციებში, **სახელდების** კონსტრუქციებში და სხვა (იხ. ფლობა-კუთვნილების და სახელდების სპკ-ები აქვე). 1-რ- თანდებული ამ შემთხვევაში ირიბი ქვემდებარის სახით გამოხატავს მფლობელს, სახელის მატარებელსა და სხვა (იხ. მფლობელი ქვემდებარე და ქვემდებარის რთული ფორმები წინადადების წევრებში; იხ. ფლობის სპკ აქ).

გამოთქმა؟ *ایشان را چی شده؟* „მას/მათ რა მოუვიდათ//რა შეემთხვათ?“ ნაწილობრივ ზოგჯერ შეიძლება შეიცავდეს **განმცდელის (გრძნობის)** სემანტიკასაც (შდრ. გრძნობა-გუნების სპკ.იხ. აქვე).

მაგალითები: این را می گویند *ინრან მიგუანდ* (ეს ტიპი

შდრ.: *می گویند؟* „ამას რას ეძახიან? ამას რა ჰქვია?“; *ما فرصت فرار بود اما جرات فرار نبود*; მარან ჭოროსათე ჭარან ბუდ, ამმან ჯორ'ათე ჭარან ნაბუდ „გაქცევის საშუალება მქონდა, მაგრამ გაქცევის გამბედაობა არ მქონდა“; *هر که راه دل روشن است* „ვისაც გული ნათელი აქვს“; *خواهش جوانان را در آن راه نبود*; ხაჰანუე ჯავანანრან დარან რანჰ ნაბუდ „ახალგაზრდების სურვილს იმაში/იმისკენ გზა არ ჰქონდა“; (იხ. ფლობის სპკ აქვე; იხ. ქვემდებარის რთული ფორმები წინადად. ნევრებში).

რ-რან ირიბი ობიექტის სახით ირიბი სახელდების სხვა სახეობებშიც გვხვდება (იხ. სპკ-სახელდება აქვე). კერძოდ, **მაგ.**, ზმნა *نام* *آن دریاچه را لکپشت نام دادند* დანდან: „იმ ტბას კუსტბა შეარქვეს/დაარქვეს (სიტყვ. სახელი მისცეს); *اورا بهار نام داد* ურან: „მას ბაჰარი დაარქვა/შეარქვა/სახელი მისცა“.

რ-რან-ის ირიბულობა დასტურდება აქ იმითაც, რომ *نام* *آن* *نام* *دادند* ზმნაში, ისევე როგორც **ბევრ სხვა რთულ ზმნაში**, აღრეულია პირდაპირი და ირიბი ობიექტები: ობიექტი ფორმდება **ბ-ბე-წინდებულითაც** და **რ-რან-თანდებულითაც** პარალელურად (იხ. ლექსიკონის ვერტიკალი). **მაგ.:** *او را نام داد/به*

داد نام دا په دریاچه نام دا. دریا چه را نام دا. اورن نام داند/ به
ن نام داند; دارداږهړن نام داند/به دارداږه نام داند/بهم نام
داند; دا სხვა მისთ. (იხ. ირიბი სახელდებითი რ-რ-ს მეტი ნი-
მუში სახელდების სპკ-ში აქვე).

ჰ-ბე- და რ-რ-ს **დუბლირება ობიექტთან** ზოგადად მრავალ
როთულ ზმნას ახასიათებს, რაც ხაზს უსვამს რ-რ-ს ს **ირი-
ბულობას** (ირიბი ობიექტის სტატუსს). **დუბლირება** აისახება
ლექსიკონის ბუდეებში. იმავდროულად, არის გაფორმების მე-
სამე გზაც, ზმნური ანუ კლიტიკური ობიექტური მორფები
ზმნაში, როგორც მაგ.: **دادش نام نام داند** „სახელი მისცა-
მას“. **კლიტიკური მორფი ორივე ობიექტს** გამოხატავს, – **პირ-
დაპირსაც და ირიბსაც**, მაგრამ ზმნაში **داد نام نام დან** უფ-
რო **ირიბია** სავარაუდო, რაც **ჰ-ბე- წინდებულისა** და **რ-რ-ს
ირიბი თანდებულის ალტერნატივა** (იხ. კლიტიკური მორფები;
იხ. ობიექტები-დამატებები წინადადების წევრებში).

რ-რ-ს თანდებულისანი დამატება იმთავითვე წარმოშობით
ირიბი ობიექტია ისეთი როთული ზმნების **მართვის სისტემაში**,
სადაც დამხმარე ზმნა არის **داد دან** „მიცემა“, **گفتن**
გოჭთან „თქმა“, **زد** ზადან „ცემა/დარტყმა“, **فرستادن**
ჭერესთან „გაგზავნა“ და სხვა მისთ. **მაგ.**: **او ادبیت را شکل**
داد **او ادبیت را شکل** **او ادبیت را شکل** **او ادبیت را شکل** **او ادبیت را شکل**
უ ადაბიდათრან შექელ მიდეჰად „ის ლიტერატურას

ფორმას აძლევს“; *آموزگار دانش آموز را پند داد* „მასწავლებელმა მოწაფეს რჩევა მისცა“; *مسافران را جا دادند* *მოსაჭერანრან ჯანდდანდ* „მოგზაურებს/მგზავრებს ადგილი მისცეს“. ასეთ შემთხვევებშიც *ر-რ-* თანდებული **ირიბია** და **ირიბ დამატებას** აფორმებს სპეციფიკურად, თუმცა ხდება მისი პირდაპირ დამატებად გადააზრებაც.

არქაული გაყინული ფორმები. გარდა ცოცხალი შემთხვევებისა, ენაში არსებობს *ر-რ-* – თანდებულიანი გაყინული არქაული ფორმებიც, რომელიც ჩვეულად, ნორმატიულად გამოიყენება. **მაგ.:** *چرا* ჩერან რისთვის, „რატომ?“; *را خدا* ხოდარან „ღვთის გულისათვის“ (უბრალო დამატება); და სხვა.

ბ) *ر-რ-*-ს ახლებური გამოყენება:

სიახლეები ანუ ინოვაციები.

თანამედროვე სასაუბრო ენის სამეტყველო ნაკადში, აგრეთვე ბოლო ხანებში, – მაღალპროფესიულ მხატვრულ ლიტერატურულ პროზაში თუ სხვა ტექსტებშიც (ფილმები, პერიოდიკა, თეატრი და ა. შ.), გამოიყოფა *ر-რ-*თანდებულის სხვადას-

ხვა **არასტანდარტული, არატრადიციული და არანორმატიული ვარიაციული** გამოყენების შემთხვევები, რომელთაგან უმნიშვნელოვანესია ქვემოთ წარმოდგენილი რამდენიმე ახლადმოძიებული ტიპის **სიახლე, ინოვაცია:**

1) **-რნ-თანდებული კლიტიკის სახით მიერთვის უშუალოდ ზმნურ ფორმას**, თუმცა წინადადების **საერთო კონტექსტიდან** გამომდინარე, **გარდამავალი ზმნის** შემთხვევაში, შეგვიძლია ის **პირდაპირ დამატებას** მივაკუთვნოთ. ზმნასთან მირთული

კლიტიკური *ر* რ^ა გვხვდება როგორც **გარდამავალ**. ისე **გარდა-**
უვალ ზმნებთანაც. ორივე შემთხვევაში ძირითადად საქმე
გვაქვს **მინიშნებასთან, მითითებასთან, (გადა)მისამართებასთან,**
მიმართებასთან, (მიმართულებასთან), ვილაცის ან რალაცის ხაზ-
გასმასთან; წინადადების წევრის მნიშვნელობის, შინაარსის
გაძლიერებასთან, მონიშვნასთან, დაზუსტებასთან, გარკვევას-
თან და მისთ., რაც თავისთავად, თავის მხრივ აძლიერებს წინა-
დადების საერთო მთავარ დედააზრს. სინამდვილეში, საბოლოო
ჯამში, *ر* რ^ა თანდებული გრამატიკულ-სემანტიკურად მაინც

სახელს მიემართება, სახელს ეკუთვნის, სახელით გამოხატულ
წინადადების წევრზე მიუთითებს, მაგრამ მორფოლოგიურად
ზმნის კლიტიკურ ნაწილად (მორფულ ელემენტად) იქცევა. ეს
უკვე **ზმნური კლიტიკაა** და არა თანდებული. გარდამავალი
ზმნის შემთხვევაში ჩვეულებრივ ლაპარაკია **პირდაპირი ობიექ-**
ტის მითითებაზე, ხოლო გარდაუვალი ზმნის შემთხვევაში კლი-
ტიკური მორფი *ر* რ^ა უფრო ხშირად **გარდაუვალი ზმნის სუბი-**
ექტს მიემართება, მათ შორის **პასიური ზმნის სუბიექტიცაა**
(ზმნა شدن შოდან-ით ნაწარმოები ფორმები). **გარდაუვალ ზმნა-**

თავან ამ ეტაპზე აღინიშნება შემდეგი ლექსემები: بود ბუდან

„ყოფნა“, آمدن აშადან „მოსვლა“, شدن შოდან „გახდომა“,

(პასივის მანარმოებელი დამხმარე ზმნა ან დამოუკიდებელი

ზმნა), რთული ზმნა **خاک خوردن** ხაქ ხორდან „დამტვერიანე-

ბა, და სხვა. ცალკე სათქმელია და აღსანიშნავია კლიტიკური

ر რ^ა-ს გამოყენება: داشتند დაშთან „ქონა-ყოლა“, ზმნასთანაც;

პოსესიურ, ქონა-ყოლის, კუთვნილების, მფლობელობის გამომ-
ხატველ ზმნასთან ეს კლიტიკა მიუთითებს ან **საფლობ** (ფლო-

ბის, ქონა-ყოლის) ობიექტზე (იხ. ქვეთავები მფლობელობის გამოხატვის შესახებ) ან, რთული ზმნის შემთხვევაში, – კვლავ **გარდაუვალ სუბიექტზე** ან სხვა წევრზე. **| რწ** შეიძლება **სახელთანაც** დაჯდეს და **ზმნასთანაც** ანუ **გამეორდეს ორჯერ** ერთ წინადადებაში (ამათგან **სახელთან გამოყენება ნორმატიულია**) (მაგ., გარდამავალი ზმნა, პირდაპირი დამატება და ა. შ.). **| რწ-ს** სპეციფიკურ გამოყენებაში ჩართული ზმნები **მარტივიცაა** და **რთულიც**. განსაკუთრებით საყურადღებოა სახელბთან **რწ-ს სამჯერ გამეორების** შემთხვევებიც ერთ წინადადებაში (ამათგან **ერთი გამოყენება ნორმატიულია**). მაგ.: **| რწ** შეიძლება იდგეს **მსაზღვრელურ ფსიქოლოგიურ სუბიექტებთან** (იხ. ფსიქოლოგიური სუბიექტი), შემდგომ კი **პირდაპირ** ან **ირიბ დამატებებთან** ან **დამატებით მსაზღვრელებთან**. ხაზგასასმელია აგრეთვე აღნიშნულ ვარიანტებში **| რწ** თანდებულის **შერწყმა კლიტიკებთან** და **შერწყმულად** გამოყენება; თავისთავად, იგულისხმება **| რწ** თანდებულის წარმოდგენა **სასაუბრო ფონეტიკური ფორმებითაც** (ო. უ. ო), – თუ კლიტიკასთან სინთეზში,

თუ **დამოუკიდებლად** (იხ. ქვემოთ ნიმუშები).

აღსანიშნავია ისიც, რომ ზემოაღწერილი შემთხვევები მოიცავს სხვადასხვა დროით ფორმებს ანუ მოცემული ინოვაციური გამოყენებანი არა არის შეზღუდული გარკვეულ დროკილოთა ფორმებისა თუ წინადადების სხვადასხვა შინაარსის კუთხით. ფიქსირდება როგორც მარტივ, ისე რთულ ზმნათა მონანიღეობა ამ მოვლენებში (იხ. ქვემოთ ნიმუშები). წინასწარვე შევნიშნოთ, რომ ქვემომოყვანილი ნიმუშების ტიპისა და აქ აღწერილი ვარიანტების გარდა, ცოცხალ სამეტყველო ნაკადში ან ტექსტებში შეიძლება შეგვხვდეს სხვაგვარი ახალი გამოყენებაც, რომელიც ჯერ არ აღგვინუსხავს.

چند تا قاب چینی که سال تا سال

توی صندوق خاک می خورد را بر داشت و بر گشت

ყაბე ჩინი ქე სალ თა სალ თუაე სანდუყ **ხაქ მიხორდრა** ბარ დაშთ ვა ბარ გაშთ „რამდენიმე ფაიფურის სინი, რომელიც წლიდან წლამდე ზანდუეკში იმტვერებოდა,/მტვერს ყლაპავდა

امیدوارم اموال فرهنگی کشور“; (را-რა), ამოიღო და გამობრუნდა“;

که به طور بی قانونی از مملکت خارج شده است را باز پس

ომიდევარამ ამვალე ჭარჰანგიდე ქეშვარ ქე ბე თოურე

ბი ყანუნი აზ მამლაქათ **ხარეჯ შოდე ასთრა** ბაზ ფას ბეგირიბ

„ჩვენ ვიმედოვნებთ, ქვეყნის საგანძურებს, რომელიც გატანილი

იყო (რა-რა) უკანონოდ, კვლავ დავიბრუნებთ“; به خاطر اینکه

شما و گروهتان روز 9 اکتبر به مرز آستارا می رساند لطفاً لیست

اسامی افرادی که می خواهند با هم در اطاق 3 تخته باشند را

ბეხათერე ინქე შომან ვა გორუჰეთან რუზე 9 ოქტობრ

ბე მარზე ასთარა მირესანად ლოთჰან ლისტე ასამიდე

აჭრადი ქე მიხაჰანდ ბა ჰამ დარ ოთაყე 3 თახთე **ბაშანდრა**

ბეჭერსთიდ „იმის გამო/იმისთვის რომ თქვენ და თქვენი ჯგუ-

ფი 9 ოქტომბერს ასტარის საზღვარს მიაღწევს, გეთაყვათ, იმ

პირების სახელების სია, რომელთაც სურთ, სამსახროლიან

ოთახში ერთად იყონ (რა-რა), გამოგვიგზავნეთ“; نگارنده راه

مستقلی در پیش گرفت و برای اجاره سینمااطلس که سودی برای

کرد نداشت آن شرکای نگه‌دارنده را با هیئت مدیره باز کرد

მოსთაყყელი დარ ფიშ გერეჭთ ვა ბარანე ეჯარედე სინემნათლას, ქე სუდი ბარანე შორაქანე ან ნადშორან, ბანჷე'ათ მოდირე ბანჷ ქარდ „მწერალი დამოუკიდებელ გზას დაადგა და კინოატლასის დაქირავებისთვის, რომელსაც მისი მენილეებისთვის არავითარი სარგებელი (მო)ჰქონდა (არ-რანჷმნა „ქონა-ყოლა“-სთან), კოლეგიის (კოლეგიასთან ერთად) ოფისი გახსნა“; حضور بیگانگان منفعتی برای کشور های منطقه نداشته;

რა ჰოზურე ბიგანეგან მანჭათი ბარანე ქეშვარჷანე მანთაყე ნადშორან ასორან „მავანთა ყოფნას არანაირი სარგებელი რეგიონის ქვეყნებისთვის არა აქვს,“ (რან ჷმნა „ქონა-ყოლა“-სთან); یک برگه دستمال که برای خودم کشیده بودم بیرون اما به;

دادم دستش. این سایتو برو بین.

დასთმალ ქე ბარანე ხოდამ ქეშიდე ბუდამ ბირუნ ამმან ბე ქარამ ნადშორან ბუდრან დადამ დასთე(ა)შ „ერთი ხელი ხელსახოცები, რომელიც ჩემთვის მქონდა ამოღებული, მაგრამ არ დამჭირვებოდა/საქმეში არ გამომდგომოდა (რან ჷმნა „მოსვლა“-სთან), მივეცი ხელში“; ინ სანთუ ბოროუ ბინ „ეს საიტი მიდი ნახე,“ (ეს ბოლო ნიმუში კითხვის ქვეშაა: თითქოს გარდამავალი ჷმნის კუთვნილი პირდ. დამ.-ის რან მირთულია გარდ. ჷმნის

წინამავალ გარდაუვალ ჷმნას: ამით ერთგვარად მიანიშნებს, აკონკრეტებს სწორედ იმ სამოქმედო ობიექტს); فصلی که از

زمان "آقای الف" منتشر شده است را فراموش کنید. بعد هم گفته

دیکته اش را شده هفته

მონთაშერ შოდე ასორან ჭარამუშ ქონიდ. ბა'დ ჰამ გოჭთე ქე დიქთე აშრან შოდ ჰაჭთდე(ჰ) „ნაკვეთი, რომელიც „ბატონ ალექსის მერე დაბეჭდილა (რან), დაივიწყეთ. შემდეგ კი თქვა, რომ მისმა კარნახმა (რან) მიიღო („გახდა,“) ჩვიდმეტი,“ (რან „გახდომა,“ ზმნასთან, პასივში; მეორე რან ირიბი ობიექტის აღმნიშვნელია **დამოუკიდებელი ზმნისთვის „გახდომა,“**; სიტყვ.: **კარნახს მოუხდა/გაუხდა**);

لطفاً آدرس کسی را که ما با او کلاس داشتیم و قرار شد به ما گواهی بدهد را به من بدهید. آنها بی که

اورا گرفتہ بودند را به کناری پرت کرد. **ლოთჲან ადრესე ქასირან ქე მან ბან უ ქელას დაშთიმ ვა ყარანრ შოდ ბე მან გავანჰი ბედეჰადრან** ბე მან ბედეჰიდ. **ანჰანი ქე ურან გერეჭთე ბუდანდრან** ბე ქენარი ფართ ქარდ „თუ შეიძლება, იმ პირის მისამართი, ვისთანაც მეცადინეობა გექონდა და დადგინდა, ჩვენთვის ეცნობებინა (რან), შეგვატყობინეთ,“ (ორი რან: სახელთან (განსაზღვრებითი **ისი** რან) და შემდეგ მეორე რან ზმნასთან); „ისინი, ვისაც ის წაეყვანათ (რან), მიაგდო გვერდზე,“ (ორი რან: რან ნორმატიულად სახელთან (პირდ. დამ.) და მერე ზმნასთანაც).

2) ორ-სამჯერადი რან სახელებთან ერთ წინადადებაში. რა

რან შერწყმულია ნაცვალსახელურ კლიტიკასთან, შესაძლოა სასაუბრო ფონეტიკური ფორმით; ერთი გამოყენება მსაზღვრელური ფსიქოლოგიური სუბიექტისთვისაა (იხ. ფსიქოლოგიური სუბიექტი) ერთხელაც, – დამატებასთან ნორმატიულია.

دگمه ی پیراهن بچه رو دوختم. بچه رو پیراهن شو دگمه

شو دوختم.

ბაჩჩერუ ფირანჰანე დოგმეჲ ფირანჰანე ბაჩჩერუ დუხთამ.

ბაჩჩერუ ფირანჰანეშუ დოგმეშუ დუხთამ. ალირუ ლებასეშუ მოსთამ „ბავშვის პერანგის ღილი დავაკერე. სიტყვ.: ბავშვი(ს) (რან), მისი პერანგის (რან), მისი ღილი (რან) დავაკერე/დავუკერე; ალი (რან), მისი სამოსი (რან) გავრეცხე/გავურეცხე.“

აქ, ამ წინადადებებში გვაქვს 1 რან მსაზღვრელებთან: ორ-ჯერ ან სამჯერადად, – ფსიქოლოგიური სუბიექტის (ერთ-ერთი მსაზღვრელის), ჩათვლით; ერთხელაც პირდაპირ დამატებას-თან, – 1 რან აქ ნორმატიულია.

ამგვარი უჩვეულო გამოყენებანი აღიბეჭდება სასაუბრო მეტყველებაში, ინტერნეტულ ტექსტებში, ელექტრონულ საფოსტო გზავნილებში, და რაც მნიშვნელოვანია, მხატვრულ ლიტერატურაში, მათ შორის ავტორისეულ (მწერლისეულ) ტექსტებში და ა. შ.

ნორმის თვალსაზრისით ზმნასთან 1-რან გამოყენება ზმნაზე უშუალო დართვით ზოგი მკვლევრის თვალსაზრისით, ითვლება **შეცდომადაც**, მაგრამ ასეთი შემთხვევების არსებობა **ავტორიტეტულ წყაროებში ფაქტია** და ამდენად საცოდნელია. ამ წყაროთაგან საკმარისია აღიარებულ მწერალთა თხზულებების ტექსტური მონაცემებიც (ჩვენთან წარმოდგენილი ბიბლიოგრაფიის სია არ შეიცავს მხატვრულ ლიტერატურას; ძირითადი წყაროები მოკლედ სახელდება ბოლოთქმამში, იხ.).

3) 1-რან- თანდებული გარდაუვალი ზმნის ქვემდებარესთან

შემოკლებულ რთულ წინადადებაში. არანორმატიული და ერთი შეხედვით **მცდარია** მეორეგვარი ინოვაციაც: პირდაპირი დამატების 1-რან გადასმულია **გარდამავალი ზმნის ველიდან გარ-**

დაუვალი ზმნის ველში, გადასმულია მთავარ წინადადებაში განსაზღვრებითი რთული ქვეწყობილი წინადადების განსაზღვრებით-დამოკიდებული წინადადებიდან.

მაგალითები: است کتابی را که من روی می گذارم سنگین است
ქეთაშირან ქე მან რუჟე მიზ მიგოზარამ, **სანგინ ასთ** „წიგნი (რან), რომელსაც მაგიდაზე ვდებ, მძიმეა“; **مردی را که تو می بینی**

است پدرم دوست **მარდირან** ქე თო მიზინი **დუსთე ფედარამ ასთ**
„კაცი (რან), რომელსაც ხედავ, მამაჩემის მეგობარია“; **کتابی را**

است مال بهرام **ქეთაშირან** ქე მან ბე თო დანდამ, **მანლე ბაჰრამ ასთ** „წიგნი (რან), რომელიც მოგეცი, ბაჰრამისაა“;

مردی را که در خیابان می بینی **მარდირან** ქე დარ **ხიდაჰან მიზინი ფირ ასთ** „კაცი (რან), რომელსაც გამზირზე ხედავ, მოხუცია“; **غیر از رعدی** **است**. **غیر از رعدی** **است**. **غیر از رعدی** **است**.

زنی را که دیروز دیدم اینجا **است**. **غیر از رعدی** **است**. **غیر از رعدی** **است**.

خانمی را که دیروز در کافه دیده بودم **نیز حضور** **داشت**.
ქე დირუზ დიდამ, ინჯან ასთ „ქალი (რან), რომელიც გუშინ ვნახე, აქაა“; **ყეჟრ აზ რა'დი ხანუშირან** ქე დირუზ დარ **ქანჭე დიდე ბუდამ ნიზ ჰოზურ დამთ** „რაცდის გარდა, ის ქალბატონიც (რან), გუშინ რომ კაფეში მყავდა ნანახი, ესწრებოდა“; **کتاب ها یی را** .

کتاب ها یی را **که هدایت می داد** **بخوانم** **شبیخ** **کتاب** **ها یی** **نبود** **که** **ترجمه** **می**

شد **ქეთაჰჰაშირან** ქე ჰედანათ მიდად **ბეხანამ შაბიჰე**

ქეთაჰჰაში ნაბუდ ქე **თარჯომე მიშოდ** „წიგნები (ირან), რომელსაც მხელმძღვანელობდა წამეკითხა, იმ [სხვა რალაც] წიგნების

(-ი) მსგავსი არ იყო, რომელიც ითარგმნებოდა“; და სხვა მისთ.

სინამდვილეში, **ერთიანობა** **ყ** და **რ** მოცემულ ნიმუშებში **ქვეწყობითაა** განპირობებული: განსაზღვრებითი დამოკიდებული წინადადებიდან მთავარ წინადადებაში გადანაცვლებული **რ** რწ **ყ** ი-არტიკლთან ერთად ქმნის ზემოთ წარმოდგენილ **ელემენტთა**

ერთიანობას **რ** **ყ**/**არ** **ირწ**-ს, – მთავარი წინადადების გარდაუვა-

ლი ზმნის (შემასმენლის) ქვემდებარესთან; მაგრამ თავად **ირწ**-ს ერთობის მოვლენა საგანგებოდ განიხილება ცალკე პარაგრაფში (იხ. პარ. 15 ქვემოთ). არ უნდა ავურიოთ ერთურთში: **ირწ** მარტივ წინადადებაში და **ირწ** ქვეწყობაში. მოცემულ პარაგრაფში **ირწ** ერთობის ქცევა არანორმატიულია, სპეციფიკურია: რწ ერთვის განსაზღვრებითობის (მითითების) არტიკლს **ყ** ი-ს მთავარი წინადა-

დების ქვემდებარესთან; ამდენად, შეიძლება ითქვას, სახეზეა **უნესო (არანესიერი)** ქვეწყობა (შდრ. ნესიერი, ნორმატიული ქვეწყობა: იხ. რთული ქვეწყობილი წინადადება, განსაზღვრების დამოკიდებულებიანი ქვეწყობა). **ნესიერი ქვეწყობის ირწ თუ რწ (მთავარი წინადადების გარდამავალი ზმნის პირდ. ობიექტისთვის) უნდა გავარჩიოთ მარტივ წინადადებაში არსებულ სპეციფიკურ ირწ ერთობისგან** (იხ. პარ. 15 ში).

ამგვარად, მოცემულ პარაგრაფში წარმოდგენილია რწ/ირწ-ს სპეციფიკაცია ქვეწყობილ სტრუქტურაში. ფიქსირდება და აღინიშნება ნორმატიული და არანორმატიული ქვეწყობა. გვაქვს ორი სახის ქვეწყობა: ნორმა და სპეციფიკაცია (იხ. შდრ. ნორმატიული ქვეწყობილი წინადადება).

სწორედ თავად რწ-ს სპეციფიკაცია განაპირობებს ჯამში მთლიანად ქვეწყობის სახეობის სპეციფიურობას. აქ სახეზეა **რ** რწ-ს გადაადგილება ნორმატიული პოზიციიდან ინოვაციურზე:

პიედაპირი დამატების 1 რწ მიერთვის გარდაუვალი ზმნის (სუ-

ბიექტს) ქვემდებარეს; ქვეწყობილი წინადადების სისტემაში **დამოკიდებული** წინადადებიდან გადაინაცვლებს **მთავარ** წინადადებაში.

ესაა **წინადადების შემოკლების ტენდენცია**, მეორეს მხრივ კი საგნის **გამოყოფა და ხაზგასმა**, რაც იწვევს ამ არანორმატიულ წყობას. ასეთი სტრუქტურა შეიძლება შეგვხვდეს არა მარტო **სასაუბრო ენაში**, არამედ **ბეჭდურ, სამწერლობო ენაშიც**, მათ შორის სახელმძღვანელოებში თუ მხატვრულ ლიტერატურაში და ა. შ. ბოლო წლებში ეს მოვლენა მატულობს.

ორივე ეს ძირითადი ინოვაცია **სამეტყველო ნაკადიდან უკვე შეიჭრა ბეჭდური ენის სხვადასხვა სფეროებში და ამდენად გასათვალისწინებელია.**

4) **გარემოებითი 1 რწ-**. გარემოებითი 1 რწ- აქტიურად გვხვდება მე-20 სკ-ის დასაწყისიდან (მაგ., მოგზაურობის ყანრის პროზაში); აღინიშნება ხალხური მეტყველების ლექსიკონში და დღევანდელ ირანულ თუ სხვა სახელმძღვანელოებში. 1 რწ-თანდებულის ეს ფუნქცია აგრეთვე ზოგ გრამატიკულ აღწერაშიც გვხვდება. რაც მთავარია, 1 რწ-თანდებულის გარემოებითი ფუნქციით ფართო გამოყენება ფიქსირდება თანამედროვე **სასაუბრო ენაში** და აღიბეჭდება **ლექსიკონთა ვერტიკალურ ბუდეებში**, კერძოდ, მოცემულ ლექსიკონშიც (იხ. ლექსიკონის ვერტიკალი; იხ. ბიბლიოგრაფია). ამ მხრივ გამოკვეთილია 1 რწ-თანდებულის **დროისა და ადგილის გარემოებათა გაფორმების** საკმაოდ ჩვეული შემთხვევები, რაც შეგვხვდება თანამედროვე ენის ყველა დონეზე და სახელმძღვანელოებშიც. გვხვდება აგრეთვე **ვითარების გარემოებების** სხვადასხვა სახეობებიც.

მაგალითები: امروز را منزل هستم. امسال را ایران می مونم.

امشب را انجا باش! كجارا/كجارو نگاه می كنی؟ آنجارا ترك كرده.

كجارا/كجارو در نظر گرفته اید؟ كجارو می بینی؟ اینجارو ببین!

ემოუზრან მანზელ ჰასთამ, ემსალრან ირან მიმუნამ, ემშაბრან ინჯან ბან! ქოჯარან/ქოჯარო ნეგანჰ მიქონი? *ა(უ)ნჯარან* თორქ ქარდე; *ქოჯარან/ქოჯარუ* დარ ნაზარ გერეჟთე იდ? *ქოჯარუ* მიბინი? *ინჯარუ* ბებინ! „დღეს სახლში ვარ; წელს ირანში ვრჩები; ამაღამ აქ იყავი; საით იყურები?; იქაურობა გაათურქეს; საით აპირებთ?; სად იყურები?; აქ იყურე/შეხედე“; *میراب که قدیم*

ها آن قدر دوست داشت که تا صبح را کنارش باشم دیگر برایم میراب نیست. باید بروند یک جایی و یک مدت را با هم باشند.

მირან ქე ყა-დიმჰან ან ყადრ დუსთ დანთ ქე თან სობჰრან ქენარემ ბანამ დიგარ ბარანამ მირან ნისტ; ბანად ბერავანდ ექე ჯანო ვა ექე მოდდათრან ბან ჰამ ბანანდ; ინ სიმარუ რაჟთი; თანჰანირან ბე თაჯრობე ნეშასთ. „მირაბი რომელიც ძველ დროში იმდენად უყვარდა, რომ დიღამდე (რან)მის გვერდით ვიყო, ჩემთვის მირაბი არაა; უნდა წავიდნენ სადმე და ერთხანს (რან) ერთად იყონ; ამგვარად (რან) მიდიოდა ხოლმე; განმარტოებით (რან) გამოსაცდელად დაჯდა“; და მისტ.

საერთო შინაარსობრივ-ფუნქციური მოტივაცია: მინიშნება, დაზუსტება, მითითება, საზგასმა, გამოყოფა, მინიშნება, გარკვევა და მისტ.

ასეთი გამოყენება სასაუბრო ენიდან მომდინარეობს და ადრეულ ანუ კლასიკურ მწერლობას არ ახასიათებს. შესაბამისად, ერთის მხრივ ეს ადრინდელი ხმარებაა ხალხური მეტყველებიდან მომდინარე, მეორეს მხრივ, სიახლეა ლიტერატურული ენისთვის. ჯამში, თანამედროვე ენის დონეზე გარემოებითი

1-რ-ს საცხებით ნორმატიულია, თუმცა არ არის სავალდებულო და საყოველთაო: გარემოებით სიტყვას 1-რ-ს შეიძლება დაერთოს ან არ დაერთოს. უფრო ხშირია გარემოება 1-რ-ს გარეშე, ეს ნორმაა. თანდებულებანი გარემოება ჩაითვლება ნორმის ერთ ვარიანტად.

5) სხვა სპეციფიკაციები. გარდა ზემოთ დახასიათებული ინოვაციური ვარიანტებისა იშვიათად სხვადასხვა თანამედროვე ტექსტებში (მაგ., სამეცნიერო ლიტერატურაში) გვხვდება აგრეთვე 1-რ-ს თანდებულის სხვადასხვა უჩვეულო და ერთი შეხედვით ზოგჯერ სრულიად უფუნქციო თუ ჩვეული სტრუქტურის დამრღვევი გამოყენების სხვა ვარიანტებიც.

მაგალითად: گروه های موجّه و کارساز مخالف دیکتاتوری
را در یکی از تالار های پاریس سازماندهی کرد و برنامه مفهوم
توسط دانشجویان از آن جمله دانشجویان رشته های مختلف
کنسرواتوار هنر های دراماتیک فارسی را جاذبه والا سبب شد

გორუჭმანე მოვაჯჯაჰ ო ქარსაზე მოხალეჭე დიქტატორირან
დარ იეჟი აზ თანღარჭმანე ფარის სანზმანდაჰი ქარდ ვა
ბარნამეჟე მაჭჰუმ (ე), თავასსოთე დანემუჯუჟან, აზ ან ჯომ-
ლე, დანემუჯუჟანე რემთეჭმანე მოხთალეჭე ქონსერვანთუარე
ჰონარჭმანე დერამანთიქე ჭარსირან, ჯანზებეჟე ვალან საბაბ

შოდ; „საპატივცემულო და დიქტატურის (1-რ-ს) ოპოზიციის ხელშემწყობმა კომპანიებმა პარიზის ერთ დარბაზში ორგანიზება გაუკეთა და გასაგები/მისაღები/გარკვეული პროგრამა სტუდენტთა მემკვიდრით, მათ შორის კონსერვატორიის სპარსული დრამატული ხელოვნებების სხვადასხვა დარგის სტუდენტებისა

(არ-რ), გახდა მიზეზი დიდი ფაქტორისა (დიდი მიმზიდველი ძალისა); აქ თითქოს ჩანს **გამოყოფა-მიითითება** მხოლოდ; **თანდებულიანი სახელები ობიექტი არ არის და ზმნასთან არაა უშუალო კავშირში**; უფრო, შესაძლოა, წააგავს შინაარსით კვლავ **ირიბ ობიექტს (იხ.)**.

გვხვდება არ-რ თანდებულის (არტიკლის) თავისებური, არანორმირებული გამოყენება სხვადასხვა **გართულებულ სინტაქსურ სტრუქტურებშიც**.

მაგალითად: عكسالعمل های تدریجی و نفرت عمومی در

از کشور نسبت به رژیم را زیادتیر نمود داخل و خارج

სოლ'ამალჰანდე თადრიჯი ვა ნეჭრათე 'ომუმი, დარ დახელ ო ხარეჯ აზ ქეშვარ ნესბათ ბე რეჟიმრან ზიდადთარ ნემუდ; (

აბე-ნინდებულთან **ერთდროული** გამოყენება, აგრეთვე იკვეთება **მიითითება** და თანდებულის სიტყვა წინადადებაში **ირიბი ობიექტია**, რომელსაც თითქოს **ხაზი ესმება**) „თანდათანობითმა წინააღმდეგობებმა და საერთო სიძულვილმა ქვეყნის შეგნით და გარეთ რეჟიმის მიმართ (არ-რ) მეტად იჩინა თავი (გაიზარ-

და)“; کتاب جالبتر از این را پیدا نکردم ქეთაბე ჯალბეტარ აზ

ინ-რან ფედად ნაქარდამ „ამაზე უფრო (არ-რ) საინტერესო

ნიგნი არ აღმომიჩენია“ (იზაფეთში ჩამჯდარი რელატიური არ-

რ-თანდებულის შენაერთი); هنرمندان این تماشاخانه به

خصوص در دهه بیست را می توان دستهبات متعدد تقسیم نمود

ჰონარმანდანე ინ თამაშახანე, ბე ხოსუს დარ დაჰედე ბისტ-

რწ, მითავან დასთეჯათე მოთე'ადედ თაყსიმ ნემუდ „ამ თეატრის ხელოვანები, განსაკუთრებით 20-იან წლებში (1-რწ), შეიძლება რამდენიმე ჯგუფად დაიყოს“ (თითქოს 1-რწ პირდ. დამ. ისაა, მაგრამ **იზაფეთურ-წინდებულიან გარემოებით დამატებას-თანაა** გადასული, თანაც ეს უკანასკნელი **ჩართული** ფრაზა გამოდის, 1-რწ კი **ძირითადი** წინადადებისაა); (იხ. სპკ-რელატივები; შედარებითი ხარისხი იხ. მორფოლოგიაში; იხ. იზაფეთი, წინდებულები, ჩართული; იხ. წინ. ნევრები).

სხვა სპეციფიკაციებში აღსანიშნავია აგრეთვე ფორმა **من**

1-რწ-რწ. პირველი პირის მხ. რ. – ის ნაცვალსახელის **სრულად**

წარმოდგენა 1-რწ თანდებულთ თანდართვისას **ახალი მოვლენაა**, რომელიც უფრო ძველ (კლასიკურ) შემოკლებულ ფორმას ჩაანაცვლებს ხოლმე: **رو من<را من<ما-რწ>მანრწ/მანრო/მანრუ.** ეს ფორმაც **სასაუბრო ენიდან** მოდის დღევანდელ ვითარებაში და **შეჭრილია ბეჭდურ** ენაში. 1-რწ თანდებული ერთვის სრულ პირველი პირის ნაცვალსახელს **من<مان, „მე“**, შეკვეცის გარეშე (შეკვ. **ما<مارა**), რაც გვხვდება თანამედროვე ენის ორივე ძირითად დონეზე: **სასაუბრო და ლიტერატურულ სპარსულში. მაგ.: من رو نمی بینی؟ من را به**

مانرئو ნემიბინი? მანრწ ბე მწ'მურიდათ

ჭერესტანდან „მე ვერ მხედავ? მე მივლინებაში გამაგზავნეს“; და სხვა. ხაზგასასმელია, რომ თანამედროვე ენაში ძველი შეკ-

ვეცილი ფორმაც სახეზეა: შდრ.: *مرا می گویی* *მარან მიგუი?*
„ჩემზე ამბობ?/მე მეუბნები?“; *مرا برد* *მარან ბორდ* „მე წამიყვა-
ნა“ და ა. შ. (იხ. *را-რან* -ს სინტაქსური როლები აქვე; იხ. დამატე-
ბები ნ. ნევრებში).

را-რან თანდებულის სპეციფიკაციები თავს იჩენს აგრეთ-
ვე: *را + یی+რან* **ფორმანტების ერთობლიობაში** (*ی-ი-ს* და *را-
რან*-ს ერთდროულ გამოყენებაში) და **შერეულ ანუ ალტერნატი-
ულ მარკირებაში** (*را-რან* და ზმნური ობიექტური მარკერი ერ-
თდროულად) (იხ. პუნქტები 15 და 16, იხ. ეს სპკ-ები აქვე; იხ.
წინადადების წევრები; იხ. დამატებები, უბრალო დამატება).

ვიმერობთ, ამგვარი უჩვეულო გამოყენებანი აღიბეჭდება
სასაუბრო მეტყველებაში, ინტერნეტულ ტექსტებში, ელექ-
ტრონულ საფოსტო გზავნილებში, და რაც მნიშვნელოვანია,
მხატვრულ ლიტერატურაში, მათ შორის ავტორისეულ (მწერ-
ლისეულ) ტექსტში და ა. შ. ესაა ყურადსაღები.

უთუოდ შეგვხვდება ენის სხვადასხვა დონეზე *را-რან*-ს კი-
დეე სხვა ახალი სხვადასხვა ინოვაციები, უჩვეულო გამოყენება
და სპეციფიკაციები. ამ ტენდენციას გარკვეული ხარისხით
ადასტურებს *را-რან* -ს ბოლო ხანების მრავალსახა დინამიკა.

უთუოდ ჯერ ზოგიერთი სპეციფიკაცია არ არის აღნიშნული,
კლასიფიცირებული და კოდიფიცირებული; შესაბამისად, ზოგი
სიახლე, შესაძლოა, არც იყოს წარმოდგენილი მოცემულ პარაგ-
რაფში; თუმცა აქ წარმოჩენილი ზოგადი სურათი *را-რან*-ს **არას-**

ტანდარტული ხმარების **ტიპური ნიმუშებისა**, ჩანს, სამომავ-
ლოდ საკმარისი გზამკვლევაა.

რ რნ-ს სხვა ტიპის სპეციფიკაციები ვლინდება აგრეთვე
ც ი და რ რნ-ს ერთობაში (ერთიან, ერთდროულ გამოყენებაში)
და შერეულ (ალტერნატიულ, ორმაგ) მარკირებაში (იხ. აქვე ქვე-
მოთ პარაგრაფები 15, 16).

**15. ც ი+ რ რნ ერთად: განუსაზღვრელობა-
გამოყოფის ც ი-სუფიქსისა და რ რნ-
თანდებულის ერთდროული ხმარება პირდაპირ
დამატებასთან მარტივ წინადადებაში (რ რნ თან-
დებულის ერთ-ერთი სპეციფიკაცია)**

ც ი+ რ რნ მოდელი სპეციალურ და არანორმატიულ შემ-
თხვევებს განეკუთვნება. რ რნ თანდებული ზოგჯერ გვხვდე-
ბა პირდაპირ დამატებასთან განუსაზღვრელობის ც ი-სუფიქ-
სთან ერთად. ვიღებთ **შერეულ აღნიშვნას**: თითქოსდა ურთი-
ერთგამომრიცხველი და საპირისპირო კატეგორიალური ნიშნე-
ბის ერთდროული გამოყენება. საქმე ისაა, ც ი-სუფიქსს **გამო-
ყოფის** ფუნქციაც აქვს, რაც სწორედ ამ შემთხვევებში ვლინდე-
ბა: ობიექტი **გარკვეულიცაა** და **გამოყოფილიც** (მითითებული,
ხაზგასმული) ერთდროულად; ანუ დაზუსტებულია. ასეთი ხმა-
რება კლასიკურ სპარსულშიც გვხვდება იშვიათად, ხოლო თანა-
მედროვე სპარსულში უფრო გახშირებულია და გააქტიურებუ-
ლი, — **გოჭთარიშიც (სასაუბრო)** და **ნევეშთარიშიც (სამწერლო-
ბო)**. ერთი გარკვეული საგნის თუ პირის სახით (პირდაპირი და-
მატების) გამოყოფა მრავლიდან და მისი ამგვარი განსაზღვრა

ხორციელდება გამოყოფის ა-ი- არტიკლის დამატებითი გამო-
ყენებით ზოგადად განსაზღვრულ (განსაზღვრებით) რ-რ-არ-
ტიკლთან ერთდროულად. ამით „ეს ერთი საგანი/პირი“ კიდევ
უფრო მეტად გამოიყოფა და კონკრეტდება.

მაგალითები: داد با بعد از سه چهار دقیقه شماره ای را داد
აზ სე ჩაჰარ დაყიყე შომარეიროდ დად „სამი-ოთხი წუთის მერე
ერთი [რალაც გარკვეული] ნომერი(ირნ) მომცა“; به جای وی
مانیبد نماید را منصوب دیگری شخص به چه از بعد از سه چهار دقیقه
მანსუბ ნემნად „მის ადგილას სხვა პირი [ერთი რომელიღაც
გარკვეული](ირნ) დანიშნოს“; خانم شما چه زبان های می
داند؟ ხანუმ, შომან ჩე ზაბანჰანდირნ მიდანიდ? „ქალბატონო,
თქვენ რა ენები [რალაც გარკვეული](ირნ) იცით?“; کسی را نمی
شناسی? ნემიბინად „ვერავის [გარკვეულს](ირნ) ხედავს“;
دیدم. این را دیدم. مجله ای را آورد. این را دیدم. این را دیدم
დიდ „ერთი [გარკვეული] წიგნი(ირნ) მოიტანა, ერთი [გარკვეუ-
ლი](ირნ) ჟურნალი დაინახა“; یک کتابی را نگاه می کردم نمی
خواندم. این را دیدم. این را دیدم. این را دیدم „ერთ წიგნს
[გარკვეულს](ირნ) ვუყურებდი, არ ვკითხულობდი“; چنین چیزی
در این کتاب نیست. این را دیدم. این را دیدم. این را دیدم „ისე-

თი რალაცეები [გარკვეული](ირწ) მასში დაინახოს“; *مردی را*
بینی *مردی را می بینی*. *მარდირწ* დიდ, *მარდირწ* მიბინი „ერთი კა-
ცი(ირწ) დაინახა, ერთ კაცს(ირწ) ხედავ [გარკვეული, გარკვე-
ულს]“; *من کتابی را خریدم* *მან ქეთაბირწ* ხარიდამ „მე ის ერთი
გარკვეული წიგნი (ირწ) ვიყიდე“; *را داشتند* *ჩონინ*
تارჭირწ დაშთანდ „ერთი ასეთი გარკვეული გეგმა(ირწ) ჰქონ-
დათ“; *کسی را دوست داشته باشد* *ქექერ* *ნაქონამ* ქა-
სირწ დუსთ დაშთე ბაშად „არ მგონია, ვინმე(ირწ) უყვარდეს“;
من نمی دانستم *او می* *را* *که* *ندیده* *بودم* *چگونه* *در* *میان* *این* *همه*
ممن *پیدا* *کنم* *صورت* *ممن* *نهمیدانستام* *უდირწ* *ქე* *ნადიდე* *ბუდამ*
ჩეგუნე *დარ* *მიდანე* *ინ* *ჰამე* *სურათ* *ფედან* *ქონამ* „მე არ ვიცო-
დი, ის(აი ის, სწორედ ის)(ირწ) რომ არ მენახა, სად ვნახავ-
დი/ვიცნობდი ამ ვითარებაში“; *نظارت بانکی را می* *خواستند*
ნაზარათე *ბანქირწ* *მიხაშთანდ* „ერთი (რომელიღაც გარკვეუ-
ლი) ბანკის (ირწ) ზედამხედველობა უნდოდათ“; *انتظار دارند*
چنین چیزها می *را* *در* *آن* *ببینند* *انگار* *که* *تمام* *چیزها* *می* *قشنگ*
اند *اینجا* *جمع* *کرده* *اند*
ბებინანდ, *ენგარ* *ქე* *თამამ* *ჩიზჰაი* *ყაშანგ* *ინჯან* *ჯამ* *ქარდე*
ანდ „ელიან, ერთი ისეთი რამეები(ირწ) დაინახონ მასში, თით-
ქოსდა ყველა ლამაზი საგანი აქ შეუკრებავთ“; *دستروشان یکی*

دند می تو مان می دند
 تومن می داند „ხელზე მოვაჭრენი ერთ ცალს(ირა) ორას თუმ-
 ნად ყიდიან“; همان شب یک روزنامه ای را نگاه می کردم نمی
 خواندم *ჰამან შაბ დეჟ რუზნამეტირან ნეგაჰ მიქარდამ, ნე-
 მიხანდამ* „იმავე ღამეს ერთ გაზეთს(ირა) ვათვალიერებდი, არ
 ვკითხულობდი“; من مایلی را خریدم *მან მობაიელირან ხარიდამ*
 „მე ერთი (გარკვეული) მობილური(ირა) ვიყიდე“; زنی را دید
 نیران *დიდ* „ერთი ქალი (გარკვეული) (ირა) დაინახა“; این زنجیر
 در *ზანჯირი* اسرارمیزی که واقعه ای را به واقه بعدی پیوند می داد
რე ასრარამიზი ქე ვაყე'ეტირან ბე ვაყე'ეჟე ბა'დი ფეივანდ
მიდად „ეს იღუმალი ჯაჭვი, რომელიც ერთ რომელიღაც ვითა-
 რებას(ირა) შემდგომ მოვლენას აბამდა/აკავშირებდა“; مسئله ای

ما را در زبان فارسی دید. چیزی رو دیدی؟ کسی را/و دیدی?
სალეჟირან დარ ზაბანე ჭარსი დიდ; ჩიზირუ დიდი? ქასირუ/რან
დიდი? „ერთი რალაც საკითხი (საკითხავი)(რა) დაინახა სპარ-
 საულ ენაში; რამე (ერთი გარკვეული)(რა) დაინახე? ვინმე (ვინ-
 მე ერთი გარკვეული)(რა) დაინახე?“; اگر راهی نیس راهی را
 بساز *აგარ რაჰი ნის (ნისთ) რაჰირან ბესაზ* „თუ გზა არაა, რამე
 (ერთი რამე გარკვეული) გზა გამონახე (შექმენი)“; და სხვა მრ.
 ეს ტენდენცია ძლიერდება.

ჯამურად აქ ყალიბდება შემდეგი **სემანტიკური სქემა:**
ფსევდოგანუსაზღვრელობა > განსაზღვრელობა, გარკვეულო-

ბა: „ერთი რომელიღაცა, თუმცა გარკვეული„. ორმხრივი, ერთგვარად ორაზროვანი, **ორმნიშვნელიანი ელემენტი** (ე.წ. არტიკლი); **را رن სძენს გამოყოფა-გარკვეულობას, ძლიერდება კონკრეტული მითითების, მინიშნების აზრი.**

სახეზეა: **გამყოფა-მითითება-მინიშნება-გარკვეულობა-საზგასმა; ა.შ.**

იგივე ეფექტი აქვს და ზუსტად **იგივე კოდიფიკაცია** უნდა მიეცეს **يك اءء** განუსაზღვრელ ნაცვალსახელად ქცეული

რიცხვითი სახელისა და -**را رن-ს ერთდროულ** ხმარებასაც (იხ.

მორფოლოგიაშიც). **მაგ.:** **اما اين يك شلووار را /رو هم ذراى**

بيند/مى **مى زيادى** **من /برام** **اممذ** **ინ** **ءءء** **შალღარრძ/-რო/-**
რუ **ჰამ ბარნდე მან/ბარშ** **ზიდადი მიბინად/მიბინე** „ამას კი ერთი შარვალიც ჩემთვის ზედმეტი ერვენება“; **اين يك پاجين**

بيند/مى **مى زيادى** **من /برام** **براى هم** **را /رو** **ინ** **ءءء**
ფაჩინრძ/-რუ **ჰამ ბარნდე მან/ბარშ** **ზიდადი მიბინად/მიბინე**
„ეს კი ერთ ფეხსაცმელსაც ჩემთვის ზედმეტად მიიჩნევს“; ?

چرا يك شلووار را /رو هم براى من /برام **زيادى** **مى بيند/مى**
ჩერა **ءءء** **შალღარრძ/-რუ** **ჰამ ბარნდე მან** **ზიდად მიბინად** „რატომ ერთი შარვალიც ჩემთვის ზედმეტი ერვენება?!“; **يك چارك**

ءءء **ჩარაქ ნანრა** **فانڭ** **ყერან** **مى قران** **پنج** **نان** **را**
მიჭორუშანდ „ერთ ჩარექ პურს ხუთ ყრანად ყიდიან“; და სხვა.

يٰۤاۤی ۱۰-ის გრამატიკული სინონიმი, შეფას-
დება იგივენივით რა -რ- თან ერთობლიობაში მოდელით:
يٰۤاۤی + ۱۰ რ- ამ შეხამებასაც იგივე ფუნქცია აკისრია.

რიცხვითი სახელი يٰۤاۤی იქვე განუსაზღვრელი ნაცვალსახე-
ლის ფუნქციით შეიძლება ერთდროულად ۱۰ + ۱۰ რ- ერთობ-
ლიობასთან ერთადაც იხმარებოდეს ანუ „ერთადერთობის“ აღ-
ნიშვნა ორმაგია, დუბლირებულია يٰۤاۤی ۱۰ ნაცვალსახელისა
და ۱۰-ი სუფიქსის სინონიმური გამოყენებით. მაგ.: همان شب
چون که کتابی را نگاه می کردم „იმავლე ღამეს ერთ რაღაც წიგნს ვათვალიერებდი“; და
სხვა. ამგვარი სქემა (ფორმულა) შედარებით იშვიათია.

۱۰-ი და ۱-რ- შეიძლება ერთდროულად, მაგრამ გაყო-
ფილად (გათიშულად) იხმარებოდეს. მაგ.: من یک کتابی بود

این را (و) // اینو მან ۱۰-ი ქეთაში ბუდ, ასლან ნა
ინო/ინო მიშენახთამ „მე, ერთი წიგნი იყო (მქონდა), მე ის
სრულებით არ მესმოდა“ (აქ უარყოფის ნაწილაკიც ცალკეა).

۱۰ + ۱ რ- მარტივ წინადადებაში არ უნდა ავუროთ
განსაზღვრებით ქვენყობილ წინადადებაში ამ ელემენტთა ნორ-
მატიულ, ნორმირებულ გამოყენებასთან. არ ავუროთ მარტივ
წინადადებაში ۱۰ + ۱ რ- ერთობლიობის გამოყენება რთულ

ქვენყობაში $ای-ი$ - და $را-რ$ -ს შეხვედრასთან; იქ ეს ნორმატიულია. კერძოდ, მთავარი წინადადების $ای-ი$ - სუფიქსს განმარტავს განსაზღვრებითი დამოკიდებული წინადადება, როგორც **მაგ.:** *بازدید می‌کنم تا آنکه نان خشک می‌خورند* დიდ, *چه نامه‌ها می‌خواندند* „ბავშვები დაინახა, რომლებიც ხმელ პურს ჭამდნენ“; *کتابی را که دیروز در بازاره اش حرف می‌زدیم* *ქეთაბირან ქე დირუზ დარ ბარეაშ/ბარაშ ჰარფ მიზადიმ ხარიდამ* „ის წიგნი, რომელზედაც გუშინ ვსაუბრობდით, ვიყიდე“; *مردی را دیدم که وارد دانشگاه شد* *ვარედე დანეშგაჰ შოდ* „ერთი კაცი დავინახე, რომელიც უნივერსიტეტში შევიდა“ და სხვა მისთ. (იხ. განსაზღვრებითი დამოკიდებული წინადადება რთულ ქვენყობილ წინადადებაში; სუფიქსები, $را$ რ-თანდებული (არტიკლი), რიცხვითი სახელები და ნაცვალსახელები იხ. მორფოლოგიაში).

არსებითად, $ای/یک$ $هفت+را$ რ-ერთობლიობაც დღეს

$را$ -რ-თანდებულის დამახასიათებელ **სპეციფიკაციების კატე-**

გორიას განეკუთვნება პირველ რიგში (იხ. $را$ -რ-თანდებულის სპეციფიკაციაში აქვე, პუნქტი).

ცალკე განხილულია და საცოდნელია **ქვენყობაში ჩართული** (ან, შესაძლოა, ქვენყობასთან ახლო მდგომი ორაზროვანი) **სტრუქტურები**, სადაც $را+ای$ ი+რ-ს ერთიანობა ჩვეული ქვენყობილი განსაზღვრის ნორმატიულობაა და არა სპეციფი-

კური განსაზღვრულობა-განუსაზღვრელობის სპეციფიკურივე შერწყმა (იხ. ქვენყობილი წინადადება).

შდრ. მაგ.: کسی را که دیروز آنجا حضور داشت خواهرم

سناسد می چასირან ქე დირუზ ანჯა ჰოზურ დამთ ხაჰარამ მი-
შენასად „იმ მავანს, გუშინ რომ (რომელიც) იქ ესწრებოდა, ჩემი
და იცნობს“; (ნორმატიული განსაზღვრებით-დამოკიდებული
ქვენყობილი წინადადების ერთ-ერთი სახეობა);

کتاب ها ایی را که هدایت می داد بخوانم شیبیح کتاب ها ایی

შედაბჰაირან ქე ჰედამათ მიდად ბეხანამ
می شد

შაბიჰე ქეთაბჰაირან ნაბუდ ქე თარჯომე მიშოდ „ნიგნები (ირან),
რომელსაც მხელმძღვანელობდა წამეკითხა, იმ [სხვა რალაც]
ნიგნების (-ი) მსგავსი არ იყო, რომელიც ითარგმნებოდა,“ (ირან-ს
სპეციფიკაცია ქვენყობილ სტრუქტურაში).

უკანასკნელ ნიმუშში რ+ ირან-ს სპეციფიკაცია ასე-

თია: ირან-დართული სახელი ეკუთვნის მთავარ წინადადებას
გარდაუვალი ზმნის (შემასმენლის) ქვემდებარის სახით; ორმა-
გი ქვენყობა, სადაც მთავარ წინადადებას მოსდევას მეორე გან-
საზღვრებითი დამოკიდებული ფრაზა პასივში,–მთავარი წინა-
დადების უბრალო განსაზღვრებითი დამატების განმსაზღვრე-
ლი პასივში; ისევე როგორც ზემოთ განხილული გვაქვს სპეცი-
ფიკაცია, სადაც აღნიშნულია მარტო რ რან (ი-ს გარეშე) რომე-
ლიც იკავებს ამ პოზიციას: მთავარი წინადადების გარდაუვალი
ზმნის (შემასმენლის) ქვემდებარესთან (იხ. ზევით პარ. 14, მუხ-
ლი 3) ნიმუშებით).

ამგვარად, ჯამურად გასარჩევია: ირან-ს მოქმედება ქვენყო-
ბაში (არანორმატიულ, არანესიერ ქვენყობაში) და ირან-ს ქცევა
მარტივ წინადადებაში მორფოსინტაქსურ ელემენტთა სპეციფი-
კური გრამატიკულ-სემანტიკური ერთობის სახით. თავის

მხრივ, პირველ რიგში გასამიჯნია *ირპ/რპ ნორმატიულ (ნესიერ) ქვენყობაში და არანორმატიულ (უნესო, არანესიერ) ქვენყობაში* (ამაზე იხ. პარ. 14 და შდრ. რთული ქვენყობილი წინადადება, განსაზღვრების დამოკიდებულიანი ქვენყობა). შემდგომ კი გასამიჯნია სწორედ ეს ზემოხსენებული *არანორმატიული (არანესიერი, უნესო) ქვენყობის ირპ მოცემულ პარაგრაფში განხილული მარტივი წინადადების თუ მოკლე ფრაზების ირპ-გან* (იხ. შდრ. პარ. 14).

რ + ყ ი + რპ ერთობა ჯამში დიდწილად რპ-ს ერთ-ერთი

სპეციფიკაცია: ელემენტთა ერთობაში მთავარია აქ ყ ი, ხოლო ერთვის რა მას რპ, ჰმატებს ახალ შინაარსს. სპეციფიკა, თავისებურება აქ რ რპ-ს შეეხება, რ რპ-ს ქცევას ახასიათებს, ხოლო მთლიანობაში ვიღებთ სიახლეს და თავისებურ გაფორმებას განსაკუთრებული მორფოსინტაქსური ფუნქციით (შდრ. პარ. 14 და 16). რ + ყ ი + რპ-ს გამოყენება კლასიკურ სპარსულშიც გვხვდება უფრო იშვიათად.

16. შერეული და ალტერნატიული მარკირება (აღნიშვნა) (რ რპ თანდებულის მორიგი სპეციფიკაცია)

შერეული, ორმაგი და ალტერნატიული მარკირება ობიექტური პირის ზმნური მორფების – ნიშნების (მარკერების) ალტერნატივას წარმოადგენს. ზმნური მორფების (პირის ნიშნების) ალტერნატივაა -რპ- თანდებულის პირდაპირი დამატებისთვის (ობიექტისთვის) და -ბე- წინდებულის ირიბი დამატებისთვის (ობიექტიცთვის) (იხ. ობიექტური პირის ნიშნები წინადადების წევრებში: პირდაპირი და ირიბი დამატება). მაგრამ ეს ალტერნატივა არ არის აბსოლუტური, – გვაქვს შერეული მარ-

კირების საინტერესო შემთხვევები ორი ვარიანტის სახით: ა) **მორფი-მარკერი და თანდებული 1-რნ- ერთდროულად გამოიყენება ზმნურ ფორმაში;** ბ) **ერთდროულად გამოიყენება ზმნაში მორფი-მარკერი (პირის ნიშანი) და სახელთან (დამატებასთან) 1-რნ-თანდებული.** ასეთი ნიმუშები ცოტაა და არანორმატიულია, მაგრამ გამოკვეთილად აღიბეჭდება სამეტყველო ნაკადსა და ავტორიტეტული სახელმძღვანელოების საკითხავ ტექსტებში, ჩვეულებრივ, – კოდიფიკაციისა და კომენტარების გარეშე; გვხვდება ტელევიზიაში, კინოფილმებში და ა. შ. მსგავსი ფაქტები კვლევებშიც აღინიშნება (იხ. ბიბლ. სიები).

მაგალითები: در آينده عوضش را می کنيد *დარ აინდე*

’ავაზაშრან მიქონიდ „მომავალში ჩანაცვლებთ მას“; حرفشو

ჰარჭეშო ნაზანიდ „ამას ნუ ილაპარაკებთ“; فکرتشو

ჭექრეშო/უ ნაქონიდ „ამას ნუ იფიქრებთ/ნუ ფიქრობთ“;

*چه کارش کنم بچه را؟ ჩე კარშ ქონამ ბაჩჩერან „რა ვუყო ბავშვს?“; (შდრ. უალტერნატივო, შეურეველი ნორმატიული ვარიანტი: ؟ کار کردی؟) پسرم را چه کار کردی? *ფესარამრან ჩე ქარ ქარდი?**

*„ჩემ ვაჟს რა უქენი?“; از کجا گرفتی راستشو بگو *რეჭთი რასთეშუ ბეგუ „საიდან იცი?სიმართლე ქვი!(-შუ)“; და სხვა**

სიტყვათა რიგიც ასრულებს აქ განმსაზღვრელი ფაქტორის როლს. მაგ., **ბოლოკიდური ანუ პოსტპრედიკატული დამატება** ზოგჯერ დაირთავს ალტერნატიულ დამატებით ზმნურ ნიშანს, **პრეპოზიციური დამატება** კი, – არა. მაგ., შდრ.: **چاه**

რი პირის ზმნურ ნიშანს (იხ. დამატების, ობიექტის გამობატვა და ობიექტური პირის ნიშნები ზმნაში; იხ. აგრ. სპკ-პარაგრაფი 17 – კლიტიკური მორფების სპეციფიკაციები, პირის მარკერები და მობილური მორფები.). ამგვარ სიახლეს თავად ორნ-თანდებულის ქცევა განაპირობებს. ამიტომაც შერეული, ორმაგი, ალტერნატიული მარკირებაც ორნ-თანდებულის სპეციფიკაციათა, თავისებურებათა, ინოვაციათა სიაშია (იხ. -რნ- თანდებულის სპეციფიკაციათა აქვე (მუხლი (პარაგრ.)14, შდრ.:15; იხ. პარ.17).

დასკვნები:

საერთო დასკვნითი შენიშვნა ორნ ს სპეციფიკაციებს: პა-

რაგრაფებში 14–15–16 მთავარია ორნ-ს ზმნებთან მირთულობის მოვლენა. მოყვანილი მასალის მიხედვით ჯერ-ჯერობით ესაა შემდეგი კონკრეტული ზმნები: გარდაუვალი آمدن رفتن, შმადან, რაჭთან „მოსვლა“, „ნასვლა“, بودن ბუდან „ყოფნა“, شدن შოდაბ „გახდომა“, (პასივში დამხმარე ზმნადაც და დამოუკიდებლადაც), خاك خوردن ხაქ ხორდან „დამტვერიანება“, და სხვ.; გარდამავალი: گرفتن گერეჭთან, დანდან „აღება“, „მიცემა“; და ა. შ. ასეთ სხვადასხვა ტიპის ზმნებთან ორნ, – ყველაზე ყურადსაღები ინოვაციური მოვლენაა. ზმნებში იგულისხმება როგორც მარტივი, ისე რთული ზმნები. რთულ

ზმნებში *ს* რწ სახელურ ნაწილს მიერთვის კლიტიკურ მორფთან ერთად (მდრ. ალტერნატიული, შერეული, ორმაგი მარკირება აქვე: კლიტიკა და *ს* რწ ერთად რთული ზმნის სახელურ კომპონენტთან, იხ. აქ პარ. 16).

ძირითადი ზოგადი სპეციფიკური ქცევები: რწ-ს ინოვაციების მთავარი საერთო ღერძია *ს* რწ-ს გადაადგილება, გადანაცვლება, მობილურობა, მოძრაობა; ინოვაციური ფუნქციობა, სემანტიკური ძვრა, ტრანსპოზიცია, კლიტიკური მირთვები. რწ გადაადგილდება ჩვეული, ნორმირებული პოზიციიდან სხვა რომელიმე პოზიციაში, რასაც თან სდევს სემანტიკური ძვრაც, – ჯამში მივიღებთ ნორმისგან განსხვავებულ ტრანსპოზიციას.

მე-14 პარაგრაფში საქმე ეხება საკუთრივ მარტო ცალკე რწ-ს, რომელიც ზოგჯერ შეიძლება შერწყმული იყოს ნაცვალ-სახელურ კლიტიკასთანაც; მე-16 პარაგრაფში მთავარი ელემენტია მარკერული კლიტიკა, – ზმნური მორფი, რომელსაც მიერთვის გადაადგილებული სახელური წარმოშობის რწ; ხოლო მე-15 პარაგრაფში მთავარი ელემენტია ი-არტიკლი, რომელსაც აგრეთვე მიერთო ობიექტური რწ.

ყველა ზემოთ წარმოდგენილი თავისებურებების გარდა, შესაძლებელია ცოცხალ ენაში შეგვხვდეს ახალ-ახალი ჯერეთ ალუნუსხავი სპეციფიკაციებიც. ენის მიმდინარე დინამიკა იძლევა ამგვარი ვარაუდისა და დაშვების შესაძლებლობასა და საფუძველს. მკითხველებს თავად შეუძლიათ აღმოაჩინონ *ს* რწ თანდებულის ამგვარი სიახლეები, – საკუთრივი თუ სხვა ელემენტებთან კავშირში.

17. კლიტიკური მორფების

სპეციფიკაციები. პირის მარკერები და მობილური მორფები.

ენკლიტიკურ (კლიტიკურ) ნაცვალსახელურ ელემენტებს, სახელური კუთვნილების წამყვანი ძირითადი ფუნქციის გარდა, თანამედროვე და კლასიკურ ენაშიც გააჩნია მრავალი სპეციალური. ნაწილობრივი თუ იშვიათი, კერძო **სპეციფიკაცია**, რომელიც სინამდვილეში ძალიან მნიშვნელოვანია სრული ცოდნისთვის.

1. ამათში უპირველესია **პირის მარკერები** ანუ **ზმნური მორფები**. ესაა პირიელ ზმნაში წარმოდგენილი **ობიექტური პირის ნიშნები**: პირდაპირი და ირიბი დამატების.ობიექტის გამომხატველი ზმნურ ფორმაში, რის შედეგადაც ვიღებთ პირის ნიშანთა ორ მწკრივს (სუბიექტურსა და ობიექტურს). კლიტიკური მორფებით-მარკერებით ობიექტთა გამოხატვა არ არის სავალდებულო და ერთადერთი საშუალება, მაგრამ თანამედროვე სპარსულში, მეტადრე სასაუბრო ენაში. ძალიან გავრცელებულია და ზოგადად წარმოაჩენს ენის **ერთ-ერთ, წამყვან ნაწილობრივ ნორმას**. მაგალითად: / *می شناسمش / می شناسمت*

/ *بگمت / دیده بودمش / جوابمون داد / کمکم کرده است* /

دعوتتون می کنم / فرستادمشون / می گیرمشون / بردندم / می

ندیدمت *بریدتون شیراز / صدات می کردند / تویی که ندیدمت*

გოჭთამამ, მიშენასამათ, ბეგამათ, დიდე ბუდამამ, ჯავაბემუნ დად, ქომაქამ ქარდე ასთ, და ვათეთუნ მიქონამ, ჭერესთადამეშუნ, მიგირამეშუნ, ბორდანდამ, მიბარიდეთუნ შირაზ, სედათ მიქარდანდ; თუი ქე ნადიდამათ (განს. მორფი) „ვნახეის, ვუთხარი-მას, გ-იცნობ, გ-ითხრა, მენახა-ის, პასუხი მო-გვცეს, და-მ-ხმარებია, გ-ეპატიჟებით, გავაგზავნე-ისინი, ვიღებ-მათ, წა-მი-იყვანეს, წა-გიყვანდენ შირაზში, გ-ეძახდენ, შენა

ხარ, ვინც არ მინახი-ხარ“; پرسیدمش. بود ندیده بودمش.

მოდდათი ბუდ ნგაჰმ მი კნი? پاسخ داد چرا باید بشناسمت?

ნადიდე ბუდამამ; ფორსიდამამ: ნეგაჰამ მიქონი? ფასოხამ დად: ჩერა ბად ბეშენასამათ? „რალაც ხანი იყო, იგი არ მენახა; ვკითხე: მხედავ/მიყურებ? მიპასუხა: რატომ უნდა გიცნობდე?“; და სხვა მრ. (იხ. დანვრილებით პირდაპირი და ირიბი ობიექტი წინადადების წევრებში).

ზოგადად ობიექტური მარკერები შეიძლება შეგვხვდეს ყველა დრო-კილოთა ფორმებში და ყველა პირ-რიცხვში, ოღონდ სუბიექტის და ობიექტის პირი ერთმანეთს არ უნდა ემთხვეოდეს. ობიექტური პირის მორფების ნორმატიული ხასიათი **თანაბრად** შეეხება **მარტივსა და რთულ ზმნებს**. რთულ ზმნებში ობიექტური მორფი-ნიშანი სახელურ ნაწილსაც ერთვის და ზმნურსაც. მაგ.: შდრ.: دوست دارند // دوست دارند დუსთამ

დარანდ/დუსთ დარანდამ „უყვართ“. თანამედროვე ენისთვის, **სიხშირის** მიხედვით, წამყვანი ნორმაა ობიექტური პირის მორფული ნიშნის დართვა **სახელურ** ნაწილზე. ობიექტური პირის ნიშნები დანვრილებით აღწერილია და განხილული სათანადო პარაგრაფებში, წინადადების წევრებში (იხ. წინადადების წევრები: პირდაპირი დამატება, ირიბი დამატება). განხილული მორფოსინტაქსური ფორმები სპეციფიკურია (სპკ).

ზმნური მორფების მეორე პატარა ბლოკია **გარდაუვალი ზმნის** სუბიექტური პირის გამოხატვა, ჯერ-ჯერობით აღინიშნება მხოლოდ მე-3 პირის მხ. რ.-ის მორფი. ესაა ტიპი: / هستش

ჰას-ჰას-ჰას / موجود هستش / موجود نیستش. آمدش / رفتش

თემ, ნისთემ, მოუჯუდ ჰასთემ, მოუჯუდ ნისთემ, ანადამ, რაჭთამ. „არის,არ არის, არსებობს, არ არსებობს, მოვიდა, წავიდა“. ეს ტიპი გვხვდება სემანტიკურად და მორფოსინტაქსურად შეზღუდული რაოდენობის ფორმათა ჯგუფში, მაგრამ სა-

საუბრო ენისთვის მეტადრე, ეს ჯგუფიც მნიშვნელოვანია და საცოდნელი. გარდაუვალი ზმნის სუბიექტური მორფული კლიტიკური პირის ნიშანი დანვრილებით აღწერილია ქვემდებარის რთულ ფორმებში. ის ქმნის აგრეთვე დამოუკიდებელ სპეციალურ კონსტრუქციას (იხ. ქვემდებარის რთული ფორმები; იხ. გარდაუვალი ზმნის კლიტიკური სპე აქვე; ზოგადად ენკლიტიკური ნაცვალსახცელური ელემენტები იხ. აგრ. მორფოლოგიაში).

სასაუბრო ენაში, იშვიათად გვხვდება **ალტერნატიული, შერეული** მორფები: ობიექტური პირის ნიშანი ზმნაში **რ -რჲ თანდებულთან ერთად**. ლაპარაკია რთული ზმნების ასეთ შემთხვევებზე: **عوضش را نکنید. حرفشو نزنید. فکرشو نکنید** 'ავაზაშრჲ ნაქონიდ, ჰარჭეშუ (ჰარჭაშრჲ) ნაზანიდ, ჭექრეშუ (ჭექრაშრჲ ნაქონიდ) „ნუ გადაცვლით, ნუ ილაპარაკებთ, ნუ იფიქრებთ//არ გადაცვალოთ-ე(ი)ს, არ ილაპარაკოთ-ეს, არ იფიქროთ-ეს“ (იხ. ალტერნატიული და შერეული მარკირების სპე აქვე; იხ. **რ -რჲ** თანდებულის სპეციფიკაციები აქვე; შდრ. მოძრავი, მობილური მორფების სპე აქვე; იხ. წინადადების წევრები; **რ -რჲ**- თანდებული იხ. აგრ. მორფოლოგიაშიც).

2. ეს რაც შეეხება ზმნურ კლიტიკურ მორფებს ანუ პირის ნიშნებს (პირის მარკერებს). ზმნური მორფების გარდა, კლიტიკური მორფები ქმნიან **მოძრავი, მობილური მორფების** დიდ მრავალფეროვან ბლოკსაც, რომელიც შეიცავს სხვადასხვა სემანტიკურ-გრამატიკულ ჯგუფს. მოძრავი ანუ მობილური მორფები არსებითად ჯამში **სახელურია**, იმდენად რამდენადაც მიერთვის სხვადასხვა სახელებსა და სხვა დამხმარე ელემენტებს, თუმცა ფუნქციურად ეს მორფები ძირითადად **ზმნებს მიემართება ანუ მართულია ზმნისგან**. ასეთი მორფოსინტაქსური ერთეულები ავლენს მრავალ სპეციფიკაციას და შესაბამისად ლაგდება მობილური მორფების ცალკე გამოყოფილ ბლოგში შემავალი სპეციალური კონსტრუქციების სხვადასხვა ჯგუფების სახით (იხ. მო-

ბილურ კლიტიკათა სპკ-ჯგუფები აქვე ქვემოთ).

სპარსულ ობიექტურ კლიტიკურ მორფთა ტიპოლოგიური პარალელიზმი ქართულ ობიექტურ ნყოფასთან, ობიექტურ უღლებასთან თვალნათლივია. უფრო მეტიც: სწორედ ქართული ენობრივი მოცემულობის გამოყენების შედეგადაა შესაძლებელი სპარსული ენის განხილვად ფაქტთა სწორი მართებული ინტერპრეტაცია და ლინგვისტური შეფასება (დეფინიცია). ამიტომაც სპარსულ კლიტიკურ მორფთა სისტემა უნდა განისაზღვროს (დაკვალიფიცირდეს, დაკოდიფიცირდეს) როგორც ობიექტურ ზმნურ პირის ნიშანთა (მარკერთა) სისტემა, რომელიც იძლევა ობიექტურ უღლებას, მარკერულ დამატებებს წინადადების მთავარ წევრებად და შესაბამის ორმხრივ მართვას,-- ქართული ენის მსგავსად (იხ. თავები).

18. მობილურ კლიტიკათა სემანტიკური ჯგუფები

მოძრავი ანუ მობილური კლიტიკური მორფები, ზმნური მარკერებისგან განსხვავებით, ერთვიან სხვადასხვა სახელებს და დამხმარე ელემენტებს და ქმნიან მრავალ სხვადასხვა სემანტიკურ თუ გრამატიკულ ჯგუფს. ყველა ეს შემთხვევა-ტიპი საკმაოდ სპეციფიკურია და განაპირობებს სპეციალური კონსტრუქციების ჩამოყალიბებას.

1) ბევრი შემთხვევა-ტიპი ემთხვევა სხვა ნიშნითაც ისედაც გამოყოფად სპეციალურ კონსტრუქციასაც. ასეთებია:

1. კუთვნილების, ფლობის, ქონა-ყოლის სპკ-სტრუქტურები. გვაქვს სხვადასხვა ვარიანტები, როგორიცაა ტიპები:

.. وازم پول نيست. پدرم چیزی اش نبود. من هم چیزی ام نيست..

چیزی ات نيست. چیزی اش نيست. خوابم كمه. پولمون كمه. چه

?چشونه؟

ბუდ, მან ჰამ ჩიზიამ ნისტ, ჩიზიამთ ნისტ, ჩიზიამ ნისტ, ხაბამ ქამე, ფულემუნ ქამე; ჩე თე, ჩე ბე თე, ჩეშუნე? (ზოგი

გამოთქმა აქ შინაარსობრივად განცდა-მდგომარეობასაც უკავ-შირდება); „კვლავ ფული არ მაქვს; მამაჩემს არაფერი ჰქონ-და/ჭირდა; მეც არაფერი მაქვს/მჭირს; არაფერი მაქვს, არაფერი გაქვს; ძილი ცოტა მაქვს/ცოტა მძინავს; ცოტა ფული გვაქვს; რა გჭირს? რა სჭირთ? “. (იხ. ქვემდ. რთული ფორმები; იხ. ფლობის სპკ; იხ. გრძნობის სპკ).

2. გრძნობა-გუნების და მენტალობის სპკ, ირიბი გან-მცდელი სუბიექტით. სტრუქტურულად აქაც გვაქვს სხვადას-ხვა ტიპები.

მაგ.: سر دمه. گرممه. فكرمه. گشمنمه. تشنمه. چه ته. چه به

ته. چشونه. خوشم می یآد. بدم می یآد. یادم رفت. یادم آمد. یادم

آمد خوابم نیست. یادم ناست. یادم ناست. خوابم نیست.

გოშნამე, თაშნამე; ჩე თე, ჩე ბე თე, ჩეშუნე; ხოშამ მიძად, ბა-დამ მიძად; ადამ რაჭთ; ადამ აშად, ადამ ასთ, ადამ ნისთ; ხაბამ აშად; „მცივა, მცხელა, მგონია, მშია, მწყურია, რა გჭირს, რა სჭირთ, მომწონს, არ მომწონს, დამავიწყდა, გამახსენდა, მახ-სოვს, არ მახსოვს, დამეძინა“ და სხვა მისთ. (იხ. უმარტივესი გა-მონათქვამები; იხ. შემასმენელი; იხ. ქვემდებარის რთული ფორ-მები; იხ. გრძნობა-გუნების სპკ, ფლობის სპკ).

3. ასაკის სპკ. چند سالته؟ چند سالتونہ؟ چند سالشہ؟

ჩანდ სალეთე? ჩანდ სალეთე? ჩანდ სალეთე? ჩანდ სალეთე? ჩანდ სალეთე.

ჩანდ სალეთე? ჩანდ სალეთე? ბისთ სალეთე, ჩეჰელ სალეთუნე, დაჰ სალეთუნე. „რამდენი წლის ხარ? რამდენი წლისა ხართ? რამდენი წლისაა? ოცი წლისა ვარ; ორმოცი წლისა არიან, ათი წლისა ვართ“ და ა. შ.. ასაკის გამოხატვის სემანტიკური ჯგუფი დანვრილებით აღწერილია სათანადო პარაგრაფებში (იხ. ასაკის სპკ აქვე; იხ. ასაკის სემანტიკური ჯგუფი ქვემდებარის რთულ ფორმებში, წინადადების ნევრებში)..

ჯამში, მოძრავ (მობილურ) მორფებში ირიბი სუბიექტია

ბევრი და ამდენად ასეთი კლიტიკური მორფები ქვემდებარის რთულ ფორმებს ეკუთვნის. ირიბსუბიექტური სხვადასხვა ბლოკები ამ ნიშნით ცალკეც შეიძლება გამოიყოს და მასში იგულისხმება ყველა სპეციალური კონსტრუქცია (სპკ) და ცალკეული სპეციფიკაცია, რაც აქ წარმოდგენილია სხვადასხვა პარაგრაფებსა და შესაბამის სემანტიკურ-გრამატიკულ ჯგუფებში (იხ. აქვე სხვადასხვა სპეციალური კონსტრუქციები (სპკ); იხ. ქვემდებარის რთული ფორმები წინადადების წევრებში)..

2) მრავალგვარია აგრეთვე სხვადასხვა აქტანტური პირების (სუბიექტი, ობიექტები) გამოხატვა მოძრავი, მობილური კლიტიკური მორფებით, სხვადასხვა სემანტიკურ-გრამატიკულ ჯგუფებში. აქ გამოყოფადია შემდეგი ტიპები და შემთხვევები:

1. გარდაუვალი სუბიექტი

هیچ پیدات نیست. همش خوبه. همش خوشمزه. همشوم

گرفتار شدیم. هرگز پیدایش می شد. همشون بلدند. همتون قَدْبَلند

هستید/قَدْبَلندید. هممون مهربونیم. همش قشنگه. خودشه. اکجاش

..? كوتاه؟

მუნ გერეჭთარ შოდიმ, ჰორმოზ ფეიდაემ მიშოდ, ჰამეშუნ ბალადანდ, ჰამეთუნ ყადდბოლანდ ჰასთიდ/ყადდბოლანდიდ, ჰამემუნ მეჭრებუნიმ, ჰამაშ ყაშანგე, ხოდეშე, აქჯაშ ქუთაჰე? „სულ არ ჩანხარ; ყველაფერი კარგია; ყველაფერი გემრილია; ყველანი ჩავცვივდით; ჰორმოზი ჩნდებოდა; მათ ყველამ იციან; ყველანი მალღები ხართ; ყველანი მოსიყვარულენი ვართ; ყველაფერი ლამაზია; თავადაა/თითონაა; სადაა მოკლე?“ და მისთ. (იხ. აგრ. შდრ.: გარდაუვალი სუბიექტის სპკ აქვე; იხ. კლიტიკური მორფების სპეციფიკაციები აქვე; იხ. ქვემდებარის რთული ფორმები წინადადების წევრებში).

2. გარდამავალი სუბიექტის აღმნიშვნელი მორფი (იშვი-

ათი სპეციფიკაციები): სანიშუმო ტიპები: همش کار خانه را می

کرد. چرا همشون دست بیکی کردند؟ همش خواب های آشفته

.بود. ჰამაშ ქარე ხანერა მიქარდ; ჩერა ჰამეშუნ დასთ ბე

დექი ქარდანდ? ჰამაშ ხანჰანდე აშოქთე დიდე ბუდ „ის სულ სახლის საქმეს აკეთებდა; რატომ ყველამ პირი შეეკრა? ის სულ მშფოთვარე სიზმრებს ხედავდა“.

3. ობიექტური პირის მორფები (პირდაპირი და ირიბი

ობიექტი), მაგრამ არა ზმნური, არამედ **ზმნის გარეთა**, სხვადას-
ხვა ვარიანტებით:

همش می آرم. همش می ترسم. بت بکم. بديد بيم. (بديد به).

.ბითარსამ, ბეთ ბეგამ, ბედიდ ბემ. (ბედიდ ბე), ბედეჰ ბემ, დად
ბემ, ბემ გოჭთ, ბეგუ ბემ, გოჭთამ ბეთ „ყველაფერს მოვიტან;

სულ მეშინია ამის; მომეცით; გეტყვი/გითხრა; მიეცი მას; მომცა
მე; მითხრა; მას ვკითხე; უთხარი მას; გითხარი“;

چيش شده؟ هيچ

چيش نميسه. پولى مى دهى. چطور گذاشت بت؟ خوش گذاشت

بت/بتون؟ بى خيلى خوش مى گذارد/مى گذاره. خوش مى گذارد

ჩიშ ბმონ. فرستاد بهش/بش. بهش اصلاً پاره و شكافته نمى شود

შოდე, ჰიჩჩიშ ნემიშე, ფულათ მიდეჰამ, ჩეთოურ გოზაშთ ბეთ?
ხოშ გოზაშთ ბეთ/ბეთუნ? ბემ ხეალი ხოშ მიგოზარად/მიგზარე,
ხოშ მიგოზარად ბემუნ; ჭერესთანდ ბეჰემ/ბემ, ბეჰემ ასლან
ფარე ო შექაჭთე ნემიშავად „რა მოუვიდა მას? არაფერი არ მოს-
დის/არ ემართება; ფულს მოგცემ; როგორ ჩაიარა შენთვის? კარ-
გად ჩაიარა შენთვის/თქვენთვის? მე ძალიან კარგ დროს ვატა-
რებ/ჩემთვის კარგად მიდის; კარგად გამოგვდის; გაუგზავნა მას;
მას სრულებით არ მოსდის დახვევა და გაფხრენა: ის სრულებით არ

იხევა და არ იფხრინება“; და მისთ. (იხ. აგრ. შდრ.: პირდაპირი და ირიბი ობიექტი წინადადების წევრებში; იხ. ზმნური კლიტიკური მორფების სპეციფიკაციები აქვე: ობიექტური პირის ნიშნები).

4. გარემოებითი: *بعدهش. بعدش می خریم یعنی؟ آخرش.*

بعدهش. عقبش. اولش. قبلش. ბა'დემ; ბა'დომ მიხარობ, და'ნი?

ახერიშ, ყაბლიშ, ავეალიშ, 'აყაბაშ, ბა'დიშე „მას შემდეგ; აბა მას შემდეგ ვიყიდით, მამ?; მის ბოლოს; მის წინ, მანამდე, ადრე; თავდაპირველად; იმის/ამის, მას უკან, მის შემდეგ; ამის/იმის შემდეგია“; და მისთ. (იხ. გარემოებები წინადადების წევრებში).

5. უბრალოდამატებითი, გარემოებითდამატებითი,

يکیش. هر دوش. هر سهش. სხვადასხვა სახის დამატებითი:

چهارم. پیشش. جلوش. پشتش. بغلش. همش/همه اش.

დომ, ჰარ სემ, ფიშაშ, ჯელოვამ, ფომთამ, ბაყალიშ, ჰამამ/ჰამ-მეამ „ერთი მათგანი; ორივე, სამივე მათგანი; მის წინაშე, მის წინ, მის უკან, ამის/იმის გვერდით; ყველა(ნი) ამათგან/ამათათ-განი, ყველაფერი ამის/იმისი (აქედან/იქიდან)“; და სხვა მისთ. (იხ. უბრალო დამატება წინადადების წევრებში).

6. სხვადასხვა სახის დამატებითი, გარემოებითი, მსაზღვრელგარემოებითი და ორაზროვანი, ბუნდოვანი სემანტიკა. შეცვლილი სტრუქტურა ან ორაზროვანი სტრუქტურული მნიშვნელობა.

ა) გრძნობა-გუნებისა და მენტალური ან მოდალური მორფოსინტაქსემები, შეცვლილი სტრუქტურით: *یادم رفت/از یادم*

میرفت. یادم آمد/از یادم آمد. یادم است/در یادم است.

რაჭთ ([აზ] ადამ რაჭთ); ადამ ამად ([ბე] ადამ ამად, ადამ ასთ ([დარ] ადამ ასთ, ადამ ნისთ ([დარ] ადამ ნისთ) „დამავიწყდა, გამახსენდა, მახსოვს, არ მახსოვს“ (იხ. უმარტივესი ფრაზები; იხ. შემასმენელი; იხ. გრძნობა-გუნების სპე აქვე;

იხ. მოდალური ფრაზემები შემასმენელში; იხ. გრძნობა-გუნების ფრაზემები მობილური მორფების სპკ-ში, აქვე).

ბ) **მსაზღვრელგარემოებითი** მორფი: **მსაზღვრელივითაა** ან **გარემოებივითაა**, მაგრამ **პირზეც** გადადის. მაგ.: جای

؟کند می درد کجایتون درد می کند؟ *ჯანდე დიგარეთუნ დარდ მიქონად? ქოჯანდეთუნ დარდ მიქონად?* „სხვაგან სადმე გტკივათ? რა ადგილას გტკივათ?“ (ობიექტივით); **جایتون درد**

؟کند می *ჯანდეთუნ* **درد نمی کند. اکجاش کوتاهه?** *დარდ მიქონად? ჰიჩ ჯაიმ درد نمی کند. اکجاش کوتاهه?* „რამე ადგილას გტკივათ? არსად მტკივა, სადაა/რა ადგილასაა მოკლე?“ (გარდაუვალი სუბიექტივით) (იხ. მსაზღვრელი, გარემოება და გარემოებითი დამატება წინადადების ნევრებში; იხ. სუბიექტი-ქვემდებარე, ობიექტები-დამატებები).

გ) **ალტერნატიული, შერეული** მორფები თანდებულთან ერთად. სასაუბრო ენაში, იშვიათად გვხვდება ალტერნატიული, შერეული მორფები: **ობიექტური პირის ნიშანი** ზმნაში **რ-რ-თანდებულთან ერთად**. ლაპარაკია რთული ზმნების ასეთ შემთხვევებზე: **عوضش را نکنید. حرفشو/حرفش را ننید.**

فکرشو/فکرش را نکنید. *ჰარჭეშუ (ჰარჭამრა) ნაზანიდ, ჭექრეშუ (ჭექრამრა ნაქონიდ).* ეს ზმნური ობიექტური პირის ნიშნებია, მაგრამ **რ-რ-თანდებულთან** პირის მარკერთა **ერთდროული** ხმარება ცალკე მდგომ ნიმუშებს ავლენს და ერთგვარად მობილურ, მოძრავ კლიტიკებთან აახლოებს ასეთ მორფებს. გარდა ამისა, შესაძლებელია ზოგი ნიმუშის ალტერნატიული გაგებაც. მაგ.: **حرفشو ننید.**

فكر شو نكئيد. ჰარჭეშუ ნაზანიდ, ჭექრეშუ ნაქონიდ „ამას ნუ

ლაპარაკობთ, ამას ნუ ფიქრობთ“ შეიძლება ასეც გავიგოთ: „ამაზე (ამის) ფიქრს ნუ ფიქრობ, ამაზე (ამის) ნუ ლაპარაკობ“. მარკირების მნიშვნელობა აქ ერთგვარად **ორაზროვანია**, მაგრამ ჯამში ეს ნიმუშები მაინც უფრო მეტად **ზმნური მორფებია**.

(იხ. ალტერნატიული და შერეული მარკირების სპკ აქვე; იხ. 1-რ- თანდებულის სპეციფიკაციები აქვე; შდრ. ზმნური მორფების სპკ აქვე; იხ. წინადადების წევრები; 1-რ- თანდებული იხ.

მორფოლოგიაშიც).

შეგვხვდება სხვა სხვადასხვა მნიშვნელობისა და სტრუქტურის მობილური, მოძრავი მორფებიც, მათ შორის ბუნდოვანიც ან ორაზროვანიც.

მობილური (მოძრავი) კლიტიკური კონსტრუქციები ტიპოლოგიურად დიდწილად შედარებადია ქართულ ინვერსიულ ნყობასთან (იხ. ნიმუშები, ნიმუშთა თარგმანები).

19. გარდაუვალი ზმნის ქვემდებარული (სუბიექტური) ნიშანი-მორფი. ზმნური და სახელური მორფების სპეციფიკაციები

თანამედროვე სპარსულის სასაუბრო ენაში გავრცელებულია გარკვეული ჯგუფების **გარდაუვალი ზმნების ნამყო სრულის (წყვეტილის) ფორმებში მესამე პირის მხ. რ.-ის ნიშნის გამოხატვა შესაბამისი კლიტიკური მორფით**. ესაა ყოფნა-არსებობისა (ეგზისტენციური) და მოძრაობის ზმნები. პირიანობის გამოხატვის თვალსაზრისით ეს შემთხვევები **უნიკალურია** ანუ **გამონაკლისისა და სპეციფიკურობის** ნიშანს ატარებს. მაგალითად:

هستش نیستش، موجود هستش، موجود نیستش، بودش

ჰასთიშ, ნისტეშ, მოუჯუდ ჰასთიშ, მოუჯუდ ნისტეშ, ბუდაშ

„არის/არსებობს, არ არის/არ არსებობს, იყო“; رفتش، آمدش

რაჭთაშ, ამადაშ „ნავიდა, მოვიდა„.

პირის კლიტიკური მორფი ამ შემთხვევებში **დამატებითია** და **მეორეული (მეორადია)**, რადგან ის ფუძის სახით წარმოდგენილ, ისედაც მესამე პირის მხ. რ.-ის ფორმას **ზედმეტად, დასაზუსტებლად დაერთვის**. ამის შედეგად, ასეთი მესამე პირის ფორმები ფორმალურად უთანაბრდება პირველი და მეორე პირის ფორმებს (ზმნური ფორმები იხ. მორფოლოგიაშიც).

გარდა ამისა, აღინიშნება **გარდაუვალ ზმნებთან** კიდევ სხვადასხვა სახის **ენკლიტიკურ ქვემდებარეთა** ჯგუფები, რომელთა გამომხატველი სხვადასხვა პირისა და რიცხვის **ენკლიტიკური მორფები (მორფემები) მიერთვიან** სხვადასხვა **სახელებს** (არსებით სახელებს, ნაცვალსახელებს, რიცხვით სახელებს და ა. შ.) (იხ. აგრ.შდრ.: მოძრავი, მობილური მორფები).

მაგალითები.: هستش در ایران؟ **ჰასთიშ დარ ირან?**

„არის/არსებობს ეგ ირანში?“, **جا هستش** **ჯა ჰასთიშ** „ადგილი

არის“, **چهار جلد هستش** **ჩეჰარ ჯელდ ჰასთიშ** „ოთხი ტომია“,

کتابها موجود هستش **ქეტაჰჰან მოუჯუდ ჰასთიშ** „წიგნები

არის“, **گاز و برق موجود نیستش** **გაზ ო ბარყ მოუჯუდ ნის-**

თეშ „გაზი და დენი არ არსებობს“, **کباب نیستش** **ქაბაჰ ნისთეშ**

„ქაბაბი არ არის“, **سفرتون خوب بودش؟** **საჰარეთუნ ხუბ ბუ-**

დაშ? „კარგი იყო თქვენი მოგზაურობა?“, **خودشه** **ხოდეშე** „თა-

ვადაა, თვითონაა“, **حسن رفتش محمود آمدش** **ჰასან რაჭთაშ,**

კლიტიკური მორფების სპკ-ბლოკი).

გარდაუვალი ზმნის აღნიშნული მარკერი გაჩენილია პირველი და მეორე პირის ანალოგიით, ნულოვანი ნიშნის (სი-ცარიელის) შესავსებად და ამით სიმეტრიის დასაცავად, რაც თავისთავად ზოგადლინგვისტური მოვლენაა. არსებული კლიტიკური მორფი უნდა აღვიქვათ და მივიჩნიოთ სრულფასოვან პირის ნიშნად (მარკერად), როგორც ეს გვაქვს, მაგ., ქართული ზმნების შესაბამის ფორმებში (შდრ., იხ.).

20. ირიბსუბიექტური სპეციალური კონსტრუქციები

ირიბი სუბიექტის ნიშნით შეიძლება გაერთიანდეს სხვადასხვა ჯგუფები. ირიბი სუბიექტი გამოიხატება მოძრავი, მობილური კლიტიკური მორფებით ან ორ-თანდებულობით, ზოგ-

ჯერ, უფრო იშვიათად, სხვადასხვა წინდებულებითაც. მოძრავ (მობილურ) მორფებში ირიბი სუბიექტი ბევრია და ამდენად, ასეთი კლიტიკური მორფები ქვემდებარის რთულ ფორმებს ეკუთვნის. ირიბსუბიექტური სხვადასხვა გრამატიკულ-სემანტიკური ბლოგები, მათ შორის ანტიცედენტური ან შესაძლოდ ანტიცედენტური კონსტრუქციები. **ირიბსუბიექტური სტრუქტურის** ნიშნით ცალკეც შეიძლება გამოიყოს და მასში იგულისხმება ყველა სპეციალური კონსტრუქცია (სპკ) და ცალკეული სპეციფიკაცია, რაც აქაა წარმოდგენილი სხვადასხვა პარაგრაფებში და შესაბამის სემანტიკურ-გრამატიკულ ჯგუფებში. ორ-

თანდებულობიანი ირიბსუბიექტური კონსტრუქციები **ნორმა** კლასიკურ ენაში და ზოგჯერ **გვხვდება თანამედროვე** ენაშიც. ამდენად, ჯამურად, მოცემული თავის შესაბამის პარაგრაფებში დანვრილებით განხილული ირიბსუბიექტური სპკ ბევრია და მრავალგვარია (იხ. აქვე სხვადასხვა სპეციალური კონსტრუქციები (სპკ): კუთვნილების, ასაკის, გრძნობა-გუნების, სახელდების და სხვა; იხ. ქვემდებარის რთული ფორმები წინადადების ნევრებში; იხ. მოძრავი, მობილური კლიტიკური მორფები აქვე;

იხ. 1-რ-ბ თანდებულის სპეციფიკაციები აქვე, ამავე თავში).

სპარსული ირიბსუბიექტური კონსტრუქციები შედარებადია ტიპოლოგიურად ქართულ ინვერსიულ (ირიბსუბიექტურ, ირიბობიექტურ) და სხვა ირიბ კონსტრუქციებთან, როგორც ეს ჩანს ნიმუშთა თარგმანებიდანაც (იხ.). ასეთი ჯგუფებია: ფლობა, ასაკის გამოხატვა, გრძნობა-გუნება და სხვა (იხ. შესაბამისი თავები).

21. ელემენტთა სპეციფიკაციები

წინადადებაში: **توی/ تو** თუ/თუე

წინდებულის ორმაგი სემანტიკა. 1-ე დარ წინდებულის ორმაგი სემანტიკის შემთხვევები

توی/ تو -თუ/თუე წინდებულის **მორფოსინტაქსური**

ფუნქციები თანამედროვე სპარსულში გარკვეული ინოვაციებით ხასიათდება და ამდენად განაპირობებს **წინადადების წყობისა და წინადადების წევრების** რიგ საცოდნელ **სპეციფიკაციებს** (წინდებულები იხ. მორფოლოგიაში).

توی/ تو-თუ/თუე წინდებულის აფორმებს ადგილის გარე-

მოებას: **ადგილმდებარეობას** (1-ე დარ წინდებულის ეკვივალენტი) და **მიმართულებას** (4-ბე წინდებულის ეკვივალენტი).

უმეტესწილად **توی/ تو**-თუ/თუე სწორედ გარემოებით სიტყვებს აფორმებს ანუ **სივრცეს** (სივრცობრივ ცნებებს) გამოხატავს, ხოლო საგნობრივი მნიშვნელობის გამოხატვისას იგი უბრალო დამატების კუთვნილებად იქცევა (იხ. უბრალო დამატე-

ბი სინონიმური წინდებულებით: ერთის მხრივ **در** დარ, მეორეს

მხრივ **توی/تو** თუ/თუე. ანუ ადგილი აქვს წინდებულთა **გრა-**

მატიკულ სინონიმას. მაგალითად, შდრ.: **مراسم شنبه توی**

میرد **می انجام سفارت** მარასემე შანბე თუე სეჭარათ ანჯამ

მიგირად „შაბათის ღონისძიება საელჩოში ხორციელდება“; **فردا**

میرد **ما در سفارت انجام می گیرد** **فردا** მარასემე მადარ

სეჭარათ ანჯამ მიგირად „ხვალ ჩვენი ღონისძიება საელჩოში განხორციელდება/ხორციელდება“.

მოგვიანო კლასიკურ და გარდამავალი პერიოდის ენაში აღინიშნება აგრეთვე ორივე ელემენტისგან შემდგარი ორმაგი რთული წინდებული: **توی در** დარ თუე „ში“; თანაც ივარაუ-

დება ორივე დასაშვები მნიშვნელობა: **تو-თუ ადგილმდებარეობა**

/تو-თუ მიმართულება (დანვრ. იხ. წინადადების წევრებში გარე-

მოებები და გარემოებითი დამატებები)..

توی/تو-თუ/თუე წინდებული განსაკუთრებით გააქტი-

ურდა თანამედროვე სასაუბრო ლიტერატურულ ენაში და ამასთანავე გააძლიერა თავისი **მიმართულებითი წინდებულის** ფუნქცია. კლასიკურ მწერლობაში ეს წინდებული თითქმის არ იხმარება: იშვიათად გვხვდება ზოგიერთ ძეგლში. ასეთ შემთხვე-

ვებშიც **კლასიკური** ენის **توی/تو** **თუ/თუე** **თანამედროვე** თავი-

სი შესატყვისის პროტოტიპულ ფუნქციებს აფიქსირებს (დანვრ. იხ. წინადადების წევრებში გარემოებები და გარემოებითი დამატებები).

تو/توی-თუ/თუფე წინდებული კლასიკურ სპარსულ ლი-

ტერატურულ ენაში, როგორც წესი, ძირითადად სრული იზაფეთური კავშირითაა წარმოდგენილი. წინდებულურ სინტაგმაში თანამედროვე სასაუბრო ენაში (გოჭთარი-ში) კი, იზაფეთი ნორმირებულად ჩავარდნილია ანუ იხმარება წინდებულის შემოკლებული ვარიანტი; თუმცა გვხვდება სრული, იზაფეთური ვარიანტიც. შემოკლებული, უიზაფეთო ვარიანტი კი წარმატებით გადაინაცვლებს ხოლმე სასაუბრო ენიდან ლიტერატურულ ენაში: გოჭთარიდან (گفتاری) ნევეშთარიში (نوشتاری).

دار-დარ უფრო დიდ სივრცეს ეხება უფრო ხშირად,

تو/توی-თუ კი უფრო მცირეს, მაგრამ ეს არ არის გამოკვეთილი დიქტომია.

ჯამში ადგილი აქვს წინდებულთა **გრამატიკულ სინონიმიას**.

კლასიკურ სპარსულში მიმართულებითი **تو/توی-თუ**

/თუფე ისეთი მაღალი ხარისხით არ აღინიშნება, როგორც დღევანდელ სპარსულში, სადაც ამ წინდებულის მიმართულებითი მნიშვნელობა მორფოსინტაქსურად ჩამოყალიბებულია და გამოკვეთილი. ნიმუშები:

آب می روم توی آب „მირავამ თუფე აბ „მივდივარ წყალში“;

همه‌مون تو بیری‌د تو دریا „შედით ზღვაში“;

ما افتادیم تو دلم کفت‌دیم „ჩვენ ყველანი მახეში

ჩავცვივდით“; می ریختید / می ریزید

سام‌وار آب می ریختید/میرید „სამოვარში წყალს ასხამ-

დით/ასხამთ“; *يا بياييد تو يا برويد/بريد/برين بيرون* ბე(ა)დიდ თუ აბ ბერავიდ/ბერიდ/ბერინ ბირუნ „ან შემოდით შიგნით, ან გადით გარეთ“; *دو تا بزنی تو سرش* დო თა ბეზან თუ სარაშ „ერთი-ორი ჩაარტყი/წაარტყი/უთაქე თავში“; *تو ذوقم زد/خورد* თუ ზოუყამ ზად/ხორდ „გუნება-განწყობაში ჩამარტყა/მომახვედრა (გემოვნებაში ჩამცა/გუნება გამიფუჭა)“; *تو دام نمی افتادیم* თუ დამ ნემიოჭთადიმ „მახეში არ ჩავვარდებოდით/ჩავცვივდებოდით“; *آب می ریزی تو دیگ* აბ მირიზი თუ დიგ „წყალს ასხამ ქვაბში“; *چراست پیام تو؟* ეჯეზასთ ბე(ა)შ თუ? „არის ნებართვა შემოვიდე შიგ?“; *می دود بیافتد /* მიდავად ბეოჭთად/ბეოჭთე თუშ „მირბის ჩავარდეს შიგ“; *تو ش بريد بერი* თუშ „ნადით/შედით შიგნით“; *امشب می ريم تو اپرا* ემშაბ მირიმ თუ ოფერა „ამ საღამოს მივდივართ ოპერაში“; *مي مييارم/مي آرم تو تهران* მიდარამ თუ თეჰრან „ნავილებ თეირანში“; *هوآ يه خورده بياد تو اتاق* ჰავა ეხორდე ბე(ა)დ თუ ოთაყ „ცოტა ჰაერი შემოვიდეს ოთახში“; *رفت تو اتاق* რაჭთ თუ ოთაყ „ნავიდა/შევიდა ოთახში“; *تو بفرماييد* ბეჭარმდიდ თუ „შემობრძანდით შიგნით„.

თანამედროვეშიც სასაუბრო ენაშიც იხმარება ეს წინდებული სრული იზაფეთური (იზაფეტური) სახით: მაგალითად:

توی آبی می روم *მირავამ თუღე აბ* „მივდივარ წყალში“; توی

ریختید می سوار آبی *თუღე სამწვარ აბ მირიხთიდ* „სამოვარ-

ში წყალს ასხამდით“; سفرات انجام *თუღე* ما مراسم *როზე შანბე მარწსემე მწ თუღე სეჭწრათ*

می یابد/می گیرد *ანჯამ მიღაბად* „შაბათს ჩვენი ღონისძიება საელჩოში ჩატარდება“.

წინდებულთა სინონიმია ორმხრივია: დღევანდელ სპარსულში გვხვდება წინდებული **არ-დარ** მიმართულებითი ფუნქციითაც, ანუ ფუნქციითა გაორმაგება-გაორება არსებითად ორივე წინდებულს ეხება: *تو/توی* *თუ/თუღე*-საც და *არ-დარ*-საც.

მიმართულებითი არ-დარ-წინდებულის მაგალითები:

شما کی می یابید در چایخانه تا در مورد تاتر صحبت کنیم?

შომწ ქეღ მიღაბიდ დარ ჩაბხანე თწ დარ მოურედე თეწთრ სოჰბათ ქონიმ? „თქვენ როდის მიდიხართ ჩაიხანაში, რომ თე-

აგროზე ვისაუბროთ?“; امروز یه کاری پیش او ماد که نمی تونم

همروز *ემრუზ ღე* در چایخانه پیام آگه می شه فردا بیاد ممنون می شه

ქწრი ფიშ უმად ქე ნემითუნამ დარ ჩაბხანე ბიღამ აგე მიშე ჭარდწ ბიღად მამუნ მიშამ „დღეს ერთი საქმე გამომიჩნდა, ისეთი რომ არ შემიძლია ჩაიხანაში მოვიდე; ხვალ თუ გამოვა

მოსვლა მადლობელი ვიქნები“; سلام خوب هستی شما؟ من

پوریا هستم می خواستم ببینم شما کی می تونید بیایید در

سالاڤ ხუბ ჰასთი ჯაიხანე თა დრ მორდ თატრ صحبت კნიმ?

შომჲ? მან ფურიდჲ ჰასთამ მიხჲსთამ ბებინამ შომჲ ქეჲ მითუ-
ნიდ ბიდჲიდ დარ ჩჲახჲნე თჲ დარ მოურედე თეჲთრ სოჰბათ
ქონიმ? „სალამი, კარგად ხართ? მე ფურია ვარ, მინდოდა მენახა
თქვენ როდის მოხვალთ ჩაიხანაში? რათა თეატრის შესახებ ვი-
საუბროთ?„ (ენის მატარებელთა ანუ ირანელთა მობილური
კავშირებიდან: სატელეფონო წერილობითი შეტყობინებები).

ამგვარად, სახეზეა **ორგვარი სპეციფიკაცია**: თუ-მი-

მართულებითი და რ დარ-მიმართულებითი, თუმცა მეორე
ჯერ-ჯერობით ჩამორჩება პირველს.

მიმართულებითი რ დარ ზოგჯერ კლასიკურ ტექსტებ-

შიც ფიქსირდება, მათ შორის რთულ ზმნებში (დანვრ. იხ. წინა-
დადების წევრები, გარემოებები და გარემოებითი დამატებები).

ჯამში ზოგადად და, კერძოდ, პირველ რიგში, თანამედ-
როვე ენაში, სახეზეა მეტნაკლები ხარისხით **სამივე წინდებუ-**

ლის კონტამინაცია თუ გრამატიკული სინონიმია: რ თუ, **ბე**, **დარ**.

ხარისხობრივად და სიხშირის თვალსაზრისთ, **თანამედ-**

როვე ენაში განსაკუთრებით აქტუალურია თუ **თუ-წინდებულის**

სემანტიკური გაორება-გაყოფა (ადგილმდებარეობა/ მიმართუ-
ლება) და **ბე-წინდებულთან მიმართულებითობის მიხედვით**

სინონიმია, როგორც დღევანდელი სასაუბრო ენიდან მომდი-
ნარე ერთგვარი **სიახლე, ნეოლოგიზმი და ინოვაცია** (იხ. აგრ.
წინადადების წევრები).

22. სიტყვათა რიგი სპეციალურ კონსტრუქციებში (სპკ-ში)

ზოგადი, სტანდარტული სიტყვათგანლაგების გარდა, სპეციალურ კონსტრუქციებს **საკუთარი შინაგანი რიგიც** აქვთ, სადაც აღინიშნება **ნორმა** და **ინვერსია**. მაგ., რთულ ზმნებში და ზმნურ ფრაზეოლოგიზმებში ნორმატიული რიგია სახელი+ზმნა, მაგრამ გვხვდება ინვერსიული რიგიც, განსაკუთრებით სასაუბრო ენაში. უფრო იშვიათია ინვერსია ორპრედიკატულ კონსტრუქციებში და სხვა.

მაგალითად: ინვერსია ორპრედიკატულ სპკ-თან: شروع

کردن به معاینه کردن'. ქარდ ბე მო'ნიენე ქარდან „შეუდგა დათვალიერებას“ (იხ. ორპრედიკატული სპკ); და სხვა.

ინვერსია რთულ ზმნებში: می کشندش پائین

ფა'ინ „ექაჩებოდა ძირს“; برو بالا „აღი ზევით“;

برو جلوه „ბოროთუ ჯელოთუ „ნადი წინ“; كنار/بزن/بزن/ბეზან/ბე-

ზანიდ ქენარ „გადადექი/გადადექით გვერდზე“; بکیر به خواب

ბეგირ ბეხაბ „დაიძინე“; بزن بالا ბეზან ბალა „აიტანე/დადე

ზევით“; رفت بیرون „გავიდა გარეთ“ (იხ. რთული

ზმნების სპკ); და სხვამისთ.

სიტყვათა რიგის (სიტყვათგანლაგების) მნიშვნელოვანი **ინვერსიული ნიმუშები** გვხვდება **ნომინალური** სტილის ანუ უზმნო ფრაზებშიც, სადაც ზმნა ელიპსირებულია, მაგრამ მისი ადგილი აღდგენადია. გარდა ამისა, ნომინალურ უზმნო ფრაზებში ერთმანეთის მიმართ სხვა წევრებიც შეიძლება იყოს ინვერსიული. მაგ., *უმაღლესი ხარისხის ინვერსიის* ასეთი ნიმუში:

ინვერსიული, ბოლოკიდური ქვემდებარე მოსდევს გარემოება-
საც და ელიპსირებულ ზმნა-კოპულასაც. მაგ.: *كوسابون؟*

საბუნ? „სად[აა] საპონი?“ და სხვა მისთ (იხ. შდრ. სპეციალურ კონსტრუქციათა (სპკ) რიგი; იხ. ნომინალური სტილი, ნომინალური ინვერსია, ფსევდოინვერსია და ნანილობრივი ინვერსია ნომინალური სტილის სპკ-ში).

ყველა ნორმატიული სპკ-რიგი და ინვერსიის შემთხვევები წარმოდგენილია სათანადო პარაგრაფებში, სპკ-ჯგუფების მიხედვით. სტანდარტული სიტყვათგანლაგება და სპეციალური კონსტრუქციების შინაგანი რიგის მიმართება მთლიანი წინადადების რიგთან განხილულია სიტყვათა რიგის განაკვეთში (იხ. სიტყვათა რიგი; იხ. სპკ-პარაგრაფები).

როული წინადადება

განირჩევა როული წინადადების ორი დიდი ტიპი: თანწყობა და ქვენწყობა.

როული თანწყობილი წინადადება

თანწყობა გულისხმობს თანაბარუფლებიანი და თანაბარმნიშვნელოვანი წინადადებების შეკავშირებას ერთ როულ წინადადებად სხვადასხვა მაერთებელი კავშირების მეშვეობით. ეს კავშირებიც და ცალკეული წინადადებების გაერთიანების, დაკავშირების წესებიც თანწყობაში სავსებით ჰგავს ერთგვარი წევრების დამაკავშირებელ კავშირებს და პრონციპებს შერწყმულ წინადადებაში (იხ.).

ისევე როგორც შერწყმულ წინადადებაში, როულ თანწყობილ წინადადებაშიც დასაშვებია უკავშირო შეერთებაც, რაც დღევანდელ სპარსულ ტექსტში შესაბამისად მძიმით აღინიშნება.

ტექსტებში ხშირია ზერთული წინადადების გრძელი

მწკრივებიც, რომელიც სხვადასხვა ტიპისა და სახის თამწყობილ და ქვენწყობილ წინადადეებს აერთიანებს. სასვენი ნიშნების უქონლობის შემთხვევაში საზღვრების დადგენა და წინადადეებად ტექსტის მონაკვეთების დანაწევრება საკმაოდ ძნელია. მით უმეტეს, რომ სხვადასხვა კავშირებისა და ნაწილაკების გამოყენება ყოველთვის როდი მიუთითებს რთული სინტაქსური ერთეულის ჩამოყალიბებაზე: ასეთი ელემენტები, მაგ., კავშირი *و* ვა ხშირად უფუნქციოდ დაერთვის თავში ცალკეულ დამოუკიდებელ წინადადეებსაც და თანწყობის ილუზიას ქმნის.

კავშირთა ჯგუფებისა და დაკავშირების წესების გათვალისწინებით, ამდენად, გამოვყოფთ თანწყობის შემდეგ ძირითად ტიპებს (კავშირები იხ. მორფოლოგიაში),:

უკავშირო თანწყობა

მაგ.: بخوريد اينجا از اين سيب ها *ბეაძიოდ ინჯა აზ ინ სიბჰა ბეხორიდ* „მოდი/მობრძანდით აქ, ეს ვაშლი მიირთვით“; *دويدم خيلي خهლო დავი დამ ხასთე შო დამ* „ბევრი ვირბინე, დავილალე“; *برويد/بريد، ببينيد چهقدر جالبه* *ბერავიდბერიდ, ბებინიდ, ჩე ყადრ ჯალებე* „წადით, ნახეთ რა საინტერესოა“; *ايشان به من گفتند /بم گفتند من هم به کارمندانم گفتم*; *انها هم به مدير خبر دادند* *მან ჰამ ბე ქარმანდანამ გოჭთამ, ანჰან ჰამ ბე მოდირ ხაბარ დადანდ* „მათ/მან მე მითხრეს/მითხრა, მეც ჩემს თანამშრომლებს ვუთხარი, მათაც დირექტორს შეატყობინეს„. ერთი შემასმენელი შეიძლება იყოს მიმღეობა: *رفتيم، برف باريده، بارف*

ბარიდე, რაჭთიმ „თოვლი წამოვიდა, (და) წავედით“; تلفن زده

تصميم گرفته آمدم، جوابم ندادی، ზადე ჯავაზამ

ნადადი, თასმიმ გერეჭთე აზადამ „დავრეკი, შენ არ მიპასუხე, გადავწყვიტე, (და) მოვედი“; და სხვ.

თანწყობა მაერთებელი კავშირებით

მაერთებელი კავშირებია: *ო ვა* (ან *ო*, რომელიც გამოთქმაში ენკლიტიკის სახით წინამდებარე სიტყვას ერწყმის); *ო ვა* და *ო* ერთი კავშირის ვარიანტებია და დანერილობაში არ განსხვავდება (იხ. მორფოლოგია). *ო ვა* კავშირი აკავშირებს მიზეზობრივ-შედეგობრივი, დროითი და მისაერთებელი მნიშვნელობის კავშირთა ნიშნით, მაგრამ იმავდროულად ზოგჯერ შეიძლება მაპირისპირებელი კავშირის ფუნქციასაც ასრულებდეს; *ო-ო* კავშირის მიმართებით უნდა აღინიშნოს, რომ იგი სემანტიკურად განსაკუთრებით დაახლოებულ წევრებს აერთიანებს (შდრ. ერთგვარი წევრებიც). მხატვრულ ტექსტებში *ო-ო* გრძელი ჩამონათვალის დროსაც გამოიყენება, დიდი რაოდენობის წევრებისთვის ან მსგავსი წინადადებებისთვის. პოეზიაში *ო-ვა-ო* კავშირის ნაცვლად, როგორც წესი, *ო-ო* იგულისხმება გამოთქმაში. მაგრამ რაც მთავარი, *ო ვა* თუ *ო* კავშირიც იშვიათად ასრულებს თანწყობაში მაპირისპირებელი კავშირის ფუნქციასაც. *ო ვა* და/ანუ *ო* კავშირი ერთმანეთთან შეიძლება აკავშირებდეს ორზე

რეთაც ნავედი„. **წყვილი კავშირი** خواه...خواه ხაჰ...ხაჰ „რა..რა, გინდ..გინდ; თუნდ..თუნდ; როგორც..ასევე/ისევე..“; خواه این
 آن کفش را بگیر خواه آن
 هر دوش خوبه: خواه.
 خواه قرمز
 მათგანი კარგია, რა მწვანე, რა წითელი„.

წყვილი კავშირი چه چه هي..هي „რა..რა, გინდ..გინდ“;

چه گذارا بخورید و چه نخورید, :
 ,,ან,,ან; თუ არ... და მისთ. მაგ.:
 باید بدید/باید
 ფულაშრან ბადად ბედეჭიდა „გინდ შეჭამოთ საჭმელი, გინდ არ
 შეჭამოთ, ფული უნდა გადაიხადოთ„. **წყვილი** نه نه نا..نا, რო-
 მელსაც უარყოფის სემანტიკა და მაცალკეებელი კავშირის
 ელფერიც ემატება: „არც..არც,, ზმნა ამის მერე **მტკიცებით**
 ფორმაში იხმარება: نه به سینما می روید نه تلویزیون نگاه می
 خونه
 كتاب می خواند/می خوند/می خونه
 ნა ბე სინემან მირა-
 ვად ნა თელევიზიონ ნეგაჰ მიქონად ნა ქეთაჰ მიხანად/მიხუ-
 ნად/მიხუნე „არც კინოში მიდის, არც ტელევიზორს უყურებს,
 არც კითხულობს„.

როული კავშირები بلکه بلکه، تنها، نه نا თანჰა,

ბალქე, ბალქე ჰამ „არა მარტო (ოდენ, მხოლოდ)..არამედ..აგ-
 რეთვე, -ც“; „მხრივ, მეორეს მხრივ, მეორე მხრიდან, სხვა

მხრივ... მაგ.: **آمد تنها تلفن زد بلکه خودش هم آمد** - თუ-
 ლექონ ზად ბალქე ხოდემ ჰამ აშად „არა მხოლოდ (თუ) დარე-
 კა, არამედ თვითონაც მოვიდა“; **از طرفی کتاب می نویسد** -
خارج برود طرف دیگر باید به აზ თარაჭი ქეთაზ მინევისად
 აზ თარაჭე დიგარ ბნად ბე ხარეჯ ბერავად „ერთის მხრივ
 ნიგნს წერს, მეორეს მხრივ უცხოეთში უნდა წავიდეს“.

მაცალკევებელი კავშირები თანწყობაში

یا ან „ან, თუ“; **یا..یا** ან..ან, თუ..თუ“;

یا بیایید تو یا بروید/برید „გინდ..გინდ“; **خواه..خواه**
بیرون ან ბეაშიდ/ბეაიდ თუ ან ბერავიდ/ბერიდ ბირუნ „ან
 გადით, ან შემიდით“; **خواه تلویزیون تماشا کن، برایم / برام مهم**
خواه სინმა ბე სინემან ბეროუ/ბოროუ ხაჰ თე-
 ლევიზიონ თამაშან ქონ ბარნამ/ბარან მოჰემმ ნისტ „გინდ
 კინოში წადი, გინდ ტელევიზორს უყურე, ჩემთვის სულერ-
 თია/მნიშვნელობა არა აქვს“.

გარდა ამისა, მაცალკევებელი მნიშვნელობა აქვს ზოგ-
 ჯერ **نه..نه** ან..ან-ს. არის მაერთებელი და მაცალკევებელი კავ-

შირების გაერთიანების შედეგად მიღებული კავშირებიც: **و یا**
و اما „ანდა, ან თუ, და ან, და თუ“; რთული მაცალკევებელ-მა-
 ერთებელი კავშირი **یا اینکه** „ანდა ის რომ, ანდა,

فقط ფაყათ „მხოლოდ, ოდენ, მაგრამ“; عكس ბარ ‘აქს’ „პირი-
ქით, საპირისპიროდ, საწინააღმდეგოდ“; والا ვაელლა „თორემ,
თუ არა“; مگر اینکه، مگر آنکه „თუ არა, თორემ“; مگر اینکه، مگر آنکه
მაგარ ინქე, მაგარ ანქე „თუ კი არ, მხოლოდ თუ არ, იმის/ამის
გარდა თუ, თუ კი ეს/ის არ„.

მაპირისპირებელი მნიშვნელობა ზოგჯერ و ვა/ო მაერ-
თებელ კავშირებსაც აქვს. გარდა ამისა, و ვა-კავშირი ზოგჯერ
მიუერთდება მაპირისპირებელ კავშირს, მაგ.: و ვა გარ-
ნე/ვარნე „და თუ არა/და თუ არ/თუ კი არა/თუ კი არ„. ასეთ შემ-
თხვევაშიც ფორმალური და სემანტიკური ერთიანობის შემცვე-
ლი რთული კავშირი მიიღება.

კავშირი بلکه ბალქე, როგორც წესი, პირველი წინადა-
დების უარყოფის ფორმებს მოსდევს. ამასთანავე, იგი აზუს-
ტებს წინამავალი ფრაზის აზრს, მსგავსადვე გამოიყენება აგ-
რეთვე კავშირები بر عكس، با فقط، وجود، ბარ ‘აქს, ბა ვო-
ჯუდ, فاقت „პირიქით“, „მხოლოდ, ოდენ, ოღონდ“, „მიუხედა-
ვად ამისა, და მაინც“, مگر اینکه მაგარ ინქე „თუ არა, თუ არა,
ეს/ის რომ არა„ და მისთ.

მაპირისპირებელი თანწყობა, როგორც წესი, გულის-
ხმობს ორ წინადადებას ან წინადადებათა ორ ჯგუფს.

მაგალითები: دانشجو.يان ما تبلی نمی کنند، بر عكس

کردن هستند انهم فقط و آنه مآ تانبალი ნემიქო-

ნანდ ბარ 'აქს მოშთაყე თაჰსილ ქარდან ჰასთანდ „ჩვენი სტუ-
დენტები არ ზარმაცობენ, პირიქით მონადინებული არიან ის-
ნავლონ“; اذیتش نمی کند فقط یہ کمی سر بہ سرش می گذرد
აზიათაშ ნემიქონად ჭყაყათ აეჟ/აე ქამი სარ ბე სარაშ მიგოზა-
რად „არ ემტერება, მხოლოდ ცოტას აბრაზებს“; امروز تب
رفت
ჯუდე ინ ბე ანსთითუ რაჭთ „დღეს სიცხე ჰქონდა, მიუხედავად
ამისა/და მაინც ინსტიტუტში წავიდა“; مگر اینکہ شما کمک
میاہار کنید والا من نمی توانم این بار سنگین را بہ دوش بکشم
ინეე შომან ქომაქ ქონიდ ვაელლა მან ნემითავანამ ინ ბარე
სანგინრა ბე დუშ ბექაშამ/ბექეშამ „თქვენ რომ არ დამეხმა-
როთ, სხვაგვარად/საპირისპიროდ მე ვერ შევძლებ ვიტვირთო
ეს მძიმე ტვირთი“; با این پول پالتوی پوستی نمی خرم بلکه بہ
رفت
ნემიხარამ ბალქე ბე მოსაჭერათ მირავამ „ამ ფულით ქერქს
არ/კი არ ვიყიდი, არამედ სამოგზაუროდ წავალ“; خیلی میل
داشتم اصفهان و شیراز را ببینم اما
ესჭაჰან ო შირაზრა ბეპინამ ამმა ნაშოდ „ძალიან მინდოდა ის-
ფაჰანი და შირაზი მენახა, მაგრამ არ მოხდა“; და სხვა.

კაუბალური ანუ მიზეზობრივი კავშირები და კავშირული შენაერთები თანწყობაში

ازین سبب، ازین جهت
აზ ინ საბაბ, აზ ინ ჯეჰათ „ამი-

ტომ, ამ მიზეზით, ამის გამო, ამის გამოისობით“; به این/بدین
 دلیل ბე ინ/ბედინ დალილ „ამ საბუთითი, ამ მიზეზით, ამ საბა-
 ბით“; به این/بدین علت ბე ინ/ბედინ ‘ელლათ „ამის საფუძ-
 ველზე, ამიტომ, ამ მიზეზით“; بنا بر این ბანა ბარ ინ „ამის სა-
 ფუძველზე, ამ ბაზაზე, ამაზე დაყრდნობით“; زیرا ზირა „რად-
 გან, რადგანაც, იმიტომ რომ“; در آن დარ ასარე ან
 „ამგვარად, ამის გავლენით, ამდენად, აქედან გამომდინარე“;
 پس ფას (ზმნისართული კავშირი) „ამგვარად, მაშ, მაშასადა-
 მე, მაშინ, ამდენად“; با وجود این „მიუხედავად
 ამისა“; مع ذلك, مع هذا „მიუხედავად ამი-
 სა“; علی رغم „სანინააღმდეგოდ, მიუხედავად, საპი-
 რისპიროდ“; برای این ბარაე ინ „ამისთვის, ამიტომ, ამ მიზნით,
 იმიტომ რომ“; در این صورت „ამ შემთხვევაში,
 მაშინ, ასეთ შემთხვევაში“; وگرنه/اورنه „და თუ
 არა, სხვა შემთხვევაში, მაშინ“;
 زیرا ზირა დაისმის მეორე წინადადების თავში და არ
 უნდა აირიოს ქვეწყობის კავშირში زیرا/زیرا ზირა/ზირაქე
 „რადგან, რადგანაც“.

ამ პუნქტში ჩამოთვლილი ყველა კავშირი თანწყობისაა და მისდევენ იმ წესს, რომ **მხოლოდ მეორე წინადადების თავში** სხედებიან; ამდენად, ისინი ვერ აირევიან **ქვენყოფის** მსგავს კავშირებში (იხ. ქვენყოფა).

მაგალითები: امروز مریضم به این دلیلی به دانشگاه نمی

مراهمرؤم ماریზამ ბე ინ დალილი ბე დაწეშგაჰ ნემირავამ „დღეს ავად ვარ, ამ საფუთით/ამიტომ არ მივდივარ უნივერსიტეტში“; امروز به دانشگاه نمی روم ემ-რუზ ბე დაწეშგაჰ ნემირავამ ზირან მარიზ შოდამ „დღეს უნივერსიტეტში არ მივდივარ, იმიტომ რომ ავად გავხდი“; دیشب

دیرم خوابیدم در اثر آن نتوانستم صبح زود برخیزم ხაბიდამ დარ ასარე ან ნათავანესთამ სობჰე ზუდ ბარ ხიზამ „წუხელ გვიან დავიძინე, ამის გამო ვერ ავდექი დილით ადრე“;

تا بهار باید کتابمرا تمام کنم، برای این خیلی کار می کنم ბაჰარ ბადად ქეთაბამრან თამამ ქონამ ბარანე ინ ხეილი ქარ მიქონამ „გაზაფხულამდე უნდა დავამთავრო ჩემი წიგნი, ამისთვის/ამიტომაც ბევრს ვმუშაობ“; بلیت را خریدم پس هفته

بلیტ რა ხარიდამ ფას ჰაჰთედე ბელითრან ხარიდამ ფას ჰაჰთედე

დიგარ ბე ხარეჟე ხაჰამ რაჰთ „ბილეთი ვიყიდე, ასე რომ/მამ ერთი კვირის შემდეგ საზღვარგარეთ წავალ“;

რთული ქვენყოფილი წინადადება

რთული ქვენყოფილი წინადადების სხვადასხვა სახეობები განირჩევა დამოკიდებული წინადადებების მნიშვნელობის მიხედვით. ეს უკანასკნელნი თავის მხრივ ძირითადად და პირ-

ველ რიგში მარტივი გავრცობილი წინადადების წევრთა ფუნქციებს გამოხატავენ. ყველა სახის ქვენყობას შეესაბამება კავშირთა და სხვა მაკავშირებელ ელემენტთა გარკვეული წყება, მაგრამ ყველაზე უნივერსალური ქვენყობის კავშირთა შორის არის კავშირი *კ ქე*, რომელიც **სხვადასხვა სახის ქვენყობაში** მონაწილეობს. აღსანიშნავია **მთავარი და დამოკიდებული წინადადების რიგიც**. ქვენყობის ძირითადი სახეობები და სტრუქტურები ქვემოთ განიხილება.

ქვემდებარულ-დამოკიდებული ქვენყობილი წინადადება

ქვემდებარული დამოკიდებული წინადადება მთლიანად შეენყობა მთავარ წინადადებას მთავარი წინადადების შემასმენლის ქვემდებარის სახით და პრაქტიკულად პასუხობს კითხვაზე „რა“, ან „ვინ“, *كى، چه، ჩე, ქი*. ქვემდებარული ქვენყობის ერთი ტიპი დამოკიდებული წინადადების თავში სვამს მხოლოდ კავშირს *კ ქე* „რომ“. რიგი ასეთია: **მთავარი-დამოკიდებული**. მთავარი წინადადების შემასმენლებად ასეთ შემთხვევაში წარმოჩენილია შემდეგი სახის შემასმენლები:

معلوم نیست *ბად ასთ, ზაზუმ ბუდ*

მა'ლუმ ნისთ, შდ معلوم მა'ლუმ შოდ, მდთჲასთ

დათჳასთ, معين نیست მო'ადჲან ნისთ, واضح نیست

ნისთ, مساويست მოსწვისთ, ممکن است მომქენ ასთ,

كافيست بيان نیست ბაჲან ნისთ, بيان شد ბაჲან შოდ,

(که) درست است დოროსთ ასთ, -(ქე) და მისთ.: „კარგია, ცუდია, აუცილებელია, საჭიროა, ცნობილია, ცნობილი გახდა, შესაძლებელია, საკმარისია, ნათელია, გარკვეული არ არის, გა-
ირკვა, სწორია„ და სხვა. კავშირი *که ქე* ამ დროს შეიძლება გა-
მოტოვებული (ჩაშვებული) იყოს.

მაგალითები: *بایست/بایست نامه ای را بش*

بنویسم/بنویسم ბაესთ/ბაესთი ნამეაირ ბემ ბენევისამ

„საჭირო იყო, მისთვის წერილი მიმენერა“; *چه خوشوقتی است*

که اصفحان می روم/می رم *ჩე ხოშვაცთი ასთ/ხოშვაცთისტ ქე*

ესჴაჴან მირავამ/მირამ „რა ბედნიერებაა, რომ ისჴაჴანში მივ-

დივარ“; *برام یکیه چه کار می کند/مشغول چیه*

ჩექარ/ჩქარ მიქონად/მაშყულე ჩიდე „ჩემთვის სულერთია, რა

საქმითაა დაკავებული„ *مشخص نیست نمایشگاه کی افتتاح می*

یابد მოშახხას ნისტ ნემდეშგაჴ ქეა ეჴთეთაჴ მიდაბად „დად-

გენილი არ არის, გამოფენა როდის იხსნება“; *معین نیست*

مأموریت کی می روم/می رم/خواهم رفت მო'ადაან ნისტ

მა'მურიდათ ქეა მირავამ/მირამ/ხაჴამ ქარდ „ცნობილი არაა,

მივლინებაში როდის წავალ“; *کافی است/کافیست/کافیہ یکبار*

ქაჴისტ/ქაჴიდე ექბარ ბემ ბეზანიდ „საკმარისია,

მას ერთხელ დაურეკოთ“; چه مدتی است/چه مدت‌هاست

ჩე მოდდათისტ/ჩე მოდდათჰასთ
پسرخواهرم را ندیده ام/ندیدم

ფესარხანჰარამრანადიდე ამ/ნადიდამ „რა ხანია, ჩემი დისშვილი არ მინახავს“; სწორედ ამ სიახლოვესაა, ჩემი ფეხსაცმელი

რომ (სადაც) ვიყიდე“; روشن نیست پولمان/پوممون کی می

როუშან ნისტ ფუ-
دهند/می دند//کی پرداخت می کنند

ლემან/ფულემუნ ქეა მიდეჰანდ/მიდანდ//ქეა ფარდახთ მიქონანდ „ნათელი არაა, ფულს როდის მოგვცემენ/გადაგვიხდიან“;

აღწერილ ტიპში ძირითადად საქმე გვაქვს بودن ბუდან

და شدن შოდან ზმნებით გამოხატულ შემასმენლებთან.

მეორე ტიპის ქვემდებარული დამოკიდებული წინადადება არსებითად განსაზღვრებითია, რადგან განსაზღვრავს მთავარი წინადადების ნაცვალსახელით გამოხატულ ქვემდებარეს და იწყება კავშირებით که ქე ან چه ჩე. უკანასკნელნი კი

მიემართება ოდენ ორ ნაცვალსახელს: آن ან და هرჰარ „ის;

ყოველი„. ყველა შემთხვევაში, ასეთი დამოკიდებული წინადადება უშუალოდ მოჰყვება მთავარი წინადადების ნაცვალსახელურ ქვემდებარეს, ანუ ფაქტობრივად ჩაერთვის მთავარი წინადადების შუაში. ამ ტიპის ქვემდებარულ ქვეწყობას შეგვიძლია ვუნოდოთ ქვემდებარულ-გაბსაზღვრებითი, ხოლო დამოკიდებულ წინადადებას – ქვემდებარულ-განსაზღვრებითი დამოკიდებული წინადადება (იხ. შდრ.: განსაზღვრებითი დამოკიდებულებიანი ქვეწყობა).

მაგალითები: آنچه نوشته اید درست است
ანჩე ნჩე ნევეშთე

იდ დოროსთ ასთ „ის, რაც დაგინერია, სწორია“; هر آنکه
 است راست است خریدار آنکه ხარიდარ ასთ რასთ ასთ
 „ვინც მყიდველია, ის მართალია“; دانا توانا بود هر که
 بودتავანბ ბოვად ჰარ ქე დანბ ბოვად „ძლიერია ის ვინც მცოდ-
 ნეა„(პოეზ.); می خواهد/بخوهد می رود/برود
 მიხანჰად/ბეხანჰად მირავად/ბერავად „ვისაც სურს/ენდომება
 ნავა/ნავიდეს“; آنکه آمده متهمن شدند
 ანქე ამაღე ბუდ მოთმა'ენ შოდანდ „ვინც მოსულიყო/მოვიდა, დარწმუნდნენ“;
 هر آنکه نشسته بر می گردد
 ჰარ ანქე ნაჰა, კმაყოფილი დაბრუნდება“; هر آنکه نشسته
 است بلند شوند ჰარ ან ქე ნეშასთე ასთ ბოლანდ შავანდ „ისი-
 ნი, ვინც სხედან, ადგნენ“;

შემასმენლურ- (პრედიკატული) დამოკიდებული წინადადება.

შემასმენლური დამოკიდებული წინადადება განმარტავს მთავარი წინადადების შედგენილი შემასმენლის სახელურ ნა-
 წილს (სახელური პრედიკატის სახელურ წევრს), რომელიც ასეთ შემთხვევაში ჩვეულებრივ ჩვენებითი ნაცვალსახელითაა
 გამოხატული: آن ან და این ინ. დამოკიდებული წინადადება
 ხსნის მის მნიშვნელობას და შემოდის უშუალოდ კოპულის მერე (ყოფნა ზმნა, მთავარი წინადადების შედგენილი სახელური

პრედიკატის ზმნური ელემენტი) კავშირით *که* *چه* „რომ„ **რიგი** ასეთია: **მთავარო-დამოკიდებული.**

მაგალითები: *آرزوی/منظور من این است که شما بفهمید*
*არეზუჲე/მანზურე მან ინ ასთ *چه* შომან ბეჭაჰმიდ* „ჩემი მიზანი ისაა, რომ შეიგნოთ/გაიგოთ“; *فکر من آن بود که شب منزل بمونم*;

من استراحت کنم
ესთერანჰათ ქონამ „ჩემი ფიქრი ის იყო (იმას უტრიალებდა), რომ სალამოს შინ დავრჩენილიყავი და დამესვენა“; *آرزوی او آن*

برای
რად „მისი სურვილი ის იყო, რომ საჩქაროდ დუში მიეღო“;

اتفاق ممتنع نباشد
ქე ეთთეჰჰაყ მომთანე' ნაბაშად „მიზანი/მისწრაფება/ნადილიც ისაა, რომ შემთხვევა შეუძლებელი არ იყოს„.

დამატებით-დამოკიდებული ქვეწყობილი წინადადება.

მთავარი წინადადების **შემასმენელი** შეიწყობს დამატებით დამოკიდებულ წინადადებას **პირდაპირი დამატების სახით**. მთლიანობაში ეს დამოკიდებული წინადადება უპასუხებს კითხვაზე *چه* *ჩე* „რა, რას„ უმეტესად დამატებით დამოკიდებული წინადადება შეეწყობა შემდეგი სახის მთავარი წინადადების შემასმენლებს: *فهمیدن* *ჭაჰმიდან* *دانشتان* „ცოდნა“;

„გაგება“; شنیدن შენიდან „გაგონება“; فکر کردن ქარ-
 დან, اندیشیدن ანდიშიდან „ფიქრი, გაფიქრება, წარმოდგე-
 ნა“; میل داشتن მეღლ დაშთან, خواستن ხასთან „სურვილი“;
 گفتن გოჭთან „თქმა, ლაპარაკი“; جواب دادن ჯავაბ დადან
 „პასუხის გაცემა“; پرسش کردن, پرسیدن ფორსიდან, ფორსემ
 ქარდან „შეკითხვა“; دیدن დიდან „დანახვა“; نوشتن ნევეშ-
 თან „წერა, დანერა“; خواندن ხანდან „ნაკითხვა, კითხვა“; يقين
 کردن აყინ ქარდან „დარწმუნება“; تصدیق کردن თასდიყ
 ქარდან „დადასტურება, დამტკიცება“; خبر داشتن ხაბარ
 დაშთან „გაგება, ცოდნა, ცნობის მიღება, ინფორმაციის ქონა“;
 خبر دادن ხაბარ დადან „გაგებინება, შეტყობინება“; مشخص
 کردن მოშახხას ქარდან „დადგენა, გარკვევა“; معین کردن
 მო'ადიან ქარდან „დადგენა, გარკვევა“; معلوم کردن მა'ლუმ
 ქარდან „გამორკვევა, გაგება, დადგენა“; شناختن შენახთან
 „შეცნობა, გაგება, შესწავლა“; درک کردن დარკ ქარდან „გაგე-
 ბა, აღქმა, შეცნობა, მიხვედრა“; متوجه شدن მოთავაჯეჯეჭ შო-
 დან „გაგება, მიხვედრა, შეგნება“; استخراج کردن ესთეხრაჯე

ქარდან „აღმოჩენა“; تصور کردن თასავგორ ქარდან „წარმოდგენა“; توضیح دادن თოუზიჰ დადან „ახსნა, განმარტება, აღწერა“; پند دادن ფანდ დადან „რჩევა“; پیامی دادن/فدا/فدا/فدا დადან/ზადან „დამესიჯება, შეტყობინების გაგზავნა/მინერა“; تلفن دادن/زادن თელეფონ დადან/ზადან „დარეკვა, ტელეფონზე თქმა“; და მისთ., ანუ ესაა გრძნობა-აღქმის (სენსორული), მენტალური (გონების), ლაპარაკისა და და სხვადასხვა მოდალურ ზმნათა ჯგუფები.

მაქვემდებარებელ კავშირად გამოიყენება که ქე „რომ,, ან უკავშირო დაქვემდებარება; ზემოხსენებული კავშირი შეიძლება გამოტოვებულ იქნეს.

მაგალითები: می دانم/می دونم/خبر دارم که امروز

دارید می دانم/می دونم/خبر دارم که امروز

مეჭმანი დარიდ „მე ვიცი, რომ დღეს სტუმრები გყავთ“; خبر

دارم/می دانم/می دونم/خبر دارم که محمود به حسن بلیت داد
دارم/می دانم/می دونم/خبر دارم که محمود به حسن بلیت داد
„ვიცი, რომ მაჰმუდმა ჰასანს ბილეთი მისცა“; شنیده ام/شنیدم

خبر شنیده ام/شنیدم

می دانم/می دونم/خبر دارم که محمود به حسن بلیت داد
„გამიგონია, (რომ) ძალიან ლამაზია“; می

რა/შემატყობინა, რომ ხვალ შემხვდება“; پیامک زد/داد که فردا

ملاقات داریم/داشتہ باشیم *ფაღაშმაქამ ზად/დად ქე: ჭარდა მოლანყათ დარიმ/დაშთე ბაშიმ* „დამიმესიჯა, ხვალ შეხვედრა გვაქვსო“; ა.შ.

დამატებითი ქვენყოზის გარკვეულ ტიპს შეუძლია პირ-

დაპირი ნათქვამის გამოსატყვაც. მაგ.: *ازش پرسیدم آیا فردا*

؟داریم *سازدازم* *ფორსილამ: ან ჭარდა დარს დარიმ?* „მას

ვკითხე: ხვალ გვაქვს გაკვეთილი?“; پیامک زد فردا در هر

ملاقات کنیم *ფაღაშმაქამ ზად: ჭარდა დარ ჰარ სურათ*

მოლანყათ ქონიმ „დამიმესიჯა: აუცილებლად, დღეს შევხვდეთ“;

داد/ازش پرسش کرد آیا در پاریس بودید?

დად/ზამ *ფორსემ ქარდ: ან დარ ფარის ბუდიდ?* „მკითხა:

პარიზში იყავი?“; *؟گدی* *را گم پرسیدم* *ფორსილამ:*

ქეთამბრან გომ ქარდი? „ვკითხე, ჩემი წიგნი დაკარგე?“; *گفت*

نه نزد من *გოჭთ ნა ფიშე მანე* „მითხრა/თქვა: არა, ჩემთანაა/მე

მაქვს“; და სხვა მისთ. დიალოგური ფრაზები.

კოპულატური (მათ შორის ენკლიტიკური) „ყოფნა“-ზმნიანი პრედიკატული შენაერთებიც შეინყოზენ დამატებით დამოკიდებულ წინადადებას და ქმნიან მთავარი წინადადების შემასმენელთა გარკვეულ ჯგუფს; მაგ., პრედიკატული შენაერთები და რთული ზმნები, როგორიცაა: امیدوارم *ომიდვარამ*

„იმედი მაქვს, ვიმედოვნებ“; مطمئن هستم მოთმა'ენ ჰასთამ
 „დარწმუნებული ვარ“; متأسفم მოთეასეჭამ „გული მწყდება,
 გულდანყვეტილი ვარ, ვნუხვარ, მწყინს“; ما يوس است
 ასთ „იმედგაცრუებულია“; يادات است „ახსოვს“; ში-
 ნაარსობლივად ასეთი პრედიკატებიც გრძნობად და მენტალურ
 ზმნურ შენაერთებს წარმოგვიდგენენ.

მაგალითები: او هم / او نجا // او نجا خوب يادم است // يادمه او هم

დაბუბ ადამ ასთ // ადამე უ ჰამ ანჯა / უნჯა ბუდ „კარგად
 მახსოვს, ისიც იქ იყო“; يادش نيست اين پيراهن را // پيران را كجا
 است خريده ادم نيسو, ინ ფირაჰანრა / ფირანრა ქოჯა ხარი-
 დე (ასთ) „არ ახსოვს, სად იყიდა ეს კაბა“; مطمئن بودم دوستم
 داشت მოთმა'ენ ბუდამ დუსთამ დაშთ „დარწმუნებული ვიყავი,
 მას მოვწონდი“; دارم دوستم هستم مطمئن მოთმა'ენ ჰასთამ
 დუსთამ დარად „დარწმუნებული ვარ ვუყვარვარ“; امیدوارم
 طرح / نقشه / پروژه ما در کنکور می برد
 შედეგ/ფროუდეგ მან დარ ქონქურ მიბარად „იმედი მაქვს, ჩვენი
 პროექტი კონკურსში გაიმარჯვებს“; და სხვა.

არსებითად იმავე შინაარსისაა მთავარი წინადადების
 შემასმენლებიც, წარმოდგენილნი داشتن, شدن, შოდან, დაშთან

„გახდომა; ქონა-ყოლა,, დამხმარე ზმნებით ნაწარმოები რთული ზმნებით: *داشتن* იყინ დაშთან, *مطمئن شدن* მოთმა'ენ შოდან „დარწმუნება“; *متأسف شدن* მოთეასსეჭ შოდან „შენუ-ხება, გულდანყვეტა“; *مأیوس شدن* მადუს შოდან „იმედგაცრუ-ება,, და მისთ. მადგ.: *مطمئن شدم /مشتاق دیدن* იყინ დაშთამ/მოთმა'ენ შოდამ *دیدن* მადელე/მოშთაყე დიდან დაშთანე/დიდანე მან ასთ „დავ-რწმუნდი, ჩემი ნახვა უნდა“; *خیلی دلتنگ /متأسف شده که شما* ხელი დელ-თანგმოთე'ასსეფ შოდე ქე შომბ ბა მბ ბაჰამ ბე ირან ნა-თავანესთიდ/ნათუნესთიდ ბერავიდ/ბერიდ „ძალიან შეწუხდა, ირანში რომ ვერ წამოხვედი ჩვენთან ერთად“; *مأیوس شدم که* *می آید /می آمد* ბარან მიბარიდ/მიდამად „იმედი გამიცრუვდა, მთელი კვირა რომ წვიმდა“; და მისთ.

პირდაპირდამატებითი ქვეწყობის მეორე ტიპი, ისევე როგორც ქვემდებარული ქვეწყობის შემთხვევაში, არსებითად განსაზღვრებითია ანუ ასეთი ქვეწყობის დამოკიდებულ წინადა-დებას სწორია ეწოდოს დამატებით-განსაზღვრებითი, რადგანაც ის განმარტავს მთავარი წინადადების დამატებას (პირდაპირს). ამ ტიპის დამოკიდებული დამატებით-განსაზღვრებითი წინადა-დება განმარტავს *این* და *آن* ჰარ ნაცვალსახელებით გამოხატულ მთავარ წინადადებათა დამატებებს და შემოდის

კავშირებით *که چہ ان* ან *چہ، چہ، ჩე. ჩე* იხმარება ოდენ *آن* ან და

هر ჰარ ნაცვალსახელთა შემდეგ, ხოლო სიტყვათშენაერთს მთლიანობაში, შესაძლოა, თან დაერთოს პირდაპირი დამატების განსაზღვრებითი არტიკლიც ანუ *را* (თანდებული). მაგ.: *آنچه*

می خواهم/بگیر ანჩე მიხა(ჰ)ი/ბეხა(ჰ)ი ბეგირ „რაც

გინდა/მოგინდება აიღე“; *چہ را گفتی فهمیدم*

გოჭთი ჭაჰმიდამ „ყოველივე რაც თქვი, გავიგე“;

განსაზღვრებით-დამოკიდებული წინადადება

განსაზღვრებითი დამოკიდებული წინადადებები აგებულია მიხედვით **სხვადასხვა ტიპის** შეიძლება იყოს. გარდა ამისა, მათი დაჯგუფება შეიძლება წინადადების წევრთა მიხედვით, რადგან ისინი განსაზღვრავენ მთავარი წინადადების სხვადასხვა წევრებს. ქვენწყობის კავშირად საყოველთაოდ გამოიყენება

که, რომელიც აგებულია **ერთ ძირითად ტიპში** უშუალოდ

მოსდევს *ی* ი-არტიკლიან (ე. წ. *ی‌ای اشارت* ი-*აჲე* ეშრათ-იან)

საზღვრულს. ტიპი: *که، مردی زنی، ماردی چہ*, მარდი ქე „ქალი

რომელიც, კაცი რომელიც“.

იმავდროულად სასაუბრო ენაში უკავშირო განსაზღვრებითი ქვენწყობაც გამოიყენება. მაგ.: *این اولین دلار بود من*

میدان ავეალინ დოლარ ბუდ, მან დიდამ „ეს პირველი დოლა-

რი იყო (რომელიც) ვნახე„.

აგებულების სხვა შემთხვევაში *که چة* კავშირი იხმარება

ია-არტიკლის (ეშარათის) გარეშე, მაგ.: *آیا این تو نبودی که*

؟ اشتباه کردی؟ این *آید* *ინ თო ნაბუდი چة* *ინ ეშთებჰჰ ქარდი?* „გა-

ნა ის შენ არ იყავი, ასე რომ შეცდი?“;

აგებულების შემდეგი **დიდი ტიპი** გულისხმობს მთავარ წინადადებაში დამოკიდებული წინადადების **კორელატის** წარმოჩენას, მის გამეორებას შესაბამისი ნაცვალსახელისა ან სხვადასხვა გარემოებითი სიტყვების სახით და ამ უკანასკნელთა გაფორმებას დამოკიდებულ წინადადებაში გრამატიკული წესების შესაბამისად (იზაფეთით, წინდებულებით, *را* რა-თანდებულებით, ენკლიტიკებითა და სხვა); ან ეს კორელატი გამოიხატება ენკლიტიკური პირის მარკერებით ზმნაში.

მაგალითები:

خانه ای که در آنجا ایشان//ایشون زندگی می کنند

ხანეი چة დარ ანჯან იშან//იშუნ ზენდეგი მიქონანდ „სახლი, რომელშიც ის ცხოვრობს“; *استادی که با ایشان//ایشون در تهران*

مردم آشنا کردم *ოსთადი چة ბან იშან//იშუნ დარ თეჰრან აშნ ქარდამ*

„პროფესორი, რომელიც თეირანში გავიცანი“; *بچه ای که*

بوده *پزشک بردمش خیلی سخت بوده* *ბაჩჩეი* *چة დირუზ* *ბაჩჩეი* *ჩე დირუზ* *ფიშე* *ფეზეშქ* *ბორდამაშ ხეალი* *სახთ ბუდ(ე)* „ბავშვი, რომელიც გუშინ ექიმთან ნავიყვანე, ძალიან მძიმედ იყო“; *نامه*

بود *نامه* *ფეიდა* *ای پیدا کرده که* *توش اسرار توضیح داده بود*

ქარდე ქე თუშ ასრარ თოუზიჰ დადე ბუდ „წერილი იპოვა, რომელშიც საიდუმლოებები იყო ახსნილი“; کارگردانی که فیلمش

را دیدیم/دیدہ بودیم در مراسم پذیرایی حضور/تشریف داشتند

ქარგარდანი ქე ჭილმაშრან დიდიმ/დიდე ბუდიმ, დარ მარასემე ფაზირანი ჰოზურ/თაშრიჭ დაშთანდ „რეჟისორი, რომლის ფილმიც ვნახეთ/გვექონდა ნანახი, მიღებას ესწრებოდა“;

کشوری را که در آنجا متولد شدم و پرورش یافتم دوست دارم

ქეშვარიონ ქე დარ ანჯან მოთავალლედ შოდამ ვა ფარვარემ ანჭთამ დუსთ დარამ „ქვეყანა, რომელშიც დავიბადე და გავიზარდე, მიყვარს“;

این چند فیلم را که از آن خیلی خوشم می

آید/می آید/آید/ჩანდ ჭილმონ ქე აზ

ან ხეღლი ხოშამ მიდადად/მიდად ჰაჭთედე გოზაშთე დარ თელევიზიონ დიდამ „ეს რამდენიმე ფილმი, რომელიც ძალიან მომწონს, გასულ კვირას ვნახე ტელევიზიით“; და მისთ.

ი ი-არტიკლი განსაზღვრებით დამოკიდებულში მიერთვის როგორც საზოგადო არსებით სახელებს, ასევე საკუთარ სახელებსა და ზოგჯერ პირის ნაცვალსახელებსაც. მაგ.: منی که

محمودی که با ایشان//ایشون کار

کردم/میں نے ان سے/მე, რომელმაც ამდენი ვიმუშავე“;

کار/کردم/میں نے ان سے/მე, რომელმაც ამდენი ვიმუშავე“;

نمایشگاهی که پارسال در آن/در آنجا کار

کرد نهماندهمآنچی که فارسه دادر آن/دادر آنجه آن چاردام

„უნივერსალი, რომელიც შარშან ვიმუშავე“, და მისთ.; მაგრამ პირის ნაცვალსახელებთან არტიკლი უფრო ხშირად არ იხმარება,

მაგ.: شما که ده سال است که زبان فارسی یاد می گیرید باید خوب

فارسى ترجمه کنید از گرجی به فارسى شومآن ქე დაჰ სალ ასთ ქე ზაბანე

ჭარსი და მივირიდ ბადად ხუბ აზ გორჯი ბეჭარსი თარჯომე ქონიდ „თქვენ, რომელიც ათი წელია რომ სპარსულ ენას სწავლობთ, კარგად უნდა თარგმნიდეთ ქართულიდან სპარსულად..“

შესაძლოა იყოს აგრეთვე: شمایی شومანი ქე „თქვენ ვინც..“

რიგის თვალსაზრისით უფრო ხშირია თანმიმდევრობა: განსაზღვრებითი დამოკიდებული განსასაზღვრავი წევრის (თუ წევრების) შემდგომ უშუალოდ ჩაერთვის მთავარ წინადადებას შუაში; ამდენად, იგი მთლიანად მოქცეულია მთავარ წინადადებაში.

რიგის მეორე სახეობა შედარებით იშვიათია: მთავარი წინადადება – განსაზღვრებითი დამოკიდებული. ასეთ შემთხვევაში განსაზღვრებითი დამოკიდებული თავიკიდური კავშირით *که* ქე უშუალოდ მოსდევს მთავარი წინადადებას ზმნას, მათ შორის „ყოფნა“, ზმნით გამოხატულ კოპულასაც ანუ შედგენილი სახელური პრედიკატის ზმნურ ნაწილს. მაგ.: این

نهمان//همون رقاسه است که مسکو دیدیمش/دیدیمش بودیمش

ჰამან//ჰამუნ რაყყასე ასთ, ქე მოსქუ დიდიმაშ/დიდე ბუდიმაშ „ეს სწორედ ის მოცეკვავეა, რომელიც მოსკოვში ვნახეთ/გვენახა“; با پرفسوری صحبت کردم که (او/ایشان//ایشون) در دانشگاه;

დე დე/დე/დე/დე/დე تهران درس می دهد/می دهد/می دهد

ქარდამ, ქე (უ/იშან//იშუნ) დარ დანეშგაჰე თეჰრან დარს მი-
დეჰად/მიდად/მიდე „პროფესორს ველაპარაკე, რომელიც თეი-
რანის უნივერსიტეტში ასწავლის“; به این نتیجه رسیدم که

ბეინ ნათიჯე რასიდამ, ქე იშუნრადად ქო-
ნამ „იმ დასკვნამდე მივედი, რომ ისინი გადამეყენებინა“; دیشب

ბეინ ნათიჯე რასიდამ ქე ბეჯაი პარის ბაიდ ბე ირან ბრომ/ბრო-
შაბ ბეინ ნათიჯე რასიდამ ქე ბეჯაი ფარის ბადად ბე ირან
ბერავამ/ბერამ „წუხელ იმ დასკვნამდე მივედი, რომ პარიზის
ნაცვლად ირანში უნდა წავიდე“; და მისთ.

აღსანიშნავია, რომ აგებულების ამ ტიპში გამოყოფენ
სახელთა გარკვეულ ლექსიკურ-სემანტიკურ ჯგუფს, რომელ-
საც ამგვარი განსაზღვრებითი დამოკიდებული უფრო ხშირად
მიემართება. ესაა „გონების“, „ფიქრის“, (მენტალური), და
გრძნობა-გუნების სფეროს გამომხატველი ლექსემები, როგო-
რიცაა فکر ჭექრ „ფიქრი“, تصمیم თასმიმ „გადანწყვეტილება“,

مسئله مطلب موضوع „პრობლემა“,

آرزو „საკითხავი, საკითხი, თემა“,

„სურვილი“, და მისთ. წინადადებათა რიგის ნიმუშები მთავარი-
დამოკიდებული ზემოთმოყვანილ მაგალითებშიცაა წარმოდგე-
ნილი.

განსასაზღვრავი ანუ კორელატური ნევრების მიხედვით
განსაზღვრებით-დამოკიდებული წინადადებები შემდეგი ქვე-
მოთ წარმოდგენილი ჯგუფების შეიძლება იყოს (წინადადების
ნევრთა ჯგუფები).

სუბიექტურ-ქვემდებარულ განსაზღვრებითი დამოკიდებული წინადადება

მაგალითები: *آنهايي // او نايي كه رفته اند / رفتند ديرتر*

می ياند ანჰაი//უნაი ქე რაჭთე ანდ/რაჭთანდ დირთარ მიანდ

„ისინი, ვინც წასულები არიან, მოგვიანებით მოვლენ“; *کتابي*

ქე თაბი ქე როი მიზ ბუდ/გოზაშთე შოდე ბუდ ქოჯას(თ)? „წიგნი, რომე-

ლიც მაგიდაზე იყო/მაგიდაზე რომ იყო, სადაა?“; *مادراهایی كه*

می توانند // می თონდ ბე ბჟე ჰაი *خود/شیر خوارهای خود* შირ

می دهند // می დნდ/შირ მი *خورانند (بچه هارا/شیر خوارهارا* შირ

می خورانند). ან ჰაიი *که // او نايي كه* ნმი თონდ // ნმი თონდ ბე

ქე მი- ბჟე ჰაიშან // *شون* შირ *گاو* მი *دهند // می* დნდ

თავანანდ// მითუნანდ ბე ბაჩჩეჰანე ხოდ/შირხარჰანე ხოდ შირ მიდეჰანდ/მიდანდ//შირ მიხორანანდ (ბაჩჩეჰარჰ/შირხარჰარჰ შირ მიხორანანდ), ანჰაი ქე//უნაი ქე ნემითავანანდ//ნემითუნანდ ბე ბაჩჩეჰანეშ(უ)ნ/შირე გავ მიდეჰანდ//მიდანდ „დე-

დები, რომელთაც შეუძლიათ, თავის ბავშვებს რძეს აჭმევენ; ხოლო ისინი, რომელთაც საშუალება არა აქვთ, ძროხის რძით

კვებვენ ბავშვებს“; *شمايي كه / شما كه ده سال است كه زبان*

فارسی ياد می გირიდ ბაიდ ხობ აზ გრჯი ბე *فارسی* თრჯმე კნიდ

ქე/შომა ქე დაჰ სალ ასთ ქე ზაბანე ჭარსი დედ მიგორიდ ბნად ხუბ აზ გორჯი ბეჭარსი თარჯომე ქონიდ „თქვენ, რომელიც ათი წელია რომ სპარსულ ენას სწავლობთ, კარგად

უნდა თარგმნიდეთ ქართულიდან სპარსულად“; **کتاب تو/کتاب**

توی میز است جالب است ქეთაბე თოქეთაბე თო(უ)ი ქე რუფე მიზ ასთ ჯალბ ასთ „შენი წიგნი, რომელიც მაგიდაზეა/მაგიდაზე რომ დევს, საინტერესოა“; **برادر من که اینجا**

آمدہ دانشجوی دانشگاه آزاد است დანეშჯუფე დანეშჯაჰე აზად ასთ „ჩემი ძმა, აქ რომ მოვიდა/რომელიც აქ მოვიდა, თავისუფალი უნივერსიტეტის სტუდენტია“; **مردی که پیش تو آمده است استاد من است** ქე ფიშე თო აზადე ასთ ოსთანდე მან ასთ „(ის) კაცი, შენთან რომ მოვიდა/რომელიც შენთან მოვიდა, ჩემი პროფესორია“;

دانشجویانی که این کتاب درسی را می خوانند در دانشگاه آزاد დანეშჯუფანი ქე ინ ქეთაბე დარსირან მიხანანდ დარ დანეშჯაჰე აზად თაჰსილ მიქონანდ „სტუდენტები, რომლებიც ამ სახელმძღვანელოს კითხულობენ, თავისუფალ უნივერსიტეტში სწავლობენ“; **دختر زیبایی که با او آشنا**

است خواهر دوستم ასთ ბან უ აშნან შოდი ხანჰარე დუსთამ ასთ „ის ლამაზი ქალიშვილი, რომელსაც შენ გაეცანი, ჩემი მეგობრის დაა“; **پسر عاقل با ادب و با استعدادی که**

امروز با او آشنا شدید დუსთამ ასთ **دوستم** ასთ ბანესთე დადი ქე ემრუზ ბან უ აშნან შოდიდ დუსთამ ასთ „ის ჭკვიანი, თავაზიანი და ნიჭიერი ყმანვილი, რომელსაც თქვენ

დღეს გაეცანით, ჩემი მეგობარია“; دانشجویان دانشگاه که پیش

من آمده اند زبان فارسی یاد می گیرند

ქე ფიშე მან ამაღე ანდ ზაბანე ჭარსი ად მიგირანდ „უნივერ-
სიტეტის სტუდენტები, რომლებიც ჩემთან მოვიდნენ, სპარსულ

ენას სწავლობენ“; شهر تفلیس که پایتخت گرجستان است هزار

سالشہ و بانصد و بنحاه سال دارد/سالشہ

გორჯესთან ასთ ჰაზარ ო ფუნსად ო ფანჯაჰ სალ
დარად/სალეშე „ქალაქი თბილისი, რომელიც საქართველოს
დედაქალაქია, 1550 წლისაა“;

სინამდვილეში, ქვემდებარულ-განსაზღვრებითი წინა-
დადება, როგორც წესი, ნორმატიულად წარმოდგენილია და-
კარგული, ელიპსირებული ნულოვანი კორელატი. მაგალი-
თად:

کتاب تو که روی میز است جالب است

რუფე მიზ ასთ ჯალეზ ასთ (ნაცვლად: کتاب تو که آن روی میز

است) ქეთაბე თო ქე ან რუფე მიზ ასთ ჯალეზ ასთ)

„შენი წიგნი, რომელიც მაგიდაზეა/მაგიდაზე რომ დევს, საინტე-
რესოა“; برادر من که اینجا آمده دانشجوی دانشگاه آزاد است

ბარადარე მან ქე ინჯა ამაღე დანეშჯუფე დანეშჯაჰე აზად

ასთ (ნაცვლად: برادر من که او اینجا آمده دانشجوی دانشگاه

است) ბარადარე მან ქე უ ინჯა ამაღე დანეშჯუფე

დანეშჯაჰე აზად ასთ) „ჩემი ძმა, აქ რომ მოვიდა/რომელიც აქ

მოვიდა, თავისუფალი უნივერსიტეტის სტუდენტია“;

თეორიულად, ზოგიერთ კონტექსტში, თუ შინაარსი მოითხოვს ასეთ დაზუსტებას, ელიპსირებული, დაკარგული კორელატი შეიძლება კიდევ აღდგეს. ასეთი რამ არაა გამორიცხული.

მაგ.: این حافظ است که (او) یکی از بزرگترین شعرای دنیاست

ჰაფიზი(ი) ასთ/ჰაფიზისთ ქე (უ) აექი აზ ბოზორგათარინ მო'არაჲე დონაჲსთ „ეს ჰაფიზია, რომელიცაა მსოფლიოს ერთ-ერთი უდიდესი პოეტოგანი„. ასეთ შემთხვევაში დაზუსტება შეიძლება ხაზგასმას გულისხმობდეს.

დამატებით-განსაზღვრებითი (დამატების განსაზღვრებითი) დამოკიდებული წინადადებები

დამატებით-განსაზღვრებითი (დამატების განსაზღვრებითი) დამოკიდებული განიყოფება: პირდაპირ დამატების განსაზღვრებითად, ირიბდამატების განსაზღვრებითად და უბრალო დამატებით განსაზღვრებითად. ესაა სხვადასხვა სახის წინადადებულისანი და გარემოებითი დამატებების განმსაზღვრელი დამოკიდებულები.

პირდაპირდამატებითი განსაზღვრებითი წინადადება

دختری که دیروز دیدمش / اورا دیدم اسمش شقایق بود

დოხთარი ქე დირუზ დიდამაშ/ურა დიდამ ესმაშ შაყაიყე ბუდ „ქალიშვილი, რომელიც გუშინ ვნახე, სახელად იყო შაყაიყი“;

بچه ای که دیروز اورا به پزشک بردیم حالش بهتر شد

ქე დირუზ ურან ბე ფეზეშქ ბორდიმ ჰალაშ ბეჰთარ შოდ „ბავშვი, რომელიც გუშინ ექიმთან მივიყვანეთ, უკეთ გახდა“;

ساعتی را که شما آن را به هدیه کردید خیلی دوست دارم/ساعتی

سما آن را بـم هدیه کردید خیلی دوستش دارم
შომან ანრან ბემ ჰადდე ქარდიდ ხედლი დუსთ დარამ/სათი ქე
შომან ანრან ბემ ჰადდე ქარდიდ ხედლი დუსთამ დარამ „სათი,
რომელიც თქვენ მაჩუქეთ, ძალიან მომწონს“; ساحل دریا سنگ

های قشنگی زیاد موجود هستش که آنها را//اونارا جمع می کنم
საჰელე დარდან სანგჰაიე ყაშანგი ზიდანდ მოუფუდ ჰასთემ ქე
ანჰარან/უნარან ჯამ' მიქონამ „ზღვის ნაპირზე ბევრია ლამაზი
ქვა, რომელსაც ვაგროვებ“; رماني که دوستم پيش من آورده در

طول یکی هفته خواندمش//خوندمش
მან ავარდე დარ თულე დექ ჰაჰთე ხანდამაშ//ხუნდამაშ „რო-
მანი, რომელიც მეგობარმა მომიტანა, ერთ კვირაში წავიკითხე“;
برادر خود را که در دانشگاه درس می دهد//می داد امروز ندیدم
ბარადარე ხოდრან ქე დარ დანეშგაჰ დარს მიდეჰად//მიდად ემ-
რუზ ნადიდამ „ჩემი ძმა, რომელიც უნივერსიტეტში ასწავლის,
დღეს არ მინახავს“; کتابی را که می خوانید مال من است
ქეთაბირან ქე მიხანიდ მალე მან ასთ „წიგნს რომ/წიგნი რომელ-
საც კითხულობთ, ჩემია“; هر چه را درست کردم همش

بود خوشمزه ჰარჩერან დოროსთ ქარდამ ჰამაშ ხომმაზე ბუდ
„რაც დავამზადე ყველაფერი გემრიელი იყო“ (იხ. -რან თანდებუ-
ლის სპეციფიკაციები; შდრ. ნიმუშები და სპეციალური ახსნა-
განმარტებანი იქვე).

კორელაცს შეიძლება ახლდეს რა რან-თანდებული ან და-
მატების ენკლიტიკა. მთავარი წინადადების განსასაზღვრავი

სახელი და მისი რა -რწ თანდებულისანი ნაცვალსახელური კო-
 რელატი ქართულ თარგმანში ერთიანად ერთი მიმართებითი
 ნაცვალსახელით ანუ კავშირული სიტყვით გადმოიცემა: „რო-
 მელიც“, „რომელსაც“, ან „ვინც“, „ვისაც“, „რას“, „რასაც“. და ა.
 შ. მაგ.: کتابی را که آن را روی میزت گذاشتم دوستم از پاریس
 فرستاد //برام فرستاد //فرستادم ქეთაბირწ ქე აწრწ რუთე მი-
 ზათ გოზაშთამ, დუსთამ აზ ფარის ჭერესთადამ//აზ ფარის
 ბემ//ბარადამ//ბარამ ჭერესთად „ნიგნი, რომელიც მაგიდაზე
 დაგიდე, მეგობარმა გამომიგზავნა პარიზიდან“; دوستانتی را که
 امروز با ایشان //ایشون برخورد کردیم به چایخانه //چایخونه^۴ ما
 دعوت کردیم დუსთანათირწ ქე ემრუზ ბწ იშან//იშუნ ბარ-
 ხორდ ქარდიმ ბე ჩაახანე//ჩაახუნეჲ მწ და'ვათ ქარდიმ „შენი
 მეგობრები, ვინც/რომლებიც დღეს ქუჩაში შემხვდნენ, ჩვენს
 ჩაიხანაში სალამოზე დაგვატიყეთ“, (იხ. – რწ).

ირიბდამატებითი განსაზღვრებითი დამოკიდებული

ირიბდამატებითი განსაზღვრებითი დამოკიდებული გუ-
 ლისხმობს წინდებულისანი დამატების, და აგრეთვე გარკვეულ
 ზმნებთან აზ აზ-წინდებულისან დამატებათა განსაზღვრას:

کارمندی که پنجاه دلار بش قرض دادم سر وقت قرض

داد پسم ქარმანდანი ქე ფანჯაჲ დოღარ ბეშ ყარზ დანდამ სარე

ყაყთ ყარზ ფასამ დად „ჩემმა თანამშრომელმა, რომელსაც ორმოცდაათი დოღარი ვასესხე, თავის დროზე დამიბრუნა ვალი//სესხი“; آن//اون دختری که پارسال تو گوشواره هارا بش

هدیه کردی بت سلام می ریاند//می رسونه//می رساند/می

فرستد ან/უნ დობთარი ქე ფარსალ თო გუშვარეჲარა ბეშ

ჰადეე ქარდი ბეთ სალამ მირესანად//მირესუნად//მირესუნე/მიჭერესთად „ის გოგონა, რომელსაც შარშან საყურეები აჩუქე, მოკითხვას გითვლის“; استادی که در باره این موضوع

داد ازش/ازایشون پرسیدم اینطور پاسخم

მუნ ფორსიღამ ინთოურ ფასობამ დად „ლექტორმა, რომელსაც ამ საკითხზე შეკითხვა მივეცი, ასე მიპასუხა“; آن پسری که

فرستادم این طرف فرستادم

რანჲე ექბანანრა აზაშ ფორსიღამ, ინთარაჲ ჭერესთადამ/ინთარაჲ ჭერესთად „იმ ბიჭუნამ, რომელსაც ექბატანას გზაკითხე, აქეთ გამომგზავნა“; این است آن خانمی که

پرسیدم نشانی//آدرس شمارا//تون را ازش پرسیدم

ქე ნეშანიდე//ადრესე შომარა-თუნრა აზაშ ფორსიღამ „ესაა ის ქალბატონი, ვისაც თქვენი მისამართი ვკითხე“; این رفتاری

داشتمش این است که ازش بر داشتمش

აზაშ ბარ დაშთამამ „ეს (მო)ქცევაა, რომელიც მისგან გადმო-

ჩაიხანაში იყო, დაელაპარაკე/დაილაპარაკე“; من در آن جلسه

آن داور می حاضر بودم که شما هم در آن شرکت می کردید

ჯალასეთი ჰაზერ ბუდამ ქე შომან ჰამ დარ ან შერქათ მიქარ-
დიდ „მე ვესწრებოდი იმ კრებას, რომელშიც თქვენც მონაწილე-
ობდით“; და ა. შ.

**მთავარი წინადადების უბრალო დამატების განმსაზ-
ღვრელი** დამოკიდებული წინადადებები არ უნდა ავუროთ თა-
ვად **განსაზღვრებით დამოკიდებულ წინადადებაში** წარმოდგე-
ნილი **უბრალო დამატებების** შემთხვევებთან, რომელთაც განე-
კუთვნება სხვადასხვა სემანტიკური ჯგუფები, მათ შორის ისე-
თი ზმნების შემცველი ფრაზები, როგორიცაა: „გრძნობა-გუნე-
ბის“, „გამოყენების“, და სხვა (იხ. ასეთი ჯგუფები ქვემოთ).

სწორედ ამ ჯგუფებისგან კიდევ თავისთავად ცალკე გა-
მოსაყოფია **უბრალოდამატებითი წინდებულიანი განსაზღვრე-
ბითი** დამოკიდებული წინადადება, რომლის კორელატი ქარ-
თულ თარგმანში უბრალო წინდებულიანი დამატების შესატყვი-

სად გადმოდის. ამ ჯგუფს განეკუთვნება برای، با، نزد، پیش

ფიშ, ნაზდ, ბა, ბარანე „თვის, თან, წინაშე“, და ზოგი სხვა გარე-
მოებითი მნიშვნელობის წინდებულიანი უბრალო დამატებები,

მაგ.: تو، در، დარ, თუ „ში“; ბე, თუ „კენ“; از، با „გან/დან“; შედ-

გენილი წინდებულები, როგორიცაა به راجع، در باره،

ბარეფე, რაჯე ბე „შესახებ, მიმართ“, და სხვა. მთავარი წინადა-
დების **განსასაზღვრავი** წევრი დამოკიდებულში **ჩანაცვლებუ-
ლია შესაბამისი წინდებულით გაფორმებული ნაცვალსახელე-**

ბით. მაგალითები: زنی که ازش هر وقت میوه می خرم امروز

ნაბუდ(ე) ზანი ქე აზაშ ჰარ ვაყთ მივე მიხარამ ემრუზ ნაბუდ(ე)

„ქალი, რომლისგანაც ყოველთვის ხილს ვყიდულობ, დღეს არ

من در آن جلسه حاضر بودم که شما در آن شرکت می
 کردید *მან დარ ან ჯალასე კაზერ ბუდამ ქე შომა დარ ან შერ-*
ქათ მიქარდიდ „მე ვესწრებოდი იმ კრებას, რომელშიც თქვენც
მონაწილეობდით“; آن دانشجو (بی) که بر اش کتابی پیدا کردم فردا
رنه *دام* *ქარდა* *მიზანად* „ის სტუდენტი, რომლისთვისაც წიგნი ვი-
 პოვე, ხვალ დარეკავს“; *این* *ი* „ეს ჩემი სტუდენტებია, ვისთანაც
 ერთად მე ირანში ვიმოგზაურე“; *پسرخواهر من که با او صحبت*
کنم *دانشجوی دانشگاه آزاد است*
სოჭბათ მიქონამ დანეშჯუდე დანეშგანჰე აზად ასთ „ჩემი დის-
 შვილი, რომელსაც ველაპარაკები/რომელთანაც ვსაუბრობ, თა-
 ვისუფალი უნივერსიტეტის სტუდენტია“; *دختر زیبایی که با او*
دوستم *آشنا شدی* *خواهر دوستم* *است* *دوستاره* *ზიბანი* *ქე ბა უ აშნა*
შოდი *ხაჰარე* *დუსთამ* *ასთ* „ის ლამაზი ქალიშვილი, რომელსაც
 შენ გაეცანი, ჩემი მეგობრის დაა“; *پسر عاقل با ادب و*
دوستم *با استعدادی* *که امروز با او آشنا شدید* *دوستم* *است*
‘წყელ, ბანდაბ ო ბანესთე’ *დადი* *ქე* *ემრუზ* *ბა უ აშნა* *შოდიდ*
დუსთამ *ასთ* „ის ჭკვიანი, თავაზიანი და ნიჭიერი ყმანვილი,
 რომელსაც თქვენ დღეს გაეცანით, ჩემი მეგობარია“; *با دوستم*
که بر اش هدیه باز هم/دیگه *آماده* *کرده* *بودم* *اتفاقاً* *تو* *خیابون* *بر*

مردم خورد دۇستام، ქე ბარშჷ ჰე(ა)დეე ბაზჷ ჰამ/დიგე ამადე

ქარდე ბუდამ ეთთეჴან თუ ხიმაზუნ ბარ ხორდ ქარდამ „ჩემი მეგობარი, ვისთვისაც მაინც/ისედაც (უკვე) მომზადებული მქონდა საჩუქარი, მოულოდნელად ქუჩაში შემხვდა (შევეჩხე)“; და სხვა.

აქ ცალკე აღსანიშნავი და გამოსაყოფია ზოგიერთი გრძნობა-გუნების ზმნიანი დამოკიდებული წინადადებები, სადაც მთავარი წინადადების სხვადასხვა წევრთა განსაზღვრებადი კორელატები გრამატიკულად წინდებულიანი უბრალო დამატებებია, ქართულ შესატყვისებში კი ხან უბრალო დამატებად გადმოდის, ხანაც ინვერსიული ზმნების ლოგიკურ ობიექტებად (დამატებებად). მაგ.: این رمان را که از آن خیلی خوشم آمد

اورده اوستم برام این რომانرا ქე აზ ან ხეელი ხოშამ ამადე
დუსთამ ბარშჷ ავარდე „ეს რომანი, რომელიც ძალიან მომეწონა, მეგობარმა მომიტანა,“; حوله ها که از آن//ازش خیلی

خوشم می آد در نمایشگاه ایرانی

ჰოულეჴან ქე აზ

فروشیست//فروشییه/فروختنیست//فروختنییه
ან/აზამ ხეელი ხოშამ მიად, დარ ნემანეშგაჴე ირანი ჴორუშისთ //ჴორუშიდე/ჴორუხთანის(თ)//ჴორუხთანდე „პირსახოცები, რომელიც ძალიან მომწონს, ირანულ გამოფენაზე იყიდება/გაყიდვაშია“; این نظر که به آن راضی هستم متعلق به نویسنده

معرفة این نازار ქე ბე ან რაზი ჴასთამ, მოთე ალლეყ ბე ნევისანდედე მა'რუჴე „ეს აზრი, რომელსაც ვეთანხმები, ცნობილ მწერალს ეკუთვნის“; این مسافرت که از آن خیلی راضی هستم

პარსალ ანჯამ გრფთ/იჲფთ დრ მჲ
ინ მოსაჲჲერათ ქე აზ ან
ხელი რაზი ჰასთამ დარ მეჲ ფარსალ ანჯამ გერეჲთ/ანჲთ
„ეს მოგზაურობა, რომლითაც ძალიან კმაყოფილი ვარ, შარშან
მაისში შედგა“; استدی که من به همکاری با ایشون//باشون

خیلی احتیاج دارم در تهران زندگی می کند و کار می کند//می
کنه ოსთადი ქე მან ბე ჰამქარი ბა(ი)შუნ ხელი ეჲთიანჯ
დარამ დარ თეჲრან ზენდეგი მიქონად ვა ქარ მიქონად//მიქონ-
ნე „პროფესორი, რომელთანაც თანამშრომლობა ძალიან მჭირ-
დება, თეირანში ცხოვრობს და მუშაობს“; کتاب تو/کتابت که از

آن خوشم می یاید جالب است
ქეთაჲბე თო/ქეთაჲბათ ქე აზ ან
ხოჲამ მიანად ჯალეზ ასთ „შენი წიგნი, რომელიც მომწონს,
საინტერესოა“; یاید فروشی کتابی که از آن خوست می

წიგნი,
რომელიც მოგწონს, არ იყიდება“; წიგნი,
რომელიც მოგწონს, არ იყიდება“; کتاب من/کتابم که از آن

ქეთაჲბე მან/ქეთაჲბამ ქე
აზ ან ხოშეთან/ხოშეთუნ მიანად/მიანდ ინჯა ასთ „ჩემი წიგნი,
თქვენ რომ მოგწონთ, აქაა“; هدیهٔ تو که از آن خیلی خوشم می

ჰადდეჲ თო ქე აზ ან ხე-
ილი ხოჲამ მიანად/მიანდ ინჯა რუჲე მიზ გოზაშთე შოდე
(ასთ) „შენი საჩუქარი, რომელიც ძალიან მომწონს, აგერ/აქ მა-

გიდაზე დგას/დევს“; *آد می آید/می آید* *خوشتون می آید/می آید* *که از آن* *کتابی* *است*
جالبی *است* *چეთაბი ქე აზ ან ხოშეთუნ მიადად/მიად ქეთაბე*
ჯალეები ასთ/ჯალეებისთ „ნიგნი, რომელიც თქვენ მოგწონთ, სა-
 ინტერესო ნიგნია“; *پیشنهاد شما که من از آن راضی هستم جالب*
است *میرم* *است* *ფიშნეჰადე შომან ქე მან აზ ან რაზი ჰასთამ*
ჯალეებ ვა მოზრამ ასთ „თქვენი წინადადება, რომლითაც კმაყო-
 ფილი ვარ, მიმზიდველია და აქტუალური“; *خبر پیشنهاد*
شمارا/پیشنهادتون را که به آن علاقه مندم باید به صاحب چایخانه
بدم/بدم *ფიშნეჰადე შომარა/ფიშნეჰადეთუნრა ქე ბე ან*
‘ალაყემანდამ ბაად ბე საჰებე ჩახუნე ხაბარ ბედეჰამ/ბედამ
„თქვენი წინადადება, რომლითაც დავინტერესდი/დაინტერესე-
ბული ვარ, ჩაიხანის პატრონს უნდა შევატყობინო“; می
خواهم/می خواهم *هدیه خواهرم را که از آن خیلی راضی هستم*
میارم *მინაჰამ/მინამ ჰადეჲე ხაჰარამრა ქე აზ*
ან ხეილი რაზი ჰასთამ ემრუზ ფიშე შომან ბეარამ „მინდა ჩემი
 დის საჩუქარი, რომლითაც ძალიან კმაყოფილი ვარ, დღეს
 თქვენთან მოვიტანო“; და ა. შ.
მსგავსივე მიმართება მყარდება ზოგიერთ წინდებულებიან
რთულზმნიან ან **ზმნურფრაზეოლოგიზმიან** წინადადებებსა და
 მათ ქართულ შესატყვისებს შორის. იგულისხმება ისეთი რთუ-
 ლი ზმნები, როგორცაა, მაგალითად: *استفاده کردن*

کردن ესთეჴადე ქარდან, ესთე'მალ ქარდან „გამოყენება,
 სარგებლობა, მოხმარება“; احتیاج داشتن ეჴთიდაჴე დაშთან
 „საჭიროება“; لازم بودن, لازم ლაზემ ბუდან, ლაზემ
 დაშთან „საჭიროება“; مواظبت کردن მოვაზებათ ქარდან
 „მოვლა“; და სხვა მრ. **მაგალითები:** فرهنگي/لغات نامه ای که من
 از آن استفاده می کردم در کتابخانه//کتابخانه دانشگاه تهران پیدا
 کردم ჴარჴანგი/ლოყათნამე ი ქე მან აზ ან ესთეჴადე მიქარ-
 დამ დარ ქეთაბ(უ)ნეჲ დანემგაჴე თეჴრან ფეჲდა ქარდამ
 „ლექსიკონი, რომლითაც მე ვსარგებლობდი, თეირანის უნივერ-
 სიტეტის ბიბლიოთეკაში ვნახე/აღმოვაჩინე/ ვიპოვე/მოვიპო-
 ვე“; این // اون کتاب درسیه که دانشجویان ما از آن/ازش
 استفاده/استعمال می کنند *ინ//უნ ქეთაბ(ე)დარსიჲე ქე დანემ-*
ჴუჲანე მან აზ ან/აზაშ ესთეჴადე/ესთე'მალ მიქონანდ „ეს ის
სახელმძღვანელოებია, რომლითაც ჩვენი სტუდენტები სარგებ-
ლობენ/ რომელსაც ჩვენი სტუდენტები იყენებენ“; این // اون
 کتاب درسی هاست/کتاب درسی هایه که دانشجویان ما از
 آن/ازش استفاده/استعمال می کنند *ინ//უნ ქეთაბდარ-*
სიჴასთ/ქეთაბდარსიჴადე ქე დანემჴუჲანე მან აზ ან/აზაშ ეს-
თეჴადე/ესთე'მალ მიქონანდ „ეს ის სახელმძღვანელოებია,
რომლითაც ჩვენი სტუდენტები სარგებლობენ/იყენებენ“;

درختهایی که پدرم از آن مواظبت می کرد رستند/روییده شدند
დერახთჳანთ ქე ფედარამ აზან მოვანებათ მიქარდ როს-
თანდ/რუჲიდე შოდანდ „ხეები, რომელთაც მამაჩემი უვლიდა,
გაიზარდა“; تو باغ که ما از آن/ازش مواظبت می کنیم انواع گیاه

موجود است/هستش
მოვანებათ მიქონიმ ანვანე გიჲჳჳანდე მოხთალეჲ მოუჯუდ
ასთ/ჳასთემ „ბაღში, რომელთაც ჩვენ ვივლით, სხვადასხვა სა-
ხის მცენარეებია“; این همون

وزیراست/وزیريست//وزيره/وزيريه که راجع/مربوط بشون/در
ინ ჳამუნ ვაზირ ბარე აიშონ //در باره شون مقاله ها نوشته شده
ასთ/ვაზირისთ//ვაზირე/ვაზირიდე ქე რანჯე/მარბუთ ბე-
შუნ/დარ ბარედე იშუნ//დარ ბარეშუნ მაყალეჲ ნევეშთე შოდე
„ეს სწორედ ის მინისტრია, რომლის შესახებაც წერილები დაი-
წერა“; და მისთ.

იზაფეთურ-დამატებითი განსაზღვრებითი დამოკიდებული წინადადება

მთავარი წინადადების განსასაზღვრავი წევრი დამოკი-
დებულში **იზაფეთურ სინტაგმაში** ჯდება: რა დარ „იქ ბევრი მა-
სალაა ჩემი სამეცნიერო თემის გარშემო, ბიბლიოთეკებსა და
არქივებში, რომელთა გამოყენება და გამოკვლევა აუცილებე-
ლია“;

**კუთვნილების ანუ ატრიბუტული განსაზღვრებითი: იზა-
ფეთური ან ენკლიტიკური:** მთავარი წინადადების განსასაზ-
ღვრავი წევრის კორელატი დამოკიდებულში იზაფეთია ან ენ-

دوست من که کتاب اورا//کتابش را می خوانم :*კლიტიკა, მაგ.*
 دانشجوی دانشگاه آزاد است//آزاده
 დუსთე მან ქე ქეთაბე ურან//ქეთაბაშრან მიხანამ დანეშეჟუე დანეშეგანჟე აზად
 ასთ//აზადე „ჩემი მეგობარი, ვის//რომლის წიგნსაც ვკითხუ-
 ლობ, თავისუფალი უნივერსიტეტის სტუდენტია“; ან//اون
 شیرخوارهایی را که مادرهای آنها//اونا شیر ندارد به وسیله شیر
 ان//هن შირხარჰანრა ქე მადარჰანდე
 შირ ნადარანდ ბე ვასილედე შირე მახუსი მი-
 ხორანანდ „იმ ბავშვებს, რომელთა დედებსაც რძე არა აქვთ,
 სპეციალურ რძეს აჭმევენ/სპეციალური რძით კვებავენ“; این
 خانمی که تو اتومبیلش /ماشینش نشسته ام دخترعموی دوستم
 ინ ხანუმი ქე თუ ოთომობილაშ/მანინამ ნეშას-
 თე ამ დოხთარ'ამუე დუსთამ ასთ//დუსთამე „ეს ქალბატონი,
 ვის მანქანაშიც ვზივარ, ჩემი მეგობრის ბიძაშვილია“; کتاب
 تو// کتابت که از آن خوشم می یاید جالب است//جالبه
 ქეთაბე თო//ქეთაბათ ქე აზ ან ხოშამ მიდად ჯალებ
 ასთ//ჯალებე „შენი წიგნი, რომელიც მომწონს, საინტერესოა“;
 کتاب من//کتابم که از آن خوشتان//خوشتون می یاید اینجا
 ქეთაბე მან//ქეთაბამ ქე აზ ან ხოშეთან//ხოშე-
 თუნ მიდად ინჯან ასთ //ინჯან(თ) „ჩემი წიგნი, თქვენ რომ
 მოგწონთ, აქაა“; და ა. შ.

გარემოებით-განსაზღვრებითი დამოკიდებული წინადადებები

მთავარი წინადადების „განსასაზღვრავი წევრის კორელა-
ტი დამოკიდებულში სხვადასხვა გარემოებითი სიტყვებით გა-
მოიხატება. მაგალითად: ساحل دریا پلاژهای خوبی زیاد

است//ზიადე კე დრ ანჯა وسایل استراحت و تفریح همه جور

საჰელე დარაჲ ფლანჟჲანე ხუბი ზიადე

ასთ//ზიადე, ქე დარ ანჯა ვასანელე ესთერაჰათ ო თაჰრიჰე
ჰამე ჯურ მოუჯუდ ჰასთემ “ზღვის ნაპირზე ბევრი კარგი
პლაჟია, რომელშიც/სადაც ყოველგვარი დასვენებისა და გარ-
თობის საშუალებები არსებობს”; آن//اون خانه ای که من در

ანჯა//اونجا در کودکی زندگی می کردم

დარ ანჯა//უნჯა დარ ქუდაქი ზენდეგი მიქარდამ „ის სახლი,
რომელშიც ბავშვობაში ვცხოვრობდი, განაახლეს და გაარემონ-

აზ ბილაყ დეათი მა/بيلاقمونی که من در آنجا هر تابستان”; از

ბ ასტრაქტ მი კრდმ დრ ჴმან კნონი ჴმ მოაჰტბ მი კნმ

დეღლანე დეჰათიდე მა/ დეღლანემუნი ქე მან დარ ანჯა ჰარ
თანბესთან ესთერაჰათ მიქარდამ დარ ჴამანე ქონუნი ჰამ
მოვაზებათ მიქონამ „ჩვენს აგარაკს სოფელში, სადაც (რომელ-
შიც) ყოველთვის ჴაფხულობით ვისვენებდით, მე ახლაც ვუვ-
ლი”; دریاچه ای که (در) ساحلش//ساحل آن هتل ما قرار دارد;

საჰე- (დარ) დარაჲგი ქე (დარ) სანჴე-
ასთ//ماهیست

ლაშ/საშველე ან ჰოთელე მან ყარარ დარად ფორ აზ მანჰი ასთ/მანჰისტ „ტბა, რომლის ნაპირზეც ჩვენი ოტელი მდებარეობს, თევზითაა სახვე“; در کار انجام دادن مأموریتی که طبق

پاریس بودیم پیشرفت یافتیم/توفیق پیدا آن/مربوط به آن در

კრდიმ დარ ქარე ანჯამ დადანე მა'მურიდათი ქე თებყე ან/მარბუთ ბე ან დარ ფარის ბუდიმ ფიშრაჭთ დაჭთიმ/თოუჭიყ ფეიდა ქარდიმ „მივლინება, რომლის თანახმადაც/მიხედვითაც და რომლის დროსაც პარიზში ვიმყოფებოდით, წარმატებით შევასრულეთ“; از آن شهر کوچک که تو

آنجا متولد شده ای خیلی خوشم می یاید//می آد ქუჩე ქე თო დარ ანჯან მოთავალლედ შოდე ი ხელილი ხოშამ მიდადად//მიად „ის პატარა ქალაქი, რომელშიც (სადაც) შენ დაბადებულხარ/ხარ დაბადებული/შენ რომ დაბადებულხარ/შენ რომ ხარ დაბადებული, ძალიან მომნონს“; آن روزی که پول می

„იმ დღეს, როცა (რომელ დღესაც) ფულს ვიღებ, მხიარულ ხასიათზე ვარ“; آن سالی که ایرانگردی کردم خیلی خوشوقت بودم
სალი ქე ირანგარდი ქარდამ ხელილი ხოშვაყთ ბუდამ „იმ წელიწადს, როცა (რომელ წელიწადსაც) ირანში ვიმოგზაურე, ძალიან ბედნიერი ვიყავი“; آنجا در آن//اون کشورها و شهرها که در

კრდმ დარ ან/უნ ქეშვარჰან ვა შაჰრჰან ქე დარ ანჯან საჭარ /მოსაჭერათ ქარდამ დუსთანე ბესარ დარამ „იმ ქვეყნებში და ქალაქებში, რომელშიც ვყო-

شوم ჭარდან სობჰე ზუდ ბანად ბარ ხიზამ ჩიზი ქე აზ ან ხელი

ნარანჰათ მიშავამ „ხვალ დილით ადრე უნდა ავდგე, რაც (რის-განაც) ძალიან არ მსიამოვნებს (დისკომფორტს განვიცდი)“;

تندتد چند کار باید بکنم چیزی که آن را ماه آینده در یک زمان

م ندارم // دوستش ندارم خیلی მანჰე ანანდე დარ დეჰ ზამან

თონდ თონდ ჩანდ ქარ ბანად ბექონამ ჩიზი ქე ანრა ხელი დუსთ ნადარამ//დუსთამ ნადარამ „იმ თვეში სასწრაფოდ და ერთდროულად რამდენიმე საქმე უნდა ვაკეთო, რაც ძალიან არ მიყვარს“;

او به کار جدیدی مشغول شده چیزی که در آن فایده

بینم უ ბე ქარე ჯადიდი მაშყულ შოდე ჩიზი ქე დარ ან

ჭანდე ნემიბინამ „მან რაღაც ახალი საქმე წამოიწყო, რაშიც სარგებელს ვერ ვხედავ“.

ორმაგი ქვენყობა, რომელშიც განსაზღვრებით დამოკიდებული მონაწილეობს: ზერთული ქვენყობილი წინადადება

გვაქვს ზერთული ქვენყობის ნიმუშები, მაგალითად: ზერთული ქვენყობა, რომელიც შედგება სუბიექტურ (ქვემდებარულ) განსაზღვრებითი დამოკიდებულისაგან და მასზე დაქვემდებარებული ობიექტურ (დამატებით) დამოკიდებული ან სხვადასხვა გარემოებით- დამოკიდებული და განსაზღვრებით- დამოკიდებული წინადადებებისაგან. მაგალითები: کلیدی که هر

ქელი- وقت اینجا آویزان بوده چند روز است // روزہ (که) گم شده

დი ქე ჭარ ვაყთ ინჯან ავიზან ბუდ(ე), ჩანდ რუზ ასთ//რუზე (ქე) გომ შოდე „გასაღები, რომელიც ყოველთვის აქ ეკიდა,

რამდენიმე დღეა, რაც დაკარგულია“; *اصفهان همان//همون*

شهریست//شهره که راجع به آن//بش می گند که نیم دنیاست

ესჭაჰან ჰამუნ შაჰრისთ//შაჰრე ქე რაჟეე' ბე ან/ბემ მიგანდ (ქე) ნიმ დონჰას(თ) „ისფაჰანი ის ქალაქია. რომელზედაც ამბობენ, რომ ნახევარ მსოფლიოს უდრის„:

این جنگلیست معروف که

ინ გოზნ ჰა თოშ/در آنجا//اونجا محفوظ/نگاهداری شده اند

ჯანგალისთ მა'რუფ ქე გავაზნჰან თუშ/დარ ა(უ)ნჯან მაჰჭუზ/ნეგაჰდარი შოდე ანდ „ეს ის ტყეა, რომელიც განთქმულია იმით, რომ მასში ირმები არიან დაცულნი“;

مردیست که هر وقت می داند//می دونه چه می خواهد/میل دارد

ინ მარდისთ ქე (უ) ჰარ ვაყთ

მიდანად//მიდუნე ჩე მიხაჰად/მეჟლ დარად ვა ჩე ბანად ქარ ქონად//ქონე „ეს ის კაცია, რომელმაც ყოველთვის იცის რა უნდა და რა უნდა აკეთოს“; და მისთ.

განსაზღვრებითი დამოკიდებული წინადადება წარმოადგენს **მთავარი წინადადების ქვემდებარის აღწერას** და ქართულ შესატყვისებში გადმოდის კავშირებით „რომ,, „თითქოს, თითქოსდა, თუ,, და მისთ. ჩვეულებრივ ამ ქვემდებარის სახით გვევლინება **მენტალური მნიშვნელობის სახელები**, როგორიცაა: „აზრი, შეხედულება, თვალსაზრისი, მოსაზრება, შეკითხვა, კითხვა, ნათქვამი, პასუხი, ფიქრები,, და მისთ. **მაგალითად:**

فکری/نظری (که) انگار خاصیتش/اخلاقش نرمه به نظر اشتباهه

ფექრი/ნაზარი (ქე) ენგარ ხასსიჟათაშ/ახლანყაშ ნარმე ბე ნაზარამ ეშთებაჰე „ის აზრი, თითქოს მისი ხასიათი რბილია, ჩე-

توصیف و توضیحاتتون (که) زدییگی در ; მი აზრით მცდარია“;

თოუსუჭო/ვა გრჯსტან چقدر سخت شده خیلی/بسیار بدینه

თოუზიჰანთეთუნ (ქე) ზენდეგი დარ გორჯესთან ჩეყადრ სახთ შოდე, ხელი/ბესდარ ბადბინე „თქვენი აღწერა და განმარტებანი, თუ რა ძნელი გახდა ცხოვრება საქართველოში, ძალიან

اون/آن پرسش/سؤال (که) زیست در کیهان/فضا“; პესიმისტურია“;

وجود دارد یا نه فعلاً بی جوابه/بی پاسخه უნ/ან ფორსემ/სო'ალ

(ქე) ზისთ დარ ქეჰჰან/ჰაზან ვოჯუდ დარად ანა, ჰე'ლან ბიჯავაბე/ბიფასოხე „ის კითხვა, არის თუ არა სიცოცხლე კოსმოსში, ჯერ უპასუხოდაა“; تذکر می کنند انگار

خودشون بی اشتباه و بی گناه هستند/باشند ანყადრ სარზანემ

ო/ვა თაზაქქორ მიქონანდ ენგარ ხოდემუნ ბიეშთებანჰ ო/ვა ბიგონანჰ ჰასთანდ/ბაშანდ „ისე იტუქსებიან და მითითებებს იძლევიან, გეგონება/თითქოს თავად შეუცდომელნი და უცოდველნი არიან/იყონ“; და მისთ.

ზოგიერთი სახეობა აგებულების ამა თუ იმ დეტალითაა სპეციფიკური, მაგ.: ქვემდებარე შეიძლება იყოს გამოტოვებული მთავარ წინადადებაში, რომელიც მხოლოდ შემასმენლითაა წარმოდგენილი, დამოკიდებული განსაზღვრებითი კი განსაზღვრავს გამოტოვებულ ქვემდებარეს. მაგალითად: هستند که

این تصمیم را دوست ندارند

ნადარანდ „არიან (ისეთები), რომ ეს გადაწყვეტილება არ მოსწონთ“; პირდაპირდამატებითი განსაზღვრებითი შეიძლება საზღვრავდეს მთავარი წინადადების რა რან-თანდებულით აღნიშ-

ნულ პირდაპირ დამატებას, მაგ.: *آن خانمی را که دیروز اینجا*

آمدم به شما دعوت کردم
მამ და'ვათ ქარდამ „ის ქალბატონი, გუშინ რომ აქ იყო, ვახშამ-ზე დავპატიჟე“; *آن/اون پسری را که دیروز دیدمش آشنای من*

آورده ან/უნ ფესარაქ(ი)რან ქე ფარირუზ დიდმაშ აშნაე მან
აგარდე „ის ბიჭუნა, გუშინნინ რომ ვნახეთ, ჩემმა ნაცნობმა მომიყვანა“; *این تلویزیون را که بیست سال پیش خریدمش فقط*

کردم ამსალ ინ თელევიზიონრან ქე ბისთ სალ ფიმ ხარი-
დამამ ჭაყათ ემსალ თა'მირ ქარდამ „ეს ტელევიზორი, რომე-
ლიც ოცი წლის წინ ვიყიდე/ოცი წლის წინ რომ ვიყიდე მხოლოდ
ნელს შევაკეთე“; და მისთ.

მთელ რიგ შემთხვევაში შესაძლებელია განსაზღვრები-
თი *ی* ი-არტიკლის გამოტოვება, მაგ.: საკუთარ სახელებთან,

პოსესიურ სინტაგმებთან, პირის ნაცვალსახელებთან, რეფლექ-
სურ ნაცვალსახელთან, რიცხვითსახელიან სიტყვათშენაერ-
თან, განსაზღვრებით ნაცვალსახელიან სინტაგმასთან, მსაზ-
ღვრელ-საზღვრულთან, კუთვნილებითკლიტიკურ სახელთან,
კრებით და რაიმე ჯგუფის აღმნიშვნელ სახელებთან, ზრდილო-
ბის (თავაზიან) ნაცვალსახელებთან, ჩვენებით ნაცვალსახე-
ლებთან, როგორც, მაგალითად: *قالی فرش* ჰასან ჩე, *حسن که*

فره *پسرخواهرم که* ქაშან *که* ქაშან ქაშან ქე, *فره* *پسرخواهرم*
სარხაპარამ ქე, *فره* *پسرخواهرم* ქე, *فره* *پسرخواهرم* ქე, *فره* *پسرخواهرم* ქე

ტივებს“; حیوانات درنده که خاصیات طبیعی آن / اون

ხანსიდათე თაბი'იფე ან/უნ ხუნხარისთ ბე ჰამე ჰამლე მიდავა-
რად „მტაცებლები, რომელთა ბუნება სისხლისმსმელია, ყველას
ეცემიან/თავს ესხმიან“;

განსაზღვრებითი დამოკიდებული წინადადებები იყენე-
ბენ ნებისმიერ დრო-კილოთა ზმნურ ფორმებს შემასმენლის გა-
საფორმებლად, მათ შორის, კავშირებითებს. უკანასკნელი შემ-
თხვევა მიუთითებს განმარტება-განსაზღვრების ვარაუდს, რო-
მელიც არ არის უეჭველად დადასტურებული, მაგალითად: در

پاریس کمتر کوچه و میدان و خیابانی/خیابونی هست که در آن

بیدار نیست یا رستوران نباشد

ხიდაპანი/ხიდაპუნი ჰასთ ქე დარ ან კაჭე და რესტორან
ნაბაშად „პარიზში ცოტაა ქუჩა, მოედანი თუ გამზირი, რომელ-
ზედაც კაფე ან რესტორანი არ იყოს“;

არტიკლიანი და უარტიკლო განსაზღვრებითი ქვენყობა

განსაზღვრებითი არტიკლი, – یای اشارت

თი,— ხან ერთვის განსაზღვრებად წევრს, ხანაც არა. ეს კარგად
ჩანს ზემოთმოყვანილ ნიმუშებში. ამის ძირითადი წესებია:

ა) არ იხმარება: კუთვნილებით (ატრიბუტულ) განსაზ-
ღვრებითთან, რომელშიც კუთვნილება გამოიხატება სახელით,
ნაცვალსახელით ან ნაცვალსახელური ენკლიტიკით; საკუთარ
სახელებთან; ჩვეულებრივ ძირითადად პირის ნაცვალსახელებ-
თან.

მაგრამ უკანასკნელი წესი არაა აბსოლუტური: სასაუბ-
რო ენაში, ისევე როგორც მხატვრულ ლიტერატურაში, ზოგჯერ

გამოიყენება **არტიკლი პირის ნაცვალსახელებთან**, მაგ.: **دير بر**

اونايي/آنهايي که رفتند می گردند *უნაი/ანჰაი ქე*

რაჭთანდ/რაჭთე ანდ დირ ბარ მიგარდანდ „ისინი, რომლებიც
ნასულები არიან, გვიან დაბრუნდებიან“; უფრო ხშირად ასეთი

ხმარება შეეხება მესამე პირს: **اونايي که، آني که** *უნაი ქე, ანი*

ქე; მაგრამ იშვიათად შეიძლება შეგვხვდეს სხვა პირებიც: **تويي**

که شمایی که، تويي ქე, شومائي ქე, მანი ქე.

ბ) იხმარება: როცა დამოკიდებული განსაზღვრებად
წევრს არ ახლავს თავისი მსაზღვრელი; როცა განსაზღვრება-
დია ერთზე მეტი ვითარებითი (დეტერმინატული) მსაზღვრე-
ლითა და იზაფეთური ჯაჭვით თანხლებული წევრი; ამ შემ-
თხვევაში მთელ ჯაჭვს ერთი არტიკლი ერთვის ბოლო მსაზ-
ღვრელთან.

დროის გარემოებით-დამოკიდებული წინადადება

დროის გარემოებითი დამოკიდებული წინადადება
ფორმდება მრავალი რთული კავშირით, რომელშიც მონაწილე-
ობს უნივერსალური კავშირი **که ქე**. იმავდროულად გვხვდება

დამოუკიდებლად კავშირი **که ქე** „როცა, როდესაც, რომ,“ და

მარტივი კავშირები, როგორიცაა **تا تان** „ვიდრე, სანამ,“ და **چون**

ჩუნ „როცა, როდესაც,“ რთულ კავშირებში ზოგჯერ **که ქე** შე-
იძლება გამოტოვებული იყოს, რაც ქვემოთ ფრჩხილებით აღი-

ნიშნება. რთული კავშირები შეიძლება იყოს კონტაქტურიც და დისტანტურიც (უკანასკნელს აღვნიშნავთ მრავალწერტილით):

که از موقعی که „იმ დროიდან, იქიდან მოყოლებული როცა“; که از وقتی که „იმ დროიდან როცა“, „იქიდან მოყოლებული“; که از زمانی که „იმ დროიდან როცა“, „იქიდან მოყოლებული“, „იმის მერე რაც, მას შემდეგ რაც“; به محض اینکه به ماჰზებინქე „როცა კი, როგორც კი, მაშინვე როცა“; در حین اینکه درარ ჰინე ინქე „იმის განმავლობაში, როცა“, „ვიდრე“; که در مدتی که درარ მოდდათი ქე „იმ დროს სანამ, ვიდრე“; همینکه ჰამინ ქე „როგორც კი, მაშინვე“; هر بار که ჰარ ბარ ქე „ყოველთვის როცა“; هر دفعه که ჰარ დაჭ'ე ქე „ყოველთვის როცა“; هر چند بار که ჰარ ჩანდ ბარ ქე „რამდენჯერაც“, „როდესაც არ, როცა კი“; هر چند دفعه که ჰარ ჩანდ დაჭ'ე ქე „რამდენჯერაც, როდესაც კი, როცა კი“; چون هر وقت (که) ჰარ ვაყთ (ქე) „ყოველთვის როცა“; ჩუნ(მნიგნ.), که ქე „როგორც კი, როცა, როდესაც, მაშინ როცა“; که وقتی ვაყთი ქე „როცა კი, როგორც კი, როდესაც, მაშინ როცა“; که وقتی ვაყთი---ქე „იმ დროს როცა“, „როცა-----უკ-

ვე“; *پس از اینکه* ფას აზ *ინქე* „მას მერე რაც, იმის მერე რაც, იმის შემდეგ რაც“; *قبل از اینکه* ყაბლ აზ *ინქე*, ფიშ აზ *ინქე* „მანამდე ვიდრე, მანამდე სანამ“, „მანამდე“, „უფრო ადრე ვიდრე“; *تا* თა „ვიდრე, მანამდე ვიდრე, სანამ, იქამდე“; *تا موقعی*

که თა მოუყე 'თი ქე „მანამდე ვიდრე, იმ დრომდე სანამ, ვიდრე“;

تا وقتی که თა ვაყთი ქე „ვიდრე, მანამდე, იმ დრომდე“; *تا زه*

که თაზე----ქე „სწორედ მაშინ, ზუსტად მაშინ“, „როგორც კი, ის

იყო, ისისაა, ესესაა“; *زمانی که* (ქე) *ვაყთი* (ქე) *وقتی که* (ქე)

„როცა, როდესაც, იმ დროს როცა, იმ დროს როდესაც“; *در*

که *مدتی* დარ მოდდათი ქე, *که* *هنگامی* ჰანგამი ქე „მაშინ როცა, იმ დროს როცა, მაშინ როდესაც, მაშინ როცა“; *თა* ქე „მანამდე ვიდრე, სანამ“, და სხვა მისთ.

დასაშვებია უკავშირო ქვენყობაც, მეტადრე სასაუბრო

ენაში. მაგალითად: *چي گفتي اين وضعيت را ديدي؟* ფას ჩი

გოჭთიდ ინ ვაზ 'იდათრა დიდიდ? „მაშ რა თქვით, ეს ვითარება (რომ) დაინახეთ?/ეს ვითარება (რომ) დაინახეთ რა თქვით?“;

შინაარსობრივად დროის გარემოებითი დამოკიდებული წინადადება გამოხატავს მთავარი წინადადების შემასმენლის მიერ აღნიშნული მოქმედების თუ მდგომარეობის ან თანადროულობას, ან დროთა თანამიმდევრობას, და მიემართება ან მხოლოდ შემასმენელს, ამ მთავარი წინადადების დროის გარემოებას (კორელატს მიმართებული სიტყვა). სხვადასხვა კავშირები თავისი მნიშვნელობისდა შესაბამისად აღნიშნავენ ამგვარ მიმართებათა ვარიანტებს წინადადების წევრთა შორის. ამასვე

آمدم مڱვე თაზე რასიდე ბუდ ქე ბე რუსთა
 ამადამ „ხილი ახლად მოწეული იყო, როცა სოფელში ჩავედი“;
 ინჯა ქე/თან ინჯა რასიდიმ ბარან ამაღ/ბაროდ „აქ რომ მოვალ-
 ნიეთ, წვიმა წამოვიდა“; اينجا وقتى وايى باران آمد
 ინჯა რასიდიმ ბარან ამაღ „როცა აქ/აქამდე მოვალნიეთ, წვიმა
 წამოვიდა“; به محض اينكه/همينكه ببيندم دورتر مى دود
 ზე ინქე/ჰამინქე ბებინადამ დურთარ მიდავად „მე რომ (რო-
 გორც კი, როცა) დამინახავს, გარბის“; اين دوارا كه بخورم دار
 اين سرم قطع مى شود
 მიშავად/მიშე „როცა (როგორც კი, რომ) ამ წამალს ვსვამ, თა-
 ვის ტკივილი მიჩერდება„.

რთულ ქვეწყობილ დროის გარემოებით დამოკიდებუ-
 ლიან წინადადებას გააჩნია მარტივი წინადადების **ტრანსფორ-
 მებიც** ორი ვარიანტის სახით: მიმლეობური (ნამყო დროის ვნე-
 ბითი მიმლეობა) და ინფინიტივიანი კონსტრუქციები. მიმლეო-
 ბური დროის გარემოებითი მარტივი წინადადება შეესაბამება
 რუსული ენის აბსოლუტივიან (ДЕЕПРИЧАСТИЯ) ჩართულიან
 წინადადებაებს, რაც ქართულში ნაბრუნები საწყისით ან ზმნური
 ფორმით გამოიხატება. **მაგალითად:** به دانشگاه آمده/رسیده

ბე დანეშგაჰ ტო/თო/თო/რაჰრო ბა აიშან//აიშონ ბრ خورد كردم
 ამაღ/რასიდე დარ/თუფე/თუ რაჰროუ ბა იშან//იშუნ ბარხორდ
 ქარდამ „უნივერსიტეტში მისვლისას მას დერეფანში შევხვდი“;
 به من نزدیک شده سلام عرض کرده (و) بم گفت
 შოდე სალამ 'რზ ქარდე (ვა) ბემ გოჭთ „ჩემთან მოახლოვებით
 სალამი მომცა (და) მითხრა (მომიახლოვდა და მომესალმა)“;

بخریدمش / نندیده بوده // خونه را نندیده // خانه // ხუნერნ ნადიდე
ბუდე/ნადიდე ხარიდამაშ „ჯერ კიდეც სახლი არ მენახა და/ისე
ვიყიდე იგი (უნახავად ვიყიდე)“; وارد اطاق نشده صداش را
მუნივერედე ოთაყ ნაშოდე სედაშრნ შენიდამ „ოთახში შეუს-
ვლელად მისი ხმა გავიგონე“; به دریاچه نرسیده/ نرفته اول موزه
დე/ნარაჭთე ავეალ მუზერნ ვა ბა'დიშ რესტორანრნ ბები-
ნიდ/მიბინიდ „ტბამდე არ მისული ჯერ მუზეუმს და მერე რეს-
ტორანს დაინახავთ“.

ქვეყნობის ინფინიტური ალტერნატივის მაგალითები: پس

بعد از خوردن / مصرف کردن صبحانه
ბან თელეფონ ხაბარ ბედეჰიდ/ბედიდ „სტატიის დანერის შემდეგ,
ტელეფონით შემატყობინეთ“; در طول دویدن بسیا خوب حس می کردم
ბა'დად დარს ბედეჰამ/ბედამ „საუზმის ჭამის შემდეგ გაკვეთილი
უნდა ჩავატარო“; მოუყე'ე/დარ თულე დავიდან პესაშრ ხუბ ჰესს მიქარდამ „სირ-
ბილის დროს/სირბილის განმავლობაში ძალიან კარგად ვგრძნობ-
დო თავს“.

ადგილის გარემოებით-დამოკიდებული წინადადება

თანამედროვე სპარსულში არ არის ადგილის გარემოებითი ქვენყობის საგანგებო კავშირი და აქედან გამომდინარე, მკაცრად ფორმალურად რომ ვთქვათ, არც ცალკე მდგომი ადგილის გარემოებითი დამოკიდებული წინადადება. გარკვეული ადგილის აღმნიშვნელი კავშირული შენაერთები სახელებით გამოხატულ სხვადასხვა წევრთა განსაზღვრებით დამოკიდებულ წინადადებას განეკუთვნება (იხ. განსაზღვრებით-დამოკიდებული ქვენყობა). მაგრამ სახეზეა **კითხვითი წინადადების** მანარმოებელი კითხვითი გარემოებითი სიტყვები **کجا، کو، کج، کجاست** „სად“, რაც შეეხება ქვენყობას, აგებულების მიხედვით, ადგილის გარემოებითი დამოკიდებული წინადადება ემთხვევა განსაზღვრებით დამოკიდებულს, ისე რომ განსაზღვრებითი მაკავშირებელი სიტყვის სახით გვევლინება ლექსემა **جا** „ადგილი“, შესაბამისად **ی**-არტიკლის გამოყენებით. სიტყვათშენაერთში მონაწილეობს უნივერსალური კავშირი **که** **که** და ნაცვალსახელები **آن، این، این** **هر، این، آن** „ადგილი“, შესაბამისად **ی**-არტიკლის გამოყენებით. სიტყვათშენაერთში მონაწილეობს უნივერსალური კავშირი **که** **که** და ნაცვალსახელები **آن، این، این** **هر، این، آن** „ადგილი“, შესაბამისად **ی**-არტიკლის გამოყენებით. სიტყვათშენაერთში მონაწილეობს უნივერსალური კავშირი **که** **که** და ნაცვალსახელები **آن، این، این** **هر، این، آن** „ადგილი“, შესაბამისად **ی**-არტიკლის გამოყენებით.

ნაერთებს აწარმოებენ: اینجایی که، آنجایی که ანჯაი ქე, ინჯაი ქე
ქე „იქ/აქ სადაც; იქ/აქ რომ„.

ვითარების გარემოებითი დამოკიდებული წინადადება

ვითარების გარემოებითი დამოკიდებული წინადადების ფარგლებში იგულისხმება მრავალი სხვადასხვა ვითარების მაჩვენებელი წინადადებების სახესხვაობები, როგორცაა: მოქმედების თუ მდგომარეობის რანაირობა, რაგვარობა; რაოდენობა, მოცულობა; შედარებითობა; ზომა-წონა; ხარისხი; მოჩვენებითობა; განუხორციელებლობა; მიუღწევლობა; მოქმედების ჩანაცვლება; დაპირისპირება, საპირისპირო ვითარება; შედეგობრიობა; თანმიმდევრულობა, გამომდინარეობა; მოქმედების იარაღი, საშუალება; და სხვა მისთ. თითოეულ ამგვარ სახესხვაობას შესაბამისი კავშირები და მაკავშირებელი სიტყვები ახასიათებს, მაგრამ უმეტეს მათგანში კვლავაც აქტიურად მონაწილეობს უნივერსალური ქვეწყობის კავშირი **აქ ქე**. კავშირები და მაკავშირებელი სიტყვები აქაც განირჩევა კონტაქტური და დისტანტური ვარიანტებით. **მაგალითად**, გამოიყოფა შემდეგი ჯგუფები:

რაგვარობა, რანაირობა. که طوری که ბე თოური ქე

„როგორც“; چنان که ჩენან ქე, در حالی که დარ ჰალი ქე „თან

ისე რომ„, „დროს„, „იმით რომ„, „მაშინ როცა“; طوری თოუ-

რი ქე „ისე----რომ„, „როგორც იცით/ცნობილია„. **მაგ.:** که طوری

توური ქე ხა-

ბარ დარიდ დარ მაჰალეე მან ჭორუშგანჰე ჯადიდ ეფთეთანჰ
ანჰთ „როგორც ცნობილი გახდა/როგორც გავიგეთ, ჩვენს

უბანში ახალი სუპერმარკეტი გაიხსნა“; به طوری که معروف

ბე თოური ბე تاریخی زیاد است //زیاده شده در پایتخت کشور آثار

ქე მა'რუფ შოდე დარ ფადათახთე ქეშვარ ასარე თარინი ზიადდ ასთ//ზიადდე „როგორც ცნობილია ქვეყნის დედაქალაქშიც ის-

ტორიული ძეგლები მრავლადაა“; در حالی که آواز می خواند به

დარ ჰალი ქე ავაზ მიხანდ ბე სამთე

დანეშგაპ რაპ მირაჟთ „სიმღერით (ისე რომ მღეროდა) უნი-

ვერსიტეტისკენ მიდიოდა“; می زنی چنانکه گویی با/از این زنگ

გიუთი ბა/აზ ინ ზანგ ყაჰრ მიქონი

„ისე რეკავ, თითქოს (რომ კაცი იფიქრებს) ამ ზარს ერჩი რამეს“; და მისთ.

კავშირი **که** **حالی** **در** **دარ** **ჰალი** **ქე** დაუშვებს **ინფინი-**

ტურ ტრანსფორმასაც, იმავდროულად რიგი შეიძლება იყოს ასეთიც: მთავარი-----დამოკიდებული, მაშინ როდესაც ძირითადი რიგია: დამოკიდებული-----მთავარი. მაგალი-

თად: وسایلش را جمع می کرد در حالی که سوت می کرد

ვასაელამრა ჯამ' მიქარდ დარ ჰალი ქე სუთ მიქარდ „ბარგს ალაგებდა, თანაც სტვენდა (სტვენით ალაგებდა)“;

შედარებითი რაოდენობა, მოცულობა. **آنقدر** (که)

ყადრ----ქე „იმდენი, იმდენად, იმდენად---რომ, იმდენად---რამ-

დენადაც,“; به طوری **چنان** **ჩენან**-----ქე „ისე-----რომ“;

همان قدر (ბე) თოური-----ქე „ისე, იმგვარად-----რომ“;

–تر از آن ყადრ-----ქე „სწორედ იმდენად---რომ“;

აზ(-თარ) აზ ან---ქე „უფრო მეტად/უფრო ნაკლებად იმა-
ზე/ვიდრე; იმასთან შედარებით (უფრო/ნაკლებად)“;

მაგალითები: حقوق کارمندان ما دقیق آنقدر ایت//آنقدره

დაყიყ ანყადრ ასთ//ანყადრე ქე ბარანდე ეჭთიანჯანთე ზარური მან

ქანჭი ბანად „ჩვენი თანამშრომლების ხელფასი სწორედ იმდე-
ნია, რომ აუცილებელ საჭიროებას ეყოს“;

در این اداره/موسسه

ბს ხილი ბიშტრ აზ ან მი დენდ//მი დენდ//მი დენდ//მი დენდ

დარ ინ ედანრე/მოა'სსესე ბემ

ხელი ბიშტარ აზ ან მიდეჭანდ//მიდანდ ქე უ ენთეზარ დანთე

ვა ხელი ბიშტარ აზ ან ქე ყაბლან დანთე „ამ ოფისში ბევ-
რად უფრო მეტ ფულს აძლევენ, ვიდრე ფიქრობდა და ვიდრე

ადრე ჰქონდა“; هر چه بیشتر کار کنی همان قدر باید پولت

ჰარ ჩე ბდენდ//ბდენდ//ბდენდ//ბდენდ//ბდენდ

ბიშტარ ქარ ქონი ჰამან ყადრ ბანად ფულათ ბედეჭანდ//ბე-

დანდ/ფულ ბედეჭანდათ//ბედანდათ/ბეთ ფულ ბედეჭანდ//ბე-

დანდ; „რამდენადაც მეტს მუშაობ (იმუშავებ), მით მეტი ფული
უნდა მოგცენ“; همان قدر پولم دادند/ پول دادند/بم پول دادند

ყადრ ფულამ დანდ/ფულ დანდამ/ბემ

ფულ დანდ ქე ქარ ქარდამ „იმდენი მომცეს რამდენიც ვიმუ-

შავე“; همان قدر زودتر باید پرداخت کنند هر چه زودتر کار تمام

کرد
ჩე ზუდთარ ქარ თამამ ხაჰიმ ქარდ „იმდენად უფრო ჩქარა/სწრაფად უნდა გადაიხადონ, რამდენადაც სწრაფად საქმეს/სამუშაოს შევასრულებთ“; და სხვა მისთ.

ჩენანი, მოჩვენებითი შედარებითობა. چنان که

ჩენანი-----ქე გუთი „ისე-----თითქოს,, „ისე ---რომ გეგონება“; چنان گویی گویی (ქე) „თითქოს, გეგონება, იტყვი, იფიქრებ“;

چنان می فرماید بم که گویی حق داشته باشد
ქე „ისე-----თითქოს,, „იმას ჰგავს რომ, (ასე) ჩანს რომ “; და მისთ. მაგალითები: چنان می فرماید بم که گویی حق داشته باشد
ჩენანი მიჭარმანად ბემ, ქე გუთი ჰაყყ დაშთე ბაშად „ისე მიბრძანებს, გეგონება უფლება აქვს“; آنقدر/طوری قهر می

کند/می کند/می کند/تو تهوری ყაჰრ
მიქონად//მიქონე მესლე ინქე „ისე ბრაზობს, გეგონება ჩემი ბრალია“; طوری دیده می شود مثل اینکه/گویی که کاملاً بمون

کردند تهوری დიდე მიშავანდ მესლე ინქე/გუთი ქე
ქამელან ბემუნ ფარდახთ ქარდანდ „ისე ჩუმად არიან, თითქოს ყველაფერი გადაგვიხადეს“; და მისთ.

მიუღწევლობის, განუხორციელებლობის ვითარება.

ჩენანი هر چند هم „იმის გარდა, რომ“; اینکه

ჩანდ----ჰამ „რამდენიც, რამდენიც არ“; هر قدر که ჰარ ყადრ
(ქე) „რამდენადაც არ, რამდენიც არ, როგორც არ“; تا آنجا که
თან ანჯა ქე „იქამდე ვიდრე, იმდენად ვიდრე“; تا جای که
თან ანჯა ქე „იმდენად, იქამდე რამდენადაც“;

მაგალითები: هر قدر که/هر چند هم منظر بودم فعلاً پول

ჰარ ყადრ ქე/ჰარ ჩანდ ჰამ მონთაზერ ბუდამ
ქე'ლან ფულ ფარდახთამ ნაქარდანდ „რამდენიც არ ველო-
დეთ, ფული ჯერ არ გადაუხდიათ“; هر قدر که با استعداد باشد

ჰარ ყადრ ქე ბა ესთე'დად ბაშად დარ
მოსაბეყე ყაბულ ნაშოდ „როგორი ნიჭიერიც არ უნდა იყოს,
სამწუხაროდ ამ კონკურსში ვერ გავიდა“; هر چند هم خبر دارم

ჰარ ჩანდ ჰამ ხაბარ დარამ ხაჰარამ ქე'ლან
ნადამადე „რამდენადაც ვიცი, ჩემი და ჯერ არ ჩამოსულა“;

بدون اینکه یکی خبری داشته باشم از آنجا // اونجا بر گشتم
ნე ინქე ექე ხაბარი დაშთე ბაშამ აზ ანჯა/უნჯა ბარ გაშთამ
„იმის გარეშე, რომ რამე გამეგო, იქიდან წამოვედი“;

ასეთ ჯგუფებში აქ შესაძლოა მარტივი წინადადების
ტრანსფორმაც (გარდაქმნა) **ინფინიტური ფორმის** გამოყენე-
ბით, მაგ.: بدون خبر داشتن از اونجا رفتن
დაშთან აზ უნჯა რაჭთამ „გაგების გარეშე წამოვედი იქიდან„.

به جای اینکه ჩანაცვლების, ალტერნატივის ვითარება.

ბეჯანდე ინქე „იმის ნაცვლად რომ„. **მაგალითად:** تلویزیون تماشا

თე-მი კნდ ბე გაი აინკე თკლიფ დრსი რა დრსთ/حاضر/آمده کند

ლევინზიონ თამაშ მთონად ბეჯანდე ინქე თაქლიჭე დარსირა დოროსთ/ჰაზერ/ამადე ქონად „ტელევიზორს უყურებს, იმის ნაცვლად რომ გაკვეთილი მოამზადოს“; მარტივი **ინფინიტივიანი**

(ინფინიტიური) წინადადების **ტრანსფორმა:** به جای درست کردن

ბეჯანდე დოროსთ ქარდანე დარს

თელევიზიონ თამაშ მთონად „გაკვეთილის მომზადების ნაცვლად ტელევიზორს უყურებს“; დასაშვებია **ორივე რიგი:** მთავარი-

-----დამოკიდებული, დამოკიდებული-----მთავარი, **მაგ.:** به

ბეჯანდე ინქე გაი აინკე დრსი დრსთ კნდ تلویزیون تماشا მი კნდ

დარს დოროსთ ქონად თელევიზიონ თამაშ მთონად „იმის მაგივრად, რომ გაკვეთილი მოამზადოს, ტელევიზორს უყურებს„.

საპირისპირო ვითარება, დაპირისპირება. در حالی که،

که در صورتی که დარ ჰალი ქე, დარ სურათი ქე „მაშინ როცა,

იმ სახით როცა, იმ დროს როცა, იმ ვითარებაში როცა, იმის განმავლობაში როცა“; „ფული ჯერ არ მიგვიღია, მაშინ როცა სამუშაო შევასრულეთ„.

ხარისხი. چندان که انقدر که ყადრ----ქე, ჩენდან----ქე,

„იმ ხარისხით----რომ, იმდენად--რომ“; چنان که

„ისე--რომ„, قدر که همان ჰამან ყადრ----ქე „სწორედ იმდე-

მაგალითები: *شدم که ناراحت شدم* გე ბე *حدی صحبت کردم که ناراحت شدم* ჰადლი სოჰბათ ქარდამ ქე ნარაჰათ შოდამ „იმდენი ვილაპარაკე, რომ უქეიფოდ შევიქენი“; *در اینکه هر روز ورزش می کند* დრ აინკე ზრ روز ورزش მი კნდ

دوست خوبه/خوبه می کند/حالش خوبه/خوبست დარ ასარე ინქე ჰარ რუზ ვარზეშ მიქონად ხუბ ჰესს მიქონად/ჰალაშ ხუბე/ხუბასთ „იმის გავლენით, რომ (იმის შედეგად, რომ) ყოველდღე ვარჯიშობს, კარგად გრძნობს თავს/კარგადაა“; *وضعیتم باز بد باشد/بد است//* ბდე დრ აინკე/ბნა ბრ აინკე ბჰრან დარაი *حقوق باز ادامه دارد* ვაზ'იდათამ ბაზ ბად ბაშად/ბად ასთ//ბადე დარ ასარე ინქე/ბანა ბარ ინ ქე ბოჰრანე დარაი/ჰოყუყი ბაზ ედაშე დარად „ჩემი მდგომარეობა კვლავაც ცუდია იმის გავლენით/იმის საფუძველზე/იმის შედეგად, რომ სახელფასო კრიზისი კვლავაც გრძელდება“; *از ماه آینده درس ها شروع خواهد شد* აზ მახ აინდე დრს ზა შროც ზაჰად შდ

در اثر اینکه استادم با کمال میل موافق است/قبول کرد დრ აზ მახე აინდე ასტადმ ბა კმალ მილ მოაფი ასთ/ჰბოლ კრდ აანდე დარსჰან შორუ' ხაჰად შოდ დარ ასარე ინქე *وستاندام* ბა ქამალე მეღ მოვანჰეყ ასთ/ყაბულ ქარდ „მომავალი თვიდან მეცადინეობები დაიწყება, რადგანაც/იმის გავლენით რომ ჩემმა პროფესორმა სრული მონდომებით (სურვილით) თანხმობა განაცხადა“; *فرهنگ ما پاپ می شود//می شه/بشه در نتیجه* ზრ განაცხადა

مدرسه بنیاد ایرانشناسی کمکمان//کممنون می کند მარე მიშავად/მიშე/ბეშე დარ ნათიჯეღე ანქე ბონადე ირანშენასი ქომაქემან//ქომაქემუნ მიქონად „ჩვენი ლექსიკონი დაიბეჭდება იმის შედეგად, რომ ირანოლოგიის ფონდი გვეხმა-

რება„.

რიგი ამ ჯგუფშიც ორივე შესაძლებელია. **მაგ.: შდრ.:** در

نتیجه آنکه بنیاد ایرانشناسی کمکمان // کمکمون می کند فرهنگ ما

ირანშენსი ქომაქემან//ქომაქემუნ მიქონად ჭარჰანგე მან ჩანგ

მიშავად//მიშე/ბეშე „იმის შედეგად, რომ ირანოლოგიის ფონდი გვეხმარება, ჩვენი ლექსიკონი დაიბეჭდება„.

შესაძლებელია **ინფინიტური** მარტივი წინადადების

ტრანსფორმა: در اثر ورزش کردن روزانه خوب حس می

خوبه

ხუბ ჰესს მიქონად/რანჰათე/ჰალამ ხუბე „ყოველდღიური ვარ-
ჯიშის გავლენით (შედეგად), თავს კარგად გრძნობს“; **مگر**

دیوانه // دیوانه شدی که در مورد این مسئله حرف زدن شروع

؟ کردی **მაგარ დივანე/დივუნე შოდი ქე დარ მოურედე ინ**

მა 'სალე ჰარჰ ზადან შორუ' ქარდი?! „განა (ხომ არ) გაგიჟდი,
ამ საკითხის შესახებ რომ დაიწყე ლაპარაკი!“; და ა. შ.

იარალი, საშუალება. که — وسیله — به این بدین ბედინ

(ბედინ) ვასილე --- ქე „იმის საშუალებით --- რომ„. **მაგ.:** بدین وسیله

کردند

ორუფან რაჰთაშ ქე დუსთან და 'ვათაშ ქარდანდ „იმის საშუა-

ლებით ნავიდა ევროპაში, რომ მეგობრებმა დაპატიჟეს“; **بدين**
 وسيله اين كار مشكل را تکميل کردم که هر روز برنامه روزانه را
طور مرتباً/مرتباً انجام می دادند
ქელრან თაქმილ ქარდამ ქე ჰარ რუზ ბარნამეჲ რუზანერან ბე
 თოურე მორათთაბ/მორათთაბან ანჯამ მიდადამ „იმის საშუა-
 ლებით შევასრულე ეს ძნელი სამუშაო, რომ თანმიმდევრულად
 ყოველდღე გეგმას ვასრულებდი„.

მიზეზის გარემოებით-დამოკიდებული წინადადება

მიზეზის გარემოებითი დამოკიდებული წინადადება ში-
 ნაარსობლივად შეიცავს მთავარი წინადადების შემასმენლის
 შესაბამის მიზეზობრივ კავშირს, წარმომშობ მიზეზს, მოქმედე-
 ბის აღმძვრელ წყაროს და მისთ. ფორმდება მრავალი მარტივი
 და რთული კავშირებით, რომელთაგან ზოგი კონტაქტურია,
 ზოგიც დისტანტური. უმეტეს მათგანში მონაწილეობს უნივერ-
 სალური კავშირი **که ქე** „რადგან, ვინაიდან, რადგანაც, იმიტომ
 რომ, რამეთუ“; **(که) زيرا** ზირან (ქე) „რადგან, ვინაიდან, რადგა-
 ნაც, იმიტომ რომ, რამეთუ“; **چون، چون** ჩუნ, ჩუნქე „რადგან,
 რადგანაც, ვინაიდან, იმიტომ რომ, რამეთუ“; **به خصوص** ბე
 ხოსუსე ქე „განსაკუთრებით რადგან„, „მით უფრო რომ, მით
 უმეტეს რომ, განსაკუთრებით იმიტომ რომ“; **به سبب اينکه**
 საბაბე ინქე „რადგან, რადგანაც, იმ მიზეზით რომ, იმიტომ

„იმიტომ რომ, იმის გულისთვის

რომ“; და სხვა მისთ.

უფრო ხშირია თანმიმდევრობა: მთავარი---დამოკიდებული, მაგრამ დასაშვებია საპირისპირო რიგიც: დამოკიდებული---მთავარი.

მაგალითები: به خاطری که خیلی خسته شدم امشب نمی

تونم مقاله را بنویسم *ბე ხათერი ქე ხეღლი ხასთე შოდამ ემშაბ ნემითუნამ მაყალერან ბენევისამ* „ვინაიდან ძალიან დავიღალე, ამ საღამოს მოხსენებას (სტატიას) ვერ დავწერ“; امشب نمی

تونم سخنرانی را/مقاله را بنویسم چونکه/برای آنکه/از این سبب

ემშაბ ნემითუნამ სო-ხანრანირან/მაყალერან ბენევისამ *ჩუნქე/ბარადე ანქე/აზ ინ საბაბ ქე ხეღლი ხასთე შოდე ჰასთამ/ამ* „ამ საღამოს სტატიას ვერ დავწერ, ვინაიდან ძალიან დავიღალე (დაღლილი ვარ)“; گاز

وسيله خوب است//خوييه به خاطر آنکه/بدین دلیل که گرما

გაზ ვასილედე ხუბ ასთ//ხუ-

ბიდე ბე ხათერე ანქე/ბედინ დალილ ქე 'გარმან ხეღლი დარად ვა არზან ასთ//არზუნე „გაზი კარგი საშუალებაა, რადგანაც

დღი სიმხურვალე აქვს და იაფია“; وقت نداشته

ნადამადე ჩუნქე ვაცთ ნადამთ „არ მოსულა, რადგან დრო არ

ჰქონდა“; ماه از همه ستاره ها بزرگتر و روشنتر دیده می شود از

ابن مهدي / اين جهت كه بنا بر اين كه زمين نزديكتر است // نزدیکی
ჰამე სეთარეჰ ბოზორგთარ ვა როუშანთარ დიდე მიშავად აზ
ინ ჯეჰათ ქე/ბან ბარ ინ ქე ბე ზამინ ნაზდიქთარ ასთ//ნაზ-
დიქთარე „მთვარე ყველა ვარსკვლავზე მეტად დიდი და ნათე-
ლი ჩანს, რადგანაც დედამინასთან უფრო ახლოსაა“; **بدین دلیل**

დირ ამდამ ქე ფიდადე რაჰ მირაჰთამ/ფიდადე მიდამდამ „იმ
მიზეზით დავიგვიანე, რომ ფეხით მოვდიოდი“; და ა. შ.

მიზეზის დამოკიდებული ქვენყობა შეიძლება გადაკეთ-
დეს მარტივი წინადადების ინფინიტურ ტრანსფორმად. **მაგ.:**

დირ ამდამ ქე ფიდადე რაჰ მირაჰთამ/ფიდადე მიდამდამ „იმ
მიზეზით დავიგვიანე (გვიან მოვე-
დი)“.

ზოგიერთი კავშირი რიგის მიხედვით შეზღუდულია:
მაგ.: **زیرا** ზირა-კავშირიანი დამოკიდებული ყოველთვის მთა-

ვარს მოსდევს, **چون** ჩუნ უფრო ხშირად მთავარი წინადადების

წინ დასმულ დამოკიდებულს იწყებს, **چونکہ** ჩუნქე მოსდევს
მთავარს და სხვ.

მიზნის გარემოებით-დამოკიდებული წინადადება

მიზნის დამოკიდებული წინადადება შეენყობა მთავარი
წინადადების შემასმენელს მიზნის, დანიშნულების, განზრახვის
გარემოების ეკვივალენტის სახით და გამოიყენებს შემდეგ კავ-
შირებს: **که** ქე „რათა, რომ“; **که تا**, **تا** თა, **تا که** ქე „რათა, რომ“;

آنکه برای اینکه، برای اینکه، اینکه، اینکه، اینکه، اینکه „იმისთვის რომ, იმის გულისთვის რომ, იმიტომ რომ“; به خاطر آنکه، به به خاطر اینکه، اینکه، اینکه „იმისთვის რომ, იმის გულისთვის რომ, იმიტომ რომ“; და სხვა.

შესაძლებელია უკავშირო ქვეყნობაც.

მაგალითები: با صدای بلند صحبت کنید که همه کس

سعداً بولاند سوڭبات ქონიდ ქე ჰამე ქას ბეშენ-
ვანდ „ხმამალა ილაპარაკეთ, რომ ყველამ გაიგონოს“; ميل

دارم به مأم. ریت بروم // برم / تا/ برای اینکه در زمینه علمی من کار

მეღ დარამ ბე მწმურიდათ ბერავამ//ბერამ თაზარადე

ინქე დარ ზამინედე 'ელმიდე მან ქარ ქონამ „მივლინებაში მინ-
და წასვლა/წავიდე, რათა ჩემს სამეცნიერო დარგში ვიმუშაო“;

دانشجویان در نمایشگاه کار می کنند به خاطر آنکه/ برای آنکه/ به

خاطری که/ به خاطر اینکه زبان فارسی را بهتر یاد بگیرند/ تکمیل

დანეშეჟუღან დარ ნემადეშგაჰ ქარ მიქონანდ ბე ხათერე

ანქე/ბერადე ანქე ზაბანე ჭარსირა ბეჰთარ ად ბეგი-
რანდ/თაქმილ ქონანდ „სტუდენტები გამოფენაზე მუშაობენ,

იმისთვის/იმიტომ რომ სპარსულს უკეთ დაეუფლონ“; پدرم

برخرد رفتش برای اینکه/ که برای شام گوشت بخرد

ბარადე ინქე/ქე ბარადე შამ გუმთ ბეხარად „მამაჩემი წავიდა

ვახშმისთვის ხორცი იყიდოს (ხორცის საყიდლად)“; دانشمند

خارجی آمده برای اینکه/که به خاطر آنکه با تو صحبت کند

დანეშმანდე ხარეჯი ამაღე ბარაღე ინქე/ქე/ზე ხათერე ანქე ბა
თო სოჰბათ ქონად „უცხოელი მეცნიერი მოვიდა, შენთან ისა-
უბროს (რომ ისაუბროს)“; და სხვა.

ნორმატიული რიგია მთავარი-----დამოკიდებული წინა-
დადება. მნიშვნელოვანი მახასიათებელი ისაა, რომ მიზნის და-
მოკიდებული გარემოებითი წინადადება ყოველთვის მოითხოვს
შემასმენელს ანმყოს კავშირებითი (კონიუნქტივის) ზმნურ
ფორმაში. მარტივ წინადადებად გადაკეთებისას შესაბამისი
„მიზნის შემასმენელი„ ინფინიტივით იქნება წარმოდგენილი.

მაგ.: برای خریدن گوشت رفته است

რაჭთე ასთ „ხორცის საყიდლადაა წასული“; برای خریدن

پول ندارم ბარაღე ხარიდანე თელევიზიონ ფულ

ნადარამ „ტელევიზორის საყიდლად (ტელევიზორის საყიდელი)
ფული არა მაქვს“;

დათმობითი დამოკიდებული წინადადება

დათმობითი დამოკიდებული წინადადების არსი მდგო-
მარეობს მთავარი წინადადების მიერ გამოხატული მოქმედები-
სა თუ ვითარების საპირისპირო დათმობითი მოქმედებისა თუ
ვითარების გადმოცემაში. დათმობითი ქვეწყობის კავშირებია:

اگر چه، اگر چه გარ ჩე, აგარ ჩე „თუმცა“; ولی

ჩე---ვალი „თუმცა---მაინც, მაგრამ“; با آنکه، با اینکه، با اینکه

با وجود آنکه، با وجود اینکه

که با وجودی که بآن صوفیه نیکه، بآن صوفیه نیکه، بآن صوفیه نیکه
ქე „მიუხედავად იმისა, რომ“; هر قدر هم ჰარ ყადრ ჰამ „რამ-
დენიც..მაინც“, „როგორც---მაინც“.

რიგის მიხედვით ნორმატიულად დათმობითი დამოკი-
დებული უსწრებს მთავარს, მაგრამ დასამეგობია საპირისპირო
რიგიც: მთავარი---დამოკიდებული. გარდა ამისა, კავშირებთან
ერთად გამოიყენება დამატებითი დამხმარე სიტყვები, როგო-
რიცაა: **ولى** „ვალი“; **باز** „მაგრამ“; **باز هم**, **باز** „მაინც,
ამისდა მიუხედავად“, და მისთ. ეს სიტყვები მთავარ წინადადე-
ბაში განლაგდებიან.

მაგალითები: وجود اینکه هوا بد است فردا به روستا می

رم **بآن صوفیه نیکه** ჰავან ბად ასთ ჭარდან ბე
რუსთან მირავამ/მირამ „მიუხედავად იმისა, რომ ამინდი ცუ-
დია, ხვალ სოფელში მივდივარ“; من امشب به تاتر می روم//

رم **مان ემშაბ** شگر چه توی منزلتون مهمان ها//
ბე თეთრ მირავამ/მირამ აგარ ჩე თულე მანზელემუნ
მეჰმანჰან//მეჰმანჰან ჰასთანდ „მე ამ საღამოს თეატრში წავალ,
თუმცა ჩვენს სახლში სტუმრები არიან“; اگر چه من خیلی کار

می کنم ولی در طول دو ماه نمی توانم//

بنویسم აგარ ჩე მან ხედლი ქერ მიქონამ ვალი დარ თულე დო

მანჰ ნემითავანამ/ნემითუნამ ქეთაზე დარსირან ბენევისამ
„თუმცა მე ბევრს ვმუშაობ, მაგრამ ორ თვეში სახელმძღვანე-
ლოს (მაინც) ვერ დავწერ/ვერ შევძლებ დავწერო“; და მისთ.

მარტივი წინადადების ტრანსფორმა წარმოდგენილია

ინფინიტური წყობით. მაგ., შდრ.: با وجود کار کردن بسیار/زیاد

ქართულად: *ბავოჯუდე ქარ*
ქარდანე ბესაარზიდად დარ თულე დო მაჰ ნემითუნამ ქეთაზე
დარსირა ბენევისამ „მიუხედავად ბევრი მუშაობისა ორ თვეში
სახელმძღვანელოს ვერ დავწერ„.

მკითხველისთვის სასურველია ყველა მოტანილი სახეობის მიმართ თავად მოიგონოს და შეადგინოს ახალი წინადადებები ვარჯიშის მიზნით.

პირობითი წინადადება

შესავალი: ზოგადი დახასიათება და ძირითადი ნიშნები

პირობითი რთული ქვეწყობილი წინადადება რთულ წინადადებათაგან ყველაზე პრობლემურია. ისევე როგორც ნებისმიერ სხვა ენაში, იგი გულისხმობს პირობითი დამოკიდებული წინადადების არსებობას, რომელიც სხვადასხვა სახის პირობას გამოხატავს. ეს უკანასკნელი კი შინაარსობრივად უკავშირდება მთავარი წინადადების შემასმენლის მიერ აღნიშნულ მოქმედებას. ნორმატიული ტრადიციული რიგი აქ ასეთია: პირობითი დამოკიდებული+მთავარი წინადადება. ეს ნორმა შეიძლება დარღვეული იყოს პოეზიაში, მხატვრულ პროზაში, საუბარში და სხვ. პირობითი წინადადების ტიპები აგებულიებიტაც და შინაარსიტაც მრავალმხრივია.

პირობითი წინადადების ყველაზე გავრცელებული უნივერსალური კავშირია اگر აგარ „თუ“, მაგრამ სხვადასხვა ტიპის პირობით წინადადებებში გამოიყენება მთელი რიგი სხვა კავშირებიც. ესენია:

ბაინ შართ *با این شرط که. به این شرط که. به شرط اینکه*

ქე; ბე ინ შართ ქე, ბე შართე ინ ქე „იმ პირობით...რომ,“ (شرط
 შართ – თავად „პირობა“-ს ნიშნავს); که در صورتی که
 თი ქე „იმ შემთხვევაში თუ/რომ“; بدون اینکه ბედუნე ინ ქე
 „იმის გარეშე რომ“; به عوض اینکه „იმის ნაც-
 ვლად რომ“; به جای اینکه „იმის ნაცვლად რომ“;
 به شرط اینکه ბე შართე ინ ქე „იმ პირობით რომ“; چه چه
 ჩე...ჩე „რა...რა, გინდ...გინდ“; هر چند هم ჰარ ჩანდ ჰამ „რამდე-
 ნიც, რამდენადაც“; هر قدر هم ჰარ ყადრ ჰამ „რამდენადაც, რა
 ზომითაც, რა ხარისხითაც“; که مبادا (ქე) „ღმერთმა ნუ
 ქნას“; قبل از اینکه „მანამდე ვიდრე“; قبل از
 اینکه ყაბლ აზ ინ ქე „მანამდე ვიდრე“; تا تا „ვიდრე, სანამ; რა-
 თა“; خواه خواه ხაჰ...ხაჰ „რაც რაც, გინდ გინდ“; هر گاه
 „როცა, როცაკი, ყოველთვის როცა“; فقط اگر ჭაყათ აგარ
 „მხოლოდ თუ/რომ“; جز اینکه „იმის გარდა/გარეშე
 რომ/თუ“; مگر اینکه „განა ისე რომ/თუ“; چنانچه
 ჩენანჩე „როგორც, თუ, თუკი, თუ რომ, რომ“; نه گر გარნა „თო-
 რემ, რომ არა, თუ არა“; (იხ. ქვემოთ).

საყურადღებოა اگر აგარ – კავშირის ქართულ შესატყვის-

თა ვარიანტები,- „თუ, თუკი“ ან „რომ“: უნდა გაცნობიერდეს, რომ თითოეული მათგანი ქართულ დრო-კილოთა შესატყვის-თაგან გარკვეულ შესაბამის სხვადასხვა მწკრივს შეიწყობს (იხ. ქვემოთ სქემატური ტაბულა)

წმინდა (სუფთა) პირობით წინადადებებში მკვეთრად განიჩევა რეალური და ირეალური სიტუაციები, რაც თავის მხრივ პრაგმატულ სემანტიკას და სიტუაციური სინტაქსის მონაცემებს ითვალისწინებს.

ზოგადად რეალური პირობა გულისხმობს დანამდვილებულ, დადასტურებულ ან, შესაძლოა, შესაძლებელ მომხდარ ან მოსახდენ მოქმედებას და მოვლენას. ეს ჩამოთვლილი პრაგმატულ-სემანტიკური და სიტუაციური მახასიათებლები და მათი ვარიანტები გარკვეულ სხვადასხვა ზმნურ დრო-კილოებს (დრო-კილოთა ფორმებს) უკავშირდება ანუ მოითხოვს წინადადების ამა თუ იმ სტრუქტურულ წყობას, აგებულებას; აქ კი საქმე გვაქვს საკმაოდ დიდ მრავალფეროვნებასთან და ერთგვარ სირთულეებთანაც.

რეალური პირობითი წინადადება

მთლიანობაში რეალური პირობის სიტუაცია პრაგმატულად ასე ხასიათდება: პირობით წინადადებებში გამოხატული მოქმედება თუ მოვლენა, ვითარება დანამდვილებით, დადასტურებით შესრულებადია ან უკვე შესრულებულია, ან ამჟამადაც არსებობს მოვლენის, ვითარების, შედეგის სახით; ან ამის განსახორციელებლად არსებობს რაღაც საიმედო, სანდო საფუძველი, ან თუნდაც მცირე შესაძლებლობა; ამავე დროს ამ პირობის სიტუაცია შეიცავს რაღაცა ეჭვს, რაიმე ხარისხით ყოველივე ეს მაინც შეიძლება საეჭვო იყოს, არის მერყეობის საფუძველიც. მოკლედ რომ ვთქვათ, რეალური პირობა ისეთია, რომელიც მაინც ბოლომდე გარკვეული, დადგენილი, ცნობილი და გამოკვლეული არ არის.

ამგვარი საკმაოდ მრავალფეროვანი სიტუაციების გამო-

სახატავად შესაბამისად მრავალფეროვანი დრო-კილოთა ფორმები და მათი კომბინაციები გამოიყენება: **კომბინაციებში იგულისხმება მთავარი და დამოკიდებული წინადადების დრო-კილოთა ურთირთსაკოორდინაციო შეხამება**. ამ მრავალფეროვნებაში გასარკვევად ძირითადია შემდეგი მომენტების ცოდნა:

1. თუ მოქმედება (ან მთლიანობაში მოქმედება) სამომავლოდაა გადატანილი და შესაბამისად ჯერ-ჯერობით რამდენადმე საეჭვოა, მყოფადის (მომავალი დროის) რეალური, მაგრამ ჯერ გაურკვეველი მოქმედება დამოკიდებულ პირობით წინადადებაში იყენებს **ანმყო-მომავლის კავშირებითის** ზმნურ ფორმას, – ეს ნორმაა. აქვე აღვნიშნავთ, რომ სახელწოდება **ანმყოს კავშირებითი** ძირითადად და პირველ რიგში განპირობებულია მორფოლოგიური მონაცემებით: ანმყოს ფუძეზე დამყარებული დრო-კილოს ფორმა; მაგრამ შინაარსობრივად ეს ფორმა სინამდვილეში უფრო მომავალ დროს (მყოფადს) მიემართება, ანმყოს სასტარტო წერტილიდან ათვლით. შინაარსის მიხედვით განხილვად ვერტიკალურ პარადიგმას შეიძლება ეწოდოს **მომავლის (მყოფადის) კავშირებითი**. ამგვარი ერთგვარად გაორებული ვითარების გამო, შესაძლოა სხვადასხვა სახელმძღვანელოებსა და სპეცლიტერატურაში ორივე სახელწოდება ცალ-ცალკე შეგვხვდეს. აგრეთვე შეგვხვდება **ორმაგი** სახელწოდებაც, რაც ყველაზე მეტად მართებულია, სწორია: **ანმყო-მომავლის კავშირებითი**. სწორედ ეს ვარიანტია არჩეული წინამდებარე მონოგრაფიაშიც; ეს მიჩნეულია უპირატესად, თუმცა იმავდროულად ტექსტში გვხვდება ერთმაგი სახელწოდების შემთხვევებიც. მთავარი წინადადების მოქმედება შეიძლება გამოიხატებოდეს: **ანმყოს** (ანუ **ანმყო-მომავლის**) ფორმითაც, კატეგორიული ანუ აღწერითი **მყოფადის** ფორმით, **იმპერატივით** (ბრძან.კ.) და იმავე **ანმყო-მომავლის კავშირებითის** ფორმით, რომელიც ამ შემთხვევაში **ობტატივს, სურვილს, ნატვრას, განზრახვას, მოსაზრებას** გამოხატავს; ამგვარად, უკანასკნელ ვარიანტში პირობითი ქვენყობილი წინადადების **ორივე კომპონენტი** (მთავარი და დამოკიდებული წინადადება) **იდენტურ გრამატიკულ ზმნურ ფორმას** წარმოგვიდგენს. მაგ.: اگر

بروم اڭار اءمكانات داشتہ باشم اروپا بروم

اڭار اگر فردا بآء انشاء الله با او صحبت كنم بءرءاءم

ჭარდან ბეად ინშალლაჰ ბა უ სოჰბათ ქონამ „თუ საშუალება მექნება, ევროპაში წავალ“, „თუ ხვალ მოვა, ღმერთმა ქნას, დაველაპარაკები“; და სხვა მისთ. მთავარი წინადადებების ანმყოფ კავშირებითი ამ ნიმუშებში ემოციური მისწრაფების პრაგმატული შინაარსითაა დატვირთული (იხ. სქემა-ტაბულა და მაგალითები ქვემოთ).

ამდენად, ზოგადი რეალური მყოფადის პირობა დამოკიდებულ წინადადებაში ნორმატიულად გამოიხატება ანმყო-მომავლის კავშირებითით, მთავარ წინადადებაში კი იმავდროულად დასაშვები და შესაძლებელია სხვადასხვა დრო-კილოები (ანმყო-მომავალი, აღწერითი მომავალი, კვლავ იგივე ანმყოფ კავშირებითი) (დრო-კილოთა ტაბულა-სქემა და მაგალითები იხ. ქვემოთ; იხ. დროით ფორმათა ფუნქციებიც ქვემოთ).

2. განსაკუთრებით გამოიყოფა და განკერძოებით დგას კატეგორიული რეალური სამომავლო მოქმედების პირობის აღმნიშვნელი წინადადება, სადაც დამოკიდებული წინადადების შემასმენელი ნამყო წყვეტილითაა (ნამყო სრულითაა) გამოსატული; შინაარსით საქმე კვლავაც ეხება სამომავლო მოქმედებას, მაგრამ ამ მყოფადის მოქმედებას ნამყო დროის ფორმა გამოხატავს. სწორედ ამ წინააღმდეგობრივი შეფარდებით მიიღწევა კატეგორიულობის ანუ აუცილებლობის პრაგმატული მნიშვნელობა: თუკი დამოკიდებული წინადადების პირობა მომავალში შესრულდა, აუცილებლად შესრულდება მთავარი წინადადებით გამოხატული ქმედებებიც. ასეთია კატეგორიული სამომავლო პირობითი წინადადების წამყვანი საერთო სემანტიკა. მთავარი წინადადება ამ შემთხვევაშიც დაუშვებს ანმყო-მომავალს, აღწერით მომავალს, იმპერატივს (ბრძან. კილო). აქ ხაზგასასმელია, რომ ტიპოლოგიურად ქართული შესატყვისიც კატეგორიულ პირობაში სპარსულის იდენტურია: ქართულშიც ანალოგიურ შემთხვევებში მეორე სერიის წყვეტილის მწკრივი

გამოიყენება; ესაა ტიპი: **اگر دیدمش می گمیش** აგარ დიდამაშ

მიგამაშ „თუ ვნახე, ვეცყვი“; აღსანიშნავია, რომ აქ ქართული შესატყვისიც შესაბამისად ემთხვევა სპარსულ ფორმას: მეორე სერიის **წყვეტილის მწკრივი** (იხ. ქვემოთ სრული ტაბულა სპარსულ-ქართულ შესატყვისთა ვარიანტებით; იხ. მაგალითებიც).

3. ზემოხსენებული კომბინაციებით არ ამოიწურება რეალური პირობის გამოხატვა სპარსულში. რეალური პირობა სხვა გრამატიკულ დროში გადატანილ სიტუაციებსაც მოიცავს: კერძოდ, ახლანდელ დროს და წარსულს. თუ დამოკიდებული წინადადების მოქმედება სწორედ ამ დროებშია გადატანილი, დამოკიდებული წინადადება შეიცავს შემდეგ ზმნურ ფორმებს: **ანმყოს (ანმყო-მომავლის ფორმა), ნამყო შედეგობითი (პერფექტი), ნამყოს კავშირებითი (ინფორმაციის უქონლობის, ეჭვის, არცოდნის სემანტიკით)**; ხოლო მთავარი წინადადება იყენებს შემდეგ ფორმებს: **ნამყო შედეგობითს, ბრძანებით კილოს, ანმყოს კავშირებითს, ანმყო დროს (ანმყო-მომავალს), აღწერითს მომავალს** (იხ. ქვემოთ ტაბულა).

4. განსაკუთრებული ყურადღების ღირსია შედარებით იშვიათად ხმარებული, მაგრამ სასაუბრო ენაში, სახელმძღვანელოებსა და სპეციალურ ლიტერატურაში კარგად დაფიქსირებული **ანმყოს პირობა, ახლანდელი პირობა; ამ შემთხვევაში** დამოკიდებული წინადადება ანმყოს კავშირებითს კი არა, **ანმყო-მომავალს** გამოიყენებს, რადგან სამომავლო (მყოფადის) რეალურ სამოქმედო პირობას კი არ გამოხატავს, არამედ **ლაპარაკის მომენტისთვის, დიალოგის დროისთვის** იმ წუთში არსებულ **ახლანდელ რეალურ პირობას** (იხ. ქვემოთ სქემა და მაგალითები).

5. ამდენად, **არ უნდა ავურიოთ** ერთმანეთში ორი რამ: ა) **ახლანდელი დროის რეალური პირობა, რომელიც ანმყოს** (იგივე ანმყო-მომავლის) ფორმას გამოიყენებს დამოკიდებულ წინადადებაში არა მომავლის (მყოფადის), არამედ სწორედ რომ **ანმყოს მნიშვნელობით**; და ბ) პირველ (1) პუნქტში აღწერილი **სამომავლო, მყოფადის პირობა, რომელიც ნორმატიულად გამოიხატება ანმყოს კავშირებითით** დამოკიდებულ წინადადებაში და

აღნიშნავს **მომავალი დროის (მყოფადის) მოქმედებას** შესაბამისი რეალური პირობითობით.

პირველ შემთხვევაში (ა) **ანმყო დროის ფორმა ქართულად ანმყოს მწკრივით** (ახლანდელი დროით) **გადმოითარგმნება**, ხოლო მეორე შემთხვევაში (ბ) **ანმყოს კავშირებითი ქართულში მყოფადის მწკრივით** (მომავლის დროით) **გადმოიცემა**. ასეთია ამ ორი სხვადასხვა პრაგმატული პირობის **სპარსულ-ქართული შესატყვისები: ანმყო-ანმყო; ანმყოს კავშირებითი-მყოფადი.**

მაგ.: **كريد شكایت كنيد اگر** აგარ **ჰოუსალე დარიდ**

შექნაიათ ქონიდ „თუ მოთმინება გაქვთ, იჩივლეთ“; **اگر می یاند**

دە دلار می ديم აგარ **მიანდ დაჰ დოლარ მიდიმ** „თუ მოდიან,

ათ დოლარს ვაძლევთ/მივცემთ“; **اگر ميل داريد می يآرمش** აგარ

მელ დარიდ მიარამაშ „თუ გინდათ, მოგიტანთ“; **შდრ.:**

كريد شكایت كنيد აგარ **ჰოუსალე დაშთე**

ბაშიდ შექნაიათ ქონიდ „თუ მოთმინება გექნებათ იჩივლეთ“;

اگر می یاند دە دلار می ديم აგარ **ბეანდ დაჰ დოლარ მიდიმ** „თუ

მოვლენ, ათ დოლარს მივცემთ“; **اگر ميل داشته باشيد فردا می**

اگر آرمش აგარ **მელ დაშთე ბაშიდ ჭარდა მიარამაშ** „თუ გენდო-

მებათ/მოისურვებთ, ხვალ მოგიტანთ „ (იხ. მეტი ნიმუშები ქვემოთ). **ანმყოს ფორმა** გამოიყენება უფრო **მყისიერი ანმყო** მოქმედებისას ან **ზოგადი ანმყო მოქმედების** შემთხვევებში (ახლა ამ ნუთას; საერთოდ, ზოგადად).

6. ამგვარად, **რეალურ პირობით** **წინადადებაში** გვაქვს სხვადასხვა საკმაოდ მრავალფეროვანი ზმნური ფორმების **შეხამება-კომბინაციები** იმისდა მიხედვით, თუ რომელ **გრამატიკულ დროს** ეკუთვნის **შესრულებული, შესრულებადი თუ შესას-**

რულებელი მოქმედება და რომელი **კილო** მონაწილეობს **პრაგ-მატულ სიტუაციაში** (თხრობითი, კავშირებითი, ბრძანებითი). ეს **კომბინაციები** საკმაოდ რთულად წესრიგდება. განსაკუთრებულ კომენტარს მოითხოვს, მაგალითად, **ნამყოს კავშირებითის** გამოყენების მოტივაციები, ამ დრო-კილოს ძირითადი წამყვანი სემანტიკით; ეს უკანასკნელი მოკლედ დაიყვანება შემდეგ **პრაგმატულ მოტივაციებზე**: ეჭვი, ვარაუდი, განსჯა, დაბრკოლების დაშვება, ყოყმანი, ინფორმაციის არქონა, მოქმედების შესრულება/შეუსრულებლობის არცოდნა და მისთ.(ნამყოს კავშირებითი იხ. მორფოლოგიაშიც და სინტაქსშიც). იმავდროულად ყველა ეს მოტივაცია რჩება **რეალურობის ფარგლებში** ანუ არცოდნასთან ერთად **ვარაუდობს შესრულებადობას ან შესრულებულობას** ლაპარაკის მომენტისთვის. ამგვარი სიტუაციური ანალიზის შედეგად ჩვენ შეგვიძლია ავანყოთ სხვადასხვა **„გრა-მატიკული სცენარები და სიუჟეტები“**. მაგ.: اگر آمده است هدیه

آوردہ باشد „თუ **მაგარ აშადე ასთ, ჰედეჲ ჰამ ავარდე ბაშად** „თუ ის მოსულია, საჩუქარიც მოტანილი ექნება/მოიტანდა„ (არ ვიცით, მოვიდა თუ არა: დამოკ.წ.–ნამყო შედეგ. მთავარი წ.–ნამყოს კავშირებითი); اگر وقت پیدا کرده است تلویزیون باز هم

خریده باشد აგარ ვაყთ ფედეა ქარდე ასთ, თელევიზიონ ბაზ ჰამ ხარიდე ბაშად „თუ დრო იპოვა, ტელევიზორი უკვე ნაყიდი ექნება/იყიდიდა„ (არ ვიცით თუ იპოვა: დამოკ. წ.–ნამყო შედ., მთავარი წ.–ნამყოს კავშირებითი). ამ **სიუჟეტების სცენარი**, მაგალისთვის, ასეთია: **არც მოსულა ვიცით და პოვნა, არც მოტანა და ყიდვა**. მაგრამ **რეალურად მიგვანჩნია ვარაუდი (იხ. სცენარები და სიუჟეტები ქვემოთ)**. გასარჩევია მეტად ხშირი, ნორმატიული კომბინაციები და შედარებით იშვიათი, ძალიან იშვიათი არასტანდარტული შემთხვევები გამონაკლისები. ეს ასახულია ტაბულასა და მაგალითების კორპუსებში (იხ.).

7. წინადადებათა **რიგი**: ნორმატიულად და უფრო ხშირად დამოკიდებული წინადადება უსწრებს მთავარს, თუმცა საუბარ-

ში თუ მხატვრულ ტექსტში შეიძლება პირიქითაც იყოს. **შებრუნებული რიგის** შესაძლებლობა ყველა სახის პირობით წინადადებას შეიძლება ეხებოდეს, მაგრამ პირველ რიგში უფრო ხშირია **ემოციების** გამომხატველ წინადადებებში (როგორიცაა: ძახითი, ნატვრითი, სურვილის, გრძნობა-გუნების, სხვადასხვა მოდალური სემანტიკის (შინაარსის) მქონე წინადადებები). **მაგ.:**

چہ خوب باشد اگر ایران بریم *ჩე ხუბ ბაშად აგარ ირან ბერიმ*

„რა კარგი იქნება, ირანში რომ წავიდეთ“; **چہ خوب باشد اگر**

بیاد *ჩე ხუბ ბაშად აგარ ბეად* „რა კარგი იქნება, რომ მოვიდეს/მოვიდოდეს“. დამოკიდებული წინადადება მთავარი წინადადების შუაშიც შეიძლება მოექცეს, **მაგ.:** **من اگر فردا ایشون را**

میں اگر فردا ایشون را *მან, აგარ ჭარდა იშუნრა ბებიანამ,*

ბა შომან თამან მიგირამ „მე, ხვალ თუ მას/მათ ვნახავ, თქვენ დაგიკავშირდებით...“ ჯამში, **წინადადებათა რიგი ფართო პრაგმატულ კონტექსტზეა** დამოკიდებული. აქ ვითვალისწინებთ **ფართო კონტექსტებს**.

8. საგულისხმო ტერმინოლოგიური შენიშვნა: რეალურ პირობით წინადადებაში გამოყენებადი ერთ–ერთი წამყვანი დროითი ფორმის აღსანიშნავად საყოველთაოდ გავრცელებულია ტერმინი **ანმყოს კავშირებითი, მაგრამ ამ ფორმას შეიძლება ვუნოდოთ აგრეთვე მყოფადის (მომავლის) კავშირებითი, მისი ნამდვილი პრაგმატული სემანტიკის მიხედვით: მორფოლოგიურად ანმყოს ფუძეზე დამყარებული ეს დროითი პარადიგმა შინაარსობრივად განეკუთვნება სამომავლო მოქმედებისა თუ ვითარების სფეროს. მორფოლოგიის ნაკვეთის ავტორი სწორედ ამ ტერმინით აღნიშნავს ამ ფორმებს (იხ. მორფოლოგია, ი. კალაძე). ჩვენ აქ განვმარტავთ ამ ორი ტერმინის ურთიერთმიმართებას: ანმყო-მომავლის კავშირებითი. ძირითადად ტაბულებში და ტექსტში ამ ნაკვეთში გამოიყენება ძველი ტრადიციული ტერმინი, მაგრამ შემოტანილია ახალიც.**

9. ქვემოთ აქვე ვაყალიბებთ რეალური პირობის დრო-კილოთა ფორმების კომბინატორულ სქემას შესაბამისი პრაგმატული პირობებისა და ქართული შესატყვისების მითითებით. თავისთავად ცხადია, იგულისხმება მტკიცებისა თუ უარყოფის ორივე ვარიანტის დაშვება დროთა მოცემულ კომბინაციებში (მთავარი თუ დამოკიდებული წინადადებისთვის). ასევე გათვალისწინებულია კითხვითი წინადადების შესაძლებლობა და მითითებულია შეკითხვის მნიშვნელოვანი შემთხვევები (აგრეთვე მტკიცებისა და უარყოფის სხვადასხვა ვარიანტებით). ტაბულა განყოფილია წამყვანი რიგის მიხედვით: დამოკიდებული წინადადება უსწრებს მთავარს, მაგრამ პრაგმატული კონტექსტის მიხედვით დასაშვებია უკურიგიც: მთავარი+დამოკიდებული. რიგის მეორე ვარიანტი მითითებულია განსაკუთრებით მნიშვნელოვან შემთხვევებში. შემდგომ წარმოდგენილია ტაბულაში მოცემული ყველა შემთხვევის შესაბამისი ნიმუშები. აღსანიშნავია, რომ გათვალისწინებულია დროითი კომბინაციების არაოდენ წამყვანი ნორმატიული ვარიანტები, არამედ შედარებით იშვიათი, არასტანდარტული კომბინაციებიც და გამონაკლისებიც. სქემაში გათვალისწინებულია კონტექსტებში კომბინაციების ხმარების სიხშირის თანმიმდევრული კლებადობის ხარისხიც (იხ. ტაბულები და ნიმუშები).

**რეალური პირობის დასაშვები კომბინაციების სქემა:
(სქემის მიხედვით შესაძლებელია ნიმუშთა შედგენა)**

დამოკიდებული წინადადება
სპ. ანმყოს კავშირებითი
მყოფადის მნიშვნელობით
(კავშირებითი კილო)

მთავარი წინადადება
ანმყო-მომავლის ფორმა

საერთო წამყვანი სემანტიკა: მომავალი დრო, კავშირებითი კილო

ქ. ქართ. შესატყვ.:
მყოფადის მწკრივი (კავშ.თუ);
მე-2 კავშირებითი (კავშ.რომ);
ანმყოს კავშირებითი

ქართ.შესატყვ:
მყოფადის მწკრივი

(თუ; რომ);
მყოფადის კავშირებითი
ანმყოს მნკრივი (თუ)

სპ. ანმყოს კავშირებითი
მყოფადის მნიშვნ.

მყოფადის დრო შედგენილი:
შინაარსი: მომავალი დრო
აღწერიითი, კატეგორიული მო-
მავალი

საერთო წამყვანი სემანტიკა:

**მომავალი დრო, კავშირებითი
კილო**

ქ. მყოფადის მნკრივი (კავშ.
თუ);

მყოფადის მნკრივი:
მომავალი დრო

მე-2 კავშირებითი (კავშ.რომ)
მყოფადის კავშირებითი

სპ. ანმყოს კავშირებითი
დრო: მომავალი

ანმყოს ფორმა
დრო ახლანდელი
შინაარსი: ახლანდელი ან მო-
მავალი

**რიგი: შეიძლება იყოს შებრუნებული ანუ მთავარი + დამოკიდე-
ბული**

ქ. მყოფადის მნკრივი (კავშ.
თუ);
მე-2 კავშირებითი (კავშ.რომ)
მყოფადის კავშირებითი (კავშ.
რომ)
დრო: სამომავლო

ანმყოს ან მყოფადის მნკრივი

სპ. ანმყოს კავშირებითი
(კილო: კავშირებითი)
დრო: მომავალი ან ანმყო

ანმყოს კავშირებითის ფორმა
(კილო: ბრძანებითი)
დრო: მომავალი (ან შეიძლება
ანმყო)

ქ. მე-2 კავშირებითი;
ანმყოს კავშირებითი;

მე-2 კავშირებითი,
ანმყოს კავშირებითი,

მყოფადის კავშირებით;
(კილო: კავშირებითი)
დრო: მომავალი ან ახლანდელი

მყოფადის კავშირებითი
(კილო: ბრძანებითი)
დრო: მომავალი ან ახლანდელი

სპ.ანმცოს კავშირებითი
(კილო: კავშირებითი)
დრო: მომავალი
ქ. მყოფადის მწკრივი
დრო: მომავალი

ბრძანებითის ფორმა
(კილო: ბრძანებითი)
დრო: მომავალი
ბრძანებითის ფორმა
(კილო: ბრძანებითი)
დრო: მომავალი

სპ. ნამყო წყვეტილი

ანმცოს ფორმა=ანმცო-მომავლის ფორმა

ანუ ნამყო სრული
მყოფადის მნიშვნელობით
შინაარსი: მომავალი დრო
კავშირებითი კილო

შინაარსი: მომავალი დრო

საერთო პრაგმატული სემანტიკა: მომავალი დრო კატეგორიული პირობით

ქ. წყვეტილის მწკრივი
მყოფადის მნიშვნელობით
შინაარსი: მომავალი დრო
თხრობითი კილო

მყოფადის მწკრივი:

მომავალი დრო

სპარსულშიც და ქართულშიც წყვეტილი (ნამყო სრული): კატეგორიული პირობა
სპარსულშიც და ქართულშიც წინადადების საერთო კილო კავშირებითია

სპ. ნამყო წყვეტილი
ანუ ნამყო სრული
მყოფადის მნიშვნელობით
შინაარსი: მომავალი დრო
თხრობითი კილო

მომავალი შედგენილი:
აღწერითი, კატეგორიული მომავალი
შინაარსი: მომავალი დრო

საერთო პრაგმატული სემანტიკა: მომავალი დრო კატეგორიული პირობით

ქ. წყვეტილის მწკრივი
მყოფადის მნიშვნელობით
შინაარსი: მომავალი დრო
თხრობითი კილო

მყოფადის მწკრივი:
მომავალი დრო

სპარსულშიც და ქართულშიც წყვეტილი (ნამყო სრული): კატეგორიული პირობა

სპარსულშიც და ქართულშიც წინადადების საერთო კილო კავშირებითია

სპ. ნამყო წყვეტილი
მყოფადის მნიშვნელობით:
მომავალი დრო

ბრძანებითი კილოს ფორმა:
ბრძანებითი კილო

საერთო პრაგმატული სემანტიკა: მომავალი დრო კატეგორიული პირობით

ქ. წყვეტილის მწკრივი
მყოფადის მნიშვნელობით
შინაარსი: მომავალი დრო;

ბრძანებითის ფორმები:
მომავალი დრო
ბრძანებითი კილო

მე-2 კავშირებითი (თუ, რომ);
(ანმყოს კავშირებითი:
მომავალი დრო,
კავშირებითი კილო)

სპარსულშიც და ქართულშიც წყვეტილი (ნამყო სრული): კატეგორიული პირობა

სპარსულშიც და ქართულშიც წინადადების საერთო კილო კავშირებითია

სპ. ნამყო წყვეტილი
დრო: მომავალი
კატეგორიულობა

ნამყო წყვეტილი
დრო: მომავალი
კატეგორიულობა

საერთო დრო: მომავალი; პრაგმატიკა: საერთო კატეგორიულობა (ორივე მოქმედება კატეგორიულია)

ქ. წყვეტილის მწკრივი;
მყოფადის მწკრივი;

წყვეტილის მწკრივი;
მყოფადის მწკრივი;

წყვეტილის მწკრივი
დრო: მომავალი
(კილო: თხრობითი)

მყოფადის მწკრივი
დრო: მომავალი
(კილო: თხრობითი)

სპ. ნამყო წყვეტილი
დრო: მომავალი
კატეგორიულობა

ანმყოს კავშირებითი
დრო: მომავალი

საერთო დრო: მომავალი; პრაგმატიკა: კატეგორიული სამომავლო პირობა და მასზე აგებული სამომავლო მოქმედება

ქ. წყვეტილის მწკრივი;
მყოფადის მწკრივი;
წყვეტილის მწკრივი
დრო: მომავალი
(კილო: თხრობითი)

მე-2 კავშირებითი
მყოფადის მწკრივი;
დრო: მომავალი
(კილო: კავშირებითი ან კილო: თხრობითი)

სპ. ნამყოს კავშირებითი
(კავშირებითი კილო)
პრაგმატული სემანტიკა:
ეჭვი, ყოყმანი, არცოდნა.
დრო: მომავალი

მყოფადი შედგენილი:
აღწერითი, კატეგორიული
მომავალი

სიტუაციის საერთო დრო: მომავალი

ქ. მყოფადის მწკრივი:
მომავალი დრო;

მყოფადის მწკრივი,

მე-2 კავშირებითი:

მომავალი დრო

მომავალი დრო;

1 კავშირებითი:

მომავალი დრო;

ხოლმეობითი:

მომავალი დრო;

მყოფადია კავშირებითი:

მომავალი დრო.

(კონტექსტის მიხედვით და სხვადასხვა კავშირებით)

<p>სპ. ნამყოს კავშირებითი (კავშირებითი კილო) პრაგმატული სემანტიკა: ექვი, ყოყმანი, არცოდნა, ვა- რაუდი დრო: ნამყო ანმყოში (არ ვიცით, ვარაუდით)</p> <p>საერთო პრაგმატული სემანტიკა: ნარსულის, ახლანდელის და მომავლის შეხვედრა</p> <p>ქ.აღწერიითი პერფექტი ან აღწერიითი ფუტურუმი: (მიმღეობა+ქონა-ყოლა); 1 თურმეობითი; მე-3 კავშირებითი; მე-2 კავშირებითი; (კავშირებითი კილო) დრო: ნამყო ანმყოში (არ ვიცით, ვარაუდით, უნახა- ობით)</p>	<p>ბრძანებითი კილოს ფორმა (ბრძანებითი კილო) დრო: სამომავლო</p> <p>ბრძანებითის ფორმები (ბრძანებითი კილო) დრო: სამომავლო</p>
---	---

<p>სპ. ნამყოს კავშირებითი (კავშირებითი კილო) პრაგმატული სემანტიკა: ექვი, ყოყმანი, არცოდნა, ვარა- უდი დრო: ნამყო ანმყოში (არ ვიცით, ვარაუდით, უნახა- ობით)</p>	<p>ანმყოს კავშირებითის ფორმა პრაგმატული სემანტიკა: ნატ- ვრა, სურვილი დრო: სამომავლო (ბრძანებითი კილო) (ან შეკითხვა: კითხვითი წინა- დადება)</p>
--	---

**საერთო პრაგმატული სემანტიკა: ნარსულის, ახლანდელის და
მომავლის შეხვედრა; ეს კომბინაცია დასაშვებია კითხვით წინა-
დადებაშიც (მტკიცებით ან უარყოფით მთავარში თუ დამოკი-
დებულში)**

ქ.აღწერიითი პერფექტი ან აღწერიითი ფუტურუმი მე-2 კავშირებითის ფორმები
(ბრძანებითი კილო: სურვილი)

(მიმღეობა+ქონა-ყოლა);
 1 თურმეობითი;
 მე-3 კავშირებითი;
 მე-2 კავშირებითი;
 (კავშირებითი კილო)
დრო: ნამყო ანმყოში
(არ ვიცით, ვარაუდით, უნახა-
ობით)

დრო: სამომავლო

<p>სპ. ნამყოს კავშირებითი (კავშირებითი კილო) პრაგმატული სემანტიკა: ექვი, ყოყმანი, არცოდნა. დრო: წარსული, ნამყო (არ ვიცით, ვვარაუდობთ)</p>	<p>ნამყო შედეგობითი (პერფექტი) კილო: თხრობითი დრო: წარსული, ნამყო</p>
<p>სიტუაციის საერთო დრო: წარსული სავარაუდო, უნახავი პირობით; ეს კომბინაცია დასაშვებია კითხვით წინადადებაშიც (მტკიცებით ან უარყოფით მთავარში თუ დამოკიდებულში)</p>	
<p>ქ. 1 თურმეობითი; აღწერითი პერფექტი; წყვეტილი; დრო: წარსული (არცოდნა, უნახაობა)</p>	<p>1 თურმეობითი; აღწერითი პერფექტი; წყვეტილი.</p>

<p>სპ. ნამყოს კავშირებითი (კილო: კავშირებითი) დრო: წარსული (არცოდნა, ვარაუდი, უნახაობა, ექვი, ყოყმანი)</p>	<p>ანმყოს ფორმა დრო: ახლანდელი (კილო: თხრობითი)</p>
--	--

საერთო პრაგმატული სიტუაცია: წარსული დრო ახლანდელისთვის უნახავი საექვო პირობით; ეს კომბინაცია დასაშვებია კითხვით წინადადებაშიც (მტკიცებით ან უარყოფით მთავარში თუ დამოკიდებულში)

ქ. 1 თურმეობითი; ანმყოს ფორმა

მე-3 კავშირებითი;
(კილო: კავშირებითი)
დრო: წარსული
(არცოდნა, უნახაობა)

(კილო: თხრობითი)
დრო: ახლანდელი

სპ. ანმეოს ფორმა დრო: ახლანდელი კილო: თხრობითი	ანმეოს ფორმა დრო: ახლანდელი კილო: თხრობითი
--	--

საერთო სიტუაციური პრაგმატიკა: ანმეო, ახლანდელი დრო; ეს კომპინაცია დასაშვებია კითხვით წინადადებაშიც (მტკიცებით ან უარყოფით მთავარში თუ დამოკიდებულში)

ქ. ანმეოს მწკრივის ფორმა დრო: ახლანდელი კილო: თხრობითი	ანმეოს მწკრივის ფორმა დრო: ახლანდელი კილო: თხრობითი
--	---

სპ. ანმეოს ფორმა დრო: ახლანდელი კილო: თხრობითი	ანმეო-მომავლის ფორმა დრო: მომავალი კილო: თხრობითი
--	---

**საერთო სიტუაციური პრაგმატიკა:
პირობა ანმეოში > სამომავლოდ**

ქ. ანმეოს მწკრივის ფორმა დრო: ახლანდელი კილო: თხრობითი	მყოფადის მწკრივის ფორმა დრო: მომავალი კილო: თხრობითი
--	--

სპ. ანმეოს ფორმა დრო: ახლანდელი კილო: თხრობითი	აღწერითი მომავლის ფორმა დრო: მომავალი კილო: თხრობითი
--	--

საერთო სიტუაციური პრაგმატიკა: პირობა ანმეოში > სამომავლოდ

ქ. ანმეოს მწკრივის ფორმა დრო: ახლანდელი კილო: თხრობითი	მყოფადის მწკრივის ფორმა დრო: მომავალი კილო: თხრობითი
--	--

სპ. ანმეოს ფორმა დრო: ახლანდელი	ბრძანებითის ფორმა დრო: სამომავლო (კილო: ბრძანებითი)
--	---

ქ. ანმყოს მწკრივის ფორმა
დრო: ახლანდელი

ბრძანებუბის ფორმა
დრო: სამომავლო
(კილო: ბრძანებუბი)

სპ. ანმყოს კავშირებუბი
დრო: მომავალი
კილო: კავშირებუბი

ანმყოს ფორმა
დრო: ახლანდელი
კილო: თხრობუბი

რიგდ შებრუნებუბი: მთავარი+დამოკიდებუბი; ორივე ნაწილში შესაძლოა მტკიცებუბა ან უარყოფა; ზოგი კონტექსტი ვჭვიდ პრავმატულად უახლოვდებუბა ირვალობას

ქ. მე-2 კავშირებუბი (რომ)
დრო: მომავალი
კილო: კავშირებუბი;
მყოფადის მწკრივი (თუ)
დრო: მომავალი
კილო: თხრობუბი

ანმყოს მწკრივი
დრო: ახლანდელი
კილო: თხრობუბი;
მყოფადის მწკრივი
დრო: მომავალი
კილო: თხრობუბი

(შეიძლებუბა ახლდეს დროის დამაზუსტებელი გარემოებუბი)

სპ. ანმყოს ფორმა
დრო: ახლანდელი

ანმყოს კავშირებუბის ფორმა
(კილო ბრძანებუბი: ბრძანებუბა,
სურვილი, ნატვრა, დალოცვა)
დრო: მომავალი (სამომავლო)
(კილო თხრობუბი)
დრო: მომავალი

ქ. ანმყოს ფორმა
დრო: ახლანდელი

მე-2 კავშირებუბი;
ანმყოს კავშირებუბი;
(კილო კავშირებუბი);
მყოფადის მწკრივი
დრო: მომავალი (სამომავლო)
(კილო თხრობუბი)

სპ. ანმყო
დრო: ახლანდელი
(კილო: თხრობუბი)

ნამყო შედეგობუბი
დრო: წარსული
(კილო: თხრობუბი)

საერთო პრავმატული სიტუაცია: ახლანდელი დროის პირობა

განსაზღვრავს ადრე წარსულში შესრულებულ პერფექტულ მოქმედებას (შესაძლოა უნახავს)

ქ. აწმყოს მწკრივი დრო: ახლანდელი (კილო: თხრობითი)	აღწერიითი პერფექტი; I თურმეობითი წყვეტილი დრო: წარსული (კილო: თხრობითი)
--	---

სპ. ნამყო შედეგობითი ანუ პერფექტი დრო: წარსული, ნამყო (კილო: თხრობითი)	ბრძანებითის ფორმა (ბრძანებითი კილო) დრო: სამომავლო
--	--

საერთო სიტუაციური პრაგმატიკა: რეალური პირობა წარსულ-ში>სამომავლოდ

ქ. აღწერიითი პერფექტი (მიმღეობა+ქონა-ყოლა); I თურმეობითი; წყვეტილის მწკრივი. (კილო თხრობითი) დრო: წარსული, ნამყო	ბრძანებითის ფორმები ბრძანებითი კილო დრო: სამომავლო
--	--

სპ. ნამყო შედეგობითი ანუ პერფექტი დრო: წარსული საერთო პრაგმატიკა: წარსულის (პერფექტის) მიმართება აწმყოსთან	აწმყოს ფორმა დრო: ახლანდელი
---	--------------------------------

ქ. აღწერიითი პერფექტი; (მიმღეობა+ქონა-ყოლა); წყვეტილი; I თურმეობითი. დრო: წარსული	აწმყოს ფორმა დრო: ახლანდელი
--	--------------------------------

სპ. ნამყო შედეგობითი ანუ პერფექტი დრო: წარსული (კილო: ბრძანებითი);	აწმყოს კავშირებითი (ბრძანება, ნატვრა, დალოცვა, სურვილი) დრო: მომავალი (კილო ბრძანებითი)
--	---

(ან შეკითხვა: კითხვითი წინადადება)

საერთო პრაგმატიკა: წარსული და სამომავლო მოქმედება ან-მყოში; ეს კომბინაცია დასაშვებია კითხვით წინადადებაშიც (მტკიცებით ან უარყოფით მთავარში თუ დამოკიდებულში)

ქ. აღწერითი პერფექტი;
(მიმღეობა+ქონა-ყოლა);
წყვეტილი;
1 თურმეობითი.
დრო: წარსული

მე-2 კავშირებითი;
ანმცოს კავშირებითი;
მყოფადის კავშირებითი.
(ბრძანება, ნატვრა, დალოცვა, სურვილი)
(კილო: ბრძანებითი)
(ან შეკითხვა: კითხვითი წინადად.);
მე-2 თურმეობითი შეკითხვაში
(კითხვითი წინადად. ნან. ხომ არ?)
დრო: მომავალი

სპ. ნამყო შედეგობითი ანუ პერფექტი
დრო: წარსული

ნამყო შედეგობითი ანუ პერფექტი
დრო: წარსული

საერთო პრაგმატიკა: ორივე მოქმედება წარსულშია, თუმცა ერთი შეიძლება უსწრებს მეორეს; ეს კომბინაცია დასაშვებია კითხვით წინადადებაშიც (მტკიცებით ან უარყოფით მთავარში თუ დამოკიდებულში)

ქ. აღწერითი პერფექტი;
(მიმღეობა+ქონა-ყოლა);
წყვეტილი;
1 თურმეობითი.
დრო: წარსული

1 თურმეობითი;
აღწერითი პერფექტი
(მიმღეობა+ქონა-ყოლა);
წყვეტილი.
დრო: წარსული

სპ. წყვეტილი
დრო: ნამყო, წარსული
კილო: თხრობითი

ბრძანებითი
კილო: ბრძანებითი
დრო: სამომავლო

(შეიძლება დაერთოს ნამყო დროის აღმნიშვნელი გარემოებები)

ქ. წყვეტილი
დრო: ნამყო, წარსული

კილო: თხრობითი;

1 თურმეობითი

წყვეტილი

დრო: ნამყო, წარსული

კილო: თხრობითი;

ნამყო დროს კონტექსტი განაპირობებს, ხოლო გარემოებები მას ადასტურებენ

ბრძანებითი
კილო: ბრძანებითი
დრო: სამომავლო

ბრძანებითი
კილო: ბრძანებითი
დრო: სამომავლო

სპ. წყვეტილი

დრო: ნამყო, წარსული

კილო: თხრობითი

(შეიძლება დაერთოს ნამყო დროის აღმნიშვნელი გარემოებები)

ანმცოს ფორმა

კილო: თხრობითი
დრო: ახლანდელი

ქ. წყვეტილი

დრო: ნამყო, წარსული

კილო: თხრობითი;

1 თურმეობითი

წყვეტილი

დრო: ნამყო, წარსული

კილო: თხრობითი;

ანმცოს მწკრივი
კილო: თხრობითი
დრო: ახლანდელი
ანმცოს ფორმა
კილო: თხრობითი
დრო: ახლანდელი

ნამყო დროს კონტექსტი განაპირობებს, ხოლო გარემოებები მას ადასტურებენ

სპ. წყვეტილი

დრო: ნამყო, წარსული

კილო: თხრობითი

(შეიძლება დაერთოს ნამყო დროის აღმნიშვნელი გარემოებები)

ქ. წყვეტილი

დრო: ნამყო, წარსული

კილო: თხრობითი;

1 თურმეობითი

წყვეტილი

დრო: ნამყო, წარსული

კილო: თხრობითი;

ანმცო-მომავალი ან შედგენი-
ლი მომავალი
დრო: მომავალი
კილო: თხრობითი

მყოფადის მწკრივი
კილო: თხრობითი
დრო: მომავალი

მყოფადის მწკრივი
კილო: თხრობითი
დრო: მომავალი

**ნამყო დროს კონტექსტი განაპირობებს, ხოლო გარემოებები
მას ადასტურებენ**

სპ. წყვეტილი დრო: ნამყო, წარსული კილო: თხრობითი (უარყოფა ან მტკიცება ორივე ნაწილში დასაშვებია) (შეიძლება დაერთოს ნამყო დროის აღმნიშვნელი გარემოებები)	წყვეტილი ან ნამყო შედეგობითი დრო: ნამყო კილო: თხრობითი წყვეტილი კილო: თხრობითი დრო: ნამყო 1 თურმეობითი კილო: თხრობითი დრო: ნამყო
ქ. წყვეტილი დრო: ნამყო, წარსული კილო: თხრობითი; 1 თურმეობითი წყვეტილი დრო: ნამყო, წარსული კილო: თხრობითი;	

**(ქართულში უარყოფა ხშირად 1 თურმეობითს
განაპირობებს)**

**ნამყო დროს კონტექსტი განაპირობებს, ხოლო გარემოებები
მას ადასტურებენ**

სპ. წყვეტილი დრო: ნამყო, წარსული კილო: თხრობითი (უარყოფა და მტკიცება ორივე ნაწილში დასაშვებია) (შეიძლება დაერთოს ნამყო დროის აღმნიშვნელი გარემოებები)	ანამყოს კავშირებითი დრო: მომავალი კილო: თხრობითი ან ბრძანებითი
ქ. წყვეტილი დრო: ნამყო, წარსული კილო: თხრობითი; წყვეტილი დრო: ნამყო, წარსული კილო: თხრობითი;	მყოფადის მწკრივი კილო: თხრობითი დრო: მომავალი მე-2 კავშირებითი კილო: ბრძანებითი მყოფადის კავშირებითი დრო: მომავალი კილო: ბრძანებითი

ნამყო დროს დამოკიდებულში კონტექსტი განაპირობებს, ხო-

ლო გარემოებები მას ადასტურებენ

სპ. ნამყო წინარე წარსული ანუ პერფექტი დრო: წარსული კილო: თხრობითი	ანმყოს ფორმა, ანმყო; დრო: ახლანდელი კილო: თხრობითი
---	--

საერთო პრაგმატიკა: წარსულის (პერფექტის) მიმართება ანმყოსთან და მყოფადთან

ქ. აღწერიითი პერფექტი; (მიმღეობა+ქონა-ყოლა); წყვეტილი; 1 თურმეობითი. დრო: წარსული კილო: თხრობითი	ანმყოს ფორმა დრო: ახლანდელი კილო: თხრობითი
--	--

სპ. ნამყო წინარე წარსული ანუ პერფექტი დრო: წარსული	ბრძანებითის ფორმები კილო: ბრძანებითი დრო: ახლანდელი, სამომავლო
---	--

საერთო პრაგმატიკა: წარსულის (პერფექტის) მიმართება ანმყოსთან

ქ. აღწერიითი პერფექტი; (მიმღეობა+ქონა-ყოლა); წყვეტილი; 1 თურმეობითი. დრო: წარსული	ბრძანებითის ფორმები დრო: ახლანდელი, სამომავლო კილო: ბრძანებითი
--	---

სპ. ნამყო წინარე წარსული ანუ პერფექტი დრო: წარსული კილო: თხრობითი	ანმყოს კავშირებითი დრო: მომავალი კილო: ბრძანებითი (სურვილი, ბრძანება, ნატვრა, დალოცვა)
---	--

საერთო პრაგმატიკა: წარსულის (პერფექტის) მიმართება ანმყოსთან

ქ. აღწერიითი პერფექტი; (მიმღეობა+ქონა-ყოლა)	მყოფადის კავშირებითი დრო: მომავალი;
---	--

წყვეტილი;
1 თურმეობითი.
დრო: წარსული
კილო: თხრობითი

ანმყოს კავშირებითი
მე-2 კავშირებითი
დრო: მომავალი
კილო: ბრძანებითი

სპ. ნამყო წინარე
ანუ **პერფექტი**
დრო: წარსული

ანმყოს ფორმა,
ანმყო-მომავალი ან აღწერითი
მომავალი;

დრო: მომავალი

**საერთო პრაგმატიკა: წარსულის (პერფექტის) მიმართება ან-
მყოსთან და მყოფადთან**

ქ. აღწერითი პერფექტი;
(მიმღეობა+ქონა-ყოლა);
წყვეტილი;
1 თურმეობითი.
დრო: წარსული
კილო: თხრობითი

მყოფადის მწკრივი;
დრო: მომავალი;
კილო: თხრობითი

სპ. ანმყოს ფორმა;
პროგრესივის ანმყო;
(ანუ იგივე ინტენსივი, კონ-
კრეტული ანმყო დამხმარე
ზმნით დაშთან)
დრო: ახლანდელი
დრო: მომავალი
კილო: თხრობითი
კილო: ბრძანებითი
კილო: კავშირებითი

ანმყოს ფორმა;
პროგრესივის ანმყო;
აღწერითი მომავალი;
ბრძანებითის ფორმები;
ანმყოს კავშირებითი
დრო: ახლანდელი
დრო: მომავალი
კილო: თხრობითი
კილო: ბრძანებითი
კილო: კავშირებითი

**დროთა ჩამონათვალი გამოსატყვის სხვადასხვა შესაძლო კომბი-
ნაციებს
კომბინაციებისა და კონტექსტის შესატყვისად იცვლება დრო
და კილოც;**

**საერთო სიტუაციური პრაგმატიკა: ანმყო, ახლანდელი დრო; ან
მომავალი, მყოფადი, ფორმათა კომბინაციებისა და კონტექ-**

**სტის შესატყვისად; კომბინაციები დასაშვებია კითხვით წინადა-
დებაშიც (მტკიცებით ან უარყოფით მთავარში თუ დამოკიდე-
ბულში)**

ქ. ანმყოს მწკრივის ფორმა;	ანმყოს მწკრივის ფორმა;
	ბრძანებითის ფორმები;
	ანმყოს კავშირებითი;
	მყოფადის მწკრივი;
დრო: ახლანდელი	დრო: ახლანდელი
დრო: მომავალი	დრო: მომავალი
კილო: თხრობითი	კილო: თხრობითი
კილო: ბრძანებითი	კილო: ბრძანებითი
კილო: კავშირებითი	კილო: კავშირებითი

სპ. უწყვეტელი	უწყვეტელი
დრო: ნამყო, წარსული	დრო: ნამყო
კილო: თხრობითი	კილო: თხრობითი
ღურატიული ჩვეულებრივი უწყვეტელი: ჰაბიტუალური ნამყო	
რეალური პირობა	

(უარყოფა ან მტკიცება ორივე ნაწილში დასაშვებია)
(შეიძლება დაერთოს ნამყო დროის აღმნიშვნელი გარემოებები)

ქ. უწყვეტელი	უწყვეტელი
დრო: ნამყო, წარსული	კილო: თხრობითი
კილო: თხრობითი;	დრო: ნამყო

**(ქართულ შესატყვისებში ჰაბიტუალობას შეიძლება ხაზი
გაესვას დამატებითი ელემენტების, ნაწილაკების მეშვეობით)**

ირეალური პირობითი წინადადება

ირეალური პირობა გულისხმობს საერთოდ შეუძლებელ, არარეალურ ან წარსულში უკვე ჩავლილ შესაძლებლობებს, რომელთა დაბრუნება აღარ ივარაუდება; ანუ ირეალური პირო-

ბა შეუძლებელს აღნიშნავს. სპარსულში მისი ძირითადი სფერო **პირველ რიგში წარსულ გრამატიკულ დროში** მოიაზრება, მაგრამ შესაბამის პრაგმატულ-სემანტიკურ კონტექსტებში ირეალობა ზოგადად და კერძოდ ირეალური პირობა მომავალსაც შეეხება და ახლანდელ დროსაც. ზოგიერთი ცალკე აღებული პირობითი ირეალური წინადადება ფართო კონტექსტის გარეშე, მოცემული ფორმებით შეიძლება გაგებული იყოს ორი ან სამივე გრამატიკული დროის კუთვნილებად. ამ წერტილში ორი ან სამივე დრო ერთმანეთს შეხვდება ფილოსოფიურ-პრაგმატულ სფეროში, სადაც მოცემული კონტექსტის ფარგლებში ირეალური პირობის გამონათქვამი სამივე თუ ორივე გრამატიკულ დროს აერთიანებს. **მაგალითად:** (ბ) اگر فردا هوا خوب بود (به)

اگر فردا هوا خوب بود (به) აგარ ჭარდაჲ ჰაენ ხუბ ბუდ (ბე)

დარღაჩეჲ ლაქფოშთ მირაჭთიმ „ხვალ რომ კარგი ამინდი ყოფილიყო, კუსტბაზე წავიდოდით,“ (მთქმელი დარწმუნებულია, კარგი ამინდი არ იქნება, ამიტომაც მომავალი დროის სიტუაციისთვის გამოყენებულია წარსულთან გათანაბრებული ირეალობის გამომხატველი დროითი ფორმა); از شب اگر دندان

از شب اگر دندانم درد نمی کرد این شب پیش شما می رفتم

შაბ აგარ დანდან დარდამ ნაბუდ (დანდანამ დარდ ნემიქარდ) ინ შაბ ფიშე შომან მირაჭთამ „ღამიდან კბილი რომ არ ამტკივნოდა, ამ საღამოს მოვიდოდი თქვენთან,“ (ახლანდელი ვითარება მოიცავს ერთდროულად და შეკუმშულად სამივე გრამატიკული დროის გაგებას); اگر کنفرانس فردا شروع می شد یه روز

اگر کنفرانس فردا شروع می شد یه روز აგარ ქონჭერანს ჭარდაჲ შორუ' მიშოდ ჯე

რუზ ჰანზერ (მი)ბუდამ „ხვალ რომ დანყებულებიყო კონფერენცია, ერთ დღეს დავესწრებოდი,“ (მთქმელი ასკვნის, რადგან ხვალ არ იწყება კონფერენცია, იგი ვერ დაესწრება: არსები-

თად ასახულია სამომავლო ირეალობა ახლანდელობის ხედ-
ვითი ათვლის წერტილიდან); اگر جلسه پس فردا انجام می

آغاز گرفت تا پس فردا سر وقت معلوم (مشخص) می کردم

ლასე ფასჭარდ ანჯამ მიგერეჭთ თან ფასჭარდ სარე ვაცთ
მა'ლუმ (მოშახხას) მიქარდამ „სხდომა რომ ზეგ ჩატარებული-
ყო, ზეგამდე მოვასწრებდი გარკვევას„ (ლაპარაკია მომავლის
შეუსრულებლობაზე, ათვლის წერტილით ახლანდელ დრო-
ში); اگر دیروز هدیه را می خریدم الآن به جشن روز تولدش می

رفتم آغاز დირუზ ჰადეერან მიხარიდამ ალ-ან ბე (ჯაშენე) რუზე

თავალოდაშ მირაჭთამ „გუშინ რომ მეყიდა საჩუქარი, ახ-
ლავე წავიდოდი დაბადების დღეზე (აღნიშვნაზე)„ (გაერთიანე-
ბულია ნათქვამში სამივე დრო: წარსულში არ შესრულდა, ამი-
ტომ მომავალშიც ვერ შესრულდება; თქმული კი ახლანდელ
დროს განეკუთვნება); اگر دیروز سخنرانی را می نوشتم فردا

بردم آغاز დირუზ სოხანრანირან მინევეშთამ

ჭარდ ფიშაშ მიბორდამ „გუშინ რომ დამეწერა მოხსენება,
ხვალ მივუტანდი„ (წარსული და მომავალი შეკრულია ირეა-
ლობის სემანტიკით ახლანდელ დროში); اگر دیروز نامه می

آغاز داشتی حالا می آوردی الآن بش می فرستادیم نوشتی بر

დირუზ ნაშე მინევეშთი ბარ დაშთი ჰალან მიანვარდი ალ-ან
ბემ მიჭერესთადიმ „გუშინ რომ დაგეწერა წერილი, ახლავე გა-
ვაგზავნიდით„ (წარსულის ირეალური მოქმედება შეფასებუ-
ლია ახლანდელ დროში მყისიერი უშუალო ირეალური მომავ-
ლის თვალსაზრისით); اگر دیشب به موقع // سر وقت می خوابیدم

حالا با تو (من و تو با هم) دانشگاه می رفتیم (می رفتیم) و ساعت

სარე მოუყე' ბე დიშაბ აგარ შსش به کنفرانس حاضر (می) بودم

ვაცთ მიხაშიდამ ჰანა ბან თო (მან ო თო ბან ჰამ) დანეშგანჰ მი-
რაჭთამ (მირაჭთიმ) ვა სანთე შეშ ბე ქონჭერანს ჰანერ
(მი)ბუდამ „წუხელ რომ დროზე დამეძინა, ახლა შენთან ერთად
ნამოვიდოდი უნივერსიტეტში და ექვს საათზე კონფერენციას
დავესწრებოდი,“ (მკვეთრად გამოიხატება სამივე დრო ერთიან-
ობაში, თანაც გარემოებითი სიტყვები ხაზგასმულად აზუს-
ტებენ ამ დროებს); და სხვა მისთ. პრაგმატულად სამივე დრო
შერწყმულია ანმყოს (ახლანდელის) შეკუმშული ფარგლების
ვინრო სფეროში. ასეთ წერტილებში პრაგმატულად სამი თუ
ორი დრო გაერთიანებულია. მაქსიმუმის შემთხვევაში მოქმე-
დება ყალიბდება მთქმელის გაგებით სამ დროში ერთდროუ-
ლად, ერთიანი ბლოგით; შეუძლებლობის აღწერა პრაგმატუ-
ლად მოიცავს სამ დროს: წარსული, მომავლი, ახლანდელი.
დროთა ერთიანობის ლოგიკა აქ ასეთია: ვიცი რა არ იქნება მო-
მავალში, რადგან რაღაც არ იყო წარსულში და ახლაც არ არის.
რაც არ იქნება მომავალში, ისიც მოიაზრება როგორც უკვე ჩავ-
ლილი შესაძლებლობა ანუ გადმოიციემა შეუძლებლობის სახით.
მთქმელი თვლის, მთქმელი აყალიბებს, მთქმელი შლის მოქმე-
დებას სამ დროში. მთქმელი დარწმუნებულია, მთქმელმა იცის,
მთქმელი ითვალისწინებს, მთქმელი მოიაზრებს. მთქმელი ერ-
თიანად იაზრებს ყველა დროით შრეს. მიზეზ-შედეგობრივ კავ-
შირს მთქმელი მოიაზრებს ერთიანობაში, ერთიანად, ერთად და
განუყოფელ მთლიანობაში. სწორედ მთქმელის თვალსაზრისი
განაპირობებს და განსაზღვრავს აღწერილ პრაგმატულ-სემან-
ტიკურ ვითარებას, სიტუაციას. ფილოსოფიურად ირეალური
პირობა ძირითადად წარსულს უკავშირდება: ასეთია თავად
ირეალობის ბუნება-ხასიათი, როგორც შეუსრულებელი ან შე-
უსრულებადი მოქმედებისა, მოვლენისა; მაგრამ შეუსრულება-
დი სწორედ რომ გულისხმობს სხვა გრამატიკული დროის შე-
საძლებლობასაც: ეს იქნება შეუსრულებადი მომავალში და შე-
უსრულებადი ამ წუთში, ახლა. ცხადია, ყოველივე ეს ყალიბდე-

ბა ენობრივად მთქმელის (მოლაპარაკის, მოსაუბრის) ანუ ტექსტის (დისკურსის) ავტორის შეხედულებისდა შესაბამისად. მთქმელი ატყობინებს მსმენელს, რომ ესა და ეს მოქმედება, მოვლენა შეუსრულებადია. მთქმელი დარწმუნებულია, ფიქრობს, იცის, მიაჩნია, ჰგონია, რომ ეს ასეა მისი აზრით, მისი ინფორმაციით, ცოდნით, გამოცდილებით და ა. შ. გარდა ამისა, ემატება მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების ლოგიკაც (იხ. აგრ შდრ. თავები: ირეალობის გამოხატვა და დროების სინტაქსური ფუნქციები).

ახლანდელია და წარსულს შორის ზოგიერთ კომბინაციაში მყიფე ზღვარია და ახლანდელიასთან მიმართებისას თარიღის დაზუსტებაა საჭირო. მაგალითად, განვიხილოთ ფრა-

ზა: **داشتم اگر پول** აგარ ფულ დაშთამ „ფული რომ, მქონოდა,“ ან

„ფული რომ მქონდეს“; აქ კონტექსტის გარეშე ვერ დავადგენთ, წარსულს გამოხატავს უწყვეტელი თუ ანმყოფი; ამას ან ფართო კონტექსტი არკვევს, ან წინადადებაში დამატებითი წევრების, მაგ., გარემოებითი სიტყვების არსებობა ახლანდელიასა და წარსულის აღსანიშნავად (მცირე კონტექსტი). **მაგალითად,**

შდრ.: **داشتم اگر دیروز پول** აგარ **ჰალა** ფულ

დაშთამ/აგარ დირუზ ფულ დაშთამ „ახლა რომ ფული მქონ-

დეს/გუშინ რომ ფული მქონოდა“; **اگر حالا می توانستم** //

داشتم აგარ **ჰალა** მითავანესთამ//მითუნესთამ „ახლა რომ შე-

მეძლოს/გუშინ რომ შემძლებოდა“; **اگر حالا بارانی/بورونی** //

داشتیم აგარ **ჰალა** ბარანი//ბურუნი დაშთიმ „ახლა რომ გვექო-

ნოდა პლაშჩი (სანვიმარი)“; **اگر آن روز بارانی/بورونی داشتیم** //

აგარ **ან** რუზ ბარანი//ბურუნი დაშთიმ „იმ დღეს რომ გვექონოდა პლაშჩი (სანვიმარი)“; და ა. შ. ამდენად, ნათელია, **ცალკე**

აღებულ მცირე კონტექსტში, ერთი და იმავე დროითი ფორმით, **გარემოებითი სიტყვების** გარეშე, ირეალური სიტუაცია შეიძლება თანაბრად გულისხმობდეს როგორც ანმყოს, ასევე წარსულს, შემდეგი ტიპის ნიმუშებში: **اگر یول داشتیم می خریدم** აგარ ფულ დაშთამ მიხარიდამ „ფული რომ მქონდეს ვიყიდდი/ფული რომ მქონოდა ვიყიდდი“; **اگر می توانستیم//می تونستم** „რომ შემეძლოს წავიდოდი/რომ შემეძლებოდა წავიდოდი“, და ა. შ. გარემოებითი სიტყვები კი აზუსტებენ გრამატიკულ დროს საჭიროების შემთხვევაში, როგორც მაგ., შდრ.: **امروز اگر داشتم/دیروز اگر داشتم. امروز اگر می تونستم/دیروز اگر می تونستم** **ემრუზ** აგარ „დღეს რომ მქონდეს, რომ შემეძლოს/გუშინ რომ მქონოდა, რომ შემეძლებოდა„. **მაგალითად: حالا اگر بورونی**

که شدم نمی خیس داشتم აგარ ბურუნი დაშთამ ხის ნემიშოდამ ქე „ახლა სანვიმარი რომ მქონდეს//რომ მქონოდა ხომ არ დავსველდებოდი“; **اگر//اگه بورونی داشتم خیس نمی**

که دیرش اگار//اگه ბურუნი დაშთამ ხის ნემიშოდამ ქე „გუშინ სანვიმარი რომ მქონოდა ხომ არ დავსველდებოდი“; **اگر**

اگر می خریدم აგარ **حالا** **پول داشتم** **تلویزیون جدید(را) می خریدم** დაშთამ თელევიზიონე ჯადიდ(რა) მიხარიდამ „ახლა ფული რომ მქონდეს ახალ ტელევიზორს ვიყიდდი“; **اگر آن وقت پول**

დავითამ თელევიზიონზე ჯადიდი(რა) მიხარიდამ „მაშინ ფული რომ მქონოდა ახალ ტელევიზორს ვიყიდდი“; اگر حالا می

رفتیم اگر می تونستیم به مسافرت می رفتیم „ახლა რომ შემეძლოს სამოგზაუროდ წავიდოდი“; اگر می تونستیم به مسافرت می رفتیم

აგარ მითუნესთამ ბე მოსაჭერათ მირაჭთამ „შარშან რომ შემეძლებოდა სამოგზაუროდ წავიდოდი“; და სხვა მისთ. ცხადია, ეს ახსნა ეხება ყველა აქ, ზემოთ მოყვანილ ნიმუშს (იხ. ფართო კონტექსტის მაგალითები ზემოთ; იხ. დიდძალი მაგალითების კორპუსები ქვემოთაც; იხ. მაგალითები თავშიც: „ირეალობის გამოხატვა,,).

იმავედროულად, გარკვეულ კონტექსტებში მომავალში (მყოფადში) გადატანილი ირეალობაც არსებობს – მაგალითისთვის, თუ მთქმელმა დანამდვილებით იცის რომ მოქმედებას შესრულება არ უნერია. მაგალითად: اگر فردا هوا خوب بود

اگر فردا هوا خوب بود

ლაქფოშთ მირაჭთიმ „ხვალ რომ ყოფილიყო კარგი ამინდი, კუსტბაზე წავიდოდი“; აქ სიტყვა فردا „ხვალ“ აშკარა-

ვებს პრაგმატულ ვითარებას, როცა გამონათქვამში საქმე ეხება სახვალის, სამომავლო ვითარებასაც და, აქედან გამომდინარე,

– სამომავლო (სახვალის) ქმედებასაც. اگر فردا هوا خوب بود

اگر فردا هوا خوب بود „ხვალ რომ კარგი ამინდი ყოფილიყო, წავიდოდი,“ (მთქმელი თვლის ან

მთქმელმა დანამდვილებით იცის, რომ კარგი ამინდი არ იქნება და ის არ წავა; მთქმელი დარწმუნებულია, რომ ხვალ არ იქნება კარგი ამინდი). ასეთ შემთხვევებშიც, სპარსულში იგივე დროითი ფორმა გამოიყენება, რაც წარსულის ირეალური პირობის შემთხვევაშია. რაც ეხება ქართულ შესატყვისებს, როგორც თარგმანში ჩანს, ისინი ასახავენ ამ სხვაობას შესაბამისი განსხვავებული სერიებითა და მწკრივებით.

გამოიყოფა შემდეგი ტიპის **რელატიური პირობაც**: **اگر به**

جای تو بودم აგარ ბეჯაჲე თო ბუდამ „შენ ადგილზე რომ ვიყო“, ან „შენ ადგილზე რომ ვყოფილიყავი“; რელატიურობის ანუ რელატიური პირობის (შედარებითობის, შედარებითი პირობის//პირობითობის) შემთხვევაშიც, თუ ფართო კონტექსტი ან მიმანიშნებელი სიტყვები არ დააზუსტებს, ცალკე აღებული ფრაზა **ახლანდელ დროსაც** შეიძლება მივაკუთვნოთ და **წარსულსაც**; გარკვეულ კონტექსტებში ირეალური მოქმედება შეიძლება **რელატიურ მომავალსაც** განეკუთვნებოდეს ქართულ თარგმანში დროითი ფორმები (სხვადასხვა სერიები და მწკრივები) განსხვავებული იქნება, სპარსულში კი სხვაობა არ აღინიშნება (სპარსულ-ქართულ შესატყვისთა სრული სია იხ. ქვემოთ ტაბულაში). **მაგალითად**: **اگر به جای تو بودم امسال تابستان**

مى رفتم აგარ ბე ჯაჲე თო ბუდამ ემსალ თაბესთან *ორუფან მირაჭთამ* „შენ ადგილზე რომ ვიყო, წელს ზაფხულში ევროპაში წავიდოდი,“ (ირეალური მომავალი ზოგადი ათვლის ნერტილით ახლანდელობიდან გამომდინარე); **اگر پارسال**

جای تو بودم აგარ ბე ჯაჲე თო ბუდამ *ეპარსალ* **پارسال** **مى رفتم** აგარ *ფარსალ* ბე ჯაჲე თო ბუდამ *ორუფან მირაჭთამ*//*აგარ ბე ჯაჲე თო ბუდამ ფარსალ* *ორუფან მირაჭთამ*

„შარშან რომ შენ ადგილზე ვყოფილიყავი, ევროპაში წავიდოდი; შენ ადგილზე რომ ვყოფილიყავი, შარშან ევროპაში წავიდოდი„ (კონტექსტის ორივე ვარიანტი მთლიანად წარსულზეა ორიენტირებული); اگر حالا به جای تو بودم الآن اروپا می رفتم;

აგარ ჰალა ბე ჯამე თო ბუდამ ალ-ან ორუფან მირაჭთამ „ახლა რომ შენ ადგილზე ვიყო, ახლავე ევროპაში წავიდოდი„ (მცირე კონტექსტი გარემოებითი სიტყვების მეშვეობით მიუთითებს ირეალური ვითარებისა და ირეალური მოქმედების ახლანდელობაზე, ანმყო დროის ფარგლებშია მოქცეული); თუ უკანასკნელი ნიმუშიდან ამოვიღებთ ერთ-ერთ გარემოებას, –კერძოდ, სიტყვას ალ-ან „ახლავე“, მცურე კონტექსტუ დატოვებს სამომავლო ირეალური მოქმედების შესაძლებლობასაც: اگر حالا به

اگار ჰალა ბე ჯამე თო ბუდამ ორუფან მირაჭთამ „ახლა რომ შენ ადგილზე ვიყო, ევროპაში წავიდოდი„ (შეიძლება ივარაუდებოდეს წასვლა უახლოეს ან შორეულ მომავალში: რამდენიმე საათში, ხვალ, ერთი ან რამდენიმე თვის მერე, გაისად და ა. შ.; ასეთ ვარიანტში ახლანდელი დრო და მომავალი დრო გრამატიკულადაც და პრაგმატულადაც შეხვედრილია მჭიდრო კავშირში); და ა. შ. მისთ.

ჩვენ ნათლად ვხედავთ გარემოებითი სიტყვების დიდ როლს მცირე კონტექსტებში, პირობითი წინადადებების პრაგმატული სემანტიკის დასადგენად. იმავდროულად, აღსანიშნავია და ხაზგასასმელია, რომ სპარსულში ყველა დროში ირეალურ წინადადებაში გვექნება ერთი და იგივე ფორმა, ხოლო ქართულ თარგმანში სხვადასხვა შესატყვისები გვექნება: დროისდა მიხედვით გამოიყენება განსხვავებული სერია-მწკრივების ფორმები. უფრო მეტიც: ერთი დრითი სივრცის ფარგლებშიც ქართულში შესაძლებელია გამოვიყენოთ სხვადასხვა მწკრივების ფორმები, მაგ., ახლანდელ დროში ირეალური ვითარების აღმნიშვნელი სპარსული ფორმა შეგვიძლია ქართულში ვითარგმნოთ როგორც ანმყო დროის, ასევე ნამყო დროის მწკრივით,

მაგ.: *ما شاء الله* აგარ ჰაღა დაშთამ „ახლა რომ მქონ-

დეს//ახლა რომ მქონოდა,, (იხ. ზემოთ შესაბამისი მაგალითები). ქართული შესატყვისების მაქსიმალურად შესაძლებელი ვარიანტები წარმოდგებილია ტაბულაში და მაგალითების ბლოგებში ქვემოთ (იხ. ტაბულა, იხ. მაგალითები).

ყველა მოყვანილი ნიმუშის მიხედვით ადვილია და საჭიროა იმის დაფიქსირება, რომ ირეალური პირობის პრაგმატულ სიტუაციას (ვითარებას) შეუძლია ერთდროულად მოიცვას ორი ან სამივე გრამატიკული დრო. ასეთ ვითარებაში ზღვარი პირობით გრამატიკულ დროებს შორის მყიფეა ან მოშლილია, რაც ფორმალურად აღინიშნება წარსულის გრამატიკული დროის (ნამყო დროის) ფორმებით. მეტნაკლები სემანტიკური დაზუსტება ხდება ფართო პრაგმატულ-სინტაქსური კონტექსტებით ან ზიგჯერ თავად კონკრეტული პირობითი წინადადების სტრუქტურულ ფარგლებშივე დამატებითი წევრების არსებობით, როგორცაა გარემოებითი სიტყვები, ნაწილაკები და სხვა. (მაგ.„;ხვალ კი რომ ყოფილიყო, ახლავე რომ მქონდეს, ხვალ კი ვიყიდდი, აი გუშინ რომ მოგეტანა, ხვალ ნამდვილად წავიდოდი და ვიყიდდი,, და სხვა მისთ.). ამდენად, გასათვალისწინებელია, რომ ირეალური პირობითი წინადადებები სპარსულში შინაარსით (პრაგმატული სემანტიკით) ხშირად სამივე გრამატიკული დროის შორის არსებულ ზღვარზე იმყოფება, რაც ქართულ შესატყვისებშიც თავისებურად აისახება და გადმოიცემა. თარგმანისას აქ გასარჩევია ზუსტი გრამატიკული, ტიპოლოგიური თუ კონტექსტურ-ლიტერატურული, მხატვრული თარგმანი. ტაბულაში შეძლებისდაგვარად ვეცადეთ თარგმანის ყველა ვარიანტი წარმოგვედგინა.

ირეალური პირობის გამომხატველი წამყვანი ფორმა უწყვეტელია, მაგრამ შეიძლება მითითებული იყოს წინარე წარსულიც, ანუ დროთა თანამიმდევრობა: უფრო გვიან თუ უფრო ადრე შეუსრულებელი მოქმედება. ყველა შემთხვევაში ირეალური პირობა **გამორიცხავს** დასახელებული მოქმედების, სიტუაციების რაიმე სახით **შესრულებას**, განხორციელებას, გამორიცხავს **მოხდენის ნებისმიერ შესაძლებლობას**. ესაა **ირეალობის აუცილებელი პრაგმატული სემანტიკა**. ეს **სამივე გრამატიკულ**

დროს ენება.

წინადადებათა რიგზე ირეალური პირობის შემთხვევაშიც ძირითადად იგივე ითქმის, რაც რეალური პირობის სფეროში ითქვა (იხ. ზევით). უფრო ხშირია რიგი: დამოკიდებული+მთავარი წინადადება, მაგრამ სავსებით ნორმატიულია მეორე ვარიანტიც: მთავარი+დამოკიდებული წნ. მაგ.: **چه خوب بود اگر**

می آمدی ჩე ხუბ ბუდ აგარ მიამადი „რა კარგი იქნებოდა, რომ

მოსულიყავი“; **بود اگر می زدی** ხუბ ბუდ აგარ მიზადი

„კარგი იქნებოდა, რომ დაგერეკა“; და მისთ. (იხ. მაგალითები ქვემოთ). წინადადებათა რიგს შეიძლება ახლდეს კონტექსტურ-პრაგმატული სემანტიკით განპირობებული მოტივირებული ხაზგასმაც(იხ. მაგალითები ქვემოთ აქვე და იხ. აგრ. მაგალითები თავებში: ირეალობის გამოხატვა და დროით ფორმათა სინტაქსური ფუნქციები).

მკითხველს შეუძლია ივარჯიშოს ზემოთ მოყვანილი ნიმუშების მიხედვით და შეადგინოს ისეთი პრაგმატული ვითარების შემცველი ირეალური პირობითი წინადადებები, სადაც ერთმანეთს შეხვდება თუ შეერწყმება სამივე ან ორი ზოგადი გრამატიკული დრო (იხ. მაგალითები ქვემოთაც).

გრამატიკულად დროითი შეზღუდვის გამოისობით **ირეალური კომბინაციები** რეალურთან შედარებით ნაკლებია, მაგრამ მაინც საცოდნელი და გასათვალისწინებელია. ქვემოთ მოყვანილია ირეალურ პირობათა ყველა შესაძლო კომბინაციების სქემატური ტაბულა **პრაგმატულ-სიტუაციური კომენტარით, ქართული შესატყვისებითა და სიუჟეტების ტიპური სცენარებით**. ირეალური პირობა საბოლოო ჯამში განეკუთვნება **ზოგადად ირეალობის გამოხატვას** (ქვემ. იხ. შდრ. აგრ. თავი: ირეალობის გამოხატვა და დროების სინტაქსური ფუნქციები; აგრ. იხ. მაგალითები აქვე და ამ თავებშიც).

ირეალური პირობის დასაშვები კომბინაციების სქემა:
(სქემის მიხედვით შესაძლებელია ნიმუშთა შედგენა)

დამოკიდებული წინადადება

სპ. ნამყო უწყვეტელი

დრო: წარსული
(შეუსრულებელი);
დრო: ახლანდელი
(შეუსრულებადი)

მთავარი წინადადება

ნამყო უწყვეტელი

დრო: წარსული
(შეუსრულებელი);
დრო: ახლანდელი
(შეუსრულებადი)

(შეიძლება დაერთოს ახლანდელი ალმნიშვნელი გარემოება)
საერთო ვითარება: ორივე შეუსრულებელი (წარსულში) ან შე-
უსრულებადი (ანმყოში) მოქმედება თითქმის ერთდროულია
პრაგმატულ დროს: წარსულს თუ ახლანდელს კონტექსტი გა-
ნაპირობებს

ქ. მე-2 თურმეობითი (რომ)

დრო: წარსული
ხოლმეობითი (თუ)
დრო: წარსული
(შეუსრულებელი)
ანმყოს კავშირებითი
მე-2 კავშირებითი
დრო: ახლანდელი
(შეუსრულებადი)

ხოლმეობითი

დრო: წარსული
ხოლმეობითი
დრო: წარსული
(შეუსრულებელი)
ხოლმეობითი
ხოლმეობითი
დრო: ახლანდელი
(შეუსრულებადი)

სპ. ნამყო წინარე წარსული

დრო: წარსული
(შეუსრულებელი);
ალნერთი პერფექტი
ხოლმეობითში
დრო: წარსული
(შეუსრულებელი)

ნამყო უწყვეტელი

დრო: წარსული
(შეუსრულებელი)

**პრაგმატიკა: დამოკიდებულის შეუსრულებელი მოქმედება უს-
წრება მთავარს**

ქ. მე-2 თურმეობითი

დრო: წარსული
(შეუსრულებელი)

ხოლმეობითი

დრო: წარსული
(შეუსრულებელი)

<p>სპ. ნამყო უწყვეტელი დრო: წარსული (შეუსრულებელი)</p>	<p>ნამყო წინარე წარსული დრო: წარსული (შეუსრულებელი)</p>
<p>პრაგმატიკა: ორივე მოქმედება თითქმის ერთდროულია, ორივე ერთად კი იმ უფრო შორეულ წარსულშია, რომელსაც ნამყო წინარე წარსული გამოხატავს</p>	
<p>ქ. მე-2 თურმეობითი დრო: წარსული (შეუსრულებელი)</p>	<p>ხოლმეობითი; დრო: წარსული (შეუსრულებელი); აღწერიითი პერფექტი ხოლმეობითში დრო: წარსული (შეუსრულებელი)</p>
<p>სპ. ნამყო უწყვეტელი დრო: წარსული (კილო: თხრობითი)</p>	<p>ნამყო შედეგობითი დრო: წარსული (კილო: თხრობითი)</p>
<p>საერთო პრაგმატული ვითარება: წარსულში შესრულების ძლიერი ეჭვი; ან პირობის შეუსრულებლობა; ორივე ნაწილში დასაშვებია უარყოფაც (ერთგან ან ორივეგან)</p>	
<p>ქ. უწყვეტელი (თუ); მე-2 თურმეობითი (რომ) დრო: წარსული (კილო: თხრობითი)</p>	<p>1 თურმეობითი აღწერიითი პერფექტი დრო: წარსული (კილო: თხრობითი)</p>
<p>სპ. ნამყო კავშირებითი დრო: წარსული კილო: კავშირებითი</p>	<p>ნამყო შედეგობითი დრო: წარსული კილო: თხრობითი</p>
<p>ეჭვი, არცოდნა ირეალობამდე</p>	<p>პირობის მიხედვით ირეალური (განიხილება ახლანდელ დრო-</p>

ში)

საერთო პრაგმატული ვითარება: დამოკიდებულის პირობა ეჭვ-
ვქვეშაა ირეალობამდე, შესრულების ეჭვი განიხილება ახლან-
დელ დროში; ამისდა მიხედვით ირეალური იქნება მთავარი მოქ-
მედების შედეგიც

ქ. მე-2 კავშირებითი
კილო: კავშირებითი;
1 თურმეობითი
კილო: თხრობითი
**(უნახაობით: არცოდნა,
ეჭვი);**
ანმყოს კავშირებითი
(კილო: კავშირებითი)

1 თურმეობითი;
აღწერითი პერფექტი;
**პირობის შესაბამისად ირეა-
ლური**

სპ.ნამყო წინარე წარსული
დრო: წარსული
(შეუსრულებელი)

ნამყო წინარე წარსული
დრო: წარსული
(შეუსრულებელი)

საერთო ვითარება: ორივე შეუსრულებელი მოქმედება თითქმის
ერთდროულია და ორივე იმ უფრო შორეულ წარსულშია, რო-
მელსაც ნამყო წინარე გამოხატავს

ქ. მე-2 თურმეობითი
დრო: წარსული
(შეუსრულებელი)

ხოლმეობითი
დრო: წარსული
(შეუსრულებელი)

სპ. ნამყო უწყვეტელი
დრო: წარსული
(შეუსრულებელი);
დრო: ახლანდელი
(შეუსრულებადი)

ნამყო უწყვეტელი
დრო: წარსული
(შეუსრულებელი);
დრო: ახლანდელი
(შეუსრულებადი)

(შეიძლება დაერთოს ახლანდელობის აღმნიშვნელი გარემოება)
საერთო ვითარება: ორივე შეუსრულებელი (წარსულში) ან შე-
უსრულებადი (ანმყოში) მოქმედება თითქმის
ერთდროულია

პრაგმატულ დროს: ნარსულს თუ ახლანდელს კონტექსტი განაპირობებს, რიგი შებრუნებულია: მთავარი+დამოკიდებული ნინადადება

ქ. მე-2 კავშირებითი	ხოლმეობითი
მე-2 თურმეობითი	ხოლმეობითი
დრო: ნარსული	დრო: ნარსული
(შეუსრულებელი)	(შეუსრულებელი)
ანმყოს კავშირებითი	ხოლმეობითი
მყოფადის კავშირებითი	ხოლმეობითი
მე-3 კავშირებითი	ხოლმეობითი
დრო: ახლანდელი	დრო: ახლანდელი
(შეუსრულებადი)	(შეუსრულებადი)

სპ. ნამყო უწყვეტელი	ნამყო უწყვეტელი
დრო: მომავალი	დრო: მომავალი
(უფრო შეუსრულებადი);	(უფრო შეუსრულებადი);
დრო: მომავალი	დრო: მომავალი
(შეუსრულებადი)	(შეუსრულებადი)

(უფრო მეტად შეიძლება დაერთოს მომავლის აღმნიშვნელი გარემოება)

საერთო ვითარება: ორივე შეუსრულებადი (მომავალში, მყოფადში) ან თითქმის შეუსრულებადი (მთქმელის აზრით) მოქმედება თითქმის ერთდროულია

პრაგმატულ დროს: მომავალს (მყოფადს) კონტექსტი განაპირობებს, ხოლო ზედდართული გარემოებითი სიტყვა მას ადასტურებს

ქ. მყოფადის კავშირებითი	ხოლმეობითი
მე-2 თურმეობითი	ხოლმეობითი
დრო: მყოფადი	დრო: მყოფადი
(შეუსრულებადი)	(შეუსრულებადი)
ანმყოს კავშირებითი	ხოლმეობითი
მე-3 კავშირებითი	ხოლმეობითი
დრო: მომავალი	დრო: მომავალი
მე-2 კავშირებითი	ხოლმეობითი
(შეუსრულებადი)	(შეუსრულებადი)

რეალისა და ირეალის აღრევა ფორმითა და შინაარსით

<p>სპ. ნამყო წინარე წარსული დრო: წარსული (შეუსრულებელი); აღწერითი პერფექტი ხოლმეობითში დრო: წარსული (შეუსრულებელი) რიგი: შებრუნებული: მთავარი+დამოკიდებული პრაგმატიკა: დამოკიდებულის შეუსრულებელი მოქმედება უს- წრება მთავარს</p>	<p>ნამყო უწყვეტელი დრო: წარსული (შეუსრულებელი)</p>
<p>ქ. მე-2 თურმეობითი დრო: წარსული (შეუსრულებელი)</p>	<p>ხოლმეობითი დრო: წარსული (შეუსრულებელი)</p>

<p>სპ. ნამყო უწყვეტელი ან ნამყო წინარე წარსული დრო: წარსული (შეუსრულებელი); დრო: ახლანდელი (შეუსრულებადი)</p> <p>(შეიძლება დაერთოს ახლანდელობის აღმნიშვნელი გარემოება) საერთო ვითარება: ორივე შეუსრულებელი (წარსულში) ან შე- უსრულებადი (ანმყოში) მოქმედება თითქმის ერთდროულია პრაგმატულ დროს: წარსულს თუ ახლანდელს კონტექსტი გა- ნაპირობებს</p> <p>რიგი შებრუნებულია: მთავარი+დამოკიდებული წინადადება</p>	<p>ნამყო უწყვეტელი დრო: წარსული (შეუსრულებელი); დრო: ახლანდელი (შეუსრულებადი)</p>
<p>ქ. მე-2 თურმეობითი დრო: წარსული (შეუსრულებელი) ხოლმეობითი; ანმყოს კავშირებითი; მე-2 კავშირებითი დრო: ახლანდელი (შეუსრულებადი)</p>	<p>ხოლმეობითი დრო: წარსული (შეუსრულებელი)</p> <p>ხოლმეობითი ხოლმეობითი დრო: ახლანდელი (შეუსრულებადი)</p>

<p>სპ. ანმყოს კავშირებითი (მტკიცებითი) დრო: სამომავლო დროთა პრაგმატული სიტუაცია: ახლანდელი სამომავლო თითქმის შეუსრულებადი ირეალობა: ეჭვი, რომელიც არ ტოვებს შესრულების შესაძლებლობას</p>	<p>ანმყო (მტკიცებითი) დრო: ახლანდელი</p>
<p>რიგი: შებრუნებული: მთავარი+დამოკიდებული</p>	
<p>ქ. მე-2 თურმეობითი (რომ); მყოფადის კავშირებითი (რომ); მე-2 კავშირებითი (რომ); ანმყოს კავშირებითი (რომ); ხოლმეობითი (თუ). (კილო: კავშირებითი) დრო: ახლანდელი ან სამომავლო, მომავალი</p>	<p>ანმყოს მწკრივი; ხოლმეობითი ხოლმეობითი დრო: ახლანდელი ან სამომავლო</p>
<p>სპ. ანმყოს კავშირებითი მტკიცება, მაგრამ ეჭვი, საეჭვო: შესრულება მინიმალურია და უტოლდება ირეალობას დრო: სამომავლო ან ახლო მომავალი ახლანდელთან (კილო: კავშირებითი)</p>	<p>ანმყოს ფორმა უარყოფა დრო: ახლანდელი (კილო თხრობითი)</p>
<p>საერთო ზოგადი პრაგმატიკა: ძლიერი ეჭვი და შესრულებადობის თითქმის ნულოვანი ხარისხი ანუ ირეალობის ზღვარი რიგი: შებრუნებული: მთავარი+დამოკიდებული</p>	
<p>ქ. მყოფადის მწკრივი (თუ); მყოფადის კავშირებითი (რომ); მე-2 კავშირებითი (რომ); ანმყოს კავშირებითი (რომ) დრო: მომავალი ან</p>	<p>ანმყოს მწკრივი; უნყვეტლის მწკრივი; მყოფადის მწკრივი; ხოლმეობითის მწკრ.</p>

ახლანდელი
(კილო კავშირებითი)

დრო: ახლანდელი
(კილო კავშირებითი)

სპ. უწყვეტელი
მტკიცებითი
დრო: წარსული
შეუსრულებელი

უწყვეტელი
უარყოფითი
დრო: წარსული
შეუსრულებელი

საერთო სიტუაცია: მთავარი წინადადების უარყოფა აჩვენებს დამოკიდებული მოქმედების შეუსრულებლობას რიგი: შებრუნებული: მთავარი+დამოკიდებული

ქ. მე-2 თურმეობითი
დრო: წარსული
შეუსრულებელი
(კილო კავშირებითი)

ხოლმეობითი
დრო: წარსული
შეუსრულებელი
(კილო თხრობითი)

სპ. ნამყო შედეგობითი
დრო: წარსული
კილო: თხრობითი
შესრულების ძლიერი ეჭვი

ნამყო შედეგობითი
დრო: წარსული
კილო: თხრობითი
შესრულების ძლიერი ეჭვი

საერთო პრაგმატიკა: შესრულების შესაძლებლობა ირეალობის ტოლფასია

ქ. 1 თურმეობითი;
ხოლმეობითი;
მე-2 თურმეობითი
აღწერიითი პერფექტი
დრო: წარსული
კილო: თხრობითი
ეჭვი: ნულოვანი შესრულებით

1 თურმეობითი;
ხოლმეობითი;
მე-2 თურმეობითი
აღწერიითი პერფექტი
დრო: წარსული
კილო: თხრობითი
ეჭვი: ნულოვანი შესრულებით

სპ. ანმყო= უწყვეტელი
დრო: წარსული
ან ახლანდელი

უწყვეტელი
დრო: წარსული
ან ახლანდელი

(კილო: თხრობითი)

(კილო: თხრობითი)

(პირობის შეუსრულებლობა; ორივე ნაწილში დასაშვებია უარყოფაც ერთგან ან ორივეგან)

ქ. მე-2 კავშირებითი (რომ)

დრო: ახლანდელი

მე-2 თურმეობითი (რომ)

დრო: წარსული

(კილო: თხრობითი)

მე-2 თურმეობითი

ახლანდელი ან წარსული

მე-2 თურმეობითი

დრო: წარსული

(კილო: თხრობითი)

(ახლანდელი ან წარსული ვლინდება კონტექსტით და შეიძლება დადასტურდეს გარემოებითი სიტყვებითაც)

(ზოგი ქართული შესატყვისი ავლენს დროთა ამ სხვაობას)

**სპ. ნამყო უწყვეტელი
ან ნამყო წინარე წარსული**

დრო: წარსული

(შეუსრულებელი);

დრო: ახლანდელი

(შეუსრულებადი)

ნამყო უწყვეტელი

პროგრესივისა

დრო: წარსული

(შეუსრულებელი);

დრო: ახლანდელი

(შეუსრულებადი)

სულ ორი შესაძლო კომბინაცია

(შეიძლება დაერთოს ახლანდელობის აღმნიშვნელი გარემოება)

საერთო ვითარება: ორივე შეუსრულებელი (წარსულში) ან

შეუსრულებადი (ანმყოში) მოქმედება თითქმის

ერთდროულია

პრაგმატულ დროს: წარსულს თუ ახლანდელს კონტექსტი

განაპირობებს და შეიძლება ახლდეს დროის მაჩვენებელი

გარემოებითი სიტყვებიც

ახლანდელი დროის სემანტიკა უწყვეტლის ფორმებს

უკავშირდება

რიგი შეიძლება შებრუნებულიც იყოს: დამოკიდებული +

მთავარი, მთავარი+დამოკიდებული წინადადება

ქ. მე-2 თურმეობითი

დრო: წარსული

(შეუსრულებელი)

ხოლმეობითი;

ხოლმეობითი

დრო: წარსული

(შეუსრულებელი)

ხოლმეობითი

ანმეოს კავშირებითი;
მე-2 კავშირებითი
აღწერითი პერფექტი

დრო: ახლანდელი
(შეუსრულებადი)

ხოლმეობითი
ხოლმეობითი
ხოლმეობითი, აღწერითი
პერფექტი

დრო: ახლანდელი
(შეუსრულებადი)

სპ. ნამყო უწყვეტელი
პროგრესივისა

დრო: წარსული
(შეუსრულებელი);
დრო: ახლანდელი
(შეუსრულებადი)

ნამყო უწყვეტელი ან ნამყო
წინარე;

პროგრესივის უწყვეტელი
დრო: წარსული
(შეუსრულებელი);
დრო: ახლანდელი
(შეუსრულებადი)

სულ სამი შესაძლო კომბინაცია

(შეიძლება დაერთოს ახლანდელი ალმნიშენელი გარემოება)

საერთო ვითარება: **ორივე შეუსრულებელი (წარსულში) ან
შეუსრულებადი (ანმყოში) მოქმედება თითქმის
ერთდროულია**

**პრაგმატულ დროს: წარსულს თუ ახლანდელს კონტექსტი
განაპირობებს**

**შეიძლება ახლდეს დროის მაჩვენებელი გარემოებითი
სიტყვებიც**

**ახლანდელი დროის სემანტიკა უწყვეტლის ფორმებს
უკავშირდება**

**რიგი შეიძლება შებრუნებულიც იყოს: დამოკიდებული +
მთავარი, მთავარი+დამოკიდებული წინადადება**

ქ. მე-2 თურმეობითი

დრო: წარსული
(შეუსრულებელი)

ხოლმეობითი;

ანმეოს კავშირებითი;

მე-2 კავშირებითი

აღწერითი პერფექტი

დრო: ახლანდელი

ხოლმეობითი

დრო: წარსული

(შეუსრულებელი)

ხოლმეობითი

ხოლმეობითი

ხოლმეობითი

ხოლმეობითი, აღწერითი

პერფექტი

დრო: ახლანდელი

საერთო შენიშვნები ტაბულებს:

1. ყოველდღიური სასაუბრო ენისთვის ყველაზე აქტუალურია შემდეგი კომბინაციები (რიგით: დამოკიდებული+მთავარი):

1) რეალური: ა) ანმცოს კავშირებითი+ანმცო-მომავალი; ბ) ანმცოს კავშირებითი+ბრძანებითი; გ) წყვეტილი+ბრძანებითი; დ) წყვეტილი+ანმცო-მომავალი; ე) წყვეტილი+წყვეტილი; ვ) ანმცოს ფორმა+ანმცო-მომავალი; ზ) ანმცოს ფორმა+ბრძანებითი; თ) ნამცო შედეგობითი+ნამცო შედეგობითი, და სხვ. (ანმცოს კავშირებითი ა-ბე- პრეფიქსით თუ უმისოდ, ნორმის მიხედვით).

2) ირეალური: ა) უწყვეტელი+უწყვეტელი; ბ) ნამცო წინარე+ნამცო უწყვეტელი; გ) ნამცო წინარე+ნამცო წინარე; დ) უწყვეტელი+ნამცო წინარე და სხვ. (უწყვეტელის ფორმათა თავისებურებებით გარკვეული ზმნებისთვის იხ. ქვემოთ; იხ. მორფოლოგია).

2. ზმნები **بود** ბუდან და **داشتن** დაშთან „ყოფნა“, „ქონა-ყოლა“, **می-მი-** პრეფიქსის გარეშე რომ გამოიყენება, ირეალურ პირობით კომბინაციებშიც ფორმალურად წყვეტილის ფორმას ემთხვევა, მაგრამ უწყვეტელად გაიაზრება (მაგ.: კომბინაცია უწყვეტილი+უწყვეტელი და სხვა) (იხ. ზმნათა ფორმები მორფოლოგიაში).

3. რეალურ პირობით კომბინაციებში **داشتن** დაშთან „ქონა-ყოლა“, ზმნა ანმცოს კავშირებითის მნიშვნელობით ნამცოს კავშირებითის ფორმით გამოიყენება (იხ. მორფოლოგია). ვინაიდან ეს ზმნა სასაუბრო ენაში ხშირად ჟღერს, შესაბამისად ხში-

რად ისმის სხვადასხვა კონსტრუქციებში მოცემული ნამყოს კავშირებითის ფორმაც, რომელიც უფრო ხშირად სინამდვილეში ფუნქციურად ანმყოს კავშირებითია (იხ. შდრ. აგრეთვე მოდალური კონსტრუქციები).

4. იმავდროულად **داشتن** დაშთან „ქონა-ყოლა„ ზმნა პირობით კომბინაციებში ანმყოს ფორმითაც გამოიყენება: რეალური პირობა, კომბინაცია ანმყო+ანმყო, ბრძანებითი ან ანმყო-მომავალი. ის ფორმა არ აფურიოთ არც ანმყოს კავშირებითში, არც ნამყოს კავშირებითში (მაგ.: **اگر حوصله دارید**

ازش شکایت کنید აგარ ჰოუსალე დარიდ, აზაშ შექადათ ქონიდ „თუ მოთმინება გაქვთ, უჩივლეთ მას“; იხ. ზემოთ და ქვემოთ მაგალითებში).

5. **شدن** შოდან „გახდომა„ ზმნა პირობით კომბინაციებში კარგად გარჩეული წყვეტილისა და უწყვეტელის, ანმყოს და ანმყოს (=მომავლის//მყოფადის) კავშირებითის ფორმებით გამოიყენება (იხ. მაგალითები) (იხ. შდრ. აგრეთვე მოდალური კონსტრუქციები).

6. აღსანიშნავია, რომ სასაუბრო ენაში ხშირად გამოიყენება პირობით კომბინაციებში **شدن** შოდან „გახდომა„ წყვეტილის ფორმებით: წყვეტილი+წყვეტილი (მომავლის გაგებით) ან წყვეტილი+სხვა ფორმა (მაგ., ანმყოს კავშირებითი, ბრძანებითი, ანმყო-მომავალი, აღნერთი მომავალი). ესაა კატეგორიული პირობა.

7. „ყოფნა„ ზმნა ანმყოს თუ ანმყო-მომავლის ფორმებში პირობით კომბინაციებში ორივე ვარიანტით გამოიყენება: ზმნა **است** და ზმნა **بودن** ბუდან (ფუძით **باش** ბაშ). ამათგან ასთ

ზმნა მინც უფრო ახლანდელ დროს გამოხატავს, **باش** ბაშ-ფუ-

ძიანი ფორმები კი (نود بۇدان) კომბინაციებში ანმყოც (ახლანდელი დრო) შეიძლება იყოს და მყოფადიც (მომავალი დრო).

8. نود بۇدان „ყოფნა„ ზმნა სასაუბრო ენის პირობით კომბინაციებში აგრეთვე საკმაოდ ხშირად გამოიყენება კატეგორიული პირობის პრაგმატიკით ანუ წყვეტილის ფორმები მომავლის მნიშვნელობით (اگر بۇد „თუ იქნება, მოხდება„). კატეგორიული პირობის შესატყვისი ეს ფორმები არ უნდა ავურიოთ უწყვეტელის ფორმებში ირეალურ პირობით კომბინაციებში, სადაც نود بۇدان ზმნა می-მი- პრეფიქსის გარეშეა წარმოდგენილი, თუმცა ეს პრეფიქსი ფუნქციურად იგულისხმება.

9. იგივე ითქმის კატეგორიულ პირობაში ხმარებულ დაშთან „ქონა-ყოლა„ ზმნის წყვეტილის ფორმებზე მომავლის მნიშვნელობით, რომელიც არ უნდა ავურიოთ می-მი- პრეფიქსის გარეშე გამოყენებულ უწყვეტელის ფორმებთან ირეალურ პირობით კომბინაციებში.

10. ყველა კომბინაციაში კონტექსტის მიხედვით შეიძლება მონაწილეობდნენ სხვადასხვა მოდალური ზმნები, რომლებიც პირობითი წინადადების მთლიან პრაგმატულ სტრუქტურას არ ცვლიან, მხოლოდ მოდალობა შემოაქვთ დამოკიდებულ თუ მთავარ ნაწილში (აუცილებლობა, შესაძლებლობა, სურვილი, შეუძლისობა და ა.შ.) (იხ. მოდალობა და მოდალური კონსტრუქციები). ასეთ შემთხვევებში პირობითი წინადადების შემასმენელი შეიძლება ორ-სამ და მეტ ზმნურ ნაწილს შეიცავდეს ანუ ორპრედიკატული ან მრავალპრედიკატული იქნება (იხ. ორპრედიკატული კონსტრუქციები სპეციალურ კონსტრუქციებში).

იმავედროულად მაგ., პირობითი წინადადება შეიძლება ემთხვეოდეს ნატვრით წინადადებასაც (იხ. ნატვრითი, სურვილის

წინადადება): ერთდროულად იყოს პირობითიც და ნატვრითიც (იხ. ნიმუშები ქვემოთ). ნატვრით წინადადებაში კი თავის მხრივ იგულისხმება რეალურიც და ირეალური სიტუაციაც (იხ. ირეალობის გამოხატვა).

რიგიც ამ შემთხვევაში ადვილად იცვლება: მთავარი+პირობითი დამოკიდებული წინადადება. მაგ.: چه خوب باشد اگر

آدمی/آدمی پرویز ჩე ხუბ ბაშად აგარ ფარვიზ ჰამ

მიანდ/ბეანდ „რა კარგი იქნება, ფარვიზიც რომ მოვიდეს“; چه

آمد آدمی اگر خوب ჩე ხუბ ბუდ აგარ ფარვიზ ჰამ

მიანად „რა კარგი იქნებოდა, ფარვიზიც რომ მოსულიყო„.

თავისთავად ცხადია, რთული ზმნებიც, თავის მხრივ, პირობითი წინადადებებში ზოგადად რთული ზმნების წესისამებრ იქცევიან.

11. კონტექსტის შესაბამისად, ორივე ნაწილი (მთავარი თუ დამოკიდებული) ორივე ერთად ან ერთი მათგანი, ითვალისწინებს თხრობის, ბრძანების, შეკითხვის, ძახილის, ნატვრის ორივე ვარიანტს: მტკიცებას და უარყოფას. ამის მიხედვით, ცხადია, იცვლება პირობითი წინადადების შინაარსიც.

12. ტაბულაში მოცემული წინადადებათა რიგი, – დამოკიდებული+მთავარი უფრო ხშირია, მაგრამ ნორმით დასაშვებია მეორე რიგიც: მთავარი+დამოკიდებული. გარდა ამისა, დასაშვებია კონტექსტურად დამოკიდებული წინადადების ჩასმაც შუაში, როცა მთავარი წინადადება ორ ნაწილად იყოფა. მაგ.: من

آدمی اگر ممکن باشد می آم

„მეც, თუკი შევძლებ, მოვალ„. კომბინაციების გარჩევა–შერჩევისას არ უნდა ავურიოთ რიგიც.

13. ზეპირმეტყველების (სამეტყველო) თუ ტექსტურ (ბეჭდურ) ენობრივ ნაკადში არ არის გამორიცხული სხვაგვარი

დამატებითი კომბინაციების არსებობაც, რაც განპირობებულია მრავალგვარი **პრაგმატული, აქტუალური, სიტუაციური, საკომუნიკაციო სემანტიკური ვითარების** (სიტუაციის) კონტექსტებით: პირობითი წინადადება ამ კუთხით ურთულესია სინტაქსურად. შესაბამისად, მეორეს მხრივ, ასევე შესაძლოა **ქართულ შესატყვისებშიც** სხვადასხვა **პრაგმატული კონტექსტების** მიხედვით შეირჩეს რამე განსხვავებული კომბინაცია თუ სხვა დეტალი (ელემენტი), რომელიც არ მოხვედრილა მოცემულ ტაბულეებში. გამორიცხვის ანუ ნორმატიული შეზღუდვის მაგალითისთვის კი გამოდგება **უნყვეტლის მწკრივი**, რომელიც **ნორმის მიხედვით არ/ვერ გამოიყენება რეალური პირობის წარსული დროის გამოსახატავად; ყველა სხვა ნამყო დრო რეალურ პირობაში გამოიყენებადია წარსულის პირობის აღსანიშნავად.**

წყვეტილი მხოლოდ რეალურია; **უნყვეტელი** კი მხოლოდ ირეალური; **ნამყო შედეგობითი** ნორმით რეალურია, იშვიათია მისი არატრადიციული გამოყენება ირეალური შუნაარსითაც (იხ. ქვემოთ მაგალითები); **ნამყო წინარე წარსული** რეალურიცაა და ირეალურიც; **ნამყოს კავშირებითი** რეალურ სიტუაციას განეკუთვნება, თუმცა მისი ძირითადი პრაგმატული დატვირთვის გამო (ექჭვი, ვარაუდი, არცოდნა და მისთ.) არსებითად **შუალედური** რიგი უკავია რეალურ და ირეალურ სიტუაციებს შორის; ანმყოს კავშირებითი, ანმყო, ანმყო-მომავალი და აღწერი-თი მომავალი ყოველთვის რეალურია. თავისთავად, რეალურია ბრძანებთის ფორმებიც.

14. კლასიკურ სპარსულში უნყვეტლის ფორმებს მრავალგზისობის **ც-ი**- სუფიქსიანი ფორმებიც ჩაენაცვლება (ასე **მაგ:**

رفت=رفتی *მირაჭთ=რაჭთი, می بردمی=მიბორ-*

دادم=ბორდამი, کردند=کردندی *მიქარდანდ=ქარდანდი, می*

می خواندید=خواندیدي *მიგოჭთიმ=გოჭთიმი,*

მიხანდიდ=ხანდიდი და მისთ). ეს **ც-ი**- შეიძლება **ანმყოს ფორ-**

მასაც დაერთოს იმავე მნიშვნელობით, რაც თარგმანში კონტექსტის მიხედვით ნამყო ან ახლანდელი ირეალური სიტუაცია.

მაგ.: اگر جور شکم نیستی هیچ مرغ در دام صیّادی نیوفتادی

აგარ ჯოურე შექამ ნისთი ჰირ მორყ დარ დამე საჰადი ნაჟუჰთადი „მუცლის შემოტევა რომ არ იყოს/რომ არ ყოფილიყო. არც ერთი ჩიტი მონადირის მახეში არ ჩავარდებოდა„. როგორც ტაბულაც და მაგალითებიც გვიჩვენებს, ირეალური უწყვეტელიც და ანმყოც – ნამყოს ნაცვლად, გრამატიკული დროის მიხედვით პრაგმატულად შეიძლება წარსულიც იყოს და ახლანდელიც (ქართ.: მე-2 თურმ. ან ანმყოს. კავშ.)(იხ. ტაბულა და ნიმუშები).

15. اگر აგარ კავშირიც და სხვა პირობითი კავშირებიც,

შეიძლება წინადადების შუაშიც იდგეს: **მაგ.:** سنگ بدگوهر اگر

ბადგოსანგე ზრინ ბშკსტ قيمت سنگ نيفزايد و زر کم نشود

ბადგოუჰარ აგარ ქასეჟე ზარინ ბეშექასთ, ყეიმათე სანგ ნაჰაჰზაჰად ვა ზარ ქამ ნაშავად „ცუდი ჯიშის (უჯიშო) ქვა თუ ოქროს თასს გატეხავს[გატეხს], ქვის ფასი არ მოიმატებს და ოქრო არ მოიკლებს„. اگر აგარ კავშირს აქვს მოკლე ფორ-

მაც გარ (უფრო მწერლობაში და ანდაზებში), აგრეთვე შერწყმული თუ შერწყმულ-შემოკლებული ფორმები: **ورنه** ვარნე (

ნეგრევაგარნე), ვაგარ, ვარ (აგრ) ვა აგარ) „და თუ(კი) არა, და

თუ არ; და თუ(კი)„. სასაუბრო ენაში გვხვდება აგრეთვე اگر

აგარ- კავშირის შეკვეცილი ფორმა – აგე.

16. **წყვეტილის** ფორმა რეალური პირობისთვის არა ოდენ მომავალ დროს გამოსატავს (სამომავლო კატეგორიული პირო-

ბა), არამედ ჩვეულებრივ ნამყო წყვეტილსაც. მაგ., ტიპი: **اگر**

که امروز نوشتی امروز دیروز نانهვეშთი, ემრუზ ბენევის ქე! „გუშინ თუ არ დაწერე, ახლა მაინც დაწერე!„. ამიტომ ეს **ორი სხვადასხვა წყვეტილი** არ უნდა ავურიოთ ერთურთში! ზოგჯერ მათი გარჩევა ადვილდება **დამაზუსტებელი დროის გარემოებების** არსებობით; გარდა ამისა, ამ შემთხვევების გამიჯვნა თვით წინადადების **მცირე კონტექსტით** და/ან ტექსტის მონაკვეთის უფრო **ფართო კონტექსტის** მეშვეობით ხერხდება. იმავდროულად, ცალკე აღებული წინადადება, რომელსაც ფართო კონტექსტი არ ახლავს, შესაძლოა **ორგვარი გაგების** გზას იძლეოდეს: **წყვეტილი – მომავალი, თუ წყვეტილი – ნამყო.**

გვაქვს **კომბინაციათა** შემთხვევები: **წყვეტილი-წყვეტილი მომავალში ან ნამყოში: მაგ.:** اگر این قالب آمد مار کشتی . گر آن

رستی აგარ ინ ყალეზ აშად მარ ქოშთი ვა გარ ან აზ დოშმან რასთი „თუ ეს მძლეველი მოვიდა, გველი მოკალი და თუ ის, – მტრისგან გადარჩი“; اگر دیروز تبریکش نگفتی اشتباه

کردی აგარ დირუზ თაბრიქაშ ნაგოჭთი ეშთებაჰ ქარდი „თუ გუშინ მას არ მიულოცე, შეცდომა დაუშვი,“ (ან ნამყო შედეგობითი: **ეშთებაჰ ქარდე ი** „შეცდომა დაგიშვია,“); ასეთი **კომბინაციები თანამედროვე** ენასაც ეხება და **კლასიკურსაც.**

შესაბამისად, იგივე ითქმის ამ **ვარიანტთა** ქართულ შესატყვისებზეც.

კლასიკურ სპარსულში წესის შესაბამისად, ასევე ანდაზებში ეს **მომავლისა თუ ნამყოს წყვეტილი** შეიძლება დაირთავდეს **სنگ بدگوهر اگر کاسه زرین** პრეფიქსს. მაგ.:

بشکست (..بايد بدانند/بدانی که...) قیمت سنگ نيفزايد و زر کم

ბედანად/ბედანი ქე...] ყეიმათე სანგ ნააჰზადად ვა ზარ ქამ

ნაშავად „უჯიშო ქვამ თუ ოქროს თასი გატეხა, [...იცოდე(ს) რომ...] ქვას ფასი არ მოემატება და ოქროს არაფერი დააკლდება (არ შემცირდება)„.

ჰ-ბე- პრევერბი **حكايت** **يای** **دانه** **ჭეჭაათიან** (ყ-ი- მრავალგზისისა, მრავალგზისობის ყ-ი-) ირეალური ვითარების გამო

მომხატველ იმ ფორმებსაც დაერთვის **კლასიკურ ენაში ან ანდაზებში**, რომელიც ფაქტობრივად უწყვეტლის ფორმებს ჩაენაცვლება პირობით წინადადებაში. **მაგ.:** **مصلحت** **گر** **این**

نبودی **گارد** **ინ** **მასლაჰათ** **ბედანესთი** **ნადან** **ნაბუ-**

დი „ეს რჩევა რომ სცოდნოდა, უვიცი არ იქნებოდა„. -ი- ყ ისეთ

ფორმებსაც ერთვის, **ყ-მი-** რომ აკლია უწყვეტელში და წყვე-

ტილს ემსგავსება. **მაგ.:** **შდრ.:** **مصلحت** **بدانستی** **نادان** **گر** **این**

نبودی **گارد** **ინ** **მასლაჰათ** **ბედანესთი** **ნადან** **ნაბუდი** „ეს რჩევა

რომ გცოდნოდა, უვიცი არ იქნებოდი„. სხვაობას მხოლოდ კონტექსტი გაარკვევს. ეს ბოლო ნიმუშები თანამედროვე ენის სფერო არაა.

17. დრო-კილოთა ფორმების კომბინაციებში ანუ მათი ურთიერთშეხამების სქემებში შეიძლება თვალი გავადევნოთ **დროთა თანამიმდევრობასაც**: როცა ერთი მოქმედება უსწრებს მეორეს; ერთი უფრო ადრე სრულდება (შეიძლება შესრულდეს ან არ შესრულდეს), ხოლო მეორე უფრო გვიან მოჰყვება მას

(შეიძლება მოჰყვეს ან არა). მაგალითად, წარსულში სიღრმეში გადანევისას, **უნყვეტელთან** შედარებით უფრო ადრინდელი მოქმედების გამოსახატავად შეგვიძლია **ნამყო წინარე წინარე წარსული** გამოვიყენოთ (ირეალური პირობის თანმიმდევრობა).

მაგ.: **اگر گفته بود می آدم** აგარ გოჭთე ბუდ მიწმადამ „რომ

ეთქვა, მოვიდოდი,„. ამდენად, პირობითი წინადადების ქვეწყობაში მთავარ და დამოკიდებულ წინადადებების შემასმენლებს შორის გარკვეული სემანტიკური **მიზეზობრივ-შედეგობრივი** კავშირიცაა. გარკვეულწილად ეს **რეალურ** სიტუაციებსაც ეხე-

ბა და **ირეალურსაც**. **მაგ.:** **اگر قطار با توده های سنگ بر خورد**

اگر قطار با توده های سنگ بر خورد აგარ ყათარ ბა თუდეჰაჲე სანგ ბარ ხორდ

ქონად, ვაჟეგუნ მიშავად (ხაჰად შოდ) „თუ მატარებელი ქვე-ბის გროვებს შეეჯახება//მატარებელი რომ ქვების გროვებს შე-ეჯახოს, დაიმსხვრევა (გადატრიალდება)“; **თანამიმდევრობა:**

ჯერ შეეჯახება, მერე გადატრიალდება; **اگر تو برگ تأمین جا**

اگر تو برگ تأمین جا აგარ თო /გرفته ای /گرفته بودی آن را به من //بم بده (ბდე بم)

ბარგე თა'მინე ჯა გერეჭთე ი/გერეჭთე ბუდი ანრა ბე მან//ბემ ბედეჰ (ბედეჰ ბემ) „თუ შენ დაჯავშნული ადგილის ტა-ლონი გაქვს/გქონდა/გქონია მოპოვებული, ის მე მომეცი“; **اگر**

اگر აგარ მიზადიდ, მიწმადიმ, მი-

ბორდიმეთუნ „რომ დაგერეკათ, მოვიდოდით წაგიყვანდით“; **თანამიმდევრობა:** ჯერ უნდა დაერეკა, მერე მოვიდოდნენ და

მერე წაიყვანდნენ; **اگر قبلاً نمی آدم ایشا(و)ن را نمی دیدم**

აგარ ყაბლან ნემიწმადამ იშა(უ)ნრა ნემიდიდამ „უფრო ადრე (ადრევე) რომ არ მოვსულიყავი, მათ ვერ ვნახავდი“; **თანამიმ-დევრობა** გამოხატულია ზუსტად შესაბამისი ფორმებით.

ამდენად, როგორც **რეალურ**, ისე **ირეალურ სიტუაციებში** არის საშუალება **დროთა თანამიმდევრობა** გამოვხატოთ **შესაბამისი** სხვადასხვა **დროებით**. მაგ.: უფრო შორეული წარსული ნამყო წინარეთი, უფრო ახლო პერფექტული ნამყო, – ნამყო შედეგებითი; იმაზე ახლო წარსული წყვეტილი; ირეალურ სიტუაციაშიც შორეული წარსული ნამყო წინარე წარსულით გამოიხატება, ხოლო უფრო ახლო წარსული ან ახლანდელი უწყვეტლით. მაგრამ, როგორც მაგალითებიდანაც ჩანს, არ არის აუცილებელი ყოველთვის შესაბამისი ფორმების გამოყენება. **მაგ.:** ირეალურ სიტუაციაში **პრაგმატული თანამიმდევრობა** ზოგჯერ მთლიანად უწყვეტლის ფორმებით გამოიხატება, რაც არ წარმოადგენს შეცდომას. არის ასეთი კომბინაციების შემთხვევებიც: დამოკიდებულ წინადადებაში უწყვეტელი, მთავარ წინადადებაში – ნამყო წინარე წარსული (იხ. მაგალითები ქვემოთ).

დროთა თანამიმდევრობის გააზრება-გაცნობიერება თავისთავად აადვილებს **კომბინაციების** მიზმას **სიტუაციებზე** და მათ დახსომებას.

18. პირობის ქვენყობის კომბინაციებიც და დროთა თანამიმდევრობაც გარკვეული **პრაგმატული სიტუაციის** ამსახველია, რომლის აღწერა-წარმოდგენა შეიძლება ერთი რთული წინადადების საზღვრებსაც სცილდებოდეს ანუ ტექსტის თუ ზეპირმეტყველების **ფართო კონტექსტით** იყოს განპირობებული. მაგალითად, ნამყოს კავშირებითის ფორმა რეალურ პირობაში გამოხატავს **არცოდნას, ეჭვს, ინფორმაციის უქონლობას** ლაპარაკის მომენტისთვის და ამ ვითარების წარმოდგენა აადვილებს მთლიანობაში რთული წინადადების შინაარსის სწორად გაგებას. ამდენად, თითოეული წინადადების გარშემო შეიძლება მოხდეს პატარა **სცენარებისა** და **სიუჟეტების** დაზუსტება-გამოკვეთა. **მაგ.:** اگر مادرم امروز تلویزیون جدید را خریدم باشد

اگر مادرم امروز تلویزیون جدید را خریدم باشد
 من اکشوب را منزل می مانم // می مونم
 ლევიზიონე ჯადიდრან ხარიდე ბაშად მან ემშაბრან მანხელ მიმანამ (მიმუნამ) „თუ დედაჩემმა დღეს ახალი ტელევიზორი

იყიდა//ნაყიდი ექნება, ამაღამ სახლში ვრჩები//დავრჩები“; **სიტუაციის სიუჟეტი (სცენარი):** მთქმელმა არ იცის იყიდა თუ არა დედამ ტელევიზორი; თუ არ უყიდა, სახლში შეიძლება არ დარჩეს; თუ იყიდა, სახლში დარჩება (და ახალ ტელევიზორს უყურებს); **اگر آمده باشد بم بگو** აგარ აშადე ბაშად ბემ

ბეგუ „თუ მოსული იყოს, მითხარი“; **სიუჟეტი:** მთქმელისთვის საინტერესო პიროვნება შეიძლება უკვე მოსულია, მაგრამ მან ეს არ იცის და სხვას სთხოვს ინფორმაციის მონოდებას, არცოდნას კი ნამყოს კავშირებითის ფორმით გამოხატავს; **اگر**

داشته ایم خبر می داد // خبر می داد აგარ მეჰმან დაშთ ჩთმა ბმ ხბრ მი დად //ხაბარამ მი დად „თუ სტუმარი ეყოლებოდა// სტუმარი რომ ჰყოლოდა, შემატყობინებდა“; **اگر**

داشته ایم خبر می داد (بدهد) // خبر می داد აგარ მეჰმან დაშთე ბაშად ჩთმან ბემ ხაბარ (ბედეჰად) ბედად //ხაბარამ ბედად „თუ სტუმარი ჰყავს/ეყოლება// სტუმარი რომ ჰყავდეს, შემატყობინებს/შემატყობინებდა“; **პირველი სიუჟეტი:** არ ვიცოდი და ახლაც არ ვიცი, წარსულშია, მაგრამ ახლაც დარწმუნებული ვარ, – სტუმარი რომ მოსვლოდა, შემატყობინებდა; **მეორე სიუჟეტი:** არ ვიცი ახლა, ჯერ ველოდები, შესაძლოა სტუმარი მოუვიდეს და მაშინ აუცილებლად შემატყობინებს, თუ სტუმარი მოუვა (ან მოუვიდა უკვე).

ამგვარი სხვადასხვა **სიტუაციური სიუჟეტების, სცენარების** ჩამოყალიბება შეიძლება ნებისმიერი ცალკე აღებული ნიმუშისთვის.

19. ზოგჯერ ქართული შესატყვისი ავლენს დროთა ისეთ პრაგმატულ სხვაობასაც, რომელსაც სპარსული ფორმები არ არჩევენ. **მაგ.:** სპარსულის **ირეალური უწყვეტელი** და ანმყო=უწყვეტელი **ახლანდელი დროისთვის** გადმოიცემა ქართულში მე-2 კავშირებითით, ანმყოს კავშირებითით ან მყოფა-

დის კავშირებით; ხოლო წარსული დროისთვის კი, – მე-2 თურმეობითი: *ما حالاً داشتم* აგარ *ჰალა დაშთამ* „ახლა რომ მქონდეს“, *ما حالاً می کردم می رفتم* აგარ *ჰალა მიქარდამ, მირაფთამ* „ახლა რომ ვაკეთებდე/გავაკეთებდე, წავიდე/წავიდოდე/მივდიოდე“; *ما نیستی* აგარ *ნისთი* „რომ არ იყოს/რომ არ ყოფილიყო“; *ما داشتم/می کردم/می رفتم/بودم* აგარ *დაშთამ/მიქარდამ/მირაფთამ/ბუდამ* „რომ მქონოდა, რომ (გა)მეკეთებინა, რომ წავსულიყავი, რომ ვყოფილიყავი“, მე-2 თურმეობითი ახლანდელი პრაგმატული დროის გაგებითაც შეიძლება გამოვიყენოთ კონტექსტისდა მიხედვით, როცა სპარსულში უწყვეტელია ან ანმყო=უწყვეტელი (იხ. იგივე მაგალიტები). ქართული შესატყვისებიდან შეიძლება გამოვყოთ ნორმატიულობის თვალსაზრისით, მაგალითად, მე-2 თურმეობითი (დამოკიდებული წინადადება) და ხოლმეობითი (მთავარი წინადადება), რომელთა კომბინაცია ჩვეულებრივ ყოველთვის **ირეალურ სიტუაციას** გამოხატავს. ქართულის ეს ორივე მწკრივი, ცალ-ცალკე თუ ერთად, **პრაგმატული სემანტიკით გარკვეულად ირეალურია**. ასევე გასათვალისწინებელია ბევრი სხვა ნიუანსი, რაც შეიძლება გადმოიცემოდეს **მრავალგვარი ქართული შესატყვისით**. დიდწილად ეს ტაბულებში და ნიმუშებში ასახულია, მაგრამ ვერ იქნება ამომწურავი: ტექსტებში და ზეპირმეტყველებაში თარგმანის სხვა შესაძლებლობაც შეიძლება შეგვხვდეს.

ზუსტი პრაქტიკული შესატყვისებიდან განსაკუთრებით აღსანიშნავია **კატეგორიული სამომავლო რეალური პირობის** გამომხატველი ფორმები: **წყვეტილი-წყვეტილი: اگر دیدی** აგარ დიდი „თუ ნახე“, **აგარ ხარისი** აგარ *აგრ ხარისი* „თუ იყიდე“; და სხვ.

21. სპარსულში **პროგრესივის** ფორმების გამოყენებისას (დამთან დამხმარე ზმნიანი ფორმები) ირეალურ სიტუაციებში მთლიანობაში 5- **ხუთი შესაძლო კომბინაცია** ყალიბდება, მაგრამ ქართული შესატყვისების კომბინაციები ისევე აენციობა და იგივეა, რაც უწყვეტლის და ნამყო წინარე წარსულის კომბინაციებიდან შედგენილი სპარსული წინადადებების შემთხვევაში გვაქვს (იხ. ირეალური კომბინაციების ტაბულა). იმავდროულად ქართულში შეიძლება სპარსული პროგრესივის სემანტიკა სხვადასხვა **სახელური აღწერითი** კონსტრუქციებითაც გადმოვცეთ, როგორცაა სანყისიანი სახელზმნური ფრაზები. მაგ.:

اگر گوشت می خریدم حالا داشتم می خوردم აგარ გუშთ მიხარიდამ ჰალა დაშთამ მიხორდამ „ხორცი რომ მეყიდა, ახლა შევჭამდი (ჭამაში ვიქნებოდი)“; اگر الآن/دیروز داشتم می

اگر خواايدم خسته نبودم აგარ ალ'ან/დირუზ დაშთამ მიხაბიდამ ხასთე ნაბუდამ „ახლა/გუშინ რომ ძილში ვიყო/ვყოფილიყავი (მეძინოს/მძინებოდა), დაღლილი არ ვიქნებოდი... თარგმანი ყველა ვარიანტით სწორია, მაგრამ სახელზმნური ლოკატიური ფრაზები უკეთ გამოხატავენ **პროგრესივის** არსს.

22. თეორიულად პროგრესივის გამოყენება რეალურ სიტუაციაშიც შესაძლებელია. ასეთ შემთხვევაში **პროგრესივის**

ანწყოს ფორმები იგულისხმება. მაგ.: اگر دارد می رود دنبال او

აბაგარ დარად მირავად დომბალე უ ბედავიდ „თუკი მიდის (წასვლის პროცესშია), გაეკიდეთ (დაედევენეთ, წაყევით, მისდით)“.

23. **უწყვეტელი**, რომელიც ნორმატიულად მხოლოდ ირეალური პირობის გამომხატველად ითვლება, გარკვეული **კონტექსტური** მინიშნებების საშუალებებით შეიძლება ავლენდეს **ჩვეულებრივ დურატიულ (განგრძობით) მოქმედებასაც**; ან პირიქით, თუ სპეციალური მინიშნებები არ იქნება, შეიძლება გაგებულ იყოს არა ირეალურ, არამედ სწორედ **ჩვეულებრივ, რეა-**

ლურ ჰაბიტუალურ (ყოფითობის) იმპერფექტად; ორივე შემთხვევაში პირობითობა ძალაში რჩება. ჰაბიტუალური (ყოფითი) უწყვეტელი რეალურ პირობას გამოხატავს. ამდენად, უწყვეტელი მარტოდენ ირეალობის კუთვნილება კი არ არის, არამედ რეალურ პირობაშიც მონაწილეობს. აქ აღსანიშნავია ქართული შესატყვისის ფრაზისთვის მრავალგზისობის ნაწილაკ „ხოლმე“-ს დართვის შესაძლებლობა: ამ მანიაკის დართვა დააზუსტებს სხვაობას ირეალისსა (სადაც ქართული შესატყვისი *ხოლმეობითის მწკრივი* იქნებოდა) და მრავალგზისობას (აქ: იგივე ჰაბიტუალობას) შორის. მაგ.: *عادتش بود اگر تنها می رفت شعر*

და *کرد می زمزمه* 'დათაშ ბუდ აგარ თანჰან მირაჰთ შე'რ ზამზამე მიქარდ „ჩვევად ჰქონდა, თუ მარტო მიდიოდა, ლექსს ღიღინებდა (ბუტბუტებდა) [ხოლმე]„. *اگر یکی دو تا گیس عرق می*

خوابیدم 'არაყ მიხორდამ ბეჰთარ მიხაბიდამ „ერთი-ორი ჭიქა არაყს თუ ვსვამდი (ერთ-ორ ჭიქა არაყს თუ/რომ დავლევდი), უკეთ (და)ვიძინებდი (ხოლმე)“; (იხ. ქვემოთ აგრ.: პირობის პრობლემური საკითხები; პირობის სპეციფიკაციები).

ამგვარად, დამაზუსტებელი დამატებითი ელემენტები ზოგადად ქართულ შესატყვის კონსტრუქციებშიც ასრულებენ დიდ როლს. ისევე როგორც სპარსულში (გარემოებითი სიტყვები, ნაწილაკები და სხვა).

24. წყვეტილი ანუ ნამყო სრული ძირითადი ნორმით მომავალი კატეგორიული პირობის გამომხატველია, მაგრამ შეუძლია ჩვეულებრივი ნამყო დროით გამოხატოს პირობაც; ეს შეიძლება იყოს კონტექსტში დადასტურებული აგრეთვე გარემოებითი სიტყვებითაც. მაგ.: *اگار დირუზ გოჭთიდ ხუბე* „თუ გუშინ თქვით, კარგია„.

25. პირობითო წინადადების კომბინაციებში ერთვება პროგრესივის ფორმებიც, რაც ინოვაციად ან ნეოლოგიზმად შეიძლება ჩაითვალოს, რადგან თავისთავად პროგრესივი თანა-

მედროვე ახალსპარსულის სიახლეა. პროგრესივის (დაშთან „ქონა–ყოლა„ დამხმარე ზმნიანი ფორმები) გამოყენება გრამატიკულად შეიძლება იყოს ადეკვატური და პარალელური უწყვეტლისა ირეალში და პარალელური მარტივი ანმყოს ფორმისა რეალურ სირუაქციაში. აღსანიშნავია **სპარსული პროგრესივის ქართული შესატყვისის ერთ-ერთი შესაძლო ვარიანტი**, – ესაა ტიპი: **რალაც მოქმედებაში ყოფნა. მაგ.: اگر دارد می خورد**

اگر داشتند می خوردند აგარ დაწრად მიხორად, აგარ დაშთანდ მიხორდანდ „თუ ჭამაშია; თუ ჭამაში იყვენენ/ჭამაში რომ ყოფილიყვენენ“; და სხვა მისთ. ქართულ შესატყვის თარგმანებში პროგრესივისთვის გამოყენებადია აგრეთვე სხვადასხვა დამატებითი დამხმარე გარემოებითი სიტყვებიც, როგორიცაა: „ის-ის იყო, ლამისაა, ეს-ესაა, ლამის იყო„ და სხვა მისთ. **მაგ.: اگر**

رسیدی اگر داشتی می زدی აგარ დაშთი მიზადი; აგარ დაშთი მირესიდი „თუ ის-ის იყო რეკავდი; თუ ლამის იყო აღწევდი“; და ა.შ.

26. **ნამყო წინარე წარსულის** ერთ-ერთი დამახასიათებელი პრაგმატული ფუნქცია **დროთა თანამიმდევრობის** გამოხატვაა სხვა, მარტივ ნამყო დროებთან მიმართებაში. **მაგ.: اگر گفته**

آمد می بودی აგარ გოჭთე ბუდი მიამადამ „რომ გეთქვა, მოვიდოდი„. წამყვანი ნორმით, ირეალურ პირობაში უწყვეტელი **მოსდევს** ნამყო წინარეს, ხოლო ეს უკანასკნელი თავის მხრივ **უსწრებს** უწყვეტელს მოქმედებათა თანამიმდევრობის მიხედვით; მაგრამ ეს **არაა აუცილებელი: ნამყო წინარე** შეიძლება უბრალოდ **ირეალურ პირობას** გამოხატავდეს, თანამიმდევრობის გარეშე. ზოგჯერ უწყვეტლისა და ნამყო წინარეს მოქმედებანი ერთდროულია ან უწყვეტლის მოქმედება გახანგრძლივებულია წარსულში და მიმდევრობაში გაურკვეველია, შესაძლოა, პირი-

ქით, უსწრებდეს კიდევ ნამყო წინარეს. მაგ.: **اگر می دانستم**

بودم აგარ მიდანესთამ გოჭთე ბუდამ „რომ მცოდნოდა,

გეტყოდით„. მთავარი და დამოკიდებული წინადადების **ორივე მოქმედება** შეიძლება **ნამყო წინარეთი** გამოიხატოს და მაშინაც **დროთა თანამიმდევრობის გრამატიკულ გაფორმებას** ვერ ექნება ადგილი, კიდევ რომ არსებობდეს **იგი პრაგმატული სემან-**

ტიკის თვალსაზრისით. მაგ.: توانسته بودم رفت اگر

აგარ თავანესთე ბუდამ რაჭთე ბუდამ „რომ შემძლებოდა, ნა-ვიდოდი„ (აქ აშკარაა ვითარებათა თანადროულობა, მდგომარეობის თუ ქმედების ერთდროულობა) და სხვა მისთ.

თუ **უნყვეტელი დურატიულ-ჰაბიტუალური (ჩვეული განგრძობითი)** შინაარსისაა, **ნამყო წინარე**, პირიქით, ხაზს გაუსვამს **ირეალობას**, მის საპირისპიროდ (იხ. მაგალითები; იხ. ზემოთ ჰაბიტუალური უნყვეტელი).

დროთა აშკარა თანამიმდევრობა შეიძლება მთლიანად **უნყვეტლის მწკრივითაც** გამოიხატოს, **ნამყო წინარეს გარეშე.**

მაგ.: **برایمتون بردیمتو (اگر) می زدید می گفتید می آمدم می**

[აგარ] მიზანიდ, მიგოჭთიდ, მიამადიმ, მიბორდიმეთუნ „[რომ] დაგერეკათ, გეთქვათ, მოვიდოდით, წაგიყვანდით„ (აქ ნათლად თანამიმდევრული ქმედებანია).

ამდენად, **დროთა თანამიმდევრობა** არაა მიბმული მხოლოდ **გრამატიკულ გაფორმებაზე**, არამედ **წმინდა შინაარსობრივი** შეიძლება იყოს.

27. ჯამში, **კომბინაციათა არჩევანი** ხშირად უკავშირდება დიალოგის მონაწილეთაგან **სიტუაციის ცოდნას** ანუ **პრაგმატულ ვითარებასა და ინფორმატიულობას**. გარკვეულწილად არსებობს **რეალობა-ირეალობის გარჩევის აუცილებლობის ვითარებაც ფართო პრაგმატული კონტექსტისა და სიტუაციური ინფორმატიულობის მიხედვით**; მაგრამ **ტაბულარულად** წარმოდგენილი **გრამატიკული კომბინატორიკის** ძირითადი ნორმების ცოდნა-დასწავლა წამყვანია პირობითი წინადადების სწო-

რად აგებისათვის.

28. ტაბულებში (ისევე როგორც მთლიანობაში ტექსტებში) სპარსული ზმნური უღლების გარკვეული დრო-კილოს პარადიგმული ფორმების მიმართ გამოყენებულია ტერმინი **ანმყოს კავშირებითი**: ესაა ანმყოს ფუძეზე დამყარებული მორფოლოგიური პარადიგმა, ტიპი **مَن/مَنْ**; ბექონამ/ქონამ „გავაკე-

თო, ვაკეთო...“ სწორედ ამ მორფოლოგიური პრინციპის საფუძველმა განაპირობა აღნიშნული ტერმინის საყოველთაო გავრცელება გრამატიკულ ლიტერატურაში, თუმცა პრაგმატული შინაარსით ეს ფორმები სამომავლო მოქმედების გამომხატველია. **პრაგმატული სემანტიკის** გათვალისწინებით შემოსულია მტკიცე მოსაზრება ანმყოს კავშირებითის ნაცვლად ამ პარადიგმას ეწოდოს **მყოფადის (მომავლის) კავშირებითი**. ეს წინადადება გასაზიარებელია, თუმცა მოცემულ მონოგრაფიაში, პირველ რიგში ტაბულებში, ტექნიკური მიზეზებით ძირითადად დატოვებულია ტრადიციული, ძველი, ადრინდელი ტერმინი. ამასთან დაკავშირებით აქ აღვნიშნავთ, რომ ტერმინი **ანმყოს კავშირებითი** შესაძლებელია შევცვალოთ ტერმინით **მყოფადის=მომავლის კავშირებითი**, რაც უნდა გავითვალისწინოთ ტექსტისა და ტაბულების ნაკითხვისას. იმავდროულად, უფრო უპრიანი, მართებული და ზუსტია გამოვიყენოთ **ორმაგი ტერმინი: ანმყო-მომავლის კავშირებითი**. ამასთან დაკავშირებით აღვნიშნავთ, რომ სახელწოდება **ანმყოს კავშირებითი** ძირითადად და პირველ რიგში განპირობებულია მორფოლოგიური მონაცემებით: ანმყოს ფუძეზე დამყარებული დრო-კილოს ფორმა; მაგრამ შინაარსობრივად ეს ფორმა სინამდვილეში უფრო მომავალ დროს (მყოფადს) მიემართება, ანმყოს სასტარტო წერტილიდან ათვლით. შინაარსის მიხედვით განხილვად ვერტიკალურ პარადიგმას შეიძლება ეწოდოს **მომავლის (მყოფადის) კავშირებითი**. ამგვარი ერთგვარად გაორებული ვითარების გამო, შესაძლოა სხვადასხვა სახელმძღვანელოებსა და სპეცლიტერატურაში ორივე სახელწოდება ცალ-ცალკე შეგვხვდეს. აგრეთვე შეგვხვდება **ორმაგი** სახელწოდებაც, რაც ყველაზე მეტად მართებულია, სწორია: **ანმყო-მომავლის კავშირებითი**. სწორედ ეს ვარიანტია არჩეული წინამდებარე მონოგრაფიაშიც; ეს მიჩნეუ-

ლია უპირატესად, თუმცა იმავდროულად ტექსტში გვხვდება ერთმაგი სახელწოდების შემთხვევებიც. ეს მოსაზრება და ეს ტერმინი წარმოდგენილია აგრეთვე თავში დროითი ფორმების ფუნქციათა შესახებ და აქვე ამ თავში ზემოთ ქვეთავში პირობითი წინადადების შესახებ, პარაგრაფში: რეალური პირობითი წინადადება (იხ. ქვემოთ პარაგრაფი ანმყო-მომავლის კავშირებითი, თავში დროითი ფორმების ფუნქციები წინადადებაში; აგრ. იხ. ზემოთ რეალური პირობითი წინადადება თავში რთული წინადადება, ქვეთავი ქვენყობილი წინადადება) (ამ ტერმინებზე იხ. აგრ. ბოლოთქმაშიც).

(იხ. შდრ. აგრ. ქვემოთ; პირობის პრობლემური საკითხები; პირობის სპეციფიკაციები; დროთა ფუნქციები).

29. სქემების ანუ ტაბულების მიხედვით შემსწავლელთათვის შესაძლებელია ნიმუშთა შედგენა ვარჯიშისა და გადამონების მიზნით, სქემათა ცოცხლად ამუშავების გზით. უნდა მივყვეთ ტაბულებში მითითებულ ფორმებსა და განმარტებებს. შედეგად მივიღებთ სქემაში აღნიშნულ კომბინაციებს.

30. მაგალითების დიდი კორპუსები როგორც რეალური, ასევე ირეალური პირობისთვის, იხილე ქვემოთ, ამ დიდი ქვეთავის (პირობითი წინადადება) ბოლოს.

სხვა პირობითი კავშირები და მათი შესაბამისი კონსტრუქციები

სასაუბრო ენაში გვხვდება اگر აგარ კავშირის შეკვეცილი ფორმა – اگه.

მწერლობაში და ანდაზებში გვაქვს შერწყმული და შემოკლებული ფორმებიც. اگر აგარ – კავშირიანი ფორმებია: و

ور – اگر ვა აგარ – ვარ; و گر – واره – ვარ ნა – ვარნე

„და თუ, და რომ; და თუ არა, რაკი/თუკი არ/არა“; მწერლობაში

გვაქვს აგრ აგარ – კავშირის შემოკლებული ფორმაც: გრ გარ.

გრ გარ „თუმცა„ კავშირსაც ნიშნავს; მწერლობაში და ან-დაზებში ეს კავშირი დათმობით დამოკიდებულ წინადადებასაც აფორმებს აგრჟე აგარჟე „თუმცა„ კავშირის პარალელურად, რომელიც იმავე კავშირს შეიცავს.

აგრ აგარ კავშირის გარდა, პირობით კავშირებად ბევრი სხვა კავშირიც ითვლება. მათ შორის, ზოგი მათგანი მისი **ზუსტი სინონიმია, მაგ., چنانچه ჩენანჩე, هرگاه ჰარგაჰ. არის სხვა კავშირებით წარმოებული წინადადებებიც, რომელთა საერთო ღრმა სემანტიკა (შინაარსი) პირობითობას უკავშირდება, მაგრამ მათი სტრუქტურა სხვაგვარია და ზემომოყვანილ ტაბულაში არ იგულისხმება, – მის ფარგლებში არ ჯდება. უმეტესად ეს სხვადასხვა სახისა და ლექსიკური შემადგენლობის რთული (შედგენილი) ან გაორმაგებული კავშირებია.**

მთლიანობაში ასეთი კავშირებია, მაგ.: این شرط که ბა
ინ შართ ქე; به شرط این که ბე ინ შართ ქე, اینکه
შართე ინ ქე „ამ პირობით..რომ“; به شرط آنکه ბე შართე
ანქე „იმ პირობით რომ„, به شرطی که ბე შართი ქე „ერთი (ისე-
თი) პირობით რომ“; در صورتی که ბე შართი ქე „იმ შემ-
თხვევაში თუ/რომ“; بدون اینکه ბედუნე ინ ქე „იმის გარეშე

რომ“; اينکه به عوض 'ავაზე ინ ქე „იმის ნაცვლად რომ“; به شرط اينکه ბე ჯადე ინ ქე „იმის ნაცვლად რომ“; ბე შართე ინ ქე „იმ პირობით რომ“; چه..چه ჩე...ჩე „რა...რა, გინდ...გინდ“; هر چند هم ჰარ ჩანდ ჰამ „რამდენიც, რამდენადაც“; هر قدر هم ჰარ ყადრ ჰამ „რამდენადაც, რა ზომითაც, რა ხარისხითაც“; ماہد مبادا کہ (ქე) „ღმერთმა ნუ ქნას“; چیش از اينکه აზ იფიშ აზ ინ ქე „მანამდე ვიდრე“; خواه..خواه تا تہ „ვიდრე, სანამ; რათა“; بآ...بآ „რაც რაც, გინდ გინდ“; هر گاه „როცა, როცა-კი, როდესაც, როდესაც კი, ყოველთვის როცა, როგორც კი“; فقط اگر ჭყათ აგარ „მხოლოდ თუ/რომ“; جز اينکه „იმის გარდა/გარეშე რომ/თუ“; مگر اينکه „განა ისე რომ/თუ“; مگر مگარ „განა, განათუ“; و گر 'ვაგარ, ვაგარ „და თუ, და თუკი“; چنانچه ჩენანჩე „როგორც, თუ, თუკი, რაკი, თუ რომ, რომ“; و اگر نہ گارنا „თორემ, რომ არა, თუ არა“; و اگر نہ 'ვაგარნა, ვარნა „და თუ არა, თუკი არა, თუ არა და“; چون 'ჩონ ჩუნ, ჩუ (=აგარ) „როცა, როდესაც,“ (=თუ, თუკი,

რომ)“; *وقتى* *ვაყთი*, *وقتیکه* *ვაყთიქე* „როცა, როდესაც“-ც
 ღრმა შინაარსით შეიძლება უტოლდებოდეს *اگر* აგარ -პირო-
 ბით კავშირს); *اگر چنانچه* აგარ ჩენანჩე „თუ. თუკი“; *هرگاه که*
ჰარგაჰ ქე „თუ, თუკი, რაკი“; *و الا* „და თუ არა, თუკი
 არა, რაკი არ/არა, თუ არა და“; *ولو* *ვალოუ*, *ولو اینکه* „
ვალოუ ანქე, *ვალოუ ინქე* „მაშინაც თუკი, თუნდაც“; *اگر*
اگر که „აგარ...ვა(ა)გარ „თუ...და თუ, თუკი...და თუკი“; *اگر چنانکه*
اگر چنانچه აგარ ქე, აგარ ჩენანჩე, აგარ ჩენანქე
 „თუ რომ, თუ რომ კი“;

ამ მნიშვნელობით *چو/چون* ჩუნ/ჩუ კავშირი კლასიკურ,
 სამწერლობო ლიტერატურულ ენაში იხმარება ან ფოლკლორში
 (მაგ., ანდაზებში). თანამედროვე სასაუბრო ენაში *چون* ჩუნ
 პირველ რიგში ნიშნავს „რადგან, რადგანაც“, უფრო *که* ქე კავ-
 შირთან ერთად: *چونکه* ჩუნქე. რაც შეეხება *چو/چون* ჩუნ/ჩუ
 და *وقتى/وقتیکه* *ვაყთი/ვაყთიქე* დროის გარემოებით კავში-
 რებს, ისინი იმავე მნიშვნელობას შეიძლება გამოხატავდნენ ნი-
 ნადადებაში, რასაც პირობითი კავშირი *اگر* აგარ. ეს იმას ნიშ-
 ნავს, რომ მათ ურთიერთჩანაცვლება შეუძლიათ. **მაგ.:** *چون*

وقتیکه بدانی = اگر = აგარ ხაჰი = აგარ ხაჰი, اگر خواهی = اگر خواهی

بدانی ვაყთიქე ბედანი = აგარ ბედანი „როცა გინდა//თუ გინდა;

როცა იცი//თუ იცი,„ და მისთ. წინადადების შინაარსი ამ ჩანაცვლებით არ შეიცვლება: პირობითობა და დროის გარემოებითობა აქ ღრმა პრაგმატულ-სემანტიკურ ინფორმატიულ ურთიერთკავშირშია.

ჩამოთვლილ კავშირებზე აგებული წინადადებები შინაარსით იმიტომ უახლოვდებიან **პირობითს, რომ თანმიმდევრობას და მიზეზ-შედეგობრიობას** გამოხატავენ, მაგრამ სინტაქსური სტრუქტურებით ასეთი წინადადებები **აگر** აგარ-კავშირიანი პი-

რობითი წინადადებებისგან დიდად განსხვავდება. იმავდროულად, ხშირად შეგვიძლია რომელიმე ამ კავშირით გაფორმებული და პირობის შემცველი ქვეწყობილი წინადადება **გადავაკუ-**

ოთთ **აگر** აგარ-კავშირიან პირობით წინადადებად. **მაგ.:** خوب

بود گفتمید 'گر نه آوردن کتاب از یادم رفته بود შობ შობ

გოჭთიდ, **გარნა** ავარდანე ქეთაზ აზ ადამ რაჭთე ბუდ „კარგია მითხარით, **თორემ (რომ არა, თუ არა)** წიგნის მოტანა დავინწყებული მქონდა,„ ამ წინადადების შინაარსი სხვაგვარადაც

შეიძლება გადმოვცეთ. შევადაროთ, **მაგ.:** اگر نگفتمید/نگفته

بودید آوردن کتاب از یادم رفته بود//می رفت و خوب نمی شد

აგარ ნაგოჭთიდ/ნაგოჭთე ბუდიდ, ავარდანე ქეთაზ აზ ადამ რაჭთე ბუდ/მირაჭთ (ვა) ხუბ ნემიშოდ „რომ არ გეთქვათ, წიგნის მოტანა დამავინწყებოდა, (და) კარგი არ იქნებოდა,„ **პირობითობის სემანტიკა** ორივე ვარიანტში გვაქვს, ამიტომაც ეს სხვა კავშირებიც **პირობით კავშირებად ითვლება.**

هر گاه چنانچه اگر -ის სინონი-

მებად ითვლება. اگر აგარ-კავშირიანი პირობა კი წმინდა (სუფთა) პირობით წინადადებას აყალიბებს. ბევრი დანარჩენი ზემოჩამოთვლილი კავშირი კი که ქე – კავშირთან კორელაცია- შია წარმოადგენილი და პირველადი ლექსიკური მნიშვნელობების შემცველიცაა (როგორიცაა: „დრო“, „შემთხვევა“, „პირობა“, სხვადასხვა ნაწილაკები და სხვა). კორელატი که ქე პირობით დამოკიდებულ წინადადებას იწყებს, ხოლო ზემომოყვანილი პირობითი კავშირებითი კი მთავარ წინადადებაში დგანან. ცხადია, که ქე-კორელაციანი კავშირებით გაფორმებული ქვენყობა დაუშვებს დამოკიდებული წინადადეგების ჩართვასაც მთავარი წინადადების შუაშიც, როგორც ეს სხვა ტიპის ქვენყობაშიც ხდება (იხ. სხვა ქვენყობილი წინადადეგები). მაგ.: با این شرط با جز این که از بانک پول قرض کنم نمی توانم این خانه بآردم „იმ პირობით მოვიდა ჩვენთან ერთად, რომ ჩქარა დავბრუნდეთ“; در صورتیکه جمعیت کشور ازدیاد شود در حوزه های انتخاباتی از هر صد و پنجاه هزار نفر اهالی یک نماینده انتخاب دادر سურათიქე ჯამ'იდათე ქეშვარ ეზდიად შავად დარ ჰოუზეჰანდე ეთეხანათი აზ ჰარ 150 ჰეზარ ნაჭარე

აჰალი *დე ნემანდე ენთეხაბ მიშავად* „თუ (იმ შემთხვევაში თუ, როცა) ქვეყნის მოსახლეობა გაიზრდება, საარჩევნო უბნებში ყოველი 150 000 პიროვნებიდან ერთი წარმომადგენელი აირჩევა“; روسيه شوروی حق داشت در صورتیکه کشور بیگانه ای

بخواهد در سرزمین ایران پایگاه نظامی ضد شوروی تأسیس کند

დაშთ დარ სურათიქე ქეშვარე ბიგანე ი ბეხანჰად დარ სარზამინე ირან ფანგანჰე ნეზამიდე ზედდე შოურავი თა'სის ქონად ყოვანდე ხოდრან დანხელე ხანე ირან ნემანად „საბჭოთა რუსეთს უფლება ჰქონდა, თუ (თუკი, იმ შემთხვევაში თუ) რომელიმე უცხო ქვეყანა მოინდომებს ირანის მინა-წყლზე საბჭოთა კავშირის სანინააღმდეგო სამხედრო ბაზა დააარსოს, ირანის ტერიტორიაზე თავისი ძალები გამოავლინოს (მოინდომებდა, დაეარსებინა, გამოეველინა)“;

ამგვარი პირობითკავშირიანი წინადადებები დროთა კომბინაციის თავისებურებებსაც გვიჩვენებენ, რომელიც შეიძლება ზემოთ მოყვანილ ტაბულის სქემაშიც არ იყოს წარმოდგენილი (შდრ. ტაბულა). მაგალითად, კომბინაცია **წყვეტილი (მთავარი)+ანწყოს კავშირებითი (პირობითდამოკიდებული):** با این

باز گردیم „იმ პირობით მოვიდა ჩემთან ერთად, რომ ჩქარა დავბრუნდეთ“.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია და გამოსაყოფია პირობითობის სემანტიკის მხრივ شرط შართ „პირობა“ სიტყვის შემცველი კავშირები. ხოლო აგრ აგარ-თან ალტერნატიული სიცველი კავშირები. ხოლო აგრ აგარ-თან ალტერნატიული სიცველი კავშირები. ხოლო აგრ აგარ-თან ალტერნატიული სიცველი კავშირები.

ზუსტის მხრივ აგრეთვე, – კავშირი **هر گاه** შარ განჰ „როცა კი,

ყოველთვის როცა„ და კავშირი چنانچه ჩენანჩე „როგორც„ რომელიც იხმარება მნიშვნელობით „თუ, თუკი, თურომ, რომ, რაკი„. საქმე ისაა, რომ დროის დამოკიდებული წინადადების შემცველი რთული წინადადება ზოგჯერ ღრმა შინაარსით პირობითი წინადადების შინაარსს (სემანტიკას) უტოლდება, უთანაბრდება. მაგ., შდრ. ტიპები: من هم می هرگاه / اگر بروی

გაჰარ გაჰ/აგარ ბერავი მან ჰამ მირავამ „როცა(კი) ნახვალ, მეც ნავალ//თუ(კი) ნახვალ, მეც ნავალ„.

چنانچه ჩენანჩე კავშირი კი თავის მხრივ ცნობილია როგორც اگر აგარ კავშირის ალტერნატივა, უმეტესად სამწიგნობრო ენაში: „თუ, თუკი, რაკი„. თავად اگر აგარ კავშირი სამწიგნობრო ენაში თუ ფოლკლორში შემოკლებული ფორმითაც გვხვდება: گر გარ; ხოლო و ვა კავშირთან შერწყმისას პოეზიაში, მხატვრულ პროზაში და ანდაზებში შეიძლება შეგვხვდეს ფორმა و ვარ: <ვარ> و گر <ვარ> და თუ, და თუკი, და რომ, და რაკი„.

მაგალითები:

با این شرط اینجا می مانم که مارا با اتومبیل (با ماشین) (به)

ბან მონლ ბრ გრდანიდ (მი ბრიდმ მი რსონიდმ მი გრდანიდმ)

შართ ინჯან მიმანამ, ქე მარან ბა ოთომობილ (ბან მანინ) (ბე) მანზელ ბარ გარდანიდ (მიბარიდამ, მირესუნიდამ, მიგარდანიდამ) „იმ პირობით ვრჩები აქ, რომ მანქანით მიმყვანთ შინ„ (შდრ.: منم می بریدم می اگر აგარ მიბარიდამ მიმუნამ

„თუ მიმიყვანთ, დავრჩები,); هر گاه بهزاد می آید پرویز هم می
 آید // اگر بهزاد می آید پرویز هم می آید
 მიწად, ფარვიზ ჰამ მირავად//აგარ ბეჭზად მიწად ფარვიზ
 ჰამ მიწად „როცაკი//თუკი ბეჭზადი მოდის, ფარვიზიც მოდის“;
 هر گاه / اگر قطار با توده های سنگ بر خورد کند / بکند/می کند
 (خواهد شد) قطار وازگون می شود (خواهد شد)
 დეჭანე სანგ ბარ ხორდ ბექონად/მიქონად ყათარ ვაჟუგუნ მი-
 შავად (ხაჭად შოდ) „როცაკი/თუკი/რაკი მატარებელი ქვების
 გროვებს (შე)ეჯახება (მატარებელი რომ...შეეჯახება/შეეჯა-
 ხოს), დაიმსხვრევა (იმსხვრევა)“; چنانچه // اگر قطار با توده های
 سنگ بر خورد کند وازگون می شود (خواهد شد)
 ყათარ ბა თუდეჭანე სანგ ბარ ხორდ ქონად ვაჟუგუნ მიშავად
 (ხაჭად შოდ) „მატარებელი რომ ქვების გროვებს შეეჯახოს
 (თუ(კი) შეეჯახება), დაიმსხვრევა (გადატრიალდება)“; خوب
 بود شد گفتید گرنه آوردن کتاب از یادم رفته بود
 გოჭთიდ, გარნა ავარდანე ქეთაბ აზ ანდამ რაჭთე ბუდ „კარ-
 გია მითხარით, თორემ (რომ არა, თუ არა) წიგნის მოტანა და-
 ვინყებული მქონდა“; جز اینکه از بانک پول قرض کنم نمی توانم این خانه را بخرم
 შართ ბა მან აშად ქე ზუდ ბარ გარდიმ „იმ პირობით მოვიდა
 ჩემთან ერთად, რომ ჩქარა დავბრუნდეთ“;
 ფულ ყარზ ქონამ, ნემითავანამ ინ ხანერა ბეხარამ „იმის გა-

რეშე, რომ ბანკიდან ფული ვისესხო, ვერ შევძლებ//არ შემიძლია
ეს სახლი ვიყიდო//ამ სახლის ყიდვა“; هر گاه دسته ' کارگران

ما اجرا نخواهد شد

ნადანად ბარნაშედე მან ეჯერან ნახანჰად შოდ „თუ (თუკი=როცა
კი, როგორც კი) მუშების ბრიგადა არ მოვა, ჩვენი პროგრამა

چنانچه بخواهیم حتماً فارسی باشد می توانیم“;

ჩენანჩე ბეხანჰიმ ჰათმან ჭარსი ბაშად მი-

თავანიმ ადშოდე ბენევისიმ „თუ მოვისურვებთ, უთუოდ

სპარსული იყოს, დავწეროთ „ნახსენები“; به شرط اینکه خسته

ბეშართიქე ნაშავიდ ბანჰამ სარე ვაყთ ბე დეჰი აზ ან მიზჰან მირავიმ

„იმ (ამ) პირობით, რომ არ დაიღლებით, ჩვენ ერთად თავის

დროზე მივალთ ერთ-ერთ იმ მაგიდასთან“; اجازه بدهید از فردا

کار کنم ولو روزنامهفروشی باشد تحصیلات عالی نمی خواهم

ეჯანზე ბედეჰ აზ ჭარდან ქარ ქონამ ვალოუ რუზნამეჭორუში
ბაშად, თაჰსილანთე ‘ალი ნემიხანჰამ „ნება მომეცი ხვალდან

ვიმუშაო თუნდაც გაზეთების მაღაზია იყოს, უმაღლესი განათ-

ლება არ მსურს“; حیف که پدرم مرده بود وگرنه کار را دو سه روزه

دو سهرهზე რუბერანჰ მიქარდ „დასანანია რომ მამამისი გარ-

დაცვლილი იყო, თორემ (თუარა) საქმეს ორ-სამ დღეში დაალა-

გებდა“; چیزی در این صورت باید به تو لاغر مردنی یه

دادند هم می داند *დარ ინ სურათ ბნად ბე თო ლაყარე მორდანი დე*
ჩიზი ჰამ დასთი მიდანდ „ამ შემთხვევაში შენ, გამხდარ მჭლე
 გლახას, უნდა მოგცენ (გაძლევენ) ხელად აგრეთვე რამეს
 (ცოტა რაღაცას უნდა გიხდიდნენ/ცოტა რაღაცა უნდა გადაგი-
 ხადონ)“; *تلخ چه شیرین و چه آید برو چه هر* *ჰარ ჩე ადად ბე-*
როუ ჩე შირინ ო ჩე თალხ „რაც იქნება მიდი, გინდ ტკბილი,
 გინდ მწარე“; *اگر در خدمتش باشید و اگر نمی باشید*
ხედმათაშ ბაშიდ ვა აგარ ნემიბაშიდ „თუ მის სამსახურში ხართ
 ან თუ არა ხართ“; *خواه این بخر خواه آن* *ხაჰ ინ ბეხარ ხაჰ ან*
„გინდ ეს იყიდე გინდ ის“; *مگر مرده تصور کردند که*
ქარდანდ ქე მაგარ მორდე „ნარმოიდგინეს, განათუ მოკვდა“;
ترجمه کردن کتیبه ها هستیید؟
ჯომე ქარდანე ქათიბეჰან ჰასთიდ? „განა ნარწერების თარგმა-
 ნით ხართ დაკავებული?“; *و اگر نه ازش کمتر نیستم که*
ნა აზაშ ქამთარ ნისტამ ქე „და თუ არა მასზე ნაკლები კი/ხო(მ)
 არა ვარ!“; *توضیح کن و الا پس بده!*
ელლა ფას ბედეჰ „ამიხსენი, თუ არა და დამიბრუნე!“; *هر گاه*
بخواهید نتیجه *’* *یک شرط غیر واقعی را نشان دهند در جمله* *’*
دود *مستقبل به کار می رود*
დექ შართე ყედრე ვაყედიონ ნეშან დეჰანდ დარ ჯომლედე ფანე
სიყედე მოსთაყბალ ბე ქარ მირავად „თუ (=როცა) მონიღომე-
 ბენ რამე ირეალური პირობების შედეგი აჩვენონ, მთავარ წინა-

დადებაში მომავალი აღწერითი დრო გამოიყენება“; ما باید از

شرکت ممنون باشیم و الا چه بسا خونه هایی که برای روی کار

შემდეგ მამნუნ შერქათ მამნუნ آمدن یک کابینه ریخته خواهد شد

ბაშიმ ვა ელლან ჩე ბასან ხუნეჭანი ქე ბარანე რუაე ქარ ამადანე

ექე ქაბინე რიხთე ხაჭად შოდ „ჩვენ ფირმის მაღლობელი უნდა

ვიყოთ, და რომ არა (ეს რომ არა, და თუ არა), რამდენი სახლია,

რომ ერთი კაბინეტის ასამუშავებლად დაინგრევა!“; اگر که بتونم

دوکتورران بےگیرام ჩანდ سال دیگه اینجا می مونم

დოქტორრან ბეგირამ ჩანდ სალე დიგე ინჯან მიმუნამ „თუ რომ

კი/თუ რომ შევძლებ, ექიმი ავიყვანო, რამდენიმე წელს ისევ აქ

დავრჩები“; اگر چنانچه در باب

اگزار ترجمه ' حال وی اطلاعاتی دارید لطفاً مرقوم فرمایید

ჩენანჩე დარ ბაბე თარჯომეაე ჰალე ვეა ეთთელა' ათი დარიდ

ლოთჰან მარყუმ ჰარმანიდ „თუკი მისი ვითარების თარგმანის

შესახებ რამე ცნობები გაქვთ, გეთაყვა, დაწერეთ“; اگر چنانچه

مى دهيد من درست مى کنم اگزار ჩენანჩე ეჯაზე მი-

დეჰიდ მან დოროსთ მიქონამ „თუკი/რაკი ნებას მაძლევთ, მე

გავასწორებ“; باید زودتر مى رفتم و عمورا خبر مى کردم وگرنه از

بۇدتۇار مىراڤتۇام ვა 'ამურან ხაბარ მი-

ქარდამ, ვაგარნა აზ ნაჰარ ხაბარი ნაბუდ „უნდა ჩქარა წავსუ-
ლიყავი და ბიძისთვის მეცნობებინა, თორემ (თუ არა) ვახშამი
არც იქნებოდა“; بروم و عمورا خبر کنم و گرنه باید زودتر

ნიჰარ ხაბარ ბერავამ ვა 'ამურან ხაბარ

ქონამ, ვაგარნა აზ ნაჰარ ხაბარი ნისტ „უნდა ჩქარა წავიდე და
ბიძას ვაცნობო (შევატყობინო), თორემ (და თუ არა, თუ არა)
ვახშამი არ არის (ვახშამის ხსენება არ არის, ვახშამი არ იქნება
ვახშამზე ვერც ვიოცნებებ)“.

ამ კავშირების ნაწილი მონაწილეობს **ინფინიტური პირო-
ბითი წინადადების** ჩამოყალიბებაშიც.

ინფინიტური პირობითი წინადადება

პირობითი (პირობაში მყოფი, პირობაში ჩაყენებული)
მოქმედება გამოიხატება **ინფინიტივით**, რომელსაც აკავშირებს
მარტივი პირობითი წინადადების სხვა წევრებთან კავშირები ან
სხვა, პირობითი ლექსიკური სემანტიკის მქონე მაკავშირებელი
სიტყვები თავისი მიმყოფი ელემენტებითურთ (წინდებულები
და სხვ.), **იზაფეთით** თუ **იზაფეთური ჯაჭვით**. **მაგალითად:** در

شده ورزش کردن خوب خواهی شد

ქარდან ხუბ ხაჰი შოდ; به شرط کهنه بودن این قالی را از شما

خرم შართე ქოჰნე ბუდან ინ ყალირან აზ შომან მიხარამ;

مى برم فقط با التزام تازه بودن این تخم مرقهارا

თეზამე თაზე ბუდან ინ თოხმე მორყჰარან მიზარამ; شرط رفتن

است رفتن داؤد است

ასთ; *بدون چای خوردن این دوا خوب نخواهد شد*

ხორდან ინ დავა ხუბ ნახაჰად შოდ; „ვარჯიშის შემთხვევაში კარგი იქნება; სიძველის შემთხვევაში ამ ხალიჩას თქვენგან ვიციდი; მხოლოდ სიახლის ვალდებულებით წავიღებ ამ კვერცხებს; მანიჟეს წასვლის პირობა დაუდის წასვლას; ჩაისსმის გარეშე ეს წამალი კარგი არ იქნება (არ მოგიხდება) „.

პირობის მნიშვნელობა შეიძლება უკავშირო ან პირობითი კავშირის გარეშე მყოფ მარტივ წინადადებაშიც ამოვიკითხოთ, რაც წინადადების ლექსიკურ-სემანტიკური შემადგენლობით ანუ კონტექსტით იქნება განპირობებული. მაგ., ერთ-ერთი ზემომყვანილი მაგალითი შეიძლება შემდეგი სტრუქტურით წარ-

მოვადგინოთ: *برای بردن این تخم مرق ها لازم است آن تازه باشد*

ბარაიე ბორდანე ინ მორყჰან ლაზემ ასთ ან თაზე ბაშად; „ამ კვერცხების წაღებისთვის აუცილებელია ისინი ახალი იყოს„. ინფინიტივი აქ **უბრალო დამატებითი** ან **მიზნის გარემოებითი** შესიტყვების ბირთვია; სტრუქტურის ვარიანტები სხვადასხვაა (იხ. მარტივი წინადადების წევრები).

შესაძლებელია ინფინიტური **მარტივი პირობითი** წინადადების **ტრანსფორმირება (გადაკეთება)** *اگر* აგარ-კავშირიან ან

სხვა კავშირიან (მაგ., კავშ. *که چة، که صورتی در دار سურათی*

چة دا სხვ.) **რთულ პირობით** წინადადებად და **პირიქით**. მაგა-

ლითად: *خواهی شد؛ اگر ورزش بکنید خوب خواهی شد*;

აگر این قالی کهنه باشد (است) آنرا از شما *ნიდ, ხუბ ხაჰი შოდ*;

اگر این می خرم؛ აგარ ინ ყალი ქოჰნე ბაშად (*ასთ*) *ანრა აზ შომან მი-*

ხარამ; *اگر این تخم مرق هارا ببرم لازم دارم (لازم است) آن*

باشد تازه აგარ ინ თოხმე მორყჷრან ბებარამ ლაზემ დარამ
 رفت اگر داؤد برود منیزه خواهد; ან თაზე ბაშად; (ლაზემ ასთ)
 (აგარ დავუდ ბერავად, მანიჟე ხაჷად რაჷთ (მირა-
 ვად); აგარ ჩან ნახო-
 فقط در آن صورت این تخم
 რიდ ინ დავან ხუბ ნახაჷად შოდ;
 مرق هارا می برم که آن تازه می باشد/باشد
 რათ ინ მორყჷრან მიბარამ, ქე ან თაზე მიბაშად/ბაშად; „თუ
 ივარჯიშებ, კარგად იქნები; თუ ეს ხალიჩა ძველი იქნება/არის,
 მას თქვენგან ვიყიდი; თუ ამ კვერცხებს ნავილებ, აუცილებე-
 ლია ახალი იყოს (თუ ახალია, მხოლოდ მაშინ ნავილებ); თუ და-
 უდი ნავა, მანიჟეც ნავა; თუ ჩაის არ დალევთ, ეს ნამალი კარგი
 არ იქნება; მხოლოდ იმ შემთხვევაში ნავილებ ამ კვერცხებს, თუ
 ისინი ახალია,„ და ა.შ.

ასეთი ტრანსფორმირებისას (გადაკეთებისას) ზოგჯერ
 ხდება მცირე სხვადასხვა სახის სტრუქტურული თუ ლექსიკური
ცვლილებები, მაგრამ ლინგვისტური ინფორმაციის ძირითადი
შინაარსი უცვლელია. ნამყვანი ცვლილებები კი ამ შემთხვევაში
 ინფინიტივის გადაკეთება ფინიტურ (პირიელ ზმნურ) ფორმად
 და პირიქით. სხვადასხვა ვარიანტებიც მისაღებია.

უკავშირო პირობითი წინადადება

პირობითი წინადადება უკავშიროც შეიძლება იყოს, ანუ
 გამოტოვებულია (ელიპსირებულია) კავშირი اگر აგარ „თუ,
 რომ, თუკი, რაკი“; ასეთ შემთხვევაში ქვენყობილი წინადადების
 აგებულება და ფორმათა კომბინაცია ისეთივეა, როგორც შე-
 საბამის კავშირიან წინადადებაში. მაგ.:

ქვა ეს სიტყვა“; می چسبید می گفتید من می آمدم მიჩასბიდ მი-
გოჭთიდ მან მიჰმადამ „დამკავშირებოდი, გეთქვათ, მე მო-
ვილოდი“; می خوایی بریم می ریم' می خوایی اینجا بمونیم

მიხანი ბერიმ მირიმ, მიხანი ინჯან ბემუნიმ მიმუნიმ „გინდა

წავიდეთ, წავალთ, გინდა აქ დავრჩეთ, დავრჩებით“; خوب

ახუბ დექი აზ یکی از آشنایانتان را به جای او می آوردید

აშნაანეთანრან ბეჯანდე უ მიანვორდიდ „კარგი იქნებოდა, ერთი
თქვენი ნაცნობთაგანი მის ნაცვლად მოგეყვანათ“.

უკავშირო პირობითი წინადადება ანდაზების სტილსაც

ახასიათებს. მაგ.: خواهی که ممتاز شوی از دین و عقبی با خلق

კრმ ხაჰი ქე მომთაზ შავი აზ დინი ო

’ოყბან ბან ხალყ ქარამ ქონ რუ ხოდან ბან თო ქარამ ქარდ „ გინდა
რჩეული გახდე, რელიგიურად და სასუფევლისთვის ხალხს უწ-
ყალობე, როცა/თუ ღმერთმა შენ გინყალობა.

ქართული ბუნებრივი შესატყვისებიც სავეებით დაუშვე-
ბენ აქ ასევე უკავშირო წინადადებებს.

წინადადების ნაწილის გამოტოვება პირობით წინადადებაში

აღნიშნება წინადადების მონაკვეთის გამოტოვების შე-
საძლებლობაც (ელიპსისი) პირობით წინადადებაში. ეს ხდება
ანდაზებში, მხატვრულ ტექსტში, დასაშვებია საუბარშიც, დია-
ლოგში. მაგ.: گر هنرمند از او باش جفایی تا دل خویش نیازارد و

ბინდ გარ ჰონარმანდ (ბაიდ ბდანდ კე ჰიჯ ჰიჯ ნისტ) დრ ჰმ ნშოდ

აზ ოუბაშ ჯაჭანი ბინად [ბაად ბედანად ქე ჰიჩ ჩიზ ნისტ],
თა დელე ხიშ ნადაზარად ვა დარ ჰამ ნაშავად „თუ ხელოვანი
გარენრისგან ჩაგვრას ნახავს, [უნდა იცოდეს რომ არაფერია],
რათა თავისი გული არ გაიტანჯოს და არ გამწარდეს“; سنگ

بدگوهر اگر کاسه^۱ زرین بشکست قیمت سنگ نيفزايد و زر کم

..باید بداناد/بدانی که..

რინ ბეშექასთ, ყეიმათე სანგ ნადაჭზაად ვა ზარ ქამ ნაშავად
[...ბაად ბედანად/ი ქე...] „უჯიშო ქვამ თუ ოქროს თასი გატე-
ხა, [...(იცოდეს) რომ...] ქვას ფასი არ მოემატება და ოქროს არა-
ფერი დააკლდება (არ შემცირდება)„ გამოტოვებული მონაკვე-
თი იგულისხმება აზრობრივად, ფორმალურად კი ელიპსირებუ-
ლია. ინფორმატიულად ეს მონაკვეთები კონტექსტით ჩანს.

სიტუაციური სიუჟეტების, სცენარების ნიმუშები: პირობითი წინადადების სიტუაციური სინტაქსი

სცენარის და სიუჟეტების ნიმუში: ელოდებიან ვიდრე არ-
სებობს რაიმე შესაძლებლობა ანუ სანამ რჩება შესრულების
დაშვება, დამოკიდებულ პირობით წინადადებაში იქნება მომავ-
ლის კავშირებითი. მაგ.: خوب باشد اگر بری ' ضرر ندارد اگر

تماس بگیرد ხუბ ბაშად აგარ ბერი, ზარარ ნადარად აგარ

თამას ბეგირად „კარგი იქნება თუ ნახვალ, არაფერი მოუვა, თუ
დაგვიკავშირდება“; – ახლანდელი და მომავალი დროები აქ ახ-
ლოსაა და რჩება მცირე შესაძლებლობა შესრულებისა. რო-
გორც კი ეს შესაძლებლობა გამოირიცხება, მომავალი და ახ-
ლანდელი დაემთხვევა და გადავა ერთად წარსულში ანუ ყო-
ველგვარი რეალობა გამოირიცხება და მოსალოდნელი უკვე სა-
ეჭვო მოქმედება გადაიქცევა ირეალურად. ასეთ შემთხვევაში
მაშინვე გამოიყენება უწყვეტელი ან ნამყო წინარე წარსული
ანუ აწმყოს კავშირებითით ადრე მანამდე გამოხატული მოქმე-

დება წარმოჩინდება უწყვეტლით გამოხატულ მოქმედებად. მთქმელი დარწმუნდა ან თითქმის დარწმუნდა, რომ ის არ წავა და მერე უკვე არ წავიდა; როგორც კი ამაში დარწმუნდა, მომავლის კავშირებითიდან გადავიდა უწყვეტელზე. ვიდრე იმედი გაქვთ, მოცემულ სიუჟეტებში შეგიძლიათ გამოიყენოთ მომავლის კავშირებითი – რეალური სიტუაციის ფორმა; როგორც კი იმედი ქრება, იმავე სინტაქსურ კონტექსტში იყენებთ უწყვეტელს – ირეალური სიტუაციის ფორმას (იხ. შდრ. აგრ.: ირეალობის გამოხატვა; იხ. დროები).

საყურადღებოა, რომ დიალოგის დროს კითხვა-პასუხი შეიძლება ერთი პირობითი წინადადების ორივე ნაწილში იყოს მოთავსებული, გადანაწილებული: მაგ., კითხვა – დამოკიდებული წინადადება, მთავარი კი, – პასუხი. მაგ.: اگر دیر می شد؟ – در

!میزد می خواستم/عذر از ش صورت این صواب دیر می شود?

დარ ინ სურათ აზაშ 'ოზრ//მა' ზერათ მიხასთამ „რომ დაგეგვიანა? (დაგვიანებულიყო?), – ამ შემთხვევაში ბოდიშს მოვუხდინდი მას!„. პირობითი წინადადებები ასე განეფინება დიალოგურ დისკურსებში.

სხვადასხვა სცენარებისა და სიუჟეტების ასახვა პრაგმატულ სინტაქსში მოცემულია ამ მონოგრაფიაში აგრეთვე სხვადასხვა შესატყვის თავებში (იხ.).

პირობის სიტუაციური პრობლემური საკითხები:

1. ქართულთან მიმართებაში: რთულია შესატყვისების სიმრავლე, ვარიანტულობა/ვარიაცულობა და არანყირება (განაწილება) სიტუაციურად. აქ უნდა ვიცოდეთ ყველა შესაძლო ქართული ვარიანტი, რაც თითქმის მაქსიმალურად აისახა ზემოთ ტაბულაში. აგრეთვე არაა გამორიცხული, მეტყველების ან ტექსტის ნაკადში წარმოჩინდეს კიდევ სხვა ახალი კომპინაციებიც, სხვა ფორმებით.

2. დრო-კილოთა ფორმებს მრავალფეროვანი პრაგმატული სემანტიკა ახასიათებს სიტუაციურ კონტექსტებში თავად

სპარსულში, მაგ., ანმყოს კავშირებითიც, რომელიც რეალური სამომავლო პირობის გამომხატველი ნორმაა; ზოგჯერ ფართო კონტექსტით ეჭვს გამოხატავს ან სულაც ირეალობის ზღვარზეა. ანმყოს კავშ. ზოგჯერ არაა გარანტირებული მოქმედების გამომხატველი – აქ რჩება ეჭვი, მაგ.: **زند می آید اگر** აგარ ბეად,

მიზანად „თუ მოვა დარეკავს,“ (შეიძლება არ მოვიდეს); **خوب**

بری/برید აგრ **باشد** ხუბ ბაშად აგარ ბერი/ბერიდ „კარგი იქნება თუ წახვალ(თ)/რომ წახვიდოდე(თ),“ (საეჭვოა წავიდე); ზოგჯერ კი იგივე ანმყოს კავშირებითი ირეალობას უახლოვდება,

მაგ.: **زند می/زند** **باشد** აგრ **خوب** ხუბ ბაშად აგარ ბეზა-

ნად/მიზანად, **بگیرد** **تماس** აგრ **ندارد** ზარარ ნადარად

აგარ ბეზანად/თამას ბეგირად „კარგი იქნება რომ დარეკოს/თუ დარეკავს (ზოგჯერ ანმყო დროის ფორმაც გამოიყენება დამოკ. წ. ში: თუ სამომავლო მოქმედება უახლოვდება თქმის მომენტს; იხ. ტაბულა და მაგალითები); არაფერი მოუვა//არაფერი უჭირს (დაუშავდება) რომ დარეკოს/დაგვიკავშირდეს,“ (შესაძლებლობა ირეალობის ზღვარზეა); ვიდრე არსებობს რაიმე შესაძლებლობა ანუ სანამ რჩება შესრულების დაშვება, დამოკიდებულ პირობით წინადადებაში იქნება მომავლის (ტრად.

ანმყოს) კავშირებითი, მაგ.: **بری** აგრ **باشد** **خوب** ხუბ ბაშად

აგარ ბერი „კარგი იქნება თუ წახვალ“; **خوب** აგრ **تماس** **بگیرد**

باشد ხუბ ბაშად აგარ თამას ბეგირად „კარგი იქნება, თუ დაგვიკავშირდება“; ახლანდელი და მომავალი დროები აქ ახლოსაა და რჩება მცირე ან უმცირესი (თითქმის ნულოვანი) შესაძლებლობა შესრულებისა. ვიდრე ეს შესაძლებლობა არ ამოწურულა, დამოკიდებული წინადადება სპარსულში გვირველებს ანმყოს

(მომავლის) კავშირებითს; როგორც კი ეს შესაძლებლობა გამო-
ირიცხება, მომავალი და ახლანდელი შეხვედბა ერთმანეთს, მე-
რე დაემთხვევა ერთურთს ერთ დროით წერტილში და გადავა
ერთად წარსულში, ანუ ყოველგვარი რეალობა გამოირიცხება
და მოსალოდნელი უკვე საეჭვო მოქმედებად გადაიქცევა შემ-
დეგ ირეალურად, ანმყოს (მომავლის) კავშირებითს კი ჩაენაც-
ვლება უწყვეტელი ან ნამყოს წინარე წარსული. **მაგ.:** *ضر ندارد*

بازند / اگر تماس بگیرد/ზარარ ნადარად აგარ ბეზანად/თამაშ

ბეგირად „არაფერი მოუვა/არა უჭირს რა//არაფერი უჭირს
(არაფერი დაუშვადება) რომ დარეკოს (რომ დარეკავდეს)/რომ
დაგვიკავშირდეს (თუ დაგვიკავშირდება)„. საეჭვო მოქმედების
დროში განსაზღვრული შეუსრულებლობის შემთხვევაში მყისი-
ერად გამოიყენება უწყვეტელი ან ნამყო წინარე წარსული, ანუ
მომავლის (ტრად. ანმყოს) კავშირებითით ადრე მანამდე გამო-
ხატული მოქმედება წარმოჩინდება უწყვეტლით (ზოგჯერ ნამ-
ყო წინარეთი) გამოხატულ მოქმედებად: *ضر نداشت اگر می*

بود / زد/زده بود / تماس می گرفت/گرفته بود *ზარარ ნადაშთ აგარ*

მიზად/ზადე ბუდ / თამაშ მიგერეჭთ/გერეჭთე ბუდ „არაფერი
უჭირდა (არაფერი უშავდა, არაფერი მოუვიდოდა) რომ დაერე-
კა/რომ დაკავშირებოდა (თუ დარეკავდა/თუ და(უ)კავშირდებო-
და)“; და მისთ. სხვა (იხ. ქვემოთ სცენართა ნიმუშები; იხ. ზემოთ
სცენარები, სიუჟეტები თავ *ირეალობაშიც*). (*შენიშვნა: ანმყოს*
კავშირებითის ფორმას მისი დროითი მიმართების შინაარსიდან
*გამომდინარე, შეიძლება ვუნოდოთ **მომავლის, მყოფადის** კავ-*
შირებითიც; უნოდებენ კიდევ; შინაარსით უმეტესად ეს ფორმა
მყოფადის (მომავლის) გრამატიკულ დროს მიემართება, ხოლო
წინარმოებია ანმყოს ფუძიდან; თუმცა ზოგჯერ გამოხატავს
მყისიერ მომავალს, რომელიც იმდენად ახლოა ანმყოსთან, რომ
ასეთად აღიქმება; თქმულიდან გამომდინარე, სახელმძღვანე-
ლოებში შეიძლება შეგვხვდეს ამ ფორმების ორივე დასახელება
*(იხ. აქაც ასევე); **ანმყოს კავშირებითის** სახელწოდება უფრო*

ადრინდელია და ტრადიციული (შემოკლ. ტრად.); ხოლო **მომავლის, მყოფადის კავშირებითი** მისი ახალი კორექციაა; აქ ეს ორივე საცოდნელია).

მეორეს მხრივ, ირეალური უწყვეტელი შეიძლება მომავალში (მყოფადში) იყოს გადატანილი.. **მაგ.:** اگر فردا هوا خوب

بود خارج شهر می رفتیم

აგარ ჭარდჷ ჰავაჷ ხუბ ბუდ ხარეჯე შაჰრ მირაჷთიმ „ხვალ რომ კარგი ამინდი ყოფილიყო, ქალაქგარეთ წავიდოდით“ (მთქმელი დარწმუნებულია, რომ ხვალ არ იქნება კარგი ამინდი);

ნამყოს კავშირებითი, რომელიც ეჭვს, არცოდნას გამოხატავს, პირველ რიგში, ყოველთვის გრამატიკულ დროთა აღრევის ზღვარზეა: მთქმელმა არ იცის დანამდვილებით, უკვე შესრულდა მოქმედება, ამჟამად სრულდება თუ მომავალში შესრულდება; შედეგად, ამ ფორმის პრაგმატიკისთვის სამივე გრამატიკული დრო მისაღებია და ვიდრე სიტუაცია ბოლომდე არაა გარკვეული, დროთა შეფარდება ბუნდოვანი რჩება. **მაგ.:** اگر

آمدہ باشد می زند

აგარ ამაღე ბაშად მიზანად „თუ მოსულია/მოსული იქნება, დარეკავს“. ნამყოს კავშირებითი არ გამოხატავს გარანტირებულ მოქმედებას, გარანტირებულად შესრულებული მოქმედების გამოხატვას ნამყო შედეგობითი უზრუნველყოფს, მაგრამ იშვიათ შემთხვევებში შესაბამის პრაგმატიკულ კონტექსტებში ამ ფორმებმაც შეიძლება გამოხატონ შეუსრულებელი ან ძლიერად ეჭვქვეშ დაყენებული მოქმედებანი. ეს უკვე გარკვეული მხატვრული ლიტერატურული თუ სასაუბრო ენის სტილის კუთვნილებაცაა და მთქმელის არჩევანის საკითხიცაა. **მაგ.,** მთქმელი თითქმის ასპროცენტიანი ეჭვით გამოიყენებს ნამყო შედეგობითის ფორმებს ირეალური მოქმედების გამოსახატავად:

اگر آورده ای کار مثبتی کرده ای

აგარდე ი ქარე მოსბათი ქარდე ი „თუ(კი) მოგიტანია კარგი საქმე გაგიკეთებია!“, (მთქმელი დარწმუნებულია, რომ არ მოუ-

ტანია, ნამყო შედეგობითის ფორმა კი აძლიერებს ამ უარყოფით აზრს ან ირონიული ხასიათის ელფერს იძენს; იხ. ზევით არატრადიციული კომბინაციების ნიმუშებიც, ტაბულა და შენიშვნები).

საზოგადოდ, ნამყო დროების არჩევითობა სიტუაციურად ყველაზე დიდ ყურადღებას მოითხოვს. მაგალითისთვის: შევადაროთ წყვეტილი კატეგორიული პირობისთვის მომავალ გრამატიკულ დროში (მყოფადში) და იგივე ფორმა-წყვეტილი გარკვეულ კონტექსტში ნამყო დროში (წარსულში). **მაგ.,** فردا اگر

აგარ دیدی بخرش؛ اگر دیروز تبریکش نگفتی فردا بگو بش

ჭარდა დიდი ბეხარაშ; აგარ დირუზ თაბრიქაშ ნაგოჭთი ჭარდა ბეგუ ბემ „თუ ხვალ ნახე, იყიდე ის; თუ გუშინ არ მიგილოცია მისთვის, ხვალ მიულოცე“.

გარანტირებულად წარსულში რეალურ შესრულებულ მოქმედებად ნორმატიულად ჩაითვლება დამოკიდებულ წინადადებაში ნამყო შედეგობითით (პერფექტით) გამოხატული მოქმედება, ხოლო საექვო თუ დაუდგენელი რეალური მოქმედებისთვის გამოიყენება ნამყოს კავშირებითი.

იმავდროულად, არსებობს, **მაგალითად**, ნამყო შედეგობითის (პერფექტის) არანორმატიული გამოყენება ირეალური მოქმედების გამოსახატავადაც. ნამყო წინარე წარსული (პლუსკვამპერფექტი) თავის მხრივ ნორმატიულად ირეალური მოქმედების გამოსახატავად გამოიყენება უწყვეტელთან ერთად და მის პარალელურად. გარდა ამისა, როგორც ითქვა, პლუსკვამპერფექტი და უწყვეტელი შეიძლება ქმნიდნენ ირეალური ვითარების **დროთა თანამიმდევრობის** მწკრივსაც, თუმცა ეს არ არის აუცილებელი, მოქმედებანი შეიძლება ორივე წინადადებაში ერთი ამ ფორმათაგანით იყოს გამოხატული; ან ეს ორი ფორმა რიგის ორივე ვარიანტითაა წარმოდგენილი: უწყვეტელი-პლუსკვამპერფექტი, პლუსკვამპერფექტი-უწყვეტელი – პრაგმატული კონტექსტის მიხედვით (იხ. ტაბულა და მაგალითები).

ნამყო წინარე დროთა თანამიმდევრობის გარეშეც შეიძლება მხოლოდ **შორეული ნამყო მოქმედების ირეალობას** გამო-

ხატავდეს. თუ უწყვეტელი **დურატიულ-ჰაბიტუალური** შინაარსისაა, ნამყო წინარე, პირიქით, ზოგჯერ ხაზს გაუსვამს **ირეალობას**, მის საპირისპიროდ. მაგ., შდრ.: **اگر می رفت آواز می بود**

اگر می رفت آواز خوانده بود აგარ მირაჰთ ავაზ

მიხანდ; აგარ რაჰთე ბუდ ავაზ ხანდე ბუდ „თუ/რომ მიდიოდა მღეროდა; რომ წასულიყო იმღერებდა„ (იხ **ჰაბიტუალური ანუ ჩვეულობის, ყოფითობის მრავალგზისი უწყვეტელი** ქვემოთ პარ.: **სპეციფიკური ვარიანტები და საინტერესო შემთხვევები**).

3. ამდენად, ერთი და იგივე ფორმები პრაგმატული სიტუაციებისა და სცენარების, სიუჟეტების მიხედვით შეიძლება **მრავალგვარ აქტუალურ სემანტიკურ საკომუნიკაციო ნიუანსს** გამოხატავდეს, რის შედეგადაც **რეალური და ირეალური ვითარებებიც** კი შესაძლოა **ხვდებოდეს** ერთმანეთს; მაგრამ აღნიშნული სირთულეები ადვილად დაძლევადია დრო-კილოთა ძირითადი, წამყვანი კომბინაციების დასწავლისა და აგრეთვე ფართო პრაგმატული კონტექსტური სიტუაციური სცენარების, სიუჟეტების გათვალისწინების გზით. **მაგალითები:**

اگر کلاه تو در دانشگاه جا نمی زاشتی الآن بعد از کلاس

اگر کلاه تو در دانشگاه جا نمی زاشتی الآن بعد از کلاس აგარ ქოლანჰე თო დარ დანეშგანჰ ჯან

ნემიზაშთი ალ'ან ბა'დ აზ ქელას დაშთიმ ჩაი მიხორდიმ „შენი ქუდი რომ უნივერსიტეტში არ დაგეტოვებინა, ახლა ლექციების მერე ჩაის დავლევდი=ჩაის სმაში ვიქნებოდით“;

اگر یکی دو تا گیلاس عرق می خوردم بهتر خوابیده بودم

აგარ იექი დო თა გილას(ე) 'არაყ მიხორდამ ბეჰთარ ხაბიდე ბუდამ „ერთი-ორი ჭიქა არაყი რომ დამელია (ერთ-ორ ჭიქა არაყს თუ დავლევდი), უკეთ დავიძინებდი“;

اگر یکی دو تا گیلاس عرق خوردم خوردم بهتر می خوابیدم

აგარ დეჟი დო თან გილას(ე) 'არაყ ხორდე ბუდამ ბეჰთარ მიხაზიდამ „ერთი-ორი ჭიქა არაყი რომ დამელია (ერთ-ორ ჭიქა არაყს თუ დავლევდი), უკეთ დავიძინებდი“;

ირეალური უწყვეტელი მომავლის გამოსახატავადაც კი გამოიყენება, რასაც ამჟამად ადასტურებს ხოლმე კონტექსტი და/ან დამაზუსტებელი გარემოებითი სიტყვები. მაგ.: **خوب بود**

باشد فردا هو خوب باشد ხუბ ვუდ აგარ ჭარდან ჰავან ხუბ ბაშად 'კარგი იქნებოდა ხვალ კარგი ამინდი იყოს/იქნებოდეს,, (შენიშვნა: „ყოფნა,, ზმნის მოცემული ფორმა უწყვეტელია).

4. საყურადღებოა, რომ **დიალოგის** დროს **კითხვა-პასუხი** შეიძლება ერთი პირობითი წინადადების ორივე ნაწილში იყოს შეთავსებული. მაგ.: კითხვა – დამოკიდებული წინადადება, მთავარი წინადადება კი – პასუხი: **اگر دیر می شد؟ این صورت**

ازش عذر می خواستم აგარ დირ მიშოდ? დარ ინ სურათ აზაშ 'ოზრ მიხასთამ „– რომ დაგეგვიანა? –ამ შემთხვევაში (მაშინ) ბოდიშს მოვუხდიდი,,.

პირობითი წინადადების სპეციფიკური ვარიანტები: ქვენყოფის სტანდარტები და საინტერესო შემთხვევები

ა) **ირეალური პირობის უწყვეტელი** მთავარ და დამოკიდებულ წინადადებაში ძირითადი ნორმით **წარსულს**, ზოგჯერ კი **ანმყოს** უკავშირდება; შედარებით იშვიათად ეს კომბინაცია იმავე **ირეალობის** მნიშვნელობით **მომავალ გრამატიკულ დროსაც** ეკუთვნის, რაც განისაზღვრება ფართო პრაგმატული კონტექსტითა და სიტუაციით და შეიძლება დამატებით ზუსტდებოდეს (დასტურდებოდეს) გარემოებითი სიტყვების არსებობითაც. მაგ.: **اگر فردا هو خوب بود به پارک می رفتیم** აგარ

ჭარდან ჰავან ხუბ ბუდ ბე ფარქ მირაჭთიმ „ხვალ რომ კარგი ამინდი ყოფილიყო, პარკში წავიდოდით... აქ მოლაპარაკებაც და მსმენელმაც უკვე წინასწარ იციან, რომ ხვალ არ იქნება კარგი ამინდი. უწყვეტელი აქ სამომავლო დროს გამოხატავს, რაც თავისთავად ვერ/არ ჯდება წამყვან მორფოსინტაქსურ ნორმაში, მაგრამ აიხსნება სიტუაციური, პრაგმატული სემანტიკით. ასეთი თავისებურებები იკითხებოდეს უნდა კონტექსტურად.

ბ) ადგილი აქვს რეალური–ირეალური პირობის კომბინაციათა აღრევა–სესხებას: ნორმით რეალური პირობისთვის განკუთვნილი დროთა კომბინაცია პრაგმატული სიტუაციის გამოისობით ირეალური პირობის მნიშვნელობით გამოიყენება: *ضرر*

ზარარ ندارد اگر تلفن بزند. خوب است/باشد اگر بروید/برید

ნადარად აგარ თელეფონ ბეზანად; ხუბ ასთ/ბაშად აგარ ბერავიდ/ბერიდ „არაფერი უჭირს რომ დარეკოს/თუ დარეკავს; კარგია/კარგი იქნება რომ წახვიდეთ/თუ წახვალთ“, ფრაზები აქ ნათქვამია ისეთ სიტუაციაში, როცა სიტუაციის მონაწილეთათვის ნათელია ამ მოქმედებათა შეუსრულებლობა, რის გამოც გამოხატულია ირეალური პირობის შინაარსი.

გ) უწყვეტელი, რომელიც ნორმატიულად მხოლოდ ირეალური პირობის გამომხატველად ითვლება, გარკვეული კონტექსტური მინიშნებების საშუალებებით შეიძლება ავლენდეს ჩვეულებრივ დურატიულ მოქმედებასაც; ან პირიქით, – თუ სპეციალური მინიშნებები არ იქნება, შეიძლება გაგებულ იყოს არა ირეალურ, არამედ არამედ სწორედ ჩვეულებრივ, რეალურ ჰაბიატუალურ იმპერფექტად. ორივე შემთხვევაში პირობითობა ძალაში რჩება. ჰაბიტუალური (ყოფითობის, ყოფითი) (უწყვეტელი) იმპერფექტი რეალურ პირობას გამოხატავს. ამდენად, უწყვეტელი მარტო ირეალური პირობის კუთვნილება კი არ არის, არამედ რეალურ პირობაშიც მონაწილეობს. მაგ.: *عادتاً بود اگر*

تنها حرکت می کرد به شیوه دشتبان ها آواز می خواند. اگر یکی

აგარ ბუდათან დო ტა გიას ერყ მი ღორდმ ბჟერ მი ღოაბიდმ

თანჰან ჰარაქათ მიქარდ,ბე შივეფე დაშთბანჰან ავანზ მიხანდ; აგარ დექი დო თან გილასე 'არაყ მიხორდამ, ბეჰთარ მიხანპიდამ „ჩვეულებრივ [ასე] იყო/მას ჩვევად ჰქონდა, თუ მარტო მიდიოდა, ყანების დარაჯთა ჰანგზე მღეროდა (ხოლმე); თუ ერთ-ორ ჭიქა არაყს ვსვამდი (დავლევდი), უკეთ მეძინა/ვიძინებდი (ხოლმე)“; ამ ბოლო მაგალითის მიხედვით ხაზგასასმელია ქართული შესატყვისის ფრაზისთვის მრავალგზისობის ნაწილაკ „ხოლმე,“ – ს დართვის შესაძლებლობა: ამ ნაწილაკის დართვა **დამაზუსტებს სხვაობას ირეალისსა** (სადაც ქართული შესატყვისი **ხოლმეობითის მწკრივი** იქნებოდა) და **ჩვეულ მრავალგზისობას**, (ჰაბიტუალობას, ჩვეულებრივ ყოფითობას) შორის, სადაც ქართული შესატყვისი **უნყვეტლის** მწკრივია. ამგვარად, **დამაზუსტებელი დამატებითი ელემენტები** ზოგადად ქართულ შესატყვისის კონსტრუქციებშიც ასრულებენ დიდ როლს, ისევე როგორც სპარსულში (გარემოებითი სიტყვები, ნაწილაკები და სხვა) (იხ. პრობლემური საკითხები).

დ) **წყვეტილი** ანუ ნამყო სრული ძირითადი ნორმით მომავალი კატეგორიული პირობის გამომხატველია, მაგრამ შეუძლია **ჩვეულებრივი ნამყო დროით გამომხატოს პირობა**, რაც შეიძლება იყოს კონტექსტში დადასტურებული აგრეთვე გარემოებითი სიტყვებითაც: **اگر دیروز تبریکش نگفتی فردا بش بگو. اگر**

ნაგოჭთი ჭარდა ბემ ბეგუ; აგარ თო ბარგე თან მინე ჯან გერეჭთი ანრა ბე მან ბედეჰ „თუ შენ გუშინ არ მიულოცე მას, ხვალ მიულოცე; თუ დაჯავშნული ტალონი შეიძინე,

ე) პირობითი წინადადების კომბინაციებში ერთვება **პროგრესივის** (იგივე **კონკრეტული ანმყო/ნამყოს**) ფორმებიც. ეს ინოვაციად ან **ნეოლოგიზმად** შეიძლება ჩაითვალოს, რადგან თავისთავად **პროგრესივი თანამედროვე ახალსპარსულის სიახ-**

ლეა. პროგრესივის (داشتن დაშთან „ქონა-ყოლა„ დამხმარე-მნიანი რთული ფორმები) გამოყენება გრამატიკულად შეიძლება იყოს **ადეკვატური** და **პარალელური** მარტივი უწყვეტლისა. მაგ.: **گر کلاه تو در تانسیگاه نمی جا زاشتی الآن بعد از کلاس** داشتیم چای می خوردیمک. ولی اگر سیگار نمی کشیدید/نکشیده بودید/نداشتید نمی کشیدید حالا نود سال نداشتید/داشته

بودید/داشتید გარ ქოლასჲე თო დარ დანემგასჲ ჯან ნე-მიზაშთი, აღ'ან ბა'დ აზ ქელას დაშთიმ ჩანი მიხორდიმ; ვალი აგარ სიგარ ნემიქემიდიდ/ნაქემიდე ბუდიდ/ნადაშთიდ (ნე)მიქემიდიდ ჰალა ნავად სალ დაშთიდ/დაშთიე ბუდიდ/დაშთიდ დაშთიდ „ქუდი რომ უნივერსიტეტში არ დაგეტოვებინა/დაგრჩენოდა, ახლა ლექციების მერე ჩაის დავლევდით/ჩაისსმაში ვიქნებოდით; სიგარეტს რომ არ ენეოდეთ/არ მოგენიათ, ახლა ოთხმოცდაათი წლისა იქნებოდით„. აქ, სხვათა შორის, აღსანიშნავია **სპარსული პროგრესივის ქართული შესატყვისის** ერთ-ერთი შესაძლო ვარიანტი. ესაა ტიპი: **რალაც მოქმედებაში ყოფნა**, როგორცაა „სმაში, ჭამაში, მუშაობაში, კითხვაში, ყოფნა„ და ა. შ. (კონკრეტული ანმყო და კონკრეტული ნამყო იხ. აგრ. სხვადასხვა მორფოლოგიურ ნაკვეთებში).

ვ) კომბინაციათა არჩევანი ზოგადად უკავშირდება **დიალოგის მონაწილეთაგან სიტუაციის ცოდნას** ანუ **პრაგმატულ ვითარებასა და ინფორმატიულობას**.

ამგვარად ჯამურად, ზემომოყვანილ ნიმუშებში ძირითადად არის **რეალობა-ირეალობის გარჩევის** აუცილებლობის ვითარება **ფართო პრაგმატული კონტექსტისა და სიტუაციური ინფორმატიულობის** მიხედვით.

ზ) პირობით წინადადებებში გვხვდება **სხვა საინტერესო შემთხვევებიც**, ყველას აქ ვერ განვიხილავთ დანვრილებით; ზოგს დავასახელებთ, ყველა ნიმუში თავისთავად ცალკე გან-

ხილვის ღირსია. ეს შეიძლება იყოს, მაგალითად, შემდეგი: კვლავ **სხვადასხვა კომბინაციათა არადრადიციული გამოყენება, რეალური–ირეალური** პირობის აღრევა-სესხება; ნამყო (წარსული) დროების მწკრივები ყოველთვის არ ემსახურება დროთა **თანამიმდევრობის ნორმირებულ** გამოხატვას; ნამყო წინარე წარსულსა და უწყვეტელს შორის კომბინაციებში ზოგჯერ შებრულებულია **დროთა მიმდევრობა**; პირობითი წინადადების ორივე ნაწილში ნამყო წინარე წარსული **ერთდროულობასაც** შეიძლება გამოხატავდეს და **მიმდევრობასაც**; ზოგჯერ უჩვეულოა კომბინაციათა მიმართება **გრამატიკულ დროებთან**; პირობითი წინადადების კომბინაციებში ერთვება **პროგრესივის** (კონკრეტული ანმყო/ნამყო) ფორმებიც („ქონა-ყოლა„ ზმნიანი რთული დროები); საყურადღებოა სხვადასხვა მრავალი **კავშირის** გამოყენება-განაწილება პირობით წინადადებებში; და სხვა მისთ. აქ განუხილავი და აღუწერელი თავისებურების შეხვედრის შემთხვევაში მკითხველმა უნდა იხელმძღვანელოს მოცემულ თავში წარმოდგენილი ძირითადი ნამყვანი თუ იშვიათი ნიმუშებითა და წესებით. ამის საფუძველზე დაკვირვების შედეგად მოახერხებს **სიახლეებში** გარკვევას. სინამდვილეში უნდა გვახსოვდეს, რომ ძირითადად ყველა საინტერესო არასტანდარტულ შემთხვევასა და თავისებურებას პირველ რიგში **ფართო კონტექსტის პრაგმატული სემანტიკა** განსაზღვრავს. ამიტომ უნდა ამოვიდეთ დისკურსისა (მეტყველების ნაკადი) თუ ტექსტის **საერთო საკომუნიკაციო და ინფორმატიული შინაარსიდან**.

თ) დასკვნა. მოყვანილი ტიპისა და სხვა ჩამოთვლილი სპეციფიკური ხმარებანი პირობითი წინადადების დრო-კილოთა კომბინაციებისა თუ პრაგმატული სემანტიკის მხრივ არ ხასიათდება მაინცდამაინც სიხშირის მაღალი ხარისხით, მაგრამ სავსებით ზის სპარსული ენის სინტაქსისა და მორფოსინტაქსის ზოგადი ნორმების ჩარჩოებში იმავდროულად სპეციფიკური კომბინაცია თუ სემანტიკა ხშირად პრაგმატიკით, აქტუალური სიტუაციური და საკომუნიკაციო სემანტიკით, წინადადების ინფორმატიული სტრუქტურის მოთხოვნებითაა განპირობებული. ამდენად, პირობითი წინადადების ეს საინტერესო შემთხვევები **ნორმის ვარიანტებად ან ზოგჯერ მოტივირებულ (განპირობე-**

ბულ) ვარიანტებად უნდა ჩაითვალოს. აქ საყურადღებოა ნორმის მოტივირებული ან განპირობებული ვარიანტის, – ნორმატიული ვარიანტის ცნების შემოღების შესაძლებლობა. ჩვენ აქ შემოგვაქვს ეს ცნება, მაგალითად, რეალური და ირეალური პირობის კომბინაციათა აღრევა-ურთიერთსესხების შემთხვევებისთვის, რომელიც ზემოთაა მოყვანილი.

პირობით წინადადებას ბევრი აქვს სპეციფიკაციები, რომელთა ძირითადი ჩამონათვალი ზემოთ წარმოვადგინეთ. მათ შორის შეიძლება გამოიყოს ისეთი არატრადიციული გამოყენებაც, რომელიც ვერ ჩაითვლება ნორმის ვარიანტად. მეორეს მხრივ, გარკვეული მცირე რაოდენობის საყურადღებო სტრუქტურული მოდელები თუ გამონათქვამებიც დიდწილად მაღალი საკოდინფიკაციო ხარისხით (მოტივირებით) აქტიურად არიან ჩაბმულნი ცოცხალი სალაპარაკო ენის სამეტყველო ნაკადში.

პირობით წინადადებათა მაგალითების კორპუსი

მაგალითები

ტაბულის კომბინაციების შესატყვისი მაგალითები დაჯგუფებულია დამოკიდებული პირობითი წინადადების სახეობათა მიხედვით, თუმცა გვხვდება *შებრუნებული რიგიც – მთავარი+დამოკიდებული* წინადადება. ზოგჯერ ერთი და იგივე მცირე კონტექსტი ქვემოთ მეორდება სხვადასხვა გრამატიკულ კომბინაციებში, რაც ხაზს უსვამს უკანასკნელთა ვარიანტებს; თავის მხრივ, ქართული თარგმანიც შეიცავს აქ ყველა *დასაშვებ შესატყვისს*. შესატყვისთა სხვაობაში სხვადასხვა *კონტექსტური სემანტიკაც* მოიაზრება.

რეალური პირობის მაგალითები:

اگر بخواید اورا نزد من بیارید

ბეაზრიდ „თუ მოინდომებს, იგი ჩემთან მოიყვანეთ“; اگر به

تهران بآم/ببایم شمارا نلاقات خواهم کرد(می کنم)
თეჰრან ბეამ/ბეამ შომარა მოლასყათ ხაჰამ ქარდ (მიქონამ);
„თუ თეირანში ჩამოვალ, თქვენ შეგხვდებით“; اگر دروغ بگویم

اگر فوراً كور بشوم
„თუ ტყუილი ვთქვა//თუ ტყუილს ვიტყვი, უმალ დავბრმავდე!“;
اگر بهزاد برود زیبا هم خواهد رفت
ჰიზაჰ ბეჰზად ბერავად, ზიბაჰ
ჰამ ხაჰად რაჰთ (მირავად) „თუ ბეჰზადი წავა, ზიბაც წავა“;
اگر دوستم به ایران برود من هم خواهم رفت
ირან ბერავად მან ჰამ ხაჰამ რაჰთ „თუ ჩემი მეგობარი ირანში
წავა, მეც წავალ“; اگر بروید عصبانی می شود(خواهد شد)
ბერავიდ 'ასაბანი მიშავად (ხაჰად შოდ) „თუ წახვალთ (რომ
წახვიდეთ), გაბრაზდება“; اگر بخواهی نزد(پیش) آن استاد می

اگر قطار با توده های
ბერამ ბეხაჰი ნაზდე (ფიშე) ან ოსთად მიბარამათ „თუ
გინდა//თუ მოისურვებ//თუ მოისურვო//თუ გინდოდეს, იმ პრო-
ფესორთან (ლექტორთან) მიგიყვან“;

اگر قطار با توده های
ბათაჰთაჰარ აგარ სნკ ბრ خورد کند واژگون می شود(خواهد شد)
თუდეჰანდე სანგ ბარ ხორდ ქონად, ვაჟგუნ მიშავად (ხაჰად
შოდ) „თუ მატარებელი ქვების გროვებს შეეჯახება//მატარებ-
ლი რომ ქვების გროვებს შეეჯახოს, დაიშხვრევა (გადატრიალ-

اگر//چنانچه راننده قطار آتش را ببیند می داند//خواهد
დება)“;

بازمانده است که خطری بر پیش است

ყათარ ათაშრან ბებინად მიდანად//ხაჰად დანესთ ქე ხათარი დარ ფიშ ასთ „თუკი//როგორც კი მატარებლის მძლოლი ცეცხლს დაინახავს, მიხედება/ეცოდინება, რომ წინ ხიფათია (საშიშროება)“; چنانچه//اگر او مشعله را بالا نگاه نداشته

باشد//ندارد راننده قطار آتش را نمی بیند//نخواهد دید

ჩენანჩე//აგარ უ მამ'ალერან ბალან ნეგაჰ ნადაშთე ბაშად//ნადარად რანანდედე ყათარ ათაშრან ნემიბინად/ნახაჰად დიდ „თუკი//როცა კი ის მაღლა მამხალას ვერ დაინახავს/არ შეხედავს, მატარებლის მძლოლი ცეცხლს ვერ დაინახავს“; چنانچه//اگر او فانوس نداشته باشد راه او روشن

بود ჩენანჩე//აგარ უ ჭანუს ნადაშთე ბაშად რანჰე უ როუმან ნისტ//ნახაჰად ბუდ „თუ მას ნათურა არ ექნება, მისი გზა ნათელი არ იქნება“; چنانچه//اگر کار روزانه دهقانان

به پایان برسد (رسد) او به ده خود باز می گردد//خواهد گشت

ჩენანჩე//აგარ ქარე რუზანეთე დეჰყანან ბე ფანან ბერესად (რესად) უ ბე დეჰე ხოდ ბაზ მიგარდად//ხაჰად გაშთ; „თუ გლეხის საქმე დასრულდება, იგი თავის სოფელში დაბრუნდება“; اگر سنگ از کوه فرو بریزد(ریزد) راه آهن را مسدود می

کند ჩენანჩე//აგარ სანგ აზ ქუჰ ჭორუ ბერიზად (რიზად) რანჰე აჰანრან მასდუდ მიქონად//ხაჰად ქარდ; „თუ ქვა მთიდან მოწყდება, რკინიგზას გადაკეტავს“; اگر خطری در

پیش باشد راننده قطار ترمز را خواهد کشید//می کشد

ჩენანჩე//აგარ ხათარი დარ ფიშ ბაშად რანანდეე ყათარ
თორმოზრან ხაჰად ქეშიდ//მიქეშად; „თუ წინ საშიშროება იქნე-
ბა, მატარებლის მძღოლი მუხრუქს მოზიდავს“; اگر او در

جستجوی چاره ای باشد خواهد توانست//می تواند جان مسافران

دهد نجات را აგარ//ჩენანჩე უ დარ ჯოსთუჯუდე ჩარე ი ბაშად

ხაჰად თავანესთ/მითავანად ჯანე მოსაჭერანრან ნაჯათ დე-
ჰად; „თუ იგი საშუალებას მოიძიებს//ძიებაში იქნება, შეძლებს
მგზავრთა სიცოცხლის გადარჩენას“; اگر او به تماشای قطار برود

უ აგარ//ჩენანჩე صورت بشاش مسافران را می بیند//خواهد دید

ბე ამაშადე ყათარ ბერავად სურათე ბაშაშე მოსაჭერანრან
მიბინად//ხაჰად დიდ; „თუ ის მატარებლის სანახავად წავა,
მგზავრთა მხიარულების ვითარებას იხილავს“; اگر راننده قطار

ترمز را نکشد قطار از حرکت نمی ایستاد//باز نخواهد ایستاد

ჩენანჩე//აგარ რანანდეეე ყათარ თორმოზრან ნაქეშად ყათარ
აზ ჰარაქათ ნემიძისთანდ/ბაზ ნახაჰად ისთანდ „თუ მატარებ-
ლის მძღოლი მუხრუქს არ მოქაჩავს, მატარებელი მოძრაობას
არ შეაჩერებს“; اگر بخواهی با هم به قرائت خانه (کتاب خانه) می

میرავიმ (ქეთაბხანე) ყარა'ათხანე ბე ყარა'ათხანე ბე აგარ ბეხაჰი ბაჰამ ბე

„თუკი მოინდომებ, ერთად წავალთ ბიბლიოთეკაში“; اگر به

مغازه بروم برایت(برات) نخ و سوزن می خرم

ბერავამ ბარათ (ბართ) ნახ ო სუზან მიხარამ „თუ მაღაზიაში წავალ. ნემსს და ძაფს გიყიდი“; اگر دو روز بعد اورا در دانشگاه ببینی به او بگو (بش بگو) که من خواهش می کنم کتاب

اگر لغات فارسی به روسی را به من بدهد (بم بدهد//بدد) რუზ ბა'დ ურან დარ დანემგაჰ ბეზინი ბეუ ბეგუ (ბეშ ბეგუ) ქე მან ხანქემ მიქონამ ქეთაბე ლოყათე ჭარსი ბერუსირან ბემან ბედეჰად „თუ ორი დღის შემდეგ მას უნივერსიტეტში ნახავ, უთხარი, რომ სპარსულ-ქართული ლექსიკონი მომცეს“; اگر هوا

اگر نتوانی//نتونی این „თუ დათბება, სასეირნოდ წავალ“; اگر نتوانی//نتونی این را ترجمه کنی به من //بم بگو ჯომლერან თარჯომე ქონი ბემან (ბემ) ბეგუ „თუ ვერ შეძლებ ეს წინადადება თარგმნო, მითხარი“; اگر فردا هوا خوب

اگر دانه شود//بشه برای گردش بیرون شهر برویم//بریم ჰავან ხუბ ბეშავად ბარათე გარდემ ბირუნე შაჰრ ბერავიმ (ბერიმ) „თუ ხვალ ამინდი გამოკეთდება, სეირნობისთვის ქალაქგარეთ გავიდეთ“; اگر سرت درد کند پیش دکتر برو دარდ (ბე)ქონად ფიშე დოქტორ ბეროუ (ბოროუ) „თავი თუ აგტივდება, ექიმთან წადი“; اگر زبان فارسی را یاد بگیری می توانی//می تونی این داستان ها را بخوانی//بخونی و ترجمه کنی अगर زبانه چانسیران یاد بگیرنی میتاوانی (მითუნნი) ინ

დასთანჰჳარან ბეხანი (ბეხუნი) ვა თარჯომე ქონი „თუ სპარსულ
ენას ისწავლი, შეძლებ ეს ნოველები (მოთხრობები) წაიკითხო
და თარგმნო“; اگر شعرش را حتی یکبار بخوانید//بخونید آن را

فراموش نمی کنید(فراموشش نمی کنید)//از یادتون نمی رود(نمی

آند) აგარ შე'რაშრან ჰათა აქებარ ბეხანიდ (ბეხუნიდ) ანრან

ჭარანმუშ ნემიქონიდ (ჭარანმუშაშ ნემიქონიდ)//(აზ) ანდეთუნ
ნემირავად (ნემირე) „თუ მის ლექსს თუნდ ერთხელ წაიკით-
ხავთ, მას ვერ დაივიწყებთ (ალარ დაგავიწყდებათ)“; اگر پیش

اگარ ფიშე მან ბეანიდ ინ ქეთაშრან ბე შომან (ბეთუნ) მიდეჰამ (მიდამე-

თუნ) „თუ ჩემთან მოხვალთ, ამ წიგნს მოგცემთ“; اگر فردا هوا

اگარ ფარდან ჰავანგარმ მამად ბანამ გარდეშ მირავიმ (მირიმ) „თუ ხვალ ჰაერი დათბე-

ბა (თბილი ამინდი იქნება), ერთად წავალთ სასეირნოდ,“ اگر دو

ماه بعد منزل ما بیاييد مادرم را نمی بينيد چونکه او می خواهد

اگر دو ماه بعد منزل ما بیاييد مادرم را نمی بينيد چونکه او می خواهد

რამრან ნემიბინიდ ჩუნქე უ მიხანჰად თაბრიზ ბერავად (ბერად)

„თუ ორი თვის შემდეგ ჩვენ სახლში მოხვალთ, დედაჩემს ვერ ნა-
ხავთ, რადგან მას სურს თავრიზში წავიდეს“; اگر درس فردا را تا

اگر درس فردا را تا

ჰანგერ (ბე)ქონამ თეანთრ მირავამ „თუ ხვალის გაკვეთილს სა-

ლამომდე დავამზადებ, თეატრში წავალ“; اگر نتوانید//نتوانید فردا

نید تشریف بیارید اگەر نათავანიდ//ნათუ-

ნიდ ჭარდან ფიშე მან ბედიდ, ფასჭარდან თაშრიჭ ბედიდ
„თუ ვერ შეძლებთ ხვალ ჩემთან მოხვიდეთ, ზეგ მოზრძანდით“;

اگر تا فردا این کتاب را بخوانی//بخونی بم بده(بده بم)

ჭარდან ინ ქეთაზრან ბეხანი (ბეხუნი), ბემ ბედეჰ (ბედეჰ ბემ)

„თუ ხვალამდე ამ წიგნს წაიკითხავ, მე მომეცი“; اگر پس فردا

اگر پس فردا اگەر ფასჭარდან ჰავან

ხუბ ბაშად ჰამემუნ ბან ჰამ ფარქ ბერიმ „თუ ზეგ კარგი ამინდი

იქნება, ყველანი ერთად პარკში წავიდეთ“; اگر ما هر جا و هر

وقت به فارسی گفتگو کنیم زودتر و بهتر زبان فارسی را یاد می

گیریم اگەر მან ჰარჯან ვა ჰარვაყთ ბე ჭარსი გოჭთეგუ (ბე)ქო-

ნიმ ზუდთარ ვა ბეჭთარ ზაბანე ჭარსირან ად მიგირიმ „თუ

ჩვენ ყველგან და ყოველთვის სპარსულად ვილაპარაკებთ, უფ-

რო სწრაფად და უკეთ შევისწავლით სპარსულ ენას“; اگر فردا

اگر فردا اگەر ჭარდან

ჭორუშგანჰ ბერავი (ბერი) ბარანამ (ბარანამ) იქე ქიჭ ბეხარ „თუ

ხვალ უნივერსიტეტი/სუპერმარკეტში წახვალ, ერთი ჩანთა მიყი-

დე“; اگر اگەر ფულ დამთე

ბაშიდ*) ინ ქეთაზრან ბეხარიდ „თუ ფული გექნებათ, ეს წიგნი

იყიდეთ“; اگر پول داشته باشم این تنگ قشنگ را برای مادرم می

۱. აგარ ფულ დაშთე ბაშამ ინ თონგე ყაშანგრან ბარანდე
 მანდარამ მიხარამ „თუ ფული მექნება, ამ ლამაზ თუნგს დედა-
 ჩემს ვუყიდი/დედაჩემისთვის ვიყიდი“; اگر این کتاب را لازم
 داشته باشی به من بگو من برای تو//برای من از کتاب خانه می
 گیرمش აგარ ინ ქეთაბრან ლაზემ დაშთე ბაში ბემან ბეგუ მან
 ბარანდე თო//ბარანთ აზ ქეთაბხანე მიგირამამ „თუ ეს წიგნი
 დაგჭირდება, მითხარი, მე ბიბლიოთეკიდან მას გამოგიტან“; من
 اگر فردا پول داشته باشم فروشگاه می روم//می رم و تلویزیون
 მან აგარ ჭარდან ფულ დაშთე ბაშამ
 ჭორუშგანჰ მირავამ (მირამ) ვა თელევიზიონე მო'ასერე ჯა-
 დიდრან მიხარამ „თუ ხვალ ფული მექნება, სუპერმარკეტში წა-
 ვალ და თანამედროვე ახალ ტელევიზორს ვიყიდი“; اگر پول
 داشته باشی یک کامپیوتر/رایانه^۱ معاصر جدید برای تو//برای من
 აგარ ფულ დაშთე ბაში აექ ქამფაუთერე/რანანეეე მო'ასერე
 ჯადიდ ბარანათ (ბარანთ) ბეხარ „თუ ფული გექნება, ერთი თა-
 ნამედროვე ახალი კომპიუტერი იყიდე შენთვის“; اگر اشتها
 აგარ ეშთეჰე
 ნადაშთე ბაშიდ, ავვალ გარდემ ქონიდ ვა ბა'დიშ ნაჰარ ბეხო-
 რიდ „თუ მადა არ გექნებთა, ჯერ გაისეირნეთ, და შემდეგ ისა-
 დილეთ/მიირთვით სადილი“; اگر شما بس فردا کتاب لغات

რა/فرهنگ فارسی به گرجی را لازم داشته باشید من می

توانم //می تنم بیارمش و به شما بدهمش //بتون بدهمش (بدمش)

აგარ შომან ფასჿარდან ქეთანბე ლოყანორან (ჿარჿანგე ჿარსი (ბე) გორჯირან) ლანხემ დაშთე ბანჿიდ მან მითავანამ (მითუნამ) ბენრანამ ვა ბე შომან ბედეჿამამ (ბეთუნ ბედეჿამამ) „თუ ზეგ სპარსულ-ქართული ლექსიკონი დაგჿირდებათ, შევძლებ მოგი-ტანოთ და მოგცეთ“; اگر خورشید در پشت کوه فرو رود //برود

აგარ //ჩენანჩე ხორშიდ დარ ფომთე ქუჿ ჿორუ რავად//ბერავად ჿავან თანრიქ მიშავად//ხანჿად შოდ „თუ მზე მთას მიეფარება, გარემო ჩამოზნელ-

დებან“; اگر داستانت را توی آتش بگزیرید می سوزید; დანსთანატრან თუჿე ათაშ ბეგოზარიდ მისუზიდ „თუ თქვენ მოთხრობებს ცეცხლში ჩააგდებთ, დანვამთ/დაინვებთ“; اگر

აგარ ჿავან ჿაილი სრდ ბშოდ //ბشه მჯبور ხსთიმ პალტო ბიოშიმ

ხელი სარდ (ბე)შავად//ბეშე მაჯბურ ჿანსთიმ ფანლთუ ბეფუ-შიმ**) „თუ ძალიან აცივდება, იძულებული ვართ(ვიქნებით) პალტოები ჩავიცვათ“; اگر خدای نکرده از پله ها بیفتید پایتان

აგარ ხოდან ნაქარდე აზ ფელლეჿან ბეოჿთიდ ფანდეთან მიშექანად „თუ, ლმერთმა ნუ ქნას, კიბეებიდან გად-მოვარდებით, ფეხს მოიტეხთ “; اگر تو بیایی من هم می آیم; აგარ თო ბედან, მან ჿამ მიდანამ (მიან) „შენ თუ მოხვალ, მეც მოვალ“; اگر

როსთ ნეგაჰ ქონიდ, ხელი ჩიზჰ მიბინიდ „თუ სწორად შეხედავთ, ძალიან ბევრ რამეს დაინახავთ“; اگر بیش از این مزاحم من

اگوار بشوی // بشی به / پیش پلیس شکایت می کنم // خواهم کرد

ბიშ აზ ინ მოზაჰემე მან ბეშავი//ბეში ბე/ფიშე ფოლის შექდათ მიქონამ (ხაჰამ ქარდ) „თუ ამის მერე კვლავ შემანუხებთ, პო-

ლიციაში ვიჩივლებ“; اگر // اگه شما پالتو نپوشید مطمئناً سرما می

يد اگარ (აგე) შომან ფალთუ ნაფუშიდ მოთმა'ენნან სარმან

მიხორიდ „თუ თქვენ პალტოს არ ჩაიცვამთ, დანამდვილებით

გაცივდებით“; اگر شما با تقاضای من مخالفت کنید من هم از کار

اگარ შომან ბან თაყაზადე მან მოხალეჰათ ქონიდ მან ჰამ აზ ქარ ესთე'ჰან ხაჰამ ქარდ „თუ თქვენ ჩემს მოთ-

ხოვნებს შეეწინააღმდეგებით, მეც საქმეს/სამუშაოს თავს დავანებებ“; اگر موضوع برایتان // براتون مهم نیست سعی کنید آن را

اگარ შომან ბან თაყაზადე მან მოხალეჰათ ქონიდ მან ჰამ აზ ქარ ესთე'ჰან ხაჰამ ქარდ „თუ თქვენ ჩემს მოთ-

ხოვნებს შეეწინააღმდეგებით, მეც საქმეს/სამუშაოს თავს დავანებებ“; اگر موضوع برایتان // براتون مهم نیست سعی کنید آن را

اگარ შომან ბან თაყაზადე მან მოხალეჰათ ქონიდ მან ჰამ აზ ქარ ესთე'ჰან ხაჰამ ქარდ „თუ თქვენ ჩემს მოთ-

ხოვნებს შეეწინააღმდეგებით, მეც საქმეს/სამუშაოს თავს დავანებებ“; اگر پرویز عاقل

اگარ ფარვიზ باشد پیشنهاد مارا (پیشنهادمون را) می پذیرد

'აყელ ბაშად ფიშნეჰადე მარა/ფიშნეჰადემურან მიფაზირად „თუ ფარვიზი ჭკვიანი იქნება, ჩვენს წინადადებას მიიღებს“;

اگر از دستور ریستان / رئیسون او شمارا اخراج می

اگარ აზ დასთურე کند // اخراجتون می کند

რა'ისეთან/რა'ისეთუნ ეთან'ათ ნაქონიდ, უ შომარან ეხრანჯ მიქონად//ეხრანჯეთუნ მიქონად „თუ თქვენი თავმჯდომარის წესრიგს არ დაემორჩილებით, ის თქვენ მოგხსნით/გაგადებთ“; اگر

داد خواهم شما را به باشد کتاب لازم აგარ ლანზემ ბანად, ქეთანბრან ბე შომან ხანკამ დანდ „თუ საჭირო იქნება, წიგნს თქვენ მოგცემთ“; اگر بتوانید//بتونید امشب منزل من تشریف بیارید

აგარ ბეთავანიდ (ბეთუნიდ) ემშაბ მანზელე მან თაშრიფ ბედარიდ „თუ შესძლებთ, ამაღამ ჩემს სახლში მოზრდნდით“;

اگر بتوانید//بتونید فردا پیش من بیایید აგარ ბეთავანიდ (ბეთუნიდ) ჭარდან ფიშე მან ბედანიდ „თუ შესძლებთ, მოდით ჩემთან“; پس اگر جنگل نباشد تمام این چیز های لازم که می بینید

بود خواهم فاس, აგარ ჯანგალ ნაბანად, თამანე ინ ჩიზჰანდე ლანზემ ქე მიბინიდ, ნახანკად ბუდ „მაშ, თუ ტყე არ იქნება, ყველა ეს საჭირო საგნები, რასაც ხედავთ, არ იარსებებს (არ იქნება)“; اگر چوب نباشد در زمستان/زمستون نمی شود اطاق ها را

اگر گرم کرد აგარ ჩუბ ნაბანად დარ ზემესთან/ზემესთუნ ნემიშავად ოთაყჰარან გარმ ქარდ „თუ შეშა არ იქნება, ზამთარში შეუძლებელი იქნება ოთახების გათბობა“; اگر در قروب آفتاب

اگر آسمان روشن و کمی زردرنگ باشد علامات بد است ყორუბე აჭთან ასმან როუშან ვა ქამი ზარდრანგ ბანად, 'ალანათე ბად ასთ „თუ მზის ჩასვლისას ცა განათებული იქნება და ცოტა მოყვითალო, ცუდი ნიშნებია“; اگر موقع قروب

آفتاب آسمان قرمز شود علامات بارانديگيست
 რუბე აჭთაბ ასმან ყერმეზ შავად, 'ალამათე ბარანდეგისტ
 „თუ მზის ჩასვლისას ცა წითელი იქნება, ნალექიანობის/წვიმიან-
 ნობის ნიშნებია“; اگر سيم های برق صدا کند علامات بد است
 აგარ სიმჰაე ბარყ სედან ქონად 'ალამათე ჰავანდე ბად ასთ
 „თუ ელვის ხაზები ხმას გამოსცემენ, ცუდი ამინდის ნიშნებია“;
 اگر ژاله روی برگ ها بنشیند علامات آن است که هوا آفتابی
 აგარ ჟალე რუე ბარგჰან ბენეშინად, 'ალამათე ან
 ასთ, ქე ჰავან აჭთაბი ხანჰად ბუდ „თუ თრთვილი ფოთლებზე
 დაჯდება, იმის ნიშანია, რომ ამინდი მზიანი იქნება“; اگر روی
 آفتاب را ماه بگیرد علامات هوای خوب و آفتابيست
 რუე რუდხანერან მანჰ ბეგირად, 'ალამათე ჰავანდე ხუბ ვა
 აჭთაბისტ „თუ მდინარის ზედაპირს მთვარე მოიცავს, კარგი
 და მზიანი ამინდის ნიშნებია“; اگر روستایان از پیش وضع هوا را
 აგარ რუსთადან აზ ფიმ ვანჰე ჰავან რან
 ნადანანდ, ჩე მიშავად? „თუ სოფლებს წინასწარ არ ეცოდინ-
 ებათ ამინდის ვითარება, რა იქნება?“; اگر دریا را ماه گرفته باشد
 აგარ დარდან რან მანჰ გერეჰთე
 ბაშად, ბარანდე მალვანან ნიზ ხათარნაქ ასთ „თუ ზღვას მთვა-
 რე დაიპყრობს, მეზღვაურთათვისაც საშიშია“; اگر فرودگاه را
 აგარ ფროდგაჰ რა
 აგარ ფროდგაჰ რა
 آفتاب را ماه بگیرد علامات هوای خوب و آفتابيست
 რუე რუდხანერან მანჰ ბეგირად, 'ალამათე ჰავანდე ხუბ ვა
 აჭთაბისტ „თუ მდინარის ზედაპირს მთვარე მოიცავს, კარგი
 და მზიანი ამინდის ნიშნებია“; اگر روستایان از پیش وضع هوا را
 აგარ რუსთადან აზ ფიმ ვანჰე ჰავან რან
 ნადანანდ, ჩე მიშავად? „თუ სოფლებს წინასწარ არ ეცოდინ-
 ებათ ამინდის ვითარება, რა იქნება?“; اگر دریا را ماه گرفته باشد
 აგარ დარდან რან მანჰ გერეჰთე
 ბაშად, ბარანდე მალვანან ნიზ ხათარნაქ ასთ „თუ ზღვას მთვა-
 რე დაიპყრობს, მეზღვაურთათვისაც საშიშია“; اگر فرودگاه را
 აგარ ფროდგაჰ რა

ჭორუდგან რან მან გერეჭეთე ბანად, ჭორუდ ანადანე ჰანგე-
იმან ხათარნაქ ასთ „თუ აეროპორტი მთვართათა მოცული,

თვითმფრინავების დაჯდომა საშიშია“; اگر مگس روی قضای ما

میا کند

გას რუდე ყაზანე მან ბენეშინად, ფანანე ქასიჭე უ ყაზარან ბე
მიქრობ ალუდე მიქონად „თუ ბუზი ჩვენს საკვებზე დაჯდება,

მისი ჭუჭყიანი ფეხები საქმელს მიკრობებში აურევს“; اگر خونه

بدن بیماری را بمکند و بعد بدن شخص سالمی را نیش بزنند او را

بدمان بیماری دچار می سازند

ბემაქანდ ვა ბანად ბადანე შახსე სანლემი რან ნიმ ბეზანანდ, უ
რან ბე ჰამან ბიმარი დორან მისაზანდ „თუ სნეულის სხეულის

სისხლს მოწოვენ და შემდეგ ჯანსალი პიროვნების სხეულს უკ-
ბენენ, მას იმავე ავადმყოფობას დაუქვემდებარებენ“; اگر

مساحت ناحیه آب و هوای صحرايي و نیمه صحرايي را با

مقایسه کنید می بینید

ან ო ჰანგე საჭრანდი ვა ნიმესაჭრანდირან ბან მანანათე ქოლლე
ირან მოყანდესე ქონიდ, მიბინიდ „თუ უდაბნოს და ნახევარუ-

დაბნოს ჰავის რეგიონების ფართობს შეადარებთ მთელი ირანის
ფართობს, დაინახავთ“; اگر خط برش ما این بار از دو قطب

بگذرد با دو برش یک قاچ از

ხათთე ბორრეშე მან ინ ბან აზ დო ყოთბ ბეგოზარად, ბან დო
ბორრეშე დექ ყან აზ ქორე ბე დასთ მიანვარიმ „თუ ჩვენი კვე-

დედამინის სფეროს ერთ ნაჭერს მივიღებთ (ჩავიგდებთ ხელში);“; *آم تو پیام باشد اگر اجازه* აგარ ეჯახზე ბაშად ბეაშ

თუ, მიდამ „თუ ნებართვა იქნება შემოვიდე, შემოვალ“; *اگر بشوم* აგარ ბეხორამ ლალ ბეშავამ (ბეშამ) „თუ //რომ დავლიო/თუ დავლევ დავმუნჯდე“; *اگر بیستم تو هم* აგარ ბიისტ(აისა) ' *اگر نیستم تو هم نیستم* (აინია'აინას) ბეისთამ თო ჰამ ბეისთ (ენისა), აგარ ნეისთამ თო ჰამ ნაისთ (ენანასსა, ენანას); *اگر همین الآن برویم //بریم به* აგარ ჰამინ ალ-ან ბერავიმ ბე ოთობუს მირესიმ; აგარ ჭარდა ბარან (ბარუნ) ბეადა, ნემითუნიმ ბერიმ ჯანგალ; *اگر هر صبح ورزش بکنی //کنی اراده ات قوی می شود* აგარ ჰარ სობჰ ვარზეშ ბექონი, ერადე ათ ყავი მიშავად; *اگر بخایید //بخایین (=بخواهید)* აინ შერა იად ბგირიდ //ბგირინ აგარ ბეხანიდ (ბეხანინ) (=ბეხანჰიდ) ინ შე'რრან ადა ბეგირიდ (ბეგირინ) „თუ ისურვებთ, ეს ლექსი დაისწავლეთ“; *اگر پیران* აგარ ფირანჰან (ფირან) *داشته باشم بت می دهم //می دم* დაშთე ბაშამ ბეთ მიდეჰამ (მიდამ) „თუ კაბა მექნება, მოგცემ“; *اگر خواهی (بخواهی)* აგარ ხაჰი *آمدن زودتر بیرون رو //برو* (=ბეხანჰი) აშადან ზუდთარ ბირუნ როუ//ბეროუ „თუ მოინდო-

მებ მოსვლას, უფრო ჩქარა გამოდი გარეთ!"; اگر بت اشکال

აგარ ბეთ *اگار اشکال بدیم نمی دیم* / اگر اشکال بدیم نمی دیم

ემქალ ბედიმ სა'ი მიქონიმ ნადიმ/აგარ ემქალ ბედიმ ნემიდიმ „თუ შეგიშლით, ვეცდებით არ შეგიშალოთ ხელი/თუ შეგიშლით

ხელს, არ შეგიშლით“; اگر خواندن بخواهی این کتاب را بخوان

აგარ ხანდან ბეხანჰი ინ ქეთაბრან ბეხან „თუ კითხვა მოგინდება,

აგარ იპოლ დასთე ბაშმ ბლიტ დაგონ დრჯე“; اگر پول داشته باشم بلیت واگون درجه

არაჯედე ბალათარი მიხარამ ფულ დაშთე ბაშამ ბელითე ვაგონე და-

რაჯედე ბალათარი მიხარამ „თუ ფული მექნება, უფრო მაღალი

დონის ვაგონის ბილეთს ვიყიდი“; اگر به مساحت نمکزار ها نیز

توجه داشته باشیم به خوبی در خواهیم یافت که نواحی پهناور

აგარ ირან თაჰე حدა ფაგდა ასტედად კშაორზი და მპრორი ასტ

ბე მანაჰათე ნამაქზარჰან ნიზ თავაჯოჰ დაშთე ბაშიმ ბეხუბი

დარ ხანჰიმ დაჰთ ქე ნავანჰიდე ფაჰნავარე ირან თან ჩე ჰადდ

ჰაყედე ესთე დადე ქეშავარზი ვა დაშფარვარი ასთ „თუ მლა-

შობების ფართობსაც ყურადღებას მივაქცევთ, კარგად შევიც-

ნობთ, რომ ირანის ფართო რეგიონები რა ზომამდეა მოკლებუ-

ლი სამინათმოქმედო და სამესაქონლეო შესაძლებლობებს“;

اگر بخواهید من توی دارم های ارزان خوبی دارم اگر بخواهید من توی

ბეხანჰიდ მან თუდე სელსებილ ხანეჰანე არზანე ხუბი დარამ

„თუ მოისურვებთ, მე სელსებილში კარგი იაფი სახლები მაქვს“;

اگر امری باشد به وسیله زنگ اطلاع بدهید// بدید

ბაშად ბევასილეე ზანგ ეთლან ბედეჰიდ „თუ რამე ბრძანება

იქნება, ზარის მეშვეობით გვაცნობეთ“; اگر امکان داشته باشم به
 می گفتم اگر شما تلفن می کنید
 მიქონამ „თუ საშუალება მექნება, დაგირეკავთ“; اگر شما بگوئید
 می گویم ما گوش می کنیم/گوش می دیم
 მიქონიმ „თქვენ თუ იტყვით ჩვენ მოგისმენთ (ყურს დაგიგ-
 დებთ)“; اگر کسی از بیرون وارد شود می فهمد که این مرد از صبح
 تا به حال چه قدر توتون دود کرده است
 ვარედ შავად მიჭაჭმად ქე ინ მარდ აზ სოპჰ თან ბე ჰალ ჩე-
 ყადრ თუთუნ დუდ ქარდე ასთ „თუ ვინმე გარედან შემოვა,
 მიხვდება, თუ რამდენი მოუწევია ამ კაცს დილიდან ამ დრომ-
 დე“; اگر سبب عجیب این مهربانی و قصهٔ این عشق و خوش گلی
 بداند چاره‌ساز خواهد شد
 ინ მეჭრებანი ვა ყესედე ინ 'ეშყ ო ხოშგელირან ბედანიდ ჰეი-
 რათე შომან სად ჩენდან ხანჰად შოდ „თუ ამ საკვირველი სიყვა-
 რულის მიზეზსა და ამ ტრფობის თუ სილამაზის ამბავს შეიც-
 ნობთ, თქვენი გაოცება გაასკეცდება“; اگر برگش را خشک
 کنند و مثل سرمه به چشم بکشند ناپیدا می شوند و آن وقت به
 هر کاری قادرند
 ბე ჩაშმ ბექეშანდ ნაფეედან მიშავანდ ვა ან ვაყთ ბე ჰარ ქარი
 ყადერანდ „თუ მის ფურცელს (ფოთოლს) გაახმობენ და სურ-
 მასავით თვალზე წაისვამენ, უჩინარნი (გა)ხდებიან და მაშინ

ყველა საქმისთვის მძლავრნი არიან“; اگر بررسی علمی در این
 დარ ინ ზამინე შავად სათჳაშ მა'ლუმ ხაჳად გარდიდ „თუ ამ
 სფეროში სამეცნიერო მოკვლევა ჩატარდება (მოხდება), მისი
 დონე გამოვლინდება“; اگر همه یاد کنم خود کتابی باشد
 მე ანდ ქონამ ხოდ ქეთაბი ბაშად „თუ ყველაფერს გავიხსენებ,
 თავად ნიგნი იქნება“; اگر بیايید بگویم //خواهم گفت)
 ბეანდიდ ბეგუამ (ხაჳამ გოჭთ) „თუ მოხვალთ, გეტყვით“; اگر
 دونه دونه دنیا نباشد دردمندیم وگر باشد به مهرش پایندیم
 ნაბაშად დარდმანდიმ ვაგარ ბაშად ბემეჳრაშ ფანდბანდიმ „თუ
 დუნია არ იქნება ვნუხვართ, თუ იქნება მისი ტრფობის ბორკი-
 ლები გვადევს“;

گر هنرمند از ا. باش جفایی بیند تا دل خویش نیازارد و در
 {باید بداند که
 ნად თან დელე ხიმ ნადაზარად ვა დარ ჳამ ნაშავად [...ბაშად
 ბეანად ქე...]} „თუ ხელოვანი გარენრისგან ჩაგვრას ნახავს,
 [უნდა იცოდეს რომ] თავისი გული არ გაიტანჯოს და არ გამ-
 ნარდეს“;

- d*) დაშთან-ის ნამყოს კავშ. = მომავლის კავშ.
- ***) ჳასთან „ყოფნა“, ანმყო-მომავლის გაგებით

اگر از این قارچ ها خورده باشد جانش در خطر است
 აზინ ყარჩჳან ხორდე ბაშად ჳანაშ დარ ხათარ ასთ „თუ ეს სო-

კოები უჭამია//ნაჭამი აქვს//ნაჭამი ჰქონდეს//ეჭამოს//ჭამა (არ ვიცით თუ ჭამა), მისი სიცოცხლე საფრთხეშია“; اگر آمده باشد به

اطلاع (خبر آگاهی) بدهید //بديد
ეთლა' (ხაბარ, აგაჰი) ბედეჰიდ (ბედიდ) „თუ მოსული იყოს//რომ მოვიდეს//თუ მოსულია (არ ვიცით), შემატყობინეთ“;

اگر تصادف کرده باشد خدا به او کمک کند
დე ბაშად, ხოდა ბე უ ქომაქ ქონად „თუ ავარია შეემთხვა// შემ-
თხვევია//შემთხვეოდეს=თუ ავარია მოუხდენია//მოახდინა//აქვს
მოხდენილი (არ ვიცით), ღმერთმა უშველოს!“; اگر این نامه را

اگر مهمانی داشته باشد در هر صورت به من
ავართ ნამერანე-
ვეშთე ბაშად ქარე მოსბათ (ქარე ხუბ) ქარდე ასთ „თუ ეს ნე-
რილი დაუნერია//დანერილი აქვს//დანერა (არ ვიცით), კარგი
საქმე გაუკეთებია“;

اگر مقاله خود را نوشته باشد آن را
აგარ მეჰმანი დაშთე ბაშად დარ ჰარ
სურათ ბე მან თელეჰონ ხაჰად ზად (მიზანად) „თუ სტუმრო-
ბა (წვეულება) ექნება//ჰქონდეს//ექნებოდეს// აქვს//ჰქონოდეს
(არ ვიცით), დამირეკავს“;

اگر به انتشارات آورده است و چاپ کرده است
ხოდრა ნევეშთე ბაშად ანრა ბე ენთემარათ ავარდე ასთ ვა
ჩად ქარდე (ასთ) „თუ//თუკი თავისი სტატია (წერილი) დანერი-
ლი აქვს//დაუნერია//დანერა//დანერილი ექნება//დანერილი რომ
ჰქონდეს//რომ ექნეს (არ ვიცით), გამომცემლობაში ექნება მი-
ტანილი და დაბეჭდილი//მიიტანდა და დაბეჭდავდა“; اگر

چنين کارى کرده باشند چرا شما نکنيد؟ اگر هيچ کس ديگران
 چنين کارى نکرده باشد چرا شما نکنيد؟
 ქარი ქარდე ბაშანდ ჩერა შომან ნაქონიდ? აგარ ჰიჩქას ჩონინ
 ქარი ნაქარდე ბაშად, ჩერა შომან ბექონიდ? „თუკი სხვებს ასე-
 თი საქმეები უკეთებიათ, თქვენც რატომ არ იზამთ?“; اگر او
 مشعله را بالا نگاه نداشته باشد ندارد راننده قطار آتش را نمى
 بيند//აგარ უ მაშ’ალერა ბაღან ნეგაჰ
 ნადაშთე ბაშად//ნადარად რანანდეეე ყათარ ათაშრა ნემიბი-
 ნად//ნახაჰად დიდ „თუ მას მაშხალას ზემოთ არ შეუხედავს (არ
 შეხედავს, არ უყურებს), მატარებლის მძლოლი ცეცხლს ვერ
 დაინახავს“; اگر او فانوس نداشته باشد راه او روشن
 نيست//აგარ უ ჭანუს ნადაშთე ბაშად
 რაჰე უ როუმან ნისთ//ნახაჰად ბუდ „თუ მას ნათურა არ ექნე-
 ბა, მისი გზა განათებული ვერაა//ვერ იქნება“; اگر تمام کار و
 لال ها با سواد شده چرا برادر کار و لال من با سواد نشده
 است? აგარ თამაშე ქარ ო ლალჰან ბა სავად შოდე ბაშანდ
 ჩერა ბარადარე ქარ ო ლალე მან ბა სავად ნაშოდე ასთ? „თუ
 ყველა ყრუმუნჯი წერა-კითხვის მცოდნე გამხდარა, მაშ ჩემი
 ყრუმუნჯი ძმა რატომ არ გახდა წერა-კითხვის მცოდნე?“; اگر
 حروف فارسی تهيه کرده باشد کار مفيد کرده است
 რუჭე ჭარსი თაჰიდეე ქარდე ბაშად ქარე მოჭიდ ქარდე ასთ

„თუ სპარსული ასოები (კლავიატურა) დაუყენებია//დაყენებული აქვს, კარგი საქმე გაუკეთებია (არ ვიცით)“; اگر هیچیک از

کار و لال ها با سواد نشده باشد چرا برادر کار و لال من با سواد

؟*اگر پسر من در مسابقه پیروز شده باشد چرا به او*

ბაშად ჩერა ბარადარე ქარ ო ლაღე მან ბა სავად შოდე ასთ?

„თუ არცერთი ყრუმუნჯი წერა-კითხვის მცოდნე არ გამხდარა (არ ვიცით), ჩემი ყრუმუნჯი ძმა რატომ გამხდარა წერა-კით-

ხვის მცოდნე?“; *اگر پسر من در مسابقه پیروز شده باشد چرا به او*

؟جایزه ندهم აგარ ფესარამ დარ მოსაბეყე ფირუზ შოდე

ბაშად ჩერა ბე უ ჯადეზე ნადეჰამ? „თუ ჩემი ვაჟი შეჯიბრში გამარჯვებული გამოსულა (არ იცის), რატომაც არ დავაჯილ-

დოვო?“; *اگر پسر من در مسابقه پیروز نشده باشد چرا به او جایزه*

؟بدهم აგარ ფესარამ დარ მოსაბეყე ფირუზ ნაშოდე ბაშად

ჩერა ბე უ ჯადეზე ბედეჰამ? „თუ ჩემი ვაჟი შეჯიბრში არ გა-

მარჯვებულია (არ იცის), რატომ დავაჯილდოვო?“; *اگر دواى این*

مرض کشف نشده باشد چرا (چطور) این بیمار معالجه شود?

აგარ დავადე ინ მარაზ ქაშჷ ნაშოდე ბაშად ჩერა (ჩეთოურ) ინ

ბიმარ მო'ალეჯე შავად? „თუ ამ ავადმყოფობის წამალი არ აღ-

მოჩენილა, (არ ვიცით), ეს სნეულეზა როგორ განიკურნოს?“;

اگر پول داشته باشید این کتاب را بخرید

ბაშიდ ინ ქეთაბრა ბეხარიდ „თუ ფული გექნეთ//გექნებათ, ეს

اگر پول داشته باشم این تنگ قشنگ را برای

خرم می مادرم აგარ ფულ დაშთე ბაშამ ინ თონგე ყაშანგრძ
 ბარადე მადარამ მიხარამ „თუ ფული მექნება, ამ ლამაზ თუნგს
 დედაჩემს ვუყიდი“; اگر این کتاب را لازم داشته باشی بمن بگو
 می گیرمش
 დაშთე ბაში ბემან ბეგუ მან ბარადე თო აზ ქეთაშხანე მიგირა-
 მამ „თუ ეს წიგნი დაგჭირდება//დაგჭირდეს, მითხარი, ბიბლიო-
 თეკიდან გამოგიტან“; *); اگر خورده باشم لال بشوم//بشم
 ხორდე ბაშამ ლალ ბეშავამ (ბეშამ) „თუ დამელიოს დავმუნ-
 ჯდე“; اگر مهمان داشته باشد حتماً بم خبر می داد//خبرم می
 دهد
 დაშთე ბაშად ჰათმან ბემ ხაბარ (მი-
 დეჰად) მიდად//ხაბარამ მიდად „თუ სტუმარი ჰყავს/ეყოლება//
 სტუმარი რომ ჰყავდეს, შემატყობინებს/შემატყობინებდა„ (არ
 იცის, ჯერ მოლოდინი აქვს დაურეკავს მომავალში); اگر رفته
 است
 აგარ რაჭთე ბაშად ქიჭაშრან ჰამ
 ბორდე ასთ „თუ წასულა/წასულია/წასული თუ იყოს ჩანთასაც
 წაიღებდა/ჩანთაც წაღებული ექნება“; اگر توانسته باشد برام
 آورد
 აგარ თაგანესთე ბაშად ბარამ ჰა-
 დიდე მიდარად//ხაშად ავარდ „თუ შეძლო (არ ვიცი) საჩუქარს
 მომიტანს“; اگر آمده باشد حتماً تلفنم می زند
 ჰათმან თელეფონამ მიზანად „თუ მოსული იქნება//მოსული
 რომ იყოს, უთუოდ დამირეკავს (დამირეკავდა)„ (ვფიქრობ, თუ
 არ რეკავს, ე. ი. არ მოსულა; დარწმუნებული ვარ, მოსული რომ

იყოს დარეკავდა);

*) ნამყოს კავშ.=მომავლის კავშ.

*) *چنانچه* ჩენანჩე კავშირი აგრ აგარ კავშირის სინონიმია და მოცემულ ნიმუშებში პარალელურადაა წარმოდგენილი

აგარ *اگر خوبی* ჰაიშ რა დიდე აი *بدی* ჰაიშ რა *هم* ბიინ *خوبی* ჰაიშ რა დიდე *و*, ბადიჰანეშრან ჰამ ბეზინ! „თუ მისი სიკეთე გინახავს//ნანახი გაქვს//ნახე, მისი ცუდიც იხილე!“; *اگر این*

باشد მარკთ აი *مبارکت* აი *خریده* რა *خانه* აგარ *این* ხანერან ხარიდე *و*, მობარაქათ ბაშად! „თუ ეს სახლი ნაყიდი გაქვს//იყიდე//გიყიდი, ღმერთმა ბედნიერებაში მოგახმაროს“; *اگر درست* რა

توانی აი *می* თონი//*تونی* ბროი//*بروی* ბრი *دانش* აგარ *خوانده* აი *می* თონი//*تونی* ბროი//*بروی* ბრი *داده* აი, მითავანი (მითუნი) ბერავი (ბერი) „თუ შენი გაკვეთილი წაიკითხე//წაკითხული გაქვს//წაგიკითხავს, შეგიძლია ნახვიდე“; *اگر کامپیتر* ჰრიდხ *است* *حتماً* მადრშ *پول* ბშ *داده* *است*;

აგარ *ქმფოუთერ* ხარიდე *است*, ჰათმან მანდარაშ ფულ ბეშ დანდე *است* „თუ კომპიუტერი აქვს ნაყიდი//იყიდა//უყიდა, (მამ, აბა) დედამისს მისთვის ფული მიუცია//დედამისმა მას ფული მისცა“; *اگر دیگران* ჩინი *کاری* კრდე *اند* *چرا* შმა ნკნიდ?;

دیگاران ჩონინ *ქარი* ქარდე *اند*, ჩერან შომან ნაქონიდ? „თუ სხვებს ასეთი საქმე გაუკეთებიათ, თქვენ რატომ არ აკეთებთ//არ აკეთოთ“; *اگر هیچکس* ჩინი *کاری* ნკრდე *است* *چرا*;

აგარ *ჰიჩქას* ჩონინ *ქარი* ნაქარდე *است*, ჩერან შომან ბექონიდ? „თუ არავის უკეთებია ასეთი საქმე, თქვენ რატომ

აკეთოთ?"; აგრ დიგრან ჩნინ კარი კრდე ანდ ჩრა შმა ნკრდე აიდ?; აგარ დიგარან ჩონინ ქარი ქარდე ანდ, ჩერან შომან ნაქარდე იდ? „თუ სხვენს ასეთი საქმე უკეთებიათ, თქვენ რატომ არ გაგიკეთებიათ“; აგრ ჰიჯკს ჩნინ კარი ნკრდე ასტ ანდ შმა აიდ? აგარ ჰიჩქას ჩონინ ქარი ნაქარდე ასტ, ჩერან შომან ქარდე იდ? „თუ არავის გაუკეთებია ასეთი საქმე, თქვენ რატომ გაგიკეთებიათ?"; აგრ დიგრან ჩნინ კარი კრდე ანდ ჩრა მნ აიდ? აგარ დიგარან ჩნინ ქარი ქარდე ანდ ჩერან მან ნაქონამ? „თუ სხვენს ასეთი საქმე გაუკეთებიათ, მე რატომ არ გავაკეთო?"; აგრ ჰიჯკს ჩნინ კარი ნკრდე ასტ ანდ მნ აიდ? აგარ ჰიჩქას ჩნინ ქარი ნაქარდე ასტ ჩერან მან ბექონამ? „თუ არავის უკეთებია ასეთი საქმე, მე რატომ გავაკეთო?"; აგრ აგარ ჰამეჟე ჰემე კარმندان ბე ადარე რფთე ანდ ჩერან მან ნარავიმ//ნარიმ? ქარმანდან ბე ედარე რაჭთე ანდ ჩერან მან ნარავიმ//ნარიმ? „თუ ყველა თანამშრომელი დანესებულეებაში ნასულა, მე რატომ არ ნავიდე?"; აგრ ჰიჯკს აზ კარმندان/ჰიჯკს ბე ადარე ანდ ჩერან მან ნარავიმ//ნარიმ? აგარ ჰიჩქას აზ ქარმანდან/ჰიჩქას ბე ედარე ნარაჭთე ასტ ჩერან მან ბერავიმ/ბერიმ? „თუ არავინ თანამშრომელთაგან/არავინ (არცერთი თანამშრომელი) არ ნასულა დანესებულეებაში, მე რატომ ნავიდე?"; აგრ კოდკან

لال حرف زدن یاد گرفته اند چرا این کودک یاد نگرفته است؟

აგარ ქუდაქანე ქარ ო ლალ ჰარჭ ზადან ანდ გერეჭთე ანდ ჩერან ინ ქუდაქ ანდ ნაგერეჭთე ასთ? „თუ ყრუ-მუნჯ ბავშვებს ლაპარაკი უსწავლიათ, ამ ბავშვს რატომ ვერ უსწავლია?“; اگر هیچکس از کودکان کر و لال حرف زدن یاد نگرفته

აგარ ჰიჩქას აზ ქუდაქანე

ქარ ო ლალ ჰარჭ ზადან ანდ ნაგერეჭთე ასთ ჩერან ინ ქუდაქ ანდ გერეჭთე ასთ? „თუ არავის ყრუ-მუნჯი ბავშვებიდან ლაპარაკი არ უსწავლია, რატომ უსწავლია ბავშვს?“; اگر تمام

აგარ შაგრდნ დრ ამტან قبول شده اند چرا حسن نشده است؟

თამამე შანგერდან დარ ემთეჰან ყაბულ შოდე ანდ ჩერან ჰასან ნაშოდე ასთ? „თუ ყველა მონაფეს ჩაუბარებია გამოცდა, ჰასანს რატომ არ ჩაუბარებია?“; اگر هیچیک از شاگردان در

აგარ ჰიჩქექ

აზ შანგერდან დარ ემთეჰან ყაბულ ნაშოდე ასთ ჩერან ჰასან შოდე ასთ? „თუ არავის მონაფეთაგან გამოცდა არ ჩაუბარებია, ჰასანმა რატომ ჩააბარა?“; اگر این جمله را ترجمه کرده اید

აგარ ინ ჯომლეგან თარჯომე ქარდე იდ ჯომლეგე დიგარ ჰამ თარჯომე ქონიდ „თუ ეს წინადადება გითარგმნია, მეორე წინადადებაც თარგმნეთ“; اگر این کتاب را

აგარ ინ ქეთაბრანხანდე ი, ბემ ბედეჰ

ული აქვს, ცუდად გახდება“ *اگر تو برگ تأمین جا گرفته ای آن را*

بم აგარ თო ბარგე თა^ნმინე ჯა გერეჭეთე ი
ანრა^ნ ბე მან ბედეჰ (ბედეჰ) ბემ) „თუ შენ დაჯავშნული ადგი-
ლის ტალონი მოგიპოვებია//მოპოვებული გაქვს, ის მე მომეცი“;

اگر تو برگ تأمین جا گرفته بودی آن را به من بده/بده

بم აგარ თო ბარგე თა^ნმინე ჯა გერეჭეთე ბუდი ანრა^ნ ბე მან ბე-
დეჰ (ბედეჰ) ბემ) „თუ შენ დაჯავშნული ადგილის ტალონი
გაქვს//გქონდა//გქონია მოპოვებული, ის მე მომეცი“;

بم აგარ აგრ დაოდ რა დიდი ბე მან თელეჭონ ბეზან ((ბე)ქონ) „თუ დაუდი
ნახე, დამირეკე“; *اگر خانم زیبا را دیدید این کتابم را به*
بم აგარ ხანუმე ზიბარ^ნ დიდიდ ინ
ქეთაზამრა^ნ ბე იშუნ (ბეშუნ) ბედეჰიდ (ბედიდ) „თუ ქალბატო-
ნი ზიბა ნახეთ, ეს ჩემი წიგნი გადაეცით (მიეცით)“; *اگر این*

بم აგარ ინ მოსაჭერათ
ხარაბ შოდ დუსთიე მან თამაშ შოდ „თუ ეს მოგზაურობა ჩაი-
შალა, ჩვენი მეგობრობაც გათავდა//გათავებულია// გათავდება
(ჩაიშალა// ჩაშლილია// ჩაიშლება)“; *اگر اسمش را فراموش کردید*

بم აგარ ესმაშრა^ნ
ჭარაშუმ ქარდიდ მან ბე შომან მიგუამ (ბეთუნ მიგამ) „თუ

დაგავიწყდათ (დაგავიწყდებათ) მისი სახელი, მე შეეგახსენებთ“;
اگر اورا دیدی به او بگو/بگو بش/بش بگو که احمد هر دوی (هر

مارا به خانه (به منزل) خود دعوت می کند
ბეუ ბეგუ (ბეშ ბეგუ, ბეგუ ბეშ) ქე აჰმად ჰარ დოდე (ჰარ დოვე)
მარა ბე ხანედე (მანზელე) ხოდ და'ვათ მიქონად „თუ ის ნახე,
უთხარი, რომ აჰმადი ორივეს თავისთან/თავის სახლში გვეპა-
ტიყება“; اگر اور دیدی روز تولدش را به او.بش تبریک

اگر خواه مارا/خواهرمون را دیدی این کتاب
ბეუ ბეგუ (ბეშ ბეგუ, ბეგუ ბეშ) თაბრიქ ბეგუ (თაბრიქაშ ბეგუ) „თუ ის ნახე, დაბადების
დღე მიულოცე“; اگر خواه مارا/خواهرمون را دیدی این کتاب

اگر بس فردا دوستم را دیدید اورا خانه/منزل خود
ბეუ ბედეჰ (ბედე ბეშ) „თუ ჩემი და ნახე, ეს
წიგნი მიეცი“; اگر بس فردا دوستم را دیدید اورا خانه/منزل خود

اگر او رفت من هم می روم
ბეუ ბეგუ (ბეშ ბეგუ, ბეგუ ბეშ) ფასჰარდ დუსთამრან დიდდ,
ურან ხანედე (მანზელე) ხოდ და'ვათ (ბე)ქონიდ (და'ვათაშ ქო-
ნიდ) „თუ ზეგ ჩემი მეგობარი ნახეთ, ის თქვენთან (სახლში) და-
პატიყეთ“; اگر او رفت من هم می روم

اگر او رفت تو هم
ბეუ ბეგუ (ბეშ ბეგუ, ბეგუ ბეშ) „თუ ის ნავიდა (=ნავა), მეც ნავალ“; اگر او رفت تو هم

اگر او رفت تو هم می روم
ბეუ ბეგუ (ბეშ ბეგუ, ბეგუ ბეშ) „თუ ის ნავიდა (=ნავა), შენც

اگر کسی به تو/بت حمله کرد تو از خودت دفاع کن
ბეუ ბეგუ (ბეშ ბეგუ, ბეგუ ბეშ) „თუ
აგარ აგარ კსი ბე თო/ბთ ხმლე კარდ თო აზ ხოდათ დეჰან' ქონ „თუ
ქასი ბე თო (ბეთ) ჰამლე ქარდ თო აზ ხოდათ დეჰან' ქონ

ვინმე დაგესხა თავს, თავი დაიცავი“; اگر آنها از من سؤال کردند

სო'ალ ქარდანდ მან ბე ანჷან ჯავაზ მიდეჷამ/მიდამ „თუ მკითხეს (თუ ისინი შემეკითხებიან/მკითხავენ), პასუხს გავცემ“; اگر

اورا دیدید این نامه را به او نشان بدهید/بش نشان بديد/نشونش

ბედი აგარ ურან დიდიდ ინ ნამერან ბე უ ნეშან ბედეჷიდ/ბეშ ნეშან ბედიდ/ნეშუნან ბედიდ „თუ ის ნახეთ (=თუ მას ნახავთ), ეს წერილი მას უჩვენეთ“; اگر اورا دیدید سلام مار/سلامونارا بش

ბეშ ბერესანიდ (ბერესუნიდ) აგარ ურან დიდიდ სალამე მარან/სალამემურან ბეშ ბერესანიდ (ბერესუნიდ) „თუ ის ნახეთ, ჩვენი სალამი გადაეცით (მომიკითხეთ)“; امیدوارم که اگر دوستان و دانشمندان

خطاها و اشتباهاتی در این ملاحظه فرمودند لطفاً نویسنده را آگاه

خبر دهید/فرمایند امیدوارم که اگر دوستان و دانشمندان

ვა ეშთებანჷთი დარ ინ მოლანჷზე ჭარმუდანდ ლოთჷან ნევისანდერან აგანჷ ჭარმანდ „იმედი მაქვს თუ მეგობრებმა და მეცნიერებმა იპოვეს//იპოვიან ამაში შეცდომებსა და უსწორობებს, ინებებენ მწერალს შეატყობინებენ“; اگر برادرم آمد

بگویم/بگم „თუ ჩემი

ძმა მოვიდა//მოვა, ვეტყვი“; اگر شد کتابم را چاپ می کنم

مورد چتوژამრან ჩანგ მიქონამ „თუ მოხდა (გამოვიდა), ჩემს

ნიგნს დავებეჭდავ“; اگر رفتی جان به سلامت بردی و اگر خفتی

აგარ რაჭთი ჯან ბესალამათ ბორდი ვა აგარ ხოჭთი
მორდი „თუ წახვედი(=წახვალ), თავს დაიხსნი (თავი დაიხსენი)
და თუ დაიძინე(=დაიძინებ), მოკვდები (მოკვდი)“;

აგარ اگر این غالب آمد مار کشتی و گر آن از دشمن رستی
ინ ყალბე აზად მარ ქოშთი ვა გარ ან აზ დოშმან რასთი „თუ ეს
მძლეველი მოვიდა, გველი მოკალი და თუ ის – მტრისგან გა-
დარჩი“;

سنگ بدگوهر اگر کاسه زرین بشکست قیمت سنگ نیفزاید

აგარ სანგე ბადგოუჰარ აგარ
ქასედე ზარინ ბეშექასთ, ყეიმათე სანგ ნადაფზად ვა ზარ
ქამ ნაშავად [...ბნად ბედანად/ი ქე...] „უჯიშო ქვამ თუ ოქროს
თასი გატეხა, [...იცოდე(ს) რომ...] ქვას ფასი არ მოემატება და
ოქროს არაფერი დააკლდება (არ შემცირდება)“.

აგარ აგარ ჰოუ-
სალე დარიდ მითუნიდ აზაშ შექნათ ქონიდ „თუ მოთმინება
გაქვთ, შეგიძლიათ უჩივლოთ“; اگر می آند ده دلار می دند بشون
აგარ მიდანდ დაჰ დოლარ მიდანდ ბეშუნ „თუ მოდიან ათ დო-
ლარს აძლევენ მათ“; اگر می آرمش
დარიდ მიარამაშ „თუ გასურთ (თუ გინდოდეთ), მოვიტან მას“;
اگر این بجه بی ادب است تقصیر ماردش است
ადაბ ასთ თაყსირე მადარაშ ასთ „თუ ეს ბავშვი გაუზრდელია,

დედამისის ბრალია“; اگر این فرش قدیمی است آنرا نخواهم
 აგარ ინ ჭარშ ყადიმი ასთ/ყადიმისთ ანრან ნახანჰამ
 ფორუხთ „თუ ეს ხალიჩა ძველია, მას არ გავყიდი“; اگر شماره
 აგარ შომარეაშრან მიდანი, ბარან
 ბენევისანჰ „თუ მისი ნომერი იცი, დამიწერე“; اگر مریض
 აგარ მარიზ ასთ, مریضه خدا شفای بدهد/اورا شفا دهد
 ხოდან შეჭანჰ ბედეჭად//ურან შეჭან (ბე)დეჭად „თუ ავადაა,
 ღმერთმა განკურნოს!“; ضرر ندارد اگر به او تذکر بدهید/بش
 ზარარ ნადარად აგარ ბე უ თაზაქქორ ბედეჭიდ
 „არაფერი უშავს (უჭირს)//არაფერი დაშავდება, თუ დატუქსავთ
 მას (უსაყვედურებთ),“ (კონტექსტურად ძლიერი ეჭვი); عیب
 აგარ უ ჰან ბეად (ბე-
 რავად) „არაფერი უჭირს (უშავს), თუ ისიც წამოვა (წავა),“ (კონ-
 ტექსტურად ძლიერი ეჭვი); غلط است اگر تو هم بروی/بری
 ყალათ ასთ აგარ თო ჰან ბერავი „ტყუილია (შეცდომია), შენც
 რომ მიდიხარ//წახვიდე (შენც თუ მიდიხარ//წახვალ),“ (კონტექ-
 სტურად ძლიერი ეჭვი); خطرناک است اگر به او نامه بنویسید
 ხათარნაქ ასთ აგარ ბე უ ნანჰე ბენევისიდ „საშიშია (სახიფა-
 თოა) მას რომ წერილი მისწეროთ (თუ წერილს მისწერთ),“ (კონ-
 ტექსტურად ძლიერი ეჭვი); جالب است اگر دوستم این برنامه را

باشد دوست داشته باشد
დუსთ დაშთე ბაშად „საინტერესოა, თუ მოეწონება (რომ მოე-
წონოს) ჩემს მეგობარს ეს პროგრამა“; بد است (აგრ) حالا به

თე- (ბეშ) ჰე უ ჰალა ბე (აგარ) ჰალა ბე (ბეშ) თე-
ლექონ (ბე)ქონამ (ბეზანამ) „ცუდია (ცუდი იქნება), ახლა რომ
დავურეკო მას (თუ დავურეკე მას)“, (კონტექსტურად ძლიერი
ეჭვი); اگر دیگران چنین کاری می کنند چرا شما نمی کنید?;

აგარ დიგარან ჩონინ ქარი მიქონანდ, ჩერან შომან ნემიქონიდ?
„თუ სხვები ასეთ რამეს აკეთებენ, თქვენ რატომ არ აკეთებთ?“;

აგარ ჰიჩი-
ქას ჩონინ ქარი ნემიქონად, ჩერან შომან მიქონიდ? „თუ არავინ
აკეთებს ასეთ რამეს, თქვენ რატომ აკეთებთ?//გააკეთებთ“;

აგრ او مشعله را بالا نگاه ندارد راننده قطار آتش را نمی

ჩენანჩე//აგარ უ მაშ'ალერან ბალან ნეგაჰ

ნადარად რანანდეე ყათარ ათაშრან ნამიბინად//ნახაჰად დიდ
„თუ მას მაშხალა მალლა არ უჭირავს, მატარებლის მძღოლი
ცეცხლს ვერ ხედავს//ვერ დაინახავს“; وند/می. اگر سربازی می

აგარ همه جوانان به خدمت رند چرا شما نمی روید/نمی رید?

ჰამეე ჯავანან ბე ხედმათე სარბაზი მირავანდ/მირანდ ჩერან
შომან ნემირავიდ/ნემირიდ? „თუ ყველა ახალგაზრდა ჯარის

სამსახურში მიდის, თქვენ რატომ არ მინიხართ?“; اگر خبیچیک

از جوانان به خدمت سربازی نمی رود/نمی ره چرا شما می

726

؟رید می/روید აგარ ჰირეექ აზ ჯავანან ბე ხედმათე სარბაზი
ნემირავად/ნემირე ჩერან შომან მირავიდ/მირიდე? „თუ არცერთი
ახალგაზრდა არ მიდის ჯარის (სამხედრო) სამსახურში, თქვენ
რატომ მიდიხართ?“; اگر موافق هستید من قبلاً برای/برا تهیه بلیت

აგარ მოვანჭეყ ჰასთიდ მან ყაბლან ბარანე თა-
ჰიდედე ბელით მორანჯე'ე ქონამ „თუ თანახმა ბრძანდე-
ბით/ხართ, წინასწარ მივმართავ ბილეთის მოპოვების (შოვნის)
თაობაზე“; اگر اورا می شناسید مارا هم با او آشنا کنید (آشنا)

(აშნადგარ ურან მიშენასიდ მარან ჰამ ბან უ აშნან ქონიდ (აშნან
ქონიდ) „თუ მას იცნობთ, მეც გამაცანით იგი“; اگر شما با این

نویسنده آشنا نیستید من شمارا با او آشنا می کنم/آشنا تون می
აგარ შომან ბან ნევისანდე აშნანისთიდ მან შომარან ბან უ
აშნან მიქონამ (აშნანთუნ მიქონამ) „თუ თქვენ ამ მწერალს არ
იცნობთ, მე გაგაცნობთ“; اگر اورا نمی شناسید/نمی شناسیدش

(ნე-
მიშენასიდამ) შომარან აშნან მიქონამ (აშნანთუნ მიქონამ „თუ
მას არ იცნობთ, გაგაცნობთ“; اگر دندان درد می کند/می

აგარ დანდანათ
დარდ მიქონად (მიქონე)//აგარ დარდათე ბანად ფიშე ფეზეშქ
ბერავი (ბერი) „თუ კბილი გტკივთ, ექიმთან უნდა წახვიდე“;

اگر دانشجو خوب و درست جوابم نمی دهد/نمی دد من ناراحت

دەنگەش دەستێمە بەرێم/ئەگەر ئێمەش دەنگەش دەستێمە بەرێم

დეჰად (ნემიდად) მან ნარანჰათ მიშავამ (მიშამ) „თუ სტუდენტ-
ტი კარგად და სწორად ვერ მპასუხობს, ცუდ გუნებაზე ვდგე-

ბი“; در کلاس سگار می کشند چرا استاد اگر دانشجویان در

نمی کشد/نمی کشه؟ اگر دانشجویان کلاس سیگار نمی کشند چرا

استاد می کشد/می کشه؟ اگر سیگار خوب است چرا شما نمی

دەنگەش دەستێمە بەرێم/ئەگەر ئێمەش دەنگەش دەستێمە بەرێم

დანეშეჟან დარ ქელას სიგარ მიქეშანდ ჩერან ოსთანდ ნემი-
ქეშად/ნემიქეშე? აგარ დანეშეჟან დარ ქელას სიგარ ნემიქე-

შანდ ჩერან ოსთანდ მიქეშად/მიქეშე? აგარ სიგარ ხუბ ასთ ჩერან
შომან ნემიქეშიდ? აგარ სიგარ ხუბ ნისტ ჩერან შომან მიქეშიდ?

„თუ სტუდენტები კლასში (აუდიტორიაში) თამბაქოს ეწვეიან,
ლექტორი რატომ არ ეწევა? თუ სტუდენტები აუდიტორიაში სი-

გარეტს არ ეწვეიან, ლექტორი რატომ ეწევა? თუ სიგარეტი
კარგია, თქვენ რატომ არ ეწევით? თუ სიგარეტი კარგი არაა,

რატომ ეწევით?“; اگر برف لازم نیست می تونید ماه مارس برید

ئەگەر برف لازمی نیستە ئێمەش دەتوانین ماوە مارسی بەرێم

მანჰე მარს ბერიდ ბანქურიანი, ესთერანჰათ ქონიდ „თუ თოვლი
აუცილებელი არ არის, შეგიძლიათ მარტის თვეში წახვიდეთ ბა-

კურიანში, დაისვენოთ“; اگر اجازت می رم تو‘ اگر نیست چه

؟ اگر برف لازم نیست می تونید ماه مارس برید

ნიმ? „თუ ნებართვაა, შემოვალ, თუ არაა, რა ვქნათ/რას ვი-

აგარ მიხაჭიძე ბე საქუთე მოსაჭერი ვარედ შა-
ვიდ ბადად აქ ბელითე 5 რიდალ ხარიდარი ქონიდ „თუ
გსურთ ბაქანზე გახვიდეთ, ერთი 5-რიალიანი ბილეთი უნდა
იყიდოთ“; აგე/აგრ მი ხაინ/მი خواهيد فكر قضا رو/قضارا از

აგე (აგარ) მიხანი
(მიხაჭიძე) ჭექრე ყაზარუ (ყაზარა) აზ სარ დურ ქონინ (ქო-
ნიდ) ბადად ფანსიოუნ ბერინ (ბერიდ) „თუ გსურთ (გინდათ)
კვების ფიქრი თავიდან მოიშოროთ, პანსიონში უნდა მიხვი-
დეთ“; აგრ შმა მი გოიდი/მი გიდ მა გოშ მი კნიმ/მი დიმ;
აგარ შომა მიგუთიდ/მიგიდ მან გუშ მიქონიმ „თქვენ თუ ამ-
ბობთ, ჩვენ ყურს გიგდებთ (გისმენთ)“; მენ აგრ ჯოლა

აგარ მან ჯმ ჯაქ ნარმ მრდი აზ ჯოდმ ვადე ტრა ჯოლ ბჟმ
ხოდრან გულ მიზანამ ჰაყყ ნადარამ მარდი აზ ხოდამ სადე-
თარრან გულ ბეზანამ „მე თუკი თავს ვიტყუებ, უფლება არ
მაქვს ჩემზე უფრო გულუბრყვილო ადამიანი მოვატყუო“; აგრ

აინტორ ასტ მენ აზ ფრდა ბე მდრსე ნემირა-
ვამ/ნემირამ ვა ქარ მიქონამ „თუ ასეა, მე ხვალიდან სკოლაში
არ წავალ (არ ვივლი) და ვიმუშავებ“; აგრ ასტლალ ბრაი მენ

აგარ ესთეყლალ ბარადე
მან ხუბ ასტ ბარადე (ბარათო) ჰამ ხუბ ასტ „თუკი დამოუკი-

(ბემ) თაბრიქ ნაგოჭთიდ (თაბრიქაშ ნაგოჭთიდ) ემრუზ ბე-
გუთიდ/ბეგიდ! აგარ დირუზ ბეუ (ბემ) თაბრიქ ნაგოჭთიდ
(თაბრიქაშ ნაგოჭთიდ) მითაგანიდ (მითუნიდ) ემრუზ ბე-
გუთიდ ბეგიდ „თუ გუშინ არ მიულოცეთ, დღეს მიულოცეთ! თუ
გუშინ არ მიულოცეთ, შეგიძლიათ დღეს მიულოცოთ“; اگر امروز

به او/بش تبریک نگفتید/تبریکش نگفتید فردا می گوید/می

گفت (ბემ) თაბრიქ
ნაგოჭთიდ (თაბრიქაშ ნაგოჭთიდ) ჭარდან მიგუთიდ (მი-
გიდ)//ჭარდან ბე ბეზა'დ ხაჰიდ გოჭთ „თუ დღეს მას არ მიუ-
ლოცეთ, ხვალ მიულოცეთ//ხვალის მერე მიულოცავთ“; اگر

فراموش کردید من به شما می گویم/بتون می گم اسمش را

აგარ ესმაშრან ჭარამუშ ქარდიდ მან ბე შომან მიგუთამ (ბეთუნ
მიგამ) „თუ დაგავინყდათ (დაგვინყებიათ) მისი სახელი, მე შე-
გახსენებთ“; اگر لفظاً بفرموده است „თუ(კი) ისიამოვნეთ (სიამოვნება მიიღეთ), კარგია“;

اگر خسته شدید بخوابید

اگر دیروز تبریکش نگفتی اشتباه

اگرچه اگرچه/اگرچه اگرچه
დღეს/ქარდე ი „თუ გუშინ მას არ მიულოცე//არ მიგილოცია, შეც-
დომა დაუშვი//დაგიშვია“; اگر تو برگ تأمین جا گرفتی آن را

اگرچه/اگرچه

„თუ შენ დაჯავშნული ადგილის ტალონი

მოიპოვევ//მოგიპოვევბია, ის მე მომეცი“; اگر شناختی مثل اینکه

دارم فرمایشی اگار შენახთი მესლეინქე ჭარმადეში დარამ
„თუ იცანი (მიცანი), ასე ვთქვათ თხოვნა (ბრძანება) მაქვს“;
توانستم/نتوانستم تو خواهی توانست
აგარ მან ნათავანესთამ თო ხაჰი თავანესთ „ჩემო ბიჭო, მე
თუ ვერ შეეძელი, შენ შეძლებ“;

سنگ بدگوهر اگر کاسه زرین بشکست قیمت سنگ

სანგე ბადგოუჰარ (بايد بدانيد/بدانی که) نیفزايد و زر کم نشود
აგარ ქასედე ზარინ ბეშექასთ, ყეღმათე სანგ ნადაფზანად ვა
ზარ ქამ ნაშავად [...ბნად ბედანად/ი ქე...] „უჯიშო ქვამ თუ
ოქროს თასი გატეხა, [...იცოდე(ს) რომ...] ქვას ფასი არ მოემა-
ტეზა/არ მოემატოს და ოქროს არაფერი დააკლდება/არ დააკ-
ლდეს (არ შემცირდება/არ შემცირდეს)“.

ირეალური პირობის მაგალითები:

اگر حالا پول داشتم یک اتومبیل می خریدم
ფულ დაშთამ აექ ოთომობილ მიხარიდამ „ახლა რომ ფული
მქონდეს, ერთ მანქანას ვიყიდდი“; اگر پارسال پول داشتم یک

اگر پارسال پول داشتم یک اتومبیل می خریدم
აგარ ფარსალ ფულ დაშთამ აექ ოთომობილ
მიხარიდამ „შარშან რომ ფული მქონოდა, მანქანას ვიყიდ-
დი“; رفتم به مسافرت می رفتم;
მოსაჭერათ მირაჭთამ „ფული რომ მქონოდა//მქონდეს//რომ
მექნებოდეს სამოგზაუროდ წავიდოდი“; اگر به جای تو بودم

رفتم اگرا به اروپا به امسال اگرا به څه تودام ځمکله به
 اورفودا ميراڅتوځم „ځمن ادگيلبه روم ویکو//ویکوډیلیکایو,
 نعلس ځوکروځاځی نایوډلوډی“; اگرا به جای تو بودم فردا به پاریس
 رفتم اگرا به څه تودام, څارډا به ځنرئس ميراڅتوځم
 „ځمن ادگيلبه روم ویکو, ځوال پارئوځی نایوډلوډی“; اگرا حالا
 رفتیم اگرا باران نمی بارید الآن به کردش می رفتیم
 مئوځرئډ ال-ځن (به) گارډم ميراڅتوځم „اځلا روم ار نؤم-
 ډس, اځلاځه ساځئئرئوډ نایوډلوډی“; اگرا می توانستم/می
 رفتم اگرا مئوځرئډ مئوځرئډ مئوځرئډ مئوځرئډ
 ځوځه ځومډ مئوځرئډ „روم ځمئوځرئډ, ټځئئئئډ مئوځرئډ-
 ډی“; اگرا اگرا ټلفن می زئډ می آمدیم می برئډئمټون
 مئوځرئډ, مئوځرئډ مئوځرئډ مئوځرئډ „روم ډاگئرئډ, مئوځرئډ-
 ډوډئډ, نایوډلئډ“; اگرا اگرا مئوځرئډ
 اگرا ځومډ ميراڅتوځم „کارگئ ټئئئوډا, روم ناسولئکای-
 وئډ“;*) اگرا اگرا اگرا اگرا اگرا اگرا اگرا اگرا
 ځاډ مئوځرئډ اگرا ځنځور ډئځاځ ځنځوډ ځمډه ځوډ (مئوځرئډ)
 „را ځوډئ ټئئئوډا, ځاځئورئ روم نئئئئ ټئ مئسولئکای!“;*)
 اگرا اگرا اگرا اگرا اگرا اگرا اگرا اگرا
 ټلفن می کرد/می زد او ټلفن نډاځئ اگرا
 ټلفن مئوځرئډ (مئوځرئډ) „ارافئرئ ټئئئډا, روم ډائرئ-
 ځا//ټو (ټوئکئ) ډارئځاځاډا“;*) اگرا اگرا اگرا

ნიგზა გადაიკეტებოდა“; *اگر می توانستیم/می تنستیم به تاتر می*
اگر می توانستیم/می تنستیم به تاتر می აგარ მითავანესთიმ/მითუნესთიმ ბეთეანთრ მირაჭთიმ
 „რომ შეგვეძლებოდა/რომ შეგვეძლოს თეატრში წავიდოდით“;
اگر اورا میدیدیم/می دیدیمش با او به زبان فارسی گفتگو می
اگر اورا میدیدیم/می دیدیمش با او به زبان فارسی گفتگو می აგარ ურან მიდიდიმ (მიდიდიმას) ბანუ ბე ზაბანე ჭარსი
 გოჭთეგუ მიქარდიმ „ის რომ მენახა//მას თუ ვნახავდით, მას-
 თან სპარსულად ვილაპარაკებდით“; *اگر امروز روز تعطیل بود*
اگر امروز روز تعطیل بود აგარ ემრუზ რუზე
اگر امروز روز تعطیل بود თათილ ბუდ ქარ ნემიქარდამ ბალქე ესთერანჰათ მიქარდამ
 „დღეს რომ უქმე დღე იყოს/ყოფილიყო, არ ვიმუშავებდი არა-
 მედ დავისვენებდი“; *اگر با او رفیق نبودی روز تولدش را به*
اگر با او رفیق نبودی روز تولدش را به აგარ ბანუ
اگر با او رفیق نبودی روز تولدش را به აგარ ბანუ/ბაშ ტბრიკ ნმი გფთი უ ბე/აუ/ბაშ ჰდიე ნმი დადი
 რაჭიყ ნაბუდი რუზე თავალლოდამრან ბეუ თაბრიქ ნემი-
 გოჭთი ვა ბე უ (ბეშ) ჰადღე ნემიდანი „მისი ამხანაგი რომ არ
 ყოფილიყავი/რომ არ იყო, დაბადების დღეს არ მიულოცავდი და
 საჩუქარს არ აჩუქებდი (გადასცემდი)“; *اگر دندنم درد نمی کرد*
اگر دندنم درد نمی کرد აგარ დანდანამ დარდ ნემი-
اگر دندنم درد نمی کرد ქარდ ბე ჰირ ვაჯჰ ფიშე ფეზეშქ ნემირაჭთამ „კბილი რომ არ
 მტკიოდეს/რომ არ მტკიებოდა, არავითარ შემთხვევაში ექიმთან
 არ წავიდოდი“; *اگر هوا خوب بود به لونا پارک می رفتیم و آنجا*
اگر هوا خوب بود به لونا پارک می رفتیم و آنجا აგარ ჰავან ხუბ ბუდ ბე ლუნანფარქ მირაჭთიმ
اگر هوا خوب بود به لونا پارک می رفتیم و آنجا აგარ ჰავან ხუბ ბუდ ბე ლუნანფარქ მირაჭთიმ
اگر هوا خوب بود به لونا پارک می رفتیم و آنجا აგარ ჰავან ხუბ ბუდ ბე ლუნანფარქ მირაჭთიმ

ვა ანჯა გარდემ მიქარდიმ „კარგი ამინდი რომ იყოს/ყოფილი-
 ყო, ლუნაპარკში წავიდოდით და ვისეირნებდით“; اگر دیروز بیمار
 آمدم حتماً پیش تو می شدم اگარ დირუზ ბიმარ ნემიშოდამ
 ჰათმან ფიშე თუ მიამადამ „გუშინ რომ ავად არ გავმხდარი-
 ყავი, აუცილებლად მოვიდოდი შენთან“; اگر پایت درد نمی کرد با
 می دویدیم اگარ ფათ დარდ ნემიქარდ ბა ჰამ მიდავიდიმ
 „ფეხი რომ არ გტკიოდეს/გტკიებოდა, ერთად ვირბენდით“; اگر
 اگარ ფი- پیش من می آمدید این کتاب را به شما /بتون می دادم
 შე მან მიამადიდ ინ ქეთაბრა ბე შომან (ბეთუნ) მიდადამ „ჩემ-
 თან რომ მოსულიყავით/თუკი მოხვიდოდოთ, ამ წიგნს მოგცემ-
 დით“; اگარ اگر اینجاست بودید این کتاب را به شما /بتون می دادم
 ინჯა ბუდიდ ინ ქეთაბრა ბეშომან (ბეთუნ) მიდადამ „აქ რომ
 ყოფილიყავით/აქ რომ იყოთ, ამ წიგნს მოგცემდით“; اگر به من
 می زدید /تلفنم می زود /تند تند پیش شما /خدمتتون
 اگარ ბე მან თელეფონ მიზადიდ (თელეფონამ მიზა-
 დიდ) ზუდ (თონდ თონდ) ფიშე შომანხედმათეთუნ მიამადამ
 „ჩემთვის რომ დაგერეკათ, მალევე (სწრაფად, ჩქარა, ჩქარ-ჩქა-
 რა) თქვენთან (თქვენ დასახმარებლად) მოვიდოდი“; اگر زبان
 فارسی را نمی دانستم /نمی توانستم /نمی تونستم با
 اگარ ზაბანე ჭარსირან ნემიდანესთამ
 می صحبت کنم

ნემითავანესთამ (ნემიდუნესთამ, ნემითუნესთამ) ბა იშან (იშუნ) სოჰბათ ქონამ „სპარსული ენა რომ არ მცოდნოდა, ვერ შევძლებდი მასთან მესაუბრა“; اگر هوا خوب می شد بعد از درس

اگر دانش می کردیم میچარდიმ „ამინდი რომ კარგი ყოფილიყო/იყოს, ლექციის/გაკვეთილის მერე გავისეირნებდით“; اگر دانشم در نمی کرد الآن

اگر دانشم در نمی گفتم დარდ ნემიქარდ ალ-ან ფიშე თო მიდამადამ ვა რუზე თავალ-ლოდრან თაბრიქათ მიგოჭთამ „კბილი რომ არ მტკიებოდა/მტკიოდეს, ამ წუთასვე შენთან მოვიდოდი და დაბადების დღეს მოგილოცავდი“; اگر دانشم در ندارم فردارا حاضر می کردم

اگر دانشم در ندارم امروز می توانستم/می توانستم تاتر بروم/برم ჭარდარან ჰანზერ მიქარდამ ემრუზ მითავანესთამ (მითუნესთამ) თეათრ ბერავამ (ბერამ) „წუხელ რომ სვალინდელი გაკვეთილი მომემზადებინა/თუ სვალინდელ გაკვეთილს დავამზადებდი, დღეს შევძლებდი თეატრში წავსულიყავი“; اگر دانشم در ندارم

اگر دانشم در ندارم با هم می رقصیدیم მირაცხიდიმ „ფეხი რომ არ გტკიოდეს/გტკიებოდა, ერთად ვიცეკვებდით“; اگر این کتاب را می خواندید به من/بم می دادید; अगर این کتاب را می خواندید به من/بم می دادید აგარ ინ ქეთაბრან მიხანდიდ ბემან (ბემ) მიდადიდ „ეს წიგნი რომ წაგეკითხათ/თუ წაიკითხავდით, მე მომცემდით“; اگر این کتاب را می خواندید

اگر این کتاب را می خواندید به من/بم می دادید

მირაჭთიმ ბე ოთობუს მირა(ე)სიდიმ „გუშინ რომ სწრაფად
 წავსულიყავით/თუ წავიდოდით, ავტობუსს მივალწვედით/დავე-
 ნოდით“; აგარ აგრ პოლ დასთმ მაშინთან რა/თონ რა მი ზრიდმ;
 ფულ დაშთამ მანშინეთანრან (-თუნრან) მიხაროდამ „ფული რომ
 მქონდეს/რომ მქონოდა/თუ მექნებოდა, თქვენ მანქანას ვიყიდ-
 დი“; აგრ چند دقیقه بیشتر صبر می کردم می توانستم/می تونستم
 დი“; აგრ شما نخست وزیر
 თავანესთამ (მითუნესთამ) ვაზირრან ბებინამ „რამდენიმე წუ-
 თი რომ მომეთმინა/რამდენიმე წუთს თუ მოვითმენდი შევძლებ-
 დი მინისტრის ნახვას (მინისტრი მენახა)“; აგრ شما نخست وزیر
 ჯანდოდიდ ჩე კარ მი კრდიდ?
 ქარ მიქარდიდ „პრემიერმინისტრი რომ ყოფილიყავით/რომ
 იყოთ, რას მოიმოქმედებდით?“; აგრ/აგრ من به جای شما
 კრდმ
 მან აგარ/აგარ მან (ბე) ჯანდო
 შომან ბუდამ ბან ფიშნეჰანდე უ მოვანჰეყათ მიქარდამ „მე რომ
 თქვენ ადგილზე ვიყო/ვყოფილიყავით/თუ ვიქნებოდი, მის წინა-
 დადებას დავეთანხმებოდი“;*) აგრ پولدار بودم یک بیمارستان
 აგარ ფულდარ ბუ-
 დამ ექე ბიმარესთანე მოჯაჰჰაზ ბარანე ბიმარჰანე ჭაყირ
 თანსის მიქარდამ „ფულიანი რომ ვიყო/ვყოფილიყავით/თუ ვიქ-
 ნებოდი, ერთ გამართულ საავადმყოფოს დავაარსებდი ლარიბ-

آمد نمی پیش اگەر (اگه) رانانده دهیسات میچارده, ین
تاساندوڤه واسطاتننه ڤیم نهمیدماده „مڊللی روم داکویر-
ڤهتلیک/تو داکویردهبودا, ےس ساشینلی شهفانہبا (اڤا-
ریا) ار موخدهبودا (ار شهیمتہڤوڊا)“; من اگر/اگر من جای

منم خریدم ماشین به این کوچکی را نمی خریدم
ڤاده شومنه ڤوڊام مہشینه ڤه ین ڤهڤهڤیرن نهمیخاریڊام „تڤهڤن
ادگیلڤه روم ڤیکو/ڤیکوڤیلیکای, اسهت ڤاتارا مانچاناس ار
ڤیکوڊد“; شما اگر/اگر شما جای من بودید آیا به او اعتماد می

شومنه اڤار/اڤار شومنه ڤاده مان
ڤوڊید, انه ڤه ڤه ’تہمده میچارڊید/ڤه ڤه ’تہمده میچارڊید?
„تڤهڤن روم ڤہم ادگیلڤه ڤوڤیلیکایڤیت/یکوت/تو ڤہم ادگیل-
ڤه ڤهنہبودیت, (ڤانا) ماس یندوڤوڊیت?“;*) اگر دیروز می آمدی

میدیدی اورا اڤار دیروڤه میدماده, ڤرن میدیدی „ڤوڤین
روم موسولیکای/تو موخڤیڊوڊ, ماس ناساڤد“; چه خوب بود

اگر داود می آمد
ڤهنہبودا, داهوڊی روم موسولیکو“; اگر مهمان داشت حتماً بيم

میداد اڤار مهڤمهن دہوت ڤاتمان ڤہم سا-
ڤار میداد //ساڤارام میداد „تو سڤوماری ڤیکوڤهبودا// سڤو-
ماری روم ڤیکوڤوڊا, شهماتڤیکوڤینہڤدا, (مولاپاراکه نارسول-
ڤی ار ڤلوڤدا ینڤورماتڤیاس دا ڤلوڊا دارهکڤاس, اسلاڤ ار
ڤلوڤس ینڤورماتڤیاس سڤومریس موسولیس شهسانہڤ); اگر

აგარ ბარანი/ბორონი/ბარონი داشتیم بش می دادیم
 (ბურუნი, ბარუნი) დაშთიმ, ბეშ მიდადიმ „სანვიმარი რომ გვეკონ-
 დეს/რომ გვეკონოდა, მას მივცემდით,“ (ახლანდელი, – ანმყოში
 საერთო შინაარსით „არა გვაქვს“; ან წარსული, – „არ გვეკონ-
 და“); აგარ აგრ მი توانستیم/می توانستیم هدیہ برات می خریدیم;“
 მითავანესთიმ/მითუენესთიმ ჰადღე ბარათ მიხარიდიმ „თუ შევ-
 ძლებდით/რომ შეგვეძლოს, საჩუქარს გიყიდიდით“ (ახლანდე-
 ლი, – ანმყოში საერთო შინაარსით „არ შეგვიძლია“; ან წარსუ-
 ლი, – „არ შეგვეძლო“); აგრ მი توانست/می توانست می رفت
 აგარ მითავანესთ (მითუენესთ) მირაჰთ „რომ შესძლებო-
 და/რომ შეეძლოს, წავიდოდა,“ (ახლანდელი, – ანმყოში საერთო
 შინაარსით „არ შეუძლია“; ან წარსული, – „არ შეეძლო“); აგრ

აგარ მიდანესთამ (მიდუ-
 ნესთამ) მიგოჰთამეთუნ „რომ მცოდნოდა/რომ ვიცოდე გეტ-
 ყოდით,“ ((ახლანდელი, – ანმყოში საერთო შინაარსით „არა ვი-
 ცი“; ან წარსული, – „არ ვიცოდი“); აგრ მი رفت خوب بود
 ბუდ აგარ მირაჰთ „კარგი იქნებოდა რომ წასულიყო/თუ წავი-
 დოდა“;*) აგრ این کیف را می خریدم به تو آن را/آن را به تو نشان
 აგარ ინ ქიჰრა მი دادم/نشانت می دادم/به تو نشانش می دادم
 მიხარიდამ ბე თო ანრა ნეშან მიდადამ/ნეშანათ მიდადამ/ბე
 თო ნეშანაშ მიდადამ „ეს ჩანთა რომ მეყიდა, მას გაჩვენებ-
 დი“; აგრ این مسافر می خواست از واگون درجه بالاتر استفاده کند;
 در صورت بودن جا می توانست/می توانست بلیت بالاتر را تهیه

کند აგარ ინ მოსაჭერ მიხასთ აზ ვანგონე დარაჯედე ბალთარ

ესთეჭანდე ქონად დარ სურათ ბუდანე ჯან მითავანესთ/მითუნესთ ბელითე ბალთარან თაჰიდე ქონად „ამ მოგზაურს რომ ნდომოდა უფრო მაღალი დონის ვაგონით ესარგებლა, ადგილის არსებობის შემთხვევაში შეეძლო უფრო ძვირი ბილეთი ეყიდა“;

და; اگر این کتاب را داشتید این داستان را می خواندید; ქეთაბრან დაშთიდ ინ დასთანრან მიხანდიდ „ეს წიგნი რომ გქონოდა/რომ გქონდეს, ამ მოთხრობას წაიკითხავდი“;

اگر شما اینطور فکر می کردند همه مردم راحت می شدند
თოურ ჭექერ მიქარდანდ ჰამე მარდომ რანჰათ მიშოდანდ „ყველა რომ ამგვარად ფიქრობდეს, მთელი ხალხი მოისვენებდა“;

و اگر قطار شما صبح زود حرکت می کرد؟ در این صورت یک

اگر یاتواره مومد (ვა) აგარ ბილეთი დამე/დადნ დანდ
სობჰე ზუდ ჰარაქათ მიქარდ? დარ ინ სურათ დექ რუზ ფიშ ბემ ბელით დადე ბუდანდ/მიდადანდ „(და) თქვენი მატარებელი რომ დილით ადრე დაძრულიყო? (...რომ გამგზავრებულიყო?), – მაშინ ერთი დღით ადრე მომცემდნენ ბილეთს“;**) اگر

نویسنده مجربی بودم نمی بایستی از سرگذشت هلن در اینجا

بگویم აგარ ნევისანდედე მოჯარეები ბუდამ ნემიბანესთი აზ სარგოზაშთე ჰელენ დარ ინჯან ჩიზი ბეგუდამ „მე რომ გამოცდილი მწერალი ვყოფილიყავი, არ უნდა მეთქვა აქ (ამ ადგილზე) რამე ელენეს თავგადასავლიდან (თავგადასავლის შესახებ)“; واقعا اگر کمی مهربانتر با من رفتار می کرد شاید فرصت پیدا

რებანთარ ბან რაჭთარ მიქარდ შაად ჭორსათ ფედან მიქარდამ ქე ზოუყე ხოდრან ფარვარეშ დეჭამ „ნამდვილად, თუკი უფრო სიყვარულით მომეკიდებოდა, შესაძლოა მეპოვა/ვიპოვიდი შემთხვევა(ს) ჩემი მისდამი მიდრეკილება განმევითარებინა“; აგარ აგრ ჰემინ ჰალ აზ ბირონ მი რფტიმ ბე ატობოს მი რსიდიმ;

ჰამინ ჰალ აზ ბირუნ მირაჭთიმ ბე ოთობუს მირასიდიმ „ამნუთშივე რომ გავსულიყავით, ავტობუსს მივუსწრებდით“; აგრ

ანა/აონა აზ მნ სოალ მი კრდნდ მი ბე ანა/აონა აბაბ მი

ანა/აონა აზ მან სო'ალ მიქარდანდ მან ბე ანა/აონა აბაბ მიდადამ „იმათ ჩემთვის რომ ეკითხათ, პასუხს გავცემდი“; აგარ დოროსთ ნეგაჰ მიქარდიდ ხეალი ჩიზჰან მიდიდიდ „კარგად (სწორად) რომ შეგეხედათ, ბევრ რამეს დაინახავდით“; აგრ ბიშ აზ

აგრ ბიშ აზ აინ მზაჰმ მნ მი შდ ბე პლის შკაიტ მი კრდმ

მოზაჰემე მან მიშოდ ბე ფოლის შექადათ მიქარდამ „ამაზე მეტად რომ შევეწუხებინე//თუ შემანუხებდა პოლიციაში ვუჩივლებდი“; აგრ პროვიზ აკალ ბოდ პიშნჰად მარა/პიშნჰადმონ რა მი

აგარ ფარვიზ 'აყელ ბუდ ფიშნეჰანდე მარა-მუნრა მი ფაზიროჭთ „ფარვიზი რომ ჭკვიანი ყოფილიყო, ჩემს წინადადებას მიიღებდა“; აგრ შმა ნხსთ ვიზი ბოდიდ ჰე კარ მი კრდიდ?;

აგარ შომან ნახოსთვაზირ ბუდიდ ჩე ქარ მიქარდიდ? „თქვენ

რომ პრემიერმინისტრი ყოფილიყავით, რას იზამდით/რას გააკეთებდით?“; اگر پول داشتم ماشینتان را/ماشینتون را می خریدم;

აგარ ფულ დაშთამ მაშინეთანრან მიხარიდამ „ფული რომ მქონდეს/რომ მქონოდა (//თუ მექნებოდა), თქვენს მანქანას ვიყიდდი“; اگر من بجای شما بودم با پیشنهاد او موافقت می کردم;

აგარ მან ბეჯანდე შომან ბუდამ ბან ფიშნეჰანდე უ მოვანჰეყათ მიქარდამ „მე რომ თქვენს ადგილზე ვყოფილიყავი/რომ ვიყო, მის წინადადებას დავთანხმდებოდი“; اگر کسی به او حمله می کرد او;

აგარ ქასი ბე უ ჰამლე მიქარდ უ აზ ხოდუ დეჰან მიქარდ „მას რომ ვინმე დასხმოდა თავს//თუ დაესხმებოდა, იგი თავს დაიცავდა“; اگر پولدار بودم برای بیمار های

აგარ ფულდარ ბუდამ ბარანდე ბიმარჰანდე ჰაყირ აეჟ ბიმარესთან მისახთამ „ფულიანი რომ ვიყო/რომ ვყოფილიყავი//თუ ვიქნებოდი, ღარიბი ავადმყოფებისთვის ერთ საავადმყოფოს ავაშენებდი“; اگر این ناحیه دارای

آب و هوای مناسب بود می توانستم/می تونستم در آنجا/اونجا

აგარ ინ ნაჰიდე დარანდე აზ ო ჰავანდე მონასებ ბუდ მითავანესთ/მითუნესთ დარ ანჯან/უნჯან შაჰრჰანდე ბოზორგ თანზიმ ქონიმ „ეს რაიონი რომ შესაბამისი კლიმატური პირობების მქონე იყოს, შესაძლებელი იქნებოდა იქ დიდი ქალაქების აგება (აგვეგო)“; از غم خبری نبود اگر عشق

აზ გამ ხაბარი ნაბუდ აზ ნბოდ დლ ბოდ ولي چه سود اگر عشق نبود

მავანე'ე თაბაყათი ვა ბაშლოყ ნაბუდ ჰიჩ ზან ო მარდი დარ მიდანე ილათ ბე თავჯაროდ ნემიზისთ „ფენებისა და თავსაბურავის წინააღმდეგობები რომ არ ყოფილიყო, არც ერთი ქალი და კაცი კლანებს (ტომებს) შორის მარტო არ იარსებებდა“; اگر

اگەر تنہا حرکت می کرد به شیوہ داشتبان ہا آواز می خواند
თანჰან ჰარაქათ მიქარდ ბე შივეე დაშთბანჰან 'ავაზ მიხანდ
„მარტო თუ ივლიდა//რომ ევლო, ყანების მცველებივით იმღე-
რებდა“; اگر یکی دو تا گیلاس عرق می خوردم بہتر می خوابیدم
აგარ დექი დო თან გილანს 'არაყ მიხორდამ ბეჰთარ მიხანჰიდამ
„ერთი-ორი ჭიქა არაყი რომ დამელია//ერთ-ორ ჭიქა არაყს თუ
დავლევდი, უკეთ დავიძინებდი“; اگر کلاہ تو در دانشگاہ جا نمی

اگەر کلاس چای می خوردیم
დანემგანჰ ჯან ნემიზაშთი ბა'დ აზ ქელანს ჩან მიხორდიმ „შენი
ქუდი რომ უნივერსიტეტში არ დაგეტოვებინა, ლექციების მერე
ჩაის დავლევდით“; این ایده یی بود کہ ما اگر خودمان ر/خودمون

ہم را نہ کشتید نمی توانست نمی تونست باور کنیم
ბუდ ქე მან აგარ ხოდემანრან/ხოდემუნრან ჰამ მიქოშთიმ ნემი-
თავანესთ/ნემითუნესთ ბანვარ ქონიმ „ეს იყო იდეა, რომელიც
ჩვენ თავი რომ მოგვეკლა, ვერ შევძლებდით დაგვეჯერებინა“

اگر می دانستم/می دونستم کہ شما در تشکیلات ہستید آنوقت

اگەر راحتتر بودم
ქილათ ჰასთიდ ანვაყთ რანჰათთარ ბუდამ „რომ მცოდნოდა,
რომ თქვენ გაერთიანებაში ხართ, მაშინ უფრო მშვიდად ვიქნე-

ბოდი“; *و لی اگر سیگار نمی کشیدید شاید حالا نود سال داشتید*;

ლი აგარ სიგარ ნემიქეშიდიდ შადად ჰალა ნავად სალ დაშთიდ „მაგრამ სიგარას რომ არ ენეოდეთ (რომ არ მოგეწიათ, თუ არ მონეედიტ), შეიძლება ახლა ოთხმოცდაათი წლის იქნებოდით“; *اگر یک قدم به جلو بر می داشتیم پرت می شدم و اگر می*

شدم აგარ *هچ ყადამ ბე ჯელოუ ბარ* მიდაშთამ ფართ მიშოდამ ვა აგარ მიისთადამ თო'მეჟე შირ მიშოდამ „ერთი ნაბიჯი რომ წინ გადამედგა (ერთ ნაბიჯს თუ წინ გადავდგამდი), გადავვარდებოდი და თუ გავჩერდებოდი (რომ გავჩერებულყავი), ლომის ლუკმად ვიქცეოდი (ლუკმა გავხდებოდი)“; *اگر می گذاشتند با خیال خودم خوش بودم در*

خیال خودم اسب می تاختم مزارع درو شده را زیر پا می گذاشتم

کنار تلنبار گندم ها دست در دست یوسف می نشستم سرم را در

دامن یوسف می گذاشتم و یوسف شقیقه هایم را با انگشت هایش

مالش می داد و می گفت شرط می بندم حالت خوب خوب بشود

აგარ მიგოზაშთანდ ბან ხიდალე ხოდამ ხოშ ბუდამ, დარ ხიდალე ხოდამ ასბ მითაზთამ, მაზარე'ე დეროუ შოდერან ზირე ფან მიგოზაშთამ, ქენარე თალამბარე განდომჰან დასთ დარ დასთე აუსეჟ მინეშასთამ სარამრან დარ დამანე იუსეჟ მიგოზაშთამ ვა აუსეჟ შაყიყეჰანამრან ბან ანგომთჰანემ მალემ მიდად ვა მიგოჟთ შართ მიბანდამ ჰალათ ხუბ ხუბ ბეშავად „რომ დაეტოვებინათ, ჩემს წარმოდგენაში არხეინად ვიქნებოდი, ჩემს ოცნებაში ცხენს გავაჭენებდი, მოცელილ ყანებს ფეხქვეშ გავთელავდი, ხორბლის გროვების გვერდით იუსუფთან ხელიხელ ჩაკიდებული ვიჯდებოდი, ჩემს თავს იუსუფის კალთაში ჩავდებდი და იუსუფიც საფეთქლებს თავისი თითებით

დამისრესდა და მეტყოდა პირობას გაძლევ, კარგად, კარგად იქნები/გახდები“; اگر به جای او بودم کار دیگر می کردم اگر کار

دیگر می کردم به جای او بودم کار دیگر می کردم اگر به جای او

بودم აგარ ბე ჯანე უ ბუდამ ქარე დიგარ მიქარდამ, აგარ ქარე

დიგარ მიქარდამ ბე ჯანე უ ბუდამ, ქარე დიგარ მიქარდამ აგარ ბეჯანე უ ბუდამ „მის ადგილზე რომ ვიყო/რომ ვყოფილიყავი, სხვაგვარად მოვიქცეოდი, სხვაგვარად რომ მოვიქცე/მოვექცეულიყავი, მის ადგილზე ვიქნებოდი, სხვაგვარად მოვიქცეოდი, მის ადგილზე რომ ვიყო/რომ ვყოფილიყავი“; اگر می خواستم

می گرفتم اگر از شما می خواستم

„რომ მინდოდეს/რომ მდომოდა, მას ფულს გამოვართმევდი“; اگر دیشب می خواستم بروم اگر دعوت می کردند; მიხანსთამ ბერავამ აგარ და'ვათამ მიქარდანდ „ნუხელ მინდოდა მოვსულიყავი, თუ დამპატიყებდნენ„. *)**)

*) აგარ კავშირი წინადადებაში შეიძლება მეორე ადგილზეც დადგეს;

**) დიალოგის დროს კითხვა-პასუხი შეიძლება ერთი პირობითი წინადადების ორივე ნაწილში იყოს მოთავსებული, გადანაწილებული. მაგ.: კითხვა დამოკიდებული წინადადება, მთავარი კი პასუხი.

***) ნიმუშები თანამედროვე სპარსული პოეზიიდან: მაგ., აქ მთელი ერთი ლექსი პირობითი წინადადებებითაა განწყობილი (ირეალური პირობა).

اگر کلاه تو در دانشگاه جا نمی داشتی الآن بعد از کلاس

خوردیم چای می داشتیم اگەر ქოლანჰე თო დარ დანეშგანჰ ჯან
ნემიზაშთი აღ-ან ბა'დ აზ ქელას დაშთიმ ჩან მიხორდიმ „შენი
ქუდი რომ უნივერსიტეტში არ დაგეტოვებინა, ახლა ლექციების
მერე ჩაის დავლევდით=ჩაის სმაში ვიქნებოდით“;

ولی اگر سیگار نمی کشیدید شاید حالا نود سال داشتید

ვალი ვალი აგარ სიგარ ნემიქეშიდიდ შანად ჰანლან ნავად სანლ
დაშთიდ დაშთიდ „მაგრამ სიგარას რომ არ ენეოდეთ (რომ არ
მოგენიათ, თუ არ მოწევდით), შეიძლება ახლა ოთხმოცდაათი
ნლის იქნებოდით“;

اگر این مصلحت بدانستی/بدونستی نادان نبودی

მასლაჰათ ბედანესთი/ბედუნესთი ნანდან ნაბუდი „ეს რჩევა
რომ გცოდნოდა, უვიცი არ იქნებოდი„*.)

*) ანდაზებში და კლასიკურ ენაში შეიძლება უწყვეტელს
აკლდეს მი-მი- მის ნაცვლად კი ი-ი სუფიქსი (استمراری)-ი-
განგრძობითი, (ესთემრარი) გამოიყენებოდას. მაგ.:

اگر گور شکم نیستی هیچ مرغ در دام صیاد نیوفتادی

ჯოურე შექამ ნისთი ჰირ მორყ დარ დანე სადად ნაფუტადი
„მუცლის შემოტევა რომ არ იყოს/რომ არ ყოფილიყო, არავითარ
ჩიტი მონადირის მახეში არ ჩავარდებოდა„**).

**) გარ გარ აგარ კავშირის შემოკლებული ფორმაა,
გვხვდება უფრო ხშირად ანდაზებში, მაგრამ არა მარტო: წარ-
მოდგენილია სხვა ნიმუშებშიც.

اگر اورا دیده بودم به شما می گفتم/اگر دیده بودمش می

گفتمت აგარ ურან დიდე ბუდამ ბე შომან მიგოჭთამ, აგარ დიდე ბუდამაშ მიგოჭთამათ „იგი რომ მენახა, გეტყოდი“; اگر می شدند تبار چار چარდე ბუდანდ დარ ემთეჰან (აზმუნ) ყაბულ მიშოდანდ „მეტი რომ ემუშავათ, გამოცდას ჩააბარებდნენ“; اگر قطار شد بان توده های سنگ خورد کرده بود واژگون می شد بان تუდეჰანდე სანგ ბარ ხორდ ქარდე ბუდ ვაჟეგუნ მიშოდ „მატარებელი რომ ქვების გროვებს შეჯახებოდა (თუ(კი) შეეჯახებოდა), დაიშხვრეოდა (გადატრიალდებოდა)“; چنانچه // اگر راننده قطار آتش را دیده بود می دانست که خطری در پیش است ჩენანჩე// აგარ რანანდედე ყათარ ათაშრან დიდე ბუდ მიდანესთ ქე ხათარი დარ ფიშ ასთ „თუ მატარებლის მძლოლი ცეცხლს დაინახავდა/მძლოლს ცეცხლი რომ დაენახა, მიხვდებოდა რომ საფრთხეა წინ“; اگر خورشید در پشت کوه فرو رفته بود // می شد راننده قطار آتش را با نگاهی دید چنانچه // اگر کار روزانه دهقانان به پایان رسیده بود

گفت او به ده خود باز می گشت
დეჰყანან ბე ფანან რასიდე ბუდ უ ბე დეჰე ხოდ ბაზ მიგაშთ
„გლესების დლიური სამუშაო რომ დასრულებულიყო, იგი თა-
ვის სოფელში დაბრუნდებოდა“; اگر راننده قطار ترمزرا نکشیده

اگاز რანანდედე ყათარ
თორმოზრან ნაქა(ე)შიდე ბუდ ყათარ აზ ჰარაქათ ბაზ ნე-
მიდისთად „მატარებლის მძღოლს რომ მუხრუჭი არ მოეზიდა,
მატარებელი მოძრაობას ვერ შეაჩერებდა“; اگر درس فردارا

აგარ დარსე حاضر کرده بودیم الآن به سینما می رفتیم
ჟარდარან ჰაზერ ქარდე ბუდიმ ალ-ან ბესინემან მირაჟთიმ
„ხვალინდელი გაკვეთილი რომ დაგვემზადებინა, ახლავე წავი-
დოდით კიბოში“; اگر درس تمام شده بود دانشجویان منزل می

رفتند აგარ დარს თამან შოდე ბუდ დანეშჯუღან მანზელ მი-
რაჟთანდ „ლექცია რომ დასრულებულიყო, სტუდენტები სახ-
ლში წავიდოიდნენ“; اگر این کتاب را خوانده بودید به من می

دادید აგარ ინ ქეთაზრან ხანდე ბუდიდ ბე მან მიდადიდ „ეს წიგ-
ნი რომ წაგეკითხათ, მომცემდით“; اگر قبلاً توانسته بودم آن کتاب

را می خواندم აგარ ყაბლან თავანესთე ბუდამ ან ქეთაზრან
მიხანდამ „ადრე რომ შემძლებოდა, იმ წიგნს წავიკითხავ-
დი“; اگر حتی نهار خورده بودم با برادر کوچکت شترنج بازی می

كردیم აგარ ჰათთა ნაჰარ ხორდე ბუდამ ბა ბარადარე ქუჩე-
ქათ შათრანჯ ბაზი მიქარდიმ „უკვე რომ მესადილა//ნასადი-
ლევით რომ ვიყო, შენს პატარა ძმასთან ერთად ჭადრაკს ვითამა-
შებდი (ვეთამაშებოდი)“; اگر قبلاً درس هایمونی را انجام داده

აგარ ყაბ-
ლან დარსჰანემუნრა ანჯამ დანდე ბუდიმ ჰალა მითავანესთიმ
(მითუნესთიმ) თეათრ ბერავიმ (ბერიმ) „ადრე რომ შეგვესრუ-
ლებინა ჩვენი გაკვეთილები, ახლა შევძლებდით თეატრში წავ-
სულიყავით“; گر دیروز تند رفته بودیم به اتوبوس می رسیدیم

გარ დირუზ თონდ რაჰთე ბუდიმ ბე ოთობუს მირა(ე)სიდიმ
„გუშინ რომ სწრაფად გვევლო, ავტობუსამდე მივალწევდით“;*
چنانچه // اگر کار روزانه دهقانان به پایان رسیده بود پرویز به ده

ჩენანჩე//აგარ ქარე რუზანეჲ დეჰყანან ბე
ფანან რასიდე ბუდ ფარვიზ ბე დეჰე ხოდ ბაზ მიგაშთ „გლეს-
თა დლიური საქმე რომ დასრულებულიყო, ფარვიზი თავის სო-
ფელს დაუბრუნდებოდა“; اگر دیروز کمتر خرج کرده بودید

აგარ დირუზ ქამთარ ხარჯ
ქარდე ბუდიდ ემრუზ მაჯბურ ნაბუდიდ ფულ ყარზ ქონიდ
„გუშინ რომ ნაკლები თანხა დაგეხარჯათ, დღეს იძულებული არ
იქნებოდით ფული გეცხსათ“; اگر در خانه را قفل کرده بود دزد

აგარ დარე ხანერა
نمی توانست/نمی توانست بازش کند

ყოფლ ქარდე ბუდ დოზდ ჰარგეზ ნემითავანესთ/ნემითუნესთ
ბაზაშ ქონად „სახლის კარები რომ დაეკეტა, ქურდი ვერას-

დროს შეძლებდა გაელო“; *بودید سرما اگر/اگه شما پالتو پوشیده*

خوردید نمی აგარ (აგე) *شومან ფალთუ ფუშიდე ბუდიდ (ბუდინ)*

სარმან ნემიხორდიდ (ნემიხორდინ) „თქვენ პალტო რომ ჩაგეცვათ. არ გაცივდებოდით“; *اگر شما با تقاضای من مخالفت کرده*

مردم აგარ *شومან ბან თაყაზნაე მან*

მობალეჭათ ქარდე ბუდიდ (ბუდინ), მან ჰამ აზ ქარ ესთე'ჭან მიქარდამ „თქვენ რომ წინააღმდეგობა გაგენიათ ჩემი მოთხოვნისთვის, მეც გადავდგებოდი საქმისგან“;

اگر از دستور رئیس‌تان

کرد აგარ აზ *დასთურე*

რა'ისეთან ეთან'ათ ნაქარდე ბუდიდ, უ შომარან ეხრაჯ მიქარდ „თქვენი უფროსის მითითებას რომ არ დამორჩილებოდით, იგი

დაგითხოვდათ“; اگه/اگر رانده دقت کرده بود این تصادف

آمد აგარ (აგე) *რანანდე დეყყათ ქარდე*

ბუდ, ინ თასანდოჭე ვაჰშათნაქ ფიმ ნემიანმად „მძლოლი დაკვირვებულად რომ ყოფილიყო, ეს საშინელი ავარია არ მოხდებოდა“;

اگر شما قبلاً به من گفته بودید نمی *گذاشتم برود/بردا*;

شومან ყაბლან ბე მან გოჭთე ბუდიდ, ნემიგოზანშთამ ბერავად/ბერად „თქვენ რომ ადრე ჩემთვის გეთქვათ, არ დაუშვებდი წასულიყო“;

اگر صبح زود دیده بودمش تا شب این مقاله را

کردم აგარ *სობჰე ზუდ დიდე ბუდამამ,*

თან შაბ ინ მაყალერან ბარანდეშ/ბარანშ თარჯომე მიქარდამ „დღით ადრე რომ მენახა იგი, საღამომდე ამ წერილს ვუთარგმნი-

დი“; *می گفتمتون* აგარ დანესთე ბუდამ მი-
 გოჭთამეთუნ „რომ მცოდნოდა გეცყოლით“; *اگر قبلاً به آنجا*
 მი დიდმ *اورا* აგარ ყაბლან (ბე) ანჯან ნაღამადე ბუ-
 დამ ურან ნემიდიდამ „უფრო ადრე რომ არ მივსულიყავი იქ, მას
 ვერ ვნახავდი“; *اگر با زن من مشاورات نکرده بودم بلیت قطار*
 აგარ ბან ზანე მან მოშვეერთ ნაქარდე
 ბუდამ ბელითე ყათარე თონდროურან ნემიხარიდამ „ჩემი ცო-
 ლისთვის რომ არ მეკითხა რჩევა, ჩქარი მატარებლის ბილეთს
 არ/ვერ ვიყიდდი“; *اگر گرسنگی کشیده بودید خدا و خرما هر*
 აგარ გოროსნეგი ქეშიდე ბუდიდ ხოდან
می کردید ო ხორმან ჰარ დორან ჭარამუშ მიქარდიდ „შიმშილი რომ გა-
 მოცდილი გქონოდათ, უფალს და ხურმას ორივეს დაივიწყებ-
 დით“; *اگر تیرا از دستش نگرفته بودند همه ما را تکه پاره کرده بود*
 აგარ თირრან აზ დასთაშ ნაგერეჭთე ბუდანდ ჰამედე მარან
 თექექე ფარე ქარდე ბუდ „ხელიდან რომ მისთვის ნაჯახი არ გა-
 მოეგლიჯათ, ჩვენ ყველას აგვკუნავდა“; *اگر دیروز تند رفتی*
 აგარ დირუზ თონდ რაჭთე ბუდიმ
می رسیدیم ბე ოთობუს მირა(ე)სიდიმ „გუშინ რომ სწრაფად გვევლო, ავ-
 ტობუსს მივუსწრებდით“; *اگر در خانه قفل کرده شده بود دزد*
 აგარ და-
هرگز/هیچ وقت نمی توانست/نمی توانست ან რა ბაზ კნდ
 რე ხანე ყოჭლ ქარდე შოდე ბუდ დოზდ ჰარგეზ/პიჩყავთ ნე-

მითაგანესთ/ნემითუნესთ ანრან ბაზ ქონად „სახლის კარი რომ დაეკეტა, ქურდი ვერასდროს შეძლებდა იმის გაღებას“; اگر او
 معنی این کلمه را دانسته بود هرگز/هیچ وقت آن را بر زبان نمی
 آورد აგარ უ მა'ნიე ინ ქალემერან დანესთე ბუდ ჰარგეზ/ჰირ-
 ვაყთ ანრან ბარ ზაბან ნემიდავარდ „მას რომ ამ სიტყვის მნიშ-
 ვნელობა სცოდნოდა, არასდროს წარმოთქვამდა მას“; اگر من
 خوردم აგარ მან ფალთუ ნა-
 ფუშიდე ბუდამ ჰათმან სარმან მიხორდამ „პალტო რომ არ
 მქონოდა ჩაცმული/რომ არ ჩამეცვა, უეჭველად გავცივდებო-
 დი“; اگر از دستور رئیس‌تان اطاعت کرده بودید او شمارا اخراج نمی
 کرد აგარ აზ დასთურე რა'ისეთან ეთა'ათ ქარდე ბუდიდ უ
 მომარან ეხრაჯ ნემიქარდ „თქვენი უფროსის მითითებას რომ
 დამორჩილებოდით, ის თქვენ არ მოგხსნიდათ“; اگر دیروز دعوتم
 نداشتم აგარ დირუზ და'ვა-
 თამ ქარდე ბუდანდ ჰათმან ემშაბ ბე ფაზირანი მირაჭთამ
 „გუშინ რომ დავეპატიუე, დღეს საღამოს უეჭველად წავიდოდი
 მიღებაზე“; اگر ما مسئولیت این کار را به عهده نگرفته بودیم آن
 شد აგარ მან მას'ულიდათე ინ ქარრან ბე
 'ოჰდე ნაგერეჭთე ბუდიმ ან ქარ სარე ვაყთ თამამ ნემიშოდ
 „ჩვენ რომ ამ საქმის პასუხისმგებლობა არ აგველო ჩვენ თავზე,
 ეს საქმე დროზე არ დასრულდებოდა“; اگر دستتان را توی آتش

სმოცდაათი წლის იქნებოდი“; *اگر جنگ کرده بودیم کشور ما*; აგრ *جنگ کرده بودیم کشور ما* „აგრ კარდე ბუდიმ ქეშვარე მან ქანმელან ხარაბ მიშოდ „ომი რომ აგვეტეხა, ჩვენი ქვეყანა სულ დაიქცეოდა“; *شاید اگر یکی دو فنجان خورده بودم بهتر می خوردم*; *شاید اگر یکی دو فنجان خورده بودم بهتر می خوردم* „შეასძლოა, ერთი-ორი ფინჯანი რომ დამეღია, უკეთ დავინებდი“.

**اگر* გარ იგ. *اگر* აგარ (შემოკლებული ფორმა).

ولی اگر سیگار نکشیده بودید شاید حالا نود سال داشتید

სადაც აგარ სიგარ ნაქაშიდე ბუდიდ შადად ჰალა ნავად სალ დაშთიდ დაშთიდ „მაგრამ სიგარას რომ არ ეწოდეთ (რომ არ მოგეწინათ, თუ არ მოწვედით), შეიძლება ახლა ოთხმოცდაათი წლის იქნებოდი“;

اگر می دانستم/می دونستم „აგრ რომ მენახა, გეტყოდი“; აგრ *آن را به او گفته بودم/گفته بودم* „აგრ ან რა ბე უ გოჭთე ბუდამ (გოჭთე ბუდამაშ, ბემ გოჭთე ბუდამ) „რომ მცოდნოდა, ამას ვეტყოდი“; *اگر می خواست/میل داشت به شما تلفن زده بود و گفته بود* „აგრ მიხასთ (მეღელ დაშთ) ბე შომან თელეჭონ ზადე ბუდ ვა გოჭთე ბუდ „რომ ნდომოდა, დაგირეკავდა და გეტყოდა“; აგრ

აგარ მიხასთ ანრან ბე შომან
 გოჭთე ბუდ „რომ ნდომოდა, ამას გეტყოდათ“; **اگر** **قبلاً** **می**
 აგარ ყაბლან მიდიდამაშ გოჭთე ბუდამაშ
اگر **می** **دانستم** / **می** **دونستم** **گفته** „ადრე რომ მენახა, ვეტყოდი“;
 აგარ მიდუნესთამ (მიდუნესთამ) გოჭთე ბუდამეთუნ
 „რომ მცოდნოდა/რომ ვიცოდე გეტყოლით,“ (ნარსული, – „არ ვი-
 ცოდი“); **اگر** **یکی** **دو** **تا** **گیلاس** **عرق** **می** **خوردم** **بهتر** **خواهی** **بودم**;
 აგარ აეჟი დო თან გილას 'არაყ მიხორდამ ბეჰთარ ხაბიდე ბუდამ
 „ერთი-ორი ჭიქა არაყი რომ დამელია (ერთ-ორ ჭიქა არაყს თუ
 დავლევედი), უკეთ დავიძინებდი“; **اگه** **به** **جاش** **بلیت** **بخت** **آزمایی**;
 აგე ბე ჯაშ ბელი-
 თე ბახთაშმანი მიხარიდან თან ჰალან სად თან ფეიქანე თალან
 ბორდე ბუდანდ „ამის მაგივრად რომ გათამაშების ბილეთი ეყი-
 დათ, აქამდე ას ცალ ოქროს მოიგებდნენ“; **ولی** **اگر** **سیگار** **نمی**
 აგარ სიგარ ნემიქე-
 შიდიდ შანად ჰალან ნავად სალ დაშთე ბუდიდ „მაგრამ სიგარ-
 რას/სიგარეტს რომ არ ენეოდეთ (რომ არ მოგეწიათ, თუ არ მო-
 ნევედით), შეიძლება ახლა ოთხმოცდაათი წლის იქნებოდით“;
اگر / **اگه** **می** **دونستم** **که** **نمی** **آن** / **نمی** **آند** **من** **به** **یه** / **یک** **نفر** **قول** **داده**
 აგარ/აგე მიდუნესთამ ქე ნემიან(დ) მან ბე ზე(ქ) ნაჭარ ყო-
 ულ დადე ბუდამ „რომ მცოდნოდა, რომ არ მოვლენ/მოდიან/მოვი-

დთარ რაჭთე ბუდიმ ურ^ა დიდე ბუდიმ/დიდე ბუდიმაშ „უფრო სნრაფად რომ გვევლო, მას ვნახავდით“; *اگر می دانستم/می*

گفتمتون می აგარ მიდ^ანესთამ (მიდ^აუნესთამ) მი-
გოჭთამეთუნ „რომ მცოდნოდა/რომ ვიცოდე გეტყოდით,“ ((ახ-
ლანდელი, – ანმყოში საერთო შინაარსით „არ ვიცი“; ან წარსუ-
ლი, – „არ ვიცოდე“); *ولی اگر شیگار نکشیده بودید شاید حالا*

ვალი აგარ სიგარ ნაქაშიდე ბუდიდ შ^ადად
ჰ^ალ^ა ნავად ს^ალ დაშთე ბუდიდ „მაგრამ სიგარა რომ არ მოგე-
ნიათ (რომ არ ენეოდეთ, თუ არ მოწეოდით), შეიძლება ახლა
ოთხმოცდაათი წლის იქნებოდით“;

ولی اگر شیگار نکشیده بودید حالا ნოდ სალ დაშთიდ დაშთიდ

ვალი აგარ სიგარ ნაქაშიდე ბუდიდ შ^ადად ჰ^ალ^ა ნავად ს^ალ
დაშთიდ დაშთიდ „მაგრამ სიგარა რომ არ მოგეწიათ, (რომ არ
ენეოდეთ, თუ არ მოწეოდით), შეიძლება ახლა ოთხმოცდაათი
წლისა იქნებოდით“;

ولی اگر شیگار نداشتید نمی کشیدید სალ ნოდ სალ

ვალი აგარ სიგარ ნად^აშთიდ
ნემიქეშიდიდ შ^ადად ჰ^ალ^ა ნავად ს^ალ დაშთიდ/დაშთე ბუ-
დიდ/დაშთიდ დაშთიდ „მაგრამ სიგარა/სიგარეტი რომ არ მოგე-
ნიათ, (რომ არ ენეოდეთ, თუ არ მოწეოდით), შეიძლება ახლა
ოთხმოცდაათი წლისა იქნებოდით“;

اگر کلاه تو در دانشگاه جا نمی داشتی بعد از کلاس چای

مى خورديم აგარ ქოლანჰე თო დარ დანეშგანჰ ჯან ნემიზაშთი
ბა'დ აზ ქელას ჩან მიხორდიმ „შენი ქუდი რომ უნივერსიტეტში
არ დაგეტოვებინა, ლექციების მერე ჩაის დავლევდით
(=თუ/როცა/რომ არ ტოვებდი, ვსვამდით)“;

ფორმათა იშვიათი არატრადიციული (არანორმატიული, არასტანდარტული) კომბინაციები, სადაც პრაგმატული კონტექსტით ვლინდება ირეალობამდე მისული შეუძლისობა ანუ ეჭვი უტოლდება ირეალობას:

ა) تلفن بزند او اگر ندارد ضرر ندارد აგარ უ
თელეფონ (ბე) ზანად (ქონად) „არაფერი უჭირს (არაფერი მო-
უვა, არაფერი დააკლდება), რომ დარეკოს //თუ დარეკავს,“ (შე-
საძლებლობა ირეალობამდე ნულოვანია); خوب است اگر شما

برويد/بريد ხუბ ასთ აგარ შომან ბერავიდ/ბერიდ „კარგია (კარგი
იქნებოდა, კარგი იქნება), რომ წახვიდეთ//თუ წახვალთ//რომ
წახვიდოდეთ,“ (გამოთქმული ეჭვი შესაძლებლობით ირეალო-
ბის ტოლფასია; პრაგმატულ შეფასებებს ჩვეულებრივ მცირე
ან ფართო კონტექსტში ავლენს).

ბ) پس نوشته است اگر چاپ شده باشد აგარ ჩანჰ შოდე
ბაშად ფას ნევეშთე ასთ „თუ დაბეჭდილი იყოს (ძლიერი ეჭვი),
მამ დაუნერია“; ای خوش کرده ای اگر آمده امდე ი,
ხოშ ქარდე ი „თუ მოსულხარ//მოსული ხარ (არ მოსულა), კარ-
გი გაგიკეთებია//გაგიხარებთ (არ გაგიხარებთ)“, = „რომ
მოსულიყავი, კარგს იზამდი (გამახარებდი)“; اگر آمده است

آوردہ است پاكٹ აგარ ამადე ასთ, ფაქეთონჰ ჰამ
ავარდე ასთ „თუ მოსულია, პაკეტიც მოუტანია/მოტანილი ექ-

ნება,, (არც მოსვლა ვიცით, არც მოტანა, შესრულების მცირე შესაძლებლობა, ეჭვი და მოლოდინი; შედეგობითობა, პირუ-კუ, – ხაზს უსვამს შეუსრულებლობის კატეგორიულობას);

ჰაბიტუალური (ჩვეული, ყოფითი) უწყვეტელი, რომელიც ირეალობის ნაცვლად გამოხატავს ჩვეულ მოქმედებას (იხ. ზე-ვით პირობის საერთო შენიშვნები):

اگر یکی دو تا گیلاس عرق می خوردم بهتر می خوابیدم

აგარ დეჟი დო თან გილასე 'არაყ მიხორდამ ბეჰთარ მიხაზიდამ „ერთი-ორი ჭიქა არაყი რომ დამელია (ერთ-ორ ჭიქა არაყს თუ დავლევდი), უკეთ დავიძინებდი (=თუ/რომ/როცა ვსვამდი, ვიძინებდი)“;

عادتش بود اگر تنها حرکت می کرد به شیوه دشتبان ها آواز

خواند 'დათაშ ბუდ აგარ თანჰან ჰარაქათ მიქარდ ბე ში-ვეჟე დაშთბანჰან 'ავაზ მიხანდ „მარტო თუ ივლიდა (რომ ევლო) (=რომ/როცა მიდიოდა), ყანების მცველებივით იმლერებდა (=მლეროდა)“,*;

*) ზოგჯერ უწყვეტელი ირეალურის ნაცვლად ჰაბიტუალურ ანუ ვინმეს ჩვეულების, რაიმე ჩვეულის მახასიათებელ მნიშვნელობას იძენს (იხ. დროთა ფუნქციები, უწყვეტელი; აგრ. იხ. ზევით: საერთო შენიშვნები; პირობის პრობლემური საკითხები; პირობის სპეციფიკაციები).

წარმოდგენილ პრაგმატულ სხვაობებს ავლენს კონტექსტები და დამატებითი დამაზუსტებელი სიტყვები (მაგ., გარემოებითი სიტყვები, სხვ.)

ზეერთული წინადადება

გამოსაყოფია **ზეერთული** წინადადებებიც. ნებისმიერი აგებულებისა და შინაარსის ორზე მეტი სრული წინადადება, ერთმანეთთან უწყვეტ ფორმალურ-აზრობრივ (ინფორმაციულ)

სტრუქტურაში მოქცეული, ჩაითვლება ზერთულად. ორმაგად, სამმაგად, მეტმაგად, მრავლად და მრავალმაგად გაზრდილი სინტაქსური შემადგენლები აწარმოებენ შერეულ თანწყობილ-ქვენწყობილ მრავალსართულიან წინადადებებს. თეორიულად, ზერთული საინფორმაციო-საკომუნიკაციო ზერთული წინადადება შეიძლება იყოს უსასრულო, რადგან უსასრულოდ შესაძლებელია არსებული გრამატიკული საშუალებებით ცალკეულ წინადადებათა ურთიერთდაკავშირება და გრძელი პასაჟური სინტაქსური ერთეულების შექმნა, თუკი მათ სინტაქსურ კომპონენტებს ერთიანი პრაგმატული სემანტიკა და საინფორმაციო (ინფორმაციული) სტრუქტურა გააერთიანებს. რამდენიმე თანწყობილი, რამდენიმე ქვენწყობილი, ასევე შერწყმული (ერთგვარწევრებიანი) და სხვადასხვა სინტაქსური ელემენტების შემცველი ზერთულები ქმნიან გრძელპასაჟებს, გრძელ აბზაცებს, შესაძლოა მოიცვან ნაბეჭდი გვერდის ნახევარი გვერდიც და ა. შ. აქ მთავარია გამართული იყოს საინფორმაციო ველი, ინფორმაციული სტრუქტურა და საკომუნიკაციო აზრი, შინაარსი სწორად იყოს გადმოცემული. პრაქტიკულად და რეალურად, სპარსულენოვან ტექსტებსა და სამეტყველო ნაკადებში ამგვარი გრძელი აბზაცები თუ პასაჟები იშვიათობა როდია. მრავლად შეგვხვდება ზერთული წინადადებები მხატვრულ ლიტერატურაშიც, პრესაშიც, სამეცნიერო ლიტერატურაშიც, ზეპირ დისკურსებშიც და ა. შ.

აღსანიშნავია, რომ ზერთული წინადადებები, მათ შორის გრძელი აბზაცებისა და პასაჟების სახით, ძალიან დამახასიათებელია კლასიკური სპარსული პროზაული ტექსტებისთვის, მაგალითად, – ისტორიული ტექსტებისთვის. კლასიკურ სპარსულ ტექსტებში გავრცელებულია ვაგ კავშირისა და აგრეთვე ქე კავშირიც ცალკეული წინადადებების გადასაბმელად, რის შედეგადაც ვიღებთ უქწყვეტი თანწყობისა ან უწყვეტი ქვენწყობის ტექსტურ სურათს. ეს საკითხები ტექსტოლოგიის სფეროს განეკუთვნება.

თანამედროვე სპარსულშიც, თანამედროვე სინტაქსურ-მორფოსინტაქსური ნორმების შესაბამისად, დასაშვებია სხვადასხვა სახის გართულებული სტრუქტურების წარმოება.

მაგალითად:

تابستان وقتی که هوا خیلی گرم می شود و گرما در
 سالهای اواخر/اخیر گاهی به درجه 40 می رسد جهانگردان
 فراوان مهمانان کشور ما و استراحتکنندگان به سراغ/به سمت
 دریاچه لکپشت راه می گیرند که در آنجا ایشون شنا می کنند
 آفتاب می گیرند تو جنگل گردش می کنند تفریح می کنند و لذت
 می برند. و ما هم اهل تفلیس که آب آفتاب و طبیعت دوست
 داریم دقیقانه همینطور کار می کنیم

თაბესთან ვაყთი ქე ჰავან ხელი გარმ მიშავად, ვა
 გარმან დარ სანლჰანე ავანხერ/ახირ განჰი ბე 40 დარაჯე ჰამ მი-
 რესე, ჯეჰანგარდანე ჭარანან, მეჰმანანე ქეშვარე მან ვა ეს-
 თერანჰათქონანდეგან, ბე სორანე/ბე სამთე დარანჰედე ლაქ-
 ფოშთ რანჰ მიგირანდ, ქე დარ ანჯან იშუნ შენან მიქონანდ,
 აჭთან მიგირანდ, თუ ჯანგალ გარდემ მიქონანდ, თაჭრიჰ
 მიქონანდ ვა ლეზხათ მიბარანდ; ვა მან ჰამ, აჰლე თეჭლის, ქე
 აბ, აჭთან ვა თაბი'ათ დუსთ დარიმ, დაყიყანე ჰამინთოურ
 ქარ მიქონიმ „ზაფხულში, როცა ძალიან ცხელა და სიცხე ზოგ-
 ჯერ ბოლო წლებში 40 გრადუსსაც აღწევს, მრავალი ტურისტი,
 ჩვენი ქვეყნის სტუმარი და დამსვენებელი მიემშრება კუსტბა-
 ზე, სადაც ისინი ცურაობენ, მზეს იღებენ, ტყეში სეირნობენ,
 ერთობიან და ისვენებენ (ნებივრობენ); და ჩვენც, თბილისის
 მკვიდრნი, ვისაც გვიყვარს მზე, წყალი და ბუნება, ზუსტად ასე-
 ვე ვიქცევით“;

امسال هدف دارم یونان بروم/برم برا ده روز چونکه
 چنانکه خبر دارید من هر سال سعی می کنم در اروپا یا کشورهای

آسیا مسافرت کنم که از آنجا (چونکه از آنجا) هر وقت با قوت

تازه به کارهای خود من بر می گردم

ემსალ ჰადაჭ დარამ იუნან ბერავამ/ბერამ ბარან დაჰ რუზ, ჩუნქე, ჩენანქე ხაბარ დარიდ, მან ჰარ სალ სა'ი მიქონამ დარ ორუფან ან ქემვარჰანე ასან მოსაჭერათ ქონამ; ქე აზ ანჯან (ჩუნქე აზ ანჯან) ჰარ ვაყთ ბან ყოვეათე თანზე ბე ქარჰანე ხოდე მან ბარ მიგარდამ „ნელს მე მიზანი მაქვს საბერძნეთში წავიდე ათი დღით, რადგან, როგორც იცით, მე ყოველ წელიწადს ვცდილობ სამოგზაუროდ გავემგზავრო/ვიმოგზაურო ევროპაში ან აზიის ქვეყნებში, საიდანაც (რადგანაც იქიდან) ყოველთვის ახალი ენერგიით ვუბრუნდები ჩემს საქმიანობას“; და მისთ.

მკითხველები უნდა დააკვირდნენ ზერთულ წინადადებებს სასწავლო და საკითხავ ტექსტებში თუ ზეპირმეტყველების ნაკადში და აგრეთვე ვარჯიშის მიზნით, თავად უნდა ეცადონ შეადგინონ ზერთული სინტაქსური ერთეულები.

**ზმნურ დროით ფორმათა
სინტაქსური ფუნქციები და
პრაგმატული
გამოყენება წინადადებაში
სიტუაციური და პრაგმატული
სინტაქსური სემანტიკის
გათვალისწინებით**

ზმნურ დრო-კილოთა ფორმების ძირითადი მნიშვნელობები აღწერილია მორფოლოგიის ნაწილში (იხ.). ამ ნაკვეთში საჭიროა ნათელი მოეფინოს წინადადებათა, ფრაზემათა და ფრაზათა კონტექსტში ამ ფორმათა სხვადასხვა თავისებურებას, თავისებურ შემთხვევებს, მნიშვნელობათა ელფერის ცვლილე-

ბას, კომბინაციებში ფორმათა ნიშვნელობებისა და მათი პრაგ-მატული, სიტუაციური სემანტიკის ვარიანტებსა და ვარიაცი-ებს. ჩამოვთვლია და აღნიშნულია უმნიშვნელოვანესი წამყვანი მახასიათებლები. **დროით და დრო-კილოთა ფორმებს სინტაქ-სურ ფუნქციათა მრავალგვარობა, მრავალფუნქციობა ახასია-თებს. აუცილებელია ყველა ცალკეული ფორმის ფუნქციათა განხილვა შეძლებისდაგვარად.** თავისთავად იგულისხმება, მოყვანილ მაგალითებში იქნება თუ არა წარმოდგენილი, ზოგა-დი დებულებები თანაბრად შეეხება როგორც გარდამავალ, ისე გარდაუვალ ზმნებს და გარდამავალ ზმნათა დრო-კილოთა ორივე გვარის ფორმებს: მოქმედებითისა და ვნებითის, – მორ-ფოლოგიური პარადიგმების შესაბამისად (იხ. მორფოლოგია).

ანმყო, ანმყო-მომავალი

ანმყოს ფორმები თანაბრად მიემართება ორ ძირითად გრამატიკულ დროს: ახლანდელსა და მომავალს, რისთვისაც ამ დროით ფორმას **ანმყო-მომავალიც** ჰქვია. სხვადასხვა სიტუა-ციებში კი ეს ფორმა წარსულ დროსაც მოიცავს. გამოსაკვეთია შემდეგი ნიუანსები: ა) **პრაქტიკულად მუდმივი მოქმედება ან მდგომარეობა, მაგ.:** *دور خورشید می گردد* ზამინ ბე-დოურე ხორშიდ მიგარდად „დედამინა მზის გარშემო ტრია-ლებს“; *هر گرد گرد نیست* ჰარ გერდ გერდუ ნისთ „ყველა მრგვალი/სიმრგვალე თხილი არაა,“ და მისთ.; ბ) **ზოგადი მოქმე-დება, განზოგადობა, როგორც მაგ.:** *او اتومبیل تند می راند* უ ოთომობილ თონდ მირანად „ის ჩქარა ატარებს მანქანას/მიჰ-ყავს მანქანა“; *او قهوه نمی خورد فقط چای می خورد* უ ყაჰვე ნემიხორად ჭაყათ ჩაი მიხორად „ის ყავას არ სვამს, მხოლოდ ჩაის სვამს“; გ) **დიდი ხნის ვითარება, რომელიც წარსულში იწყე-**

خیلی وقت است/وقته که در با دا დღემდგ გრძელდება, მაგ.:

ხელი ვაყთ ასთ/ვაყთე ქე დარ გორ-
ჯესთან ქარ მიქონად „დიდი ხანია საქართველოში მუშაობს“;

აზ აზი აინჯა منزل დარიდ? დე სალ ასთ აინჯა زندگی მი კმ?

ქე ინჯან მანზელ დარიდ? დაჰ სალ ასთ ინჯან ზენდეგი მიქონამ „როდისა გაქვთ აქ ბინა? ათი წელია აქ ვცხოვრობ“;

იმ-პერატივი, ბრძანება (იხ. ბრძანებითი წინადადება). მაგ.: **الآن می**

خواهید! / از او / ازش عذر/معذرت می خواهید!

აზუ/აზამ 'ოზრ/მა'ზერათ მიხაჰიდ „ახლავე მიდიხართ/წახვალთ და მას ბოდიშს უხდით/მოუხდით“;

ე) ცნობილ ავტორთა გამონათქვამები, როგორც მაგ.: **حافظ می گوید ' فردوسی می**

نویسد **ჰაჰეზ მიგუად, ჭერდოუსი მინევისად** „ჰაფეზი ამ-

ბობს, ფირდოუსი წერს“; **علما مطمئن هستند که افلاطون معتقد**

که **'ოლამან მოთმა'ენ ჰასთანდ ქე, აჰლათუნ მო'თაყედ**

ასთ ქე „მეცნიერები დარწმუნებულები არიან, პლატონს სჯერა რომ...“;

ვ) **ნამდვილად წარსულში შესრულებული მოქმედება,** მაგ.: **چون به خانه رسیدم می بینم شلوغ است می شنوم جنجال بر**

شود **ჩუნ ბე ხანე რასიდამ მიბინამ**

შოლუყ ასთ, მიშენავამ, ჯანჯალ ბარ ფან მიქონანდ, ვა შო'ლე დიდე მიშავად „სახლს რომ მივალნიე, ვხედავ ხალხმრავლობაა,

აურზაურია და ალი მოჩანს“; ვ) **داشتن** **დაშთან-ზმნიანი პროგ-**

რესული შედგენილი ანმყო, პროგრესივი, რომელიც სიტუაციურად გამოხატავს პროცესში ჩართვას ან უახლოეს მომავალს.

მაგალითად: *دارم تلویزیون نگاه/تماشا می کنم* თელევიზიონ ზიფონ ნეგ ან/თამ ან მიქონამ „ტელევიზორს ვათვალისწინებ/ვუყურებ (ყურების პროცესში ვარ: აი ახლა ვუყურებ)“; *به دارم*

روم დანშაგაჲ მი დანეშგაჲ მირაჲამ „უნივერსიტეტში მივდივარ (სვლის პროცესი: აი ახლა მივდივარ)“; *به* ფორმები *می* მი-პრეფიქსის გარეშე თანამედროვე სასაუბრო ენაში.

მაგ.: *هر چه دانم هر چه گویم به نفع تو گویم* ჰერ ჰე დანამ ჰერ ჰე გუამ ბე ნაფ'ე თო გუამ „რაც ვიცი, რასაც ვამბობ, შენ სასარგებლოდ ვამბობ“; *თ* ანმყო მომავალში ყოფნა ზმნასაც ეხება. მაგ.: *اگر بروید خوبست* ხუბასთ აგარ ბერავიდ „კარგია/იქნება, თუ(კი) წახვალთ“; (იხ. ქვემოთ ცალკე კონკრეტული ანმყო).

ანმყო პროგრესივი დამოუკიდებელ დროდ გამოიყოფა (იხ. ქვემოთ).

გარდა ამისა, გასათვალისწინებელია ანმყო დროის ფორმის მონაწილეობა სხვადასხვა რთული წინადადებების კომბინაციებში, მათ შორის პირობით წინადადებაში, მოდალურ-ზმნიან ორპრედიკატულ ფრაზებში, სხვადასხვა ჯგუფის ირეალურ წინადადებებში (იხ. რთული წინადადება, პირობითი წინადადება, ირეალობის გამოხატვა, მოდალური ფრაზები, წინადადებები შინაარსის მიხედვით).

**კონკრეტული ანმყო, პროგრესივი, ინტენსივი;
იმედიალური, უშუალო, მყისიერი ანმყო**

თანამედროვე სპარსულში, პირველ რიგში სასაუბრო ენი-დან გამომდინარე, ჩამოყალიბდა **ზოგადი ახლანდელი გრამატიკული დროის** კუთვნილი ახალი დროითი მორფოსინტაქსური ერთეული, რომელსაც სხვადასხვა ტერმინებით მოიხსენიებენ: კონკრეტული ანმყო, პროგრესივი, ინტენსივი, იმედიალური ან-მყო, უშუალო ანმყო, მყისიერი ანმყო და სხვა. (მაგ.: **კონკრეტული ანმყო** **مضارع مشخص** [მოზარე'ე მოშახხას]). ეს ფორმა

ინარმოება **داشتن** დაშთან „ქონა–ყოლა“, დამხმარე ზმნის ან-

მყოს ფორმათა დართვით ძირითადი ზმნის ანმყოს ფორმებზე. ამ დროით მორფოსინტაქსემებს აქვთ მკვეთრად გამოხატრული საგანგებო პრაგმატული სემანტიკა: მყისიერი, უშუალო ან-მყო ანუ მოქმედება, რომელიც ამ ნუთას (ლაპარაკის მომენტისთვის) უკვე სრულდება, შესრულების მიმდინარეობაშია (პროცესშია). პროცესი, მიმდინარეობა ხაზგასმულია და აღინიშნება სამეტყველო თუ ტექსტურ ნაკადში მოლაპარაკის (მთქმელის) მიერ. ქართულში ასეთი პრაგმატულ–სემანტიკური ერთეულები უნდა ითარგმნოს სხვადასხვა ნაწილაკებისა და სხვა დამხმარე სიტყვების მეშვეობით, როგორცაა: სწორედ, სწორედ ახლა, ამ ნუთას, უკვე, აი, აი ახლა, აი ამ ნუთას, ამ ნუთში, მოქმედებაში ყოფნა და ა. შ. მისთ. სხვა. გასათვალისწინებელია განვასხვავოთ უფრო ზუსტი **გრამატიკული** თარგმანი **მხატვრული**, უფრო **თავისუფალი ლიტერატურული** თარგმანისგან, სადაც მეტი ვარიანტია დასაშვები და შესაძლებელი. განსაკუთრებით აქტუალურია ეს პრაგმატული მოვლენა და კონკრეტული მორფოსინტაქსური ერთეული თარგმანითურთ დიალოგური მეტყველებისთვის. დიალოგი ნათლად ავლენს ამ ახალი დროის სემანტიკას.

მაგალითები: آیا آن مقاله را فرستاده ای/فرستادی؟ الآن

مى فرستم **აღ** **ან** **მაყალერან** **ჭერესთანდე** **ი/ჭერესთანდი?**
აღ-ან **დარამ** **მიჭერესთამ** „განა გააგზავნე ის სტატია/წერი-

ლი? აი სწორედ ახლა ვაგზავნი“; هیچ هدیه به دوستمون می

ჰირ ჰედეე ბე فرستید؟ بله داریم هدیه قشنگ را می فرستیم

დუსთემუნ მიჭერესთიდ? ბაღე, დარიმ ჰედეეე ყაშანგრან მიჭერესთიმ „რამე საჩუქარს უგზავნით ჩვენს მეგობარს? დიახ,

სწორედ ახლა ვუგზავნით“; پیامک مناسبی نشسته شده (است)?

ბაღე, ფაჰმაქე მონასე- შოდ

ბი ნევეშთე შოდე (ასთ)? ბაღე, ფაჰმაქე მონასეები დარად ნე- ვეშთე მიშავად „შესაბამისი შეტყობინება დაინერა? დიახ, შე-

სატყვისი (სათანადო) შეტყობინება სწორედ ამ წუთში ინერე- ბა“; نینو زد دارد می آد؟ نینو امروز نمی

ნინო ემრუზ ნემიად? ნინო ზად დარად მიად „ნინო დღეს არ მოვა? ნინომ დარეკა,

სწორედ ახლა მოდის“; بچه ها دارند صبحانه مصرف می کنند و

ბაჩჩეჰანდ დარანდ სობჰანე მასრაჰ

ბეჩონანდ ვა ბა'დიშ დაბირესთან მირავანდ „ბავშვები ამჟამად (ახლა, ამ წუთას) დილის საუზმეს მიირთმევენ და მერე (მერე

კი) სკოლაში მიდიან (წავლენ)“; الآن دارم موضوع را تحقیق می

ალ-ანდ კმ و بعدش می نویسم/بنویسم و چاپ می کنم/کنم

დარამ მოუზუ'რან თაჰყიყ მიქონამ ვა ბადიშ მინევისამ (ბენე- ვისამ) ვა ჩანფ მიქონამ (ქონამ) „(სწორედ) ამჟამად, ახლა (ამ წუთას, ამ ეტაპზე) ვიკვლევ საკითხს, მერე კი დავწერ და გამო-

ვაქვეყნებ“; حالا نمی توانم خارج منزل بروم چونکه فوراً تا شب

ხარე- დარმ კანლან ნემითუნამ ხარე- დამ مهمی را انجام می دهم//می دم

ჯე მანზელ ბერავამ (ბერამ), ჩუნქე ჭოურან თან შაბ დარამ ქარე მოჭემმირან ანჯამ მიდეჰამ/მიდამ „ახლა არ შემოიძლია სახლიდან გასვლა (გავიდე), რადგან სწორედ ახლა სასწრაფოდ (ჩქარა) საღამომდე ერთ მნიშვნელოვან საქმეს ვასრულებ“;

دوند تا به نقلیه برسند می دارند تند تند ها پسرک ففسارایچک

თონდ თონდ დარამდ მიდავანდ თან ბე ნაყლიჟ ბერესანდ „ბიჭუნები ამ წუთას სწრაფად ჩქარა გარბიან, რათა/რომ ტრანსპორტს მიუსწრონ“; და ა. შ. მისთ.

მკითხველთათვის სასარგებლოა თავად შეადგინონ სავარჯიშოდ ამდაგვარი წინადადებები ნიმუშთა მიხედვით, ახალი დროის სწორად შერჩეული პრაგმატული შინაარსით, შესაბამისი სხვადასხვა კონტექსტებით.

რთულ წინადადებაში, მაგალითად, კარგად იკვეთება სხვაობა ჩვეულებრივ ანმეოსა და კონკრეტულ ანმეოს შორის. მაგ.: ერთი მოქმედება, რომელიც ლაპარაკის მომენტში სრულდება (პროცესშია), პროგრესივითაა გამოხატული; ხოლო მეორე, სამომავლო მოქმედება, – ანმეო-მომავლით, ანმეოს (მომავლის) კავშირებითით, მომავალი კატეგორიულით და სხვ. (იხ.).

როგორც ვხედავთ, კონკრეტულ ანმეოს გარდამავალი და გარდაუვალი ზმნებიც ექვემდებარება, ისევე როგორც ვნებითი თუ მოქმედებითი გვარის ზმნები (აქტივი, პასივი). გასათვალისწინებელია სიტყვათა რიგის საკითხიც: რთული ზმნებისა და ორპრედიკატულ ერთეილთა დარად, პროგრესივის ორ შემადგენელ ელემენტს ჩარჩო გააჩნია და გაყოფა შეუძლია: ერთეული ორად იყოფა და წინადადების სხვადასხვა წევრებს ჩაერთავს. ესაა **ჩარჩოსებური** წყობის შედგენილი (რთული) დრო.

მეისიერი, უშუალო ნამეო ანუ პროგრესივი, ინტენსივი არსებობს ზოგადი წარსული (ნამეო) გრამატიკული დროისთვისაც: კონკრეტული ნამეო (იხ. ქვემოთ ნამეო უწყვეტელთან).

ნამეო წყვეტილი, ნამეო სრული

ძირითადი და პირდაპირი ფუნქციების გარდა აღსანიშ-

ნავია კონტექსტში მომავლის ნამყოს გამოყენება, რასაც გააჩნია სხვადასხვა ნიუანსები. უახლოესი მომავალი ან ზმნის ლექსიკურო მნიშვნელობიდან გამომდინარე, უახლოესი წარსულიც.

მაგ., უახლოესი მომავალი: من رفتم „მე წავედი!“,

ანუ „ამ წუთში მივდივარ/ახლავე წავალ“; უახლოესი წარსული: من آمدم „მან ამაღამ მოვედი!“, ანუ „აი ამ წუთში მოვედი

(აი მოვედი; აჰა, მოვედი)“;

ნამყო მომავალში: როცა ნამყო წყვეტილის ფორმა მკვეთრად გამოიყენება ანმყო-მომავლის ან აღწერითი მომავლის ფუნქციით.

მაგალითები: چون سبز شد بچینید ჩუნ საბზ შოდ ბეჩინიდ „როცა ამწვანდება, დაკრიფეთ,“ (სიტყვ.: როცა ამწვანდა); در هوای آزاد روشن کنید چنانچه شعله آبی شد به محل سر

დარ ჰავანდე აზად როუმან ქონიდ ჩენანჩე შო'ლე აბი შოდ ბე მაჰალე სარ ფუშიდე ბებარიდ „თავისუფალ ჰაერზე როცა ალი ცისფერი გახდება (სიტყვ.: ცისფერი გახდა) თავდახურულ ადგილზე წაიღეთ“; به شیراز که رسیدم به شما تلفن می

მე შირაზ ქე რასიდამ ბე შომან თელეფონ მიზანამ „შირაზში როგორც კი მივალწევ (სიტყვ. მივალწივ), დაგირეკავთ“; تمام شد تشریف بیارید نزد ما „როგორც კი თქვენი საქმე დამთავრდება (სიტყვ. დამთავრდა), ჩვენთან მობრძანდით“;

იმპერატიული პასუხი დიალოგურ მეტყველებაში (იხ. იმპერატივი, ბრძანებითი წინადადება). მაგ.: میل ندارید به تاتر

؟ رفتیم؟ برویم მეილ ნადარეილ ბე თეათრ ბერავიმ? რაჭთიმ!

„არ გინდათ, თეატრში წავიდეთ? წავიდეთ!“, (სიტყვ.: წავედით!);
ნამყო მომავლისთვის გამოიყენება რეალურ პირობით წინადადებაშიც (იხ. პირობითი წინადადება), **კატეგორიული პირობის** გამოსახატავად; იმავდროულად მთავარ წინადადებაშიც კვლავ შეიძლება იყოს ხმარებული **ნამყო მომავალში** ანუ **მომავლის (მყოფადის) აღმნიშვნელი ნამყო წყვეტილი**. ხაზგასასმელია, რომ დამოკიდებულ წინადადებაში **ქართული შესატყვისი** ამ შემთხვევაში **სპარსულის ზუსტი ანალოგია**, რადგან **კატეგორიული პირობა** ქართულშიც **ნამყო წყვეტილის მწკრივით** გამოიხატება:

მაგალითები: اگر این مسافرت خراب شد دوستی ما تمام

აგარ ინ მოსაჭერათ ხარაბ შოდ დუსთიდე მა თამამ შოდ
„ეს მოგზაურობა თუ ჩაიშალა (თუ ჩაიშლება), ჩვენი მეგობრობა დამთავრდება/დამთავრდა“; اگر دیدمش بهش/بش می

اگار დიდამამ ბეჭემ/ბემ მიგუიამ/მიგამ „თუ

ვნახე/ვნახავ მას, ვეტყვი“; اگر رفتی بردی وگر خفتی مردی

აგარ რაჭთი ბორდი ვაგარ ხოჭთი მორდი „თუ წახვედი/წახვალ წაილე/წაილებ, და თუ(კი) დაიძინე/დაიძინებ, მოკვდი/მოკვდელები“; اگر شد خوبست اگر نشد چه کار کنیم?

ბასთ, აგარ ნაშოდ ჩექარ ქონამ „თუ მოხდა/მოხდება, კარგია/კარგი იქნება, თუ არ მოხდა/მოხდება, რა ვქნა“.

ბევრ შემთხვევაში პირობით კატეგორიულში, მომავლის ნამყოში, უახლოესი მომავლის ნამყოში, ქართული შესატყვისის მთავარ წინადადებაშიც და დამოკიდებულ წინადადებაშიც, სპარსულის ანალოგიურ, იდენტურ ფორმას წარმოადგენს (წყვეტილის მწკრივს).

დროთა თანამიმდევრობაში შესაძლებელია ორივე მოქმედება წყვეტილითვე გამოიხატოს. მაგ.: همینکه این را گفت

ჰამინჰე აინ რა გოჭთ 'ასაბანი შოდამ „ეს როცა

თქვა/როგორც კი ეს თქვა, გავბრაზდი“; وقتی/وقتی که

პრსიდმ აزش /نشست از/ ვაყთი/ვაყთი ქე ნეშასთ აზუ/აზაშ ფორსილამ „როცა დაჯდა, ვკითხე“; და სხვა.

ნამყო უწყვეტელი, ნამყო უსრული

ნამყო უწყვეტელის ფუნქციები სიტუაციური და პრაგმატული სინტაქსის გათვალისწინებით სხვადასხვა შინაარსისა და აგებულების წინადადებებში ვლინდება, როგორიცაა: პირობითი წინადადება, საერთოდ ირეალობის ნაირგვარი ჯგუფები, ორპრედიკატული მოდალური ფრაზები, სხვადასხვა რთული წინადადებები და სხვა (იხ. შესაბამისი პარაგრაფები). სიტუაციური და პრაგმატული შინაარსის ცვლილება ქართულ შესატყვისებშიც თარგმანულად აისახება. ასე, კერძოდ: პირობით ირეალურ წინადადებაში ნამყო უწყვეტელი შეუსრულებელი მოქმედების გამომხატველია და ნორმატიულად ქართულ თარგმანში შეესაბამება დამოკიდებულ წინადადებაში II თურმეობითს, ხოლო მთავარ წინადადებაში, – ხოლმეობითის მწკრივს.

მაგალითები: اگر پیش من می یامدید این کتاب را به شما

მადამ აგარ ფიშე მან მიამადიდ ინ ქეთაბრა ბე შომან

მიდადამ „ჩემთან რომ მოსულიყავით, ამ წიგნს მოგცემდით“; اگر

ჩარდიმ თუაე დამ ნემიოჭთადიმ „ადრე რომ გვეფიქრა, მახე-

ში არ ჩავვარდებოდით“; *اگر می توانستیم/می تونستیم به* აგარ მითავანესთიმ/მითუნესთიმ ბე *مسافرت/سفر می رفتیم* მოსაქერათ/საჭარ მირაჭთიმ „რომ შემძლებოდა, სამოგზაუროდ წავიდოდი“; *اگر اورا می دیدیم/می دیدیمشون به زبان*

می کردیم აგარ ურან მიდიდიმ/მიდიდიმეშუნ ბე ზაბანე ჭარსი სოჰბათ მიქარდიმ „ის რომ გვენახა, მას სპარსულად გავესაუბრებოდით,“ (დანვრ. იხ.: პირობითი წინადადება; იხ. ირეალობის გამოხატვა); თარგმანში ასევე შეიძლება იყოს: „თუკი ჩემთან მოხვიდოდი, წიგნს მოგცემდი,“ „თუკი ადრე ვიფიქრებდით, მახეში არ ჩავვარდებოდით“; „თუკი შევძლებდი, სამოგზაუროდ წავიდოდი,“ „თუ ვნახავდით, გავესაუბრებოდით“; და მისთ. ასეთი ვარიანტის შემთხვევაში ორივე წინადადების (მთავარის და დამოკიდებულის) ნამყო უწყვეტელით გამოხატულ შემასმენლებს ქართულ თარგმანში ხოლმეობითის მნკრივი შეესაბამება. სხვაობას ქართულში კავშირი იძლევა: „რომ,“ ან „თუ,“.

ირეალური პირობის გამოხატვისას ნამყო უწყვეტელის პრაგმატული (პრაქტიკული), სიტუაციური და აქტუალური, საკომუნიკაციო სემანტიკა არ შემოისაზღვრება მხოლოდ წარსულის გრამატიკული დროის სფეროთი. იგი შეიძლება **ახლანდელი** სგეროსაც გადმოწვდეს. როცა ნამყო წყვეტილი **ირეალურ ახლანდელ** დროს მიემართება, მას უფრო ხშირად შეიძლება დაერთოს წინადადებაში დროის გარემოება თარიღის დაზუსტების მიზნით. ასეთივე დამაზუსტებელი თარიღის აღმნიშვნელი დროის გარემოება შეიძლება ერთვოდეს წარსულის ფორმასაც, ანუ ნორმალურ ირეალურ ნამყო უწყვეტელსაც.

მაგალითად, შდრ.: *اگر دیروز مقاله می نوشتم به تو/تو*

می گفتم აგარ დირუზ მაყალე მინევეშთამ ბე თო/ბეთ მი-

გოჭთამ „გუშინ რომ სტატის დამენერა, გეტყოდი“; **اگر حالا**

گفتم აგარ **ჰალა მაყალე მინევეშ-**
 თამ ბე თო/ბეთ მიგოჭთამ „ახლა რომ სტატისას ვნერდე, გეტყოდი“; **اگر** აგარ დირუზ ბარან ნმი ბარიდ ბე გრდშ ბე **رفتیم** რუზ ბარან ნემიბარიდ ბე გარდეშ მირაჭთიმ „გუშინ რომ არ ენვიმა/წვიმა რომ არ ნამოსულიყო, სასეირნოდ ნავიდოდით“; **اگر** აგარ **ჰალა** ბარან ნმი ბარიდ ბე გრდშ ბე **رفتیم** ბარან ნემიბარიდ ბე გარდეშ მირაჭთიმ „ახლა რომ არ წვიმდეს/წვიმა რომ არ მოდიოდეს, სასეირნოდ ნავიდოდით“; **اگر**

დაშთამ ბე მოსაჭერათ მირაჭთამ „შარშან რომ ფული მქონოდა, სამოგზაუროდ ნავიდოდი“; **اگر حالا** პოლ დაშთამ ბე მოსაჭერათ მირაჭთამ „ახლა რომ ფული მქონდეს, სამოგზაუროდ ნავიდოდი“; **اگر**

گفتم აგარ **ჰალა** ფულ დაშთამ ბე მოსაჭერათ მირაჭთამ „ახლა რომ ფული მქონდეს, სამოგზაუროდ ნავიდოდი“; **اگر**

ბეჯანე თო ბუდამ ინრა ნემიგოჭთამ „გუშინ შენს ადგილზე რომ ვყოფილიყავი, ამას არ ვიტყოდი“; **اگر** აგარ ალან ბე ჯანე თო ბუდამ ინრა მემიგოჭთამ „ამ წუთში შენს ადგილზე რომ ვიყო, ამას არ ვიტყოდი“; **اگر**

რაჭთამ „ხვალ რომ ჩემს მეგობარს ჩემთვის ფული მოეცა, ზეგ პარიზში წავიდოდი„. კონტექსტური პრაგმატიკა აქ გულისხმობს იმას, რომ ამინდი არ იქნება, ფულს არ მისცემს, და ა. შ. (დანვრილებით ასეთი სპეციფიკაციები იხ, შესაბამის თავებში: პირობა და ირეალობა).

ვხედავთ, რომ **კონტექსტური, სიტუაციური და პრაგმატული საკომუნიკაციო აქტუალური სემანტიკა** მნიშვნელოვანია სინტაქსური მნიშვნელობის ანუ წინადადების საერთო აზრის განსაზღვრისათვის. **ნამყო უწყვეტელი ირეალური** გამოიყენება **ახლანდელი ან მომავალი** დროის სიტუაციის მიმართ მაშინ, როცა მოქმედება **კვლავაც** ძალიან საეჭვოა ანუ **მთქმელის თვალსაზრისით** შეუძლებელია, შეუსრულებადია, თუმცაღა ლაპარაკის, თქმის მომენტისათვის **პროცესი გრძელდება**. სიტუაციის არსი დაიყვანება შემდეგზე: ეს **ახლაც** არ მოხდება, ეს მოცემული მომენტისთვისაც მთქმელის აზრით შეუსრულებადია. ახლანდელი ირეალური ნამყო უწყვეტელი პირობით ირეალურ წინადადებაში დამოკიდებული წინადადების შემასმენლისთვის ქართულ თარგმანში გადმოიცემა I სერიის ანმყოს წრის ანმყოს კავშირებითის მწკრივით, მთავარი წინადადების შემასმენელი ამ შემთხვევაშიც ხოლმეობითის მწკრივით გადმოიცემა (I სერიის მყოფადის წრე): „რომ ვწერდე გეტყოდი, რომ არ წვიმდეს წავიდოდით, რომ მქონდეს მოგცემდი, რომ მქონდეს ვიყიდდი, რომ ვიყო არ ვიტყოდი, რომ ვიყო წავიდოდი, რომ იყოს წავიდოდით, რომ შემეძლოს მოვიდოდი, რომ იყოს დავრეკავდით/წავიდოდით„ და ა.შ.

საერთო ჯამში **ირეალურ ნამყო უწყვეტელს** პირობით წინადადებაში შეიძლება **ქართული შესატყვისების** სახით შეესაბამებოდეს შემდეგი მწკრივები: II თურმეობითი (დამოკიდებული წინადადება), ანმყოს კავშირებითი (დამოკიდებული წინადადება), ხოლმეობითი (მთავარი წინადადება). ზოგჯერ II თურმეობითი დამოკიდებულ წინადადებაში ანმყოს კავშირებითს შეენაცვლება, მაგ.: „კარგი იქნებოდა რომ წახვიდოდეთ//რომ წასულიყავით„ (დანვრ. იხ. პირობითი წინადადება; იხ. ირეალობის გამოხატვა). **'თუ(კი)'**-კავშირის გამოყენების შემთხვევაში ქართულში მთავარი და დამოკიდებული წინადადების შესაბამისად სპარსული ნამყო უწყვეტლის შესატყვისი ხოლმეობითის

მწკრივი იქნება: „არაფერი გაუჭირდებოდა თუ(კი) დარეკავ-
და/არაფერი უჭირდა რომ დაერეკა“; „რა ცუდი იქნებოდა, თუ
გუშინ მოვიდოდა/რომ მოსულიყო„. პირველი მაგალითი ქარ-
თულ თარგმანში გარკვეულ გამონაკლისსაც იძლევა: „არაფერი
უჭირდა რომ დაერეკა“; ანუ **სპარსულ ნამყო უწყვეტელს ნამყო
უწყვეტელივე შეესაბამება**, თუმცა წინადადება **ირეალური პი-
რობითია**.

ქართულში 'რომ'-კავშირის მაგივრად 'თუ'-კავშირის
ხმარებისას კი მთავარი და დამოკიდებული წინადადების ნამყო
უწყვეტელი ქართულში ხოლმეობითის მწკრივით გადმოიცემა.

ირეალობის სხვადასხვა დანარჩენ ჯგუფებში ქართულ
შესატყვისებში შემდეგი მწკრივები მონაწილეობენ: ხოლმეობი-
თი, II თურმეობითი, ნამყო უწყვეტელი ზოგიერთ დამხმარე მო-
დალურ ზმნაში (გრძნობა, შეძლება, ნატვრა, სურვილი); ნამყო
უწყვეტელი მიზეზობრიობის მთავარ წინადადებაში (დანვრ. იხ.
ირეალობის გამოხატვა; ნატვრისა და სურვილის წინადადებები;
ორპრედიკატული კონსტრუქციები).

მაგალითად: به جای این کارا نمی کردم *ბეჯადე*

თო მან ინ ქარრან ნემიქარდამ „შენს ადგილზე ამ საქმეს არ ვი-
ზამდი/არ გავაკეთებდი,, (ხოლმეობითი; **ჰიპოთეტური ჩანაც-
ვლება**); او نمی توانست/ نمی تونست این کارا بهتر از شما انجام

دهد ნემითავანესთ/ნემითუნესთ *ინ ქარრან ბეჰთარ აზ შომან*

ანჯამ დეჰად „მას არ შეეძლო/ის ვერ შეძლებდა ეს საქმე
თქვენზე უკეთ შეესრულებინა,, (უწყვეტელი ან ხოლმეობითი;

ირეალური შეძლება; *ორპრედიკატული*); می کردید/ می

تلفن *თელეფონ მიქარ-*

დიდ/მიზადიდ, მიძამადამ, შომანრან მიბორდამ/მიბორდამეთუნ
„დაგერეკათ, მოვიდოდი, ნაგიყვანდით,, (II თურმეობითი და
ხოლმეობითი; **შეუსრულებელი ამოცანა ან საპირისპირო ვითა-**

რება); **ჰაყყაშ** ჰუდ ხერ მი დაიდ კე ბრ გჷსთე აიდ; **ხა-**
ბარ მიდადიდ ქე ბარ გაშთე იდ „უფლება ჰქონდა/მისი უფლება
 იყო, შეგეტყობინებინათ, რომ დაბრუნდით,“ (II თურმეობითი;
შეუსრულებელი ამოცანა ან საპირისპირო ვითარება); **او در**
شده **امتهان شرکت می کرد با وجود اینکه قبول می شد**
 თეჰან შერქათ ნაქარდ ბან ვოჯუდე ინქე ყაბულ მიშოდ „მან გა-
 მოცდაში მონაწილეობა არ მიიღო, მიუხედავად იმისა რომ/თუმ-
 ცა ჩააბარებდა,“ (ხოლმეობითი; **ირეალური დათმობა**); **به خارج**
نبرد/برود **توانست می وجود اینکه با وجود نرفته/نرفت به بخارجه** **نا-**
رافت/نارافت, **بان** ვოჯუდე ინქე მითავანესთ ბერავად/ბე-
 რანდ/ბერე „საზღვარგარეთ არ წასულა, მიუხედავად იმისა
 რომ/თუმცა შეეძლო წასულიყო,“ (დამხმარე ზმნა უწყვეტელში;
ირეალური დათმობა); **به دیدن وزیر نرفتم زیرا مرا/امن را نمی**
پذیرفت ბე დიდანე ვაზირ ნარაჟთამ ზირან მარან/მანრან ნემი-
 ფაზიროჟ/ნემიფაზიროჟთამ „მინისტრის სანახავად არ წავე-
 დი/არ წავსულვარ, რადგანაც არ მიმიღებდა,“ (ხოლმეობითი;
მიზეზობრივი ირეალობა); **مایل بودم تلویزیون می خریدم**
 ბუდამ თელევიზიო(ო)ნ მიხარიდამ „მინდოდა ტელევიზორი
 მეყიდა (ანუ ვერ ვიყიდე),“ (უწყვეტელი მოდალური და II თურ-
 მეობითი ძირითადი ზმნა; **ნატვრის-სურვილის წინადადება შე-**
უსრულებელი მოქმედებით); **کاش شما آن تلویزیون را می**
خریدید ქაშ შომან ან თელევიზიონრან მიხარიდიდ „ნეტავ
 თქვენ ის ტელევიზორი გეყიდათ,“ (II თურმეობითი; **ირეალური**

ნატვრა); **مى كرم** ბედუნე თო ჩე მიქარდამ „უშენოდ რას ვიზამდი?/უშენოდ რა უნდა მექნა?“, (ხოლმეობითი; **რიტორიკული შედახილი-შეკითხვა**); **چطور مى توانستم/مى تونستم**

؟مى تونستم اين كار را بهتر كنم? ჩეთოურ მითავანესთამ/მითუნესთამ ინ ქარრა ბეჭთარ ქონამ? „რანაირად შემედლო ეს საქმე უკეთ გამეკეთებინა?“, (მოდალური ზმნა უწყვეტელში ან ხოლმეობითში; **რიტორიკული შეკითხვა**);

ცალკე ორპრედიკატულ (მოდალურზმნიან) ფორმებთან დაკავშირებით გასათვალისწინებელია შემდეგი: მოდალური ანუ დამხმარე ზმნების ნაწილი **ირეალურ წინადადებებში**, ისევე როგორც **რეალურში**, **ქართულ თარგმანში შესატყვისად** უწყვეტლის მწკრივს გვაძლევს. შესაძლებელია მათი გადმოცემა ხოლმეობითის მწკრივითაც და II თურმეობითითაც. კერძოდ,

მაგალითად, ეს ეხება ისეთ ზმნებს, როგორიცაა: **توانستن** თავანესთან „შედლება“; „სურვილის, წადილის, ნდომის,“ ზმნები **مى خواستن** ხასთან, **مى مى بود** მედლ დაშთან,

مى خواست/دلم სახელურ-ზმნური იდიომი **مى خواست/دلم** ბუდან;

مى خواهد (كه) „ჩემს

გულს სურდა/სურს (რომ), გულით მსურდა/მსურს, გულით მინდოდა/მინდა, გულით მენადა/მნაღია“; და მისთ.

მაგალითები: **مى نمى توانستيد/نمى تونستيد** ბროიდ/ბრიდ მითავანესთიდ/ნემითუნესთიდ ბერავიდ/ბერიდ „არ შეგეძლოთ წასულიყავით/ვერ შეძლებდით წასულიყავით“; **مى كاش**

ყო“; می بایست (به) منزل بروم’ می بایست ساعت هشت (به) خانه

برسم მიბადესთ (ბე) მანზელ ბერავამ მიბადესთ სა’ათე ჰაშთ (ბე) ხანე ბერესამ „შინ უნდა წავსულიყავი, შვიდ საათზე სახლისთვის უნდა მიმეღწია“; می بایستی/ایں درس ها

باشد გამესთი/მიბადესთი ინ დარსჰან ფარსანლ თამამ შოდე ბაშად „ეს გაკვეთილები შარშან უნდა დამთავრებულიყო“;

დამხმარე ზმნის ნამყო უწყვეტელს აქ თანაბრად გამოხატავს უპრეფიქსო თუ می მი-პრეფიქსიანი ფორმე-

ბი: می بایستی/ایں درس, می بایستی/میں درس, გამესთი/მიბადესთი. (დანვრ. იხ. ორპრედიკატული კონსტრუქციები (სპკ)).

ნამყო უწყვეტლის ფორმებში განსაკუთრებული ადგილი უკავია داشتن დაშთან ზმნით ნაწარმოებ შედგენილ ფორმებსაც, რომელთაც ინტენსივი ან პროგრესივი ეწოდება (იხ. მორფოლოგია). داشتن დაშთან დამხმარე ზმნის გამოყენებით

ხაზი ესმება პროცესში ინტენსიური ჩართვის, პროგრესულად განვითარებადი პროცესის თავისებურ სიტუაციურ სემანტიკას, – ამ შემთხვევაში წარსულში (იხ, აგრ. პროგრესივი ანმყოშიც). პროგრესივი სპარსულში ორ გრამატიკულ დროში იხმარება: ანმყოში, რომელიც იმავდროულად უახლოეს მომავალსაც მოიცავს პრაგმატულად და წარსულში, კერძოდ ნამყო უწყვეტელში. ორივე შემთხვევაში ეს ფორმები ქართულში თავისი ძირითადი სათანადო შესატყვისებით გადმოიცემა, ამასთან ზოგჯერ დასაშვებია დამაზუსტებელი ნაწილაკების ან სხვა სიტყვების მოშველიებაც გამაძლიერებელი შინაარსის ფუნქცი-

ით კონტექსტის მიხედვით (იხ. ანმყო დრო). ორივე შემთხვევაში **ითარგმნება მხოლოდ ძირითადი საუღლებელი ზმნა. داشتن**

დაშთან დამხმარე ზმნა არ ითარგმნება ან უფრო ზუსტად ვერ ითარგმნება, თუმცა შეიძლება ვცადოთ მისი **პრაგმატული ელფერის** გადმოცემა სხვადასხვა დამატებითი სიტყვებითა და ნაწილაკებით, როგორც: „ის იყო, ის-ის იყო ცდაში ვიყავი, სწორედ, სწორედ მაშინ როცა, სწორედ მაშინ, რომ, როცა. ლამის არის, ლამისაა, ლამის იყო“ და სხვა მრ. მისთ. კერძოდ, ნამყო უწყვეტელის შემთხვევაში ქართულში გვექნება ძირითადი ზმნის უწყვეტელის მწკრივი. **მაგ.:** **ديروز داشتم از خوابان/خيابون**

...که می شدم რადღირუბ დაშთამ აზ ხი ააზუნ რადღ მიშოდამ

ქე „გუშინ (სწორედ) მივდიოდი გამზირზე (რომ...)“;

უფრო ხშირად, ჩვეულებრივ **ფართო კონტექსტით** პროგრესივით გამოხატულ მოქმედებას სხვა მოქმედება ჩაერთვის, ამიტომაცაა შესაძლებელია ისეთი სიტყვების დამატება თარგმანში, როგორიცაა: „როცა...; ის იყო; დაკავებული ვიყავი იმით რომ...; გართული ვიყავი იმით რომ...ლამის, ლამის იყო, ცოტალა აკლდა; ჩართული ვიყავი იმითი რომ...;“ და მისთ. დამხმარე ზმნაც და ძირითადიც სპარსულში ნამყო უწყვეტელში დგას (**می** მი-პრეფიქსის ჩამოშორებით **داشتن** დაშთან ზმნის-

თვის) და, რთული ზმნების მსგავსად, შესაძლებელია მათი გათიშვა წინადადებაში და ამ ორ კომპონენტს შორის წინადადების სხვადასხვა წევრებისა თუ ნაწილების ჩართვა. ამდენად, **პროგრესივ-ინტენსივი** რთული ზმნებივით ქმნის **ჩარჩოსებურ კონსტრუქციას** და ექვემდებარება მისი აგებულების პრინციპებს. ეს ფორმები ცალკე დამოუკიდებელ დროს ქმნიან (იხ. ქვემოთ).

მაგალითები: **ما داشتم از گشنگی می مرادم** დაშთამ აზ გოშ-

ნეგი მიმორდამ „შემშილით ვკვდებოდი (ანუ: სიკვდილის პირას

დროს როცა, ვიდრე, სანამ“; *در حالی که* „მაშინ როცა, იმ დროს როცა“; *در ضمن اینکه* „ამასობაში, ამ პერიოდში, იმ დროში, იმ დროს როცა“; (იხ. რთული ქვეწყობილი წინადადება). მაგ.: *تا اینجا می زیست/زندگی می* „*تا* აქამდე *می* მოღაწეთე მან მიღამად „ვიდრე აქ ცხოვრობდა, ყოველკვირა ჩემს სანახავად (შესახვედრად) მოდიოდა“; *تا سرفه می کردم* „ვიდრე ვახველებდი, თეატრში არ წავედი (არ წავსულვარ, არ მივდიოდი)“; როგორც ვხედავთ, მომდევნო დროის ფორმა შეიძლება იყოს სხვადასხვა (წყვეტილი, უწყვეტელი) და ქართულშიც **შესაბამისად** ან **ვარიაციულად** სხვადასხვა ფორმით გადმოიცემა ერთგვარი თავისუფლებით. მაგ.: წყვეტილი, უწყვეტელი, I თურმეობითი.

ნამყო უწყვეტლის, ისევე როგორც ნებისმიერი სხვა დროითი ფორმის ფუნქციები და სხვა დროით ფორმებთან ურთიერთმიმართება ყველა ნიუანსით ვლინდება სხვადასხვა რთულ წინადადებაებში (იხ. რთული წინადადება). ამ ფორმების **ჰაბიტუალური მნიშვნელობით** გამოყენებაც გვხვდება, რაც სპეციალურ განხილვას იმსახურებს (იხ. აგრ. პირობითი წინ.).

უწყვეტელი, რომელიც ნორმატიულად მხოლოდ ირეალური პირობის გამომხატველად ითვლება, გარკვეული კონტექსტური მინიშნებების საშუალებებით შეიძლება ავლენდეს **ჩვეულებრივ დურატიულ (განგრძობით) მოქმედებასაც**; ან პირიქით, თუ სპეციალური კონტექსტური მინიშნებები არ იქნება, შეიძლება გაგებულ იყოს არა ირეალურ, არამედ სწორედ **ჩვეულებრივ (ჩვეულ) რეალურ ჰაბიტუალურ (ყოფით)** იმპერფექტად (უწყვეტელად). ორივე შემთხვევაში **პირობითობა ძალაში**

მა ინარმოება *داشتن* დაშთან „ქონა-ყოლა“, დამხმარე ზმნის ნამყო წყვეტილის ფორმათა დართვით ძირითადი ზმნის ნამყო უწყვეტელის ფორმებზე. ამ დროით მორფოსინტაქსემებს აქვთ მკვეთრად გამობატრული საგანგებო პრაგმატული სემანტიკა: მყისიერი უშუალო ანმყო ანუ მოქმედება, რომელიც მოლაპარაკეთათვის სრულიად გარკვეული დროის მონაკვეთში (ზეპირი ლაპარაკისას, ტექსტურ ნაკადში და სხვა) სრულდება, შესრულების მიმდინარეობაში იყო (პროცესში იმყოფებოდა). პროცესი, მიმდინარეობა ხაზგასმულია და აღინიშნება მოლაპარაკის (მთქმელის) მიერ. ქართულში ასეთი პრაგმატულ-სემანტიკური ერთეულები უნდა ითარგმნოს სხვადასხვა ნაწილაკებისა და სხვა დამხმარე სიტყვების მეშვეობით, როგორიცაა: სწორედ, სწორედ მაშინ, იმ წუთას, უკვე, აი, აი მაშინ, აი იმ წუთას, იმ წუთში, ის იყო, მოქმედებაში ყოფნა და ა. შ. მისთ. სხვა. გასათვალისწინებელია განვასხვავოთ უფრო ზუსტი გრამატიკული თარგმანი მხატვრული, უფრო თავისუფალი ლიტერატურული თარგმანისგან, სადაც უფრო მეტი ვარიანტია დასაშვები და შესაძლებელი.

მაგალითები: *از پنجره دیدمش داشت تو خیابون می دوید*
 აზ ფანჯერე დიდამაშ დაშთ თუ ხიდაზუნ მიდავიდ „ფანჯრიდან დავინახე სწორედ მაშინ გამზირზე მორბოდა“; *حالا داخل*

لیوان ها / آشپزخانه شدم داشت از قوری تو فنجان ها
 ჭენჯანჰა/ლივანჰა აზ ყური ჩაშ მირიხთ „აი ახლა/ამ წუთას შევედი სამზარეულოში, ის იყო პატარა ჩაიდნიდან ფინჯნებში/ჭიქებში ჩაის ასხამდა“; *داشت فوراً میل را/پیامک را می*

نوشت تا بش خبر بدهد/بدد დაშთ ჭოურან

მეღორა/ფაჰმაქრა მინევემთ თა ბეშ ხაბარ ბედეჰად/ბედად „სწორედ იმ დროს საჩქაროდ წერდა ელფოსტას/შეტყობინებას, რომ/რათა ამბავი (შეტყობინება) მიენოდებინა“; (აგრ/აგე) خبر

دارید آیا کتاب هایم را فرستاده شده؟ بله دیروز داشت فرستاده

می شد (აგარ/აგე) ხაბარ დარიდ (აჰა) ქეთაჰჰამრაჰ
ჭერესთანდე შოდე?ზალე, დირუზ დაშთ ჭერესთანდე მიშოდ
„თუ იცით, გაიგზავნა ჩემი წიგნები?კი, სწორედ გუშინ იგზავ-
ნებოდა“; بهزاد رفتش سینما؟ بله یه ساعت قبل دیدمش داشت

رفت می رفت می داشت ბეჰზად რაჭთაშ სინემა?ზალე, ე
სათ ყაბლ დიდამაშ დაშთ მირაჭთ „ბეჰზადი წავიდა კინოში?
კი, სწორედ ერთი საათის წინ ვნახე მიდიოდა“; يادم نیست

پریروز بشون بلیت دادم یا نه؟ آره من آنجا که بودم داشتی می

دادی აჰდამ ნისტ ფარირუზ ბეშუნ ბელით დადამ აჰ
ნა(ე)?არე, მან ანჯა ქე ბუდამ დაშთი მიდადი „არ მახსოვს
გუშინწინ მივეცი თუ არა ბილეთი? კი, იქ რომ/ხომ ვიყავი, სწო-
რედ აძლევდი“; وقتی که آمدش داشتم کار علمیییم را انجام می

دادم ვაყთიქე აჰდაშ დაშთამ ქარე ელმიჰამრაჰ ანჯაშ მიდადამ
„როცა ის მოვიდა, ის იყო/სწორედ მაშინ ჩემს სამეცნიერო საქ-
მეს ვასრულებდი“; بچه ها این فیلم را دیده اند امروز که تو اطاق

وارد شدم داشتند تماشا می کردند

ანდ: ემრუზ ქე თუ ოთაჲ ვარედ შოდამ დაშთანდ თამაშ მითქარდანდ „ბავშვებმა ნახეს ეს ფილმი, დღეს რომ შევედი ოთახში, სწორედ მაშინ უყურებდნენ“; და მისთ.

მცირე და ფართო კონტექსტები პრაგმატულად ავლენენ სხვაობას ჩვეულ უწყვეტელსა და კონკრეტულ ნამყოს შორის (იხ.).

რთულ წინადადებაში, მაგალითად, კარგად იკვეთება სხვაობა ჩვეულებრივ ნამყოსა და კონკრეტულ ნამყოს შორის. მაგ.: ერთი მოქმედება, რომელიც ლაპარაკის მომენტში სრულდებოდა (პროცესში იყო), პროგრესივითაა გამოხატული; ხოლო მეორე, სხვა პარალელური თუ მასზე ადრე არსებული, მიმდინარე მოქმედება, – სხვა შესაბამისი ნამყო დროებით; ანდა პირიქით, სამომავლოდ ნავარაუდები მოქმედება, – პრაგმატული შინაარსის (სემანტიკის) შესატყვისი სხვადასხვა სამომავლო დროებით (იხ.).

როგორც ვხედავთ, კონკრეტულ ნამყოს გარდამავალი და გარდაუვალი ზმნებიც ექვემდებარება, ისევე როგორც ვნებითი თუ მოქმედებითი გვარის ზმნები (აქტივი, პასივი). გასათვალისწინებელია სიტყვათა რიგის საკითხიც: რთული ზმნებისა და ორპრედიკატულ ერთეულთა დარად, პროგრესივის ორ შემადგენელ ელემენტს ჩარჩო გააჩნია და გაყოფა შეუძლია: ერთეული ორად იყოფა და წინადადების სხვადასხვა წევრებს ჩაირთავს. ესაა **ჩარჩოსებური** წყობის შედგენილი (რთული) დრო. იმავდროულად აღსანიშნავია, კონკრეტული ნამყო (ისევე როგორც კონკრეტული ანმყო) პრაგმატული სემანტიკა ზედმინევნით ნათლად იკვეთება დიალოგურ მეტყველებაში თუ ტექსტში, კითხვა-პასუხისას (იხ). ასევე კარგად იკვეთება ამ დროის პრაგმატიკა რთულ წინადადებებშიც (იხ.).

მკითხველთათვის სასარგებლოა თავად შეადგინონ სავარჯიშოდ ამდაგვარი წინადადებები ნიმუშთა მიხედვით, ახალი დროის სწორად შერჩეული პრაგმატული შინაარსით, შესაბამისი სხვადასხვა კონტექსტებით.

პროგრესივი, ინტენსივი არსებობს ზოგადი ახლანდელი (ანმყო) დროის გრამატიკული დროისთვისაც: კონკრეტული ანმყო, ასევე ახალი დრო თანამედროვე სპარსულისა (იხ. ზემოთ

ანმყო-მომავლის დროსთან).

ნამყო შედეგობითი, პერფექტი

პერფექტი ანუ ნამყო შედეგობითი ძირითად სემანტიკურ (შინაარსობრივ) მახასიათებლად გულისხმობს შედეგობრიობას (რეზულტატიურობას): წარსულში შესრულებული დასრულებული მოქმედების თუ მდგომარეობის შედეგი არსებობს ან საგრძნობია ახლანდელ დროშიც. ამდენად ძირითადი **სემანტიკით პერფექტი** სიტუაციის თვალსაზრისით **მარტო წარსულს**

კი არა, ახლანდელობასაც მიემართება. მაგ.: این دانشجو کتاب

است زیاد خوانده است *ინ დანეშჯუ ქეთაბჰაე ზიად ხანდე*

ასთ „ამ სტუდენტს ბევრი წიგნი აქვს წაკითხული/ბევრი წიგნი წაუკითხავს/ამ სტუდენტმა ბევრი წიგნი წაკითხა/ბევრი წიგნი აქვს წაკითხული“;

خریده است *დუსთამ ხანე ხარიდე* ასთ „ჩემს მეგობარს სახლი უყიდა/ჩემმა მეგობარმა სახლი იყიდა/ჩემს მეგობარს სახლი აქვს ნაყიდი“;

فراhad استاد دانشگاه *ფარჰად ოსთადე დანეშგაჰ შოდე* ასთ „ფარჰადი

უნივერსიტეტის პროფესორი გამხდარა“; این خانه را من ساخته

am *ინ ხანერ მან სანთე ამ* „ეს სახლი ჩემი აშენებულია/მე ავა-

შენე/მე ამიშენებია“; და ა. შ.

კონტექსტის შესაბამისი არჩევითობით სპარსული პერფექტული ფორმები გადმოიცემა ქართულში I თურმეობითის, აღწერითი პერფექტული ფორმების ან ნყვეტილის მწკრივის საშუალებით.

წარსული ან ახლანდელთან დაკავშირებული წარსული გრამატიკული დროითა და შედეგობრიობით არ ამოიწურება

პერფექტის სემანტიკური და ფუნქციური არე. ქართულის I თურმეობითის მსგავსად, სპარსული პერფექტი შეიძლება ხაზს უსვამდეს ე. წ. **უნახაობის** მნიშვნელობას, გამოხატავდეს მომავალ დროს, ახლანდელ მდგომარეობას, ხანგრძლიობას და სხვა ნიუანსებს (იხ. ქვემოთ). სხვადასხვსგვარად ვლინდება პერფექტის მნიშვნელობა სხვადასხვა რთულ წინადადებებში (იხ. რთული წინადადება). კერძოდ, მაგალითად, პირობით რთულ წინადადებაში პერფექტი როგორც წესი, მხოლოდ **რეალური პირობის სიტუაციაში** გამოიყენება. ამასთან, იგი შეიძლება შეგვხვდეს როგორც მთავარ, ისე დამოკიდებულ წინადადებაში ან ერთდროულად ორივეში (იხ. პირობითი წინადადება).

მაგალითად: اگر/آگاه خانه خریده است حتماً پدرش به

او/باش يول داده است აგარ/აგე ხანე/ხუნე ხარიდე ასთ/ხარიდე
ჰათმან ფედარაშ ბე უ/ბეშ ფულ დადე ასთ „თუ(კი) სახლი უყი-
დია, ნამდვილად/უთუოდ მამამისს მიუცია მისთვის ფული“; / اگر

آگاه مقاله را نوشته باشد کار مقید کرده است აგარ/აგე მაყალერა

ნევეშთე ბაშად ქარე მოჭიდ ქარდე ასთ „თუ სტატია დაწე-
რა/დაწერილი აქვს/დაუწერია, სასარგებლო საქმე გაუკეთე-
ბია/გააკეთა“;

რამდენიმე თავისებურ ზმნაში პერფექტის ფორმები გა-
მოხატავენ **ახლანდელ მდგომარეობას:** نشستن ნეშასთან „ჯდო-

მა“; ایستادن ისთადან „დგომა“; خوابیدن ხაბიდან „ძილი, წოლა“;

ایستاده است „ზის (დამჯდარია)“;

استاده است „დგას (დამდგარია)“; خوابیده است ხაბიდე ასთ

„ძინავს (დაძინებულია), წევს (მწოლიარეა)“;

„ყოფნა, ზმნის პერფექტი შეიძლება **წარსულში გახან-**

გრძლივებულ მდგომარეობას გამოხატავდეს: **پارسال زیبا**

است **فارس‌آل** ზიბან მარიზ ბუდე ასთ „შარშან ზიბა

ავად ყოფილა/იყო, შარშან ზიბას უავადმყოფია„.

III პირს პერფექტის ფორმებში შეიძლება ჩამოაკლდეს კოპულა და ზმნური ფუნქციით წინადადებაში ოდენ მიმღეობა მოგვევლინოს იმავე პერფექტის მნიშვნელობით. მაგალითად, ერთგვარი ნევრები:

پرویز به فرودگاه رفته و با هواپیما مسافرت کرده و پند

شهر بزرگ خارجی را دیده و دو هفته (در) آنجا مانده و برپروز بر

گشته **ფარვიზ** ბე ჭორუდგაჰ რაჭთე ვა ბან ჰავანფედმან

მოსაჭერათ ქარდე ვა ჩანდ შაჰრე ბოზორგე ხარეჯირან დიდე ვა დო ჰაჭთე ანჯან მანდე/მუნდე ვა ფარირუზ ბარ გაშთე „ფარვიზი წავიდა/წასულა აეროპორტში, იმოგზაურა თვით-მფრინავით და რამდენიმე დიდი უცხოური ქალაქი ნახა და იქ ორ კვირას დარჩა და გუშინწინ დაბრუნდა/დაბრუნებულა“;

მიმღეობა-პერფექტი შეიძლება ერთი ცალკე მდგომი

იყოს: **متن های جدید و جالب جاگزین شده**

ჯანლებ ჯანგოზინ შოდე „ახალი და საინტერესო ტექსტები შენაცვლებულა/შეტანილა“; და ა.შ.

პერფექტი გამოიყენება ერთის მხრივ ბუნდოვანი ნამყოს, მეორეს მხრივ აგრეთვე უცნობი ფაქტის გამო დასმული

შეკითხვის გამოსახატავად: **این بسته را کی آورده است؟** ინ

ბასთერან ქი ავარდე ასთ? „ეს შეკვერა ვინ მოიტანა/ვის მოუტა-

ნია/ვისი მოტანილია?“; **این پیراهن را/پیران را کی خریده ای؟** ინ

ფირანჰანრან/ფირანრან ქეა ხარიდე/ხარიდი? „ეს კაბა როდის იყიდე/გიყილია?“;

უნახაობა. სპარსული პერფექტის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი სინტაქსურ-სემანტიკური ვარიანტი **უნახაობის გამოხატვაა**, რაც **ქართულში იდენტური შესატყვისით**, III სერიის I თურმეობითის მწკრივის სახით გამოიხატება. ასეთ შემთხვევაში სპარსულ პერფექტს საგანგებოდ **I თურმეობითი შეესატყვისება ქართულში**, და იმავდროულად ნამყო შედეგობითი ამ სემანტიკური ნიშნით ნამყო წყვეტილს უპირისპირდება. მაგ., შდრ.: *بود مريض شاهين پارسال در اين موقع* *შაჰინ ფარსალ დარ ინ მოუყე' მარიზ ბუდ „შაჰინი შარშან ამ დროს ავად იყო*, (კატეგორიული მტკიცება); *در اين موقع شاهين پارسال*

مريض بوده است *შაჰინ ფარსალ დარ ინ მოუყე' მარიზ ბუდე ასთ „შაჰინი შარშან ამ დროს ავად ყოფილა*, (უნახაობა); *ديروز*

در/توی دانشگاه بودم' آقای پرویز تشریف آورد و درس هم داد *დირუზ დარ/თუდე დანეშგაჰ ბუდამ აყადე ფარვიზ თაშრიჰ ავარდე ვა დარს ჰამ დად „გუშინ უნივერსიტეტში ვიყავი, ბატონი ფარვიზი მობრძანდა და ლექციაც წაიკითხა*, (დანამდვილებითი მტკიცება); *شندم ديروز آقای پرویز به دانشگاه تشریف*

آورد و درس هم داده است/آورد و درس هم داده است *შენიდამ დირუზ აყადე ფარვიზ ბე დანეშგაჰ თაშრიჰ ავარდე ასთ/ავარდე ვა დარს ჰამ დადე ასთ/დადე „გავიგე, გუშინ ბატონი ფარვიზი უნივერსიტეტში მობრძანებულა და ლექციაც ჩაუტარებია“*; და ა. შ. უნახაობის მნიშვნელობას ინარჩუნებს ხოლმეობითი პერფექტიც (იხ. აქვე შდრ.: ხოლმეობითი ნამყო შედეგობითი).

გარკვეულ კონტექსტში და სიტუაციაში პერფექტი (ნამყო შედეგობითი) **მომავალ გრამატიკულ დროს** გამოხატავს, რასაც ეწოდება **პერფექტი მომავალში**. მაგ.: *تا به ده برسیم هوا*

ანდ „რადგანაც უცებ შემოვიდა ოთახში, ყველა მას მიაშტერდა/ყველამ მას შეხედა“;

იმავე კავშირებს სხვა დროით ფორმებთან განსხვავებული მნიშვნელობები აქვთ, მაგ.: ნყვეტილთან: *تا تان* „როგორც კი, ვიდრე, სანამ, მანამ (მდე) სანამ“; *چون ჩუნ* „როცა, როდესაც“;

მაგალითად: *تا بر گشتم نزد عمویم رفتم* *თან* ბარ გაშთამ ნაზდე 'ამუამ რაჭთამ „როგორც კი დავბრუნდი, ბიძაჩემთან ნავედი“; *تا شیرینی ها می خوردم چاق می شدم*; *تا* შირინიჰანი მიხორდამ ჩაყ მიშოდამ „მანამ სანამ ტკბილეულს ვჭამდი, ვსუქდებოდი“; *تا* ნოსხე მინევეშთამ ჯავაბამ მიდად „ვიდრე რეცეპტს ვწერდი, მპასუხობდა“; *چون/وقتی/وقتیه* *که اتفاقاً وارد اطاق شد همه بش/به او نگاه کردند* ჩუნ/ვაყთი/ვაყთიქე ეთთეჭყან ვარედე ოთაყ შოდ ჰამე

ბეშ/ბე უ ნეგაჰ ქარდანდ „როცა შემთხვევით/ანაზდად/უცებ ოთახში შევიდა, ყველამ ყურება დაუნყო“;

ირეალურ წინადადებაში პერფექტი **მოჩვენებითობის**

სიტუაციისთვის გამოიყენება, მაგ.: *چنان تند/تندند غذا می*

چیزی نخورده است ჩენან თონდ/თონდთონდ ყაზან მიხორდ გუთი რუზჰან ჩიზი ნახორდე ასთ „ისე სწრაფად ჭამდა, თითქოს რამდენიმე დღე არაფერი უჭამია/ეჭამა„. ქართულში **სპარსულ პერფექტს** შეიძლება **II თურმეობითიც** შეესატყვისოს.

می მი-პრეფიქსის დართვისას პერფექტული ფორმა

ხანგრძლიობის, მრავალგზისობის, ხოლმეობითობის, გახანგრძლივების, განმეორადობის, განგრძობადობის მნიშვნელობას იძენს; ამის შედეგად იწარმოება სხვა, ახალი დრო, რომელიც დამოუკიდებლად განიხილება პარადიგმაში (იხ. ქვ.).

ხოლმეობითი ნამყო შედეგობითი, განგრძობითი მრავალგზისი პერფექტი

მი-პრეფიქსის დართვისას პერფექტული ფორმა ხანგრძლიობის, მრავალგზისობის შინაარსს იძენს და მიღებული ფორმა თავისი შინაარსითურთ აწარმოებს ცალკე პარადიგმას, რომელიც ცალკე დამოუკიდებელ დროდ გამოიყოფა. ამ დროს სხვადასხვა სახელწოდებები მიესადაგება: ნამყო სრული განგრძობითი, რთული პერფექტი, [استمراری گذشته نقلی] თეჟე ნაყლიჟე ესთემრწარი], ნამყო შედეგობით-განგრძობითი, ნამყო ისტორიული, ნამყო თხრობითი (წარატიული), ნამყო თურმეობითი, ნამყო დურატიული, წარსული (ნამყო)-ახლანდელი განგრძობითი (ხოლმეობითი, მრავალგზისი), ხოლმეობითი ნამყო შედეგობითი [ماض استمراری نقلی] მწზიჟე ესთემრწარიჟე ნაყლი]; და მისთ. სხვა. მაგალითები:

قبلاً آن‌ها به یکدیگر نامه ها می نوشتند ყაბლან ანჰან

ბე აჟე დიგარ ნამეჰან მინევეშთე ანდ „ადრე ისინი ერთურთს წერილებს წერდნენ (ხოლმე)/ერთმანეთისთვის წერილები მიუ-

წერიათ ხოლმე“; آنوقت دانشجویان شعر ها می نوشتند ანვეაყთ

დანეშჯუღან შე'რჰან მინევეშთე ანდ „იმ დროს სტუდენტები ლექსებს წერდნენ ხოლმე/ლექსები დაუნერიათ ხოლმე“; به زود

ما رفتہ ام زود بیشترش به سینمای روستاوی می رفتہ ام ბიშთარემ ბე სინემანჲე რუსთაველი მი რაჭთე ამ „ხშირად უმეტესად კინოთეატრ რუსთაველში მივლია ხოლმე (დავდიოდი ხოლმე)“; ده سال هر روز دریاچه لکپشت می وفتہ ام ჰარ რუზ დარაჲრეჲე ლაქფომთ მირაჭთე ამ „ათი წელი ყოველდღიურად ვიარე (მივლია ხოლმე) კუსტბაზე“; چنین تقاضاها

است زود ჩენინ თაყანჰან ზუდ ბე ზუდ ნევეშთე მიშოდე ასთ „ასეთი მოთხოვნები ხშირ-ხშირად დანერილა/დაინერა (ინერებოდა) ხოლმე (ხშირად არის დანერილი)“;

کتاب ها به خارجه می فرستاده ایم მიჭერესთანდე იმ „ნიგნები საზღვარგარეთ გაგზავნილი ხშირად გვაქვს გაგზავნილი/გაგვიგზავნია ხოლმე“; به آن دوستش

پیامک های فراوان را هر روز و چند بار در روز می فرستاده است ბე ან დუსთაშ ფაჲმაქჰანჲე ჭარანგანრან ჰარ რუზ ვა ჩანდ ბარ დარ რუზ მიჭერესთანდე ასთ „იმ თავისი მეგობრისთვის მრავალი შეტყობინება აქვს გაგზავნილი ყოველდღიურად და დღეში რამდენჯერმე (გაუგზავნია ხოლმე)“; და მისთ.

განგრძობითი პერფექტი უკოპულო ფორმითაც ინარმოება, როცა კოპულა ჩამოცილებულია და რჩება მარტო می მი-პრეფიქსიანი მიმღეობა. ელიპსირებული კოპულა იგულისხმება და მიმღეობა იმავე მნიშვნელობის შემცველია. მაგ.: گاهی شجر

دا درو لექსებსაც წერდა ხოლმე“; هر روز این آش خوشمزه
დადრო ლექსებსაც წერდა ხოლმე“; هر روز این آش خوشمزه
მიწოდებდა. „ყოველდღე ეს გემრიელი წვნიანი იხარშებოდა ხოლმე..“

თარგმანში დასაშვებია და ხშირად საჭიროც თუ აუცილებელიც დამატებით ნაწილაკები, დამხმარე სიტყვები. ამ შემთხვევაში ქართულისთვის გასარჩევია სტილი: ზუსტი გრამატიკული, ტიპოლოგიური მნიშვნელობა თუ თავისუფალი, მხატვრული, ლიტერატურული თარგმანი. ამისდა მიხედვით მისაღებია ქართული თარგმანის გარკვეული ვარიანტები.

როგორც ჩანს მოყვანილი ნიმუშებიდანაც, ხოლმეობითი ნამყო შედეგობით არის გარდამავალიც, გარდაუვალიც, მოქმედებითი და ვნებითი გვარისა (აქტივი, პასივი).

გარდა ამისა, ხოლმეობით ნამყო შედეგობითს, ისევე როგორც მარტივ ნამყო შედეგობითს, გარკვეულ კონტექსტებში შეიძლება ჰქონდეს **უნახაობის, თურმეობითობის** კატეგორიული მნიშვნელობაც (იხ., ზევით შდრ.: ნამყო შედეგობითი, პერფექტი). მაგ.: شنیده ام به این شهر می رفته است و هم درس

است
მიღწევა ასეთი: „გამიგია თურმე ამ ქალაქში უვლია ხოლმე და
ლექციებიც ჩაუტარებია (ხოლმე)“; خبر دارم از فارسی به

بہ این شهر می رفته است و هم درس
ბე გორჯი ჩიზჰანირ თარჯომე მიქარდე ანდ „ვიცი/ინფორმაცია მაქვს (რომ) სპარსულიდან ქართულად რალაცრალაცეები უთარგმიათ ხოლმე/შიგადაშიგ ნათარგმნი აქვთ თურმე“; آن

۱۴۰۰ و وقت خودمون نمی دانسته ایم
 იმ „იმხანად (მაშინ, იმ დროს) ჩვენ თავად არ გვცოდნია (არ ვი-
 ცოდით თურმე)“; / تابستان ها آنها انجا زندگی می کرده شنیدم /
 ანდ შენიდამ თაბესთუ(ა)ნჰა უნჯა ზენდეგი მიქარდე ანდ „შე-
 ვიტყვე, [რომ] ზაფხულობით იქ უცხოვრიათ ხოლმე (ცხოვრობ-
 დნენ ხოლმე) (ხშირად)“; ضمن آن ماه ها به زودی می یرسیده
 است ზემნე უნ მანჰჰან ბე ზუდი მიფორსიდე ასთ „იმ თვეების
 განმავლობაში (იმ თვეებში) ხშირად უკითხავს ხოლმე (იკითხა,
 კითხულობდა ხოლმე)“; / دید شد آن رایانه را به کار می برده اند /
 ფედიდ შოდ უნ რანანერა ბე ქარ მიბორდე ანდ „გამოჩნდა (გა-
 ირკვანათელი გახდა რომ), იმ კომპიუტერს იყენებდნენ (გამოუ-
 ყენებიათ ხოლმე, გამოეყენებინათ ხშირად) ხოლმე თურმე“;
 دیدم قبلاً هم شعر می نوشته منظومه ها ام نوشته می شده است
 დიდამ ყაბლან ჰამ შე'რ მინევეშთე [ასთ], მანზუმეჰან ჰამ ნე-
 ვეშთე მიშოდე ასთ „დავინახე (ვნახე), ადრეც უწერია თურმე
 ლექსები, პოემებიც (და)უწერია ხოლმე თურმე“; / در دبیرستان
 دیدم که او هم می خواند /
 მიქარდე ანდ „სოფლის სკოლაში უსწავლიათ (სწავლობდნენ)
 თურმე“; / تو خیابون و کوچه ها هم به ندرت می دیده ام /
 ხიდაშუნ ვა ქუჩეჰან ჰამ ბე ნოდრათ მიდიდე ამ „გამზირზე და
 ქუჩებშიც იშვიათად მინახავს (მენახა) ხოლმე თურმე, თურმე
 ნანახი მყოლია (მყავს, მყავდა)“; / او هم می دیده است /

დიდე [ასთ] „თურმე მასაც უნახავს ხოლმე, ნანახი ჰყოლია (ჰყავს, ჰყავდა)“; گفت گاهی هم این نفر در دانشگاه دیده می شده

გოჭთ გჷჰი ჰჷმ ინ ნაჰარ დარ დანეშგჷჰ დიდე მიშოდე [ასთ] „თქვა ზოგჯერ ეს პიროვნება უნივერსიტეტშიც გამოჩენილა ხოლმე თურმე, გამოჩნდა თურმე“; და სხვა მისთ.

უნახაობის, თურმეობითობის სემანტიკას დიდწილად მცირე და ფართო სინტაქსური კონტექსტები განაპირობებს ზმნის შინაარსთან ერთად.

კოპულა შეიძლება ჩამოჭრილი იყოს, ჩამოიჭრას, – როგორც დისკურსისა თუ ტექსტის მეტრი, ინტონაცია და რიტმიკა განაპირობებს.

შევიშნავთ კლასიკურ სპარსულში მრავალგზის პერფექტს ჰ-ბე- ზმნისნინიც აფორმებდა; ითვლება, რომ ბე-

ზმნისნინიანი ფორმა წყვეტილ გზისობას გამოხატავდა, می მი-პრეფიქსიანი კი, – უწყვეტელობას, უწყვეტელ ქმედებათა და მოვლენათა განმეორადობას. თანამედროვე სპარსულში დღეს-დღეობით მხოლოდ მი-პრეფიქსიანი მრავალგზისობა გამოიყენება.

ჯამში, ყველა შესაძლო თარგმანული ვარიანტის გათვალისწინებით, ხოლმეობით (მრავალგზის, განგრძობით) ნამყო შედეგობითს ქართულში შეესატყვისება ძირითადად შემდეგი მწკრივები: წყვეტილი, უწყვეტელი, პირველი თურმეობითი და აღწერილი ქართული პერფექტები; დასაშვებია მეორე თურმეობითიც, ხოლმეობითის მწკრივი, მესამე კავშირებითიც, სხვა ნამყო და კავშირებითების მწკრივები, – კონტექსტისამებრ. სხვადასხვა . გრამატიკულ-სემანტიკურად კი აქ ყველაზე ნიშანდობლივია „ხოლმე“, ნაწილაკის ან სიტყვის „ხშირად“, ზედდართვა. თავისუფალ თარგმანში ამ დამხმარე სიტყვებს შეიძლება ჰქონდეს სინონიმები, როგორიცაა: წარამარა, წამდაუნუმ, ყოველთვის, ხშირ-ხშირად, სისტემატურად, როგორც წესი, წესისამებრ. ზოგჯერ, ხანდახან, მრავალგზის, შიგადაშიგ, ჩვეულებრივ, როგორც წესი; და ა. შ. მრ. მსგავსი. უნახაობის, თურმეო-

ბითობის ხაზგასმისას კი ვამატებთ ნაწილს „თურმე“.

ამ დროითი ფორმის შესატყვისი საკმაოდ რთული საკო-
დიფიკაციო, სემანტიკური დახასიათებისა და ტერმინოლოგიის
საკითხებთან დაკავშირებით დამატებითი გამონვლილვითი
ცნობები ბოლოთქმაშია (იხ.).

ნამყო წინარე წარსული, პლუსკვამპერფექტი

ამ დროით ფორმას ორი ძირითადი სემანტიკური ნიშანი
აქვს: ა) დროთა თანამიმდევრობის ჩვენება სხვა ნამყო დროებ-
თან შედარებით უფრო ადრე მომხდარ მოვლენას უსვამს ხაზს;
ბ) თავისთავად შორეულ წარსულში მომხდარი ფაქტის აღნიშ-
ვნა. პერფექტთან კი პლუსკვამპერფექტს აერთიანებს შედე-
გობრიობის (რეზულტატიურობის) მნიშვნელობა, რომელიც ძი-
რითადად ყოველთვის თან სდევს ამ ფორმის ფუნქციურ გამო-
ყენებას ფრაზაში თუ წინადადებაში.

დროთა თანამიმდევრობა ლოგიკურად ვლინდება სხვა-
დასხვა რთულ წინადადებაში. მაგ.: პლუსკვამპერფექტით გა-
მოხატული მოქმედება უფრო ადრინდელია, ვიდრე ნამყო წყვე-
ტილითა ან პერფექტით ან უწყვეტლით გამოხატული მოქმედე-
ბები.

მაგალითად: استاد که وارد دانشگاه شد شاگردان همه جمع

بودند
ჯამ' მოდე ბუდანდ „პროფესორი როცა უნივერსიტეტში შევი-
და, მონაფეები ყველანი შეკრებილიყვნენ/შეკრებილები იყ-
ვნენ“; کتابی که دیروز روی این میز گذاشته بودم گم شده;

داده/است ქეთაბი ქე დირუზ რუთე ინ მიზ გოზაშთე ბუდამ
გომ მოდე ასთ „წიგნი, რომელიც გუშინ ამ მაგიდაზე დავდე
(დადებული მქონდა), დაკარგულა/დაკარგულია“; با وجود اینکه

ნილეობს მარტივი თუ რთული ირეალური წინადადებების სხვადასხვა ჯგუფებში.

კერძოდ, **პირობით ირეალურ წინადადებაში** ნამყო წინარე წარსული გვხვდება **სამივე ვარიანტით გადანაწილების** სახით: ოდენ მთავარ წინადადებაში (დამოუკიდებელში ნამყო უწყვეტელია); ოდენ დამოკიდებულ წინადადებაში (მთავარში ნამყო უწყვეტელია), რთული წინადადების ორივე ნაწილში (მთავარ და დამოკიდებულ წინადადებებში). ნორმატიულად პლუსკვამპერფექტი პირობითი წინადადებაში ოდენ ირეალურ სიტუაციაში გამოიყენება.

მაგალითები: *اگر/آگه قبلاً آن را / او نو می دانستم می*

აგარ/აგე ყაბლან ანრ/უნო დონსტემ ბე აუ/ბიშ ჰემ გფთე ბოდამ

მიდანესტამ/მიდუნესტამ ბე უ/ბემ ჰამ გოჭთე ბუდამ „ეს რომ აღრე/მანამდე მცოდნოდა, მასაც ვეცყოდი/ნათქვამი მექნებოდა“, (*ლაპარაკის მომენტისთვის შორეული წარსულია*); *აგე / اگر*

ბე აგარ/აგე ბე მენ/ბემ დანდე ბუდანდ თან ჰანლან დო ბარ რაჭთე ბუდამ „ჩემთვის ფული რომ მოეცათ, აქამდე ორჯერ ვიქნებოდი წასული/ორჯერ წავიდოდი“; *აგე / اگر*

აგარ/აგე ურა დიდე ბუდამ/დიდე ბუდამამ ბე მონ/ბე თუნ მიგოჭთამ „ის რომ მენახა/ნანახი მყოლოდა, თქვენ გეტყოდით“, (*ნახვის მომენტი თქმის მომენტზე უფრო ადრინდელია*); *აგე / اگر* *ბოდამ ბოდამ ბოდამ/ბოდამ ბოდამ ბოდამ*

ბე აგარ/აგე თავანესთე ბუდამ ბერავამ/ბერამ, თან ჰანლან რაჭთე ბუდამ „რომ შემძლებოდა წავსულიყავი/რომ შემძლებოდა წასვლა, აქამდე წასული ვიქნებოდი/წავიდოდი“; (იხ. პირობითი წინადადება).

ამდენად, პირობით ირეალურ წინადადებაში ნამყო წინარე ერთდროულად **ირეალობასაც** გამოხატავს და **დროთა თანამიმდევრობასაც** ემსახურება. იმავედროულად გამოკვეთილია **ირეალობის სიტუაციაც** თქმის მომენტიდან შორეულ წასულში.

მაგალითად: اگر / აგე بیشتر کار کرده بودید در امتحان

اگر / აგე بیشتر کار کرده بودید در امتحان ბიშთარ ქარ ქარდე ბუდიდ დარ ემ-თეჰან ყაბულ მიშოდიდ „უფრო მეტი რომ გემუშავათ (-უფრო ადრე-), გამოცდას ჩააბარებდით/ჩააბარებული გექნებოდათ (-შემდეგ, უფრო გვიან-)“; اگر / აგე می خواست آن را با شما گفته

اگر / აგე می خواست آن را با شما گفته بود „რომ ნდომოდა, იმას გეტყოდათ,“ (ცოდნა გახანგრძლივებული ვითარება-მოქმედებაა, თქმა კი შორეული წარსულია); اگر / აგე تندتر رفته

اگر / აგე تندتر رفته بودیم اورا دیدہ بودیم / აგე თონდთარ რაჭთე ბუდიმ ურან დიდე ბუდიმ/დიდე ბუდიმაშ „უფრო სწრაფად რომ გვევლო/წავსულიყავით, მას ვნახავდით,“ სიარული თუ წასვლა ნახვას უსწრებს, მაგრამ შორეულ წარსულში არც ერთი არ შედგა);

ნამყო წინარე **შორეულ წარსულშივე არმომხდარი** მოქმედების, ფაქტის ირეალობის სიტუაციას გამოხატავს ლაპარაკის მომენტისთვის **ნატვრით წინადადებაშიც**.

მაგალითად: کاش آنوقت آنجا رفته بودم

کاش آنوقت آنجا رفته بودم „ნეტავ მაშინ იქ წავსულიყავი“;

کاش آنوقت آنجا رفته بودم „ნეტავ მაშინ ის პალტო მეყიდა“; کاش پارسال آمده بود و

ქაშ აინ კარრა // აინ ხირრა ბე მა/ბმონ აطلاع/ხირ დადე ბოდ

ფარსალ ამადე ბუდ ვა ინ ქარრა/ინ ხაბარრა ბე მამბემუნ ეთლა/ხაბარ დადე ბუდ „ნეტავი შარშან მოსულიყო//ჩამოსულიყო და ეს საქმე/ამბავი ჩვენთვის შეეცყობინებინა“; (იხ. ნატვრითი წინადადება; იხ. ირეალობა).

ირეალობასვე შორეული წარსულის აღნიშვნით გამოხატავს ნამყო წინარე ორპრედიკატული **მოდალური** ფრაზების დამხმარე ზმნებშიც (იხ. ორპრედიკატული და მოდალური წინადადებები). პლუსკვამპერფექტული ორპრედიკატული მოდალური ფრაზები ზოგადად მონაწილეობენ სხვადასხვა სიტუაციური ჯგუფების წინადადებებში როგორც **რეალური**, ისე **ირეალური** სემანტიკით, მათ შორის პირობაში, ნატვრაში და სხვა; (იხ. პირობა, ნატვრა, მოდალობა).

მაგ., რეალური სიტუაცია: تا آنوقت نتوانسته بود جایی

ნათავანესთ ბუდ ჯანი ბერავად ვა ბა'დ თავანესთ ბე ორუაფა ჰამ მოსაჭერათ ქონად „მანამდე არ შეეძლო არსად წასვლა/სადმე წასულიყო, შემდეგ კი შეეძლო ევროპაშიც კი წასულიყო სამოგზაუროდ/ევროპაშიც ემოგზაურა“; تا موقع رفتن او

همه کارهای خود را تنظیم کند
უ თავანესთ ბუდ ჰამე ქარჰანე ხოდრა თანზიმ ქონად „წასვლის დრომდე მას მოეხერხებინა ყველა თავისი საქმის მოწესრიგება/საქმე მოეწესრიგებინა“; شنیدم آنوقت خواسته بود به

შენიდამ ანვაცთ ხასთე ბუდ ბე
مسافرت//سفر برود/برد
მოსაჭერათ//საჭარ ბერავად/ბერად „გავიგე იმხანად მონღომებოდა//სურვილი გასჩენოდა სამოგზაუროდ წასული-

ნამყო შედეგობითისა და ხოლმეობითი ნამყო შედეგობითის მსგავსად, კოპულა შეიძლება აქაც დაიკარგოს და მიმღეობამ თუ *می* მი-პრეფიქსიანმა მიმღეობამ გამოსხატოს იგივე მნიშვნელობა (იხ. ნამყო შედეგობითი და ხოლმეობითი ნამყო შედეგობითი; შდრ. აგრ. ქვემოთ ხოლმეობითი ნამყო წინარეც).

მაგ.: هم چاپ دو سال پیش/قبل کتابش را تمام کرده و

کرده دو سال *ფიშ/ყაბლ ქეთაშაშრან თამაშ ქარდე ვა ჰამ ჩანდ*

ქარდე (ბუდ) „ორი წლის წინ თავისი წიგნი დაესრულებინა/დასრულებული ჰქონდა და დაებეჭდა/დაბეჭდილი ჰქონდა

კიდევც“; خانه قدیم را تجدید کرده و تعمیرش کرده

დიმამრან თაჯდიდ ქარდე ვა თა'შირამ ქარდე (ბუდ) „ჩემი ძველი სახლი განეახლებინა/განახლებული ჰქონდა და გაერემონტებინა/გარემონტებული ჰქინდა“.

უნახაობა. ნამყო შედეგობითის მსგავსად, ნამყო წინარესაც შეუძლია გარკვეულ ფართო თუ უფრო მცირე პრაგმატულ კონტექსტებში ქართული ენის მსგავსი უნახაობის კატეგორიის გამოსხატვა (იხ. ზემოთ ნამყო შედეგობითის უნახაობა).

მაგ.: شدم قبلاً چنانکه خبرم دادند و من خودم هم فهمیدم/منتجّه

بود *ჩენანქე ხაბარამ დადანდ ვა მან ხო*

დამ ჭაჰმიდამ/მოთავაჯჯეჰ შოდამ, ყაბლან ქარჰანდე მოსბატრან ქარდე ბუდ „როგორც გამაგებინეს და მეც თავადვე მივხვდი, ადრე თურმე კარგი საქმეები გაეკეთებინა//გაკეთებული ჰქონდა (გაუკეთებია, გაკეთებული ჰქონია);

شنیده ام قبل

از ده سال تا آن دانشکده بازهم کتاب خیلی خوبی در زمینه

بود نوشته علمی مناسب შენიდე ამ ყაბლ აზ დაჰ სალ თა ან

დაწეშქადე ბაზ ჰამ ქეთაზე ხელო ხუბი დარ ზამინეჲ ელმიჲე მონასებ ნევეშთე ბუდ „გამიგონია ჯერ კიდევ ათი წლის წინ მაგ ინსტიტუტამდე უკვე კიდევაც დაწერილი ჰქონდა/ჰქონია/ჰქონოდა ძალიან კარგი წიგნი შესაბამის სამეცნიერო სფეროში“; და ა. შ. მისთ.

უნახაობის შემთხვევაშიც, როგორც ზოგადად, ქართულ შესატყვისებში უპირველესია მეორე თურმეობითი ან ქართული აღწერითი პერფექტი წარსულში; თუმცა უფრო თავისუფალ თარგმანში დასაშვებია პირველი თურმეობითიც, აღწერითი პერფექტი აწმყოში ან სხვა ნამყო მწკრივი.

მთლიანობაში ნამყო წინარე წარსულს ანუ პლუსკვამპერფექტს სხვადასხვა კონტექსტებში შემდეგი ქართული მწკრივები შეესატყვისება: II თურმეობითი, აღწერითი პერფექტული ფორმები, ხოლმეობითი (პირობაში), წყვეტილი და უწყვეტელი (მოდალურ ზმნებში), შედგენილი შემასმენლის ფორმები (გარდაუვალი „წასული იყო“-ს ტიპი); პირობით წინადადებაში ნამყო წინარეს ქართული შესატყვისები იგივეა, რაც ნამყო უწყვეტელისა, ანუ II თურმეობითი, I თურმეობითი, აღწერითი პერფექტი და ხოლმეობითი. გარდა ამისა, ქართულ თარგმანში სპარსულ ნამყო წინარეს შესატყვისის დასაზუსტებლად შეიძლება დაერთოს ისეთი სიტყვები, როგორიცაა: „უკვე, ადრე, ადრევე, უფრო ადრე, მანამდე, იმ დრომდე,“ და სხვა ასეთი. უნახაობის სემანტიკისთვისთვის შეიძლება დაერთოს „თურმე“. აგრეთვე შეიძლება ჩავროთ სხვადასხვა დამაზუსტებელი კავშირები და მისთ.

می می-პრეფიქსის დართვით ნამყო წინარე წარსულის

ფორმიდან ინარმოება სხვა ახალი დრო: ხოლმეობითი, განგრძობითი პლუსკვამპერფექტი, რომელსაც ცალკე განვიხილავთ (იხ. აქვე ქვემოთ).

უნახაობის გამოხატვის შესაძლებლობა ვრცელდება ამ უკანასკნელზეც, ხოლმეობით განგრძობით პლუსკვამპერფექტზეც. ასეთ შემთხვევაში უნახაობა და განგრძობითობა (მრავალგზისობა) სემანტიკურად შერწყმულია და თანადროული

(იხ. აქ ქვემოთ ხოლმეობითი ნამყო წინარე).

ხოლმეობითი წინარე ნამყო, განგრძობითი მრავალგზისი პლუსკვამპერფექტი

ყი მი-პრეფიქსის დართვით ნამყო წინარე წარსულის ფორმიდან იწარმოება სხვა ახალი დრო: ხოლმეობითი, განგრძობითი პლუსკვამტერფექტი, რომელსაც აქ ცალკე დამოუკიდებლად განვიხილავთ (იხ. ზემოთ წინარე ნამყო). ამ ახალ დროს უწოდებენ შემდეგ სახელწოდებებს: განგრძობითი წინარე ნამყო, მრავალგზისი პლუსკვამპერფექტი, **ხოლმეობითი წინარე ნამყო** **ماضى استمرارى بعيد** [მწზიფე ესთემრწრიფე ბაიდ]

და სხვა მისთ. ამ წანწარმოები დროითი ფორმების ძირითადი შინაარსია წინარე (შორეულ) წარსულში მრავალგზის (ხშირად) განმეორებადი (განმეორებული) მოქმედების აღნიშვნა, გამოხატვა.

მაგალითები: من خیلی زرنگ بودم و دایماً/هی در

ბუდამ ვა დწემან/ჰე დარ თაზწკორწთჰწწე მოხთალეჰ შერქათ მიქარდე ბუდამ „მე ძალიან ყოჩალი ვიყავი და მუდამ

გმონწწილეობდი ხოლმე (ხშირად, წარამარა, წამდაუნწუმ) სხვადასხვა გამოსვლებში (დემონსტრაციებში)“; در آن زمان طبق

რსომ ჰერ سال زودبه زود رسوم

სწლ ზუდბეზუდ ბე მწმურიფათჰწწ მირაჰთე ბუდამ „იმ ხანაში წესის თანახმად ყოველწწიურად ხშირად (ხშირ-ხშირად) ვიყავი

ხოლმე წასული სამეცწწიერო მივლწწებებში“; سفر کردن دوست

داشتم و به قصد جهان گردی در آن زمان هم مسافرت های بسیار

بودم *საჭარ ქარდან დუსთ დაშთამ ვა ბე ყასდე* (را) می کرده بودم

ჯეჰანგარდი დარ ან ზამან ჰამ მოსაჭერათჰანე ბესანარ(რა) მიქარდე ბუდამ „მოგზაურობა მიყვარდა და ტურიზმის მიზნით იმ პერიოდშიც ხშირად მქონდა ჩატარებული მოგზაურობე-

აيشون//ایشان وقایق جدید سینما و تاترها ول نمی کرده“;

بودند *იშუნ//იშან ვაყაეყე ჯადიდე სინემან ვა თეანორან ველ*

ნემიქარდე ბუდანდ „მას (ზრდ.) არ ჰქონდა ხოლმე არასდროს

მაცდენილი კინოს და თეატრის ახალი მოვლენები“; *ما باهم یه*

روز هم ول نمی کرده بودیم هر وقت بالای کوه های اطراف

მანბანჰამ ეე რუზ ჰამ ველ ნემიქარდე ბუდიმ, ჰარ ვაყთ ბალანე ქუჰჰანე ათრანჰე დარანჰეე

ლაქფოშთ მირაჰთე ბუდიმ „ჩვენ ერთად არ გვქონდა გამოცოვებული არცერთი დღე ყოველთვის ავდიოდით ხოლმე (ასული ვიყავით) მთებში კუსტბის მიდამოებში“;

شما اون وقت شعر

بودید *შომანუნვაყთ* რა დრ مجله های مختلف می فرستاده بودید

შე'რჰანეთუნრან დარ მაჯალეჰანე მოხთალეჰ მიჭერესთანდე ბუდიდ „თქვენ მაშინ გქონდათ ხოლმე ხშირად გაგზავნილი

از کودکی هر تابستان“; *თქვენი ლექსები სხვადასხვა ჟურნალებში“;*

به بیلاقت کتاب ها می برده بودند و بعدش هم تمام زندگی به اون

روستا برای استراحت می رفته بودند و در اونجا زود به زود

از کارهای علمی خودشون را انجام می داده بودند

თაბესთან ბე ფელაყათ ქეთაბჰან მიბორდე ბუდანდ ვა ბა'დიშ ჰამ თამაშე ზენდეგი ბე უნ რუსთან ბარაჲე ესთერანჰათ მი-
რაჭთე ბუდანდ ვა დარ უნჯან ზუდბეზუდ ქარჰანე ელმიჲე ხო-
დეშუნრან ანჯან მიდანდე ბუდანდ „ბავშვობიდან ყოველ ზაფ-
ხულს ნიგნები ჰქონდათ ხოლმე წაღებული აგარაკზე და მერეც
მთელი ცხოვრება იმ სოფელში მიდიოდნენ ხოლმე დასასვენებ-
ლად და იქ ჰქონდათ ხოლმე ხშირად შესრულებული თავისი სა-
მეცნიერო სამუშაოები“; და ა. შ.

უნახაობის გამოხატვის შესაძლებლობა ვრცელდება ამ
ხოლმეობით განგრძობით პლუსკვაპერფექტზეც. ასეთ შემ-
თხვევაში უნახაობა და განგრძობითობა (მრავალგზისობა) სე-
მანტიკურად შერწყმულია და თანადროული (იხ. შდრ. აქ ზემოთ
ჩვეულებრივი ნამყო წინარე). მაგ.: تلویزیون شنیدم قبلاً /
از/

در آن/اون شهر درس هم می داده بود
ნიდამ ყაბლან დარ უ(ა)ნ შაჰრ დარს ჰამ მიდანდე ბუდ „ტელე-
ვიზიით მოვისმინე ადრე თურმე იმ ქალაქში ლექციებიც ჰქონ-
და ხოლმე წაკითხული/წაეკითხა ხოლმე“; باور نکردم قبلاً شعر

ب. ავარ ნაქარდამ, ყაბლან შე'რჰან
می نوشته بود
(შე'რ) ჰამ მინევეშთე ბუდ „ვერ დავიჯერე, ადრე თურმე ლექ-
სებიც ჰქონდა ხოლმე დანერილი/ლექსები დაენერა ხოლმე“; და
სხვა მისთ.

ხოლმეობითი ნამყო შედეგობითის მსგავსად, ჩვეულებ-
რივი ნამყო შედეგობითის მსგავსად, ჩვეულებრივი ნამყო წინა-
რეს მსგავსადაც, კოპულა შეიძლება აქაც დაიკარგოს და می მი-

პრეფიქსიანმა მიმღეობამ გამოხატოს იგივე მნიშვნელობა (იხ.
ნამყო შედეგობითი და ხოლმეობითი ნამყო შედეგობითი იხ. აქ-

ვე ჩვეულებრივი ნამყო წინარე). მაგ.: در ان/اون شهر درس هم

داد می دار უ(ა)ნ შაჰრ დარს ჰამ მიდადე [ბუდ] „იმ ქალაქში

ლექციები ჰქონდა ხოლმე ნაკითხული/ნაკითხა (აქვს ნაკით-

ხული, ნაუკითხავს) ხოლმე“; شعر ها/شعر هم می نوشته

(შე'რ) ჰამ მინევეშთე [ბუდ] „ლექსებიც ჰქონდა ხოლმე დანე-
რილი/ლექსები დაენერა (დაუნერია, დანერილი აქვს) ხოლმე“.

უნახაობა, თურმეობითობა (თურმეობა) შეიძლება მოცემულმა დრო-კილოს ფორმამაც გამოხატოს, ისევე როგორც ამას აღნიშნავს ზოგჯერ მარტივი ნამყო წინარე (პლუს-კვამპერფექტი). ეს დამოკიდებულია ზმნის მნიშვნელობაზე,

მცირე და ფართო სინტაქსურ კონტექსტზე. მაგ.: فقط روز دیگر

დიგარ (დიგე) ხაბარ გერეჟთამ, ბე დეჟ დიგარ ფადაშაქჰან

მიჭერესთე ბუდანდ „მხოლოდ მეორე დღეს გავიგე, თურმე ერთმანეთისთვის წერილები ჰქონდათ ხშირად გაგზავნილი

((გა)უგზავნიათ ხოლმე), თურმე (გა)ეგზავნათ ხოლმე“; اطلاع

دادند چند سال پیش اثاثیه و وسایل مسافران به کشتی فرستاده

დადნდ ხაბარ სალ ფიშ ასასიდე ვა

ვასაელე მოსაჭერან ბე ქეშთი ჭერესთადე მიშოდე ბუდ „შე-
მატყობინეს რამდენიმე წლის წინ მოგზაურთა ბარგი თურმე
გემით იგზავნებოდა (გაგზავნილ იყო, ყოფილა, ყოფილიყო;
გაგზავნილიყო, გაგზავნილა, გაიგზავნა, (გა)უგზავნიათ ხში-
რად, გაიგზავნებოდა, გაეგზავნათ) ხოლმე, გაუგზავნიდნენ
ხოლმე (თურმე)“.

როგორც ვხედავთ, ხოლმეობით წინარე ნამყოსაც გააჩ-
ნია აქტივიც და პასივიც, მოქმედებითი და ვნებითი გვარი, გარ-

დამავლობა და გარდაუვლობა (იხ. ნიმუშები). ქართული შესატყვისებიდან უპირველესია მეორე თურმეობითი და აღწერითი ნამყო წინარე წარსული; თავისუფალ თარგმანში დასაშვებია აღწერითი ქართული პერფექტი, პირველი თურმეობითი, მესამე კავშირებითი, ხოლმეობითის მწკრივი და სხვა ნამყო, აგრეთვე ზოგადად სხვადასხვა კავშირებითების მწკრივები, კონტექსტთა შესაბამისი დამხმარე სიტყვებისა და ელემენტების დართვით წინადადებებში. უნახაობის, თურმეობითობის სემანტიკის გადმოცემას ქართულში ვაზუსტებთ „თურმე „ ნაწილაკის დამატებით(იხ. ნიმუშები).

ზოგადად, ქართულ თარგმანში სემანტიკის დაზუსტებას აქ ეხმარება ნაწილაკებისა და სხვა დამხმარე სიტყვების გამოყენება, როგორიცაა: ხოლმე, ხშირად, ყოველთვის, ჩვეულად, ჩვეულებრივ, მრავალგზის, ხანდახან, ზოგჯერ, ბევრჯერ, მრავალჯერ, წარამარა, წამდაუნუმ და სხვა მისთ.

ამ დროითი ფორმის შესატყვისი საკმაოდ რთული საკოდიფიკაციო, სემანტიკური დახასიათებისა და ტერმინოლოგიის საკითხებთან დაკავშირებით დამატებითი გამოწვლილვითი ცნობები ბოლოთქმამია (იხ.).

მომავალი კატეგორიული, მყოფადი, ფუტურუმი

მომავალი გრამატიკული დროის გამოსახატავად არსებობს სპეციალური მორფოლოგიური დროც და სხვა დროითი ფორმებიც (იხ. მორფოლოგია). სპეციალური ფორმა აგებულებით აღწერითია და შინაარსითაც კატეგორიული. ამასთანავე, შედარებით შორეული მომავლის გამოსახატავად იხმარება. მა-

გალითად: *رفت خواهم* *در فصل تابستان به خارج*

دارم *فلسه* *تأهستون* *به* *بارة* *بام* *رافت* „წელს ზაფხულის სეზონში საზღვარგარეთ წავალ“;

გარდა კატეგორიული მომავლისა, აღწერითი მომავალი დროის ფორმა სხვა სემანტიკურ ელფერსაც შეიძლება შეიცავ-

ვნერ/დავნერ.

ანმყო დროის ფორმის გარდა მომავალს გარკვეულ სინტაქსურ კონტექსტებში გამოხატავს აგრეთვე: **პერფექტის** (ნამყო შედეგობითის) ფორმა, **ანმყოს კავშირებითი და წყვეტილი**; ამ ფორმათა გამოყენება მომავლის მნიშვნელობით ვლინდება სხვა დროებთან, წინადადების ელემენტებთან (მაგ., კავშირებთან) და სიტუაციურ სემანტიკასთან მიმართებაში სხვადასხვა რთულ წინადადებებში (დრო, პირობა), ან სპეციალურ სინტაქსურ-სიტუაციურ კონტექსტებში. პერფექტი (ნამყო შედეგობითი) დამოუკიდებლად გამოხატავს მომავალს, ან ანმყოს კავშირებითთან ერთად რთულ წინადადებაში.

მაგალითად: *تا سفردا این مقاله را نوشته ام*

*ფასქარდა ინ მაყალერან ნევეშთე ამ „ზეგამდე ეს სტატია დამინერია/დავნერ (შდრ.: დამინერია და ეგაა; აბა/აბა მამ დამინერია!)“; *ام بگرداد این پیراهن/پیران را دوخته ام**

*დად ინ ფირანჰანრან/ფირანრან დუხთე ამ „სანამ ის დაბრუნდება, ამ კაბას შევკერავ/ეს კაბა შემიკერავს!“; მთავარ წინადადებაში აქ კავშირი *تا* და **ანმყოს კავშირებითია მომავლის***

მნიშვნელობით, რომელიც ქართულში მყოფადის მწკრივითაც გადმოიცემა და **მყოფადის კავშირებითითაც:** „სანამ ის დაბრუნდებოდეს/დაბრუნდება, ამ კაბას შევკერავ/შემიკერავს“; რაც შეეხება პერფექტს, ქართულში ის მყოფადით გადმოიცემა ან გარკვეულ სტილისტურ კონტექსტში, – პერფექტივზე (I თურმეობითით).

გარდა ამისა, **მომავლის სპარსული პერფექტი**, – მომავლის პერფექტი, პერფექტი მომავალში, – ქართულში შეიძლება მომავლის აღწერითი პერფექტული ფორმებითაც გადმოცეთ: „ზეგისტვის/ზეგამდე ეს სტატია დაწერილი მექნება“; „სანამ ის დაბრუნდება/იმის დაბრუნებამდე, ეს კაბა შეკერილი მექნება“; (იხ. მომავლის პერფექტი, იხ. პერფექტის ფუნქციებში). ანმყო კავშირებითი მომავალ გრამატიკულ დროს ნორმატიულად გამოხატავს პირობითი რეალური სიტუაციის წინადადებებში (იხ.

პირობითი წინადადება, ანმყოს კავშირებითი).

ანმყოს კავშირებითი ემსახურება მომავლის გამობატვას სხვადასხვა სახის დროის დამოკიდებულიან ქვეწყობილ წინადადებებშიც.

მაგალითად: به محض اینکه اورا ببینم/ببینمش به شما می

გუამ „როგორც კი მას ვნახავ/დავინახავ, თქვენ გეტყვით“; به

وقتی درس تمام بشه به آنها/بشون خبر می دهم/می دم

ვაცით დარს თამამ ბეშე/ბეშავად ბე ანკან/ბეშუნ ხაბარ მიდე-

ქამ/მიდამ „ლექცია რომ დამთავრდება, მათ შევატყობინებ“;

ანმყოს კავშირებითი აქ, როგორც წესი, დამოკიდებულ წინადადებაშია და ქართულ თარგმანში ნორმით მას მყოფადის მნკრივი შეესატყვისება. მთავარ წინადადებაში ასეთ შემთხვე-

ვაში მომავალი დროის სპეციალური ფორმა ან ანმყო-მომავლის ფორმა გვაქვს, – ქართული შესატყვისით მყოფადის მნკრივიში.

დამოკიდებულ დროის წინადადებაში ანმყოს კავშირებითის ფორმას მომავალი გრამატიკული დროის სემანტიკით წყვეტილის ფორმებიც (პრეტერიტი) ჩაენაცვლება: უკანასკნელის ქართული შესატყვისი კვლავაც მყოფადის მნკრივია.

მაგალითები: به محض اینکه اورا دیدم/دیدمش به شما می

მიგუამ/ბეთუნ მიგამ „როგორც კი მას დავინახავ/ვნახავ

(სიტყვ. ვნახე), თქვენ გეტყვით“; به ارومیه که رسیدم به شما تلفن

ბე

ბე

ბე

ბე

وقتى که درس تمام شد به آنها/بشون
مى گوييم/مى گوييم

اگر او را ديديم/ديدمش به شما/بتون مى
گويم/مى گوييم

اگر او را ديديم/ديدمش به شما/بتون مى
گويم/مى گوييم

اگر او را ديديم/ديدمش به شما/بتون مى
گويم/مى گوييم

اگر او را ديديم/ديدمش به شما/بتون مى
گويم/مى گوييم

اگر او را ديديم/ديدمش به شما/بتون مى
گويم/مى گوييم

اگر او را ديديم/ديدمش به شما/بتون مى
گويم/مى گوييم

მომავლისაგან განსხვავდება. მაგალითად, შდრ.: اورا اگر
 اورا دیدم/دیدمش // اگر بینم/بینمش // اگر
 اورا دیدم/دیدمش; اگر رسیدم / اگر برسم /
 اگر رسیدم/دیدمش; اگر گفت / اگر بگوید /
 اگر گفت / اگر بگوید; اگر
 گفت / اگر گفت; და ა. შ.

კატეგორიულობა ამ შემთხვევაში ქართულ შესატყვის-
სებსაც ასევე ახასიათებს: თუ ვნახავ/თუ ვნახე; თუ მივალ-
 ნე/თუ მივალნიე; თუ იტყვის/თუ თქვა;

კავშირებითების ფუნქციები

კავშირებითობის ზოგადი საერთო მნიშვნელობა ძირი-
 თადად შეიცავს ისეთი სიტუაციური სემანტიკის ნიშნებს, რო-
 გორიცაა ეჭვი, არცოდნა, ინფორმაციის არყოფნა ან ნაკლებო-
 ბა, ყოყმანი, სურვილი, ნატვრა, სინანული და მისთ. იმავდროუ-
 ლად ანმყოს კავშირებითისა და ნამყოს კავშირებითის ძირითა-
 დი ფუნქციურ-სემანტიკური ოპოზიცია მდგომარეობს რეალო-
 ბის/ირეალობის (ანუ რეალური და ირეალური სიტუაციების)
 შინაარსის დაფიქსირებაში განაწილებით: ანმყოს კავშირებითი
 – რეალური სიტუაცია, ნამყოს კავშირებითი, – ირეალური სი-
 ტუაცია. გრამატიკული დროების მიმართ კავშირებითების
 ფორმების პოზიცია ყოველთვის მკვეთრი არ არის, მაგრამ წამ-
 ყვანი პარამეტრებით ანმყოს კავშირებითი ძირითადად მომა-
 ვალ დროს შეეხება, ნამყოს კავშირებითი კი ძირითადად წარ-
 სულს. გარკვეულ ფორმებსა და კონტექსტებში ასეთი მკვეთრი
 მიმართულებები იცვლება: ნამყოს კავშირებითი მოიცავს ახ-
 ლანდელ ვითარებასაც, **داشتن** დაშთან-ზმნის ფორმებს ამ

მხრივ ახასიათებს თავისებურება და სხვა; მოდალურზმნიან
 ორპრედიკატულ წინადადებებში ან ფრაზებში ანმყოს კავშირე-

ბითის ფორმა წარსული დროის გამოხატვაში მონაწილეობს და სხვა (იხ. მორფოლოგიაში კავშირებითები, داشتن დაშთან ზმნის ფორმები). კავშირებითების ფორმები ყოველთვის გვხვდება: მოდალურ და მოდიფიცირებულ ზმნებთან (იხ. ქვემოთ; იხ. ორპრედიკატული კონსტრუქციები); მიზნის დამოკიდებულ წინადადებაში, ნატვრით და სურვილის წინადადებაში (იხ. ნატვრითი წინადადება); ყველა შემთხვევაში, როცა გამოსახატავია მერყეობა, არცოდნა, შესაძლებლობა, იმედი, ეჭვი, ყოყმანი, აუცილებლობა, გაურკვეველობა, შიში, გარდუვალობა, საჭიროება, და მისთ.

წამყვანი პარამეტრების მიუხედავად, საზოგადოდ კავშირებითების გამოყენების არჩევითობა სხვა დროითი (დროკილოთა) ფორმების მიმართ არ არის ყოველთვის მკვეთრად განსაზღვრული. ეს იმას ნიშნავს, რომ ერთსა და იმავე კონტექსტში (წინადადებაში) აზრის შეუცვლელად ზოგჯერ შეიძლება კავშირებითიც ვიხმაროთ და გარკვეული სხვა ფორმაც, ანუ კავშირებითის ფორმას ენაცვლება სხვა, არაკავშირებითი კილოს დროითი ფორმა. ეს შესამჩნევია განსაკუთრებით აწმყოს კავშირებითისა და აწმყოს ფორმების შეპირისპირებისას, ან წამყოს კავშირებითისა და პერფექტის (წამყო შედეგობითის)

შეპირისპირებისას. **მაგალითად**, შდრ.: *نمی دانم/ نمی دونم (آیا)*

نمی دانم/ نمی دانم (آیا) او بیاید/ بیاید

(آیا) او بیاید/بیاید *نمی دانم/ نمی دانم (آیا) او بیاید* „არ ვიცი, ის თუ მოვა/მოვა თუ არა“; *نمی دانم/ نمی دانم (آیا) او آمده است/آمده است*

نمی دانم/ نمی دانم (آیا) او آمده است/آمده است *نمی دانم/ نمی دانم (آیا) او آمده است*

نمی دانم/ نمی دانم (آیا) او آمده است/آمده است „არ ვიცი მოსულია ის თუ არა//არ ვიცი ზუსტად, მოვიდა/მოვიდოდა თუ არა“;

ნიუანსური სხვაობა წინადადებათა მოცემულ წყვილებ-

ში სრულიად უმნიშვნელოა: კავშირებითი მეტად ავლენს ეჭვის, ყოყმანის მოსაზრებას; დროთა ამგვარი ჩანაცვლება პირობით წინადადებაშიც ფიქსირდება (იხ. პირობითი წინადადება). საზოგადოდ, ორივე კავშირებითის სემანტიკური ნიუანსები სრულიად იჩენს თავს სხვადასხვა სახის რთულ წინადადებებში და წინადადებათა სხვადასხვა სემანტიკურ ჯგუფებში გამოყენებისას.

ანმყოს (მყოფადის, მომავლის) კავშირებითი, ანმყო-მომავლის კავშირებითი

მოცემული პარადიგმა ფორმალურად ეყრდნობა ანმყოს ფუძეს (წარმოება იხ. მორფოლოგიის ნაკვეთში). სწორედ ეს გარემოება განაპირობებს ტრადიციულად გავრცელებულ ტერმინს (სახელწოდებას); მაგრამ პრაგმატული სემანტიკის მიხედვით საქმე უფრო ეხება **მყოფადის (მომავლის) მოქმედებას თუ ვითარებას**, ამიტომაც უპრიანია ამ დრო-კილოთა ფორმებს ეწოდოს **მყოფადის კავშირებითიც** შინაარსის მიხედვით. მორფოლოგიური ნაკვეთის ავტორი ი. კალაძე გადაჭრით ცვლის ტრადიციულ სახელწოდებას ინოვაციურით: **ანმყოს>მყოფადის კავშირებითი**. წინამდებარე სახელმძღვანელოს ტექსტებში ჩვენ ძირითადად ვუნარჩუნებთ ამ ფორმებს ძველ სახელწოდებას, თუმცა ვალიარებთ შინაარსობლივი შეფასებისა და სახელდების მართებულობას. აქ აღვნიშნავთ და შემდგომ ვგულისხმობთ, რომ ტერმინი **ანმყოს კავშირებითი** უდრის (ან შეიძლება უდრიდეს) ტერმინს **მყოფადის (მომავლის) კავშირებითი**. პრაგმატულად, გამონწვლილვითი განხილვისას, ირკვევა, რომ ეს ფორმები სინამდვილეში, რეალურად, სხვადასხვა დროითაა დაახლოებული თუ დაშორებული ანმყოს (ახლანდელ) დროს; კერძოდ: **ანმყოს=მყოფადის კავშირებითი** შეიძლება მყისიერ (უშუალო, უახლოეს) მომავალსაც ეკუთვნოდეს (მაქსიმალურად მიახლოებულს ლაპარაკის მომენტთან) და მეტად დაშორებულ ან საკმაოდ, ძალიან შორეულ მომავალსაც. მაგ., შდრ.: **الآن بنويسم**

فردا بنویسم هفته دیگر/ماه دیگر بنویسم. سه سال دیگر بنویسم

აღ'ან ბენევისამ, ჭარდან ბენევისამ, ჰაჭთეჲ დიგარ/მანჰე დი-
გე ბენევისამ, სე სანლე დიგარ ბენევისამ „ახლავე დავნერო,
ხვალ დავნერო, შემდეგ კვირას/შემდეგ თვეში დავნერო, სამი
წლის შემდეგ დავნერო“; და ა. შ.. უფრო მეტიც: **ანმყოს=მომავ-
ლის კავშირებითის** ფორმები თანამედროვე სასაუბრო ენაში
ხშირად გამოიყენება **საკუთრივ მომავლის** აღსანიშნავადაც ანუ
ჩაანაცვლებს ხოლმე ანმო-მომავლის ფორმებს. მაგ., შდრ.:

فردا می نویسم /آن/ აღ'ან/ჭარდან მინევისამ „ახლავე/ხვალ

დავნერ“; فردا بنویسم /آن/ აღ'ან/ჭარდან ბენევისამ „ახლა-

ვე/ხვალ დავნერ (<დავნერო)“; და მისთ. (იხ. ქვემოთ ფორმათა
ფუნქციები). ამდენად, ტერმინის **მომავლის//მყოფადის კავში-
რებითი-ს** მართებულება ამ შემთხვევაშიც, ამ ფაქტებითაც სე-
მანტიკურად მყარდება, მტკიცდება. **წმინდა მყოფადის** მნიშვნე-
ლობით ამ ფორმათა გამოყენება აქ დამატებითი გამამყარებე-
ლი ფაქტორია. აქ ვიყენებთ ორივე ტერმინს: **ანმყოს/მყოფადის**
(მომავლის) კავშირებითი (იხ. ტექსტები).

განსამარტავია, რომ სახელწოდება **ანმყოს კავშირებითი**
ძირითადად და პირველ რიგში განპირობებულია მორფოლოგი-
ური მონაცემებით: ანმყოს ფუძეზე დამყარებული დრო-კილოს
ფორმა; მაგრამ შინაარსობრივად ეს ფორმა სინამდვილეში უფ-
რო მომავალ დროს (მყოფადს) მიემართება, ანმყოს სასტარტო
ნერტილიდან ათვლით. შინაარსის მიხედვით განხილვად ვერ-
ტიკალურ პარადიგმას შეიძლება ეწოდოს **მომავლის (მყოფა-
დის) კავშირებითი**. ამგვარი ერთგვარად გაორებული ვითარე-
ბის გამო, შესაძლოა სხვადასხვა სახელმძღვანელოებსა და
სპეცლიტერატურაში ორივე სახელწოდება ცალ-ცალკე შეგ-
ვხვდეს. აგრეთვე შეგვხვდება **ორმაგი** სახელწოდებაც, რაც ყვე-
ლაზე მეტად მართებულია, სწორია: **ანმყო-მომავლის კავშირე-
ბითი**. სწორედ ეს ვარიანტია არჩეული წინამდებარე მონოგრა-
ფიაშიც; ეს მიჩნეულია უპირატესად, თუმცა იმავდროულად
ტექსტში გვხვდება ერთმაგი სახელწოდების შემთხვევებიც. ამ

საკითხებზე და ტერმინებზე ლაპარაკია აგრეთვე: თავში რთული წინადადების შესახებ, ქვეთავში პირობითი წინადადების შესახებ, მათ შორის პარაგრაფში სპარსულ-ქართულ პირობით წინადადებათა შესატყვისების ტაბულებზე (იხ. ზემოთ თავი რთული წინადადება, ქვენყობა, პირობითი წინადადება (პარაგრაფები: რეალური პირობა; შესატყვისთა პარადიგმული ტაბულები)).

ანმცოს კავშირებითი გარკვეულად გამოიყენება: **ორპრედიკატული კონსტრუქციების** გარკვეულ ტიპებში: მოდალურზმნიანი, მოდიფიცირებული ზმნებით, ლაპარაკის, მოძრაობის, სურვილისა და სხვა ჯგუფის დამხმარე ზმნებით, უპირო ზმნური ერთეულებით და სხვა (იხ. ორპრედიკატული კონსტრუქციები).

რთულ წინადადებებში: პირობითში, მიზნის დამოკიდებულში, უპირო ქვემდებარულ დამოკიდებულში, დროით დამოკიდებულში (გარკვეულ შემთხვევებში), განსაზღვრული დამოკიდებული წინადადების გარკვეულ ტიპებში; დამატებით დამოკიდებულ წინადადებებში (გარკვეულ კონტექსტებში); რთული წინადადებების გარკვეულ კავშირებთან (იხ. ქვემოთ; იხ. რთული წინადადებები); წინადადებათა გარკვეულ შინაარსობლივ ჯგუფებში: ნატვრითი წინადადება (რეალური ნატვრა); შეკითხვის ზოგიერთი ფრაზა. აქვე გასათვალისწინებელია, რომ ორპრედიკატული ფრაზა და გარკვეული სახის რთული წინადადება ზოგჯერ ერთმანეთს ენაცვლებიან და სხვაობა შეიძლება დაიყვანებოდეს შემდეგზე: უკავშირო ფრაზა – ორპრედიკატული; კავშირიანი – რთული წინადადება (იხ. ქვემოთ; იხ. ნატვრა, შეკითხვა).

ანმცოს კავშირებითი ძირითადად ორიენტირებულია მომავალ გრამატიკულ დროზე, მაგრამ ეს არ არის აბსოლუტური წესი. მაგალითად, ორპრედიკატულ წარსული დროის ზმნური ერთეულებშიც ანმცოს კავშირებითი გამოიყენება ძირითადი ზმნის სახით (იხ. ქვემოთ).

სხვადასხვა კონტექსტებში სპარსული ანმცოს კავშირებითის **ქართული შესატყვისებია**: მყოფადის მწკრივი (მომავალი დრო); II კავშირებითი (მაგ., ანმცო დროის მოდალურ ზმნებთან), II თურმეობითი (წარსული დროის მოდალურ ზმნებთან), ზოგჯერ შესაძლებელია ანმცოს კავშირებითი, მყოფადის კავში-

რებითი, ხოლმეობითი, III კავშირებითი; ზოგჯერ შეესაბამება ქართულის ანმეოს მწკრივსაც ანუ გადმოცემს ახლანდელ დროს. პირველი სამი ქართული შესატყვისი ზემომოყვანილ ჩამოთვლილთაგან ნამყვანია (იხ. ნიმუშები).

მაგალითები:

ორპრედიკატული კონსტრუქციები

მოდალურზმნიანი. მიუხედავად იმისა, დამხმარე მოდალური ზმნა რომელ დროში დგას, ძირითადი ზმნა ანმეოს კავშირებითშია: **بایست بخرم ' باید بخرم** *ბაად ბეხარამ, ბაად*

ესთ ბეხარამ „უნდა ვიყიდო, უნდა მეყიდა“; **می توانم / می توانم**

می توانستم / می توانستم *მითავანამ/მითუნამ ბეხარამ*

می توانم / می توانم *მითავანესთამ/მითუნესთამ ბეხარამ* „შემიძლია ვიყი-

დო, შემეძლო მეყიდა... განსხვავებულია ქართული შესატყვისე-ბი: ახლანდელი დროისთვის – II კავშირებითი; ნამყო (ნარსული) დროისთვის – II თურმეობითის მწკრივი (დანვრილებით იხ. ორპრედიკატული წინადადებები (ოკ, სპკ)).

მოდისცირებულზმნიანი ანუ მოდალურზმნიანი. ისევე როგორც მოდალურ ზმნებთან, მოდისცირებული ზმნების დროითი ფორმისგან დამოუკიდებლად, ძირითადი ზმნა ანმეოს კავშირებითშია.

მაგალითები: **میایم برون/برم؛ میایم برون/برم**

میایم برون/برم *მადელამ ფიადდე ბერავამ/ბერამ, მადელ ბუდამ*
ფიადდე ბერავამ/ბერამ „მინდა ფეხით წავიდე; მინდოდა ფეხით წავსულიყავი“; **می دهد دیگر/دیگر دروغ نگوید**
დეჰად/მიდად დიგარ/დიგე დორუყ ნაგუად „სიტყვას იძლევა, ტყუილი აღარ თქვას; სიტყვა მოგვცა, ტყუილი აღარ ეთ-

ქვა/ალარ იტყოდა/ალარ იტყვის“; ქართული შესატყვისები ამ მხრივ სხვაობას იძლევა და მასთან სხვადასხვა ვარიანტია დასაშვები. მაგალითად, აქ გვაქვს ხოლმეობითი/II თურმეობითი/მყოფადის მწკრივი (დანვრ. იხ. ორპრედიკატული წინადადება).

სხვადასხვა ზმნები ზოგჯერ იძენენ მოდიფიკაციის უნარს და მეორე ზმნას ანმეოს კავშირებითი მართავენ. მაგ., ზმნები *داشتن* 'دادن' *گذاشتن* *გოზაშთან*, *დადან*, *დაშთან* „დადება, მიცემა, ქონა-ყოლა“.

მაგალითები: *تاریکی نگذاشت لباسم را خوب نگاه کنم*

თარიქი ნაგოზაშთ ლებასაშრა ხუბ ნეგაშ ქონამ „სიბნელემ არ მომცა საშუალება, მისი სამოსი კარგად დამეთვალიერებინა“; *دادم مارا از فهرست مسافرت حذف کنند*; *რესთე მოსაჭერათ ჰაზჭ ქონანდ* „(იმდენი ქნა), შეეცადა ჩვენ მოგზაურთა სიიდან ამოველეთ“; *دیگر/دیگه حرفی ندارم به آنها*

بگم/بدم توضیح დიგარ/დიგე ჰარჭი ნადარამ ბე ანჰან თოუზიჰ ბე დამ/ბე გამ „სიტყვები ალარ მაქვს ავუხსნა//ვუთხრა მათ“; და სხვა.

უპირო ზმნებიანი. მაგალითები: *لازم است دانشجو فوراً*

بیاید/بیاید فوراً *بود دانشجو فوراً* *لازم بود* *بیاید/بیاید فوراً*

ჯუ ჭოურან ბედაად/ბეად; ლაზემ ბუდ დანეშჯუ ჭოურან ბეად „საჭიროა სტუდენტი სასწრაფოდ მოვიდეს; საჭირო იყო სტუდენტი სასწრაფოდ მოსულიყო“; *بہتر است (خوبست)*

بنویسی (خوب بود) *بہتر بود* *بنویسی* ბეჰთარ ასთ (ხუბასთ) ბენევისი; *ხუბ ბუდ ბენევისი/ბეჰთარ ბუდ (ხუბ ბუდ) ბენევისი*

„კარგია/უკეთესია დაწერო; კარგი იყო/უკეთესი იყო დაგეწერა,“
(რეალური სიტუაციით);

ქართული შესატყვისები სპარსულის ანმეოს კავშირები-
თისთვის აქაც ასე ნაწილდება: ახლანდელი დრო – II კავშირე-
ბითი; ნამყო დრო – II თურმეობითი (იხ. დანვრ. ორპრედიკატუ-
ლი);

უპირო ზმნიანი რთული წინადადებები. უპირო
ზმნებით არამარტო ორპრედიკატული ფრაზები ინარმოება ან-
მეოს კავშირებითში, არამედ სხვადასხვა რთული წინადადებე-
ბი, რომელიც ზოგჯერ არსებითად ორპრედიკატული ფრაზის
გავრცობილ (გაშლილ) კავშირიან ფორმას წარმოადგენს. ასეთ
შემთხვევაში რთული წინადადებისთვის და ორპრედიკატული
ფრაზისთვის საერთო იქნება პრედიკატული ბირთვი **უპირო
ზმნა – ანმეოს კავშირებითი. მაგ.:** **اضر ندارد اگر / آگه**

هم تلفن کنید ზარარ ნადაწრად აგარ/აგე დიგარ/დი-
გე ჰამ თელეფომ ქონიდ „არაფერი დაშავდება, თუ კიდევ და-
რეკავთ,“ (პირობითი წინადადება); **بد است اگر / آگه حالا هوا**

شود/باشه ბად ასთ აგარ/აგე ჰალა ჰავან სარდ შავად/ბეშე
„ცუდია, თუ ახლა აცივდება,“ (პირობითი წინადადება); **عيب**

بياد აგე او **هم بياد** 'ეძ ნადაწრად აგარ/აგე უ ჰამ ბეად
„არაფერი დაშავდება, თუ ისიც მოვა“; **باشد که امسال به مسافرت**

برويم/بريم ბაშად ქე ემსალ ბე მოსაწერათ ბერავიმ/ბერიმ
„შეიძლება (რომ) წელს სამოგზაუროდ წავიდე“; **واجب است**

را پرسشنامه پر كنم (კე) ვაჯებ ასთ (ქე) ფორსემწნამერან ფორ

ქონამ „აუცილებელია (რომ) ანკეტა შეევასოთ“;

ქართული შესატყვისებია: II კავშირებითი ან მყოფადის მწკრივი პირობით წინადადებაში; ნამყოში II თურმეობითი;

ნატვრითი წინადადება (ოპტატივი). რეალურ ნატვრით წინადადებაში სამომავლო (მოსახდენი) მოქმედების გამოსახატავად ანმყოს კავშირებითი (ნატვრითი კავშირებითი ანუ ოპტატივი) იხმარება (დანვრ. იხ. ნატვრითი წინადადება).

მაგალითები: *كاش برق روشن کنند* ქაშ ბარყ როუშან ქონანდ

„ნეტავ დენი ჩართონ“; *كاش پول به من/بم بدهند*

მან /ბემ ბედეჰანდ/ბედანდ „ნეტავ ფული მომცენ,“ (ირეალური; იხ. ირეალობა; იხ. ნატვრითი წინადადება);

შეკითხვა. ქართული შესატყვისები: II კავშირებითი; შეიძლება სხვა კავშირებითებიც. **მაგალითები:** *چه بنویسم؟*

چه بنویسم/بگویم؟ ჩე ბენევისამ? ჩე ბეგუამ/ბეგამ? „რა დავწერო?

რა ვთქვა?“; *یا نه؟* ბერავიმ/ბერიმ და ნა? „წავიდეთ

თუ არა?“; *چهار کار کنیم؟* ჩე ქარ ქონამ? „რა ვქნა?“; *چهار کار کنیم؟* „რა ვქნათ?“; (იხ. აგრ. კითხვითი წინადადება).

მიზნის დამოკიდებული რთული წინადადება. მიზნის დამოკიდებულ წინადადებაში კავშირებთან: *که برای*

تا اینجا *که* ბარაიე ინქე, მახადან (უარყოფა); და უკავშიროდ.

მაგალითად: *مسافران به ایران آمده اند تا تخت جمشید را*

بینند მოსაქერან ბე ირან ამაღე ანდ თა თახთე ჯამშიდრან ბე-

شد აგარ ნარავად 'ასაბანი ხაჰად შოდ „თუ არ წავა, გა-
ნერვიულდება,“ *اگر بخواهد اين كتاب را به شما می فرستم*,
ბეხაჰიდ ინ ქეთაჰრა ბე შომან მიჭერესთამ „თუ მოინდომებთ,
ამ წიგნს გამოგიგზავნით“;

დამოკიდებულ პირობით წინადადებაში (რეალურ სიტუ-
აციაში) სპარსული ანმეოს კავშირებითის ნორმატიული ქართუ-
ლი შესატყვისი მყოფადის მნკრივია (ანუ მომავალი გრამატი-
კული დრო).

დროის დამოკიდებული რთული წინადადება. გარ-
კვეულ კონტექსტებში მომავალი გრამატიკული დრო ანმეოს
კავშირებითით გადმოიცემა (იხ. აგრ. მომავალი დრო). **მაგალი-**

თები: *چون کارم تمام بشود/بشه نزد تو خواهم آمد*
თამამ ბეშავად/ბეშე ნაზდე თო ხაჰამ აშად „ჩემი საქმე რომ
დამთავრდება, შენთან მოვალ“; *تا وقتی که پولم را نگیرم از اینجا*;

تا وقتی که پولم را نگیرم از اینجا
رم نمی روم/نمی رم თა ვაყთი ქე ფულამრა ნაგირამ აზ ინჯა ნე-
მირავამ/ნემირამ „ვიდრე ჩემს ფულს არ ავიღებ, აქედან არ წა-
ვალ“; *تا اورا ببینم/ببینمش به شما خبر خواهم داد*;
ნამ/ბებინამაშ ბე შომან ხაბარ ხაჰამ დად „როგორც კი მას ვნა-
ხავ/დავინახავ, თქვენ შეგატყობინებთ“; და მისთ.

მომავლის ანმეოს კავშირებითის ნორმატიული ქართუ-
ლი შესატყვისი მყოფადის მნკრივია (მომავალი დრო).

გარკვეულ კავშირებთან. პირობითი კავშირები 'აგრ'

აგარ, ჰარგაჰ, ბა ინ
შართ ქე, ბე შართე ინქე „თუ, თუ კი, იმ პირობით რომ„. სხვა-
დასხვა კავშირები: *بدون اینکه* „ი(ა)მის გარეშე

რომ „აინკე عوض“; ბე 'ავაზე ანქე „ი(ა)მის ნაცვლად რომ“; ბე
 ანკე به جای آنکه „ი(ა)მის ნაცვლად რომ“; ჟე ჟე ჩე--ჩე
 „რა---რა“; ჰე هر قدر که „რამდენიც კი“; (კე) مبادا
 მბაბდა (ქე) „დე--ნუ (რომ), ღმერთმა ნუ ქნას რომ“; იშ აზ აინკე
 ფიშ აზ ინქე „მანამდე/უფრო ადრე ვიდრე“; აინკე قبل از
 ყაბლ აზ ინქე „მანამდე/უფრო ადრე ვიდრე“; ხაჰ-خواه خواه
 ხაჰ „გინდ--გინდ“; თა თა „ვიდრე“.

მაგალითები: با این شرط اینجا می مانم / می مونم که با هم

ბან შართ ინჯა მიმანამ/მიმუნამ ქე ბაჰამ
 ბე სინემა ბერავიმ/ბერიმ „იმ პირობით (და)ვრჩები აქ, რომ ერ-
 თად კინოში ნავიდეთ“; بدون اینکه اطلاع بدهد به خارج رفت
 ბედუნე ინქე ეთლა 'ბედეჰად/ბედად ბე ხარეჯ რაჰთ „იმის გა-
 რეშე, რომ შეეტყობინებინა, საზღვარგარეთ ნავიდა“; به جای

აინკე کتاب بخواند / بخوند / بخونه تلویزیون تماشا می کند / می کنه
 ბე ანკე ინქე ქეთაბ ბეხანად/ბეხუნად/ბეხუნე თელევიზიონ
 თამაშ მიქონად/მიქონე „იმის ნაცვლად, რომ წიგნი იკითხოს,
 ტელევიზორს უყურებს“; مبادا بیفتی
 მბაბდა ბეოჰთი „ფრთხილად იყავი, თმერთმა ნუ ქნას არ დაე-
 ცე“;

ქართული შესატყვისებია ამ შემთხვევაში II კავშირები-

თი, წარსულში II თურმეობითი, პირობით წინადადებაში – მყოფადის მწკრივი, მაგ.: *اگر / آه او برود/برد من نخواهم رفت*

აგარ/აგე უ ბერავად/ბერად მან ნახ. აჰამ რაჰთ „თუ ის წამოვა, მე არ წავალ“ (იხ. პირობითი წინადადება);

განსაზღვრებითი დამოკიდებული წინადადება. ზოგიერთ განსაზღვრებით დამოკიდებულ წინადადებაში გამოიყენება ანმყოს კავშირებითი (იხ. განსაზღვრებითი დამოკიდებული).

მაგალითები: *جایی که خیلی مرطوب باشد برای زیستن*

خوب نیست ჯეხი ქე ხეილი მართუბ ბაშად ბარაჲე ზისთან ხუბ ნისტ „ადგილი, რომელიც ძალიან ნოტიოა/იყოს (სიტყვ. იყოს), საცხოვრებლად კარგი არ არის“; *پالتوی پوستی می خواهیم*

جایی که پوستش خالص و طبیعی باشد ფუსთი მის. აჰამ ქე ფუსთაშ ხალეს ო თაბი'ი ბაშად „ისეთი ქურქი მინდა, რომ მისი ბენვი წმინდა და ბუნებრივი იყოს/არის (ბუნებრივი ბენვი ჰქონდეს)“; *گاوی که زیاد شیر بدهد نباید فروخته شود*

ზიდად შირ ბედეჰად/ბედად ნაბადად ფორუხთე შავად/ბეშე „ძროხა, რომელიც ბევრ რძეს იწველება//იძლევა/მოიწველოს//მოგვცეს, არ უნდა გაიყიდოს“; ასეთი ანმყოს კავშირებითი სიტუაციურად ახლანდელ ზოგად დროს, – შეიძლება ნაწილობრივ მომავალსაც – განეკუთვნება.

მისი ქართული შესატყვისი ანმყოს მწკრივი, II კავშირებითი ან I კავშირებითია; დასაშვებია მყოფადის მწკრივიც, მაგ.: „ისეთი ქურქი მინდა, რომ ბენვი ნამდვილი იქნება/ექნება“; „ძროხა, რომელიც მოიწველება/მოგვცემს“; „ადგილი, რომელიც ნოტიო იქნება“; და მისთ.

სიტუაციური შინაარსით ანმყოს კავშირებითი განსაზღვრებით დამოკიდებულ წინადადებაში **გაურკვეველ, საეჭვო**

მოქმედებას თუ ვითარებას გამოხატავს. ანალოგიურ კონტექსტში გარკვეული მოქმედების გამოსახატავად ანმყო გამოიყენება, მაგალითად: **این گاو که زیاد شیر می دهد فروخته نخواهد شد**

ინ გავ ქე ზიდად შირ მიდეჰად/მიდად ფორუხთე ნახაჰად

შოდ „ეს ძროხა, რომელიც ბევრ რძეს იძლევა, არ გაიყიდება...“ თუ მოვინდომებთ ამ ნიუანსობრივი სხვაობის ასახვას ქართულ თარგმანში, შეგვიძლია გამოვიყენოთ სხვადასხვა ზემოხსენებული მწკრივები, მაგ.: „თუ ძროხა ინველის „ (ანმყო); „ძროხა, რომელიც მოინველის; ქურქი, რომლის ბენვი იქნება/რომელსაც ბენვი ექნება; ადგილი, რომელიც ნოტიო იქნება,“ (მყოფადი); და ა. შ.; (მდრ. კავშირებითები: „ბენვი იყოს/ბენვი ჰქონდეს, მოინველოს, ნოტიო იყოს/იქნებოდეს,“ და სხვა მისთ.).

داشتن ზმნის ანმყოს კავშირებითის ნაცვლად

ნამყოს კავშირებითის ფორმა გამოიყენება (იხ. ზმნა داشتن

დაშთან). ეს შეეხება ანმყოს კავშირებითის გამოყენების ყველა

ნესს, მაგ.: **ملاقات داشته باشیم** *ომიდვარიმ მოლაყათ*

დაშთე ბაშიმ „იმედი გვაქვს, ერთმანეთს შევხვდებით/შევხვდეთ“;

اگر / آگه وقت داشته باشم نزد تو میایم / می آیم *აგარ/აგე ვაყთ დაშთე ბაშამ ნაზდე თო მიდაამ/მიამ* „თუ დრო

მექნება, შენთან მოვალ“; **کاش امروز پول داشته باشم** *ქაშ ემრუზ*

ფულ დაშთე ბაშამ „ნეტავ დღეს ფული მექნებოდეს“;

از آن *აზ ან*

پالتویی که پوست مصنوعی داشته باشد خوشم نمی آید/ نمی آد

აზ ან ფალთუთი ქე ფუსთე მასნუ’ი დაშთე ბაშად ხოშამ ნე-მიდაად/ნემიად „(ის) პალტო (ან ქურქი), რომელსაც ხელოვნური ბენვი აქვს/ექნება, არ მომწონს“;

სიტუაციების მიხედვით ქართული შესატყვისებია: ან-
მყო, მყოფადის მწკრივი, სხვადასხვა კავშირებითების მწკრივე-
ბი: I კავშირებითი, მყოფადის კავშირებითი, II და III კავშირე-
ბითები.

ნამყოს კავშირებითი

ნამყოს კავშირებითი, ისევე როგორც ანმყოს კავშირე-
ბითი, მოდალური შინაარსისაა. ანმყოს კავშირებითი თუ მომა-
ვალ დროს მიემართება, ნამყოს კავშირებითი **ძირითადად წარ-
სულ დროს** შეეხება, მაგრამ იმავდროულად **სიტუაციურად** შე-
იძლება **ახლანდელი** დროის ვითარებასაც მოიცავდეს. გარდა
ამისა, სხვა ნამყო დროების (წარსული დროების) გამოყენებას-
თან შედარებით, ნამყოს კავშირებითის გამოყენების არჩევითო-
ბა განისაზღვრება **ექვზის, მერყეობის, ყოყმანის**, და განსაკუთ-
რებით **არცოდნის, ინფორმაციის უქონლობის** მოდალური სე-
მანტიკური ნიშნების, ფაქტორების არსებობით. გამოითქმება
შესაძლებლობა ან **ვარაუდი**, რომელიც ანმყოს კავშირებითის
შემთხვევაში მომავალს შეეხება, ხოლო ნამყოს კავშირებითის
შემთხვევაში, – **წარსულში** მომხდარ **შესაძლებელ, სავარაუდო**
მოვლენას. ამ **შესაძლებელი, სავარაუდო** მოვლენის **მოხდენა-
არმოხდენის** შესახებ მთქმელს ხშირად არა აქვს ინფორმაცია
ანუ მან არ იცის, შესრულდა თუ არა ესა და ეს მოქმედება. სწო-
რედ ამ **არცოდნას** გამოხატავს ნამყოს კავშირებითი (იხ. მაგ.:
ნატვრა, ორპრედიკატული მოდალური ფრაზები და სხვა). არ-
სებითად ნამყოს კავშირებითი **პერფექტული** შინაარსის მატა-
რებელიცაა, რადგან გულისხმობს **შესაძლო შესრულებულ მოქ-
მედებას წარსულში**, რომელიც ლაპარაკის მომენტისთვის შეიძ-
ლება იყოს შესრულებული თავისი შედეგითურთ, თუმცა შეიძ-
ლება **არც შესრულებულა საერთოდ**. ამდენად, ესაა ერთდროუ-
ლად **წარსული ანმყოსთვის, წარსული ახლანდლობისთვის** და
საექვო, სავარაუდო ან უცნობი შესაძლებლობა ანუ **დაუდგენე-
ლი შესაძლებლობა**.

პირობის გამოხატვის თვალსაზრისით ნამყოს კავშირე-
ბითი **რეალურ სიტუაციას** განეკუთვნება, ისევე როგორც ან-
მყოს კავშირებითი. ის გამოხატავს **არცოდნას**, მაგრამ **არა ირე-**

ალობას (იხ.პირობითი წინადადება; შდრ.: ნატვრითიც).

ცალკე მდგომია **داشتن** დაშთან ზმნის ნამყოს კავშირე-

ბითის ფორმები (იხ. ქვემოთ).

სხვადასხვა აგებულებისა და შინაარსის ტიპების მიხედვით ნამყოს კავშირებითი გამოიყენება შემდეგ წინადადებათა და ფრაზათა ჯგუფებში:

1. ორპრედიკატული ფრაზები და წინადადებები, რომელიც თავის მხრივ იყოფა რამდენიმე ჯგუფად: მოდალურ-ზმნიანი, მოდიფიცირებულზმნიანი და უპიროდამხმარეზმნიანი. ძირითადი ზმნა ნამყო კავშირებითშია დასახელებულ დამხმარე ზმნებთან, ისევე როგორც შეიძლება იდგას ანამყოს კავშირებითშიც. (იხ. ორპრედიკატული კონსტრუქციები).

მოდალურზმნიანი ორპრედიკატული წინადადებები. მოდალურ დამხმარე ზმნებთან ნამყო კავშირებითი გამოსატყვევს შესაძლებელ შესრულებულ, წარსულში შესასრულებელ და მის მსგავს მოქმედებებს (იხ. მოდალური ზმნები).

მაგალითები: **باید آنها به تاتر رفته باشند** *შადად ანჰან ბე თეატრ რაფთე ბაშანდ* „შეიძლება/შესაძლებელია ისინი თეატრში იყონ წასული/წავიდნენ/წასული იქნებიან“; **باید امروز مقاله**

را نوشته باشد *ბადად ემრუზ მაყალერან ნევეშთე ბაშად* „დღეს უნდა დაენერა სტატია/დღეს უკვე დანერილი უნდა ჰქონდეს/დანერილი უნდა ჰქონოდა“; **می تواند/می توند**

می توانست/می تونست *მითავანად/მი-თავანესთ/მითუნესთ მარიზ შოდე ბაშად* „შეუძლია/შეეძლო ავად გამხდარიყო (შეიძლება ავად გახდა)“; **می بایستی/می بایستی**

از رساله علمی / از رساله علمی *ბაშე-პარსალ დფაც კრდე* **باشد**

თი/მიბნეღსთი აზ დარაჯეღე 'ელმი/აზ რესალეღე 'ელმი ფარსალ დეჭა' ქარდე ბაშად „სამეცნიერო ხარისხი (დისერტაცია) შარშან უნდა დაეცვა/უნდა ჰქონდეს დაცული/უნდა ჰქონოდა დაცული,“ (არ ვიცით ზუსტად, დაიცვა თუ არა); და მისთ.

მოდოფიცირებული დამხმარე ზმნებით. او میدوارم

هم آمده باشد *ომიდვარამ უ ჰამ ამაღე ბაშად* „იმედი მაქვს

ისიც მოვიდოდა/ისიც იქნება მოსული“; *فکر می کنم به دانشگاه*

باشند ჭეღერ მიქონამ ბე დანეშგაჰ რაჭთე ბაშანდ „ვფიქ-

რობ, უნივერსიტეტში წავიდოდნენ/არიან წასული/წასული იქ-

ნებიან,“ *میل داشتم/مایل بودم/می خواستم این کار را تا امروز کرده*

باشم მეღლ დაშთამ/მანღელ ბუდამ/მიხასთამ ინ ქარრა თა

ემრუზ თამამ ქარდე ბაშამ „მინდოდა ეს საქმე დღევანდლამდე

დამემთავრებინა/დამთავრებული მქონოდა,“ (მხოლოდ ფართო

კონტექსტიდან გაირკვევა, დავამთავრე ეს საქმე თუ არა); *می*

باشد ლებასამ ხარაჰ *ترسیدم لباسم خراب شده باشد*

შოდე ბაშად „მეშინოდა ჩემი ტანსაცმელი გაფუჭებული (არ)

იყოს/გაფუჭებულია (შეიძლება, შესაძლოა, შესაძლებელია ჩემი

ტანსაცმელი გაფუჭდა)“; *ممکن است ایشان /ایشون این فیلم را*

باشد „შე-

იძლება, მას ნანახი აქვს (უკვე, ადრე) ეს ფილმი/შეიძლება ნანა-

ხი ჰქონდეს“; *ممکن نیست این کتاب را خوانده باشید*

نست ინ ქეთაბრა ხანდე ბაშიდ „შეუძლებელია ეს წიგნი წაკით-

ხული გქონდეთ/არ გექნებათ ნაკითხული ეს წიგნი//არა მგონია ნაკითხული გქონდეთ ეს წიგნი“;

უპირო დაძმძარე ზმნიანი ორპრედიკატები. احتمال

ნმი როდ/ნმირე كه استاد هنوز به دانشگاه تشریف نیاورده باشد

ეჭთემალ ნემირავად/ნემირე ქე ოსთად ჰანუზ ბე დანეშგაჰ თაშრიჰ ნაღვარდე ბაშად „შეუძლებელია პროფესორი ჯერ კიდევ არ იყოს მოსული (მობრძანებული) უნივერსიტეტში/შეუძლებელია ამდენ ხანს/აქამდე არ მობრძანებულიყო (უთუოდ უკვე მობრძანდებოდა)“; *عقب احتمال می رود تشریف برده باشند*

თემალ მირავად თაშრიჰ ბორდე ბაშანდ „შესაძლოა ნაბრძანდნენ (უკვე)/შესაძლოა უკვე ნასული არიან, ნასული იყონ /ნასული იქნებიან უკვე“; *را احتمال نمی رود که آنها این کتاب را*

نداشته باشند ეჭთემალ ნემირავად ქე ანჰან ინ ქეთაბრან ხანდე ბაშანდ „შეუძლებელია მათ ნაკითხული ჰქონდეთ ეს წიგნი/მათ არ ექნებათ ნაკითხული ეს წიგნი“; *احتمال داشت امروز حمله*

باشند ეჭთემალ დაშთ ემრუზ ჰამლე ქარდე ბაშანდ „შესაძლებელია დღეს (უკვე) მიიტანეს იერიში (თავდასხმა)/დღეს უკვე მიიტანდნენ იერიშს//მოახდენდნენ თავდასხმას“; *و.اجب بود (که) از خارج این چیزها را فرستاده باشم*;

ეაჯებ ბუდ (ქე) აზ ხარეჯ ინ ჩიზჰარან ჭერესთადე ბაშამ „აუცილებელი იყო ეს ნივთები გადმომეგზავნა საზღვარგარეთიდან“; და ა. შ.

როცა ანალოგიური ნათქვამი შეეხება მომავალს, ნამყოს კავშირებითის ადგილზე ანმყოს კავშირებითი გამოიყენება (იხ. ანმყოს კავშირებითი; იხ. ორპრედიკატული კონსტრუქციები; იხ. მოდალური, მოდიფიცირებული, უპირო და სხვა დაძმძარე

ზმნები; ორპრედიკატული პრედიკატულაქტანტიანი ზმნები).

ნატვრითი წინადადება. ნატვრით წინადადებაში ნამ-
ყოს კავშირებითი გამოხატავს ნატვრას წარსულში სავარაუ-
დოდ შესრულებადი მოქმედების შესახებ, რომელიც შეიძლება
შესრულდა, შეიძლება არა: მთქმელმა არ იცის დაზუსტებით,
არა აქვს ინფორმაცია; ამიტომაც ეს არ არის ირეალური გამო-
ხატვა, – იგი რეალურია, თუმცა საეჭვო, ეჭვნარევი (იხ. ნატ-
ვრითი წინადადება).

მაგალითები : کاش (کاشکی) پولم را فرستاده باشد

(ქაშქი) ფულამრან ჭერესთანდე ბაშად „ნეტავ ჩემი ფული გად-
მოგზავნილი ექნებოდეს/გადმოგზავნილი ჰქონდეს“; کاش

کاش (ქაშქი) هواپیما سر وقت فرود آمده باشد

ჰავანფემან სარე ვაყთ ჭორუდ აშადე ბაშად „ნეტავ დროზე თუ
ჩამოფრინდა თვითმფრინავი/ნეტავ დროზე იყოს ჩამოფრენი-
ლი/ნეტავ დროზე ჩამოფრენილი იქნებოდეს“; خدا در

خدا در قبول شده باشد

დე ბაშად „ღმერთმა ქნას, ჩაბარებული ჰქონდეს გამოცდა“;

პირობითი წინადადება. პირობით წინადადებაში ნამ-
ყოს კავშირებითი რეალურ სიტუაციას ემსახურება და არა ირე-
ალურს. იგი გამოიყენება დამოკიდებულ წინადადებაში სავარა-
უდო წარსულში შესრულებადი, მაგრამ საეჭვო მოვლენის აღსა-
ნიშნავად: ლაპარაკის მომენტისთვის მოქმედება შეიძლებოდა
შესრულებულიყო, მაგრამ მთქმელმა (მოლაპარაკემ) ეს დანამ-
დვილებით არ იცის.

მაგალითები: اگر مهمانها نزد او آمده باشند حتماً ما را هم

کرد دعوت خواهد

კათმან მარან კამ და'ვათ ხაშად ქარდ „თუ მას სტუმრები მოუ-

ვიდოდნენ/თუ მასთან სტუმრები იქნებიან მისული, უთუოდ ჩვენც დაგვპატიჟებს“; اگر دیشب آن کتاب را خوانده باشد

از این کتاب بخواند / آنرا پس می دهد/ می داد امروز

ბაშად ემრუზ ანრა ფას მიდეჰად/მიდად „თუ(კი) წუხელ იმ წიგნს წაიკითხავდა/თუ წაიკითხა/თუ ექნება წაიკითხული/თუ(კი) აქვს წაიკითხული, დღეს უკანვე დააბრუნებს“; და მისთ. (იხ. პირობითი წინადადება).

გარკვეულ კავშირებთან რთულ წინადადებებში. შეეხება, მაგალითად: დროის დამოკიდებულს, დამატებით-გარემოებით დამოკიდებულს და სხვა. მაგალითად: بیش از اینکه با

ایشان / ایشون آشنا شده باشم کتابش را خواندم / خوانده بودم

აზ ინქე ბა იშან/იშუნ აშნა შოდე ბაშამ ქეთაბაშრა ხანდამ/ხანდე ბუდამ „ვიდრე მას (ზრდ. მრ.) გავიცნობდი, მისი წიგნი წავიკითხე/წაიკითხული მქონდა“; بدون آنکه به من / بم گفته

باشد پالتوی پوستی را خریده است / خرید

მან/ბემ გოჭთე ბაშად ფალთუდე ფუსთირა ხარიდე ასთ/ხარიდე „იმის გარეშე, რომ ჩემთვის რამე ეთქვა/ჩემთვის არაფერი უთქვამს და ისე ქურქი უყიდია/იყიდა“;

ასეთ შემთხვევებში ფაქტობრივად ნამყოს კავშირებითი ანმყოს კავშირებითის ადგილსაც იკავებს გარკვეულ კონტექსტებში (იხ. აქ მოყვანილი მაგალითები).

კითხვით წინადადებაში. შინაარსით კითხვით წინადადებაში ნამყოს კავშირებითი გამოხატავს „გამონწევას გამოსაცნობად“, როცა მთქმელი მსმენელისაგან მოითხოვს დასტურს სასრული ფრაზების (پایان جمله) საშუალებით:

چه فکرت است؟ / چطور فکر می کنی؟ به

ჩე ჭეჟა نظرت چهقدر پول به من /بم داده باشند' خوبست?/خوبه?
რათ ასთ//ჩე/ჩეთოურ ჭეჟერ მიქონი ბე ნაზარათ ჩე ყადრ ფულ
ბე მან/ბემ დადე ბაშანდ, ხუბ ასთ/ხუბე? „როგორ ფიქრობ, შე-
ნი აზრით რამდენი ფული მომცეს, ა/კარგი(ა)?“; می توانید /می

می توانید/میتوانید/მი-
თუნიდ ბეგუთიდ/ბეგიდ ჰალა აზ ქოჯა აშადე ბაშამ, ხუბე?
„შეგიძლიათ თქვათ//თუ მიხვდებით, ახლა საიდან მოვსულვარ,
ჰა/კარგი?/აბა?“; „يعنی' باشد گفته باشد' გოჭთე
ბაშად, ა'ნი? „მამ/აბა/აბა მამ მისთვის უთქვამს/ნათქვამი ჰქო-
ნია/ნათქვამი ექნება, არა?“; და სხვა. (იხ, სასრული ფრაზები).

განსაზღვრებით დამოკიდებულ ქვეწყობაში. გან-
საზღვრებითი დამოკიდებულებიანი ქვეწყობილი წინადადებები
იძლევა ბევრ შესაძლებლობას ნამყოს კავშირებითის გამოყენე-
ბისათვის (მდრ. აგრ. ანმყოს კავშირებითი განსაზღვრებით და-
მოკიდებულში).

მაგალითები: اتومبیلی که تصادف کرده باشد هیچوقت نمی

موتومობილი ქე თასადოჭ ქარდე ბაშად ჰიჩვაყთ ნემიხა-
რამ „მანქანას, რომელიც ავარიში იყო/იქნება/ყოფილა მოყოლი-
ლი, არასოდეს ვიყიდი“; بچه ای را که سخت مریض شده باشد

ბაჩჩეტირა ქე სახთ მარიზ შოდე ბაშად
ბატიესთი ხუბ ნეგაჰ ქონიდ „ბავშვს, რომელიც ძლიერ იყო ავად
გამხდარი/გამხდარიყო, კარგად უნდა მოუაროთ/მიხედოთ“;

داشتن ზმნის გამოყენებისთვის. داشتن

დაშთან ზმნის ნამყო კავშირებითი ანმყოს კავშირებითის ფუნ-

ქციას ასრულებს (იხ. ანმყოს კავშირებითი; იხ. **د اشتن**
დაშთან ზმნის მორფოლოგია).

მაგალითები: **اگر فردا پول داشته باشم این میزرا می خرم**
აგარ ჭარდა ფულ დაშთე ბაშამ ინ მიზრა მიხარამ „თუ ხვალ
ფული მექნება, ამ მაგიდას ვიყიდი“; **اگر مهمان داشته باشد حتماً**
می خواهد/می خوام این پالتورا داشته აგარ მეჰმან დაშთე ბაშად ჰათმან ბე მან
ჰამ თელეჭონ მიქონად „თუ სტუმარი ეყოლება/ეყოლა, ჩვენც
უთუოდ დაგვირეკავს“; **می خواهم/می خوام این پالتورا داشته**

باشم მიხანჰამ/მიხანმ ინ ფალთურან დაშთე ბაშამ „მინდა ეს
პალტო მექონდეს“; **او باید این کتاب را داشته باشد**; **زبان**
چეთაზრან დაშთე ბაშად „მას უნდა ჰქონდეს ეს წიგნი“;

های مختلف در تاریخ عمیق شاید شباهت تیپولوژی یا اصلی
შებანჰათე თიფოლოგიი მან ასლი დაშთე ბაშანდ „სხვადასხვა
ენებს შეიძლება ღრმა ისტორიაში (რეტროსპექციაში, დიაქრო-
ნიაში) ტიპოლოგიური ან გენეტიკური მსგავსება ჰქონდეთ“; **می**

خواهم/می خوام امروز بیشتر کار کنم تا فردا موقع جشن وقت
باشم تفریح کنم **میں** **چეთაზრან** **چეთაზრან** **چეთაზრან** **چეთაზრან**
თან ჭარდა მოუყე 'ე ჯაშნ ვაყთ დაშთე ბაშამ თაჭრიჰ ქონამ
„მინდა დღეს მეტი ვიმუშაო, რათა/რომ ხვალ დღესასწაულის

დროს დრო მქონდეს/მექნეს გავერთო“; **کاش حالا پول داشته**

چشم **چند** **فول** **داشته** **باشم** **این** **تلویزیون** **را** **بخرم**
ლევიზიონრან ბეხარამ „ნეტავ ახლა ფული მქონდეს, ეს ტელე-
ვიზორი ვიყიდო“; **اگر حالا پول داشته باشم به خارج بروم**

چند **داشته** **باشم** **به** **خارج** **بروم** „ახლა რომ ფული მქონ-
დეს/მქონოდა, საზღვარგარეთ წავიდოდი; //ახლა რომ მქონდეს,
წავალ; //ახლა თუ მექნება, წავალ/წავიდოდი“;

داشتن **داشته** **باشم** ზმნის ნამყოს კავშირებითი იხმარება

მოდალური ზმნების, მოდიფიცირებული და უპირო ზმნების
შემდეგ, მიზნისა და პირობით წინადადებებში (რთული წინადა-
დების დამოკიდებულ წინადადებებში). პირობით წინადადებაში
ეს ფორმა **რეალურ სამომავლო** მდგომარეობას გამოხატავს და
შეიძლება მოიცავდეს **ახლანდელობის სიტუაციასაც**.

داشتن **داشته** **باشم** ზმნიანი რთული ზმნები ნამყოს კავშირე-

ბითის ფორმებს **داشتن** **داشته** **باشم** ზმნის შესაბამისად იყენებენ.

მაგალითად:

اگر **پول** **داشته** **باشم** **این** **تلویزیون** **را** **بخرم**

„**اگر** **پول** **داشته** **باشم** **این** **تلویزیون** **را** **بخرم** „იმედი მაქვს, იქ სას-
ტუმრო იარსებებს“; **سعی می کند** **فرشهای** **ایرانی** **خودرا** **خوب**

سعی می کند **فرشهای** **ایرانی** **خودرا** **خوب** **نگاه** **داشته** **باشد**

„**سعی می کند** **فرشهای** **ایرانی** **خودرا** **خوب** **نگاه** **داشته** **باشد** „ცდილობს თავის სპარსულ ხალიჩებს კარ-
გად მოუაროს/ხალიჩები კარგად შეინახოს“; და მისთ.

ორპრედიკატული ნამყოს კავშირებითის შემცველ შე-
მასმენლებში უარყოფა შინაარსის მიხედვით დამხმარე ზმნასაც
შეიძლება ჰქონდეს და ძირითად ზმნასაც, ან ორივეს ერთად.

მაგალითად: *رود هنوز نیامده باشد* ეჭვთემალ ნემი-

რავად ჰანუზ ნაჲმადე ბაშად „არ შეიძლება კიდეც არ იყოს მოსული,“ და სხვა (იხ. მაგალითები ზევით).

მთლიანობაში ნამყოს კავშირებითის შესატყვისები ქართულ თარგმანში ან პირუკუ საკმაოდ მრავალფეროვანია: I კავშირებითი (ანმყოს წრე); წყვეტილი (II სერია); II თურმეობითი (III სერია); I თურმეობითი (III სერია; III კავშირებითი (III სერია), იშვიათად); მყოფადის მწკრივი (მყოფადის წრე, I სერია); ხოლმეობითის მწკრივი (მყოფადის წრე, I სერია); აღწერითი მიმღეობური პერფექტული ფორმები, გარდამავალი და გარდაუვალი აღწერითი პერფექტული ფორმები (ნაკითხული ჰქონდეს, მოსული იყოს) და მისთ.

გარდა ამისა, ზოგჯერ სპარსულის ნამყოს კავშირებითის სხვადასხვა ნიუანსების გადმოსაცემად საჭიროა სხვადასხვა დამხმარე სიტყვებისა თუ ნაწილაკების მოშველიებაც, როგორცაა: „უკვე, ჯერ კიდეც, კიდეც, არა მგონია, იქნებ, კიდეც, შესაძლოა, ალბათ, შესაძლებელია“; უარყოფისას, – უარყოფითი ფორმები, მაგ.: „არ ექნება, არა მგონია,“ და სხვა. მაგ.: „არ ექნება ნაკითხული/არა მგონია ნაკითხული ჰქონდეს,“ და მისთ.

ასეთ ნიუანსობრივ გაფორმებას თავად **ფართო კონტექსტი გვიკარნახებს.**

სხვადასხვა სახის ტექსტებში გვხვდება იშვიათი ცალკეული ნაკლებად ნორმატიული ფორმები და სტრუქტურებიც. მაგალითად, ასეთია შემთხვევები განგრძობითი მრავალგზისი შედეგობრივი *می* მი-პრეფიქსიანი ნამყოს კავშირებითის გამოყენებისა, კოპულით თუ უკოპულით (უკანასკნელს მნიშვნელობა არა აქვს). მაგ.: **შდრ.:** *می بایست نگراننده را به این نتیجه راهنمون*

گشته می მიბაჲესთ ნეგარანდერა ბე ინ ნათიჯე რაჰნემუნ მი-გაშთე [ბაშად]; „მწერალი ამ შედეგამდე/შედეგისკენ უნდა დაეკვალიენებინა/მიეყვანა“ (განგრძობითი შედეგობრიობა სასურ-

ველი მოქმედებით; შესრულების ვარაუდი ან ცოდნა); مى آمدہ

باشد მიწმადე ბაშად „მოსულიყო(ს) ხოლმე, ეგებ მოსული იყოს (მოსულიყო) მრავალგზის“; და ა. შ. კონკრეტულად ეს ფორმა-შეხამებანი არ არის გავრცელებული, მაგრამ თეორიულად დასაშვებიცაა და გამონაკლისად კიდეც შეიძლება შეგვხვდეს.

იშვიათი გამონაკლისობის გამო ეს უკანასკნელი მაგალითები ვერ იქნება ამ ეტაპზე **განგრძობითი ხოლმეობითი მრავალგზისი შედეგობრივი (შედეგობითი) ნამყო კავშირებითის** ცალკე დრო-კილოს გამოყოფის საბუთი.

ბრძანებითი კილო

ბრძანებითი კილოს სპეციალური მორფოლოგიური ფორმები ემსახურება ბრძანების, იმპერატიულობის სემანტიკის გამოხატვას. პრაგმატული შინაარსიდან გამომდინარე, პირველ რიგში, კონტექსტურად ეს ეხება დიალოგურ მეტყველებას თუ დიალოგურ ტექსტს. მთქმელი, მოლაპარაკე ბრძანების გამცემი, მბრძანებელი მოიაზრება პირველ პირად; მომსმენი, მსმენელი, მოაზრებული შემსრულებელი მეორე გრამატიკული პირია. ბრძანებითი კილო იწარმოება მარტივი და რთული ზმნებიდანაც. იმისდა მიხედვით, რა სახის დამხმარე ზმნებია რთულ ზმნათა სტრუქტურაში და რა ლექსიკოლოგიურ-სემანტიკურ მიმართებაშია ეს ზმნა რთული ზმნის სახელურ ნაწილებთან, ბრძანებას, იმპერატიულ გამონათქვამს შეიძლება ჰქონდეს სხვადასხვა პრაგმატულ-სემანტიკური ელფერი. მაგ., თუ რთული ზმნა ნაწარმოებია **شد** შოდან „გახდომა“, ზმნით, ბრძანება

შეიძლება გულისხმობდეს ვნებითობას, აქტიურ მოქმედებას და ა. შ. სხვას (იხ. ქვემოთ ნიმუშები). გარდა ამისა, ანმყო-მომავლის კავშირებითის პარადიგმის პირველი და მესამე პირის ფორმებიც გამოხატავენ წინადადებაში ბრძანებას, იმპერატიულობას (პირველი პირის მხ. რიცხვის ფორმა ნაკლებად, თუმცა

ფართო კონტექსტით ესეც დასაშვებია) (იხ. ნიმუშები; იხ. ზევით აქვე ნამყოს კავშირებითი). საბოლოო ჯამში, ბრძანებითი კილო უზრუნველყოფს აგრეთვე ბრძანებითი შინაარსის სპეციალური წინადადებების ჩამოყალიბებას, რაც განხილულია მოცემულ მონოგრაფიაში ცალკე დამოუკიდებლად სათანადო თავში; ბრძანებით წინადადებაში დამატებითი დამხმარე სიტყვები და ელემენტებიც გვხვდება ანუ ბრძანების გამოხატვა არა ოდენ მორფოლოგიურია, არამედ ლექსიკურიც, ლექსიკოლოგიური, ფრაზეოლოგიური (იდიომური) და მორფოსინტაქსურიც (იხ. ბრძანებითი წინადადებამ წინადადებები შინაარსის მიხედვით).

მაგალითები: بيا بریم سینما. ბიძა ბერიმ სინემა; گو

مقاله ها را تا پایان /دیگر دیگه سخنرانی را

ديگار (დიგე) სოხანრანირა ბენევისად!; / مقاله ها را تا پایان

اوآخر این ماه آمده/حاضر

به هیچ وجه /ფანანე/ავანერე ინ მანა მადე/ჰანერ ქონანდ!;

تورا/بيلاقت را نفروش!

در هر صورت بريد ازش معذرت!

من بخواھيد

موان گفتم به مسافرت برم

დი კინოში წავიდეთ! უთხარი შემდეგ კვირაში მოხსენება დაწეროს! სტატიები ამ თვის ბოლომდე მოამზადონ! არავითარ შემთხვევაში არ გაყიდო შენი აგარაკი! უთუოდ წადით ბოდში მოუხადეთ! ვთქვი სამოგზაუროდ წავიდე!"; და მისთ. მრ.

საყურადღებოა, რომ ბრძანებით ფორმულებში იგულისხმება წართქმითობაც და უკუთქმითობაც (დასტურიც და უარ-

ყოფაც, პოზიტივიც და ნეგატივიც), რაც ამ ნიმუშებშიც ჩანს (იხ. შდრ. ბრძანებითი წინადადება, წინადადებები შინაარსის მიხედვით).

ბრძანების, იმპერატიულობის სემანტიკაში მოდალური ზმნებიც ერთევიან, მაგრამ ეს უკვე მოდალურზმნიანი წინადადებებია, რომელიც ცალკე დამოუკიდებლად განიხილება (იხ. მოდალურზმნიანი წინადადება, წინადადებები შინაარსის მიხედვით). მკითხველებმა შეადგინონ ნიმუშები.

დასასრულ: რიგი დამატებითი შენიშვნებისა **დრო-კილოთა ფუნქციებისა და ტერმინოლოგიის** შესახებ იხილეთ **ბოლოთქმაშიც** ქვემოთ (იხ. ბოლოთქმა).

განკერძოება. განკერძოებული სიტყვები და წინადადებები

შესავალი. სპარსულ წინადადებაში ფუნქციობენ განკერძოებული სიტყვებიც, როგორცაა: მიმართვა, დანართი, ჩართული, განკერძოებული განსაზღვრება, განკერძოებული გარემოება, სასრული ფრაზები და სხვა. განკერძოებული შეიძლება იყოს სრული წინადადებაც და ფრაზათა ან წინადადებათა საკმაოდ გრძელი ჯგუფი (პასაჟი); უკანასკნელნი განეკითვნება ჩართულის ტიპის განკერძოებას (იხ. ქვემოთ).

უპირველეს ყოვლისა, როგორც წესი, ჩვეულებრივ განკერძოებულია ისეთი უმარტივესი ელემენტები, როგორც შორისდებულები და ნაწილაკები. განკერძოებულია სხვადასხვა ტიპისა და კატეგორიის სიტყვები, ფრაზები და წინადადებები. ფორმალურად განკერძოების ვარიანტები მრავალგვარია. განკერძოებული ერთეული შეიძლება იყოს ძირითადი წინადადების თავში, შუაში და ბოლოში. ბოლოკიდური განკერძოებული ერთეულების გარკვეულ ჯგუფებს (მაგ., შორისდებულებს, ნაწილაკებს, ნასახელარ თუ ნაზმნარ დამხმარე ელემენტებს და სხვას), გამოყოფენ ცალკე სპეციფიური ტიპის ჯგუფად, რომელსაც **სასრული ფრაზები** ეწოდება (იხ. ქვემოთ). სასრული ფრაზა ანუ წინადადების დაბოლოება (დამასრულებელი ერთე-

ული) არსებითად იგივე განკერძოებაა, მაგრამ ამ ტიპს ძირითადად უკავშირებენ დიალოგს, დიალოგურ მეტყველებას და ამდენად, პრაგმატულ-სემანტიკური ნიშნით საგანგებოდ განიხილავენ (ნარმოდგენილია ქვემოთ).

თანამედროვე ტექსტებში განკერძოება ქართული თუ ევროპული ენების მსგავსად სპარსულშიც სასვენი ნიშნებით გამოიყოფა; ხოლო იქ, სადაც ნიშნები არა გვაქვს და აგრეთვე მეტყველებაში, განკერძოებული სიტყვები მაინც, ყველა შემთხვევაში, შესაბამისი სათანადო ინტონაციითა და პაუზების გამოყენებით წაიკითხება და გამოითქმის (კითხვა, ტონის აწვევადანევა და სხვა). უკანასკნელს მცირე თუ ფართო კონტექსტი მიუთითებს.

მაგალითად: 'رفتش' جنين خبر دارم؛ بلاخره'

کار مهم' به وسیله سازمان' تمام بشه' انشأ' چی شده؟؛ این

الله‌دار ناتیჯე, რაჭთაშ, ჩენინ ხაბარ დარამ; ბელახერე, ჩიშოდე? ინ ქარე მოჰემმ, ბე ვასილეფე საზმან, თამამ ბეშე, ინშა'ლლაჰ! „შედეგად/ჯამში, ის წავიდა, ასე ვიცი (როგორც ვიცი); ბოლობოლო, რა მოხდა?; ეს მნიშვნელოვანი საქმე, ორგანიზაციის მეშვეობით, დასრულდეს/დასრულდება, ღმერთმა ქნას!“;

راستی' دیروز بودید دانشگاه؟; „მართლა/ხო, მართლა, გუშინ იყავით უნივერსიტეტში?“; بموقع'//سر وقت بخواب و صبح زود بر حیز'

وگر/واگر/اگر نه' دوستی ما خراب' ბემოუყე'//სარე ვაყთ

ბეხაშ ვა სოჰჰე ზუდ ბარ ხიზ, ვაგარ/ავარ ნე(ა), დუხსთიფე მასარაშ „დროზე დაიძინე და დილით ადრე ადექი, (და) თუ არა,

بعدهش می خریم/بخیریم' یعنی?; „ჩვენი მეგობრობა მორჩა!“;

می / میر / میری ბა'დიშ მირიმ/ბერიმ, მიხარიმ/ბეხარიმ, აა'ნი?

„მერე წავალთ/წავიდეთ, ვიყიდით/ვიყიდოთ, მაშინ/მაშ?!//აბა/მაშ მერე წავალთ/წავიდეთ, ვიყიდით/ვიყიდოთ?“; და სხვა მისთ. მრავალი.

ზოგადად, განკერძოებას განეკუთვნება არა ოდენ ცალკეული სიტყვები და ელემენტები, არამედ წინადადებებიც (ასეთია, მაგალითად, ჩართული წინადადებები). მთლიანობაში, ესაა დამხმარე სიტყვები, წინადადების წევრთა კატეგორიის სიტყვები (მაგ., განსაზღვრება ან გარემოება, შესაძლოა დამატებაც და იშვიათად სხვა წევრებიც), სხვადასხვა სახის გამოთქმები, ფორმულები (მაგ., خدا 'اند خدا 'اند) (ხოდა ქონად, ხოდა ნაქონე „ღმერთმა ქნას, ღმერთმა ნუ ქნას“), სპეციფიური არაბული ფორმულები და ფრაზები (მაგ., انشا الله ინშა'ლლაჰ! „ღმერთმა ქნას!“), ფრაზები, სრული წინადადებები.

ამგვარად, ჯამურად, განკერძოებული ერთეულები მრავალგვარია; ქვემოთ მოკლედ აღწერილია განკერძოების ძირითადი ტიპები და გრამატიკულ-სემანტიკური ჯგუფები.

სხვადასხვა განკერძოებული სიტყვები

განსაზღვრება და გარემოება. საგანგებოდ აღსანიშნავია განკერძოებული განსაზღვრება და განკერძოებული გარემოება. ამ ერთეულთა არსი ისაა, რომ დამატებით განსაზღვრებას ან უფრო გავრცობილ გარემოებით კომენტარს შეიცავენ.

განკერძოებული განსაზღვრება და განკერძოებული გარემოება, შესაძლოა, ერთი სიტყვა იყოს, ან სიტყვათა ჯგუფი, სიტყვათშენაერთები, მათ შორის იზაფეთური სინტაგმისა და იზაფეთური ჯაჭვის შემცველი; შესაბამისად, ძირითად ბირ-

თველ თუ რამდენიმე თანაფარდ მსაზღვრელსა და გარემოებას მოჰყვება კიდევ ერთი ანმეტი მიმყოლი სიტყვები თუ სხვა სინტაქსური ერთეულები. ასეთი განკერძოებები შეიძლება საკმაო სიგრძისა იყოს და სტრუქტურულად ზოგჯერ ემსგავსება ჩართულ სიტყვათშენაერთებსა და ჩართულ წინადადებებს (იხ. ქვემოთ ჩართული); თუმცა განკერძოებული ერთეულები არ უნდა ავურიოთ **ჩართულში**, რომელიც თავისი არსით დამოუკიდებელია და განკერძოებისგან განსხვავებით, არაა მიბმული ძირითადი წინადადების რომელიმე წევრზე.

განკერძოებული განსაზღვრებისა და გარემოების **მაგალითები**: سيب های شیرین سرخرنگ و قشنگ 'روی میز گذاشته

شده بود სიბჰანდე შირინ, სორხრანგ ო//ვა ყაშანგ, რუდე მიზ გოზაშთე შოდე ბუდ „ტკბილი ვაშლები, წითელი და ლამაზი, მაგიდაზე ეწყო“; معاون وزیر 'نگران و مضطرب' توضیحمون می

تند داد მო'წვენე ვაზირ, ნეგარან ო//ვა მოზთარებ, თონდთონდ თოუზიჰემუნ მიდად „მინისტრის მოადგილე, შემფორთებული და აღელვებული, სწრაფად განმარტეტებს გვაძლევა“; هلن دوست دارد توی رود 'در روستای مادری خودش' شنا

کند ჰელენ დუსთ დარად თუდე რუდ, დარ რუსთანე მანდარიდე ხოდემ, შენა ქონად „ელენეს უყვარს მდინარეში, თავისი დედის სოფელში (დედუღეთში), ცურაობა“; هلن به حرکت

کردن در تهران 'در این شهر بزرگ و شلوغ و هرج و مرج'

عادت نکرده بود ჰელენ ბე ჰარაქათ ქარდან დარ თეჰრან, დარ ინ შაჰრე ბოზორგ ვა შოლუყ ვა ჰარჯომარჯ, 'ნდათ ნაქარდე ბუდ „ჰელენი თეირანში მოძრაობას (გადაადგილებას,

სიარულს), ამ დიდ და ხალხმრავალ და არეულ-დარეულ (უნეს-რიგო) ქალაქში, მიჩვეული არ იყო; 'آن رود تندرو در کوهستان'

۵۶ در دره جنگلی تنگ و قشنگ 'جاری است // جریان دارد

რუდე თონდროუ დარ ქუჭესთან, დარ დარედე ჯანგალიდე თანგ ო//ვა ყაშანგ, ჯარი ასთ//ჯარდან დარად „ის სწრაფი მდინარე მთაში, ტყიან ვინრო და ლამაზ ხეობაში მოედინება“; და ა.შ. მისთ.; მკითხველს შეუძლია შეადგინოს მსგავსინიმუში.

მიმართვა. მიმართვა იყენებს მიმართვის ნაწილაკ-

საც ای عه; اينخا بيا احمق ای عه აჰმაყ, ბი ინჯა! „ეი სულელი,

მოდე აქა!„. კლასიკურ ენაში არის აგრეთვე დაბოლოება آ ۵.

მიმართვა შეიძლება იყოს წინადადების თავშიც, ბოლოშიც და შუაშიც; სასვენი ნიშნებიდან გამოიყენებს მძიმეებს ან ძახილის ნიშანს (წინადადების თავში ან ბოლოში). კითხვითი წინადადების ბოლოში მდგარ მიმართვას შეიძლება დაერთოს კითხვის

ნიშანი. მაგ.: چای می خورید/می خورین 'خانم ما یا!?' ჩაე მიხო-

რინ, ხანუმე მნა? „ჩაის დალევთ, ქ-ნო მაია?„. მიმართვის კითხვითი ინტონაცია და ტონის აწევა შესაბამისია.

დანართი (აპოზიცია). დანართი გულისხმობს ამა

თუ იმ სახელური წევრის შესახებ სხვადასხვა დამატებითი ცნობების მიწოდებას, მაგალითად: სახელდების დანართი; ვინაობის, წარმოშობა-წარმომავლობის, ნათესაობის, ჩამომავლობის, სადაურობის, გეოგრაფიული, ისტორიული, კულტურული კუთვნილების; სხვა ამა თუ იმ სახის კუთვნილების (მიკუთვნების) დანართები და სხვა. მათ შორის არც თუ იშვიათია სიტყვათა რიგის თვალსაზრისით ინვერსიული ანუ შემასმენლის მიმართ პოსტპოზიციური დანართები თუ დანართული პასაჟებიც.

მაგალითები: شهرى تاسیس شده به نام فریدونشهر

რი თა'სის შოდე ბე ნამე ჭერედუნშაჰრ „ქალაქი დაარსდა,

სახელად ფერეიდუნშაჰრი, “; *سرى اسمش مهربان آمله* ფესარი, *ესმამ მეჰრანბ, აშადე* „ვილაც ყმანვილი, სახელად (მისი სახელი) მეჰრანბი, მოსულა/მოვიდა“; *قرون میانہ قرن دوازدهم* ყორუნე მიძანე, ყარნე დავაზდა(ე)ჰომ, მოურედე თაჰყიყათაშ ასთ „შუა საუკუნეები, მეთორმეტე საუკუნე, მისი კვლევის საგანია“; *از فرانسه از (شهر) مارسل* აზ ფრანსე აზ (შაჰრე) მარსელ, რა(ე)სიდე ბუდ *بود رسیده* „საფრანგეთიდან, (ქალაქ) მარსელიდან, ჩამოსულიყო“; *این رایانه داود تعمیرش کرده دوست پسرش داماد هلن و* ინ რანანე, და(ე)უდ თა’მირაშ ქარდე, დუს-თე ფესარაშ, დაშადე ჰელენ ვა ფესარ’ამუდე ჭირუბე „ეს კომპიუტერი და(ე)უდმა შეაკეთა, მისი ბიჭის (ვაჟის) მეგობარმა, ჰელენის სიძემ და ფირუზას ბიძაშვილმა“; *استادی تشریف*

تهران ოსთადი თაშრიჭ ავარდე, აზ აჰლე თეჰრან „ერთი პროფესორი მობრძანდა, თეირანელი (თეირანიდან, თეირანში მცხოვრები, თეირანის მაცხოვრებელი, თეირანის მკვიდრი)“; და სხვა მისთ. მრავ.

ამგვარი ტიპის დანართები და დანართული პასაჟები, მათ შორის პოსტპოზიციური, მრავლად გვხვდება კლასიკურ სპარსულ ტექსტებშიც.

ერთი შეხედვით, განკერძოების მონათესავე სინტაქსური მოვლენაა **ჩართულიც**, მაგრამ მისი პრაგმატულ-დისკურსული და სინტაქსური ბუნებიდან გამომდინარე, ჯობს ეს ერთეულ-

ლი ცალკე გამოვყოთ ქვემოთ.

ჩართული

ჩართული სიტყვები და ფრაზები მრავალგვარია და სხვადასხვა ინფორმაციას შეიცავს, რომელიც ამა თუ იმ თვალსაზრისით ავსებს წინადადებით გამოხატულ შინაარსს. ჩართული შეიძლება იყოს სრული დამოუკიდებელი წინადადება, მათ შორის რთულიც (თანწყობილიც და ქვეწყობილიც); შეიძლება იყოს წინადადებათა ჯგუფი, მთელი გრძელი პასაჟი ან აბზაცის მსგავსი ტექსტური მონაკვეთიც. **ჩართული** თავისი არსით დამოუკიდებელია და განკერძოებისგან განსხვავებით, არაა აუცილებლად მიბმული ძირითადი წინადადების რომელიმე წევრზე. ზოგიერთი ჩართული იმდენად მონწყვეტილია მთავარ წინადადებას, რომ მისი ამოღებით ძირითადი აზრი არ იცვლება. ჩართული **დამატებით აზრს ან ინფორმაციას** გამოხატავს ძირითადი წინადადების აზრთან დაკავშირებით; ამდენად, ჩართული საკმაოდ პრაგმატული, საკომუნიკაციო და ინფორმატიული ფუნქციით ხასიათდება. ჩართული უმეტესად წყვეტს ძირითად წინადადებას და შუაში ჩაერთვის; იმავდროულად ის შეიძლება ბოლოში მიერთოს (დაერთოს) წინადადებას და გამოიყოს ტირეთი, ან ტირე-მძიმეთი; იშვიათად, შესაძლოა, თავშიც დაერთოს წინადადებას და გამოიყოს მძიმეთი. ამდენად, შეიძლება დავაზუსტოთ **ზოგადი ჩართულის** სტრუქტურული ტიპები: **ჩართული, მირთული და დართული**. თანამედროვე სპარსულ ბეჭდურ ტექსტებში **ზოგადი ჩართული** შეიძლება გამოიყოს სასვენო ნიშნებით (ორმხრიბად და ცალმხრივად): ტირე, ტირეები, მძიმე, მძიმეები, ტირე და მძიმე ერთად; დასაშვებია ზოგჯერ კითხვისა და ძახილის ნიშნებიც; მოკლე თუ გრძელი ჩართული შეიძლება ჩაისვას ფრჩხილებშიც; და ა.შ. სპარსულ ტექსტებში ნიშნები აუცილებელი არ არის.

მაგალითად: 'از متون تاریخی' بین آن از متن فارسانامه'

ბოძამე მოთუნე თარხი, ბეძინე ან აზ მათნე
استفاده کرده بودم

ყობილი წინადადება შესაძლოა ზოგჯერ გადაკეთდეს მარტივ ჩართულიან წინადადებად, სადაც დამოკიდებული წინადადება ჩართულად გადაიქცევა, შესაბამისად კავშირულ ელემენტთა ჩამოცილებით. ამ დროს წინადადების აზრი მთლიანობაში არ შეიცვლება, შეიცვლება ოდენ წყობა. იმავდროულად ზოგი სიტყვა შეიძლება დააკლდეს ან მოემატოს, ან სიტყვამ იცვალოს ფორმა. მაგალითად, ავიღოთ ზემომოყვანილი ერთი წინადადე-

ბა: *آن روز با وجود گرما سر کوه رفتیم* ან რუზ, ბა ვოჯუდე გარმა, სარე ქუჰ რაჭთიმ „იმ დღეს, მიუხედავად სიცხისა, მთის წვერზე ავედი“; გადავაკეთოთ რთულ ქვენწყობად: *با*

وجود اینکه گرما بود آن روز سر کوه رفتیم ბა ვოჯუდე ინქე გარმა ბუდ სარე ქუჰ რაჭთიმ „მიუხედავად იმისა რომ ცხელოდა/სიცხე იყო, მთის წვერზე ავედი“; თუ პირიქით გვინდა, უკანასკნელი წინადადება გადმოკეთდება ასეთნაირად: *با وجود*

گرما بودن آن روز سر کوه رفتیم ბა ვოჯუდე გარმა ბუდან, ან რუზ სარე ქუჰ რაჭთიმ „მიუხედავად სიცხისა (სიცხის ყოფნისა), იმ დღეს მთაზე ავედი“; და ა. შ. მისთ.; შეგვიძლია ვივარჯიშოთ სხვა ნიმუშების საფუძველზე, იმავე სქემებითა და სხვადასხვა ვარიანტებით.

მკითხველს თავად შეუძლია ვარჯიშის სახით ყოველგვარი განკერძოებული ერთეულებისა და ჩართულთა ტიპების გამოყენებით შეადგინოს სხვადასხვა წინადადებები თანამედროვე სპარსულის სამეტყველო თუ სამწერლობო ტექსტური დისკურსების შესაბამისად. ასევე გადააკეთოს და გადმოაკეთოს წინადადებათა წყობა მოტანილი ნიმუშებით.

დიალოგი. სასრული ფრაზები

როგორც სამეტყველო ნაკადი, ასევე ტექსტური ნაკადი შეიცავს პირდაპირ და ირიბ ნათქვამთა მონაცემებს. ირიბი (მაგ., სხვისი) ნათქვამის გადმოცემის ერთ-ერთი ფორმაა ქვენ-ყობილი წინადადება. პირდაპირი ნათქვამიმი მთქმელის ნათქვამის უშუალო გაუღერებას ან დანერას გულისხმობს, რაც საბოლოო ჯამში მთქმელისა და მსმენელის დიალოგური მეტყვე-ლების (დიალოგური დისკურსის) ფორმას იძენს.

დიალოგური მეტყველების ბუნებიდან გამომდინარე, დი-ალოგი მრავლად შეიცავს შინაარსის მიხედვით დასაჯგუფებელ წინადადებებს, როგორიცაა კითხვა-პასუხი, შეკითხვა და მტკი-ცება, ნატვრა, ძახითი წინადადება, ბრძანება და აკრძალვა, აკ-რძალვითი ფრაზები და სხვა. გარდა ამისა, **დიალოგური სისტე-მის** მონაწილე ფრაზები მრავლად შეიცავენ უმარტივესი, უმოკ-ლესი ფრაზებისა და სიტყვების-წინადადებების ნიმუშებს, რო-გორიცაა ნაწილაკები, შორისდებულები, დასტურისა და შეკით-ხვის სიტყვები და მრ. სხვა (იხ. წინადადებები შინაარსის მიხედ-ვით; იხ. უმოკლესი და უმარტივესი ფრაზები). იმავდროულად დიალოგური მეტყველების ტექსტი მრავლად შეიცავს ნაკლებ ანუ ელიპსირებულ წინადადებებს, რომელშიც გამოტოვებულია (ელიპსირებულია) ესა თუ ის მთავარი თუ მეორეხარისხოვანი წევრი, რომლის გამოტოვებითაც მოსაუბრეთათვის აზრი ნათე-ლი რჩება. ამ მოვლენას **ელიპსისი** ჰქვია (**حذف**). დიალო-

გური წინადადებების სპეციფიკურ და დამახასიათებელ მოვლე-ნას შეადგენს აგრეთვე ე. წ. **სასრული ფრაზების** გამოყენება

(**پایان جمله** ფაანე ჯომლე). თავისთავად სასრული ფრაზებიც

უმარტივესი და უმოკლესი ფრაზების კატეგორიას განეკუთვნე-ბა. სასრული ფრაზები ბოლოში ერთვიან წინადადებას, მისგან მძიმითა და ინტონაციით გამოიყოფიან და დამაზუსტებელ შე-კითხვას გამოხატავენ კითხვით წინადადებაში. არსებითად და სისტემურად, სასრული ფრაზებიც საბოლოო ჯამში თავისებუ-რად გარკვეულ **განკერძოებულ სიტყვებს** განეკუთვნება. ესაა

სასრული კითხვითი ფრაზები (**سؤال/پرسش پایان جمله**)

სო'ნლე/ფორსეშე ფანანე ჯომლე). მაგალითად, ასეთი სასრული ფრაზებია სპარსულში: ?نه مگه/?نه مگر მაგარ ნა?/მაგე ნა? „განა არა?“; ?خوبه?/است خوب ხუბ ასთ/ხუბე? „კარგი?; კარგია?“; ?يعنى' ა'ნი? „აბა?მაშ?მაშინ?ხო?“; ?جه يعنى' ა'ნი ჩე? „ანუ/მაშ რა?“; ?نه' ნა? „არა/ვერა?“; ?ديگه نه' ნა დიგე? „მეტი არა/ვერა?“; ?راستی راستیه' راستی راستი/რასთიდე?რასთი დიგე? „ნუთუ/მართლა/არა მართლა/მართალია?; მართალია მაშ//მაშ მართალია/?აბა მაშ მართალი ყოფილა?!; სხვა მრ. მისთ. ბოლოკიდური, სასრული ელემენტების პრაგმატული სემანტიკა მდგომარეობს წინადადების შინაარსის დაზუსტებაში, გარკვევა-საზგასმაში.

მაგალითები: ?میری راستی؟ بعدش بخیریم يعنى' მირი, რასთი? ბა'დიშ ბეხარიმ, ია'ნი? „მიდისარ, მართლა? მერე ვიყიდოთ, ანუ/მაშ/მაშინ?“ ?خوبه' فردا بریم' فاردā ბერიმ, ხუბე? „ხვალ წავიდეთ, კარგი/ხო?“; ?مى ريم/بريم مى خريم / بعدش يعنى' ?مى ريم' ბა'დიშ ბა'დიშ მირიმ/ბერიმ, მიხარიმ/ბეხარიმ, ა'ნი? „მერე წავალთ/წავიდეთ, ვიყიდით/ვიყიდოთ, მაშინ/მაშ//აბა/მაშ მერე წავალთ/წავიდეთ, ვიყიდით/ვიყიდოთ?“; და სხვა მისთ. მრავალი.

ზოგადად, ყოველთვის განკერძოებულია ისეთი ელემენტები, როგორც შორისდებულები და გარკვეული ნაწილაკებიც; ბოლოკიდური შორისდებულები და ნაწილაკები კი სასრულიცაა. სასრული ფრაზები დიალოგური დისკურსის კუთვნილებია და სწორედ ამ პრაგმატულ-საკომუნიკაციო ნიშნით გა-

მოიყოფა **განკერძობის განცალკევებულ ჯგუფად.**

მკითხველს შეუძლია შეადგინოს სავარჯიშოდ წინადადებები ზემოხსენებული სასრული ფრაზებისა და სხვა სახის განკერძობული სიტყვებისა და ელემენტების გამოყენებით.

ბოლოთქმა (ბოლოსიტყვაობა) და ეპილოგი

დასასრულ სათქმელია ყოველივე ქვემოთქმული: აკადემიური გრამატიკული კურსის მრავალი პარამეტრი მოითხოვს დამატებით განმარტებას. თავიდან მოკლედ კიდევ ერთხელ გავუსვამთ ხაზს რამდენიმე ძირითად მიმართულებასა და მახასიათებელს. ხაზგასმით მთავარია ქართულენოვანი თვალსაზრისი და ტიპოლოგიური თვალთახედვა. ტიპოლოგიური ხედვის პოზიცია უზრუნველყოფს მრავალგვარი ენობრივი სიახლისა და შედარებით რთულად ასახსნელ-გასაგებ მოვლენათა ოპტილალურად სწორ ობიექტურ შეფასებას. მოხარული ვართ და მიზანს მიღწეულად ჩავთვლით, თუ ეს მიმართულება მართლაც წარმატებულად გამოვლინდა და თუ აუცილებელ ტიპოლოგიურ შედარება-შეპირისპირებათა თემები მკითხველთათვის წარმატებით განხორციელდა. მთავარია აგრეთვე სპარსულ-ქართულ შესატყვისთა დემონსტრირება ორი მიმართულებით: ვარჩევთ გრამატიკულ შესაბამისობას და თავისუფალი თარგმანის შესაძლებლობებს. წიგნი შეიცავს ბევრ სიახლეს, ინოვაციურ მიდგომებსა და დებულებებს, ფაქტების ახლებურ ანალიზსა და ინტერპრეტაციას; მასალის თვალსაზრისით მოცემულია მრავალი არასტანდარტული, ინოვაციური და ტრანსპოზიციური მონაცემები. წარმოდგენილია და შეთავაზებულია არანორმატიული ენობრივი მოვლენების არატრადიციული ახსნა-განმარტებები, მრავალ საკითხთა ტიპოლოგიური გადაწყვეტა და მოსაზრებები, გამყარებული უნივერსალური ლინგვისტური წესებით.

ავტორის მოსაზრებით, კურსი უნიკალურია პირველ რიგში არასტანდარტული, არანორმატიული ინოვაციების თამამი დაუფარავი ჩვენებით; იშვიათი ცალკეული შემთხვევებისა და გამონაკლისების გამომზიურებით. ეს პრინციპი წესად გვაქვს ზოგადად გატარებული საერთოდ ყველა სახის მონაცემისთვის.

თავისებურადაა გადაწყვეტილი წყაროთა მითეთების, გამოყენებული ლიტერატურისა და ბიბლიოგრაფიული სიების საკითხები. ძირითადი უკვე ითქვა წინასიტყვაობაში, ბოლოთქმა-

შიც ქვემოთ არაერთხელ დავუბრუნდებით ამ თემებს.

თუკი შესრულდა ძირითადი დასახული ამოცანები, შეიძლება ითქვას, რომ მოცემული კურსის (ნარკვევის) ჩამოყალიბების შედეგად გამოიკვეთა ზოგადად სამომავლო პროგრამული პერსპექტივებიც. ყოველივე ამასთან დაკავშირებით გასაშუქებლად გამოსაყოფი შემდეგი მიმართულებები, სფეროები, თემები და საკითხები.

საავტორო თემები, ენობრივი სიახლეები, ინოვაციური კოდიფიკაციები. უნდა შევჩერდეთ რიგი საკითხის კვლავ განსამარტავად. საქმე ეხება მკვეთრად საავტორო თემათა ზოგი დეტალის დაზუსტებას ენობრივი სიახლეებისა და ინოვაციურ კოდიფიკაციათა კუთხით; აგრეთვე, – მათ ურთიერთმიმარეთებას ზოგ სხვა ავტორთანაც.

ა. როგორც უკვე ნათქვამია წინათქმაშიც, **სპეციალურ კონსტრუქციათა (სპკ) ბლოგი (კორპუსი) მთლიანად, იდეურად და კვლევითად, მასალობრივადაც და ანალიზითაც, აღწერის სტილითა და დებულებებით, სრულად ავტორისეულია.** ყველა სპკ-ზე, იქნება ეს ორპრედიკატული კონსტრუქციები (ოკ) -რათანდებულის სპეციფიკაციები და ინოვაციები, ფლობა-კუთვნილება (პოსესიურობა, ქონებრიობა) თუ სხვა სხვადასხვა ირიბსუბიექტური კონსტრუქციები (გრძნობა-გუნება, ასაკი და სხვა), -ი-რწ- ელემენტთა ერთობლიობა (ერთობა) თუ ყველა სხვა, – ამ თემებზე ავტორს შექმნილი აქვს მრავალი პრიორიტეტული საავტორო კვლევითი ნაშრომი (იხ. მ. სახოკიას შრომები). კვლევის შედეგები მასალითურთ სრულად აისახება სპეციალურ თავში (იხ. სპეციალური კონსტრუქციები).

ბ. -რწ-თანდებულის **სპეციფიკაციებს ენობრივ სიახლეებში, ინოვაციურ კოდიფიკაციებსა და საავტორო თემების სფეროში ერთ-ერთი ცენტრალური ადგილი უკავია.** ყოველივე წარმოდგენილია სპეციალურ ქვეთავში **სპეციალურ კონსტრუქციათა თავში (იხ. სპკ-ში -რწ- და -ი-რწ-).** ესაა ერთ-ერთი საუკეთესო მაგალითი **ენის ცოცხალი დინამიკის ნაკადში მოულოდნელ არასტანდარტულ, არანორმატიულ ცვლილებათა წარმოებისა.** მრავალი ამგვარი ფაქტი და მოვლენა ხშირად ერთხანს რჩება არაკოდიფიცირებულ ვითარებაში, მაგრამ დროთა განმავლო-

ბაში თავად ენობრივი მდგომარეობა უკარნახებს ლინგვისტებს, შერაცხონ *ინოვაციები* ან *ნორმის ვარიანტებად*. ან სხვა ფა-კულტატურ მოვლენებად. სწორედ ასეთ აზრს გამოთქვამს და-ახლოებით ი. რუბინჩიკი თავისი აკადემიური გრამატიკის ეპი-ლოგში: -რწ-თანდებული კვლავ და კვლავ მოითხოვს შესწავლას და აღწერას თავისი მრავალფეროვანი ახალ-ახალი ფუნქციე-ბით. ვფიქრობთ, ჩვენ სწორედ ამ მიმართულებით ადრევე ვა-ნარმოებდით კვლევებს, ამ ეტაპზე კი მოცემულ მონოგრაფიაში არსებული სპეციალური ქვეთავები ჯერ-ჯერობით სრულად ასახავენ დღემდე ჩვენს მიერ ჩატარებულ კვლევა-ძიებას. ნი-ნამდებარე კურსში თავმოყრილია -რწ-თანდებულის შესახებ და გარშემო ჩვენს ხელთ არსებული სრული მასალა და კვლევათა შედეგები დასკვნებითურთ, დებულებებითურთ, ჰიპოთეზები-თურთ, მოსაზრებებითურთ (იხ. მ. სახოკიას შრომები). იმავე-დროულად, უნდა ითქვას, ჩვენ კვლავ ვაპირებთ ფუნდამენტუ-რი კვლევების გზით ანალიზის განხორციელებას ამავე მიმარ-თულებით, რადგან ბევრი ფაქტი მოითხოვს სხვადასხვა ლინ-გვისტური მეთოდებით კოდიფიკაციათა (შეფასებათა. კვალიფი-კაცია-კლასიფიკაციათა) დაზუსტებებს. *მასალობრივად* -რწ-თანდებულის ქცევათა *ინოვაციური ნიმუშები* (თუ *ინოვაციურ ქცევათა* ნიმუშები) დიდწილად *ავტორისეულია* (სხვადასხვა წყაროები, მათ შორის ცოცხალი მეტყველების ნაკადი), ნაწილი მონოდებულია კოლეგების მიერ (რისთვისაც მადლობას ვუხ-დით), ნაწილიც ამოღებულია სხვა ავტორთა სამეცნიერო კვლე-ვითი ნაშრომებიდან, სათანადო მოსაზრებებითურთ. ასეთი ავ-ტორი საკმაოდ ბევრია, აქ ვასახელებთ *ინოვაციური* მაგალითე-ბის თვალსაზრისით განსაკუთრებით გამორჩეულს, ხოლო თე-მატურ საკითხზე მეტი ავტორის დასახელებანი იხილეთ აქვე ბოლოთქმაში პუნქტში: „საკითხები და ავტორები,“ (მასალობრი-ვი და ინოვაციური თვალსაზრისით იხ.: ა. ვერეტენიკოვი, ა. ვიდრინი, ო. ხადარცევი, ა. ნაჯაფი, მ. ბასირი, მ. სახოკია და სხვა; А. А. Веретенников, А. П. Выдрин, О. А. Хадарцев, М. S. Basiri, М. М. Сахокия М. S. Sakhokia და სხვა მრ.).

დღესდღეობით ჩვენი დასკვნა ასეთია: -რწ-ელემენტი უკვე აღარ არის მხოლოდ თანდებული, არც ოდენ სახელთა კუთვნი-

ლი; -რწ-ელემენტი უკვე ზმნური კლიტიკაცაა და ზმნური სფეროს კუთვნილება; როგორც სახელურ, ასევე ზმნურ სივრცეში -რწ-ელემენტის ენობრივი დინამიკა დღეს ავლენს ახალ-ახალ მოულოდნელ და ინოვაციურ ქცევებს, რისი უმაღლესი დასტურია, - სასაუბრო მეტყველების გარდა, - მოდერნული (და მოდერნისტული) თანამედროვე მხატვრული სპარსული ლიტერატურა. ჩვენ ვაგრძელებს -რწ-კლიტიკის ფუნდამენტურ კვლევას.

გ. როთულ წინადადებთან დაკავშირებით მნიშვნელოვნად დავეყრდენით ს. ამინ-მადანისა და დ. ლუტციის ფრამატიკულ კურსს, მაგრამ თემები შევსებულია ავტორისეული დეტალიზაციებით, რაც სათანადო თავის ქვესათაურებშიც ნათლად ჩანს. დაზუსტებულია ქვენყობათა სტრუქტურები, ვარიანტები და შემთხვევათა მრავალგვარობა, მრავალფეროვნება. განსაკუთრებით გამოსაყოფია პირობითი წინადადების ადგილი და მნიშვნელობა: გამოწველივით განიხილება რეალური და ირეალური პირობის საკითხები, კომბინაციები და მათი ქართული შესატყვისები (გრამატიკულ-ტიპოლოგიური თუ თავისუფალი თარგმანის ფარგლებში დასაშვები). ტექსტი თანხლებულია სპარსულ-ქართულ შესაბამისობათა ტაბულებით (სქემებით) და თანდართული მაგალითების ვრცელი კორპუსებით (ბლოგებით), რომელიც მოზიდულია სხვადასხვა სარწმუნო წყაროებიდან, მათ შორის ცოცხალი მეტყველების ნაკადებიდან. ხაზგასასმელია რიგი ინოვაციური მონაცემისა: კერძოდ, ავტორის მიერ აღიარებულია რეალური პირობისთვის არა ოდენ ნორმატიული ანმყო-მომავლის კავშირებითის გამოყენება, არამედ ნორმის ვარიანტად გარკვეულ კონტექსტებში ანმყო-მომავლის მწკრივის გამოყენებაც (მაგ., იმედიალური მყისიერი მომავლისთვის ან ზოგადი სამომავლო მოქმედებისთვის). ამის შესახებ არსებული კვლევებიც (მ. სახოკია, ვ. პანოვა В. Н. Панова) ადასტურებს ასეთ ფაქტთა სისწორეს. გარდა ამისა, დაფიქსირებულია არაერთი არასტანდარტული, არანორმატიული ინოვაციური კომბინაციები (სხვადასხვა სარწმუნო სანდო წყაროებში ახალი, ახლად დაფიქსირებული აგებულებანი), რაც შეტანილია ტაბულებში სათანადო ქართული შესატყვისებით. აღინიშნება რამდე-

ნიმე უფრო საეჭვო ან კითხვის ქვეშ მყოფი შემთხვევები, რომელთაც დასმული აქვთ კიდევაც კითხვის ნიშნები, მაგრამ მასალიდან ამოღებული არ არის, თანახმად მოცემული კურსის პრინციპისა. ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ინოვაციურ მონაცემებს განეკუთვნება აგრეთვე ე. წ. *ჰაბიტუალური (ყოფითი, ჩვეული, ჩვეულებრივი, ტრადიციული, ისტორიული) უწყვეტლის მწკრივის გამოყენება ირეალური პირობის სტრუქტურაში* გარკვეულ ფართო კონტექსტებში; *ჰაბიტუალური უწყვეტელი ჩვეულებრივ უწყვეტელს გამოხატავს, ნაცვლად ირეალური პირობითობისა* (ტერმინთა დამატებანი ჩვენეულია მ. ს.). ამ შემთხვევაში *შეუსრულებადი მოქმედების ნაცვლად გვაქვს, პირიქით, „ჩვეული მოქმედება, ჩვეული ქცევა, ჩვეული ვითარება,, წარსულში (უსრული ნამყო) . ეს უკანასკნელი მონაცემები აღებულია სხვა ავტორის ბოლო წლების კვლევებიდან თავისივე მაგალითებით (ვ. პანოვა В. Н. Панова). არის სხვა საინტერესო თუ სამსჯელო შემთხვევები და დაზუსტებანი. სპარსული ენის პირობით წინადადებაზე თავად ავტორს *მაია სახოკიას* აქვს სპეციალური ნაშრომები, კვლევები, რაც აისახება წინამდებარე კურსის მონაცემებში (იხ. მ. სახოკიას შრომები; იხ. ქვეთავი: პირობითი წინადადება). ყოველივე ზემოთქმული დეტალურად განმარტებულია ტექსტში, ტაბულებში, შენიშვნებსა და კომენტარებში (იხ. რთული წინადადებები).*

დ. ამ კურსში პირველად განიხილება ცალკე *ზერთული წინადადება*ც (იხ. *ზერთული წინადადება*). .

ე. დაახლოებით იგივე ითქმის *ირეალობის* გამოხატვის თემაზე, რასაც ცალკე თავი აქვს გამოყოფილი. დებულებათა და მაგალითთა ნაწილი ათვისებულია ს. ამინ-მადანისა და დ. ლუტცის კურსიდან, მაგრამ დიდად გამდიდრებულია სხვადასხვა დეტალიზაციებით, სხვადასხვა სახის წინადადებათა მოხმობით (პირობა, ნატვრა, მოდალობა და სხვა) და, რაც მთავარია, მოცემული თემატიკისთვის სპეციალურად შეთხზულია სპეკულატური სავარჯიშო, პრაქტიკულად გათამაშებადი სიუჟეტები და სცენარები. თავის დროზე ეს სცენარები გამოიყენებოდა პრაქტიკული სინტაქსის კურსის ფარგლებში სავარჯიშოდ, რაც კვლავაც გამოიყენება (და კიდევაც გამოიყენება) მკითხველ-

თა სურვილისამებრ. ჩვენი მსჯელობა ირეალობაზე ძირითადად ფოკუსირებულია სპარსულ-ქართულ გრამატიკულ შესატყვის-თა რთულ სემანტიკაზე (იხ. ირეალობა).

ვ. რთული ზმნების საკითხში ჩვენ მთლიანად ვიზიარებთ ი. რუბინჩიკის სპეციულურ კვლევათა შედეგებს და თითქმის სავსებით ვეყრდნობით მის მიერ დამუშავებულ სქემებსა და მოდელებს (იხ. ი. რუბინჩიკი Ю. А. Рубинчик). ი. რუბინჩიკისეული *ლექსიკოლოგიური და ფრაზეოლოგიური*, აგრეთვე *ლექსიკოგრაფიული* საკითხები ჩვენთან ვითარდება *მორფოსინტაქსური* და *სინტაქსური* მიმართულებით: რთული ზმნები განიხილება როგორც ჰორიზონტალურ სინტაქსურ (და არა ვერტიკალურ) სისტემაში მოქცეული მორფოსინტაქსური ერთეულები, რომელნიც წინადადებაში *პრედიკატის (შემასმენლის)* ფუნქციას ასრულებენ. ამდენად, განხილვის საგნად იქცევა *რთულ-ზმნურ შემასმენელთა ჩარჩოსებური პრინციპის, მოძრავი (მობილური) ელასტიური პრედიკატული ჩარჩოს ქცევისა და მოქმედების მექანიზმები*. გათვალისწინებულია სხვადასხვა ავტორთა შრომებიც (ლ. პეისიკოვი და სხვა; იხ. თემათა და ავტორთა სია აქვე ბოლოთქმაში). მთავარი ამოსავალი ინოვაციური პარამეტრი ამ საკითხთა გაშუქებაში არის რთულზმნური ერთეულის დანახვა *ლექსიკოლოგიისა და მორფოსინტაქსის* ზღვარზე, მათ გადაკვეთაზე; ამიტომ ამ *რთულზმნურ ერთეულთა* ორი სფეროს შეხვედრა მ. სახოკიას შრომებში კუთხის გრაფიკული გამოსახვითაც გამოიხატება. *რთული ზმნები-შემასმენლები* მოქცეულია *ავტორისეულ სპეციალურ კონსტრუქციათა (სპკ) სისტემაში* (იხ. სპკ; იხ რთული ზმნები). თავად ავტორს *მაია სახოკიას* რთულ ზმნებზეც აქვს სპეციალური კვლევები, რაც ასახულია მოცემულ კურსში (იხ. მ. სახოკიას შრომები).

სრულ ბიბლიოგრაფიულ სიაში შეტანილია ი. რუბინჩიკის თემატური მონოგრაფიაც „სპარსული ენის ფრაზეოლოგიის საფუძვლები“, რომელიც თავისი ხასიათითა და მასალით *სპეციალურ კურსად* შეიძლება ჩაითვალოს. იგივე ითქმის ლ. პეისიკოვის ნაშრომაზეც „სპარსული ენის ლექსიკოლოგია“, რომელიც აგრეთვე მოხვდა სრულ სიაში (იხ. ბიბლ.სია).

ზ. დიდნილად დავეყრდენით ი. რუბინჩიკს აგრეთვე სიტ-

ყვათშენაერთთა კლასიფიკაციაში, რომელიც ჩვენი მხრიდან შევავსეთ და განვავითარეთ გარკვეული ცვლილებებით.

თ. საფუძვლად ავიღეთ აგრეთვე ამ ავტორის სინტაქსურ კავშირთა ტიპები, მაგრამ ჩვენს გადმოცემაში სრულად სახეცვლილია ისეთი თემები, როგორიცაა მართვა და მართვის სახეები: იმის გამოისობით, რომ ზმნური მორფები პირის მარკერებად (პირის ნიშნებად) მივიჩნიეთ, შესაბამისად მართულია ზმნის მიერ ობიექტები და ობიექტთა მიერ მართულია პირში ზმნა-შემასმენელიც. იქმნება ქართული (ქართველური) ენის მსგავსი ვითარება მრავალპირიანობისა, ობიექტური უღლებისა და ობიექტ-დამატებათა ქცევისა მთავარ ნევრთა შესაბამისად. მოცემულ მონოგრაფიაში ეს თემები ტიპოლოგიური ხედვის ერთ-ერთი ყველაზე საგულისხმო საგანია და ერთ-ერთი ყველაზე აშკარა გამოვლენაა.

ი. „უმარტივესი გამონათქვამები,, სრულიად საავტორო მონაგონია. ასეთი თავით კურსის დაწყება, ცხადია, ზოგადი ენათმეცნიერების სამყაროდან მომდინარე, ე. ბენვენისტისეული (E. Benveniste) ცნების დამსახურებაა: „უმარტივეს გამონათქვამთა აგებულებისათვის,, (les structures élémentaires des énoncés) (იხ. შტრ.: E. Benveniste, Problèmes de linguistique générale. Paris, 1966; Э. Бенвенист, Общая лингвистика, Москва, 1974; და სხვ.); თუმცა აქ ე. ბენვენისტის სხვა სირთულისა და დონის გამონათქვამების გარჩევა კი არ დაგვიწყია, არამედ განვახორციელეთ სასწავლო მონოგრაფიისთვის უპრიანი „შესვლა,, მარტივი წინადადების (როგორც ჩვეული სინტაქსური ერთეულის ცნების) აგებულებაში, სისტემაში (სტრუქტურაში) უფრო სადა და მარტივი, ყოველდღიური ყოფითი გამონათქვამების გზით. ამით ერთდროულად თითქოს კარი შევალეთ მკითხველისთვის თავად სპარსული ენის სამყაროშიც და ერთგვარ ზოგადენათმეცნიერულ, უფრო აბსტრაგირებულ აზროვნებასაც მივეცით ბიძგი. ასეთია ჩვენი მოსაზრება. ამ თავის აგებულება და მასალა სავსებით ავტორისეულია: ჩანაფიქრით, ესაა გაუვრცობელი მარტივი წინადადების საფუძვლები, რასაც მოსდევს პრაგმატულ-სემანტიკური შევსება და შემდგომი გავრცობის ვარიანტებიც.

კ. ინოვაციური და ავტორისეულია აგრეთვე წინადადების წევრთა კოდიფიკაციები: ქვემდებარის რთული ფორმები, პირდაპირი და ირიბი დამატების ზმნაში აღნიშვნა პირის მარკერთა (ნიშანთა) სახით, მრავალპირიანობის აღიარება, პირდაპირი და ირიბი დამატების (ობიექტის) გამოცხადება მთავარ წევრებად (როცა პირიელად გამოიხატებიან ზმნაში), ურალო დამატების ცნება და ირიბი დამატებისგან გამიჯვნა, დამატებითი გარემოებები, გარემოებითი მსაზღვრელები, გარემოებითი დამატებები, მსაზღვრელური გარემოებები და დამატებები; სინტაქსურ კავშირთა საკითხები: ქვემდებარე-შემასმენლის შეთანხმება, სახელთა და ზმნის ორმხრივ ურთიერთმართვის ახალი ხედვები და მრავალი სხვა დეტალიზაცია (იხ. წევრები). ამ საკითხებზეც მ. სახოკიას გამოქვეყნებული აქვს არაერთი გამოკვლევა (იხ). განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია და ინოვაციურია, ხაზგასასმელი და ყურადსაღებია პირველად ნაწილობრივი ობიექტური უღლების კოდიფიცირება სპარსულში და ზმნის ორ(მრავალ)პირიანობის აღიარება.

ლ. საავტორო საკითხია -თუ-წინდებულისა და -დარ- წინდებულის ფუნქციური ანალიზიც, რომელიც ავლენს ერთის მხრივ თავად ენობრივ სიახლეებს ენის დინამიკაში, მეორეს მხრივ, - სიახლეს მათ ავტორისეულ კოდიფიკაციაში (იხ. მ. სახოკიას შრომები). საზოგადოდ წინდებულთა დახასიათება ერთის მხრივ წინადადების წევრთა კლასიფიკაცია-კვალიფიკაციას უკავშირდება, მეორეს მხრივ, - გარკვეულ სპეციალურ კონსტრუქციებსაც, მაგ., წარმოშობა-ნათესაობის სპკ (იხ. წევრები, იხ. სპკ).

მ. პრიორიტეტულია ავტორისთვის აგრეთვე სიტყვათა რიგის საკითხი, რისთვისაც მიძღვნილი აქვს სპეციალური შრომები; მ. სახოკიას მიერ შესწავლილია ახალსპარსულის სიტყვათა რიგის დინამიკა კლასიკური ენის დასაბამიდან დაწყებული დღემდე (იხ.). ნაშრომთა დებულებები და დასკვნები წარმოჩენილია სათანადო თავში (იხ. სიტყვათა რიგი).

ნ. დასასრულ უნდა ითქვას, არსად ყოფილა სისავსით წარმოჩენილი განკერძოებული სიტყვები სპარსულ სინტაქსში, როგორც ეს შესრულდა მოცემულ კურსში განკერძოებული გან-

საზღვრების, დანართის, მიმართვის, ჩართულისა და სასრული ფრაზების აღწერის სახით. ცალკე განიხილება აგრეთვე დიალოგური მეტყველების ნიშნები (იხ. განკერძოება; იხ. დიალოგი და სასრული ფრაზები).

მთლიანობაში ყველა თემა და საკითხი გამდიდრებულია ავტორისეული დებულებებით, მასალით, ტიპოლოგიური თვალთახედვებით, ქართულ შესატყვისთა გამოვლენის პრიორიტეტული მიმართულებით, ელემენტური დეტალიზაციებით, იშვიათ შემთხვევათა და გამონაკლისთა აღნიშვნით, ენობრივ სიახლეთა მოძიებითა და უკანასკნელთა ინოვაციური კოდიფიკაციებით; ნორმის ვარიანტთა ჩამოყალიბებითა და არასტანდარტულ ფაქტთა ჩვენება-მითითებით.

ჯამურად. ავტორის ტიპოლოგიური თვალთახედვა, ტიპოლოგიური მიდგომები დიდწილად განსაზღვრავენ მოცემული კურსის ასევე ტიპოლოგიურ პარამეტრებს. შედეგები ეფექტურია აღწერის ენისთვის.

დროები და ტერმინები. დრო-კილოთა სინტაქსურ ფუნქციებთან, მათ პრაგმატულ და ინფორმაციულ, საკომუნიკაციო და აქტუალურ სემანტიკასთან დაკავშირებით აუცილებელია დამატებით რიგი ახსნა-განმარტების მოცემა, რაც უპრიანია სწორედ ბოლოთქმაში. დასახელებულ თემას ცალკე ვრცელი თავი დავუთმეთ (იხ. თავი). თავად ამგვარი თავის იდეა და საყრდენი სქემა აღებული გვაქვს გრამატიკულ კურსთა საფუძვლების ერთ-ერთი წამყვანი წყაროდან, რომელიც ქვემოთ შეტანილია ძირითადი ლიტერატურის სიაში. ესაა ს. ამინ-მადანისა და დ. ლუტცის გერმანულენოვანი სპარსული ენის გრამატიკა გერმანულენოვანთათვის (S. Amin-Madani, D. Lutz 1972). ცხადია, ჩვენს მონოგრაფიაში თემა ავტორისეულადაა შევსებული და განვითარებული; პირველ რიგში, საკითხთა თხრობა ექვემდებარება ქართულენოვანთათვის შექმნილი გრამატიკის პრინციპებს და ითვალისწინებს ქართული შესატყვისების ერთ-ერთ უმთავრეს თემატიკას. აღნიშნულ თავში დრო-კილოთა ფორმების კორპუსი განყოფილია მომავალი „სამი ავტორის გრამატიკის“, მორფოლოგიური ნაკვეთის ავტორის, ინგა კალაძის მიერ ჩამოყალიბებული უღლების პარადიგმის მიხედვით. ამ

პარადიგმის სქემაში დრო-კილოთა და გვართა სპარსული დასახელებანიც იქნება წარმოდგენილი. ჩვენ ვიმეორებთ ი. კალაძისეულ ქართულ სახელწოდებებს, ხოლო ზოგიერთი დროითი ფორმისთვის ტექსტში (და არა სათაურებში) მოგვყავს სპარსული სახელწოდებანიც, რადგანაც განსახილველი დროითი ფორმებიდან ნაწილი ახალია, *ინოვაციურია*, მეორე ნაწილი კი შედარებით *იშვიათია* (იშვიათად გამოყენებადია) და სემანტიკურად თუ ფუნქციურად უფრო რთულია. უკანასკნელნი საჭიროებენ როგორც შინაარსობრივ, ასევე ლიტერატურულ კომენტარს (სამეცნიერო სპეციალურ ლიტერატურაში არსებულ კვლევითი ხასიათის ანალიზს).

მთლიანობაში, ტერმინოლოგიასთან დაკავშირებით აღსანიშნავია, რომ დრო-კილოთა სახელწოდებებს შესაბამისი ქვეთავების ქვესათაურებში ჩვენი მხრიდანაც ვუმატებთ ყველგან დამატებით ტერმინებსაც, რათა დავხატოთ არსებული ქართული ტერმინოლოგიის სრული სურათი. ი. კალაძისეულ პარადიგმაში ჩასმულია *داشتن* დაშთან „ქონა-ყოლა“, დამხმარე ზმნი-

ანი ახალი ფორმები: კონკრეტული ანმყო *مضارع مشخص*

[მოზარე'ე მოშახხას] და კონკრეტული ნამყო *ماضي*

م مشخص [მწიფე მოშახხას]. აღნიშნულ ქართულ ტერმინოლოგიას ვუმატებთ სხვადასხვა წყაროებში არსებულ ტერმინებსაც: კონკრეტული ანმყო, პროგრესივი, ინტენსივი; იმედი-ალური, უშუალო, მყისიერი ანმყო; კონკრეტული ნამყო, პროგრესივი, ინტენსივი (იხ. დროები). აღსანიშნავია, რომ განხილვადი დროები ნებისმიერ გრამატიკულ კურსსა თუ სახელმძღვანელოში როდია წარმოდგენილი! ამდენად, მნიშვნელოვანია ამ ფორმათა ჩართვა მორფოლოგიურ პარადიგმაშიც და შესაბამისად სინტაქსური სისტემების ანალიზშიც. ასევე საკმაოდ *ინოვაციურია* და *ლირსსაცნობი ხოლმეობითი, მრავალგზისი პერფექტული რიგების წარმოჩენაც* უღლების პარადიგმაში (ი. კალაძე) და სინტაქსური ფუნქციების სისტემაში

(ბლოგში) (მ. სახოკია). არც ეს დროები შეგვხვდებათ ყველა სახელმძღვანელოსა და გრამატიკულ ნარკვევში. ეს რიგებია: ხოლმეობითი ნამყო შედეგობითი *ماضى استمرارى نقلی* [მწზიდე ესთემრწრიდე ნაყლი] და ხოლმეობითი წინარე ნამყო *ماضى استمرارى بعيد* [მწზიდე ესთემრწრიდე ბაიდ].

ჩვენ მიერ შევსებული ტერმინოლოგიით: ხოლმეობითი ნამყო შედეგობითი, განგრძობითი მრავალგზისი პერფექტი და ხოლმეობითი წინარე ნამყო, განგრძობითი მრავალგზისი პლუსკვამპერფექტი. თავისთავად, ყველა ჩამოთვლილ ფორმებს გააჩნიათ როგორც მოქმედებითი გვარი, ასევე ვნებითი და პარადიგმა თანაბრად მოიცავს გარდამავალ თუ გარდაუვალ ზმნებს. შესაბამისად, მოტანილ *მწკრივთა რაოდენობა ვერტიკალში* ორმაგდება (ორჯერ მეტია, გაორმაგებულია). ყველა დასახელებულ მწკრივთა წარმოდგენა უღლების პარადიგმასა და სინტაქსურ სისტემაში მოცემული კურსის პლუსად მიგვაჩნია.

პერფექტული რიგი საჭიროებს დამატებით ცნობებს. სხვადასხვა გამოკვლევასა თუ ნარკვევში მოძიებადია ნამყო ხოლმეობითი მრავალგზისი პერფექტის (შედეგობითის) ჯამურად თავმოყრილად კიდევ შემდეგი ტერმინოლოგიური სახელწოდება (ზოგიერთი განმარტებითურთ): ნამყო სრული განგრძობითი, ნამყო რეზულტატური მი-წინსართით, მი-პრეფიქსიანი ნამყო შედეგობითი; რთული (შედგენილი) იმპერფექტი (ინარმოება პერფექტის ფორმებზე მი-პრეფიქსის დართვით), ნამყო თხრობითი (ნარატიული) განგრძობითი, ნამყო-ანამყო განგრძობითი – ინარმოება ნამყო-ანამყო დროისგან (прошедше-настоящее) მიმღეობაზე მი-პრეფიქსის დართვით; რთული იმპერფექტი. შესაბამისი ინგლისური ტერმინი: Present Perfect Continuous.

განგრძობითი პერფექტი ან ნამყო შედეგობით-განგრძობითი; მი-პრეფიქსიანი ნამყო შედეგობითი; ნამყო სრული განგრძობითი, ნამყო ისტორიული (თხრობითი, თურმეობითი) განგრძობითი, და სხვა. ფრანგულად: l'imparfait composé; ინგლისურად: The Narrative Continuous. Past Narrative Continuous,

Present Perfect (Narrative) Continuous. რუსულად: Прошедше-
настоящее длительное. საკუთრივ სპარსული სახელწოდებანი:

گذشته نقلی ماضی نقلی استمراری, *მშზიდე ნაყლიდე ესთემრარი,*

استمراری გოზაშთიდე ნაყლიდე ესთემრარი: ნამყო ისტორიუ-
ლი (თხრობითი, თურმეობითი) განგრძობითი – ნამყო შედეგო-
ბითი + ნამყო უწყვეტელი (მი + ნამყოს მიმლეობა + პირის და-
ბოლოება); می მი + ნამყოს მიმლეობა + „ყოფნა,, ზმნის დაბო-
ლოებები; می მი + ნამყოს მიმლეობა + „ყოფნა,,.

აქ შევადაროთ და მივაქციოთ ყურადღება მცირე გან-
სხვავებებს ი. კალაძისეულ სახელწოდებებში, აგრეთვე შდრ.
ჩვენეული დასახელებანი.

მკვლევრები ხაზს უსვამენ, რომ ესაა მოქმედება თუ ვითარება,
რომელიც გრძელდებოდა და მეორდებოდა წარსულში და
დღემდე ინარჩუნებს ისტორიულ ღირებულებას. გამოიხატება
მოქმედება ან მდგომარეობა, რომელიც გრძელდებოდა ან მე-
ორდებოდა წარსულში. აღინიშნება, რომ თანამედროვე ენაში
დიდი გავრცელება ვერ ჰპოვა, ცალკე მდგომი მწკრივია და გად-
მოცემს დაახლოებით ასეთ ნათქვამთა ტიპს: گویی می خواسته

است چیزی بگوید *გუდი მიხასთე ასთ ჩიზი ბეგუდად „თითქოს
უნდოდა რალაც ეთქვა, რალაცის თქმა უნდოდა,,.*

როგორც ვხედავთ, განსაზღვრებებიცა და ტერმინებიც
ბევრია. ჩვენს მორფოლოგიურ სქემაში ი. კალაძე გზისობას უს-
ვამს ხაზს და უფარდებს ქართულ აღწერით პერფექტულ რი-
გებს (ტიპი: მას გაგზავნილი აქვს და ა. შ.), რომელსაც უპირა-
ტესობას ანიჭებს თურმეობითის ფორმებთან შედარებით. ჩვენ
ვიზიარებთ ქართული აღწერითი პერფექტების გამოყენებას ამ
შემთხვევაში, თუმცა თურმეობითებიც ასევე ბუნებრივი ქარ-
თული შესატყვისია. ქვეთავში ჩვენ ჩამოთვლილი გვაქვს გან-
ხილვადი სპარსული განგრძობითი პერფექტის მრავალი დასაშ-

ვები ქართული შესატყვისი, რომელთაგან ზოგი ტიპოლოგიურია, ზოგიც თავისუფალი შემოქმედებითი ან მხატვრული თარგმანის კუთვნილება შეიძლება იყოს (იხ. სათანადო ქვეთავი). ქართული აღწერითი პერფექტები თავისთავად ამ მონოგრაფიის ავტორის საავტორო თემატიკაა (იხ. მაია სახოკიას შრომები) და ეს ფორმები მართლაც სპარსული მრავალგზისი ნამყო შედეგობითის ერთ-ერთ ტიპოლოგიურ შესაბამისობად უნდა ჩაითვალოს.

მი-პრეფიქსიანი ნამყო განგრძობითი მრავალგზისი შედეგობითი კლასიკურ სპარსულშიცაა ცნობილი. იმავდროულად, კლასიკურ სპარსულში გვაქვს 4 ბე-წინსართიანი (პრეფიქსიანი) პერფექტიც. მართებულად ითვლება, რომ ეს ორი ფორმა თავისი წინსართებით ურთიერთოპოზიციურია (დაპირისპირებულია), რადგან ბე-წინსართი მოქმედების დასრულებულობას, წყვეტილობას გამოხატავს, ხოლო მი-წინსართი აღნიშნავს უწყვეტობას, უწყვეტელობას, დაუსრულებლობას, უსრულ განმეორადობას. ასევე ცნობილია, რომ ბე-წინსართიანი პერფექტები გაქრნენ და თანამედროვე სპარსულში არ ფიქსირდებიან, მი-პრეფიქსიანი ნამყო შედეგობითი კი განვითარდა, ბე-პრეფიქსიანი ფორმები განდევნა და თანამედროვე სპარსულშიც დამკვიდრდა.

ქართული ტერმინოლოგიისთვის გამოსადეგია ძველ ქართულში არსებული ხოლმეობითობა, გზისობა. სწორედ ძველ ქართულს შეგვიძლია დავეყრდნოთ განსახილველ სპარსულ ფორმათათვის ქართული ტერმინების შერჩევაში. აქ გასათვალისწინებელი ისიცაა, რომ ქართული მესამე სერიის მსგავსად, სპარსულ პერფექტულ რიგებსაც ზოგადად, და კერძოდ ხოლმეობითი ნამყო შედეგობითის მწკრივსაც ახასიათებს ხშირად უნახაობის, თურმეობითობის კატეგორიის სემანტიკაც. უმეტესწილად ეს ფართო ან შედარებით მცირე სინტაქსური კონტექსტებით განისაზღვრება. ამგვარად, ნამყო შედეგობით-განგრძობითი შეიძლება იყოს მტკიცებითიც (კატეგორიული) და უნახაობის (თურმეობითის) მნიშვნელობის შემცველიც (იხ. ქვეთავები).

შედეგად, ჯამში ნამყო ხოლმეობით შედეგობითს ქარ-

თულში შეესაბამება: პირველი და მეორე თურმეობითი, წყვეტილი; აღწერითი პერფექტები; აგრეთვე ხოლმეობითის მწკრივი, მესამე კავშირებითი, საერთოდ ყველა სხვა მწკრივიც, რომელსაც შეიძლება ჰქონდეს სხვადასხვა კონტექსტში ნამყო (წარსული დროის) გაგება. ძველი ქართულის შემთხვევაში ესაა ხოლმეობითი, წყვეტილის ხოლმეობითი; ახალი ქართულისთვის კი ძირითადი ნამყო, წყვეტილი, აორისტი. ი. კალაძისეული შესატყვისები ახალქართული აღწერითი პერფექტებია (ტიპი: „ხშირად მაქვს გაგზავნილი“), რომელსაც გვერდით შეიძლება დაუდგეს აგრეთვე პირველი თურმეობითიც, მით უფრო, თუ სახეზეა უნახაობის (თურმეობის, თურმეობითობის) სემანტიკაც: *გამიგზავნი, მიგზავნი ხშირად; თურმე ხშირად (გა) უგზავნი ხოლმე*. ი. კალაძისეულ სქემაში დამხმარე სიტყვად გამოიყენება სიტყვა „ხშირად“, რაც სავსებით მისაღებია. ეს ერთერთი დამხმარე, დამატებითი ლექსემაა, რომელიც ქართულ თარგმანში შეგვიძლია მოვიხმოთ ხოლმე ხოლმეობითობის გადმოსაცემად. ასევე შეგვიძლია დავიხმაროთ სხვადასხვა ლექსემები, როგორცაა: *ხოლმე, ჩვეულებრივ, წესისამებრ* და სხვა. უნახაობის შემთხვევაში, ამის გარდა, ვუმატებთ ნაწილაკს „თურმე“, სრული ინფორმაცია ამაზე წარმოდგენილია კურსის ტექსტში (იხ. ქვეთავები).

განსახილველი ფორმებისა და შესაბამისად შესატყვისი ტერმინოლოგიის საკითხთა თემაზე კიდევ დასაზუსტებელია და გასათვალისწინებელია შემდეგი: ა) უნახაობის. თურმეობის (თურმეობითობის) ტერმინები სხვა ენებზე: რუსული – повествовательный, неочевидный, заглазный, повествовательность, неочевидность, заглазность; ინგლისური – Historical, Traditional, Narrative, Inferential, Inferentiality; ბ) გზისობა (Repeated) – ე. წ. იტერატივი (Iterative Итеративный). იტერატივი არის წყვეტილიც და უწყვეტელიც ანუ სრულიც და უსრულიც (ტელიკი/ატელიკი Telic/Atelic). აღინიშნება, რომ გზისობა (განმეორადობა, გამეორება) ახასიათებს საერთოდ რეზულტატივს, შედეგობრიობას. ამდენად, ყველა ეს ცნება: რეზულტატივი, პერფექტულობა, განგრძობითობა, დურატიულობა, უწყვეტელობა, (მო)თხრობი-

თობა (სპარსული *تقلى* ნაყლი), გზისობა, და ა. შ. მისთ., თავ-

მოყრილია ამ ერთი-ორი ფორმის გარშემო, რასაც ემატება ფაკულტატური უნახაობის, თურმეობის (თურმეობითობის) გაგებაც. გ) ჩვენი მხრიდან, ბ) პუნქტს სემანტიკურად მივაბამდით „მოულოდნელობის,, სემანტიკასაც (გ-პუნქტს). მოულოდნელობა არცოდნას უკავშირდება და უახლოვდება უნახაობას, თურმეობას, თურმეობითობას: „ვნახე, გავიგე, მაგრამ მანამდე არ ვიცოდი, არ ველოდი; თურმე ასე ყოფილა, ასე მომხდარა,,. არსებითად, უფრო ხშირად მოულოდნელობა თურმეობის ნაწილია, მასში შედის. თურმეობითობა მოიცავს მოულოდნელობას და გაკვირვებას. მაგ.: ნამცხვარი გამოეცხო (არ ველოდი, არ ვიცოდი, არ ვფიქრობდი, არ მიფიქრია, გამიკვირდა და შესაძლოა, – გამეხარდა, გავიხარე (ან პირიქით, მეწყინა) და მისთ.). ფაქტია, რომ ამგვარ პრაგმატულ სერიათა მთელი რიგი სპეკულატურად თამაშდება ზოგადად აღნიშნულ ფორმათა და კერძოდ, – სპარსულ განგრძობით შედეგობრივ-ხოლმეობით ფორმათა გარშემო (იხ. ნიმუშები).

სპარსულ ხოლმეობით-პერფექტულ დროით ფორმებთან დაკავშირებული სპეციალური ლიტერატურის კოორდინატები მინიშნებულია აქვე ბოლოთქმაში, თემატურ ნუსხაში, მუხლში „დროები,,. ნაწილი ამ ავტორებისა ანუ ზოგიერთი დასახელება შესულია სრულ ბიბლიოგრაფიულ სიაში, თუ განეკუთვნება კურსებს, არა კვლევებს (იხ).

ჯამურად, სპარსულ ხოლმეობით-განგრძობით პერფექტთა ქართული შესაბამისი ტერმინოლოგია გულისხმობს ერთად თავმოყრილ შემდეგ ჩამონათვალს: განგრძობითი პერფექტი, ნამყო შედეგობით-განგრძობითი, ხოლმეობითი პერფექტი, მრავალგზისი ნამყო შედეგობითი (პერფექტი, რეზულტატივი), იტერატიული ნამყო შედეგობითი (იტერატივი), განმეორებადი, გამეორებული, გასამეორებელი; წყვეტილი/უნწყვეტელი, სრული/უსრული მრავალჯერადობა (ტელიკური/ატელიკური); მრავალჯერადი შედეგობრივი ნამყო (ნარსული); მრავალჯერადი, მრავალგზისი, ხოლმეობითი, განგრძობითი შედეგობითი; და ა. შ. სხვა მისთ., იმავდროულად, უთუოდ თურმეობითობის (უნა-

ნაობის, არცოდნის, მოულოდნელობის) აღნიშვნით.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია, რომ ი. კალაძისეულ პარადიგმაში, ისევე როგორც ჩვენს სინტაქსურ კურსში, წარმოდგენილია აგრეთვე *მრავალგზისი ნამყო წინარე შედეგობითი, განგრძობითი წინარე წარსული ანუ პლუსკვამპერფექტი*. ამ ფორმაზე სხვა გრამატიკულ კურსებში საერთოდ არაა საუბარი, არადა ის არსებობს, თუმცა შედარებით იშვიათია. ეჭვგარეშეა მისი თეორიული დაშვებულობაც (იხ. სათანადო ქვეთავი).

უნდა ითქვას, რომ ხოლმეობითი ნამყო შედეგობითიც და ხოლმეობითი ნამყო წინარეც (წინარე წარსულიც) შეიძლება იყოს კოპულიანიც და უკოპულოც. სათანადო ქვეთავებში ეს მითითებაც და ჩვენს ნიმუშებში ორივე ვარიანტიც შეგვხვდება: სრული, კოპულიანი და მოკვეცილი კოპულით (უკოპულო). შინაარსი ამით არ იცვლება.

ზემოგანხილული თემები დაიძებნება კვლევათა და წარკვევთა სახით წარმოდგენილ სპეცლიტერატურაში, რომელთა ავტორები ნახსენები არიან ან ძირითად სრულ ბიბლიოგრაფიაში, ან ბოლოთქმის ტექსტში, -საკითხთა და ავტორთა მოკლე ჩამონათვალში მითითება-მინიშნების ფორმით (იხ. აქ ბოლოთქმაში თემათა და ავტორთა სია).

ნამყო განგრძობით ხოლმეობით მრავალგზისი წინარე წარსულთან ერთად იმავე ქვეთავში ნახსენები გვაქვს ნამყოს კავშირებითის განგრძობითი ხოლმეობითიც (იხ. ქვეთავი). ასეთი ფორმები არსადაა ნახსენები არც კვლევებში, არც კურსებში, არც ნარკვევებში, მაგრამ სხვადასხვა დროის ტექსტურ მასალაში შეიძლება შეგვხვდეს და გვხვდება კიდევ (კოპულით ან უკოპულოდ). ქართულად დაახლოებით გამოიხატება შემდეგი შენაარსი, – ხოლმეობითობის, შედეგობრიობისა და კავშირებითობის სემანტიკური შერწყმით: *اشس آداسميا مياشادე* (ბაშად),

اشتگميا مياشادე (ბაშად), *اشس استگميا راسنهمون مياشادე* (ბაშად) „მოვიდოდეს ხოლმე, მოსულიყოს (ხოლმე), იტრიალოს ხოლმე; ტრიალებდეს, ეტრიალა, მოსულიყო ხოლმე; მიეყვანა, ეხელმძღვანელა (ხოლმე)„.

მაგალითი:

می بايست نگارنده را به اين نتيجه راهنمون می گشته

ნეგარანდერა ბე ინ ნათიჯე რაჰნემუნ მიგაშთე „მწერალი ამ შედეგამდე/შედეგისკენ უნდა დაეკვალიენებინა/მიეყვანა (ხოლმე)“, (ოცდამეერთე საუკუნის დასაწყისის ერთი თეატრთმცოდნეობითი მონოგრაფიული ნარკვევიდან: მ. ესქუი, „ირანული თეატრის ისტორია (მიმოხილვა)“, „(სეირი დარ) თარხე თართე ირან“, მუსტაფა ესქუი, (აგრ. ბიჟან მოჭიდ და სხვა), თეჰრან, ნაშრ. ანაჰიტა ესქუი, 1999/2009, გვ. 654, სულ 1534 გვ.). ეს მხედველობაში მისაღება (იხ.).

ესა კავშირებით კილოში განგრობითი შედეგობრიობა სასურველი მოქმედებით; იგულისხმება შესრულების ვარაუდი ან ცოდნა, მაგრამ დანამდვილებით (დაზუსტებით) მთქმელმა ჯერ არ იცის, შესრულდება თუ არა (ეჭვის გამოსატყა კი კავშირებითის ფუნქციაშია). ამ შემთხვევაში ფორმა უკოპულოა: می

گشته میگاشთე (ბაშად). თეორიულად კი ორივე ფორმა დასაშვებ-

ბია. ესაა, როგორც ჩანს, ცალკეული, იშვიათი, გამონაკლისი ფორმა; მაგრამ წინათ განხილულ ფორმათა კვალობაზე ის სრულიად ბუნებრივი ფორმაა, პარადიგმულად სანარმოებელი და უღლების ვერტიკალის სისტემაში იოლად და მარტივად წარმოსადგენი სემანტიკურადაც, პრაგმატულ-შინაარსობრივადაც. მას შეიძლება მივანიჭოთ ტერმინი: განგრძობითი (განგრძობით-ხოლმეობითი) მრავალგზისი ნამყოს კავშირებითი. მოცემულ შემთხვევაში, უკიდურესი გამონაკლისობის გამოსობით, ჩვენ თავზე არ ვიღებთ ასეთ ფორმათა გამოცხადებას სრულუფლებიან დროით პარადიგმულ ერთეულად, მაგრამ ამ საჭიროებას თუ უმართებულობას მხოლოდ თავად ცოცხალი ენის დინამიკა დაგვანახვებს სამომავლოდ. ჩვენ ჩართული გვაქვს ეს შემთხვევა ძირითად ტექსტსა და ბოლოთქმაში იმის საფუძველზე, რომ წინამდებარე ნარკვევი ითვალისწინებს იშვიათ შემთხვევებსა და გამონაკლისებსაც. დავძენთ, რომ განხილვადი ფორმა

მოქცეულია ორპრედიკატული სპეცკონსტრუქციის (სპკ) სტრუქტურაში, როგორც პრედიკატული აქტანტი ანუ ძირითადი ზმნა (დამხმარე ზმნა *می بایست* მიბაიესთ „უნდა“-სთან ერთად, რომელიც აგრეთვე მი-პრეფიქსიანია ანუ განგრძობითია). ამიტომ ეს ნიმუში ორპრედიკატულ სტრუქტურებშიც გვაქვს შეტანილი,-ცხადია, იშვიათი მაგალითის სახით (იხ. თავი სპკ, ოკ).

ჯერ-ჯერობით ვირტუალურ მრავალგზის ნამყოს კავშირებითს ცალკე დროდ ვერ და არ გამოვყოფთ, თუმცა იგი თეორიულად დასაშვებია, ჯდება პარადიგმაში. ის უნდა განიხილებოდეს და აღინიშნებოდეს როგორც იშვიათობა, – გრამატიკული მსჯელობის საგანი.

შემდეგი საკითხია ე. წ. ანმყოს კავშირებითი. აუცილებელია განიმარტოს ამ სახელწოდებით ცნობილი ფორმის ახალი დასახელება. ი. კალაძისეულ პარადიგმაში ტრადიციული ანმყოს კავშირებითი ასეა წარმოდგენილი: ანმყო-მომავლის კავშირებითი *مضارع التزامی* [მოზარე ელთეზამი]. ჩვენს

სინტაქსურ სისტემაში შემდეგნაირი ქვესათაური გვაქვს: ანმყოს (მყოფადის, მომავლის) კავშირებითი, ანმყო-მომავლის კავშირებითი. ჩვენ ვიზიარებთ ი. კალაძის მიერ შეტანილ კორექციას განხილვადი ფორმებისთვის ორმაგი სახელწოდების მინიჭების შესახებ. ე. წ. ანმყოს კავშირებითი წამყვანი პრაგმატულ-სიტუაციური სემანტიკის მიხედვით ძირითადად მომავალ გრამატიკულ დროს ეკუთვნის (მყოფადს). უფრო მეტიც: დღევანდელ სასაუბრო სპარსულში ხშირად პირდაპირ გამოხატავს მყოფადს, მომავალს და თითქმის უტოლდება მნიშვნელობით მომავალ კატეგორიულს (იხ). იმავდროულად, ეს ფორმები შინაარსით ზოგჯერ ანმყოსაც უახლოვდებიან და თითქმის უტოლდებიან ანმყო-მომავლის (ანმყო-მყოფადის) მწკრივის პრაგმატულ სემანტიკას (იხ). ასეთი ნიუანსები ვლინდება პრაგმატულ-სემანტიკური კონტექსტებისა და სიტუაციური ვითარების გათვალისწინებით. ამდენად, საქმე გვაქვს ორმაგ სემანტიკასთან. რაც შეეხება თავად ფორმას: სახელწოდება ან-

მყოს კავშირებითი სწორედ რომ ფორმალური წარმოებითაა განპირობებული. ფორმა ინარმოება ანმყოს ფუძისგან, ეყრდნობა ანმყოს ფუძეს. მორფოლოგიურად ანმყოს კავშირებითი ანმყოს ფუძის ჯგუფში შედის, მაგრამ შინაარსით უფრო მყოფადს განეკუთვნება. იგი გამოხატავს პირველ რიგში სამომავლო მოქმედებას კავშირებით კილოში. ამიტომაც საუკეთესო გადაწყვეტაა, ორმაგი ბუნებიდან გამომდინარე, ამ მწკრივს ეწოდოს ორმაგი სახელი: *ანმყო-მომავლის*, *ანმყო-მყოფადის* კავშირებითი. შესაბამის ქვეთავში ასეცაა წარმოდგენილი (იხ. დროები, ქვეთავი).

პირობითი რთული წინადადების ტაბულებში და მონოგრაფიის ტექსტის სხვა ნაწილებში შეგვხვდება სახელწოდების სხვადასხვა ვარიანტები: ძველიც და ახალიც. ტექნიკურად ყველგან ვერ არის შეცვლილი ტრადიციული სახელწოდება, მაგრამ მორფოლოგიური თვალსაზრისით ეს არაა შეცდომა. ახალი, გაორმაგებული ტერმინი კი უკეთესად, სრულად გამოხატავს განსახილველი მწკრივის ფორმასა და შინაარსს ერთდროულად. აქ, ბოლოთქმაში ვადასტურებთ ტერმინის ახალი ვარიანტის უპირატესობასა და მისი დანერგვის საჭიროებას.

გაუგებრობის თავიდან ასაცილებლად შევნიშნავთ, რომ ზოგიერთ რუსულ-ევროპულ სახელმძღვანელოში მოხვედრილია ანმყო-მყოფადის კავშირებითის მწკრივის სრულიად გაუგებარი სახელწოდება: *აორისტი*. ტერმინი *აორისტი* სინამდვილეში ყველა ენის გრამატიკაში და საზოგადოდ ზოგად ენათმეცნიერებაში, აღნიშნავს ყოველთვის ნამყო დროს, წარსული დროის ძირითად მწკრივს, წყვეტილს. თუ შეგვხვდა ეს ტერმინი სპარსული ანმყო-მყოფადის კავშირებითის აღსანიშნავად, უნდა ვიცოდეთ, რომ ეს ტერმინთა შემთხვევითი აღრევაა, გაუგებრობაა.

ლიტერატურა და ბიბლიოგრაფიული სიები
(დიდი და მცირე სია). *სრულ (დიდ) ბიბლიოგრაფიულ სიაში* წიგნის ბოლოს მხოლოდ *საფუძვლები* სახელდება. როგორც უკვე ითქვა არაერთგზის, ესაა: გრამატიკული კურსები და ნარკვევები, სახელმძღვანელოები, სასწავლო საკითხავი წიგნები, კომპენდიუმები, ქრესტომათიები, ენის საფუძვლთა აღწერები

(„საფუძვლები“), გამონაკლისი თემატური მონოგრაფიული ნარკვევები კურსისა ან კომპენდიუმის სახით, გარკვეული აკადემიური ლექსიკონები (თუ ვერტიკალები შეიცავენ სათანადო მასალას) და მისთ. *მცირე სიაში* რომელიც განთავსებულია აქვე ბოლოთქმაში, ჩამოთვლილია გარკვეული თემებისთვის წამყვან კვლევათა ავტორები. არსებითად, ფაქტობრივად და მოძიების თვალსაზრისითაც, პირველ რიგში ამის წყაროა თავად მ. სახოკიას შრომები და ამ შრომებში წარმოდგენილი გამოყენებული დიდძალი ლიტერატურა; შემდგომ კი, – ჩამონათვალში დასახელებულ სხვა ავტორთა შრომები შესაბამისი თავისი ბიბლიოგრაფიით და ა. შ.

კატეგორიულად არ არის შეტანილი (ვერც იქნებოდა) დიდ სიაში კვლევითი ნაშრომები, ფუნდამენტურ კვლევათა ამსახველი უზარმაზარი (თუნდაც „ძირითადი“) ლიტერატურა.

მცირე სიაშიც (გვარ-თემათა ჩამონათვალში) პირველ რიგში ჩაწერილია ისეთი კვლევები, რომელთა კონკრეტულმა მასალამ (რეალურმა მაგალითებმა) ან თეორიულმა დებულებებმა დიდი გავლენა იქონიეს ამ წიგნის ავტორის შეხედულებებზე, მოსაზრებებზე და თვალთახედვებზე, რაც აისახა კიდევაც მოცემულ კურსში. ამ ჩამონათვალში *თემებისა და საკითხების* მიხედვით, ყველა ავტორთა გვარ-სახელი დასახელებულია ჯერ ქართულად, შემდეგ კი ორიგინალის ენაზე; ქართველ ავტორთა გვარ-სახელიც, რომელთა ნაშრომები დაბეჭდილია სხვა ენებზეც, წარმოდგენილია აგრეთვე იმავე ენაზე (იხ.).

საბოლოო ჯამში, *მცირე სიაში* მოხვედრილია უძირითადესი ლიტერატურის მინიშნება-მითითება *პრიორიტეტულ საავტორო საკითხებზე*. დანარჩენი სპეცლიტერატურა განთავსდა დიდ სიაში (იხ.).

ცხადია, ზოგი ავტორი თემის მიხედვით მოხვედრილია ორივე სიაში: თუკი მცირე სია ასახავს რაიმე თემას, რომელიც განვითარებულია არა კვლევით ნაშრომში ოდენ, არამედ რომელიმე ნარკვევში, კურსში.

თვალსაჩინოებისთვის და ძიების შემთხვევაში მოძიების გასაადვილებლად, ქვემოთ საწყისი, ათვლის წერტილთა სახით ტექსტში სრულადაა დასახელებული *მაია სახოკიას* ერთ-ერთი

სტატია და მისივე შრომათა კრებული (იხ.). ეს სტატია აერთიანებს ჯერ-ერთი მრავალ საავტორო თემა-საკითხს, მეორეც, – იქვე თავმოყრილია დიდძალი სპეცლიტერატურა. შრომათა კრებულში კი თავმოყრილია მ. სახოკიას ბევრი სტატია და შესაბამისად ამ სტატიებით მისანვდომი ხდება ბევრი სხვა ავტორიც. ამ წყაროებიდანვე მოძიებადია მ. სახოკიას სხვა მონოგრაფიები, მისივე სხვა სტატიები და დისერტაციები, რომელთა გზით შეიქმნება გასასვლელი უფრო დიდ, ფართო ბიბლიოგრაფიაზე და ა. შ. დაინტერესებული მკითხველი სურვილისამებრ ასე გაიკვლევს გზას.

სხვა ავტორთა ნაშრომებში, რომელთა გვარ-სახელებს შეზღუდული რაოდენობილ აქვე წარმოვადგენთ იმ ძირეულ საკითხებთან ერთად, რომელიც აქტუალურია მოცემული მონოგრაფიის შინაარსისთვის. გვარ-სახელები აღინიშნება ძირითად ენებზე, რომელზედაც ამ ავტორთა შრომები მოიპოვება, ქართულად კი ყველა გვარ-სახელია წარმოდგენილი თვალსაჩინოდ. ხაზს ვუსვამთ, ეს ჩამონათვალი ითვალისწინებს მხოლოდ *ინოვაციებს*, – *ინოვაციურ ფაქტებსა და ინოვაციურ ინტერპრეტაციულ მიდგომებს* (და არა ზოგადად საკითხებს, რაზედაც ლიტერატურა უზარმაზარია). ამდენად, ინოვაციურად განსაკუთრებით ყურადსაღებ საკითხებზე დაინტერესებულთ შეუძლიათ მოიხილონ პირველ რიგში *მაია სახოკიას* შრომები (მონოგრაფიები, სადისერტაციო ნაშრომები და სტატიები), აგრეთვე, – ამ ნაშრომებში დასახელებული დიდძალი ლიტერატურა, ბიბლიოგრაფიულ ჩამონათვლთა სიებში (ავტორები და ამ ავტორთა შრომებში თავის მხრივ წარმოდგენილი დასახელებანი) და ა. შ.; ქვემოთ მოყვანილ თემატურ საკითხთა და ავტორთა მოკლე ჩამონათვალში გვარ-სახელები ყველა შესაბამისი ენის ფორმებითაა წარმოდგენილი (რა ენებზეცაა არსებული შრომები ზოგადად). ეს სია უმოკლესია, – დასახელდა მხოლოდ მოცემულ *ინოვაციურ მიდგომებთან* მჭიდრო სიახლოვეში მყოფი ნაშრომების ავტორები ან ისეთ ნაშრომთა ავტორნი, საიდანაც მოცემული მონოგრაფიის ავტორმა ისარგებლა *კონკრეტული ენობრივი მასალით* (ენობრივი ნიმუშებით, მოვლენათა მაგალითებით). თავისთავად, ამ ჩამონათვალში შედის თავად *მაია სახოკიას* ნაშრომებიც (გამოყოფილი თემების შესაბამისად), საერთო სი-

ით. კერძოდ (იხ. მუხლი ქვემოთ: საკითხები და ავტორები, მცირე ბიბლ სია):

საკითხები და ავტორები (მცირე ბიბლიოგრაფიული სია).

სიტყვათა რიგი: მაია სახოკია (M. M. Сахокия); ჟ. ლაზარი (G. Lazard); ს. ამინ-მადანი, დ. ლუტცი; (S. amin-Madani, D. Lutz); გ. მაჰმუდოვი (Г. Ш. Оглы. Махмудов); და სხვ.

პირობითი წინადადება: მაია სახოკია (M. M. Сахокия), იულია პანოვა (Ю. Н. Панова), ს. ამინ-მადანი, დ. ლუტცი; (S. amin-Madani, D. Lutz).

როული ზმნები: ი. რუბინჩიკი (Ю. А. Рубинчик, I. Rubinchik), მაია სახოკია (M. M. Сахокия, M. Sakhokia), ო. ხადარცევი (О. А. Хадарцев, O. Khadartsev); შ. ტელეგდი (Zc. Telegdi), გ. გვენცაძე (Г. С. Гвенцадзе), ლ. პეისიკოვი (Л. С. Пейсиков), გ. გოლევა (Г. С. Голева), ა. ჯავოვი (А. Г. Джавов), ა. ვიდრინი (А. П. Выдрин), ა. ვერეტენიკოვი (А. А. Веретенников), ნ ფემილი (N. Family), ს. ფრიცი (S. Fritz), ლ. ქარიმი-დუსტანი (Gh Karimi-Doostan), ზ. მანაგაძე (Z. Managadze), მ. მოყადამი (M. Moqaddam), ნ. ნახუცრიშვილი (Н. Г. Нахуцришвили); შ. განჯავი, კ. მეგერდუმანი (Sh. Ganjavi, K. Megerdooimian);

წინდებულები, წინდებული *თ* თუ: მაია სახოკია (M. M. Сазокия, M. Sakhokia); ლ. პეისიკოვი (Л. С. Пейсиков); ი. რუბინჩიკი (Ю. А. Рубинчик);

ზმნური ობიექტური მარკერები: მაია სახოკია (M. M. Сахокия, M. Sakhokia), ჟ. ლაზარი (G. Lazard); ზმნური სუბიექტური მარკერები: კ. პოლიაკოვი (К. Поляков), მ. სახოკია (M. M. Сахокия);

წინადადების წევრთა კლასიფიკაცია: მაია სახოკია (M. M. Сахокия, M. Sakhokia), ჟ. ლაზარი (G. Lazard), ი. რუბინჩიკი (Ю. А. Рубинчик), თ. დემეტრაშვილი (T. M. Деметрашвили), ა. ვიდრინი (А. П. Выдрин); ს. ამინ-მადანი, დ. ლუტცი; (S. amin-Madani, D. Lutz);

ქვემდებარე-შემასმენლის რიცხვში შეთანხმება: მაია სახოკია (M. M. Сахокия, M. Sakhokia); ჟ. ლაზარი (G. Lazard), ი. რუბინჩიკი (Ю. А. Рубинчик, I. Rubinchik); ს. ამინ-მადანი, დ. ლუტცი; (S. amin-Madani, D. Lutz);

ر ر ت თანდებული: ი. ოვჩინიკოვა (И. К. Овчинникова); ა. ვერეტენიკოვი (А. А. Веретенников, A. A. Veretennikov); მაია სახოკია (M. M. Сахокия, M. Sakhokia); ჟ. ლაზარი (G. Lazard); ი. რუბინჩიკი (Ю. А. Рубинчик, I. Rubinchik); ა. ვიდრინი (А. П. Выдрин); ქ. გადილია (К. Т. Гадилія, K.Gadilia); ა. ტომსონი (А. Томсон); შ. განჯავი (Sh. Ganjavi), ფ. ფაყირი (P.Faghiri), პ. სამველიანი (P.Samvelian), ა. ნაჯაფი (A.Najafi); ს. ქარიმი (S. Karimi); ლ. თუშიშვილი; ო. ხადარცევი (О. А. Хадарцев); მ. დაბირ-მოყადამი (M. Dabir-Moqaddam); და სხვ.

წინდებულები: მ. სახოკია (M. M. Сахокия, M. Sakhokia); ი. მაზურივა (Ю. В. Мазурова); ნ. ნახუცრიშვილი (Н. Г. Нахуцришвили, N. Nakhutsrishvili); შ. რაზავი (Sh. Razavi); ა. სეიდი-ვაფაი (A. Seyedi-Vafai); და სხვ.

س ا არტიკლი; ი და რა ერთად: მაია სახოკია (M. M. Сахокия, M. Sakhokia), ი. რუბინჩიკი (Ю. А. Рубинчик), ქ. გადილია (К. Т. Гадилія),

იზაფეთი: პალმერი (A. Palmer), თ. დემეტრაშვილი (T. M. Деметрашвили, T. Demetrashvili); ჰ. ჰაიდერი (H. Haider); ჰ. ჰაიდერი, რ. ცვანციგერი (H. Haider, R. Zwanziger); და სხვ.

დრო-კილოთა ფორმები წინადადებაში: ს. ამინ-მადანი, დ. ლუტცი; (S. amin-Madani, D. Lutz); თ. რევია (T. Revia).

დროით ფორმათა პარადიგმები, სემანტიკა და ტერმინოლოგია: ი. კალაძე, მ. ჩიქობავა; ვ. რასტორგუევა (B. C. Расторгуева); ჟ. ლაზარი (G. Lazard); ი. რუბინჩიკი (Ю. А. Рубинчик); ნ. თეკტონი (N. M. Thackston), ნ. ვაზინფური (N. Vazinpoor); თ. ფურნამდარიანი (T. Purnamdarian); ა. მოყადამი (A. S. Moqaddam); თუშიშვილი; თ. რევია (T. Ревия); და სხვ.

მოდლობა და მოდალური მორფოსინტაქსემები (მათ შორის ოკ და მპკ): ს. ამინ-მადანი, დ. ლუტცი (S. amin-Madani, D. Lutz); მაია სახოკია [ორ- და მრავალპრედიკატული კონსტრუქციები (ოკ და მპკ)] (M. M. Сахокия, M. Sakhokia);

სპეციალური კონსტრუქციები (სახელდება, ზმნური მორფები და პირის მარკერები, მოძრავი (მობილური) კლიტიკები, ენკლიტიკური კონსტრუქციები, ორ(მრავალ)პრედიკატული კონსტრუქციები (ოკ, მპკ), იმპერატივი და იმპერატიული კონსტრუქციები); სხვადასხვა სპეციფიკაციები და თავისებურებანი (ყველა სპკ, მოცემული მონოგრაფიის მიხედვით): მაია სახოკია ((M. M. Сахокия, M. Sakhokia) [საავტორო თემები].

წინადადებები შინაარსის მიხედვით (პირობა, ნატვრა, იმპერატივი, მოდალობა, აუცილებლობა, ძახითობა და სხვა), სიუჟეტური შესაძლებლობები და სცენარული ვარიანტები: ს. ამინ-მადანი, დ. ლუტცი; (S. amin-Madani, D. Lutz); მაია სახოკია [მათ შორის,– ორ- და მრავალპრედიკატული კონსტრუქციები (ოკ და მპკ)] (M. M. Сахокия, M. Sakhokia).

რეალობა-ირეალობის გამოხატვა (პრამატიკა და სიტუაციური სინტაქსი; სიტუაციური სიუჟეტები და სცენარები: აქტუალობა, ინფორმაციულობა, პრამატული სემანტიკა): ს. ამინ-მადანი, დ. ლუტცი (S. amin-Madani, D. Lutz); მაია სახოკია (M. M. Сахокия, M. Sakhokia); იულია პანოვა (Ю. Н. Панова).

განკერძობა, აპოზიცია და სასრული ფრაზები: ი. სამარე (Y. Samareh); ს. ამინ-მადანი, დ. ლუტცი (S. amin-Madani, D. Lutz); მაია სახოკია (M. M. Сахокия, M. Sakhokia).

და მრ. სხვა.– გამოწვლილვითი განხილვის შემთხვევაში, კიდევ შეიძლება გამოიყოს თემები, საკითხები და ავტორები, თუმცა ეს პროცესი შესაძლოა დაუსრულებელი აღმოჩნდეს და ამ ეტაპზე შეგვიძლია ზემოთ მოტანილი ჩამონათვლებით დავკმაყოფილდეთ. ეს *მორფოსინტაქსურ პრობლემატიკის ლერძია*, საკმაოდ *ლერძული საკითხებია სპარსული მორფოსინტაქსის სფეროში*. ზემოთქმულს უნდა დავმატოს სათქმელად ის ფაქტორიც, რომ ყველა თემა და საკითხი განხილვა ქართულ ენასთან მიმართებაში, ქართული შესატყვისების გათვალისწინებით, ორენოვანი კურსის პრინციპით, ორენოვნების პლანში, ორენოვანი ტიპოლოგიური გრამატიკული ხედვით (თვალთახედვით). (იხ. აგრ. ძირითადი ლიტსია).

ავტორთა თანმიმდევრობა წარმოსახულია პრიორიტეტული სამეცნიერო ნიშნითა და/ან ქრონოლოგიური უპირატესობით, აგრეთვე ზოგჯერ მოცულობითი თეორიული უპირატესობით, მნიშვნელობით, – და არა ანბანური რიგით. პირველ ადგილზე ნახსენებია თითქმის ყველგან მოცემული მონოგრაფიის ავტორი (მაია სახოკია), რადგანაც ნაგულისხნევი ლინგვისტური თემატიკა სწორედ მის მიერაა აქ თავმოყრილი, წარმოჩენილი და ავტორისეული თვალსაზრისით გაშუქებული. ეს საავტორო გრამატიკული კურსია და გამოყოფილი ენობრივი მოვლენები ავტორის ხედვის შესაბამისადაა გაანალიზებული და ინტერპრეტირებული. ამიტომაც ავტორის სახელი პირველ ადგილზე დგას. იმავდროულად, ამ თემატიკასთან, მასალასთან და ანალიზთან საკმაოდ დაახლოებული სხვა კვლევებიც ჩაყენებულია საერთო სურათის სრულყოფის საკითხთა რიგში. ძირითადად ამ შემთხვევაში სწორედ მცირეტანიანი ნაშრომები, სტატიები იგულისხმება, რომელიც ამ მონოგრაფიის ბიბლიოგრაფიულ სიაში არ შეგვიტანია. ზოგიც ბიბლიოგრაფიაში დასახელებულ სქელტანიან შრომებსაც შეეხება. დასახელებულ ავტორთა მონაცემები (ისევე როგორც აგრეთვე სხვა ავტორთა შრომების დასახელებანი) შეგიძლიათ იპოვოთ *მაია სახოკიას*

მრავალრიცხოვან შრომებში (დისერტაციები, სტატიები და მონოგრაფიები). ქვემოთ მოტანილია ოდენ ყველაზე საკვანძო თემატური კვლევები. აქ მხოლოდ დაწურულადაა ნახსენები ის ავტორები, ვის შრომებიდანაც ამოღებულია კონკრეტული მასალა ან/და ვისი ანალიზებიც და დასკვნებიც შეესაბამება მოცემულ მონოგრაფიაში წარმოდგენილ ინტერპრეტაციებს, რაც აქტუალური, მნიშვნელოვანია და გამართლებულია უშუალოდ წარმოჩენილი საკითხების გაშუქებისთვის. *გამოყოფილი ორიენტირები*, ისევე როგორც სხვა დიდძალი მონაცემები დაინტერესებულ პირთ შეუძლიათ მოიძიონ აგრეთვე ბიბლიოთეკების ფართო თემატურ თუ სახელდებით კატალოგურ კომპლექსებში ან ინტერნეტსივრცეებში (აგრეთვე სხვადასხვა სახის ინიციატივების გზით).

კარგი მაგალითია ამ სიის აქტუალობისთვის სხვადასხვა ცალკეული მონაცემი. მაგ, ი. რუბინჩიკი თავისი აკადემიური გრამატიკის ბოლოსიტყვაობაში (დასკვნებში, გვ. 579) აღნიშნავს შემდეგს: „...დამატებით კვლევებს საჭიროებს წინადადების მთავარ წევრთა რიცხვში შეთანხმების პრობლემა, გამოყოფითი არტიკლისა და თანდებულ ორ-რა-ს გამოყენება, ამ გრამატიკულ ნიშან-

თა სავალდებულო და ფაკულტატურ ფუნქციობათა შემთხვევები, ამ და სხვა პრობლემათა უსწრაფესი გადაწყვეტა უეჭველად ხელს შეუწყობს სპარსული ენის სწავლების გაუმჯობესებას არა ოდენ უცხოელი სტუდენტებისთვის, არამედ თავად ირანის სკოლებისა თუ სხვადასხვა საშუალო და უმაღლესი სასწავლების მონაფეთათვის„ (იხ.: *А. Рубинчик, Грамматика современного персидского литературного языка*, Изд. Фирма, Восточная литература, РАН, Москва, 2001; იხ. ბიბლიოგრაფია ქვემოთ). აი ასეთ დონეზე გამოყო ი. რუბინჩიკმა –რ-თანდებულის საყურადღებო, მართლაც საინტერესო საკითხი და ჩვენც უკვე არაერთგზის გამოვყავით და აქაც გამოვყოფთ ამ ე. წ. *თანდებულის* თემას, რომელიც სინამდვილეში უკვე აღარ არის ოდენ თანდებული, არამედ *ზმნური კლიტიკაცაა* და რომელსაც ჩვენ უკვე ზოგადად ვუწოდებთ *ელემენტს*. ეს *ელემენტი ფაქტობრივად და არსებითად, სახელურიცაა და ზმნურიც* (იხ. აგრ. ბოლოთქმის მუხლი: საავტორო თემები, ენობრივი სიახლეები, ინოვაციური კოდიფიკაციები)..

სწორედ ამ მიმართულებას ვაგრძელებთ, ვავითარებთ ამ მო-

ნოგრაფიაში და ვავსებთ ინოვაციების სფეროს. ყველა ეს საკითხი და გაცილებით მეტი სხვაც, ჩვენი კვლევებისა და აღწერის უშუალო საავტორო თემების რიგში დგას; საავტორო კვლევითი, აკადემიური გრამატიკული კურსის სფეროებს ეკუთვნის. ეს თემები ფავორიტებია, – ფავორიტი გამორჩეული, გამოყოფილი, ხაზგასმული საკითხები. ეს ახსნა-განმარტებაც და სიაც ნათელყოფს, თვალსაჩინოს ხდის, თვალსაჩინოებად აქცევს იმას, თუ რა ფავორიტი თემებია წამონეული წიგნში, რომელიც ბევრად აღემატება რიცხობრივადაც, მასალობრივადაც და ანალიზის მოცულობითაც ამ ბოლოთქმაში ზემომოყვანილ ჩამონათვალში მოტანილ საკითხებსა და თემატიკას. რაც მთავარია, ამ ანალიზში წარმოდგენილია *ინოვაციური მიდგომები, ავტორისეული მოსაზრებები, ავტორისეული დასკვნები, ახლებური არასტანდარტული დებულებები, ტიპოლოგიურ კვლევებზე დამყარებული კოდიფიკაციები აღნიშნულია და გაშუქებულია ქართულ გრამატიკულ შესატყვისთა არსი*. იმავდროულად, ეს ნაკვეთები შეიცავს დიდძალ ავტორისეულ მასალას, მოზიდულს ავტორის მიერ სხვადასხვა წყაროებიდან, მათ შორის, – პრივატული ინფორმანტული მონაცემების სახით პირადად. აქ კვლავ მოკლედ ჩამოვთვლით ამ თემებს, საკითხებსა და პრობლემებს: წინადადების წევრთა კლასიფიკაცია და კოდიფიკაცია, წინადადების წევრთა გამოხატვის ფორმები, მარტივი და რთული ფორმები, მთავარი და მეორეხარისხოვანი წევრები, მთავარ წევრთა ორი რიგი და ზმნაში (შემასმენელში) მათი ასახვის საკითხები; ქვემდებარისა და შემასმენლის შეთანხმება რიცხვში; მართვის საკითხები სპარსულში; სიტყვათა რიგი (ნორმა, ტენდენცია, დინამიკა, ინვერსია, თავისუფალი სიტყვათგანლაგება); დამხმარე ელემენტები წინადადებაში; პირობითი წინადადების კომბინაციები ქართული შესატყვისებითურთ; უბრალო დამატება და გარემოებითი სიტყვები, სხვადასხვა წინდებულები წინადადებაში, წინდებული *ჟ თუ*; დამატებებისა

და გარემოებითი სიტყვების ურთიერთგადაკვეთა, რთული სტრუქტურის მსაზღვრელები (წინდებულური იზაფეთები, დანართები, დანართული პასაჟები და სხვა), გარემოებითი მსაზღვრელები, რთული ზმნა როგორც შემასმენელი და აქედან გამომდინარე რთულზმნური სირთულეები; მსაზღვრელთა ჯაჭვებისა და სხვა

ნევრთა ურთიერთმიმართებები; სიტყვათა რიგის სირთულეები (ნორმა, ინვერსია, თავისუფალი რიგი, ტენდენ(ცია)ები და ვარიანტები; ინვერსიის ხარისხთა შკალა); სხვადასხვა დამხმარე ელემენტები წინადადებათა შინაარსისთვის, სპეციალური კონსტრუქციები (სპკ), სპეციალურ კონსტრუქციათა სახეები, სპეციალური კონსტრუქციები წინადადებაში; ქვენწყობის სირთულეები, სემანტიკა და სტრუქტურები; ზერთული წინადადებები, უკავშირო წინადადებები; ერთგვარი ნევრების ვარიანტები (შერწყმული წინადადების დეტალიზაციები); წინადადებები შინაარსის მიხედვით (პირობა, ნატვრა, იმპერატივი, მოდალობა, აუცილებლობა, ძახითობა და სხვა), სიუჟეტური შესაძლებლობები და სცენარული ვარიანტები; პირობითი წინადადების სტრუქტურები, კომბინაციები და სირთულეები; პირობითი წინადადების ვარიანტთა ქართული შესატყვისები და ამ შესატყვისთა ვარიანტები; ირეალობის გამოხატვა, მისი ტიპები და სირთულეები; პრაგმატული სემანტიკა და სიტუაციური სინტაქსი; რეალობა-ირეალობის გამოხატვა (პრაგმატიკა და სიტუაციური სინტაქსი; სიტუაციური სიუჟეტები და სცენარები: აქტუალობა, ინფორმაციულობა, პრაგმატული სემანტიკა); რეალურ და ირეალურ სიტუაციათა სიუჟეტები და სცენარები (პრაგმატიკა, აქტუალიზაცია, საინფორმაციო სტრუქტურები და ინფორმაციული ველები); დრო-კილოთა ფორმები წინადადებაში (შინაარსი და ფუნქციები); განკერძოება და განკერძოების ტიპები; სასრული ფრაზები და ა. შ. სხვა. შესაძლებელია თემატურ საკითხთა და პრობლემათა გამრავლება დეტალური ჩამონათვალისა და არსობრივი დეტალიზაციის გზით (დანვრილებითი აღწერა იხ. სარჩევში; იხ. ტექსტი).

რაც მთავარია და საერთოა ძირითადად ყველა თემისთვის და საკითხისთვის, – სპარსული ენის მონაცემები განიხილება მოცემულ მონოგრაფიულ გრამატიკულ კურსში ქართულთან მიმართებაში, ქართული შესატყვისების გათვალისწინებითა და ხაზგასმით; შესატყვისების წარმოჩენისას იგულისხმება ყველა სხვადასხვა შესაძლო ტიპი: ტიპოლოგიური ლინგვისტური პარალელი, ზუსტი ლინგვისტური თარგმანული ვარიანტი თუ თავისუფალი თარგმანი, აგრეთვე, – მხატვრული თარგმანების ვარიაციული შესაძლებლობების ჩარჩოებიც. ამდენად, ერთის მხრივ ხდება შეძ-

ლებისდაგვრად ყველა დასაშვები ქართული ვარიანტის წარმოდგენა, მეორეს მხრივ, – ხშირად ნაჩვენებია წმინდა ლინგვისტურ-ტიპოლოგიური შეპირისირებითი, შედარებითი ანალიზის შედეგები, რაც სასარგებლოა ამა თუ იმ სპარსული ფორმისა და სტრუქტურის გასააზრებლად. ამის საფუძველზე უნდა ითქვას, ესაა ორენოვანი გრამატიკული კურსი ქართულენოვანი მკითხველისთვის, და შესაძლოა, – საგულისხმო და ღირებული ქართულის თვალსაზრისითაც, ქართული ენის შემსწავლელი სპარსულენოვანი მომხმარებლისთვისაც. ორენოვნების არსი და დანიშნულება მნიშვნელოვანი იყო მოცემული მონოგრაფიის წერისას ავტორისეული მიზნებისთვის და ამოცანებისთვის.

იმ ძირითად, ნამყვან სახელმძღვანელოთა და საკითხავ წიგნთა, ქრესტომიათა გარდა, რაც ყოფილა თუ არის ქართული უნივერსიტეტების სასწავლო პროგრამებში, საიდანაც ამოღებულია ჩვენ მიერ საჭირო მასალა, მასალობრივადაც და გარკვეული დებულებების მიხედვითაც, ამ მხრივ აქტიურად იყო გამოყენებული ზემოხსენებულ ავტორთა კვლევითი სამეცნიერო ნაშრომებიც. სწორედ ამიტომაც აუცილებელი იყო ამ მონაცემთა წარმოჩენა ბოლოთქმაში. ძირითადი სახელმძღვანელოები და საკითხავი წიგნები ნახსენებია წინათქმაში და წარმოდგენილია მოკლე ბიბლიოგრაფიაშიც (იხ. წინათქმა; იხ. ბიბლიოგრაფია). ბიბლიოგრაფიაში, ბუნებრივია არ არის და ვერ იქნებოდა წარმოდგენილი ფართო მასშტაბით უზარმაზარი თეორიული ფუნდამენტური სპეციალური ლიტერატურა მოცემული მონოგრაფიის ავტორის მიერ წარმოებული ლინგვისტური ფუნდამენტური კვლევების სფეროებში, რაც თავისთავად სინამდვიკლეში მთელი სისავსით არის სწორედ რომ საფუძველი წინამდებარე ნაშრომის შექმნისა. როგორც ითქვა, ამგვარი სპეციალური საენათმეცნიერო ლიტერატურის უდიდესი ნაწილი მოძიებადია თავად მათა სახოკიას ნაშრომების ბიბლიოგრაფიულ ნუსხებში და აგრეთვე ამ ნუსხებში მოხსენიებულ სხვა ავტორთა ნაშრომების ბიბლიოგრაფიულ ნუსხებში; და ა. შ. ვიმეორებთ, წინამდებარე მონოგრაფიის უმოკლესი ბიბლიოგრაფიული ნუსხა მოიცავს ოდენ მასალობრივად მოყვანილი მაგალითების კორპუსებში უშუალოდ გამოყენებულ ნაშრომებს ან რაიმე მოსაზრების თუ დებულების თვალსაზრისით მონოგრაფიის ავტორისთვის აუცილებლად და საჭიროდ მიჩნეულ გამოცემებს (იხ. სია).

გამონაკლისის სახით განსაკუთრებით გამოვყოფთ და დასა-

ხელებზე აქ სრულად მოცემული მონოგრაფიის ავტორის მხოლოდ ერთ სტატიას, სადაც თავმოყრილია განსაკუთრებული სისავსით სათანადო ბიბლიოგრაფიული მონაცემები; იმავედროულად, ამავე სტატიაში ჩამოყალიბებულია თითქმის ყველა ძირითადი გრამატიკული საკითხი სპეციალურ საკითხთა თუ სხვა პრობლემათა სახით. ესაა შემდეგი წერილი: *მაია სახოკია*, სპარსული ენის ისტორიული მორფოსინტაქსის მასალები (თეორია და პრაქტიკა), დავით კობიძე 100, საიუბილეო კრებული მიძღვნილი დავით კობიძის დაბადების 100 წლისთავისადმი, რედაქტორები: მ. კვაჭაძე, ლ. ყორყოლიანი და სარედაქციო კოლეგია, ივ. ჯავახიშვილის სახ. თსუ, თსუ გამომცემლობა, თბილისი 2008, გვ. 184-209; David Kobidze 100, Jubilee Volume dedicated to the 100th anniversary of David Kobidze, Ed. M. Kvachadze, L. Jorjoliani, Editorial Board, Iv. Javaxishvili TU, Tbilisi University press, Tbilisi 2008, pp. 184-209. იგივე სტატია დაბეჭდილია აგრეთვე კრებულში: *მაია სახოკია*, სპარსული ენის ისტორიული მორფოსინტაქსის მასალები (თეორია და პრაქტიკა), გვ. 40-73, *მაია სახოკია*, შრომების კრებული I, გ. წერეთლის სახ. აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი, თბილისი 2007, Maia Sakhokia, Research Collection, I, G. Tsereteli Institute of Oriental Studies, Tbilisi, 2007, pp. 40-73. დასახელებულ სტატიაში (ორივე გამოცემით) თავმოყრილია როგორც თავად ავტორის, ასევე სხვა ავტორთა დიდძალი ბიბლიოგრაფიული მონაცემები წინამდებარე მონოგრაფიაში წარმოჩენილ თემათა შესაბამისად. გარდა ამისა, დასახელებულ შრომათა კრებულში თავმოყრილია მოცემული მონოგრაფიის ავტორის მრავალი სხვა სტატია მონოგრაფიის პრობლემატიკის გათვალისწინებით, ისევე როგორც წარმოდგენილია დიდძალი შესაბამისი ლიტერატურა თავად მ. სახოკიას და სხვათა ავტორობით (*მაია სახოკია* 2007; იხ. ბიბლიოგრაფია ქვემოთ). ამდენად, მრავალ წამოჭრილ დამატებით კითხვაზე მკითხველთ და მომხმარებელთ შეუძლიათ იპოვონ პასუხები დასახელებულ წყაროებში.

მასალა და წყაროები. როგორც წინასიტყვაობაშივე აღინიშნა, კურსი აწყობილია კლასიკური სპარსულის გათვალისწინებით. ეს იმას ნიშნავს, რომ კლასიკური ენის მონაცემებს ვიშველივით ან მოუხმობთ მხოლოდ იმ შემთხვევებში, როცა საჭიროა თანამედროვე ენის ფაქტების შეფასების სრულყოფა, უკეთ ახსნა-

განმარტება და ნათელყოფა დიაქრონულ-რეტროსპექტიული სხი-
ვით.

ზოგიერთი თემისთვის ღირსსაცნობი აღმოჩნდა გარკვეულ
ცალკეულ სპარსულ ისეთ ძეგლთა (ტექსტურ წყაროთა) გამოცემა,
რომელიც დროის თვალსაზრისით, შეიძლება ითქვას, კლასიკური
და თანამედროვე სპარსულის მიჯნაზეა; ერთგვარ გარდამავალ
ეპოქას ეკუთვნის, უფრო კი თანამედროვე ენის კუთვნილებაა. კონ-
კრეტულად, -რ- თანდებულის ძველი და ახალი ფუნქციებისთვის
ამგვარი გადამწყვეტად მნიშვნელოვანი აღმოჩნდა მ. აცაშვილის მი-
ერ გამოცემული მეოცე საუკუნის დასაწყისის სპარსული გეოგრა-
ფიულ-კულტუროლოგიური პუბლიცისტურ-მემუარული ნაწარმო-
ები „თბილისის აღწერა,“ (იხ. თავი სპ. ქვეთავი -რ-თანდებული).
იგივე წყარო საგულისხმოა სიტყვათა რიგის დიაქრონია-რეტროს-
პექტივისთვისაც (იხ. სიტყვათა რიგი) და ა. შ. სხვა. ჩვენ მიერ მკაც-
რად გატარებულ-შემუშავებული პრინციპით, კონკრეტულ ძეგ-
ლებს, წყაროებს სრულ ბიბლიოგრაფიულ სიაში არ ვასახელებთ
(მოცემული მონოგრაფიის ფორმატში ეს ვერაფრით ჩაჯდება),
ამიტომ განსაკუთრებული მნიშვნელობის გამოისობით, ამ გამოცე-
მის სრული დასახელება აქვე მოგვყავს ბოლოთქმამი: *სალტანე –
მაჯდ-ოლ-სალტანე, ქალაქ თბილისის აღწერა, გამომცემელი (ტექ-
სტი, თარგმანი, კომენტარები, შესავალი) მია აცაშვილი, თბი-
ლისი, 1971.*

საზოგადოდ, აღწერა-მსჯელობისას ავტორი საგულისხმოდ
იყენებს კლასიკური სპარსული ენის საკუთარ ავტორისეულ დიდ-
ძალ მასალას, მაგრამ ცალკეული წყაროები, ცხადია, აქ არ/ვერ
სახელდება. სხვათა შორის, მაგალითად, სათქმელია, რომ სიტყვა-
თა რიგის შედარებით-ისტორიული დახასიათების შემთხვევაში,
გადამწყვეტად მნიშვნელოვანი იყო შუა საუკუნეების ისეთი ძეგ-
ლები, როგორიცაა „ფარს-ნამე“, „ჰოდუდ-ალ-ალამი“, „ბალამის
ისტორია“, ჯუვეინის ისტორია, ბეიჰაყის ისტორია, შაჰ-აბასის ის-
ტორიკოსები და სხვა მრ. (ძეგლთათვის იხ. სიაში შეტანილი ქრეს-
ტომათიები). ცხადია, ვერც თანამედროვე მწერლობისა და მით
უფრო, კლასიკური მწერლობის ძეგლ-წყაროები ვერ შევიდოდა
ვერც ტექსტურ მითითებებში, ვერც ბიბლიოგრაფიის სიაში. ეს
სცილდება მოცემული გრამატიკული კურსის ფორმატსა და და-

ნიშნულებას (იხ. სიაში ქრესტომათიები). ბიბლიოგრაფიაში შეტანილი სასწავლო ქრესტომათიები ძირითადად იძლევა წარმოდგენას იმ ავტორებზე, რომელთა ნაწარმოებები გამოყენებულია მასალობრივად. ცხადია, აქ იგულისხმება არა მარტო თავად ქრესტომათიების, არამედ საკუთრივ ცალკეულ მწერალთა და ძეგლწყაროთა დამოუკიდებელი გამოცემები. მაინც მინიშნების ფორმით ზოგიერთ სახელს შევვებით და დავასახელებთ.

თანამედროვე ირანულ მწერალთაგან თუ გამოცემათაგან აქტიურად გამოყენებადი აღმოჩნდა, მცირედი მაგალითითებისთვის: ს. დანეშვარი (რომანი „სოვეშუნი(გლოვა)“, და სხვა), ნ. ფაჟვაქი (რომანი „შაბე სარაბ (ხილვათა ლამე)“, მ. ფ. ფარზანე, შ. ფარვინ რუჰი, ფ. ჯაფარი, ა შაჰაბადდინი, ჯ. შაჰრი; გ. თარაყი (რომანები და ნოველები), მ., მ., ნ, ჰ., ს. სოლეიმანი (რამდენიმე ავტორია ამ გვართ), ს. ჰედაიათი (რომანები და ნოველები), ბ. ალავი; და სხვა მრ. ჯამში იგულისხმება საერთოდ ყველა *საქრესტომატიო* ავტორი (პირველ რიგში), ასევე ირანულ ავტორთა ზოგადად ფართო სპექტრი (მაგ., იხ. ქრესტომათიები; იხ. დიდ სიაში: ჰ. მირაზადეინი და სხვ.); „70იანი წლების ათწლეულის ნოველათა ანთოლოგია (*ანთოლოჟიე დასთაზჰანე დაჰეჟე ჰაჭთაქ*)“, (შემდგ. კომენტ. რეზა ყანბარი) (იხ. დიდი ლიტსია; შდრ. ორტომიანი გამოკვლევა: „ირანული ნოველური მწერლობის ასი წელი“, (სად *საღე დასთაზნევისიიე ირან*), ტტ. 1–2–3, ჰ. მირაზადეინი, თეირანი, 1377); და სხვ.; „ნოველის ნელთაღრიცხვის სურა 16) (*სურეჟე გჰანაშეჟე დასთაზ (16)*)“, (ნოველათა კრებული, შემდგ. დ. აბედი, თეირანი, 1370); „ბალის გვალვიან ნელთა გახსენება“, „დღევანდელი ნოველების ნიმუშები 1300–1357“, (*აღდგარე ხოშესალიჰანე ბაყ*) (ნოველათა კრებული), შემდგ. კომენტ. თ. რაჰნემა, გამომც. ნილუფარი, დუსთან; 1357; და სხვ. და ა. შ. სხვადასხვა ავტორები და ასეთი შესაბამისი გამოცემები ურიცხვია.

მნიშვნელოვანი მასალა ამოსულია კინოფილმებიდან: „გაბბე“, (რეჟისორი მ. მახმალბაფი), „სიბ(ვაშლი)“, (რეჟ. ზ. მახმალბაფი), ფილმი „დო ზან (ორი ქალი)“, ცნობილი ფილმი „ზეციური ბავშვები (ზეცის შვილები)“, ბოლო წლების ერთ–ერთი დაჯილდოვებული ფილმი „ნადერისა და სიმინის გაყრა“; და სხვა მრავალი, – საერთოდ თბილისის მრავალრიცხოვან საერთაშორისო კინოფესტივალების

ყველა ირანული კინოფილმიდან, აგრეთვე ყველა ირანული ფილმიდან, რაც კი თბილისში გასულა სადმე ოდესმე ან რაც ავტორს უნახავს ირანში ყოფნისას; ან რაც ავტორს უნახავს ნებისმიერი ტელევიზიით (მათ შორის, ირანში), სხვადასხვა არხით (მათ შორის, მაგ., უახლესი ტელესერიალი „მაჰერეზადა“); და სხვა; ასეთი ფილმების რაოდენობა, შეიძლება ითქვას, ურიცხვია. დიდძალი მასალაა ამოღებული უამრავი სხვადასხვა სატელევიზიო გადაცემიდან, კინოსერიალებიდან, დადგმებიდან, თეატრალური სპექტაკლებიდან, მულტფილმებიდან, რადიოდადგმებიდან, სხვადასხვა რადიოგადაცემებიდან, და ა. შ. ამას ემატება ინტერნეტსივრცე, სოცქსელები, პერიოდული გამოცემები (ჟურნალ-გაზეთები და სხვა), და სხვა მრ. მაგალითისთვის გარკვეული მნიშვნელოვანი მონაცემი ამოკრებილია საგაზეთო ნომრიდან: Ettelaā'āt, 1995, 14 სექტემბერი, #20574. გამოყენებულია ელფოსტათა ტექსტები, ცოცხალი დისკურსი, სტაჟირების საკვალიფიკაციო კურსები, ლექციები, გაკვეთილები, კონსულტაციები, ტრენინგები (უცხოეთსა და საქართველოში, მათ შორის ირანშიც), ინფორმანტების მონაცემები, ქუჩის სამეტყველო ნაკადი, ენის მატარებლებთან ყველა სახის ზეპირმეტყველ ურთიერთობათა დინამიკა და ა. შ. ეს წარმოებდა ირანის, საქართველოს და სხვა ქვეყნების სივრცეში (ამაზე უკვე ითქვა დაწვრილებით წინათქმაში-წინასიტყვაობაშიც: იხ.).

პროგრამული პერსპექტივები, საპროგრამო მიმართულებები. ინოვაციები თუ იშვიათობები. გამონაკლისები ენაში დაექვემდებარება ცვლილებებს თუ განმტკიცებას, რაც სამომავლოდ დაკვირვებადი და გათვალისწინებადი უნდა იყოს ენით დაინტერესებულ ყველა პირთათვის. ამ მხრივ აქ მოცემულია საპროგრამო სურათი. მიიღებს თუ არა ლიტერატურული ენა დაამკვიდრებს თუ არა ნორმის ვარიანტებად აღწერილ სპეციფიკაციებს თუ მით უფრო გამონაკლისებს იშვიათ შემთხვევებს, მომავალი აჩვენებს. სასაუბრო ენის ნაკადიც ამ დინამიკაში უკანასკნელი ფაქტორი როდია. ერთი მთავარია: მხატვრულ ლიტერატურაში, მწერლობაში (პოეზია თუ პროზა, უფრო კი პროზა) გარკვეულ სპეციფიკაციათა მიღება, გამოყენება, დაფიქსირება და თანდათანობითი გახშირება სწორედ რომ მიუთითებს უცილობლად მზარდ დინამიკაზე. მხატვრული პროფესიული მწერლობა ამ სა-

კითხვებში უმაღლესი არბიტრაჟია, რომელიც საბოლოოდ ამკვიდრებს ენაში ამას თუ იმ ვარიაციული ფორმისა თუ მნიშვნელობის გამოყენებას ნორმის ვარიანტად მაინც თუნდ. თქმული შეიძლება ეხებოდეს, მაგალითისთვის, -რწ-თანდებულის ინოვაციურ ქცევებს, ინვერსიულ სიტყვათა რიგს, სხვას.

როგორც უკვე ითქვა (ნათქვამია სხვადასხვა ცალკეულ თავებშიც), ყველა წამოწეული თემა, საკითხი თუ პრობლემა ენის დინამიკაში კვლავაც სიახლეებით იქნება სამომავლოდ შესამჩნევი დაინტერესულ პირთათვის. ამ დინამიკაში მოსალოდნელია ცვლილებებიც და სრულიად ახალი თემებიც. ამ თვალსაზრისით საავტორო თემები განვითარებადია.

პრაქტიკული ტიპოლოგია. სასწავლო ტიპოლოგია. ხაზგასასმელია მონოგრაფიაში გატარებული ტიპოლოგიური თვალთახედვის ხასიათი. აქ პირველ რიგში ტიპოლოგიას აქვს პრაქტიკული ღირებულება. მართალია, სპარსულ-ქართული პარალელები წარმოდგენას იძლევიან სიღრმისეული, თეორიული, შედარებითი და დიაქრონიული ტიპოლოგიის პარამეტრებზეც და ზოგადლინგვისტურ ენობრივ უნივერსალიებზეც, მაგრამ მთავარი მიზანი არის ქართული ენის მონაცემთა გამოყენებისა და ორი ენის გარკვეულ სტრუქტურათა მსგავსებების ჩვენების გზით წარმოვაჩინოთ შესასწავლი ენის ფაქტების უკეთ გაგებისა და გააზრების საშუალება. მონოგრაფიაში არ არის მოცემული გაღრმავებული ზოგადტიპოლოგიური ანალიზი, მაგრამ წარმოჩენილია ერთი შეხედვით იოლად დასანახავი, ზედაპირულ სტრუქტურათა დონეზე არსებული პარალელები, რაც აადვილებს უცხო ენის ფაქტების აღქმას (როგორც ნაჩვენები და ახსნილია, ასეთ ფაქტებს განეკუთვნება: ობიექტურ პირთა მარკერები, ზმნაში გამოხატულ ობიექტურ პირთა მიჩნევა წინადადების მთავარ წევრებად, ზმნისა და სახელის ორმხრივი ურთიერთმართვის შეფასება, უბრალო დამატების შემოღება ირიბი დამატების საპირისპიროდ, უსულო ქვემდებარისა და შემასმენლის შეთანხმება რიცხვში, მრავალი სხვადასხვა ირიბსუბიექტური და ირიბობიექტური ზმნური ფორმები თუ მორფოსინტაქსემები, წინადადების წევრთა სინკრეტიზმი და პოლი(იზო)მორფიზმი), სპარსულ-ქართულ შესატყვისთა გრამატიკულ-ტიპოლოგიური შესაბამისობანი სხვადასხვა რთულ და სპეციალურ სტრუქტურებში, აგრეთვე სიტუაციურ-პრაგმა-

ტულ კონტექსტებში (პირობა, ნატვრა, ირეალობა-რეალობა და სხვა) და ა. შ. მრ. სხვა). მინიმალური ტიპოლოგიური პარალელიზმის საჩვენებლად გამოსაყენებელია აგრეთვე აუცილებელი დიაქრონიულ-რეტროსპექტული მონაცემებიც (დიაქრონიული ტიპოლოგია), ორი სამუშაო ენის განსხვავებანიც (კონტრასტული ტიპოლოგია) და ზოგადლინგვისტურ (ზოგადი ენათმეცნიერების) ცნებათა, ენობრივ უნივერსალიათა მოცემულობის გამოყენება-მოშველებიაც. ამდენად, ნაშრომში მოხმობილი კომპლექსური ტიპოლოგიური თვალთახედვის მიზანი პრაგმატულია. ამგვარ ტიპოლოგიურ თვალთახედვასა და მის შედეგად ჩამოყალიბებულ სქემათა, მონაცემთა შინაარსს შეიძლება ვუნოდოთ *პრაქტიკული ტიპოლოგია*. *პრაქტიკული ტიპოლოგია* გამოსადეგია ნარმატებული სასწავლო პროცესისთვის. ამიტომ მას კიდევ შეიძლება ეწოდოს *სასწავლო ტიპოლოგია*ც. ჯამში ესაა *პრაქტიკული და სასწავლო ან პრაქტიკული სასწავლო ტიპოლოგია*. ასეთი ტიპოლოგია ეყრდნობა თეორიულ ტიპოლოგიას და ფესვებით მომდინარეობს ფუნდამენტური დიაქრონიულ-ტიპოლოგიური კვლევებიდან, მაგრამ შედარებით იოლად და მარტივად წარმოაჩენს პირველ რიგში ზედაპირზე არსებულ ორენოვან ტიპოლოგიურ მსგავსებებს და ურთიერთშესატყვისებს, ითვალისწინებს თარგმანულ შესაბამისობებსა და უკანასკნელთა მისაღებ ვარიანტებს.

ძირითადად ვუთითებთ ამგვარ პრაქტიკულად სასარგებლო ტიპოლოგიურ მსგავსებებს, თუმცა ბევრიც შესაძლოა არ იყოს აღნუსხული. სადაც არაფერს ვამბობთ, ორენოვანი ფაქტები უფრო კონტრასტულია (*კონტრასტული ტიპოლოგია*) ზედაპირული პარალელიზმი მცირეა ან ნაკლებად მნიშვნელოვანი. ხშირად პარაგრაფების მიხედვითაც მსჯელობაა მსგავსებებზე თუ განსხვავებებზე. ზოგადად კი თავად *თარგმანული მაგალითები* ავლენენ ტიპოლოგიურ თუ მიახლოებულ მსგავსებასაც და კონტრასტებსაც, სხვაობასაც. *თარგმანულ ვარიანტებში* კარგად ჩანს შესატყვისები (ზუსტი თუ თავისუფალი), წარმოდგენილ შესატყვისებს დიდი მნიშვნელობა აკისრიათ. ცხადია, ვერ ვიტყვით რომ ამ მხრივ მაქსიმალურად სრულად ამონიურულია ყოველგვარი სათქმელი. თეორიული კომენტარის ნაკლებობას ზოგჯერ თავად ნიმუშები ავსებენ.

ეპილოგი. ი. რუბინჩიკის მსგავსად, რომელმაც *ეპილოგში* გამოკვეთილად დაწერა ბევრი სამომავლო პროგრამული

კვლევის პერსპექტივებისა და აუცილებლობის შესახებ (რუბინჩიკი 2001), ჩვენც ვამბობთ ეპილოგში: ენისა და კვლევის დინამიკა გრძელდება. ცოცხალი ენა პროგრამული და პერსპექტიული თემების მიხედვით თავად აჩვენებს მართებული დასკვნებისკენ მიმავალ გზას. რაც იშვიათობისა და გამონაკლისის სახით ვთქვით წინამდებარე წიგნში, იმას მომავალში მეტად აეხდება ფარდა; თუმცა ბევრი ფაქტის შესახებ ახლავე ჩანს, – ეს მოვლენები პოვნებს განვითარებას. ცვლილებები ჯერ წინაა. კოდიფიკაციურად სასარგებლოა ტიპოლოგიური ხედვა, დიაქრონიულ-რეტროსპექტიული თვალთახედვა და ზოგადლინგვისტური უნივერსალიების გათვალისწინება. ხამს ყურადღების გამახვილება ქართულ შესაბამისობებზე, ზუსტ პარალელებსა თუ თავისუფალ, შემოქმედებით მხატვრულ ვარიანტებზე.

ჩვენი მასალა დიდძალია, მოტანილის უკან დგას ბევრად დიდი რაოდენობის სხვადასხვა ნიმუშები; ყველაფერი აქ ვერ ჩაინერებოდა, მაგალითები ისედაც მრავალია. ის ნიმუშები, რაც ავტორმა უშუალოდ სასაუბრო დისკურსიდან მყისიერად მიიღო, ალიქვა, იმავე სასაუბრო ფორმებითაა ჩანერილი. ბევრიც პარალელურ რეჟიმში წარმოვადგინეთ, რადგან ორივენიარად ითქმება, სიტუაციის მიხედვით. საყურადღებოა სიტუაციური სიუჟეტები და სცენარები. ამის მიხედვით უფრო ნათელია სტრუქტურათა და ფორმათა ქცევა და მრავალგვარობა. ამიტომაც ტექსტში დიდია მაგალითების კორპუსები (ბლოგები) გარკვეულ პრაგმატულ თემებთან კავშირში.

ზოგადად თანამედროვე სპარსული ენის გრამატიკა ვერასდროსაა სრულად მონყვეტილი კლასიკური სპარსულის ფაქტორსა და პარამეტრებს. ბევრ თემასა და საკითხზე ხშირად გვინევს გახედვა დიაქრონიისკენ და რეტროსპექციისკენ. რეტროსპექტიულად დანახული ენობრივი ფაქტები მეტად დამაჯერებელიცაა და უფრო გასაგებიც, ნათელი. წინამდებარე წიგნში ავტორი ვერ დაუთმობდა კლასიკური ენის მასალას იმაზე მეტ ადგილს, რაც დათმობილი აქვს. ყველა აუცილებელ შემთხვევაში მოტანილია კლასიკური ენის არგუმენტაცია, რომლის უკან თავის მხრივ დიდძალი საკუთრივ პირადად საავტორო მასალა ძევს და შესაბამისი ავტორისეული დებულებები. ამდენად, ეს გრამატიკული კურსიც შედგენილია კლასიკური ენის გათვალისწინებით.

რაც ეხება თანამედროვე ენას, გამონაკლისთა დონეზეც კი ავტორი შეეცადა სრული სურათის ჩვენებას. სათქმელია, რომ მონოგრაფიაში თავმოყრილი დიდძალი მასალა გარკვეული ზეპირი და წერილობითი წყაროდანაა მოპოვებული (ამაზე დანვრლებით იხ. წინათქმაში), მაგრამ მაგალითთა ნაწილი ლექსიკურად თავად ავტორის მიერაა შეთხზული წყაროებში არსებული გრამატიკული მოდელების მიხედვით. მაგალითად, რომელიმე სახელმძღვანელოდან ან გრამატიკული კურსიდან (ნარკვევიდან) ან მხატვრული ლიტერატურიდან, პრესიდან და ა. შ., შეიძლება ამოღებული იყოს ნიმუშად ამა თუ იმ რთული წინადადების სტრუქტურა და კონკრეტული წინადადების ლექსიკური შემადგენლობა ჩანაცვლებული იყოს სხვა ლექსიკური მასალით ან შინაარსით, მათ შორის – გაქართულებული იყოს, წარმოჩენილი იყოს ქართულენოვანი მკითხველისთვის უფრო ახლობელი საკუთარი სახელები, ბუნებრივი გარემო და ა. შ. ამგვარი მაგალითების წარმომავლობა გამჭვირვალეა და კარგად იკითხება როგორც ერთის მხრივ ავტორისეული, მეორეს მხრივ მოდელირებული დადგენილ სინტაქსურ მოდელთა საფუძველზე. გარდა ამისა, მაგალითთა კორპუსების (ბლოგების) ნაწილი შეიცავს აგრეთვე ავტორის პედაგოგიური მოღვაწეობის კონკრეტულ მასალობრივ შედეგებსაც: სასწავლო პროცესებში ადრე გამოყენებულ საკონტროლო თუ საგამოცდო სავარჯიშოების ე. წ. უკუთარგმანებს, როცა ლექტორი ადგენდა ქართულ უკუნინადადებებს სპარსულ წინადადებათა სტრუქტურულ მოდელებზე დაყრდნობით; ეს წინადადებები თავის მხრივ, სტუდენტებს სპარსულად უნდა ეთარგმნათ. ჩვეულებრივ, სათარგმნ სინტაქსურ და მორფოსინტაქსურ ერთეულთა შერჩევა ღრმად ავტორისეული არჩევანით იყო ხოლმე განსაზღვრული. საზოგადოდ, მასალობრივ კორპუსებში ადვილი საცნობია სხვადასხვა მიღებულ, ნაცნობ სახელმძღვანელოთა, საკითხავ წიგნთა გრამატიკულ კურსთა თუ ნარკვევთა მონაცემები.

გვსურს შევნიშნოთ, რომ წიგნში არ არის წარმოდგენილი ობიექტური უღლების ვერტიკალური პარადიგმები, რაც სრულიად გამართლებულია: მორფოლოგიური პარადიგმების ვერტიკალები მხოლოდ წმინდა მორფოლოგიის გრამატიკული ნაკვეთის საგანია; თუმცა სასარგებლო იქნებოდა მორფოსინტაქსის ფარგლებშიც პირთა და პირიელ მარკერთა ასეთი ცხრილე-

ბის წარმოჩენა, რადგან დღემდე არც ერთ მორფოლოგიურ ნაკვეთში ამას ვერ შევხვდებით. თავისთავად ეს პარადიგმა უთუოდ შესადგენია სამომავლოდ, შემდგომი მოცემული კურსის გამოცემებისთვის. ეს იქნებოდა სპარსული ენის ზმნათა ობიექტური უღლების სრული პარადიგმა: ყველა დრო-კილოთა მწკრივები, მორფულ ზმნურ ფორმათა სრულყოფილი ცხრილები ყველა არგუმენტის განხილვით.

ჯერ-ჯერობით კი, ჩვენი აზრით, თავად მკითხველთათვის სურვილის შემთხვევაში, არ იქნება რთული ცადონ და თავად შეადგინონ, მაგალითად, სხვადასხვა გარდამავალი ზმნებისთვის ობიექტური უღლების პარადიგმები, სადაც წარმოჩენილი იქნება ზმნაში პირდაპირ და/ან ირიბ დამატებათა პირის ნიშნები (პირის მარკერები) და ზმნები წარმოდგენილი იქნება ფორმალურად, მორფოლოგიურად ორპირიან ზმნათა სახით. ეს კარგი სავარჯიშოა სპარსულ ზმნაში სამ პირთა და ორ რიცხვთა შეხვედრის არანაყირებაში: კომბინაციათა განაწილებაში, მოცემული კომბინატორიკის შესაცნობად. აქ უნდა გვახსოვდეს, რომ ცხრილში ორი ერთნაირი პირის შეხვედრა ზოგჯერ გამორიცხულია და ასეთი კომბინაცია იქნება ნულოვანი, არარსებული; მაგრამ ორი სხვადასხვა რიცხვის შეხვედრა ერთი და იმავე პირისთვის დასაშვებია. მაგ.: „მე დავინახე ჩვენი თავი“ دیدممان

დიდამემუნ დასაშვები იქნება; თუმცა „მე დავინახე ჩემი თავი“

دیدم დიდამამ აგრეთვე დასაშვები შეიძლება იყოს, თეორიულად მაინც (აქ მთქმელის პირი ხვდება თავისივე პირს), და ა. შ. გასარკვევია მეტყველებაში თუ ტექსტში რეალური გამოყენების ფაქტობრივი სურათი.

. პირ-რიცხვთა შეხვედრის კომბინატორიკა ზმნათა სემანტიკაზეცაა დამოკიდებული და კონტექსტურ პრაგმატულ სემანტიკაზეც (შინაარსზე). სინამდვილეში სასურველია ამ მხრივ ყველა ზმნა და ყველა კომბინაცია გადამოწმდეს. მნიშვნელოვანია სხვადასხვა კომბინაციათა რეალური გამოყენების სისშირეც.

ამ ანალიზის განხორციელებისას გარკვეული სირთულეები აღმოჩნდება რთულ ზმნათა სტრუქტურულ თუ გრამატიკულ-სემანტიკურ ფაქტორთა გამოისობითაც.

მით უფრო მნიშვნელოვანი იქნებოდა სპარსულ ზმნათა კომბინაციების შედარება ქართულ ზმნათა სისტემებთან, რომე-

ლიც ამ მხრივ შესწავლილია და დადგენილია ფორმალურ პარადიგმათა დონეზე.

როგორც აღნიშნულია დამატებათა (ობიექტთა) შესახებ ტექსტებშიც, სპარსულ ზმნათა ობიექტური უღლების პარადიგმატული კომბინაციების შეპირისპირება ქართული ზმნური სისტემის პარადიგმულ ვერტიკალებთან იქნებოდა ძალიან საყურადღებო და საგულისხმო. გამოვლინდებოდა შემხვედრ პირის მარკერთა ყველა დასაშვები თუ დაუშვებელი კომბინაცია ორი ენის შეპირისპირების ჩვენებით (იხ. ობიექტები, დამატებები).

ორიოდ სიტყვა საერთო ზოგადი ხასიათის ლინგვისტურ (ენათმეცნიერულ, საენათმეცნიერო) ტერმინოლოგიაზე: ესაა საშუალო სირთულის ლინგვისტური (საენათმეცნიერო) კურსი, თხზულება. შესაბამისია ტერმინთა დონეც: საშუალო და ზოგჯერ ცოტა საშუალოზე მეტი. არ გამოგვიყენებია ზოგადი ენათმეცნიერების უმაღლესი სირთულის ტერმინოლოგია, ლინგვისტური ტიპოლოგიისა და ენობრივი უნივერსალიების მეტაენები და სხვა ტერმინები, რომელიც თავის მხრივ მოითხოვდა განმარტებას. ასე ვთქვათ, „უმაღლეს მათემატიკას,, ანუ „უმაღლეს ლინგვისტურ მათემატიკას,, არ შევხებივართ, ვცდილობდით დავრჩინილიყავით საშუალო სირთულის ტერმინთა სიბრტყეზე (დონეზე). იმავდროულად ამასთან კავშირში, კმაყოფილებას გამოვთქვამთ, რომ, ჩვენი აზრით, მკითხველს მივანოდეთ საკმაოდ ბევრი საცოდნელი და ღირსსაცნობი ლინგვისტური ცნება და ტერმინი, რაც ზრდის ენათმეცნიერული ცნობიერების თვალსაწიერს. თითქმის ყველა შედარებით უცხო, ახალი ასეთი ტერმინი, რომელიც მკითხველმა შეიძლება არ იცოდეს (ავტორის მოსაზრებით), თანხლებულია იქვე უფრო ნაცნობი სინონიმით ან ქართულენოვანი ახსნა-განმარტებით, კომენტარით. სინონიმური სისტემისა და პრინციპის გამოყენებით კი მიიღწევა ახალ ტერმინთა გაცნობა-შემეცნებაც.

მოცემული მონოგრაფიის ხელმეორედ გამოცემა, ალბათ გარეგნულად ცოტა სახეცვლილი სახით, ივარაუდება შემდეგ 3 (სამი) ავტორის საერთო მთლიანი საავტორო გრამატიკული კურსის ფარგლებში. ეს კურსიც მომავალში მომზადდება გამოსაცემად. ამ ეტაპზე კი წინამდებარე კურსი მკითხველთა სამსჯელოა.

ლიტერატურის უმოკლესი სია¹

1. აბედინი – Abedeyin H., Farhange dastannevisiye iran az aghaz ta emruz, Tehran, 1374, Ent. Farhange Kaush; (ლიტბიბლიოგრაფიული ლექსიკონი).
2. აბულყასემი – Abulqasemi A., Dasture Tarixiye Zabane Farsi, Samt., Tehran, Samt, 1375; A Historical Grammar of the Persian Language, Tehran, Samt, 1994.
3. აბულყასემი – Abulqasemi M., Tarixe Zabane Farsi, Tehran, Samt, 1375; A History of Rhe Persian Language, Tehran, Samt, 1994.
4. აბუმაჰბუბი.-Abumahbub M.A., Persian Language Structure. Saxte Zabane Farsi, Tehran, 1996. (გრამატიკულ-სტრუქტურული აღწერა).
5. აზერი, ელიზადე – Azeri E., Elizade H., Zabane Farsi, Baku, Azertadrishnashr, 1961. (სახელმძღვანელო).
6. აზფა - AZF. (Azfa), Samareh J., Amuzeshe Zabane Farsi, Persian Language Teaching, Elementary Course, By Yadollah Samareh, Tehran, BB. I-5.

¹ როგორც აღნიშნულია ტექსტშივე, მოცემული ბიბლიოგრაფია თავისთავად შეძლებისდაგვარად მოკლეა და დანურული ანუ უმოკლესია; სია შეიცავს მხოლოდ სახელმძღვანელოებს, გრამატიკულ კურსებს, კომპენდიუმებს, ქრესტომათიებს, საკითხავ ნიგნებს, საფუძვლებს, ზოგიერთ გარკვეულ ლექსიკონს (თუ იქ მოიპოვება გრამატიკული ინფორმაცია), სხვადასხვა სასწავლო გამოცემებს; ეს სია კატეგორიულად არ შეიცავს გამოკვლევებს (სამეცნიერო სპეციალურ სტატიებს, მონოგრაფიებს და ა. შ.); არ არის შეტანილი სიაში აგრეთვე გამოყენებული მხატვრული ლიტერატურისა თუ სხვა წყაროთა გამოცემები, წერილობითი ძეგლების გამოცემები. დიდძალი სპეცლიტერატურა სხვადასხვა საკითხებზე დაინტერესებულ პირთ შეუძლიათ დაძებნონ წინამდებარე ნიგნის ავტორის მათა სახოკიას შრომებში, შემდგომ თავად იქ დასახელებულ ნაშრომებში და ა. შ. რაც ეხება წინამდებარე კურსის შინაარსთან დაკავშირებულ კონკრეტულ მნიშვნელოვან მონაცემებს, ეს პრობლემა განმარტებული და ახსნილია ბოლოთქმაში საგანგებო მუხლში (იხ. ბოლოთქმა, საკითხები და ავტორები (მცირე ბიბლიოგრაფიული სია)).

7. ალექსიძე, ბურჯანაძე, ჟორჯოლიანი, შურლაია – ალექსიძე მ., ბურჯანაძე მ., ჟორჯოლიანი ლ., შურლაია თ., სპარსული ქრესტომათია, მე-3 ტ., ახალი სპარსული ლიტერატურის ნიმუშები მე–20 სკ.ის მეორე ნახევრიდან დღემდე, რედ. პროფ. ალ. გვახარია, ირანის საელჩოს მხარდაჭერით, გამომც. უნივერსალი, თბილისი, 2006; Aleksidze M, Burjanadze M., Jorjoliani L., Shurghaia T., Montexabate adabiate Farsi, j. 3, Adabiate moasere farsi az nimeye dovvome qarne bistom ta emruz, Hemayate Sefarate Iran, Ent. Universal, nazer Al. Gvaxaria, Teflis, 2006.
8. ალაჰვერდი – Allahverdi A. N. A., Parlons Persan, Le Farsi facile, Du parle a escrit, vol. 1., Methode d’enseignement persan pour adolescents et adultes debutants; Farsi harf bezanim. Revashe gofteguye amuzeshe farsiye paye. Farsiye mohavere >Farsiye neveshtari. Jean Maisonneuve pour l’edition en langues francaise et persane. Paris-Mashhad,2000; Nasher Ainyeye Andishe, Iran va J. Mesonev, jelde avval, Paris-Mashhad, 2000. (დანყებიითი კურსი).
9. ალაჰიზადე – Allahizade G., Farhange hamavaha ham naviseha va motezaddha dar zabane farsi, Qabele estefadeye kolyeye davtalahane konkure daneshjuyan va daneshamuzane dabirestan, Ent. Kushamehr, Nashre Nujan, Shiraz, 1374/1376. (სასწავლო ლექსიკონი ლექსიკური ჯგუფებისა).
10. ამიდ – Amid H., Hasan Amid, Farhange Amid, 1375, Tehran, 3 tt. (სპარსული ენის განმარტებითი ლექსიკონის სამტომეული).
11. ამინ მადანი, ლუტცი –Amin-Madani S., Lutz D., Persische Grammatik, Heidelberg, 1972.
12. ამინ მადანი – Amin Madani S., Dasture zabane farsi, Ketabe amuzeshi, Sherkate Am, Tehran, 1343. (სახელმძღვანელო).
13. ანვარი – Anvari H., Farhange feshordeye soxan, jj. 1-2, Ent. Soxan, Tehran, 1382. (თანამედროვე სპარსულის აკადემიური განმარტებითი ლექსიკონი, ორტომეული, 2003).
14. არჯანგ – Arjang Q. R., Dasture zabane Farsiye Emruz, Nashre Qatre, Chape Aftab, Tehran, 1374. (დღევანდელი სპარსული ენის გრამატიკა).
15. აფშარი, ჰაქამი, ჰაქამი – Afshar Gh. S., Hakami N., Hakami

- N., *Farhange Farsiye Emruz; A Contemporary Persian Dictionary*, 1375, Tehran, n. Kalameh.
16. არენდსი – Арендс А., *Синтаксис персидского языка.*, М-Л, 1941.
 17. ბათენი – Bateni M. R., *Tousife saxtemane dasturie zabane farsi*, Ent. Amirkabir, Tehran, 1377.(სპარსული ენის აღწერი-თი გრამატიკა).
 18. ბართაია – ბართაია ნ., ჰოსეინი ს. მ., *ელერდაშვილი აღ.*, სპარ-სული ქრესტომათია, მეთექვსმეტე-მეოცე საუკუნეები, ივ. ჯავახიშვილის სახ. თსუ, აღმ. ინსტ., ჰუმ. მეცნ. ფაკ., გამომც. უნივერსალი, იდეა ნ. ბართაია, რედ. ლ. რეზაი, რეც. ფ. ანთაძე, ირანის ისლამური რესპუბლიკის საელჩოს კულტურის განყ. ის თანადგომით. თბილისი, 2017; Bartaia N., Hiseini S, Elerdashvili Al., *Montexabate Farsi, Qorune 16-20, Rayzaniye Farhangiye Sefarate Jomhuriye Eslamiye Iran dar Gorjestan, Ebt. Ubiversal, Daneshgahe Teflis, Teflis, 2017.*
 19. ბასირი – Basiri M. S., *Mohavereye Farsiye Emruze Iran: Ketabe darsi, Gostareshe Zabane Farsi*, Tehran, 1997.(სასაუბ-რო ენის სახელმძღვანელო).
 20. ბერეზინი - Березин Н., *Грамматика персидского языка*, Казань, 1853.
 21. ბოილი – Boyle L. A., *Grammar of Modern Persian*, Wiesbaden, 1966.
 22. გაფაროვი – М. А. Гаффаров, *Полный персидско-русский словарь*, 1-2 ტ., Москва. 1927.
 23. გივი, ანვარი – Givi H.A., Anvari H. *Dasture Zabane Farsi*, 1-2, Tehran, 1375. (გრამატიკის კურსი),
 24. გიუნაშვილი — გიუნაშვილი ჯ., სპარსული ენის სახელმძღვა-ნელო, თბილისი, 1987. (Giunashvili J., *Ketabe Darsiye Zabane Farsi*, Tbilisi),
 25. გიუნაშვილი – გიუნაშვილი ჯ., საკითხავი წიგნი სპარსულში, რედ., დ. კობიძე, თსუ გამომცემლობა, თბილისი, 1980; Гиунашвили Дж., *Книга для чтения по персидскому языку*, ред. Д. Кобидзе, Изд. ТГУ, Тбилиси, 1980; Giunashvili J., *Ketabe Qaraate Farsi, Ent. Daneshgahe Doulatiye Teflis, zire nazare D. Kobidze, Teflis, 1980.* (მ. ს.: სამეცნიერო-კვლევითი

ლიტერატურის ნიმუშები, – საუნივერსიტეტო სასწავლო კურსებისთვის).

26. გიუნაშვილი – გიუნაშვილი ჯ., სპარსული ენა დაწყებითი კლასებისთვის, გამომც. განათლება, თბილისი, 1986; Giunashvili J., Zabane Farsi (Dabirestan), 1986. (სასკოლო სახელმძღვანელო)
27. გლადკოვა– Гладкова Н., Учебник персидского языка, Москва, 1999-2001.
28. გლადკოვა – Гладкова Е. Л., Персидский язык для экономистов-международников, Иосква, 2008.
29. გოლევა – Голева Г. С., Фарси-русский фразеологический словарь, 6000 ед., Москва, Изд. Грааль, 2000. (მ. ს.: ფრაზეოლოგიის გრამნაკვეთისთვის).
30. დეჰზოდა – Dehxoda Ali Akbar, Loqat-Nameh, Farhange Zabane Farsi, Rasht-Tehran, 1349; Dehxoda A. A., Persian Dictionary, Rasht-Tehran, 1983.
31. დღევ.სპ. – Farhange Farsiye Emruz, Tehran, 1375, Gh. S. Afshar, N. Hakami, N. Hakami, Virayeshe dovvom, A Contemporary Persian Dictionary, (დღევანდელი სპარსული ენის ლექსიკონი).
32. ვაზინფური – Vazinpur N., Dasture zabane farsi, Tehran, 1996. (სპარსული ენის გრამატიკა (სასწავლო), თეირანი, 1996 (სპარსულ ენაზე)).
33. ვინდფური– Windfuhr G.L., Persian Grammar, History and State of its Study, Trends in Linguistics, 12, Mouton, Hague, 1979
34. ვოსკანიანი – Восканян Г. А., Русско-персидский словарь, Москва, 1986.
35. ზარყამიანი – Zarqamian M., Doureye Amuzeshe Zabane Farsi, Az mobtadi ta pishrafte, (mobtadi>motavas-set>poshrafte) JJ. 1-2-3, Shouraye gostareshe zaban o adabiyate farsi, Tehran, 1377; Persian Language training coirse. Preliminary –Middle-Advanced Levels. vv. 1-2-3, Tehran, 2011. (სპარსული ენის საავტორო კურსების სახელმძღვანელო 3 ცალკეულ ტომად: სანყისიდან განვითარებამდე: დაწყებითი>საშუალო>წინნასული).

36. ზარყამიანი – Zaraqamian M., Doureye Amuzeshe Zabane Farsi, Az mobtadi ta pishrafte, JJ. 1-2-3, Shouraye gostareshe zaban o adabiyate farsi, Tehran, 1377; Persian Language training coirse. Preliminary – Advanced Levels. Shouraye gostareshe zaban o adabiyate farsi, , j. 1, Doureye mobtadi, Tehran ,1377; Persian Language training coirse. Preliminary – Advanced Levels. vv. 1., Tehran, 2011; Rayzanye farhangiye sefarate jomhuriye eslamiye iran dar gorjestan, v. 1, 2012, Teflis; მეჭდი ზარყამიანი, სპარსული ენის საავტორო კურსების სახელმძღვანელო საწყისიდან განვითარებამდე, ტ.1, საწყისი კურსი, საქართველოში ირანის საელჩოს კულტურის განყოფილება, თბილისი, 2012. (მ. ს.: ორიგინალური გამოცემის შესატყვისი გაქართულებული ვარიანტი თარგმანითა და ლექსიკონით).
37. ზარყამიანი – Zaraqamian M., Doureye Amuzeshe Zabane Farsi, Az mobtadi ta pishrafte, JJ. 1-2-3, Shouraye gostareshe zaban o adabiyate farsi, Tehran, 1377; Persian Language training coirse. Preliminary – Advanced Levels; Shouraye gostareshe zaban o adabiyate farsi, j. 2, Doureye motavasset, Tehran, 1377; Persian Language training coirse. Preliminary – Advanced Levels, v. 2, Tehran, 2011; Rayzanye farhangiye sefarate jomhuriye eslamiye iran dar gorjestan, v. 2, 2012, Teflis; მეჭდი ზარყამიანი, სპარსული ენის საავტორო კურსების სახელმძღვანელო საწყისიდან განვითარებამდე, ტ.2, საშუალო კურსი, საქართველოში ირანის საელჩოს კულტურის განყოფილება, თბილისი, 2012. (მ. ს.: ორიგინალური გამოცემის შესატყვისი გაქართულებული ვარიანტი თარგმანით და ლექსიკონით).
38. ზალემანი-ჟუკოვსკი– Залеман К., Жуковский В. А., Краткая грамматика новоперсидского языка, Санкт-Петербург, 1890., Salemann C., Shukovski V., Persische Grammatik, Leipzig, 1947.
39. თუშიშვილი 2000 – თუშიშვილი ლ., კლასიკური სპარსული ენის ელემენტარული გრამატიკა, თსუ, ივ. ჯავახიშვილის სახ. თსუ გამომცემლობა, თბილისი, 2000. (L. Tushishvili, Classic Persian Grammar).
40. თუშიშვილი 1970 — თუშიშვილი ლ., სპარსული ქრესტომათია

- ლექსიკონით, თსუ, თბილისი, 1970. (Tushishvili L., *Montaxabate Farsi*, Tbilisi).
41. იეს–Основы иранского языкознания, М., 1979-1981-1982-1987-1991-1999-2001-2004.
 42. იეშიმ–Очерки по истории изучения иранских языков, М., 1962.
 43. ივანოვი – Иванов В.Б., Учебник персидского языка, Ч., 1, М,1999.
 44. იუნკერი, ალავი – H.F.J. Junker, B. Alavi, *Persisch-Deutsches Wörterbuch*, Leipzig, 1965.
 45. კალინინი – Калинин Е. Л., Учебное пособие по военному переводу, персидский язык, Тбилиси, 1-2, 1970, 1984, 1991.
 46. კალინინი, კვირიკაშვილი — კალინინი ე., კვირიკაშვილი ც., ირანული პრესის მასალების ქრესტომათია, თბილისი, 1974.
 47. კარიმოვი – Каримов Х., *Zabane Farsi*, 5 va 6-0m maktab, Nashr. Irfon, Leify,t, 1965. (სპარსული ენის სასკოლო სახელმძღვანელო) ტაფიკეთში).
 48. კვაჭაძე, მეგრელიშვილი — კვაჭაძე მ., მეგრელიშვილი ქ., — საკითხავი წიგნი სპარსულში, თბილისი, 1, 2005. (*Persian Reader*, v. 1, Tbilisi).
 49. კვაჭაძე, მეგრელიშვილი – კვაჭაძე მ., მეგრელიშვილი ქ., საკითხავი წიგნი სპარსულში, ტ, 2, ივ. ჯავახიშვილის სახ. თსუ ჰუმ. ფაკ., აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი, თბილისი, 2015; M. Kvachadze, K. Megrelishvili, *Persian Reader*, v. 2, Tbilisi State University, Tbilisi, 2015.
 50. კომპ–Compendium Linguarum Iranicarum, Wiesbaden, 1989.
 51. კობიძე — კობიძე დ., სპარსული ქრესტომათია, 1-2, თბილისი, 1963, (1984), 1967, თსუ, თსუ გამომც., გამომც. ცოდნა; (Kobidze D., *Montxabate Farsi*, jj. 1-2, Tbilisi),
 52. კოშელევი – Koshelev F., *Sanaye’e keshvar*, Nashr. Zabanhaye hareji, Mosku, 1958; Кошелев Ф., *Промышленность страны*, Изд. Иностранных языков, Москва, 1958. (მ. ს.: სასწავლო საკითხავი წიგნი ეკონომიკის დარგში).
 53. ლაზარი 1957 – Lazard G., *Grammaire du persan contemporain*, Paris, 1957;

54. ლაზარი 1963–Lazard G., La langue de plus anciens monuments de la persan, Paris, 1963.
55. ლაზარი – Lazard G., Dasture Zabane Farsiye mo’aser, Tarjomeye M. Bahreini, Touzihat o Havashi: Hirmoz Milanian, Ent. Hormos ba hamkatiye markaze beinolmelaliye gofteguye tamaddomha, chape avval, 1384, Tehran. (მ. ს.: უ. ლაზაროს გრამატიკის სპარსული თარგმანი ახსნა–განმარტებებითურთ)
56. ლამბტონი – Lambton A.J.S. , Persian Grammar,Cambr.,1961
57. მენ – Языки мира.Иранские языки.1.Москва.1997.
58. მეშქათოდდინი – Meshkatoddini M., Persian Transformational Syntax, Mashhad.Ferdousi University,1996. (სპარსული ტრანსფორმატიული გრამატიკა).
59. მოყადდამი – Moqaddam A. S., Persian Language, vv. 1/2/3 Tehran, 2007. (გრამატიკული კურსი).
60. ნაჯაფი 1378 – Najafi N., Abulhasan Najafi, Farhange Farsiye Amiane, 2 tt., Tehran, 1378 (ხალხური სპარსულის ლექსიკონი)
61. ნაჯაფოვი – Наджафов Г. Г., Персидский язык, Коммерческая корреспонденция и документация, Москва, 2001.
62. ოვჩინიკოვა, მამედ-ზადე – Овчинникова И. К., Мамед-Заде А. К., Учебник персидского языка, чч. 1-2, Москва, 1966-1969.
63. ოვჩინიკოვა 1963 – Овчинникова И.К., Русско-персидский словарь с грамматическим очерком, Москва, 1963.
64. ოვჩინიკოვა – Овчинникова И. К., Учебник персидского языка, Современная орфография, под ред. В. Б. Иванова, Изд. Филология три, Москва, 2002. (სახელმძღვანელო სანყისი გრამატიკული კურსითურთ).
65. პეისიკოვი 1960 – Пейсиков Л. С., Тегеранский диалект, М., 1960.
66. პეისიკოვი 1959 – Пейсиков Л.С., Вопросы синтаксиса персидского языка,М., 1959.
67. პეისიკოვი – Пейсиков Л. С., Лексикология современного персидского языка, Изд. МГУ, Москва, 1975. (მ. ს.: მასალოზრივი მიმოხილვითი საფუძვლები–კომპედიუმი ლექსიკოლოგიური მორფოსინტაქსის დარგში).

68. პოლიაკოვი – Поляков К. И., Практическая грамматика персидского языка, Москва, 2002.
69. პოლიაკოვ-ნასიროვი – Поляков К.И., Насырев А.А., Учебник персидского языка, Москва, 2000.
70. ჟირკოვი-Жирков М., Персидский язык, Москва, 1927. - Sidney-San Francisco, 1979, 481-489.
71. რადოვილსკი – Radovilski M.E., Ma be Farsi Goftegu mikonim, Москва, 1972. („ვლამარაკობთ სპარსულად,, სახელმძღვანელო).
72. რასტორგუევა 1953 – Расторгуева В. С., Краткий очерк грамматики персидского языка, Персидско-русский словарь, сост. Б. В. Миллер, М., 1953.
73. რენკინგი – Ranking G.S., Persian Syntax, Platts S. T., Ranking G. S. A., A Grammar of the Persian Language, Oxford, 1971.
74. რუბინჩიკი 1981 – Рубинчик Ю.А., Основы фразеологии персидского языка, Москва. 1981. (მ. ს.: ფრაზეოლოგიისა და როული ზმნების საფუძვლები–კომპენდიუმი).
75. რუბინჩიკი 1983 – Рубинчик Ю.А., Грамматический очерк персидского языка, Персидско-русский словарь, Т.2, М., 1983;
76. რუბინჩიკი 2001 – Рубинчик Ю.А., Грамматика современного персидского языка, Изд. ВЛ, Москва, 2001;
77. რუბინჩიკი 1960 – Современный персидский язык, М., 1960.
78. რუბინჩიკი 1983 – Рубинчик Ю.А., Персидско-русский словарь, ТТ.1-2, М., 1983;
79. რუბინჩიკი – Рубинчик Ю. А., Лексикография персидского языка, Изд. Наука, ВЛ, Москва, 1991. (მ. ს.: ლექსიკოლოგიურ–მორფოსინტაქსური მიმოხილვით–საფუძვლებითი ცნობარი).
80. საიარი – Sayyar J., Zabane Farsi, Дж. Сайяр, Персидский язык, София, Изд. Наука и искусство, 1966. (უნივერსიტეტის სახელმძღვანელო).
81. სალტანე — სალტანე ს., მაჯდ-ოლ-სალტანე, ქალაქ თბილისის აღწერა, გამომც. მაია მამაცაშვილი, თბილისი, 1971. (მ.ს. XX

- სკ.-ის დასაწყისის სპარსული ტექსტი, საკითხავი წიგნი); Text „Tbilisi,, of S. Saltaneh, 1971².
82. საყრავნაიანი – S. J. Saghravanian, Farhange Estelahate Zabanshenasiye Mouzu’i-Tousufi, Talife S. J. Saghravanian, Madhhad, Ent. Nima, 1379; A Descriptive Dictionary of Linguistics, Nima Press.; Mashhad, 1991.
 83. სექსტონი – Thackston N. M., An Introduction to Persian, Revised Third Edition, IBEXS Publishers, Bethesda, Maryland, 1993.
 84. სიკირიჩი – Sikiric Sh., Perziska Hrestomatia, „Lalezare Farsi“, Saraevo, V. Maslesa, 1955. (სპარსული ქრესტომათია).
 85. სლინკინი, მინინი, პავლენკო – Слинкин М. Ф., Минин В. А., Павленко Н. В., Практический курс персидского языка, Симферополь, 2006.
 86. სმირნოვა – Смирнова Л. Н., Исфаханский говор, Материалы к изучению, Изд. Наука, Москва, 1978. (მ. ს.: დამატებითი ცნობებისთვის სასაუბრო სპარსულის სფეროში, – ისპახანური მეტყველებისთვის).
 87. სპ.საისტ. — სპარსული საისტორიო ტექსტები, შემდგ. ჯ. გიუნაშვილი, დ. კაციტაძე, თბილისი, თსუ, თსუ გამომც. 1963.(Montaxabate Motune Tarixiye Farsi, tadv. J. Giunashvili, D. Katsitadze).
 88. ფათემი-კალაძე — ფათემი მ., კალაძე ი., ვისაუბროთ სპარსულად, თბილისი, გამომც. განათლება, 1973 (სპარსული ენის პრაქტიკულად შესწავლის სახელმძღვანელო). („be Farsi Goftegu konim“, Amuzeshe amaliye zabane farsi, moal. Fatemi M., Kaladze I., Tbilisi).
 89. ფანჯოსთად – Panj Ostad, Dasture Zabane Farsi, Tehran. 2000. (ხუთი ავტორის გრამატიკა).
 90. ფარხადი – Фархадӣ Р., Разговорный Фарси в Афганистане, Изд. Наука, Москва, 1974. (გრამატიკული კურსი).
 91. ფარშიდვერდი – Jomle va tahavvole on dar zabane Farsi,

² მოცემული ძეგლის ტექსტური გამოცემა დატოვებულია სიაში, როგორც ქრესტომათიების დამატება, – საკითხავი წიგნი გარდამავალი ენის გრამატიკისთვის.

- Tehran,1375. (სინტაქსური მიმოხილვა: წინადადების დიაქრონიული ცვლილებები).
92. ფარშიდვერდი-2 – Farshidverd H., *Goftarhaye dar bareye dasture zabane Farsi, Pajuheshi dar dasture tarixi o mo’asere zabane farsi*, Ent. Amirkabir, Tehran, 1375. (სპარსული ენის გრამატიკულ მონაცემთა მიმოხილვა).
 93. ფაშანგი – Pashang M., Mostafa Pashang, *Farhange Farsi va Risheyabiye Vajegan*, Tehran, 1377, (სპარსული ენის ეტიმოლოგიური ლექსიკონი)
 94. ფუთურიძე – Путиридзе В. С., *Начальная хрестоматия персидского языка, Тексты и словарь*, Изд. АН, Москва, Ленинград, 1935.
 95. ფურნამდარიანი – Pournamdarian T., *Persian Lessons For Foreigners. An Elementary Course*, Institute for Humanities and Cultural Studies, Tehran, 1997, *Darse farsi baraye farsiamuzane xareji, Doureye moqaddame, Pajuheshgahe olume ensani o motale’ate farhangi*, Tehran, 1376. (კურსი).
 96. ფუშეკური – Fouchecour Ch. H., *Elements pour un Manuel de Persan*, Paris, 1978.
 97. ქამიარ – Kamyar T. V., *Dasture zabane farsiye goftari*, Ent. Alhadi (Intern.), Tehran, 1384.
 98. შაკი – Shaki M., *Estelahate Farsi, Praha, 1963; A Modern Persian Phrase-Book, Moderni perska frazeologie a konverzace*, Statni pedagogicke nakladatelstvi.
 99. შაკი – Shaki M., *Ebarate rixte o vabasteye farsi, Principles of Persian Bound Phraseology*, Academia, Prague, Ac. of Sciences, 1967. (ფრაზეოლოგიკა).
 100. შამისა – Shamisa S., *Dasture zabane Farsi*, Ent.Ferdous, Tehran, 2002.
 101. შარიათი – Shariat M.G. , *Dasture zabane Farsi*, Ent.Satir., Tehran, 2002.
 102. შირაზი – Shirazi M., *Farsie Emruz., Baraye Daneshjuyane xareji. jj. I-II., ketabe (jelde) avval, Farsiye asan*, Shiraz, 1371; *Today’s Persian. For Foreign Students. Book 1, (Easy Persian)*, Shiraz University, Shiraz, 1992/2000.
 103. შირაზი – Shirazi M., *Farsie Emruz., Baraye Daneshjuyane*

- xareji. jj. I-II., ketabe (jelde) dovvom, Farsiye delpazir, Shiraz, 1371; Todays Persian. For Foreign Students. Book 2, (Pleasant Persian), Shiraz University, Shiraz, 1992/2000.
104. ხანლარი – Xanlari P., N., Parviz Natel Xanlari., Dasture Zabane Farsi, Tehran, Standard Ed., 1998; (1-2-3).
 105. ჯაფარი – Джафар М., Грамматика персидского языка, сост. Мирзою Джафаром, Москва, 1901.
 106. ჯოყრაფია – Joqrafiya, Baraye sale sevvome dabirestan, 1345, Tehran, Vezarate amuzeshoparvaresh. (გეოგრაფიის სასკოლო სახელმძღვანელო).
 107. ჰათემი, რუსტემოვა – Hatemi N. Z., Rustemova T., Zabame Farsi, Baku, Azertadrisnashr, 1965. (სახელმძღვანელო).
 108. ჰაიათი – Hayati M., Vajenameye Zabanshenasi, Farsi-Faranse-Englisi, 1373, Tehran, Ent. Avaye Nur; A Glossary of Linguistics, compl. M. Hayati, French-English-Persian, Tehran, 1994.
 109. ჰაიმი 1997 – Haim S., The New Persian-English Dictionary, Tehran, Tehran, 1997.
 110. ჰაიმი 1374 – Haim S., The Larger English-Persian Dictionary, Tehran, 1-2. 1374/1992.
 111. ჰორნ-ჰიუბშმანი – Horn-Hubshman P., Farhange Asase Eshteqaqe Farsi, Tarjomeye Jalahalefi, Tehran, 1356..³

³ ავტორი ბოდიშს იხდის იმ მონაცემთა გამო, რომელიც როგორღაც ვერ მოხვდა სიაში. პრეტენზია არ არის, მივიჩნიოთ წინამდებარე სია ამომწურავად. მით უფრო, რომ უახლესი ლიტერატურის მოძიება შეწყვეტილია გამოცემამდე, დაახლოებით 2018 წელს (იხ.)

სარჩევი

წინათქმა და წინასიტყვაობა..... 19

მარტივი წინადადება 47

**უმარტივესი გამონათქვამები: ფრაზები და
გაუვრცობელი მარტივი წინადადება 47**

უმარტივესი ფრაზები. უმარტივესი ფრაზებისა და გამონათქვამების ძირითადი ტიპები და სახეობები. მარტივი წინადადების საყრდენი მორფოსინტაქსური ბირთვები. უმარტივესი ფრაზა და გაუვრცობელი წინადადება. უმარტივესი და გაუვრცობელი წინადადების გავრცობის შესაძლებლობანი.

**გავრცობილი მარტივი წინადადება და
მარტივი წინადადების წევრები..... 59**

გავრცობილი წინადადების წევრების ზოგადი დახასიათება. სინონიმია, პოლიმორფიზმი, მრავალფუნქციობა (პოლიფუნქციობა), სინკრეტიზმი, დამთხვევა და აღრევა: წევრფორმათა და წევრფუნქციათა მორფოსინტაქსი. ფორმები, როლები, ფუნქციები. ძირითადი მთავარი, მთავარი და სხვა წევრები. პირველი და მეორე რიგის მთავარი წევრები. ობიექტები (დამატებები) მთავარ წევრებად.

შემასმენელი. შემასმენელი უპირო და პირიელი. შემასმენლის სტრუქტურის გართულება და წინადადების გავრცობა. რთულ-ზმნური შემასმენლები და რთულ ზმნათა მახასიათებლები. რთულზმნური ჩარჩო, ფრაზირების ჩარჩოსებური პრინციპები. ..61

ქვემდებარე. ქვემდებარის რთული ფორმები და სახეობები: ირიბი ქვემდებარე და ფსიქოლოგიური ქვემდებარე (ირიბი ქვემდებარე: გრძნობა–გუნების, მენტალობის, განმცდელი, აფექტური; ასაკის ქვემდებარე; მფლობელი (მფლობელობის), მქონებელი (მქონებლობის), პოსესიური, ქონა–ყოლის ქვემდებარე; სახელდების ქვემდებარე (სახელის მატარებელი) დიაქრონიაში; ფსიქოლოგიური ქვემდებარე; ქვემდებარეთა მორფოსინტაქსური გაფორმება). ქვემდებარული ანტიცედენტები.75

პირდაპირი დამატება. პირდაპირი დამატება თანდებულიანი და უთანდებულო. ენკლიტიკური პირდაპირი დამატება. მობილური (მოძრავი) კლიტიკები. დამატების კლიტიკები სხვადასხვა წევრებთან. პირდაპირი დამატების გამოხატვა ზმნაში: ზმნური ობიექტური მორფები, ობიექტური პირის ნიშნები (მარკერები). მარკერები რთულ ზმნებში. სპარსული ზმნის ორ(მრავალ-)პირიანობა (პირდაპირობიექტურობა). პირდაპირი დამატება როგორც წინადადების მთავარი წევრი. ობიექტური უღლების პრინციპი. 100

ირიბი დამატება. ირიბი დამატების გაფორმება. ირიბი დამატება წინდებულიანი, თანდებულიანი, ენკლიტიკური, შერწყმული; ირიბი დამატების მობილური (მოძრავი) არაზმნური კლიტიკები; ირიბი დამატების გამოხატვა ზმნაში: ზმნური ობიექტური მორფები, ობიექტური პირის ნიშნები (მარკერები). მარკერები რთულ ზმნებში. სპარსული ზმნის ორ(მრავალ-)პირიანობა (ირიბობიექტურობა). ირიბი დამატება როგორც წინადადების მთავარი წევრი. ირიბი დამატების მიმართება უბრალო დამატებასთან. ობიექტური უღლება. 125

უბრალო დამატება. უბრალო დამატების რაობა და გაფორმება-გამოხატვა. უბრალო დამატება წინდებულიანი და თანდებულიანი. -რნ- თანდებული უბრალო დამატებასთან თანამედროვე ენაში. უბრალო დამატების სპეციფიკაციები. უბრალო დამატების მიმართება გარემოებებთან. უბრალო დამატებისა და გარემოებების სინკრეტიზმი (მრავალფუნქციობა, პოლიფუნქციობა), მათი დამთხვევისა და აღრევის მოვლენა. გარემოებითი უბრალო დამატება. 146

გარემოებები. გარემოებათა სახეობები. ადგილის, დროის, ვითარების გარემოებათა სახეობები. გარემოების გაფორმება და გამოხატვა. გარემოებითი წინდებულები. გარემოებით წინდებულთა სპეციფიკაციები. თანდებულიანი გარემოებები: რნ-თანდებული აფორმებს გარემოებებს. გრამატიკული სინონიმის შემთხვევები. გარემოებისა და უბრალო დამატების დამთხვევა-აღრევის მოვლენა. 153

მსაზღვრელ-საზღვრული. სინტაგმა. იზაფეთი. უიზაფეთო კავშირი. დეტერმინატული მსაზღვრელი (ვითარებითი, მიმართებითი); კუთვნილებითი (ატრიბუტული) მსაზღვრელი. მსაზღვრელ-საზღვრულის წყობა (რიგი). იზაფეთური ჯაჭვები წინადადებაში. გართულებული იზაფეთური სინ-

ტაგმები (წინდებულური და მიმღობური შენაერთები). იზაფეთის ჩაგდება (ელისისი). მსაზღვრელ-საზღვრულის განსხვავებული გრამატიკული და სემანტიკური ჯგუფები. სხვადასხვა სპეციფიკაციები. სხვადასხვა სახელები და დამხმარე სიტყვები იზაფეთურ თუ უიზაფეთო სინტაგმებში. დანართული მსაზღვრელი, ჩართული. ორმაგი მსაზღვრელი. ერთგვარწევრიანი მსაზღვრელი. ცალკეულ სიტყვათა და გრამატიკულ-სემანტიკურ ჯგუფთა დახასიათება იზაფეთურ და უიზაფეთო კავშირთა მიხედვით. 166

წინადადების წევრთა მორფოსინტაქსურ მახასიათებელთა ზოგადი დასკვნითი აღნიშვნა: მორფოსინტაქსურ წევრფორმათა და წევრფუნქციათა პოლიმორფიზმი და სინკრეტიზმი, სინონიმია და მრავალფუნქციობა (პოლიფუნქციობა), წინადადების წევრთა დამთხვევა და ურთიერთაღრევა. ციკლური განმეორადობისა და ინოვაციების მოვლენები..... 165

უმცირეს სიტყვათშენაერთთა

ძირითადი ტიპები 206

შენაერთები იზაფეთური, მთავარწევრიანი (სახელური: არსებითი სახელი, რიცხვითი სახელი და სხვ.), ზედსართაული, ნაცვალსახელური, ზმნისართული (გარემოებითი), მიმღობური, ინფინიტური, წინდებულური (წინდებულნიანი). სხვადასხვა ელემენტების მონაწილეობა შენაერთებში. შენაერთთა სემანტიკა (შინაარსი), მორფოლოგია და მორფოსინტაქსური სტრუქტურა.

სინტაქსურ კავშირთა ტიპები..... 212

სინტაქსურ კავშირთა საშუალებები. შეერთება, დაქვემდებარება. შეთანხმება. მართვა. მირთვა. კერძო შემთხვევები, სპეციფიკაციები, სირთულეები..... 213

ქვემდებარისა და შემასმენლის შეთანხმება. უსულო ქვემდებარის შეთანხმების საკითხები. ნორმა და ვარიანტი..... 215

მართვა. მართვა წინადადების მთავარ წევრთა შორის. სპეციფიკური მახასიათებლები. მართვა და პირის ზმნური მარკერები (ნიშნები). რთული შემთხვევები და თავისებურებები. სხვა (მეორეხარისხოვან) წევრთა მართვა, თავისებურებანი. მართვა რთულ ზმნებში (ჩარჩოში). 227

მირთვა. მირთული და მირთვადი სიტყვები, ლექსემები, ნევრე-
ბი. მირთვის გაფორმება, ამაში სხვადასხვა ელემენტთა მონაწი-
ლეობა.286

**წინადადებები შინაარსის მიხედვით და
ცალკეული ელემენტების მონაწილეობა
მათ გაფორმებაში 297**

წინადადება თხრობითი (მტკიცებითი (დადებითი), უარყო-
ფითი); წინადადება კითხვითი, ძახითი (ძახილის), მოდა-
ლური (მოდალურზმნიანი, ორპრედიკატული), ბრძანები-
თი (იმპერატივი); წართქმა და უკუთქმა (მტკიცება, უარყო-
ფა). დეტალიზაციები: ლექსიკა, მორფოლოგია, მორფოსინტაქ-
სი, ელემენტები (ნაწილაკები, შორისდებულები, სხვ.).

თხრობითი მტკიცებითი (დადებითი) წინადადება.....298

თხრობის არსი. თხრობითი მტკიცება, თხრობითი დადებითი
წინადადება. სპეციფიკური ელემენტების (ნაწილაკების) როლი.

უარყოფითი წინადადება (უარყოფითი თხრობითი)
უარყოფა თხრობაში. სხვადასხვა სახის უარყოფა. ორმაგი უარყო-
ფა. სახელური და ზმნური უარყოფა. უარყოფა ორპრედიკატულ
(მრავალპრედიკატულ) მოდალურ წინადადებებში. სპეციალური
ელემენტების (ნაწილაკების) როლი უარყოფის გამომხატვაში. 303

კითხვა და კითხვითი წინადადება. კითხვის აქტუალური
სემანტიკა და პრაგმატულიკონტექსტი. კითხვის გამომხატველი
და განმსაზღვრელი ელემენტები წინადადებაში. ეჭვი, დაზუსტე-
ბა და დამაზუსტებელი საშუალებები. სპეციალური სიტყვები,
შენაერთები. კითხვითი წინადადებები ქართულ თარგმანში: სპე-
ციფიკაციები.317

ძახილის (ძახითი) წინადადება. ძახითობის რაობა და გა-
მოხატვა წინადადებაში. ძახილისა და მიმართვის კავშირი. ძახი-
ლი და ბრძანება. დამახასიათებელი ელემენტები. ემოცია და ინ-
ტონაცია.321

მოდალური ანუ მოდალურზმნიანი წინადადება. მოდა-
ლობა და მოდალური ზმნები წინადადებაში. მოდალურზმნიან
სტრუქტურათააგებულება და შინაარსი. ორპრედიკატულობა და
მრავალპრედიკატულობა. ვარიანტები და სპეციფიკაციები.328

ბრძანებითი წინადადებები და იმპერატიულობა. ბრძანებითობა, დიალოგურობა, იმპერატიულობა, აუცილებლობა, ობლიგატორულობა. გამოხატვის მორფოლოგიური და ლექსიკური საშუალებები. წართქმითი და უკუთქმითი იმპერატივი (ბრძანება). ფრაზის აქტუალური სემანტიკა და პრაგმატული კონტექსტები.330

ნატვრითი ან სურვილის წინადადება: სიტუაციური სინტაქსი. ნატვრითი წინადადების რაობა, გაფორმება, აგებულება და სემანტიკა. პრაგმატული სემანტიკის (პრაგმატული შინაარსის) მნიშვნელობა ნატვრითი წინადადების აღწერისთვის. სიტუაციური სინტაქსის რაობა და დანიშნულება. სცენარებისა და სიუჟეტების შემოტანა ნატვრითი წინადადების გამოყენების მიზნით. რეალური და ირეალური ნატვრა, სურვილი შესაბამისი მორფოსინტაქსემებით.336

ირეალობის გამოხატვა: პრაგმატული სემანტიკა და სიტუაციური სინტაქსი

ირეალობის სემანტიკა და პრაგმატიკა. სინტაქსური სიტუაციის რაობა. სხვადასხვა პრაგმატულ-სემანტიკური მნიშვნელობები, ნიუანსები, აქტუალური საკომუნიკაციო და ინფორმაციული ელფერი. ირეალური პირობა, ირეალური ნატვრა ან სურვილი. პირობით-ნატვრითი ირეალობა. ნატვრის პირობა, პირობითი ნატვრა. გრამატიკული დროების საკითხები ირეალობაში. პირობა, პირობითი წინადადება; ნატვრით-პირობითი წინადადება. ნატვრითი წინადადება: ირეალური ნატვრა. ჰიპოთეტური (სავარაუდო) ირეალური ჩანაცვლება. შეუსრულებელი შესაძლებლობა, აღუსრულებელი საჭიროება (წარსულში). ირეალური დათმობა (შეუსრულებელი შესაძლებლობა). ირეალური რიტორიკული შექახილი კითხვითი ფორმით. კინალამ (ლამის, თითქმის, ის იყო, ის-ის იყო) შესრულებადი მოვლენა წარსულში. გამოყენებელი შესრულებადი (არ-შესრულებული) მოქმედება, მდგომარეობა, ვითარება, მოვლენა, ამბავი. ირეალური შედარება.მორფოსინ-

ტაქსური გაფორმების საკითხები. ცალკეული ელემენტები (ნა-
ნილაკები, ა. შ.).343

სიტყვათა რიგი 350

მყარი, სტაბილური რიგი და თავისუფალი რიგი. სიტყვათა რიგის რეტროსპექცია, დიაქრონია და დინამიკა ახალსპარსულში. რიგი კლასიკურ სპარსულსა და თანამედროვე სპარსულში. სიტყვათა რიგის ძირითადი დიაქრონიული ტენდენციები. რიგის ტენდენ-
ცია თანამედროვე სპარსულში. თანამედროვე სპარსულის სიტ-
ყვათა რიგის პირობითი იდეალური სქემა. ნორმა და ტენდენცია.
ნორმის ვარიანტები. სიტყვათგანლაგება ბეჭდურ, ლიტერატურ-
რულ ენაში და სასაუბრო, სალაპარაკო ენის ტენდენციები. სიტ-
ყვათა რიგი მხატვრულ ლიტერატურაში და სხვა ჟანრის ენობ-
რივ ფორმებში. ინვერსია და ინვერსიის ხარისხები წინადადების
წევრთა მიხედვით. ინვერსიის (ინვერსიათა) სიხშირის ხარისხი.
თავისუფალი რიგის ადგილი და სტატუსი თანამედროვე სპარ-
სულში. სტანდარტული რიგი. სპეციალურ კონსტრუქციათა რი-
გი. სტანდარტი, ნორმა და ვარიანტი. სიტყვათგანლაგების ძირი-
თადი სურათი და დინამიკურ ცვლილებათა ტენდენციები დღეს.

**ერთგვარი წევრები ანუ შერწყმული
წინადადება 372**

წევრთა ერთგვარობა და შერწყმა. სტანდარტულ წევრთა ერთგვა-
რი მწკრივები: ორი და მეტი წევრი. ერთგვარობის ნიშნები, ერ-
თგვარობის დაზუსტება. სტანდარტული (ზოგადი) შერწყმა-ერ-
თგვარობა და შერწყმა-ერთგვარობა სპეციალურ კონსტრუქციებ-
ში (სპკ-ში). წევრთა რაოდენობრივი ეკონომიურობა. ერთგვარ
წევრთა სიტყვათგანლაგება; ინვერსია და ფსევდოინვერსია. შერ-
წყმული წინადადების გამიჯვნა რთული თანწყობის სქემისგან.

**სპეციალური (სპეციფიკური)
კონსტრუქციები (სპკ) 375**

სპეციალურ (სპეციფიკურ) კონსტრუქციათა ცნება
და განმარტება. სპეციალური კონსტრუქციები სპარ-
სულში. 1. ფსიქოლოგიური სუბიექტი (სიტუაციური
სინტაქსი). ფსიქოლოგიური სუბიექტის გამიჯვნა
ირიბი სუბიექტის სხვადასხვა ჯგუფებისგან (ენკლი-
ტიკური და სხვ.). 2. ქე-კავშირული ნაწილაკი თანა-

მედროვე სალაპარაკო ენაში და მისი ადგილი წინადა-
დებაში (სიტუაციური სინტაქსი). ქე-კავშირული ნაწი-
ლაკი წინადადების სხვადასხვა წევრებთან. ქე-კავში-
რული ნაწილაკის პრაგმატული სემანტიკა. 3. გრძნო-
ბა-გუნებისა (აფექტური) და აღქმა-მენტალობის კონ-
სტრუქციები: მგრძნობელი, განმცდელი ირიბი ქვემ-
დებარე, ექსპერიენცერი. ანტეცედენტი. 4. ფლობა-
კუთვნილება, ირიბი ქონა-ყოლის (პოსესიური).
მფლობელი ირიბი ქვემდებარე. ანტეცედენტი. 5. ასა-
კის გამოხატვა, ასაკის ირიბი ქვემდებარე. ანტეცე-
დენტი. 6. რთული ზმნები, პრედიკატული ბირთვები
წინადადებაში, მიმართება რიგთან; ჩარჩოს სტრუქ-
ტურა და მარტივი წინადადების საზღვრები; წევრები
ჩარჩოში. 7. ორპრედიკატული (ან მრავალპრედიკა-
ტული) ანუ ორზმნიანი (ან მრავალზმნიანი) კონ-
სტრუქციები: ოკ, მპკ. უპირო და პირიანი ფორმები.
მოდალური ზმნები და მოდალურზმნიანი კონსტრუქ-
ციები. 8. უზმნო და უკოპულო ფრაზები, სახელური
(ნომინალური) სტილის ფრაზები. მიმართება რიგთან
და ინვერსიასთან. ფსევდოინვერსია. 9. კოპულატური
კონსტრუქციები და მათი ჯგუფები (ყოფნა ზმნა წინა-
დადებაში). მიმართება რიგთან და ინვერსიასთან.
ყოფნა ზმნა სხვადასხვა სპკ-ებში. 10. სახელდების
კონსტრუქციათა სხვადასხვა ტიპები. ელემენტების
მონაწილეობა. 11. რელატიური (შედარების) კონ-
სტრუქციები: შედარების გამოხატვა და რიგი. 12.
წარმოშობა-ნათესაობის, სხვადასხვა მიკუთვნების და
მიმართების გამოხატვა. სემანტიკური ჯგუფები
(წინდ. აზ). 13. აგენსური და კვაზიაგენსური კონ-
სტრუქციები. 14. რწ-თანდებულის სპეციფიკაციები
თანამედროვე სპარსულში. ძველი ფუნქციები და
ინოვაციები ანუ ნეოლოგიზმები. ნორმა და არატრა-

დიციული ხმარება. ნორმა და ნორმის ვარიანტი. გამონაკლისი. 15. ი+რნ ერთად. განუსაზვრელობა-გამოყოფის ი-სუფიქსისა და -რნ-თანდებულის ერთდროული ხმარება პირდაპირ დამატებასთან მარტივ წინადადებაში (-რნ- თანდებულის ერთ-ერთი სპეციფიკაცია). -რნ- თანდებულის მოცემული სპეციფიკაციის განმარტება: -რნ- სპეციფიკურია -ი- არტიკლთან ერთობლიობაში. მასთან კავშირში; მითითების, მინიშნების შერწყმული (სინთეზური) არტიკლი; შერწყმული ფორმანტი. 16. შერეული და ალტერნატიული მარკირება (აღნიშვნა). 17. კლიტიკური მორფების სპეციფიკაციები. პირის მარკერები და მობილური მორფები. 18. მობილურ კლიტიკათა სემანტიკური ჯგუფები. 19. გარდაუვალი ზმნის ქვემდებარული (სუბიექტური) ნიშანი-მორფი. ზმნური და სახელური მორფების სპეციფიკაციები. 20. ირიბსუბიექტური სპეციალური კონსტრუქციები. 21. ელემენტთა სპეციფიკაციები წინადადებაში: თუ/თუჯე წინდებულის ორმაგი სემანტიკა. დარ წინდებულის ორმაგი სემანტიკის შემთხვევები. 22. სიტყვათა რიგი სპეციალურ კონსტრუქციებში (სპკ-ში). ზოგადი რიგი და სპკ-რიგი. ინვერსია და ფსევდოინვერსია სხვადასხვა სპკ-ებში.

რთული წინადადება 530

რთული თანწყობილი წინადადება. უკავშირო თანწყობა. კავშირული თანწყობა. თანწყობა მაერთებელი კავშირებით. წყვილი კავშირები. რთული კავშირები. თანწყობა მაცალკევებელი კავშირებით. თანწყობა მაპირისპირებელი კავშირებით. კაუზალური ანუ მიზეზობრივი კავშირები და კავშირული შენაერთები თანწყობაში.530

რთული ქვენყობილი წინადადება. ქვენყობის რაობა. მთავარი და დამოკიდებული წინადადება. დამოკიდებულ წინადადებათა მნიშვნელობები, სხვადასხვა სახის ქვენყობაში

მთავარი და დამოკიდებული წინადადების რიგი. ქვეწყობის ძირითადი სახეობები და სტრუქტურები541

ქვემდებარულ-დამოკიდებული ქვეწყობილი წინადადება. შემასმენლურ- (პრედიკატული) დამოკიდებული წინადადება. დამატებით-დამოკიდებული ქვეწყობილი წინადადება. პირდაპირი ნათქვამი. გრძნობად და მენტალურ ზმნათა ზმნური შენაერთები ქვეწყობაში. განსაზღვრებით-დამოკიდებული წინადადება. განსაზღვრებით-დამოკიდებული წინადადების აგებულება, რიგი და ტიპები (ჯგუფები) წინადადების ნევრთა მიხედვით. უკავშირო ქვეწყობა. რიგის საკითხი ქვეწყობაში. კორელატი, კორელატის ცნება. განსაზღვრავი კორელატური ნევრები. სუბიექტურ-ქვემდებარულ განსაზღვრებითი (მთავარი წინადადების ქვემდებარის განსაზღვრა) დამოკიდებული. დამატებით-განსაზღვრებითი (დამატების განსაზღვრებითი) დამოკიდებული. პირდაპირდამატებითი განსაზღვრებითი დამოკიდებული (მთავარი წინადადების პირდაპირი დამატების განსაზღვრა). ირიბდამატებითი განსაზღვრებითი დამოკიდებული (ირიბი დამატების განსაზღვრა). უბრალო დამატების განსაზღვრებითი დამოკიდებული (უბრალო დამატების განსაზღვრა). კორელატი და ჩანაცვლება ქვეწყობაში. გრძნობა-გუნებისა და მენტალობის ზმნური შენაერთები, რთული ზმნები და ფრაზეოლოგიზმები განსაზღვრებით ქვეწყობაში. იზაფეთურ-დამატებითი განსაზღვრებითი დამოკიდებული წინადადება. კუთვნილების ანუ ატრიბუტული განსაზღვრებითი: იზაფეთური ან ენკლიტიკური. გარემოებით-განსაზღვრებითი დამოკიდებული წინადადებები. სხვა ტიპის განსაზღვრებითი დამოკიდებულებანი ქვეწყობა. განსაზღვრებით-დამოკიდებულებანი მენტალობის სემანტიკა როგორც გრამატიკული ფაქტორი ქვეწყობაში. გარემოებით-განსაზღვრებითი დამოკიდებული წინადადებები. ორმაგი ქვეწყობა. ზერთული ქვეწყობილი წინადადება. არტიკლიანი და უარტიკლო განსაზღვრებითი ქვეწყობა. განსაზღვრებითი არტიკლი ქვეწყობა-

ში. დროის გარემოებით-დამოკიდებული წინადადება. ქვეწყობის ინფინიტური ალტერნატივის მაგალითები. ადგილის გარემოებითი დამოკიდებული წინადადება. ვითარების გარემოებითი დამოკიდებული წინადადება. ვითარების გარემოებითი დამოკიდებული წინადადების სახეობები (რაგვარობა, რანაირობა. შედარებითი რაოდენობა, მოცულობა. ირეალური, მოჩვენებითი შედარებითობა. მიუღწევლობის, განუხორციელებლობის ვითარება. ჩანაცვლების, ალტერნატივის ვითარება. საპირისპირო ვითარება, დაპირისპირება. ხარისხი. თანამიმდევრობა, შედეგობრიობა, გამომდინარეობა, გავლენა. იარაღი, საშუალება; და სხვა). რიგის საკითხი. ინფინიტური ტრანსფორმები. მიზეზის გარემოებით-დამოკიდებული წინადადება. მიზნის გარემოებით-დამოკიდებული წინადადება. დათმობითი დამოკიდებული წინადადება. ქვეწყობილ და მარტივ წინადადებათა ურთიერთტრანსფორმირების შესაძლებლობანი. ინფინიტივი და ინფინიტური ტრანსფორმები.541

პირობითი წინადადება. შესავალი: ზოგადი დახასიათება და ძირითადი ნიშნები. რეალური პირობითი წინადადება. რეალური პირობის დასაშვები კომბინაციების სქემა. ირეალური პირობითი წინადადება. ირეალური პირობის დასაშვები კომბინაციების სქემა. საერთო შენიშვნები ტაბულებს. სხვა პირობითი კავშირები და მათი შესაბამისი კონსტრუქციები. ინფინიტური პირობითი წინადადება. უკავშირო პირობითი წინადადება. წინადადების ნაწილის გამოტოვება პირობით წინადადებაში. სიტუაციური სიუჟეტების, სცენარების ნიმუშები. პირობითი წინადადების სიტუაციური სინტაქსი. პირობის სიტუაციური პრობლემური საკითხები. პირობითი წინადადების სპეციფიკური ვარიანტები. ჰაბიტუალური პირობითობა. ქვეწყობის სტანდარტები და საინტერესო შემთხვევები. ქართული შესატყვისების საკითხები, თარგმანის ტიპები და ჟანრები. სპარსულ კომბინაციათა და ქართულ შესატყვისთა სქემა-ტაბულები.607

პირობით წინადადებათა მაგალითების კორპუსი. რეალური პირობის მაგალითები. ირეალური პირობის მაგალითები.....698

ზერთული წინადადება. რამდენიმე (ორზე მეტი და მრავალი) თანწყობილი თუ ქვეწყობილი წინადადებიდან ერთი უნ-

ყვეტი სინტაქსური ერთეულის აგება. შერეული ზერთული წინა-დადება. ორმაგი, სამმაგი და მეტმაგი, მრავალმაგი ზერთულები. სხვადასხვა სინტაქსური და მორფოსინტაქსური ერთეულების მონაწილეობა ზერთულ წინადადებებში. ზერთული სტრუქტურები კლასიკურ და თანამედროვე სპარსულში. ზერთული ინფორმატიული სტრუქტურა.766

ზმნურ დროით ფორმათა სინტაქსური ფუნქციები და პრაგმატული გამოყენება წინადადებაში სიტუაციური და პრაგმატული სინტაქსური სემანტიკის გათვალისწინებით--გამოსაყოფი საკითხები:

დროით და დრო-კილოთა ფორმების სინტაქსურ ფუნქციათა მრავალგვარობა: მრავალფუნქციობა. პრაქტიკული სინტაქსის ფაქტორები და არ-გუმენტები: მცირე და ფართო კონტექსტი, სიტუაცია (ვითარება), ლექსიკური სემანტიკა, პრაგმატული სემანტიკა, პრაქტიკული დისკურსი, სამეტყველო ნაკადი და ტექსტი. ყველა ფორმის ფუნქციათა განხილვა კონტექსტის, ინფორმაციული სტრუქტურის, საკომუნიკაციო მიზნებისა და პრაგმატული სემანტიკის გათვალისწინებით. დროითი ფორმების მიმართება წინადადებათა შინაარსობრივ სტრუქტურასთან. ანმყო-მომავალი. ანმყო პირობით წინადადებაში. თანამედროვე ენის ახალი დროები. კონკრეტული მყისიერი ანმყო (პროგრესივი, ინტენსივი). ნამყო წყვეტილი პირობით წინადადებაში. ნამყო უწყვეტელი პირობაში. ჰაბიტუალური (ჩვეულებრივი, ჩვეულებითი) დურატიული (განგრძობითი) უწყვეტელი. ჰაბიტუალური უწყვეტელი რეალური პირობითი წინადადებისთვის. კონკრეტული ნამყო (პროგრესივი, ინტენსივი). მრავალგზისობა სპარსულ პერფექტებში: ხოლმეობითი მრავალგზისი პერფექტები. განგრძობითი პერფექტი ანუ ხოლმეობითი ნამყო შედეგობითი. განგრძობითი ნამყო წინარე წარსული ანუ ხოლმეობითი პლუსკვამპერფექტი. დროთა თანამიმდევრობა წინადადებაში. უნახაობა ანუ თურმეობითობა სხვადასხვა სპარსულ პერფექტებსა და პლუსკვამპერფექტებში. ანმყო-მომავლის კავშირებითი. ანმყო-მომავლის კავშირებითი პირობით წინადადებაში. ნამყო კავშირებითის ფუნქციები სხვადასხვა კონტექსტებში. ბრძანებითი ფორმები და ბრძანებითი წინადადება. სპარსულ ენის ზმნურ ფორმათა ქართული

შესატყვისები და თარგმანული ვარიანტები; გრამატიკული და თავისუფალი თარგმანი. *შესაბამისი ქვეთავები:* 770
 ანმყო, ანმყო-მომავალი. კონკრეტული ანმყო, პროგრესივი, ინტენსივი; იმედიალური, უშუალო, მყისიერი ანმყო. ნამყო წყვეტილი, ნამყო სრული. ნამყო უწყვეტელი, ნამყო უსრული. კონკრეტული ნამყო, პროგრესივი, ინტენსივი. ნამყო შედეგობითი, პერფექტი. ხოლმეობითი ნამყო შედეგობითი, განგრძობითი მრავალგზისი პერფექტი. ნამყო წინარე წარსული, პლუსკვამპერფექტი. ხოლმეობითი წინარე ნამყო, განგრძობითი მრავალგზისი პლუსკვამპერფექტი. მომავალი კატეგორიული, მყოფადი, ფუტურუმი. კავშირებითების ფუნქციები. ანმყოს (მყოფადის, მომავლის), ანმყო-მომავლის კავშირებითი. ნამყოს კავშირებითი. ბრძანებითი კილო. 770

განკერძობა. განკერძობებული სიტყვები და წინადადებები 850

შესავალი. სხვადასხვა განკერძობებული სიტყვები. განსაზღვრება და გარემოება. მიმართვა. დანართი (აპოზიცია). ჩართული.

დიალოგი. სასრული ფრაზები 858

პირდაპირი და ირიბი ნათქვამი. დიალოგური ნაკადი. სასრული ფრაზებისა და სიტყვების მნიშვნელობა და ადგილი.

ბოლოთქმა (ბოლოსიტყვაობა) და ეპილოგი..... 861

ბიბლიოგრაფია: ძირითადი ლიტერატურის უმოკლესი სია..... 902

სარჩევი (შინაარსი)..... 913

სარჩევი (მოკლე შინაარსი) რუსულ,
ინგლისურ და სპარსულ ენებზე 926

СОДЕРЖАНИЕ

Предисловие	
Простое предложение	
<i>Простейшие высказывания: фразы и нераспространенное предложение. Возможности распространения.....</i>	
<i>Распространенное простое предложение и члены предложения. Сказуемое и Подлежащее основные главные члены предложения и фраз. Сложные структуры сказуемого. Сложные глаголы и принцип рамочных конструкций. Прямое и косвенное дополнения главные члены второго ряда: маркерное выражение дополнений в глаголе. Личные признаки дополнений и многоличность персидского глагола. Сложные формы подлежащего: косвенные подлежащие различных групп (Посессивное, Аффективное, Ментальное, Подлежащее возраста, Наименования и др.). Психологическое подлежащее и antecedent. Морфосинтаксические оформления различных групп подлежащих.</i>	
<i>Прямое дополнение. Послелог –ра при прямом дополнении. Местоименная клитика при прямом дополнении. Мобильные (подвижные) клитики прямого дополнения при других членах предложения. Прямое дополнение, выраженное в глаголе (сказуемом) личным маркером (клитической морфой). личные маркеры (морфы) в сложных глаголах (сказуемых). Объектное спряжение. Многоличность персидского сказуемого. Прямое дополнение как главный член предложения.</i>	
<i>Косвенное дополнение. Вопросы его оформления: предлоги, послелог, энклитики, слитные элементы. Мобильные (подвижные) внеглагольные клитики для косвенного дополнения. Выражение косвенного дополнения в глаголе (сказуемом): объектные личные маркеры (морфы, маркеры). Объектное спряжение.</i>	

Личные косвеннообъектные маркеры в сложных глаголах (сказуемых). Многоличность персидского глагола и косвенный объект в качестве главного члена предложения. Взаимоотношения косвенного дополнения с простым дополнением.

Простое дополнение. Простое дополнение предложное (с предлогами) и послеложное (с послелогом –ра-). Спецификации. Синкретизм с обстоятельственными словами. Обстоятельное простое дополнение.

Обстоятельства. Обстоятельство места, времени, образа действия. Различные виды образов действия. Оформление предлогами и послелогом –ра-. Спецификации. Обстоятельные функции предлога –ту-. Обстоятельный послелог –ра-. Обстоятельства и простое дополнение (случаи совпадения и взаимосмещения).

Определение. Определение-определяемое. Синтагма. Принадлежность и детерминация. Изафетная связь и безизафетная конструкция. Препозитивная и постпозитивная конструкции. Изафетные цепи. Опускание (эллипсис) изафета. Различные грамматико-семантические группы. Спецификации. Однородные определения или определяемые. Аппозитивное определение. Двойное определение. Усложненные изафетные структуры: предложные словосочетания и причастные цепочки. Изафетные цепи в предложениях. Вводные слова. Различные лексемы и элементы.

Общее заключение для членов предложения. Общие заключительные характеристики: полиморфизм, синкретизм, синонимия, поли(много)функциональность, совпадение, взаимосмещение, замена, взаимозамещение, семантический сдвиг, переосмысление синтаксических ролей, циклическая повторяемость, инновации, инновативные изменения.

Основные типы мельчайших словосочетаний. Словосочетания изафетные, с главным именным членом, местоименные, наречные

(обстоятельственные), причастные, инфинитивные, предложные. Различные элементы в словосочетаниях. Семантика, морфология и морфосинтаксические структуры.

Типы синтаксических связей. Согласование, управление, примыкание. Вопрос согласования подлежащего и сказуемого в современном языке. Норма и варианты нормы. Тенденции. Управление между главными и основными главными (ведущими) членами. Глагольное управление и дополнения. Спецификации.

Предложения по содержанию. Участие различных элементов в их оформлении. Повествовательное (утвердительное, отрицательное), вопросительное, восклицательное, модальные (двухпредикатные), повелительное (императивное) запретительное и положительное предложения. Группы наречий, местоимений, прилагательных, числительных, частиц, междометий и специальных слов, оформляющих различную семантику. Интонация.

Желательное, деизидеративное, мечтательное предложение: ситуативный синтаксис. Прагматика, сценарии и сюжеты. Реальность и ирреальность (нереальность) желательности в морфосинтаксисе: правила употребления видо-временных форм и наклонений.

Выражение ирреальности: прагматическая семантика и ситуативный синтаксис. Различные виды ирреальности: условность, условие (нереально-условное предложение), ирреальное желание (нереальное условно-желательное или желательное предложение), гипотеза и предположение (гипотетическое нереальное замещение, замена), нереализованная возможность и невыполненная необходимость (потребность) в прошлом, ирреальная уступительность (неиспользованная возможность), ирреально-вопросительное риторическое восклицание, упущенная выполнимость в

прошедшем времени («едва не, почти, чуть не, только-только, едва-едва» и т. д.), ирреальное сравнение и т. п. Морфосинтаксическое оформление.....

Порядок слов (Словорасположение). Стабильный ряд (SOP) и свободное словорасположение. Диахрония и ретросекция вопроса. Порядок слов в классическом персидском. Динамика и тенденции. Норма и инверсия. Тенденции порядка слов в современном персидском: поток разговорного дискурса и литературный язык (*зофтари* и *невештари*). Условная нормативная схема. Норма и тенденция. Порядок слов в различных языковых жанрах. Виды и степени инверсии по рангу членов предложения. PS-Высшая степень инверсии. PO-Первая степень инверсии и т. д. Частота инверсий. Место и статус свободного словорасположения в современном персидском языке. Стандартный (общий) порядок слов и словорасположение специальных конструкций. Стандарт, норма и варианты. Общая картина вопроса и динамика изменения тенденций.

Однородные члены предложения. Общая картина. Однородность в специфических структурах персидского предложения (изафет, сложные глаголы как сказуемые и т. д.). Спецификации. Экономия количества при однородности. Однородные члены в специальных конструкциях. Однородность и словорасположение. Инверсия и псевдоинверсия при однородных членах. Однородные определения или определяемые. Различие сложносочиненности и однородности. Однородность в различных специальных конструкциях.

Специальные (специфические) конструкции (СПК). Понятие и толкование СПК. СПК в персидском языке. 1. Психологический субъект/Психологическое подлежащее: ситуативный синтаксис. Различие и разграничение ПС и

различных косвенносубъектных конструкций. Сопоставление психологического субъекта и antecedента. 2. Союзная частица –ке– в современном персидском и ее место в персидском предложении: ситуативный синтаксис. Частица –ке– при различных членах предложения и ее прагматическая семантика. 3. Аффективные (эмотвные, мыслительные) конструкции: чувствование, восприятие, ментальность. Косвенное подлежащее чувств и ощущений, экспериенцер. Формы выражения, оформление экспериенцера. Antecedent. 4. Принадлежность, посессивность, обладание. Косвенный обладатель, косвенное посессивное подлежащее (посессор) и его оформление. Antecedent. 5. Выражение возраста. Косвенное подлежащее возраста. Оформления. Antecedent. 6. Сложные глаголы (СГ). Предикативное ядро предложения, соотношение с порядком слов. Рамочная конструкция и границы простого предложения. Члены предложения в пределах рамки СГ. 7. Двухпредикатные (многопредикатные) конструкции (ДПК, МПК). Двуглагольность и многуглагольность в предложении. Безличные и личные формы ДПК и МПК. Модальность и конструкции с модальными глаголами. Различные группы модальных глаголов. 8. Безглагольные и бессвязочные фразы. Именной (номинальный) стиль фразирования. Отношение номинальности к словорасположению. Номинальный стиль и инверсия порядка слов. Псевдоинверсия. 9. Копулятивные (связочные) конструкции и их группы: глагол «быть» в предложении. Соотношение глагола бытия (связки) с порядком слов и с инверсией. Копула в различных специальных конструкциях (СПК). 10. Наименование. Различные типы конструкций наименования и участие различных элементов в их оформлении. 11. Релятивные (сравнительные) конструкции. Выражение сравнения и словорасположение. 12. Конструкции происхо-

ждения и родства. Выражение различной принадлежности. Семантические группы. Роль предлога –аз- в оформлении происхождения и принадлежности. 13. Агентивные и квазиагентивные конструкции. 14. Спецификации послелого –ра- в современном персидском. Повторение старых функций и инновации (неологизмы). Норма и нетрадиционное употребление. Норма и варианты нормы. Прагматика. Исключения. 15. И+-ра- вместе. Одновременное использование неопределенно-выделительного артикля (суффикса) –и- и послелого –ра- при прямом дополнении в простом предложении. Слитный формант в качестве указательного, выделительного, определительного артикля – одна из динамичных спецификаций послелого –ра-. 16. Смешанное и альтернативное маркирование. 17. Спецификации клитических морф. Объектное спряжение. Личные глагольные маркеры (признаки) и неглагольные мобильные (подвижные) морфы. 18. Семантические группы мобильных (подвижных) морф. 19. Субъектный личный признак (морф, маркер) подлежащего непереходных глаголов. Спецификации именных и глагольных морф. 20. Косвенносубъектные (косвенноподлежащные) специальные конструкции. Грамматико-семантические группы. 21. Спецификация элементов в предложении: двойная (двоякая) функция предлога –ту, туйе-; случаи двоякой семантики предлога –дар-. 22. Порядок слов (словорасположение) специальных конструкций. Всеобщий порядок слов и словорасположение в различных СПК. Псевдоинверсия в разных СПК.

Сложное предложение.

Сложносочиненное предложение. Бессоюзная и союзная связь. Союзы сочинительные, разъединительные, противительные. Каузальные и причинноследственные союзы. Союзные словосочетания в сложносочиненном предложении.

Сложноподчиненное предложение. Подлежащно-зависимое сложноподчиненное. Предикатно-зависимое сложноподчиненное (зависимое сказуемого). Зависимые дополнений. Прямая речь, аффективно-ментальные глаголы в структуре сложноподчиненного предложения. Зависимое определения. Субъектно-подлежащее зависимое определения (определение-подлежащего главного предложения). Зависимое определения дополнений главного предложения. Зависимое определения прямого дополнения главного предложения. Зависимое определения косвенного дополнения главного предложения. Зависимое определения простого дополнения главного предложения. Корреляты и коррелятивные замещения. Сложные глаголы и фразеологизмы, аффективные и ментальные глаголы в структурах определительных сложноподчиненных структурах. Изафетно-дополнительное зависимое определения (опредетельное зависимое). Изафетные и энклитические обстоятельственно-опредетельные зависимые. Различные типы определительно-зависимых связей при сложноподчиненности. Сложноподчиненные предложения с обстоятельственно-опредетельными зависимыми (зависимые определения обстоятельств главного предложения). Двойное подчинение. Сверхсложные структуры. Определительное зависимое с определительным артиклем и без артикля. Определительный артикль в сложноподчиненном предложении. Зависимое обстоятельства времени. Инфинитивные альтернативные структуры в сложноподчиненных системах. Зависимое обстоятельства места. Зависимое обстоятельства образа действия. Различные подвиды обстоятельств образа действия, порядок слов, инфинитивные трансформы. Причинно-следственное обстоятельственное зависимое. Зависимое обстоятельственное предложение цели и назначения. Уступительное

зависимое предложение. Возможности взаимоотношения сложноподчиненных и простых предложений. Инфинитивы и инфинитивные трансформы. Вопросы грузинских соответствий сложных предложений и варианты переводов.

Условное сложноподчиненное предложение. Реальноусловные предложения. Нереальноусловные предложения. Таблицы всех допустимых комбинаций и их грузинских соответствий. Бессоюзные и союзные условные. Главный союз «если» აგარ/აგე и другие союзы. Инфинитивное условное. Опускание (эллипсис) частей предложения. Ситуативные сценарии и сюжеты. Ситуативный синтаксис условных предложений. Ситуативные проблемные (проблематичные) вопросы условных предложений. Специфические варианты структур условных предложений. Хабитуальная условность. Стандарты и интересные (нестандартные) случаи. Грузинские соответствия и вопросы перевода. Полные таблицы персидско-грузинских соответствий. Корпус примеров (образцов) реальных и нереальных условных предложений.

Сверхсложное предложение. Несколько и/или множество сложносочиненных и/или сложноподчиненных предложений в единой информативной структуре. Сверхсложные предложения, удлиненные абзацы и пассажи в текстах классического персидского языка и в современном персидском. Устный поток речи и различные текстуры.

Видо-временные формы и наклонения в предложении: синтаксические функции.

Прагматическая семантика и ситуативный синтаксис. Настоящее, настоящее-будущее. Конкретное настоящее, прогрессив, интенсив (с глаголом «иметь» დაშტან): иммедиальное, сиюминутное, непосредственное настоящее. Прошедшее завершённое (совершенное). Прошедшее несовершенное, длительное (дуратив). Хабитуальный

(обычный, обыкновенный) дуратив для реально-условного предложения. Конкретное прошедшее, прогрессив, интенсив (с глаголом «иметь» даштан). Прошедшее результативное, перфект. Длительное результативное, прошедше-настоящее длительное, многократный перфект. Давно прошедшее, преждепрошедшее, плюсквамперфект. Давно прошедшее результативное, преждепрошедшее длительное, многократный плюсквамперфект. Заглазность (неочевидность) в различных перфектах и плюсквамперфектах. Будущее категоричное, футурум. Функции форм сослагательного наклонения, конъюнктива. Настояще-будущее (футурумное) сослагательное. Прошедшее сослагательное. Повелительное наклонение (императив). Последовательность времен в предложении. Семантика заглазности в персидских перфектах. Настояще-будущее в условных предложениях. Новые временные формы современного персидского языка. Грузинские соответствия и вопросы точного грамматического (типологического) или свободного (литературно-художественного) перевода. Варианты соответствий. Наименования видо-временных форм по соответствующим подглавам:

Настоящее, Настоящее-будущее; Конкретное настоящее, Прогрессив (Интенсив), Иммедиальное, Непосредственное, Мгновенное настоящее; Прошедшее завершенное (совершенное); Прошедшее несовершенное (незавершенное); Конкретное прошедшее, Прогрессив, Интенсив; Прошедшее результативное, Перфект; Многократное прошедшее результативное повествовательное, Длительный (дуративный) перфект; Давнопрошедшее, плюсквамперфект; Многократное давнопрошедшее результативное, Длительный (дуративный, повествовательный) плюсквамперфект; Будущее категоричное, футурум; Конъюнктивы (сослагательные, сослагательное наклонение):

<i>Сослагательное настоящее, настоящее-будущее;</i>	
<i>Сослагательное прошедшее; Повелительное</i>	
<i>наклонение.....</i>	
Обособление. Обособленные предложения, фразы	
и слова. Обособленное определение, обособленное об-	
стоятельство. Обращение. Аппозиция (приложение).	
Вводные слова и предложения.	
Диалог. Конечные фразы. Прямая и косвенная речь.	
Диалогический поток. Место и значение конечных	
фраз.	
Послесловие, Эпилог	
Кратчайший список основной литературы	
Содержание	

MAIN CONTENTS

Introduction

Simple Sentence: *Simplifications, Phrases, Members, Notions of Main Members; Nature of Predicate, Its Specifications, Features and Complexities, Verb Frames as Predicates. Subject, Agent, Complex Forms and different Kinds: Oblique Subject; Possessive (Subject Habendi), Affective Subject (Subject Sentiendi, Mentalis), Subject of Age, Naming Subject; Psychological Subject; Morphosyntax of different Subjective or Agentive Semantical Groups. Direct Object (DO):* Postposition –Rā, Clitical Object, Clitical Morphs as Personal Markers in Predicate, Personality for DO, DO as Main Member of Sentence, Polypersonality of Persian Verbs, Personal Markers in Compound Verbs, Objective Conjugation. *Indirect Object (IDO):* Prepositions, Postposition –Rā, clitical IDO, Mobile (Non-Verbal) and Verbal Clitics (Morphs), Synthetic Forms (Morphs by Prepositions); Verbal Clitics as Personal Markers, Personality for IDO, Polypersonality of Persian Verbs, IDO as Main Member, Personal Markers in Compound Verbs, Objective Conjugation; IDO and Exterior (Prepositional, Simple) Object. *Simple (Prepositional, Exterior) Object:* Prepositions and Postposition –Rā, Specifications, Simple Object and Adverbs, Syncretic Members, Polifunctionality, Coincidence and Mixed Members, Adverbial Simple Objects, Synthetic Forms: Prepositions by Pronoun Clitics. *Adverbs:* Kinds of Adverbs, Prepositions, Postposition –Rā to Adverbs, Synthetic Forms: Prepositions by Pronoun Clitics, Specifications, Coincidence and Mixed Members, Adverbs and Simple Objects, Grammatical Synonymy, Objective Adverbs. *Attribute:* Kinds of Attribute, Specifications and Complexities, Syntagms and Taxemes, *Ezafe* and *Ezafe*

Chains, Prepositions and Postposition by Ezafe Chain, Different Lexemes and Elements, Ezafe and Verb Frames, Ezafe Ellipsis, Ezafe and Appositions, Different Semantical and Grammatical Groups. General Conclusion to Sentwnce Members: Polyfunctionality, Polymorphisme, Syncretisme, Synonymy, Coincidence, Mixed or Split Members, Specifications, Complexities, Details, Exclusions.

Phrase Morphosyntax, Main Types of Taxemes.

Types of Syntactic Links: Coordination, Government, Free Members. Coordination of Subject and Predicate in Modern Persian. Objective Conjugation to Government.Details.

Semantics of Sentences, Structures and Elements to Semantics. Kinds of Semantics, its Syntax and Morphosyntax.

Irreality: Pragmatics, Semantics, Situations,

Themes, Scenarios.

Word Order: Diachrony and Retrospection; Norm, Standard and Tendency; Norm and Variants; Free Order and Inversions; Inversion in Modern Persian, Grades of Inversions: Highets Grade (Subject, Agent), Premier Grade (Objects), Other Grades (Objects, Adverbs etc.); Strict (Strong) Order, Ideal Scheme and Realizations; Dynamics of Free Word Order; *Neveshtari* and *Goftari*; Speak (Colloquial, Speech, Spoken) Farsi; Grades Frequency of Inversions (Free Order); Word Order in Special Constructions: Standard Sentence and Special Constructions *Word Order*.

Coordinate Members in Sentence. Coordinate Members in Compound Verbs and *Ezafe* Chains. Specifications. Coordinate Members in Special Constructions

Special Constructions (SPC): Notion of SPC, Grammatical and Semantical Arguments; 1. Psychological Subject and Its Kinds; Antecedents and Psychological Subjects in Speak (Colloquial, Speech, Spoken) Farsi;

Difference and Distinguish; 2. –Ke- Conjunctive Particle in Sentences, Its Different Semantics; 3. Affective Constructions (Sentiendi and Mentalis); Oblique Subject as Experiencer, Antecedent; 4. Possessive Constructions (Habendi), Oblique Possessive Subject (Possessor) and Its Kinds, Antecedent; 5. Constructions of Age, Oblique Subject of Age Possessor, Antecedent; 6. Compound Verbs, Verb Frames, Framal Verbs as Sentence Predicates, Connection with Ezafe Chains and Sentence Members, Predicate Nucleus as Centre in Sentence Structures. 7. Double Predicative or Polypredicative Constructions, Personal (Finite) and Unpersonal (Unfinite) Forms, Modality, Modal Taxemes; 8. Nominal Sentences, Nominal Phrases, Uncopula and Unverbal Constructions, Nominal Style of Persian Language, Nominality and Word Order, Pseudoinversion, V Esse Omitted, Ellipsis (Omission) of Copula („To be“) and other Verbs; 9. Copulative Constructions, Copula (V esse, Verb „To be“) in Sentences and Phrases, Word Order and Inversion, Copula in Different Special Constructions; 10. Naming Constructions (NC), Different Types of NC, Elements and Morphosyntactic Structures, Oblique Naming Subject in Classical Persian; 11. Realative Constructions, Semantics of Relativity, Morphosyntax and Word Order of Relative Phrases; 12. Constructions of Genesis, Belonging, Parental, Connection etc., Semantic Groups, Morphosyntactic Expression (Prep. AZ), Word Order, Appositions, Appositional Phrases; 13. Agentive and Quasiagentive Constructions, Prepositions; 14. Specifications of Postposition –Rā- in Modern Persian: Ancient Cyclic Functions, Innovations, Transpositions, Neologisms, Norm and Non-Traditional (Non-Iconic) Usage, Variants of Norm (Normative Usage), Exclusions, Rare Patterns; Postposition –Rā- as Oblique Object, Simple Object, Adverbs, Verbal Clitics, Different Details of Different Members; Singularity, Stressing, Determining, Showing, Plurality, Powerfulness, Dynamics

of –Rā in Speak (Colloquial, Speech, Spoken) Farsi; 15. Postposition –Rā- and Article –I Together Simultaneously: –IRĀ to Direct Object as One of Specifications of Postposition Postposition –Rā; Semantics of Singularity and Indefinition by Synthesis with Semantics of Definition; Synthetic Articles of Definite and Indefinite Objects; Specific Semantics of Demonstration, –IRĀ – Demonstrative Synthetic Article; 16. Mixed or Alternative Marking: Postposition –Rā- and Personal Object Morphs (Pronoun Clitics) as Double Personal Marking; One of Specifications of Postposition –Rā-; Double Personal Markers in Compound Verbs; 17. Specifications of Clitical Morphs: Verbal Personal Markers (Morphs, Pronoun Clitics) and Mobile Non-Verbal Clitics; 18. Semantic Groups of Mobile Non-Verbal Clitical Morphs; 19. Subjective Clitical Morphs of Intransitive Verbs (Predicates); Intransitive Subject Marker; Specifications of Verbal and Nominal Morphs (Pronoun Clitics); Transpositional Innovations in Speak (Colloquial, Speech, Spoken) Farsi; 20. Special Constructions by Oblique Subject: Different Groups, Kinds and Types; Clitics, Antecedents, Postposition, Prepositions; General Descriptions; 21. Characterization and Specifications of Single Morphosyntactic Elements in Sentences: Preposition –TU(Y)- as Polyfunctional Unit in Modern Persian; Double (Split) Semantics of –TU(Y)-; Events of Double (Split) Semantics of Preposition –DAR-; Transpositional Innovations in Speak (Colloquial, Speech, Spoken) Farsi; 22. Word Order in Special Constructions: Standard General Order and Specific SPC Word Orders; Norm and Inversion in SPC.
Complex Sentences. Coordinative Sentences; Subordinative Sentences; Subordinate Clauses: Subjective, Predicative, Objective (Different Objects), Attributive (Different Kinds to Different Members), Adverbial (Different Types: Time, Location, Way, Circumstances, Causes, Finality, Destination, Aim, Compromise,

Conditional (Reality and Irreality), Conventional, etc.); Themes of Georgian Equivalences and Translation; complexities of Conditional Clauses: Real and Irreal Semantics; Schemes of Georgian Structural Equivalences of Persian Conditional Clauses; Corpus of Tabulated Real and Irreal Condition Situations Discourse Patterns by Georgian Equivalency.
Polycomplex Sentences. Polyclausal Structures. -----
Verbe Tenses and Moods Syntactic Functions.
 Pragmatic Semantics, Situations, Communicative Meanings, Informational Structures, Inferentiality, Specific Scenarios. Georgian Equivalences, Translation.
Tense and Mood Forms: Present, Present-Future; Concret Immedial, Progressive, Intensive Present; Past Definite; Past Indefinite, Concret Progressive, Intensive Past Indefinite; Perfect, Past Resultative; Durative Narrative Resultative Historical Iterative (Telic/Atelic) Perfect; Plusquamperfect; Durative Narrative Resultative Iterative Historical Plusquamperfect; Categorical Future; Conjunctives: Present or Present-Future, Past Conjunctive Moods. Imperative Mood.
Appositions (Different Kinds). Appositional Attributive Phrases, Clausal Phrases, Additional Phrases, Inclusions, Address Appositions, Final Phrases, etc.
Epilogue
Short Bibliography
Content

مضمون مختصر

عناصر صرفانحوی

سادترین عبارات. جمله ساده و الگوهای ساخت آن. طرح و جدول اعضای جمله و خصوصیات آنها. تکواژهای چسبیده به فعل و معنی (معنای) اش. معادلات زبان گرجی.

معنی (معنای) جمله ها. ساخت ها انواع و خصوصیات انواع مختلف .

الگوهای ساخت های مخصوصی. انواع مختلف، عناصر و سازه های صرفی و نحوی، تکواژهای مخصوص هر نوع این جمله ها. واحدهای مهم. پسایند "را" به عنوان نقش های مختلف جدید و قدیم. "را" به عنوان تکواژ فعل. تکواژهای ضمیری اضافی به شکل (به عنوان) نقش های نحوی مختلف و متنوع. تنوع خصوصیات ساخت ها و اعضای جمله های فارسی معاصر. پیشایندهای "تو" و "در". فعل های مرکب. گزاره مرکب. نهادهای مرکب، هنجار فاعل های متنوع. پیشایند "از" و نقش های آن. الگوهای محرک و ملکی. الگوهای مضمون سن، و غیره. واحد "ای+را=ی ر ا". عنصر "که" در جمله های

مختلف. نهاد های (فاعل های) غیر مستقیم و انواع آنها. رده های ساخت های مخصوص: هنجار و خصوصیات. الگوهای بوده های غیر هنجار. وقایع غیر هنجارها ندرت ها و استثناءها. معادلات رده شناختی (تیپولوژی) زبان گرجی. مقایسه و صورت وضعیت صرفانحوی (صرفی و نحوی).

رده کلمات (واژه ها) در جمله. وضعیت تاریخی (تطبیقی) و در زمانی. بوده های تطبیقی، داده های امروزه و پویای امروز. انتخاب و تمایل (گرایش) معاصر.

جمله مرکب و معادلات گرجی. وقایع جالب و غیر هنجار، ندرت ها و استثناءها. جدول های ساخت های (الگوهای) فارسی و معادلات گرجی.

نمایش های عبارات و الگوهای مختلف از نظر وضعیت های مبرم و واقعی نحوی. شکل گفتمان (کنش) طبق توانش ارتباطی.

جمله زبرمرکب.

شکل های زمان ها در جمله: نقش های پویا و معادلات گرجی. وقایع و داده های (بوده های) غیر هنجار. و غیره. عطف بیان ها. گفتمان و گفتگو. پایان جمله.

წიგნი დაიბეჭდა იურისტ ერეკლე მარაბლის
პირადი მხარდაჭერით
ავტორი მადლობას უხდის მას მხარდაჭერისთვის

**Автор выражает благодарность за личную финансовую
поддержку в деле публикации книги юристу Э. Г.
Мачабели**

این کتاب با حمایت آقای ارکله ماچابلی دکتر
دادگستری چاپ و منتشر شده است مولف از ایشان
سپاس گذاری می کند

**Mes remerciements à m. E. Matchabeli, le avocat, pour son
appui de cette publication**

**Publication is supported by m. E. Machabeli, the Lawyer.
Thank him very much for.**

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0186, ა. ჰოლიტაოვსკაიანს №4. ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversal@gmail.com

Maia Mariani სახეობა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თსუ სახელმწიფო უნივერსიტეტის კურსდამთავრებული, შემდეგ წარჩინებული ასპირანტი. სამახურებრივი მოღვაწეობა დაიწყო ივ. ჯავახიშვილის სახ. თსუ ირანული ფილოლოგიის კათედრაზე უფროს მასწავლებლის თანამდებობაზე (1972-1975 წწ.). 1976 წლიდან დღემდე მუშაობს აკად. გ. წერეთლის სახ. აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტში (მეტეგომ და ამჟამად ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის სასტუმარში) მზარდი თანამდებობრივი სტეპით (უმცროსი მეცნიერ-თანამშრომელი, უფროსი მეცნიერ-თანამშრომელი, ნამუშევანი მეცნიერი, მოავარი მეცნიერი, ინფორმაციური ენების განყოფილების გამგე და მკვლევარი, სამეცნიერო პროექტების ხელმძღვანელი). იმავდროულად, 1992-2009 წლებში პროფესორ-მასწავლებლად მუშაობდა თბილისის აზიის და აფრიკის ინსტიტუტში (2008-2009 წლებში უკვე თავისუფალი უნივერსიტეტის სისტემის დარგებში). ხანგრძლივი მრავალრიცხოვანი სტაჟირებები და სამეცნიერო მოღვაწეობები გავლელი აქვს რუსეთისა და შუაგულ სხვადასხვა ქვეყნების ნამუშევარო ცენტრებში, შიამ შირის არაერთხელ ირანშიც. ფილოლოგიურ მეცნიერებათა კანდიდატი 1975 წლიდან.

ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი 1998 წლიდან ორი ძირითადი სპეციალობით: ინფორმაციული ენები; შედარებითი და ტიპოლოგიური ენათმეცნიერება. ნამუშევანი სამეცნიერო პროფილები და ოფიციალური სპეციალობებია: სპარსული ენა და მისი ისტორია; ძველი, საშუალო და ახალი (კლასიკური და თანამედროვე) სპარსული; ინდურ-ირანული და ინდოევროპული ენათმეცნიერება; კომპარატივისტიკა (შედარებით-ისტორიული ლინგვისტიკა); ლინგვისტური ტიპოლოგია, ტექსტოლოგია, წლების მანძილზე სხვადასხვა დროს პედაგოგიურ მოღვაწეობას ეწეოდა ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თსუ აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტზე, ირანული ფილოლოგიის კათედრაზე; თბილისის აზიის და აფრიკის ინსტიტუტში; თავისუფალი უნივერსიტეტში. მიხედვით აქვს თავისუფალი უნივერსიტეტის აზიის და აფრიკის ინსტიტუტის პროფესორის წოდება. ამჟამად არის ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის აკად. გ. წერეთლის სახელობის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტის ინფორმაციული ენების განყოფილებაში გამგე, შიამარი მკვლევარი, სამეცნიერო პროექტების ავტორი-ხელმძღვანელი, შიამ რუსთაველის სამეცნიერო ფონდის საგრანტო-საკონკურსო ერთ-ერთი სამეცნიერო პროექტის ავტორი და ხელმძღვანელი.

Maia M. Mariani არის სპარსული ენის ისტორიულ (დაქრონიულ) სრულ ტრალში (ძველსპარსული, ფალური (სამს.), ახლსპარსული (კლასიკური, თანამედროვე) მომუშავე ლინგვისტი, ძველი და საშუალო სპარსული (ფალური) ძველების ქართულ ენაზე მთარგმნელი და კომენტატორი. იგი ავტორია სხვადასხვა ენებზე რამდენიმე ასული სამეცნიერო ნაშრომისა და რამდენიმე სექლტანინი მონოგრაფიისა. გამოცემული აქვს ლიტერატურული და სამეცნიერო აკადემიური თარგმანი შესავლებითა და ახსნა-განმარტებებით. ზემოთაღოვლილ უმაღლეს სანსაველებელში შიამ სახეობა კითხვობდა და ასწავლიდა შემდეგ ზოგად და სპეციალურ (საავტორო) კურსებს: კლასიკური სპარსული ენა, თანამედროვე სპარსული ენა, სპარსული ენის ისტორიული გრამატიკა; მორფოსინტაქსი (საავტორო სპეცკურსი), კლასიკური და თანამედროვე სპარსული ენის თეორიული გრამატიკა; მორფოსინტაქსი (საავტორო სპეცკურსი); თანამედროვე სპარსული ენის პრაქტიკული სინტაქსი და მორფოსინტაქსი (საავტორო სპეცკურსი). წინამდებარე მონოგრაფია წარმოადგენს შიამ სახეობის როგორც მრავალწლიანი ფუნდამენტური სამეცნიერო კვლევებისა და ნაშრომების, ასევე მრავალი წლის პედაგოგიური მოღვაწეობისა და გამოცდების შედეგს. წიწი ორიენტრებულია ქართულენოვან მკითხველზე დიდწილად ქართულიან ერთგვარი ტიპოლოგიური პრაქტიკული მუპირისპირების ჩათვლითა და ვათვალისწინებითაც. მოცემული ნაშრომის როგორც სანსაველო კურსის ეფექტურობა ნაცვია (ამ რეზორტულია) საქართველოს რამდენიმე ნამუშევან უმაღლეს სანსაველებელში. ეს გრამატიკული ნაკვეთი, როგორც სათაურშივე აღნიშნული, არის საავტორო, ავტორისული ტიპოლოგიური მიმართულების გრამატიკული კურსი: ძირითადი ან დამხმარე სახელმძღვანელი, დამოუკიდებლად საკითხავი თუ შესაძლებელია წიწი. წიწი გათვლილია პირველ რიგში. ირანული განყოფილებების სტუდენტებზე, შუამაშასი სპეციალობების პროფესორ-მასწავლებლებზე, სკოლებზე აგრეთვე სპარსული ენის დამოუკიდებლად მუშაწავლელთათვის და საგნით ველა დაინტერესებულ პირთათვის. წიწის გამოყენება დიდწილად შესაძლებელია ქართული ენის არმყოფე მომხმარებელთათვისაც, თუ ისინი უყარადებას გადამტანენ მხოლოდ სპარსული ენის მასალაზე, თავად მასალა გასაგებს ხდის საკითხებს. კურსი შეიცავს მრავალ არასტანდარტულ, ინოვაციურ ენობრივ ფაქტსა და კოდიფიკაციას.

